

A cyclist wearing a blue helmet and a yellow and black jersey is riding a road bike on a dark asphalt road that curves to the left. The road is bordered by a steep, rocky cliff covered in green moss and small plants. The sky is bright and clear.

WayScience

VIII Міжнародна науково-практична
інтернет-конференція

«Сучасний рух науки»

VIII Міжнародна науково-практична
інтернет-конференція

«Сучасний рух науки»

Редакція Міжнародного електронного науково-практичного журналу «WayScience»

Матеріали подані в авторській редакції. Редакція журналу не несе відповідальності за зміст тез доповіді та може не поділяти думку автора.

Сучасний рух науки: тези доп. VIII міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 3-4 жовтня 2019 р. – Дніпро, 2019. – Т.2. – 703 с.

VIII міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Сучасний рух науки» присвячена головній місії Міжнародного електронного науково-практичного журналу «WayScience» – прокласти шлях розвитку сучасної науки від ідеї до результату.

Тематика конференцій охоплює всі розділи Міжнародного електронного науково-практичного журналу «WayScience», а саме:

- державне управління;
- філософські науки;
- економічні науки;
- історичні науки;
- юридичні науки;
- сільськогосподарські науки;
- географічні науки;
- педагогічні науки;
- психологічні науки;
- соціологічні науки;
- політичні науки;
- інші професійні науки.

BASIC SKIN PATHOLOGIES AND THE POSSIBILITIES OF THEIR DIAGNOSIS

Isaeva O.A.

Avrunin O.G.

Doctor of Technical Sciences, Professor

Kharkov National University of Radio Electronics

E-mail: olha.isaieva@nure.ua

The work is devoted to the study of the main skin pathologies and the ability to diagnose them using the modern method of skin research - video dermatoscopy. The main aspects of the analysis of the processing of dermatoscopic images and the prospects for using such systems in medical practice are considered.

Relevance. The skin is a strong, but at the same time fragile protection of the human body, and its health is an indispensable condition for well-being. It is no coincidence that the skin is considered an independent organ that has a complex structure and performs vital functions, the violation of which leads to the corresponding pathological conditions. Their feature is the ability to visualize from the earliest stages, which allows you to immediately begin treatment. On the other hand, these diseases give people severe psychological discomfort, especially when it is not possible to quickly eliminate the symptoms. Therefore, timely diagnosis and adequate therapy can accelerate the treatment of dermatological diseases [1, 2].

Currently, one of the primary methods of examination in the diagnosis of skin diseases is video dermatoscopy. This method allows using special optical devices - video dermatoscopes to conduct a visual assessment of the condition of the skin and to inspect neoplasms with magnification from tens to hundreds of times with different depth of field, for different types of lighting and the use of optical filtering. The

method is non-invasive and allows one to determine the nature and risk of degeneration into a malignant form by the color and form of skin formation [1,3].

It is very important to diagnose skin diseases in the early stages and to understand whether the formations are malignant or not. Each disease needs its own diagnosis.

Therefore, **the aim of the work** is to study the main pathologies of the skin and the ability to diagnose them with devices designed for video dermatoscopy.

Results. There are many pathologies associated with skin diseases. In the course of research, the main groups of diseases were identified. For example, diseases such as dermatitis and dermatoses, which also include psoriasis, are not contagious, but can significantly worsen a person's physical condition. Accordingly, the diagnosis of such pathologies will be different than the diagnosis of melanoma.

It turned out that diseases such as dermatoses and dermatitis can be diagnosed with ScinScope, which is widely used in modern cosmetology and dermatology.

Own research on this device showed that the girl has various skin disorders, such as age spots, caused by UV rays, as well as age-related changes. (see Fig. 1) Dry skin, dehydration associated with the influence of climate.

Figure 1 - Shooting from a SkinScope

SKINSCOPE is a patented system for diagnosing skin with polarized light.

Based on the results of the diagnosis, the cosmetologist will select you home care and develop an individual plan of cosmetic procedures.

The next group of diseases is malignant diseases, which also include melanoma. It was determined that such diseases cannot be diagnosed with conventional devices that are used in cosmetology. Diagnosis of the tumor should be

carried out very carefully, with the study of all the symptoms and risk factors. All spots and moles that may be related to skin cancer, as well as lymph nodes in the inguinal and axillary areas, on the neck and especially near the suspicious focus, should be studied, since they can also be affected by a malignant tumor.

A diagnostic method for self-treatment of a patient with complaints of symptoms characteristic of melanoma is digital dermatoscopy. (see fig. 2)

Figure 2 - Digital dermatoscopy

Based on the range of tasks to be solved, the modern digital dermatoscopy system includes [4,5]:

- optical image acquisition unit - a device consisting of an achromatic or apochromatic (to reduce chromatic aberration) lens optical system, which allows to obtain an enlarged (usually from 10 to 300 times) image. - a digital camera that allows you to register a color optical image on the photodetector array.

- an interface module, which includes hardware and software for transmitting information to the data analysis subsystem. - a data analysis subsystem that is implemented on a graphic workstation and consists of the following modules:

- image pre-processing, which includes methods for suppressing noise components and histogram correction of the brightness and contrast of the input image;

- image descriptions - obtaining geometric and optical characteristics segmented in the previous module of objects. These characteristics are usually color coordinates, as well as the area, perimeter, shape factors of the analyzed objects.

- a module for the formation of a diagnostic solution in which classification is performed according to the characteristic features of the analyzed objects, for which their color and geometric characteristics are most often selected taking into account a priori and additional diagnostic information about the patient. It should be noted that in this module the formation of not a final, but a preliminary diagnostic solution that helps the doctor make a final diagnosis takes place.

Conclusions: In the diagnosis of various skin pathologies, it is advisable to choose those methods that are convenient for each of the diseases. In the tasks of automated processing of video dermatoscopic data, the perception of the field of view is associated with a priori information about the image under study. When developing methods for processing dermatoscopic images, it is advisable to choose methods that facilitate the subsequent stages of data analysis. The main indicators of the effectiveness of the developed methods and systems are high stability and repeatability of recognition of skin objects and the ability to process images in real time. The prospect of work is the development of a complete system for digital video dermatoscopy and its subsequent preliminary clinical trials.

Bibliography:

1. Isaeva O. A. Development of an automated system for video dermatoscopy / O. A. Isaeva, O. G. Avrunin // Materials of the 23rd International Youth Forum. T. 1. - Kharkiv: KNUR. 2019 .-- S. 165 - 166.
2. Avrunin O.G., Bezshapochny S. B., Bodyanskiy Є.V., Semenets V.V., Filatov V.O. Ntelektualni technological model of hirurgic hands. - Kharkiv: KNURE, 2018 .-- 224 p.
3. Isaeva O. A. Videodermatoscopy in the aviation method of accession / O. A. Isaeva, O.G. Avrunin // Zbirnik tez dopovidey II All-Ukrainian science-practical conference of young students, cadets and students "Aviation, industry, suspension" - Kremenchuk, 2019. –S. 272-274.
4. Avrunin O. G. Experience in developing a biomedical system of digital microscopy / O. G. Avrunin // Applied Radioelectronics. - 2009. - T.8. - No. 1. - S. 46-52.

5. Avrunin O.G. Visualization of the ventrolateral nucleus of the thalamus of the human brain / O. G. Avrunin, V. V. Semenets, S. Yu. Maslovsky // Radioelectronics and Informatics. - 1998.– No. 1 / (2). - С. 132–134.

Тематика: Педагогічні науки

ДІАГНОСТИКА ГОТОВНОСТІ СТУДЕНТІВ ДО ВИКОРИСТАННЯ ДИСТАНЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УМОВАХ КРЕДИТНО МОДУЛЬНОЇ СИСТЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Ісько В.В.

студентка 2 курсу

освітньої програми «Педагогіка вищої школи»,

Донецький національний університет імені Василя Стуса

м. Вінниця, Україна

У сучасному освітньому просторі інформаційні технології – важливий фактор взаємодії викладача й студентів. В умовах стрімкого розвитку суспільства змінюються вимоги до професійної підготовки майбутніх фахівців, зростає потреба в підготовці компетентних фахівців, здатних до саморозвитку й швидкої перекваліфікації. Значні можливості для цього надає впровадження сучасних мережових технологій, зокрема дистанційного навчання, і компетентнісного підходу в процес професійного навчання [1].

З метою виявлення стану готовності студентів до використання дистанційних технологій в умовах кредитно-модульної системи організації навчання було проведено констатувальний експеримент, що передбачав визначення експериментальної бази дослідження, добір діагностувальних методик і адекватних методів вивчення проблеми.

Експериментальною базою дослідження став Донецький національний університет імені Василя Стуса, заклад вищої освіти, який активно використовує у навчальному процесі інформаційно-комунікаційні технології, в тому числі елементи дистанційного навчання. Усі навчальні матеріали викладаються у вільний доступ для студентів конкретних навчальних груп на сайті dnu.sharepoint.com. Консультування з оперативних питань щодо предмету відбувається через корпоративну пошту <https://outlook.office.com> або програму Skype для бізнесу.

Робота з використанням елементів дистанційного навчання полегшує роботу викладачів з перевірки завдань студентів заочної форми навчання, адже перевірка завдань відбувається поступово – від настановчої до екзаменаційної сесій. Студенти денної форми навчання також використовують у своїй навчальній діяльності елементи дистанційного навчання як для вивчення дисциплін та обговорення завдань між собою, так і для спілкування із викладачами.

Структура готовності студентів до дистанційного навчання включає усі ті ж компоненти, що і готовність до навчання взагалі, однак має специфічні особливості, які обумовлені характером діяльності у цих умовах.

Досліджуючи стан готовності студентів до дистанційного навчання, ми розглядали таку готовність як окремий випадок (або як частину готовності) до професійно-педагогічної діяльності. На основі аналізу педагогічних досліджень (Л. Кравченко, В. Симонов, Н. Ходякова та інших) і згідно з теорією С. Рубінштейна про особистість як єдність спонукального і виконавчого, ми визначили поняття "готовність до дистанційного навчання" як складне особистісне утворення. Умовно було виділено у його структурі три взаємопов'язані компоненти:

- 1) мотиваційний – який виражає свідоме ставлення студента до технологій дистанційного навчання і їх ролі у розв'язанні актуальних проблем сучасного навчання, а також бажання майбутнього вчителя використовувати у своїй пізнавальній діяльності інформаційні технології;

2) когнітивний – наявність у майбутнього вчителя знань про суть і специфіку дистанційного навчання, про можливості використання інформаційних технологій у педагогічній діяльності, про методи роботи в інформаційному середовищі, а також певний рівень розвитку пізнавальних сил і практичної підготовки;

3) операційний – це сукупність систематизованих умінь і навичок для застосування технологій дистанційного навчання, нових інформаційних технологій для забезпечення найбільшої ефективності своєї самостійної навчально-пізнавальної діяльності.

Проаналізуємо зазначені критерії готовності до дистанційного навчання. Для того, щоб успішно навчатися дистанційно, потрібна стійка мотивація, розуміння особистісної відповідальності за результати навчання, інтерес і позитивне ставлення до дистанційного навчання. Мотиваційна сфера особистості являє собою складну багаторівневу структуру із централізованою свідомо-вольовою системою управління. Багато педагогів відзначають, що застосування інформаційних технологій у навчальному процесі відіграє самостійну стимулюючу роль: "Сучасна комп'ютерна техніка, самостійна робота з нею, необхідність приймати рішення шляхом вибору, анімація, музика, ігрові елементи, наочна демонстрація студенту його успіху – все це викликає живий інтерес у студентів, сприяє мотивації навчальної діяльності". Мотивація у дистанційному навчанні може бути декількох видів: пізнавальна, соціальна, економічна, мовна, ділова, комунікативна, особистісна [2].

Наступним критерієм успішного навчання в умовах дистанційного навчання є навички й уміння самостійно навчатися. До них ми відносимо: навички і вміння планувати самоосвіту; навички і вміння орієнтуватись у науковій і навчальній інформації; навички і вміння роботи з книгою; навички і вміння бібліографічної роботи.

Нові умови навчання породжують взаємну залежність студентів від ступеня інформованості, тому недостатньо уміти самостійно накопичувати і переробляти інформацію, а необхідно засвоювати такі технології роботи з

інформацією, які передбачають прийняття рішень на основі колективних знань. Це означає, що студент повинен мати певний рівень професійної культури під час роботи з інформацією, тобто володіти "інформаційною культурою".

З метою діагностування стану готовності студентів до дистанційного навчання був використаний метод опитування. Ми розробили анкети щодо вивчення готовності студентів до використання дистанційного навчання і скористалися Google Формою. Дослідження мало на меті визначити мотивацію студентів до дистанційного навчання й організаційно-педагогічні умови використання дистанційного навчання. Опитування було проведено серед студентів Донецького національного університету імені Василя Стуса. В опитуванні взяло участь 300 респондентів, серед них студенти всіх курсів, факультетів та спеціальностей.

Аналіз результатів анкетування дозволяє говорити про наявність певного інтересу до дистанційного навчання, до комп'ютерних технологій у більшості студентів. Найголовнішим при дистанційному навчанні студенти визначили знання та гнучкий графік відвідування (70,7%), тоді як найменше важливим назвали акредитацію навчального закладу (12%) та вартість навчання (18,7%). На запитання, якими навчальними матеріалами в системі Moodle вони користуються, 37,7% опитаних указали на лекційні матеріали, 13% – на зв'язок з викладачем, 12,3% користуються тестовими завданнями, тоді як матеріалами для виконання лабораторних робіт користується лише 9,7% опитаних студентів, а матеріалами для самостійної роботи – 8%, відеокурси використовує 5,7% респондентів, а презентації – лише 2,7%, при цьому 1% опитаних не знає що таке Moodle. Майже 64,3% опитаних підтримують впровадження технологій дистанційного навчання, 29% – відносяться нейтрально, 5% – не підтримують впровадження технологій дистанційного навчання, а решта підтримують, але тоді, коли реально можна працювати з матеріалом. За нашими даними, 66,7% опитуваних вважають, що в процесі дистанційного навчання можна отримати реальні знання, 27% – важко відповісти, а 4% думають, що дистанційне навчання не дає реальних знань, інші респонденти вважають, що якщо студент

захоче, він отримає знання. Найзручнішими у використанні, на думку 65,3% опитаних студентів, є відео уроки, 47,3% опитаних такими вважають лекційні демонстрації, для 45,7% найзручніше використовувати тестові завдання, для 30,7 % – Skype зв'язок, а для 24,7% – лабораторні роботи. При цьому 89,3% опитуваних користуються мережею Інтернет щодня, 6,7% – мають можливість користуватися 3-4 рази на тиждень, 3,3% – 1-2 рази на тиждень і тільки 0,7% – рідше одного разу на тиждень. 83% опитуваних користуються гаджетами при вивченні дисциплін постійно, 13,3% – епізодично і лише 3,7% дуже рідко користуються гаджетами. Серед гаджетів, що використовують студенти під час підготовки до занять, 66% віддають перевагу смартфонам, 56% – комп'ютеру, 33,3% – мобільним телефонам, 14,7% – планшетам, 7,5% – ноутбукам. Більшість опитаних вважає, що використання дистанційних технологій навчання допомагає у підготовці до практичних (семінарських) занять – 52,3%, 13,7% – самостійної роботи, 10,3% – підсумкового контролю, 10% – до лекцій, 7,7% – модульного контролю, 6% – лабораторних робіт. На думку опитаних студентів, в результаті використання дистанційних технологій навчання у більшості студентів суттєво підвищиться рівень пізнавальної активності (так вважає 48,7% респондентів), тоді як 39,3% опитаних думає, що рівень пізнавальної активності внаслідок використання дистанційного навчання підвищиться не суттєво, а 9,7% студентів вважає, що пізнавальна активність майже не підвищиться, тоді як 2,3% опитаних нами студентів не відмічають впливу використання дистанційного навчання на пізнавальну активність студентів.

Отже, результати дослідження свідчать про те, що у більшості студентів сформоване позитивне ставлення до дистанційного навчання, наявна психологічна готовність до навчання у нових умовах без можливості бачити і безпосередньо спілкуватися з викладачем, здебільшого сформовані уміння та навички самостійної роботи, у тому числі і за допомогою комп'ютера та ІТ.

Причини неефективності дистанційного навчання, труднощі в організації самостійної роботи студентів зумовлені незнанням ефективних прийомів

засвоєння знань, невмінням самостійно використовувати здобуті знання для аналізу конкретних ситуацій, безсистемністю знань про культуру розумової діяльності, а також недостатність умінь і навичок самоорганізації й самоаналізу цієї діяльності, мінімальною психічною активністю студентів.

Таким чином, визначивши й проаналізувавши позитивні сторони та труднощі дистанційного навчання, ми з впевненістю можемо сказати, що така форма навчання є перспективною в системі вищої освіти України.

Список літератури:

1. Болюбаш Н. М. Розробка дистанційного курсу засобами інформаційного середовища Moodle / Н. М. Болюбаш // Педагогіка. – 2010. – Вип. 123. – Т. 136. – С. 19–27.
2. Буркоська Л.Д. Дослідження стану готовності майбутніх учителів до дистанційного навчання – Режим доступу: <http://studentam.net.ua/content/view/7726/97/>

Тематика: Психологічні науки

ОСМИСЛЕННЯ СОЦІАЛІЗУЮЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ГРИ У СУЧАСНИХ УМОВАХ СОЦІАЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

Казарова Г.М.

В сучасних умовах соціальних трансформацій ми вважаємо за доцільне розглянути проблему гри з точки зору використання її соціалізуючого потенціалу. Гра розглядалася з різних теоретичних позицій як в самій психології, так і в інших гуманітарних науках, як найважливіший соціально-культурний та психологічний феномен. Відповідно підходу до проблеми, який може бути названий традиційним, соціалізація є універсальним і історично незмінним процесом, до якого включається суспільством все його підростаюче покоління. Для переважної більшості сучасних фахівців в сфері соціалізації

підростаючого покоління найбільш істотним протиріччям є протиріччя між необхідністю максимально ефективно передати індивіду соціальний досвід, систему соціальних зв'язків і відносин, втілених у норми, стандарти поведінки членів соціуму, і необхідністю творчого ставлення індивіда до цього процесу [1, 3]. Дослідники вказують на необхідність розглядати дану проблему, виходячи з розуміння процесу соціалізації як процесу двостороннього, діалогічного в його психологічному, логічному, соціокультурному втіленнях. Цей процес забезпечує прийняття людиною цінностей і соціальних ролей соціуму, які вона вибирає, отримує і здійснює в системних зв'язках між ними. В даний час соціалізація повинна забезпечити можливість людині виробити і здійснити її власне ставлення до соціокультурних реалій соціуму, її право і здатність створювати нові реалії соціуму - якісно нові його цінності і соціальні ролі [2, 3, 5].

Відзначимо, що в останні десятиліття отримали розвиток так звані рольові ігри, які проводяться як за творами в стилі «фентезі», так і з конкретних історичних подій (історичні реконструкції). Це соціально-культурне явище насправді абсолютно інноваційне, розраховане на певне коло людей, виникло стихійно в різних країнах одночасно. Участь в рольових іграх приваблює як дітей, так і дорослих, а особливо, звичайно, молодь, можливістю побувати в незнайомій ситуації, спробувати себе в новій ролі.

Гра як простір інтенсивної комунікації забезпечує можливість придбання молоді людиною досвіду міжособистісної взаємодії, в тому числі і досвіду регулювання власних очікувань. Основна концептуальна ідея полягає в тому, що рольова гра, будучи змаганням у вирішенні комунікативних завдань і імітації предметно-практичних дій, дозволяє забезпечити два діалектично взаємопов'язані процеси розвитку особистості: оволодіння суб'єктом рольовим поведінкою (соціальна адаптація) і самореалізацію в рамках рольових приписів (індивідуалізація). Розвиток особистості в грі пов'язане з тим, що суб'єкт може в її процесі удосконалювати свої комунікативні, аналітичні, рефлексивні

здібності, здатності до організації власної діяльності та організації діяльності групи.

Основний потенціал гри як засобу соціалізації молодшої людини являє собою можливості розвитку у суб'єкта: прагнення регулювати власними уявленнями про ситуацію взаємодії, її суб'єктів та варіанти розвитку; впевненості у власних можливостях керувати ситуацією відповідно до власних інтересів; умінь аналізувати, прогнозувати, планувати, рефлексувати власну участь у майбутній взаємодії; стійкої орієнтації на співпрацю у взаємодії з іншими людьми; саморефлексії.

Реалізація зазначених можливостей вимагає досягнення молодшою людиною стійкого особистісного стану занурення в ігрову рольову взаємодію. Стан занурення характеризується інтериоризацією суб'єктом мети участі в ігровій рольовій взаємодії, оволодінням необхідними знаннями, вміннями і навичками для досягнення обраної мети, суб'єктивної значимості для учасника гри процесу і результату ігрової взаємодії, задоволеністю міжособистісними відносинами, що виникають в ході взаємодії, інтенсивністю участі в ігровій взаємодії. Стимулювання особистості для участі в ігровій взаємодії здійснюється через переживання азарту й суперництва, романтичності ситуації і захопленості процесом взаємодії, відчуття власної затребуваності, можливості самоствердження і самореалізації. Фасилітація взаємодії полягає в зниженні тривожності і побоювань молодшої людини за можливий неуспіх в ігровій взаємодії. Також молода людина отримує можливість побудови позитивного образу «Я» в ході створення та зміни власного ігрового образу.

Гра - це спеціально організоване змагання у вирішенні комунікативних завдань і імітації предметно-практичних дій учасників, які виконують задані ролі в умовах уявної ситуації і регламентованих правилами гри. Метою рольової гри є навчання певного рольової поведінки та інтеграції ролей. З даної точки зору вона може бути використана як потужний фактор навчання у будь-якої професійної сфері.

Таке багатопланове вплив, який чинить гра на соціалізацію особистості, з нашої точки зору, обумовлює її потужний потенціал і як інноваційної освітньої методики, і як можливості організації молодіжного дозвілля, і як засобу формування особистості молодшої людини.

Список літератури:

1. Балл Г. О. Психолого-педагогічні засади гуманізації освіти / Г. О. Балл // Освіта і управління. – 1995. – №2. – С. 21 – 36.
2. Зливков В. Л. Самоідентифікація в педагогічній комунікації / В. Л. Зливков. – К.: Український центр політичного менеджменту, 2005 – 144 с.
3. Маслоу А. Новые рубежи человеческой природы / А. Маслоу – М.: Смысл, 1999. – 425 с.
4. Москаленко В. В. Соціальна психологія. Підручник. Видання 2-ге, виправлене та доповнене / В. В. Москаленко – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 688 с.
5. Эриксон Э. Детство и общество / Э. Эриксон – СПб.: Ленато АСТ Фонд «Университетская книга», 1996 – 592 с.

Тематика: Економічні науки

СТРУКТУРНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЗАЙНЯТОСТІ В ГАЛУЗЯХ ОБСЛУГОВУВАННЯ

Казюка Н.П.

Івано-Франківський національний
університет нафти і газу,
к.е.н., доцент кафедри туризму

Структурні зміни зайнятості останніх років відбуваються в напрямку розширення зайнятих у невиробничій сфері та скорочення зайнятості в галузях матеріального виробництва, що є характерних для становлення та розвитку

постіндустріального суспільства. За характером зайнятості можна визначити чотири типи країн: сільськогосподарські або аграрні, перехідні до індустріального типу (аграрно-індустріальні), індустріальні та постіндустріальні [1, с. 28]. Такий розподіл обумовлений значенням показника ВВП на душу населення та специфікою структури зайнятості населення. Аналіз структури зайнятості країн Західної Європи свідчить про неможливість уникнення поетапних стадій розвитку структури зайнятості.

Для переходу до більш досконалішої макроструктури зайнятості необхідно враховувати специфіку розвитку кожного з етапів змін структури зайнятості. Людство прямує до нового типу економіки, яку називають по-різному (економіка знань, наноекономіка ХХІ ст., інформаційне суспільство, інтелектуальне суспільство, «цифрове суспільство», ноосферне суспільство тощо); врешті-решт цивілізація прямує до злиття людського і штучного інтелекту, кінцеві наслідки якого передбачити дуже важко, при цьому інтелектуальний потенціал стає найважливішим ресурсом економічного та соціального розвитку будь-якої країни [2, с. 13].

Продовжується тенденція переходу зайнятих від сфери сільського господарства до галузей промислового виробництва. Цей фактор змінює структуру зайнятості в напрямку розширення зайнятих у виробничих сферах та, відповідно, зниження їх частки у сільськогосподарській галузі, до підвищення використання складної праці порівняно із простою. Така ситуація спричинена значним процесом урбанізації, низькою рентабельністю продукції сільського господарства, відсутністю ринків збуту для неї, еміграцією робочої сили переважно сільських територій до високорозвинутих країн з метою отримання додаткового прибутку. Перехід України до моделі інноваційного розвитку та становлення постіндустріального суспільства, в якому джерелом економічного зростання мають стати наукові знання, технічна інновація та інформація, забезпечить утвердження її як високо розвинутої держави з конкурентоспроможною економікою, здатною інтегруватися в європейський та світовий простір [3, с. 4]. Таким чином, до галузей, що позитивно впливають на

розвиток економіки регіону варто віднести галузі, які інтенсивно розвиваються самі (характеризуються значною прибутковістю діяльності, значними потужностями виробництва та кількістю працюючих), і обумовлюють розвиток інших галузей (мають значні зв'язки із іншими галузями, інтенсифікують їх розвиток), але й залучають інвестиції за рахунок виробництва продукції, що користується попитом за межами даного регіону, а також є пріоритетними шляхами, що окреслені в програмі соціально-економічного розвитку економіки регіону, країни (їх розвиток є метою загальнодержавних чи регіональних програм).

Отже, специфіка функціонування невиробничих галузей полягає у зниженні процесу механізації для основних видів діяльності та зростанні її ролі для якості обслуговування в галузі. Варто відзначити, що розвиток невиробничих галузей в більшості залежить від рівня матеріального виробництва, продуктивності праці, створення оптимальних умов для перерозподілу трудових ресурсів. Галузі нематеріального виробництва характеризуються значною наукомісткістю, поновленням їх за рахунок зайнятих є показником екстенсивності розвитку. Зростання фондоозброєності праці призводить до збільшення попиту на робочу силу.

Поява нових видів діяльності та галузей виробництва потребує значного розширення міжтериторіальних напрямів розвитку та підготовки трудового потенціалу, а також інвестиційних вкладень. Ефективний розподіл трудових ресурсів між галузями та сферами діяльності вимагає забезпечення продуктивної структури матеріального виробництва, збереження необхідних співвідношень між сферами та галузями господарства, наявності широкої бази природних ресурсів. Поряд з цим спостерігається значна закономірність зв'язку між професійно-кваліфікаційною структурою робочої сили, її територіальним розподілом та формуванням структури суспільного виробництва. Формування раціональної структури виробництва повинно забезпечуватися насиченістю трудових ресурсів, професій та спеціальностей, наявністю необхідних пропорцій між працівниками фізичної та розумової праці.

Для успішного управління змінами в структурі зайнятості доцільно провести раціоналізацію територіальної структури виробництва, розробляючи та впроваджуючи при цьому таку виробничу структуру на території, яка б дала можливість найповнішого використання трудового потенціалу, побудову ефективних співвідношень між промисловістю та сільським господарством, сільськогосподарськими та несільськогосподарськими видами діяльності, створення продуктивної галузевої структури виробництва та розвиток нових різновидів виробничої зайнятості трудових ресурсів. При цьому досить важливим є процес побудови раціональної структури розселення, при цьому визначальним є забезпеченням рівних можливостей доступу населення різних територій для розвитку їх потенціалу, ефективної його реалізації, продуктивної зайнятості та оптимально високого рівня оплати праці.

Список літератури:

1. Бараник З. П. (2003). *Статистика ринку праці*: Навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. К.: КНЕУ, 147 с.
2. Скрипник М. М. (2011). Економічні стратегії розвитку світового господарства. *Зовнішня торгівля: Економіка, фінанси, право*, №6 (59).
3. Онікієнко В. В., Ткаченко Л. Г., Ємельяненко Л. М. (2007). *Розвиток ринку праці України: тенденції та перспективи*. К.: Рада по вивченню продуктивних сил України НАН України, 286 с.

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА УСТАНОВКА ДЛЯ ВИЗНАЧЕННЯ ВПЛИВУ РОЗМІРУ ФРАКЦІЇ ПЕЛЕТІВ ЕФЕКТИВНІСТЬ ЇХ СПАЛЮВАННЯ

Калениченко А.О.

Бутенко І.Г.

Коломієць О.В.

ДВНЗ « Український державний хіміко-технологічний університет»

Протягом останніх 10-15 років структура використання різних видів палива в нашій країні кардинально змінилася [1]. Дорогий природний газ щорічно втрачає свої позиції на вітчизняному ринку енергоресурсів, поступаючись місцевому альтернативному, екологічно безпечному і вигідному в економічному плані паливу, такому як пелети [2]. До пальникового пристрою подавався вугільний пил а ми пропонуємо подавати пелети малої фракції. Для цього треба з'ясувати, чи зможе підсмоктуване повітря зі швидкістю 8 – 17 м/с підняти їх до гори в топці.

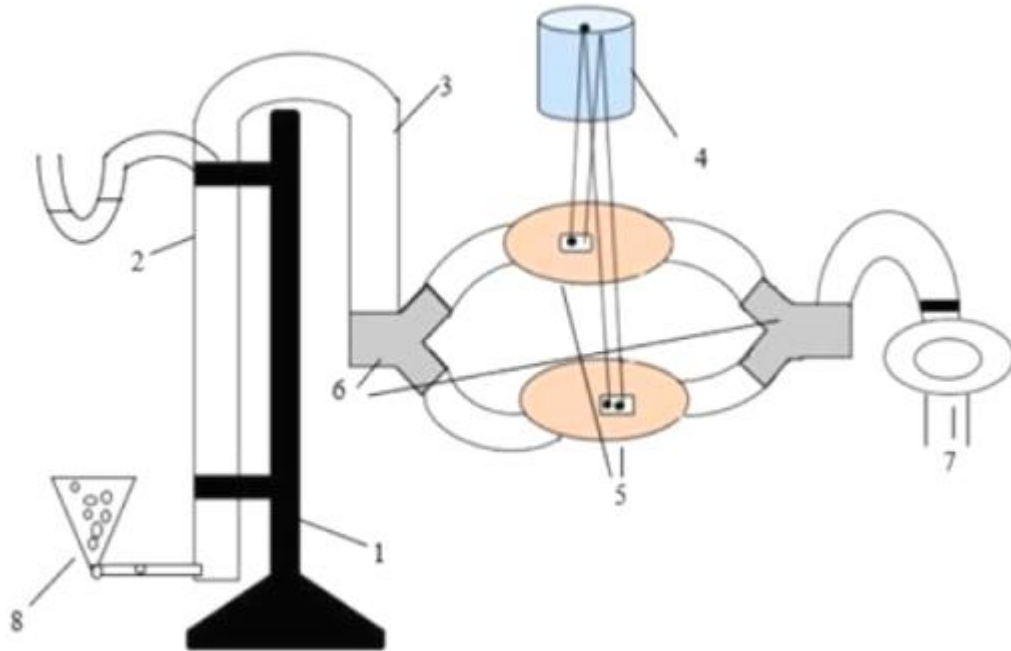
Метою даної роботи є створення експериментальної установки для визначення впливу розміру фракції пелетів на ефективність їх спалювання

Установка по визначення розмірів пелетів для спалювання їх факельним способом в енергетичних парогенераторах наведена на рис.. 1.

Отриманні дані 'дадуть змогу оцінити можливість заміни палива яке зараз використовується для роботи котлоагрегату – кам'яногого вугілля на більш дешеве та екологічно чисте паливо – пелети.

На даній установці було імітовано рух частинок пелетів в топці котла. Установка складається зі скляних трубок висотою 2.5 м, в нижню частину вводилися частки паливо (пелети). Для експерименту було обрано пелети виготовлені з соломи. Пилососи засмоктували пелети та піднімали їх вздовж робочої камери до гори. Регулювання потужності на цих машинах

здійснювалось регулятором напруги типу Латр. Розрідження на виході контролювався мікроманометром типу ММН - 240. Кількість відсмоктаних газів заміряли газовими лічильниками типу РГГ – 40. Швидкість газів розраховувалась як різниця співвідношення ваги палива до площі скляної трубки. Всі розрахункові та заміряні дані були внесені до таблиці 1.

1 – Підставка; 2 - Скляні трубки; 3. Повітряний трубопровід; 4- Лабораторний регулятор напруги типу Латр; 5 - Пілососи 2 шт; 6 -З'єднуючий трійник; 7 – Газовий лічильник типу РГГ – 40; 8 - Пелетний бункер.

Рисунок 1. - Установа для визначення розмірів пелетів для спалювання їх факельним способом в енергетичних парогенераторах

Таблиця 1 Дані замірів та розрахунків

№	Розмір пелетів	Вага	Площа	Швидкість повітря	Співвідношення	Розрахункова швидкість
	L, мм	G, кг	F, м ²	W, м/с	G / F	V, м ² /с
1	5	0,00015	0,0000394	6,24	3,807	0,00583
2	10	0,00026	0,0000395	6,24	6,582	0,005666
3	15	0,00032	0,0000396	6,24	8,08	0,005666
4	20	0,000397	0,0000397	6,24	12,09	0,005667

Розроблена установка дасть змогу дослідити можливість використання інших видів телетів для роботи котлоагрегату без заміни дугтевого

обладнання. Перехід на альтернативне, екологічно безпечне паливо знизить шкідливі викиди в атмосферу та витрати на закупівлю сировини для вироблення електроенергії [3].

Список літератури:

1. Крючкова С. И. Энергоэффективность как фактор снижения загрузки на окружающую среду / С. И. Крючкова // Охрана окружающей среды и рациональное использование природных ресурсов / Сборник докладов XXI Всеукраинской научной конференции аспирантов и студентов. - Т. 1 - Донецк: ДонНТУ, ДонНУ, 2011. – С. 47–48.
2. Азаров, В.И. Химия древесины и синтетических полимеров / В.И. Азаров, А.В. Буров, А.В. Оболенская - Спб., 1999 - 628 с.
3. Рациональное использование топлива /Калениченко А. А., Бутенко И. Г., Коломиец Е. В. // Комп'ютерне моделювання та оптимізація складних систем (КМОСС-2018): матеріали IV Міжнар. Наук.-техн. Конф. (м. Дніпро, 1-2 листопада 2018) / Міністерство освіти та науки України, Державний вищий навчальний заклад «Український державний хіміко-технологічний університет». – Дніпро: Баланс-клуб, 2018. – С. 74 – 76.

Тематика: Соціологічні науки

МОНІТОРИНГ РОЗВИТКУ ЛЮДСЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ

Кальянов Анатолій Володимирович

професор, доктор медичних

наук, старший науковий співробітник

Донецький державний університет управління

Моніторинг можна розглядати як важливу складову механізму інформаційного забезпечення формування, збереження та розвитку людського потенціалу. Впровадження технології здійснення моніторингу розвитку

людського потенціалу на підставі проведення різноманітних досліджень (соціологічних, експертних, економічних, політологічних, психологічних, соціальних тощо) дозволяє систематично відстежувати стан, визначати основні тенденції, особливості формування та розвитку ЛП, визначати зміни, що відбуваються на рівні особистості, в мікро та макроколективах, окремих галузях економіки і соціальної сфери та в суспільстві в цілому.

Моніторинг (англ. monitoring, лат. monitor - попереджаючий) - це форма організації і проведення різних видів досліджень, які забезпечують постійне отримання необхідної інформації відносно стану будь-яких процесів, тобто здійснення спеціальних наукових досліджень дозволяє "відслідковувати" окремі процеси у динаміці.

Аналіз свідчить, що у сучасному світі багато компаній здійснюють опитування різних категорій населення, метою якого є вимірювання показника "залученість" людини (engagement). До їх проведення запрошуються такі відомі фірми, як Gallup, Hewitt Associates, Kenexa, Psychonomics та інші, які мають відповідні бази даних щодо опитувань в рамках підприємств різних галузей економіки та установ соціальної сфери, а також непрацюючого населення. Перед прийняттям рішення стосовно проведення опитування необхідно сформулювати кінцеву мету, змістом якої має бути не просто отримання кількісних показників або інших вимірюваних параметрів, а поліпшення цих показників.

Алгоритм проведення моніторингу передбачає наступну його послідовність : розробка програми моніторингу - отримання та аналіз інформації - доведення результатів до владних структур - запровадження плану дій - здійснення нового моніторингу.

Серед основних аргументів стосовно необхідності його проведення слід зазначити прийняття ефективних заходів щодо вдосконалення розвитку людського потенціалу, визначення основних переваг і недоліків в соціальному управлінні, можливість порівняти отриману інформацію в рамках окремих адміністративно-економічних регіонів, галузей економіки і соціальної сфери,

стан та ефективність соціальної політики України в порівнянні з іншими європейськими та світовими державами, що спрятиме наближенню рівня та якості життя до міжнародних соціальних стандартів і нормативів.

Розглядаючи технологію проведення моніторингу розвитку людського потенціалу, слід зазначити складність його здійснення та брак необхідних для цього коштів.

Запровадження моніторингу розвитку людського потенціалу потребує значної науково-методичної, науково-консультативної та організаційної роботи, до якої повинні бути залучені найбільш досвідчені, висококваліфіковані та професійно компетентні фахівці, науковці і практики, перш за все соціальні менеджери та соціальні працівники, представники окремих галузей економіки і соціальної сфери.

Науково-методичне обґрунтування проведення моніторингу розвитку ЛП повинно передбачати :

- визначення стратегічної мети і основних його завдань;
- вибір об'єктів та предмету моніторингу;
- обґрунтування переліку показників, за якими буде здійснюватися оцінка заходів із вдосконалення людського розвитку, інших параметрів та індикаторів, що характеризують рівень та якість життя населення;
- визначення механізму та особливостей збору необхідних даних;
- розробка методики нормування загальних показників, що характеризують стан людського розвитку;
- обґрунтування методики розрахунку складових інтегральних індексів людського розвитку.

Для отримання репрезентативних результатів моніторингу розвитку людського потенціалу має бути розроблена єдина науково обґрунтована методика його проведення. При її розробці потрібно враховувати досвід європейських країн та провідних міжнародних організацій, забезпечити можливість порівняння результатів контролінгу розвитку людського потенціалу з зарубіжними даними.

Використання результатів моніторингу людського розвитку стосовно його вдосконалення необхідно розглядати в якості одного з найбільш важливих і перспективних напрямів досліджень і практичної діяльності при вирішенні проблем розвитку людського потенціалу на сучасному етапі.

Тематика: Інші професійні науки

ТЕХНОЛОГІЯ МУЛЬТИСИСТЕМНОГО МОНІТОРИНГУ КОРПОРАТИВНИХ МЕРЕЖ

Каневський М.В.

Аспірант кафедри обчислювальної техніки
Вінницький національний технічний університет
м.Вінниця, Україна

Захарченко С.М.

Кандидат технічних наук, доцент,
доцент кафедри обчислювальної техніки
Вінницький національний технічний університет
м.Вінниця, Україна

В тезах проводиться огляд та аналіз сучасних систем моніторингу, а також взаємодії між ними. Поточний стан можливостей сучасних систем моніторингу, а також системи візуалізації даних.

Нині інформаційні технології нероздільно поєднані з бізнесом, зокрема, таким, що використовує корпоративні комп'ютерні мережі. Моніторинг корпоративних комп'ютерних мереж є спільною задачею, його організація та аналіз вже давно переступили поріг людського ресурсу. Сьогодні задачу моніторингу корпоративних мереж вирішують системи моніторингу, причому, у більшості випадків, це кілька систем моніторингу, що взаємодіють між собою та (або) системами візуалізації спостережень, оскільки жодна система

моніторингу не забезпечує сто відсоткове покриття усієї мережі та бізнес процесів у ній.

Базові можливості систем моніторингу:

- збір інформації про події з різних пристроїв забезпечення інформаційної безпеки і мережевих пристроїв;
- візуалізацію подій в режимі реального часу;
- можливість управління активними мережевими пристроями з метою блокування шкідливого трафіку;
- можливість обробки та аналізу інцидентів безпеки;
- фокусування уваги на пріоритетних вузлах;
- вбудована система роботи з інцидентами, можливість інтеграції з існуючою[2].

У класі систем управління пропонують комплексні рішення, що забезпечують контроль над усіма елементами мережевої інфраструктури, включаючи мережеве обладнання та канали зв'язку. У числі рішень:

- централізовані системи управління і моніторингу: здійснюють контроль за усіма елементами мережевої інфраструктури, в тому числі мережею, серверами, додатками, активним обладнанням, системами резервного копіювання та підтримкою користувачів;
- Системи моніторингу і управління серверами: дозволяють керувати взаємодією серверів один з одним, контролювати вільний дисковий простір, аналізувати його використання, стежити за станом будь якого сервісу на будь якому сервері, відстежувати симптоми проблем, пропонувати варіанти дій по їх вирішенню;
- системи віддаленого моніторингу і управління енергозабезпеченням: забезпечують надійний захист інформації, що зберігається на серверах і робочих станціях, навіть у випадках довготривалого відключення електроенергії у вхідній мережі[1].

Серед запропонованих рішень на сьогоднішній день можна виділити такі системи моніторингу які є у відкритому доступі:

Система моніторингу Zabbix

Zabbix – система моніторингу і відслідковування статусів різноманітних сервісів комп’ютерної мережі та мережевих пристроїв, що підтримує декілька видів моніторингу[4]. Перевагами Zabbix є:

- швидке та просте конфігурування порогових значень;
- зрозумілий інтерфейс для будь якого користувача;
- наявність великої кількості технічної документації;
- мала ресурсоемність;
- візуалізація даних у вигляді графіків.

До недоліків системи Zabbix можна віднести:

- усереднення інформації за великі проміжки часу;
- неможливо налаштовувати складні перевірки з різнотипними параметрами;
- працює з невеликою кількістю джерел даних (базами даних).

Система моніторингу Nagios

Nagios – це програма з відкритим кодом. Призначена для моніторингу комп’ютерних систем і мереж. Моніторинг контролю стану вузлів і служб, оповіщення адміністратора у випадку, якщо служби припиняють роботу.

Можливості Nagios:

Можливості Nagios:

- Моніторинг служб (SMTP, POP3, HTTP, ICMP, SNMP);
- Моніторинг стану вузлів (навантаження процесора, використання диска, системні записи) в більшості мережевих ОС;
- Підтримка віддаленого моніторингу через шифровані тунелі;
- Проста архітектура модулів розширень (плагінів) дозволяє, використовуючи будь яку мову програмування, легко розробляти свої власні засоби поведінки служб;
- Паралельна перевірка служб;

- Можливість визначати ієрархії вузлів мережі за допомогою «батьківських» вузлів, дозволяє помічати і відрізняти вузли, які вийшли з ладу, і ті, які недоступні;
- Відправка оповіщень у випадку виникнення проблем з службою чи вузлом;
- Можливість визначати обробник подій що відбулися зі службами чи вузлами для проактивного рішення проблеми;
- Можливість організації сумісної роботи декількох систем моніторингу з метою підвищення надійності і створення розподіленої системи моніторингу[3].

Система моніторингу та візуалізації Grafana

Grafana – це пакет для візуалізації даних моніторингу, який фокусується тільки на візуальній частині та дашбордах. Дуже часто адміністратору необхідно перемикатись і порівнювати данні за різні періоди часу (1 день, тиждень, місяць, тощо). Оскільки Grafana фокусується на користувацькому інтерфейсі їй необхідно брати дані із зовнішніх джерел. Стандартний набір функцій підтримує: Graphite, InfluxDB, Prometheus.

Також існує можливість підключення користувацьких плагінів та власноруч написаних агрегаторів. Як тільки до Grafana підключено хоча б одне джерело даних, можна створювати дашборди. Дашборд - це набір рядків, в кожному з яких є одна або декілька панелей. Grafana підтримує дуже велику кількість панелей таких як: графіки, таблиці, цифрові панелі, списки повідомлень, кругові діаграми.

Також у новій версії Grafana з'явилась можливість відправляти оповіщення у вигляді електронного листа або повідомлення в чат Telegram, що суттєво спрощує роботу адміністратору. В цілому Grafana являє собою зручну систему візуалізації для спрощення виявлення довготривалих проблем, проблем які можуть з'явитись у майбутньому, а також для подання бізнес інформації у зручному вигляді для співробітників в інших відділах.

Дослідивши сучасні системи моніторингу їх функціонал можна звести до порівняльної таблиці з основними вимогами:

Таблиця 1

Порівняльна таблиця систем моніторингу

Назва Основні функції	Візуалізація даних	Налаштування складних перевірок з можливістю інтеграції сторонніх скриптів	Можливість виведення попереджень адміністратору	Можливість відображення точної інформації за великі проміжки часу	Легкість масштабування ресурсів системи моніторингу
Zabbix	+	-	-	-	+
Grafana	+	-	-	+	+
Nagios	-	+	+	-	-

Отже проаналізувавши узагальнену таблицю можна зробити висновок, що лише комплексний підхід забезпечить створення системи, яка буде покривати увесь масштаб моніторингу корпоративної мережі, а також буде мати увесь функціонал надійної інформаційної системи.

Список літератури:

1. Комплексный мониторинг ИТ-ресурсов //Решения для системного управления,- <http://www.computel.ru>
2. Шевченко А. Л. Организации мониторинга функционирования корпоративных информационных систем // Молодой ученый. — 2010. — №4.
3. Nagios / Sykley Julie-Anne // USA, 2011. с. 309–315.
4. Zabbix. Практичний посібник / Андреа Далле Вакке. // ДМК Пресс. – Київ, 2017, с. 10–26.

ЗНАЧЕННЯ ДЕРЖАВНОГО КОНТРОЛЮ ЗА ВИКОРИСТАННЯМ ТА ОХОРОНОЮ ЗЕМЕЛЬ У СФЕРІ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН

Канівець О.М.

старший викладач кафедри геодезії та землеустрою, Сумський НАУ

Горбачов А.А.

студент 2м курсу, спеціальність геодезія та землеустрій, Сумський НАУ

Держава визнає землю основним національним багатством, що перебуває під особливою її охороною, залишає за собою значний обсяг прав стосовно публічно-правового регулювання земельних відносин. Це положення зафіксоване ст. 14 Конституції України [1].

Державний контроль за раціональним використанням земель має важливе значення. Земельне законодавство надає землевласникам та землекористувачам широкі права щодо самостійного господарювання на землі. Однак відповідно до ст. 41 Конституції така діяльність не повинна завдавати шкоди правам, свободам та гідності громадян, інтересам суспільства, погіршувати екологічну ситуацію і природні якості землі.

Державний контроль за використанням і охороною земель являє собою діяльність компетентних органів держави, спрямовану на додержання вимог земельного законодавства, забезпечення гарантій реалізації земельно-правових норм та утвердження законності у земельних відносинах. Він дозволяє не тільки виявляти і усувати наслідки земельних правопорушень, а й застосовувати у необхідних випадках до порушників земельного законодавства заходи відповідальності. Цей контроль охоплює усі категорії земель незалежно від форм власності та видів землекористування і поширюється на всіх суб'єктів земельних відносин.

Визначаючи завдання контролю за використанням та охороною земель, у ст. 187 Земельного кодексу України вказано, що контроль за використанням та охороною земель полягає в забезпеченні додержання органами державної влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами, організаціями і громадянами земельного законодавства України [2]. В тому ж Кодексі визначено основні сфери контролю:

- державний контроль за використанням та охороною земель;
- самоврядний контроль за використанням та охороною земель;
- громадський контроль за використанням та охороною земель.

Державний контроль за використанням та охороною земель здійснюється центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері здійснення державного нагляду (контролю) в агропромисловому комплексі а за додержанням вимог законодавства про охорону земель - центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику із здійснення державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів

Самоврядний контроль за використанням та охороною земель здійснюється сільськими, селищними, міськими, районними та обласними радами.

Громадський контроль за використанням та охороною земель здійснюється громадськими інспекторами, які призначаються відповідними органами місцевого самоврядування, центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері здійснення державного нагляду (контролю) в агропромисловому комплексі, центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику із здійснення державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища, і діють на підставі положення, затвердженого центральними органами виконавчої влади, що забезпечують формування державної політики у сферах нагляду (контролю) в агропромисловому комплексі, охорони навколишнього природного середовища.

Контроль за використанням та охороною земель є однією з важливих функцій державного управління у зазначеній сфері суспільних відносин. Його завдання полягають у забезпеченні додержання органами державної влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами, організаціями і громадянами вимог земельного законодавства України. Варто звернути увагу на те, що контроль здійснюється: а) за усіма без винятку суб'єктами земельних відносин, а не лише за юридичними і фізичними особами; б) стосується всіх земель незалежно від форм власності [3].

Важливого значення набуває контроль за: рекультивацією порушених земель, зніманням, використанням і збереженням родючого шару ґрунту при проведенні робіт, пов'язаних із порушенням земель, а також за своєчасним приведенням цих земель у стан, придатний для використання за призначенням; збереженням та експлуатацією протиерозійних гідротехнічних споруд і систем, захисних лісонасаджень, встановленням і збереженням межових знаків; наданням достовірних даних про наявність, стан використання земельних угідь за Державним земельним кадастром, а також інформації про наявність земель запасу.

Слід відмітити, що охорона земель і використання земельних ресурсів не тільки не суперечить одне одному а тісно між собою пов'язанні як дві сторони одного явища. За Законом України «Про охорону земель» [4] така охорона виступає як система правових, організаційних, економічних, технологічних та інших заходів спрямованих на раціональне використання земель, запобігання необґрунтованому вилученню земель сільськогосподарського призначення для несільськогосподарських потреб, захист від шкідливого антропогенного впливу, відтворення і підвищення родючості ґрунтів, підвищення продуктивності земель лісового фонду, забезпечення особливого режиму використання земель природоохоронного, оздоровчого, рекреаційного та історико-культурного призначення.

Список літератури:

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР //:
URL:<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-вр>

2. Земельний кодекс України від 25 жовтня 2001 року № 2768-XIV. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/-laws/show/2768-14>.

3. Про державний контроль за використанням та охороною земель: Закон України від 28 грудня 2015 року № 963-XV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/963-15>

4. Про охорону земель: Закон України від 18 грудня 2017 року № 962-XV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/962-15>

Тематика: Педагогічні науки

ИНДИВИДУАЛИЗАЦИЯ ПЕДАГОГИКИ В ВЫСШЕЙ ШКОЛЕ

Карабитскова Н.А.

Харьковский торгово-экономический институт

КНТЭУ

старший преподаватель

Модернизация высшего образования невозможна без индивидуализации обучения – так утверждают многие учёные в области педагогики. Анализ результатов психолого-педагогических исследований последних лет (Р.М. Асадуллин, И.Ф. Бережная, В.П. Вдовина, Э.П. Черняева, А.В. Хуторской и др.) показывает, что успешное внедрение стандартов нового поколения в образовательный процесс вуза предполагает создание условий для проектирования и реализации индивидуальных образовательных траекторий студентов [1; 2; 5]. Индивидуализация процесса обучения студентов превращается в одну из самых важных задач высшей школы. Актуальность проблемы выбора студентами индивидуальной образовательной траектории в образовательном процессе подтверждается тем, что в настоящее время понятие «индивидуальная

образовательная траектория» входит в тексты нормативных документов, становится сквозным элементом профессионального становления и развития специалиста [5].

История становления педагогики подтверждает, что обучение еще в античном мире (Сократ, Платон) было индивидуальным. И лишь в средние века потребности экономики привели к необходимости повышения производительности труда преподавателей: потребность общества в обучении большого количества людей привела к новым образовательным технологиям, применяемым и сегодня.

Почему же именно сегодня надо вернуться к индивидуальному обучению? По результатам социологических исследований последних лет в мире существует примерно около 100 тыс. профессий, которым надо обучать. При этом число таких профессий непрерывно растет, каждому человеку надо будет иметь свою индивидуальную профессию. Следовательно, чтобы быть конкурентоспособным в быстроизменяющемся глобальном мире, надо готовиться к очень большому и нарастающему разнообразию, которое требует индивидуального обучения.

Известно, что в среднем примерно 22 % экономически активного населения развитых стран имеют высшее образование. Такие страны, как Япония, Китай уже переходят к всеобщему высшему образованию. Мы знаем, что экономика этих стран стремительно развивается. Очевидно, высокий процент людей с высшим образованием среди работающего населения - это показатель быстрого продвижения страны по пути научно-технического прогресса, показатель цивилизации.

Необходимость обучения людей со средними способностями приводит к новым требованиям к дидактике. Однако приходится признать, что в представлении современной вузовской дидактики студент — это некая абстракция. Поэтому и стала актуальной задача изучения студента как когнитивного человека, который должен развить в себе умения самообучения, самовоспитания, саморазвития,

самосовершенствования при педагогической поддержке преподавателя. Изучая студента, надо помочь ему узнать свои способности, и в соответствии с его потребностями создать условия для раскрытия его образовательного потенциала, что возможно только при индивидуализации образовательного процесса [6].

Сегодня мы не можем рекомендовать студенту, как ему правильно учиться с точки зрения науки. Поэтому надо подключить его приспособительные механизмы, дать ему возможность самому настраиваться —это и есть индивидуальное обучение [3]. Студент должен сам определять для себя количество попыток, количество повторов, темп обучения, распределение времени, расписание обучения.

Индивидуализация обучения в высшей школе выражается в разработке индивидуального учебного плана студента, в котором должны быть соблюдены все требования государственного образовательного стандарта. Важно проводить индивидуальные консультации, групповые и коллективные занятия, организовать индивидуальный учет не только посещаемости занятий, но и мониторинг учебных достижений каждого студента. Возможен индивидуальный график обучения: если студент в состоянии учиться быстрее, чем позволяет средний график обучения, пусть учится быстрее; если обычный график ему дается с напряжением, пусть учится медленнее [3].

Таким образом, в быстроменяющемся мире только через постоянное совершенствование специалист может оставаться «на гребне волны» [4].

Особую значимость и ценность приобретает развитие у студентов еще в процессе обучения в вузе умений самостоятельной познавательной деятельности и способности проектировать собственные образовательные траектории, что позволит им в случае необходимости самостоятельно овладевать новыми знаниями, развивать новые умения в профессиональной деятельности на протяжении всей

жизни. Прежде всего, необходимость развития у студентов умений самостоятельной учебной деятельности и способностей проектирования собственной образовательной траектории определяется социальным заказом на современных специалистов. Кроме этого, исследования психологов в области когнитивного развития человека, а также реализация гуманистического подхода в образовании правомерно ставят вопрос о необходимости индивидуализации образования и необходимости обучения по индивидуальным траекториям [4] не только школьников, но и студентов вузов.

Список литературы:

1. Асадуллин Р.М., Васильев Л.И. Принципы построения индивидуальных образовательных траекторий на основе самоорганизации студентов. Педагогический журнал Башкортостана. — 2012. — № 5(42). — С. 58—66.
2. Бережная И.Ф. Педагогическое проектирование индивидуальной траектории профессионального развития будущего специалиста: Автореферат дис. ... док. пед. наук : 13.00.08 / Ирина Федоровна Бережная; Москва. гос. пед. ун-т. М., 2012. — 40 с.
3. Карпенко М.П. Индивидуализация обучения — основа его качества. /Материалы Всеросс. междисц. конф. «Технологии индивидуализации обучения в вузе». 27 декабря 2007 г. М. СГУ. (conf.muh.ru, дата обращения — 06.12.14).
4. Сысоев П.В. Обучение по индивидуальной траектории. Язык и культура. — 2013. — № 4 (24). — С. 121—131.
5. Сытина Н.С. Когнитивная навигация студента в проектировании учебного процесса. Педагогический журнал Башкортостана. — 2009. — № 6. — С. 8—18.
6. Усманова Ф.К. Саморегулируемое обучение в техническом университете. Личность, семья и общество: вопросы педагогики и психологии. — 2014. — № 41. — С. 55—60.

ПОНЯТТЯ «ГРА» ДЛЯ МОЛОДОГО ПОКОЛІННЯ

Карасевич С.А.

к.п.н. ст. викладач кафедри спортивних дисциплін

Уманський державний педагогічний університет

імені Павла Тичини

м. Умань, Україна

*Гра - це величезне світле вікно,
через яке в духовний світ дитини
вливається цілющий потік
уявлень, понять про навколишнє.*

В.О. Сухомлинський.

У нашій країні велика увага приділяється фізичному розвитку підростаючого покоління. Дуже важливо виховати молоде покоління фізично розвиненим, загартованим, готовим до праці та оборони нашої Батьківщини.

Ігрова діяльність має особливо важливе значення в період найбільш активного формування характеру — в дитячі та юнацькі роки. Граючись, діти засвоюють життєво необхідні рухові навички і вміння, у них виробляються сміливість, воля, кмітливість. У цей період ігровий метод посідає провідне місце, набуває характеру універсального методу фізичного виховання.

Великого значення грі надавав видатний фахівець у справі фізичного розвитку дітей П. Ф. Лесгафт, вважаючи, що вона є вправою, за допомогою якої дитина готується до життя.

Іграм належить виняткова роль у становленні та зміцненні дитячого колективу, адже іграм завжди властиві елементи здорового суперництва, цікавого змагання. Ігрові змагання, як справедливо підкреслював

В. О. Сухомлинський, вчать дітей спільних дій, взаємної виручки, підтримки, організованості, дисципліни, винахідництва, додержання інтересів колективу.

Гра є структурною моделлю поведінки дитини, за допомогою якої вона оволодіває навколишньою дійсністю й готується до активного її перетворення, це шлях дітей до пізнання світу, в якому вони живуть і який покликаний змінити.

Отже, для дітей ігри — це їхнє безпосереднє життя, а вчитель за допомогою ігор формує в них риси характеру, гідні людини. В грі закладені невичерпні можливості для всебічного вивчення психології учнів.

У вітчизняній педагогічній і психологічній літературі питання теорії гри досліджені у працях Е. С. Вільчковського, Д. Б. Ельконіна, Р. І. Жуковської, Г. О. Люблінська, С. Ф. Русової, В. О. Сухомлинського, А. С. Макаренка, А. П. Усової та ін.

Г. О. Люблінська пише, що «є різні види ігор: рухливі (з правилами), дидактичні, ігри-драматизації, конструктивні. Особливе значення у розвитку дітей від 2 до 7 років мають творчі, або рольові ігри» [2, с.89].

В. Б. Шапар у психологічному словнику пише, що гра – форма діяльності в умовних ситуаціях, спрямована на відтворення і засвоєння суспільного досвіду, зафіксовано в соціально закріплених способах здійснення предметних дій, у предметах науки і культури. У грі як особливому виді суспільної практики відтворюються норми людського життя і діяльності, підпорядкування яким забезпечує пізнання і засвоєння предметної і соціальної дійсності, а також інтелектуальний, емоційний і моральний розвиток особистості. Відмінні ознаки розгортання гри – швидка зміна ситуацій, у яких перебуває об'єкт, і настільки ж швидше пристосування його дій до нової ситуації [4, с.79].

В українському педагогічному словнику С. У. Гончаренка поняття «гра» трактується як форма вільного самовияву людини, яка передбачає реальну відкритість світові можливості й розгортається у вигляді змагання і т.д. [1, с.73].

В іншому педагогічному словнику М. Д. Ярмаченко пише, що гра – вид діяльності, мотив якої полягає не в її результатах, а в самому процесі. Значною мірою впливає на розвиток особистості, особливо у дитинстві [3, с.121].

На основі аналізу найпоширеніших в XIX і на початку XX століть різних теорій гри (К. Бюллера, Г. Спенсера, З. Фрейда, К. Шіллера) Г. О. Люблінська робить висновки, що в основі гри закладені інстинктивні, біологічні потреби дитини: її потяги і бажання. Бажання з'являються мимовільно (спонтанно). Вони визрівають з розвитком дітей і виявляються в їх іграх незалежно від того, як і де дитина живе, хто і як виховує. Педагог не може сприяти виникненню гри і не може використати її для розвитку дітей [3, с.90].

За даними дослідників «найбільш істотні зміни в іграх відбуваються з розвитком дітей від молодшого віку до старшого. Цю перебудову можна простежити і у змісті ігор, і в їхній структурі, тобто в способах відображення дійсності, і в розстановці сил самих гравців.

У малят (1 р. 6 міс. – 2 р. 2 міс.) перші ігри з'являються як маніпулятивні дії з предметами. Вони мають яскраво виявлений наслідувальний характер: малюк мішає ложкою в тарілці, годує ляльку та ін.

У молодших дошкільників (3 – 4 р.) такий характер ігор зберігається, але дії більш різноманітні. В них відображається вже не тільки дія, злита з предметом, а й людина, яка діє певним чином. Проте роль людини ще не виділилася з усього суцільно відображуваного дитиною життєвого явища...

Різні епізоди в іграх малят – це ряд окремих, об'єднаних між собою випадковими зв'язками картин.

З середини дошкільного віку діти починають виділяти в своїх іграх роль дорослого. В іграх шести – семирічних дітей чітко постає людина як суб'єкт дій з певними речами. Діти відображають тепер вже складніші і більш цілісні епізоди з життя людей, які водночас детальніше сприймають. У цих епізодах вони відтворюють людей, що перебувають у певних виробничих, сімейних, ділових відносинах... Така гра дає дітям величезну радість, згуртованість, збагачує їх досвід, готує дитину до життя...

Після 7 років гра посідає дедалі менше місце в житті дитини. Це пов'язано також з тим, що вже в кінці 1-го і в 2-му класах дуже широкі можливості пізнання життя, причому не тільки сьогодення, а й минулого, відкриває дитині читання... Діти цього віку вже можуть пізнавати життя, споглядаючи, слухаючи, міркуючи» [2, с.95-96].

Отже, для дітей ігри – це їхнє безпосереднє життя, а вчитель за допомогою ігор формує в них риси характеру, гідні людини. В грі закладені невичерпні можливості для всебічного вивчення психології учнів. Гру досліджували з психолого-педагогічної точки зору багато дослідників.

Мета гри – спрямування на пізнання дитиною навколишнього світу шляхом активної співучасті праці у повсякденному житті. Мета зливається з мотивами гри - нестримне і палке бажання до пізнання й активної участі в житті й праці дорослих.

Список літератури:

1. Гончаренко, С. У. Український педагогічний словник. – К.: Либідь, 1997. 376 с.
2. Люблінська Г.О. Дитяча психологія. – Київ, 1974. 346 с.
3. Педагогічний словник / За ред. дійсного члена АПН України М. Д. Ярмаченка – К.: Педагогічна думка, 2001. 514 с.
4. Шапар, В. Б. Психологічний тлумачний словник. – Х.: Прапор, 2004. 640 с.

МІСТ ЧЕРЕЗ СТОЛІТТЯ: КОНЦЕПЦІЯ ВИХОВАННЯ ЛЮБОВ'Ю ОЛЬГИ ФРАНКО

Карасєвич М.П.

викладач циклової комісії

фізичного виховання і методик

Вітвіцька Оксана

студентка III курсу

Комунальний вищий навчальний заклад

«Уманський гуманітарно-педагогічний

коледж ім. Т. Г. Шевченка»

м. Умань, Україна

Іван Якович Франко часто приїздив до Києва і зупинявся у будинку Єлисея Трегубова – викладача у колегії Галагана. На одній із зустрічей він познайомився із дівчиною – Ольгою Хоружинською. Вона освічена, розумна, випускниця Вищих жіночих курсів, а він – відомий політичний діяч, письменник, публіцист, поет. Тридцятирічний письменник посватався до Ольги у листі і пояснив їхній шлюб, як єднання Сходу і Заходу.

Дворянка за походженням Ольга Хоружинська була освіченою жінкою, закінчила Харківський інститут шляхетних дівчат: знала німецьку, англійську, французьку та російську мови. Як писала її донька Анна була «очитана». Мала добрий характер, була чутлива до людського горя.

Звичайно, Іван Якович мав власні педагогічно-виховні ідеї і мав незаперечний вплив на власних дітей: Андрія, Тараса, Петра, Анну. Та будучи постійно зайнятим важкою працею мало уваги приділяв дітям.

Основоположна роль у вихованні дітей Франчат лягла саме на дружину – Ольгу Франко. Саме її освіченій, чесній і чуйній жінці Іван Франко

беззастережно віддав право першості у різноманітних родинних справах та в вихованні дітей. То ж якою матір'ю була Ольга Франко і як вона виховувала своїх дітей?

У статті «Женщина – мати» І. Франко окреслив призначення жінки в сім'ї і напрямки виховання дітей. Він вважав, що все правильне для дитини має поступати крок за кроком під пильним наглядом матері. І особливу підготовку треба надати всебічному розвитку дитини, «щоб не лишати за собою пустих місць». Франко писав, що «кожна книжка вимагає добре розвитої сили поняття, а того власне, хибує дитині. Не належить дітей за скоро заставляти читати, не належить їм дозволяти задовго і за часто читанням займатись. Читання шкодить тілесному і духовному здоров'ю дітей». І насамкінець дає настанову матері: «Крім того, в фізичнім погляді нехай не дозволяє читати в темряві, при разючій світлі, в скуленій або недбалій позі. То дуже часто буває причиною болю очей і багато хитних каліцтв та слабкості» [2].

Тому необхідно дітей розвивати по-іншому. І за власними переконаннями Іван та Ольга Франко віддали перевагу відпочинкам на природі, рухливим іграм. Власне, сам Іван Якович дуже любив піші мандрівки, був завзятим грибником і рибалкою. Вважав, що природа – це книга, яку треба вчитись читати змалку.

«Природа, чи то правдива, чи в образі, є єдиною на той час багатою і великою книгою, до котрої мати або отець в потребі можуть лише щось пояснюючи додати» - писав Іван Франко [5, с.570]. Дружина поділяла його думку. Вони часто виїжджали на лоно природи. Прогулянки лісовими масивами на околицях Львова приносили неабияку радість малечі: завжди можна було щось знайти, підгледіти за тваринками, пташками, досхочу набігатись. Літні мандрівки прикарпатськими селами (Нагуєвичі, Довгополя, Криворівні, Буркута та ін.) взагалі нікого із малих Франчат не залишали байдужими. Ціле літо купання в річках, біганини фізично розвивало дітей, загартовувало після зимових хвороб. Поряд з батьками діти відчували щастя і батьківську любов. Частіше всього дітьми займалась Ольга Федорівна. Мандруючи гірськими

масивами Карпат, розповідала про флору і фауну в доступній для дітей формі. Діти довгий час проводили на свіжому повітрі, багато рухались і мали неабиякий апетит. Їм смакували прості і корисні страви сільської кухні, які добре засвоювались.

Активний туризм та виховання на лоні природи Ольга поєднувала із євгенічними методами «спартанської» педагогіки. Франчата влітку ходили босоніж, взимку щоранку «натиралися холодною водою», «спали на ліжках з твердими солом'яними сінниками, застеленими простирадлами з грубого сільського полотна» та допомагали батькам по господарству: різали колоди дрова, відкидали сніг довкола хати, ходили по воду [3, с. 318].

Щоправда, Ольга Франко не поділяла спартанського принципу обмежувати вихованців у їжі. Вона, навпаки, дбала, щоб діти добре харчувались, завжди споживали просту, здорову і свіжу їжу. Активний і здоровий спосіб життя був основою дитячого виховання в родині Франків. Бажаючи, щоб діти вирости сильними, здоровими і фізично загартованими, мати уважно стежила, щоб діти рухались, бігали, займались гімнастикою, перебували на свіжому повітрі, що після перенесення дитячих хвороб було особливо актуальним для малечі.

Ольга Франко з дитинства у ненав'язливій ігровій формі прищепила дітям любов до спорту. «Зимою привезли Франченята малі санки (гринджоли), зроблені зі старої скрині. Прив'язали до них мотузок і так стали піонерами львівського зимового спорту. У гринджоли сідала також з нами або з малою Гандзею Ольга Франко, і ми по черзі тягнули за шнурок санчата, на превелику радість нашу і всіх перехожих. Взимку Франчата по подвір'ю бігали – біля родинного будинку, «заливали водою і мали цілу зиму лід, а на майже пустій вулиці, їздили на санках і лещатах», а ще «перекидалися до утоми сніговими кулями або ставили діда Мороза» [5, с.31]. Весною ж «заводили кругом хати ігри і забави, перегони», «лазили на старі високі дерева, на стрих, на дах» [5, с.19]. Після всіх отих забав, спортивних занять і театральних «прем'єр» діти, утихомирившись, із великим задоволенням слухали казки. До славнозвісних і

улюблених казок батька зі збірки «Коли ще звірі говорили», «Лиса-Микити», «Ріпки», «Киці» мати додавала власну лектуру – казки братів Грімів, Г. Х. Андерсена, Олександра Пушкіна, байки Леоніда Глібова та Івана Крилова [1].

Саме Ользі Франко належав задум створити для дітей збірку казок. За домашніми клопотами Ользі Федорівні так і не судилося зреалізувати свій задум. Проте ідею дружини втілив у життя чоловік. Відтак протягом 1896-1898 рр. у львівському дитячому журналі «Дзвінок» з'явилися Франкові казки, які згодом і склали збірку «Коли ще звірі говорили».

Таким чином Ольга Федорівна Франко ще з 1890 року впроваджувала активне виховання дітей. За своїм глибоким переконання і підтримкою Івана Яковича вважала, що здоров'я дитини необхідно підтримувати щоденно. Поступово в доступній формі надавати різну інформацію. Діти, бавлячись отримують знання в різних напрямках. Це давало можливість дітям Франків в дорослому віці реалізувати себе як особистість.

Список літератури:

1. Тихолоз, Н. Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах. 2009. №5. С. 86-95.
2. Франко, І. Я. Додаткові томи до зібрання творів у 50-и томах. – К.: Наукова думка, 2008, Т. 53. С 560–565.
3. Франко, І. Я. Художні твори в 50-и томах. / Редакція художньої літератури Академії наук Української РСР. К.: Наукова думка, 1980. Т. 11. 517 с.
4. Франко, І. Я. Художні твори в 50-и томах. / Редакція художньої літератури Академії наук Української РСР. К.: Наукова думка, 1980. Т. 14. 670 с.
5. Франко, І. Я. Художні твори в 50-и томах. / Редакція художньої літератури Академії наук Української РСР. К.: «Наукова думка», 1980. Т. 21. 613 с.

**СИНТЕЗ, ФІЗИКО-ХІМІЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ПОХІДНИХ
4-R-5-(((3-(ГЕТЕРИЛ-2-ІЛ)-1H-1,2,4-ТРІАЗОЛ-5-ІЛ)ТІО) МЕТИЛ)-4H-
1,2,4-ТРІАЗОЛ-3-ТІОЛУ**

Карпун Євген Олександрович

Асистент кафедри природничих дисциплін для іноземних студентів та токсикологічної хімії Запорізького державного медичного університету

пр. Маяковського, 26, м. Запоріжжя, Україна, 69035

тел: 0680678540; e-mail: ekarpun@yahoo.com

Парченко Володимир Володимирович

Доктор фармацевтичних наук, професор кафедри природничих дисциплін для іноземних студентів та токсикологічної хімії Запорізького державного медичного університету пр. Маяковського, 26, м. Запоріжжя, Україна, 69035

Суттєва частина досліджень в області органічної хімії направлено на пошук нових перспективних біологічно активних сполук. Вітчизняні науковці та науковці багатьох країн світу досліджують синтез нових заміщених 1,2,4-тріазолів, які потенційно можуть володіти великим спектром властивостей. На сьогоднішній день можна сказати, що похідні 1,2,4-тріазолу можуть проявляти такі властивості як: діуретична, протигрибкова, протизапальна, імуномодельююча, протипухлинна, нейропротективна, протимікробна, кордіопротективна активність. Також заміщенні 1,2,4-тріазоли можуть виступати в якості активних фармацевтичних інгредієнтів, сучасних ефективних ліків, регуляторів росту рослин, фотосенсибілізаторів, різних активаторів тощо. Переконливими прикладами впровадження похідних 1,2,4-тріазолів є впроваджені у практику ветеринарні ліки «Авестим», «Трифузол-Нео» та стимулятор росту рослин «Фортіс Комбі» [1]. Моделювання

тріазолового циклу різними замісниками дає змогу до подальшого пошуку нових перспективних біологічно-активних молекул.

Ми вважаємо, що розширення ряду біс-1,2,4-тріазолів є досить перспективним вектором для отримання нових сполук з великим діапазоном властивостей [2, 3]. Використовуючи попередні дослідження нами було вирішено отримати похідні 1,2,4-тріазоли з різними замісниками, а саме: тіофен і піридин в п'ятому положенні першого 1,2,4-тріазолового циклу, та алкільні замісники у другому 1,2,4-тріазоловому циклі (рис.1). Тому, на наш погляд, дослідження 4-алкіл-5-(((3-(тіофен-2-іл)-1H-1,2,4-тріазол-5-іл)тіо)метил)-4H-1,2,4-тріазол-3-тіолів та 4-алкіл-5-(((3-(піридин-2-іл)-1H-1,2,4-тріазол-5-іл)тіо)метил)-4H-1,2,4-тріазол-3-тіолів є актуальним і перспективним завданням, яке беззаперечно має наукову новизну.

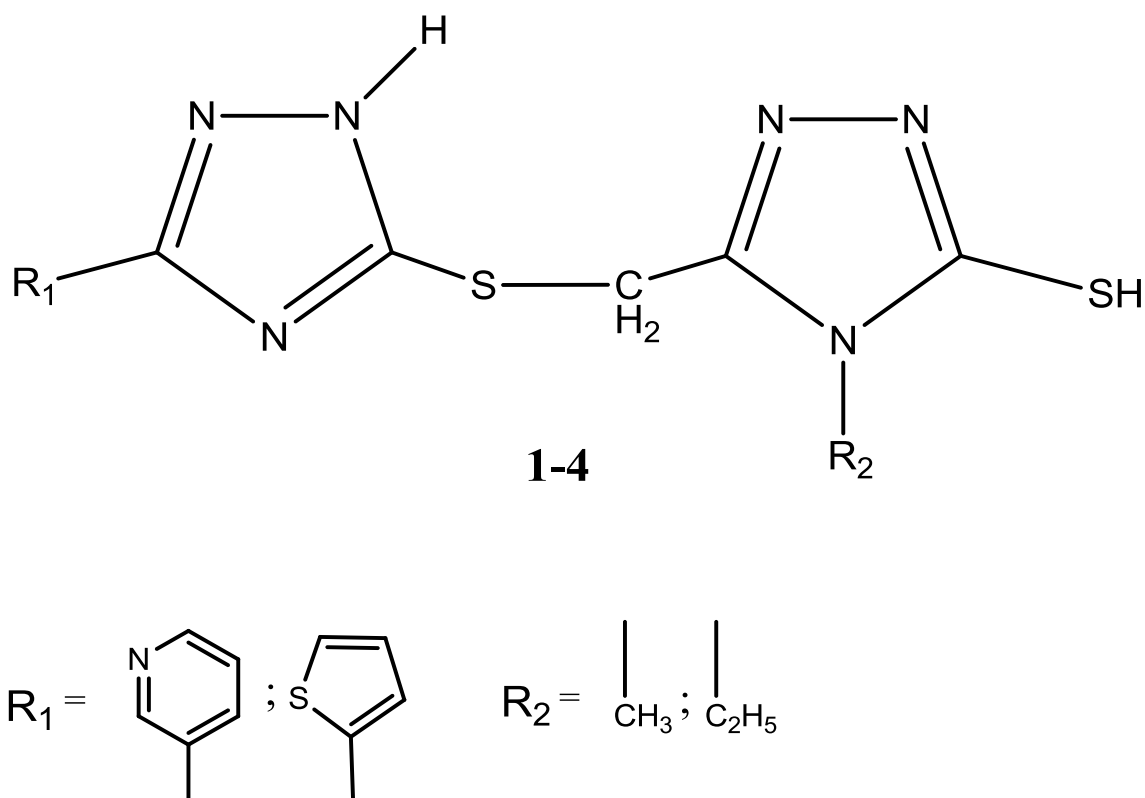

Рис. 1. Похідні 4-алкіл-5-(((3-(R_1 -2-іл)-1H-1,2,4-тріазол-5-іл)тіо)метил)-4H-1,2,4-тріазол-3-тіолів.

Спочатку нами було синтезовано тіопохідні 1,2,4-тріазолу, за допомогою загальновідомих методик алкілювання [4,5]. Наступна стадія полягала у циклізації другого 1,2,4-тріазолового циклу (рис. 2)

Рис. 2. Схема синтезу 4- R_2 -5-(((3- R_1 -1H-1,2,4-тріазол-5-іл)тіо)метил)-4H-1,2,4-тріазол-3-тіолу

Нами було вперше синтезовано ряд нових 4- R_2 -5-(((3- R_1 -1H-1,2,4-тріазол-5-іл)тіо)метил)-4H-1,2,4-тріазол-3-тіолів (1-4). Індивідуальність сполук та фізико-хімічні константи було досліджено сучасними комплексними методами аналізу.

Список літератури:

1. Парченко В. В. Синтез, перетворення, фізико-хімічні та біологічні властивості в ряді 5-фурилзаміщених 1,2,4-тріазол-3-тіонів: Дис....д-ра. фарм. наук. – Запоріжжя, 2014. – 361 с.
2. Нові S-похідні 1,2,4-тріазолу, як потенційні оригінальні вітчизняні ветеринарні лікарські засоби / Парченко В. В. // Фармацевтичний журнал. - Київ, 2012.- №3. – С. 42 – 48.
3. Фармакобіохімічні характеристики піперидиній 2-(5-фуран-2-іл)-4-феніл-1,2,4-тріазол-3-ілтїоацетату / В. В. Парченко, Л. І. Пархоменко, В. Й. Іздепський, О. І. Панасенко, Є. Г. Книш // Запоріж. мед. журн. -2013.- №1 (76). – С. 39-41.
4. Synthesis and antibacterial activity evaluation of 2,6-bis(6-substituted-1,2,4-triazolo[3,4-b][1,3,4]thiadiazol-3-yl)pyridine derivatives / X. Haihua, Li Pingliang, G. Dongelai, Hu Jinhui, C. Yuchao, He Wei // Medical Chemistry Research. – 2014. – Vol. 23. – №4. – P. 1941–1949.
5. Synthesis, antibacterial, antiurease, and antioxidant activities of some new 1,2,4-triazole Schiff base and amine derivatives / B. B. Sokmen, N. Gumrukcuoglu, S. Ugras, H. Sahin, Y. Sagkal, H. I. Ugras // Applied Biochemistry and Biotechnology. – 2015. – Vol. 175. – №2. – P. 705–714.

ЕПІЗООТИЧНА СИТУАЦІЯ ЩОДО АФРИКАНСЬКОЇ ЧУМИ СВИНЕЙ В ХМЕЛЬНИЦЬКІЙ ОБЛАСТІ

Карчевська Т.М.

кандидат ветеринарних наук, доцент, ktmkp2015@gmail.com

Супрович Т.М.

доктор сільськогосподарських наук, професор

suprovycht@gmail.com

Подільський державний аграрно-технічний університет

Африканська чума свиней (хвороба Монтгомері) – висококонтагіозна генералізована інфекція свиней, що характеризується вираженою варіабельністю та вірулентністю різних штамів вірусу і дуже високою його стійкістю до фізичних і хімічних чинників інактивації. Вона входить до переліку особливо небезпечних (карантинних) хвороб тварин. На сьогоднішній день в Україні склалась досить складна ситуація щодо поширення африканської чуми свиней, оскільки ні вакцини, ні протидії цьому захворюванню у світі наразі не існує так як вакцинація атенуйованими штамми вірусу чуми спричинює у свиней хронічну інфекцію та тривале вірусоносійство. І хоча для людини вірус АЧС небезпеки не несе, проте, є надзвичайно збитковим для галузі свинарства, так з часу появи захворювання економіка України втратила вже не один млрд грн. через спалахи африканської чуми свиней. Захворювання передається при прямому контакті хворих тварин і здорових, через продукти зі свинини, харчові відходи, механічно (транспортними засобами, при переміщенні людей і тварин) і кліщами. В первинних осередках за африканської чуми у домашніх свиней загибель досягає 100%.

В Україні африканська чума свиней реєструється з серпня 2013 року. На Хмельниччині перший випадок було зареєстровано в травні 2016 року, це був 8 випадок африканської чуми в Україні за 2016 рік. Всього в Хмельницькій області в період з 2016-го по 2019 рік включно було зафіксовано 8 випадків африканської чуми свиней, знищено більше 22000 свиней, отримано збитків понад 35 млн гривень.

Ми провели епізоотологічний моніторинг цього захворювання з метою вивчення його поширення, можливих причин спалаху, шляхів ліквідації і подальшого недопущення на території Хмельницької області.

В роботі використовували та опрацьовували статистичні дані та дані звітності управління Держпродспоживслужби Хмельницької області. В результаті проведеного аналізу встановили, що в 2016 році у Хмельницькій області було зареєстровано 5 випадків захворювання свиней на африканську чуму. Три випадки захворювання було виявлено в приватних дворогосподарствах у с. Гірчична Дунаєвецького району, смт Летичів та смт Нова Ушиця. Ще два випадки було зареєстровано у спеціалізованих свиногосподарствах в с. Воронківці Старокостянтинівського району ТОВ «Подільський бекон» та смт Полонне ТОВ «Маяк». В 2017 році було зареєстровано спалах африканської чуми свиней в філії «Рідний край» ПрАТ «Зернопродукт НХП» Теофіпольського району. В 2018 році було зафіксовано ще один випадок африканської чуми свиней в приватному секторі (с. Почапинці) Чемеровецького району. В 2019 році в цьому ж районі знову стався спалах африканської чуми свиней в квітні місяці в ТОВ «Оболонь Агро» (с. Почапинці). У всіх випадках діагноз встановлювався комплексно з урахуванням анамнестичних даних, результатів патолого-анатомічного розтину і лабораторних досліджень. До отримання даних лабораторних досліджень заходи проводились згідно «Плану дій при підозрі захворювання (загибелі) свиней на африканську чуму», затвердженого наказом Головного державного інспектора ветеринарної медицини України № 100 від 19.07.2013 року та діючої Інструкції щодо профілактики та боротьби з африканською чумою свиней.

В кожному з випадків у день отримання звіту про результати лабораторних досліджень у Державному науково-дослідному інституті з лабораторної діагностики та ветеринарно-санітарної експертизи проводились засідання місцевих ДНПК, на яких визначались і затверджувались межі епізоотичного вогнища, зон захисту та нагляду, затверджувались плани заходів з локалізації та ліквідації захворювання, відповідальні за їх виконання, в зонах захисту припинялась робота ринків, проводились перевірки закладів харчування, магазинів з реалізації м'яса і м'ясної продукції тощо. Всі заходи було проведено згідно діючої інструкції.

Щодо випадків африканської чуми серед диких кабанів, протягом даного періоду в мисливських угіддях і в лісових масивах області загинилих диких кабанів не виявлялось, випадків захворювання свиней на африканську чуму в результаті контактів з дикими кабанами не було. В області вирішено питання щодо врегулювання відстрілу тварин на території національного парку «Подільські Товтри», збільшено ліміт на відстріл диких свиней. В патологічному матеріалі від добутих диких кабанів, який було доставлено регіональну лабораторію ветеринарної медицини, збудника АЧС не було виявлено.

Проте, при проведенні заходів щодо ліквідації африканської чуми свиней мали місце і деякі недоліки, а саме: недостатність сил і засобів для ліквідації захворювання на місцевому рівні, відсутність резервів матеріалів, необхідних для спалювання свиней, спеціальної техніки, недостатність і недосконалість механізмів впливу на власників свиногосподарств, які не дотримуються діючих ветеринарно-санітарних вимог(керівники окремих господарств ігнорують виконання заходів з переведення підпорядкованих об'єктів у «закритий режим»), стихійна торгівля живими тваринами та сировиною, подвірний забій та реалізація свиней, питання ідентифікації поголів'я тощо. Тому, з метою подальшого недопущення випадків африканської чуми свиней необхідно негайно покращити матеріально-технічне забезпечення державних установ, які беруть участь у ліквідації захворювання (паливно-мастильні матеріали, техніка,

обладнання тощо), налагодити дієвий контроль за переміщенням вантажів, які можуть містити збудника африканської чуми свиней і бути потенційно небезпечними, ширше вести роз'яснювальну роботу серед населення про необхідність строго дотримуватись ветеринарно-санітарних вимог щодо утримання свиней і усвідомлення основних заходів біобезпеки за загрози виникнення африканської чуми свиней та враховувати досвід світових практик мінімізації ризиків її розповсюдження.

Тематика: Інші професійні науки

ВИДИ ДЕФЕКТІВ ЗВАРНИХ З'ЄДНАНЬ ТРАНЗИТНИХ ТРУБОПРОВОДІВ

Касьяненко І.В.

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», аспірант кафедри зварювання м. Харків, Україна

У світовій практиці транспортування нафти, газу, теплоносіїв тощо виконується в основному по транзитних трубопроводах, і їх довжина у різних країнах постійно збільшується.

Одним з важливих напрямків підвищення надійності нових трубопроводів та тих, що знову вводяться в експлуатацію, є вдосконалення виконання зварних з'єднань і контроль їх якості. Така увага до стану зварних швів визначається досить частими дефектами в містах зварювання, які, згідно зібраним статистичним даним, встановлювали як під час випробувань, так і в ході експлуатації.

Для забезпечення міцності зварних з'єднань ділянок трубопроводів необхідно не допускати й/або вчасно виявляти дефекти, що утворюються ще на етапі їх виконання навіть у тих випадках, коли була забезпечена повна відповідність затвердженим технологічним процесам [1,2].

У зв'язку із цим метою роботи є встановлення причин появи дефектів у зварних з'єднаннях транзитних трубопроводів і виявлення найбільш дієвих факторів, що впливають на їх величину й швидкість розвитку.

Для дослідження експериментально був створений дефект зварного шва на магістральному газопроводі зі сталі 14Г2САФ, розміром 1220x11 м, який привів до його руйнування на довжині 133 м, [2]. Напруга руйнування була створена по програмі пневмовипробувань шляхом створення надлишкового тиску в 6,1 МПа. У результаті дослідження було встановлено, що при пластичному руйнуванні «шевронний» візерунок практично не утворюється. Але відомо, що в зоні зварних з'єднань відбувається зміна структури металу в близьких до шва зонах, що приводить до зниження їх пластичності і стійкості до зовнішніх навантажень. Досвід експлуатації та данні випробувань трубопроводів показали, що спеціальних дій щодо для забезпечення рівної міцності й пластичності матеріалу зварних з'єднань і основного металу трубопроводу виконувати не треба. Але при цьому запас міцності в створеному зварному з'єднанні повинен бути достатнім, щоб без наслідків витримувати максимальний тиск, який відповідає умовам експлуатації трубопроводу.

Дефекти зварних з'єднань мають відмінні риси, які можна поділити за ступенем впливу на надійність функціонування трубопроводів, на причини та місця зародження: дефекти, об'єднані місцем зародження; дефекти, об'єднані однаковими причинами виникнення або тим, що для їх виявлення використовувалися однакові системами контролю. Також дефекти класифікують за величиною зруйнованої зони – макро- і мікродефекти.

Значення нормальної напруги, яка без слідів пластичної деформації і без формування дефектних зон у зварному шві припустима при роботі з максимальним тиском в трубопроводі, Па:

$$\sigma_{\epsilon}^c = K^c \sigma_{\epsilon},$$

де σ_{ϵ}^c і σ_{ϵ} – нормальні напруги у зварному з'єднанні і у масиві металу трубопроводу відповідно, Па;

K^c – коефіцієнт можливого зниження міцності металу в зоні зварного з'єднання трубопроводу в порівнянні з іншими зонами трубопроводу, (індекс «с» вказує на приналежність до зварного з'єднання).

Розглянемо режим роботи трубопроводу з навантаженням, яке забезпечує внутрішній тиск, що дорівнює значенню половині максимально припустимого навантаження ($F^* = 0,5 \cdot F_{\max}^*$, в.о.), [3].

Значення коефіцієнту зниження міцності металу в зоні зварного з'єднання трубопроводу K^c в порівнянні з металом іншої зони трубопроводу залежить від багатьох факторів: марки металу трубопроводу, швидкості та технології виконання зварювальних робіт та інш. Коефіцієнт зниження міцності металу повинен встановлюватись окремо для кожного варіанту виконання зварювального шва, і його значення може характеризувати надійність і довговічність конструкції. Нами були виконані розрахунки при роботі трубопроводів з різними навантаженнями, які забезпечували різне значення внутрішнього тиску (в частках від максимально припустимого навантаження F_{\max}) по алгоритму, який наведене в [2].

На рис. 1 представлена графічна залежність можливого ослаблення міцності зварного з'єднання трубопроводу K^c від його відносної міцності.

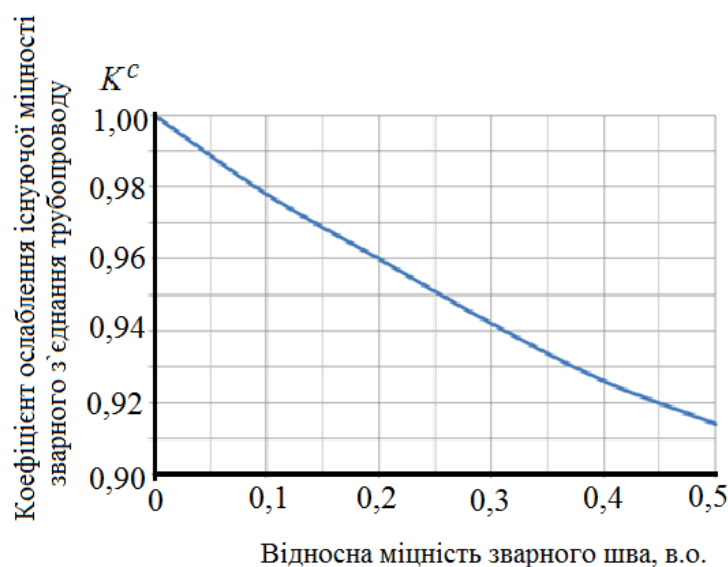

Рисунок 1 – Залежність припустимого значення можливого ослаблення існуючої міцності зварного з'єднання трубопроводу від його відносної міцності

З отриманої графічної залежності можна зробити висновок, що значення коефіцієнта K_{ϵ}^c в різних режимах навантаження (при різному надлишковому внутрішньому тиску) незначно відрізняються один від одного і від одиниці. Але вони дозволяють оцінити величину і встановити припустиму зону ослаблення механічної міцності окремих зон зварних з'єднань трубопроводу з погляду збереження їх міцності.

Висновки

1. Встановлено, що окреме визначення пошкоджуваності зварних з'єднань трубопроводів і оцінка їх дефектів, а також загальна оцінка надійності, залежить від спільної дії технологічних, конструкційних і експлуатаційних факторів. Тому актуальним є пошук сучасних методів контролю стану зварних з'єднань трубопроводів для своєчасного виявлення і контролю розвитку дефектів, які реагують на дію всіх факторів.

2. Для оцінки надійності зварних з'єднань трубопроводів є доцільним вивчення залежності пошкоджуваності зварних з'єднань від різних типів дефектів, а так само від їхнього структурного стану, розмірів, причин та місць зародження, що необхідно для підвищення експлуатаційної надійності зварних з'єднань.

3. Представлені результати досліджень дають можливість зробити висновок, що для оцінки надійності зварних з'єднань трубопроводів після тривалої експлуатації недостатньо проведення стандартних досліджень механічних властивостей металу трубопроводу в зоні зварного шва. Критерієм оцінки надійності трубопроводів може бути величина опору руйнуванню зварних з'єднань, а саме значення коефіцієнту можливого зниження міцності металу в зоні зварного з'єднання трубопроводу.

Список літератури:

1. Huising OJC: Theory and practice: implementation of the revised EPRG Tier-2 guidelines Paper S16-01. In: 6th International Pipeline Technology Conference, Ostend, October 6-9 2013. Great Southern Press.

2. Касьяненко И.В. Особенности повреждаемости длительно эксплуатируемых сварных соединений паропроводов // Харків: Вісник НТУ «ХПІ». – Енергетичні та теплотехнічні процеси й устаткування. – 2019. – №3

3. Knauf G and Hopkins P: The EPRG guidelines on the assessment of defects in transmission pipeline girth welds. // 3R International 1996, 35(10/11), p. 620-624.

Тематика: Філологічні науки

РЕЛІЗАЦІЯ ЖАНРІВ ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

Качкалда М.М.

магістр кафедри французької філології

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

м. Івано-Франківськ, Україна

Проблема жанрової специфіки політичного дискурсу (ПД) залишається в центрі уваги вітчизняних і зарубіжних дослідників, а також визначається актуальністю вивчення лінгвістичних особливостей ПД як багатовимірного феномену. Неоднозначність принципів його жанрової градації пов'язана насамперед з різним розумінням жанру.

Поняття жанру має особливе значення для визначення характеристик ПД. У сучасних концепціях жанр визначено як стійкий тип висловлювання, вироблений в певній сфері використання мови [2, с. 263]. Водночас, відомий лінгвіст М. Блох, покликаючись визначенням тексту як тематично виділеної мови (письмової та усної), підкреслює значимість жанру як визначальної характеристики тексту. Жанром, вчений називає сукупність елементів відображення характеру діяльності, корінний тип вираження мовної діяльності, що відображає цільове призначення мови [3, с. 5-10].

Дослідники політичної комунікації (А. Чудінов, Н. Арутюнова, Ф. Бацевич та ін.) пропонують кваліфікації жанрів ПД, базуючись на різних параметрах та критеріях, наприклад, порівнюючи усне та писемне мовлення. Відповідно, виокремлено такі жанрові типи ПД, як: жанри усного мовлення (політичний виступ, доповідь, бесіда, дебати, інтерв'ю та ін.); жанри письмового мовлення (програма, листівка, газетна стаття, лист політичному діячу, історична довідка та ін. [8, с. 53].

Водночас, однією з основних жанрових форм ПД вважаємо усну політичну (публічну) промову (виступ). Текст політичної промови, розглядається як загальний продукт мовленнєвої діяльності людини, її метою є здійснення комунікативного впливу на численну аудиторію [6, с. 3–9].

Вітчизняні лінгвісти, як-от І. Самойлова та О.Подвойська, наводять визначення поняття «політична промова» як завчасно підготовлений виступ на гострополітичну тему, котрий містить «позитивні чи негативні оцінки, обґрунтування, конкретні факти, з накресленими планами, перспективою політичних змін». Автори стверджують, що майже всі політичні промови є гостро публіцистичними, адже в них присутні висловлення та відстоювання думок, поглядів, переконань, ідеологічних настанов. Також відстежується нівелювання інших політичних позицій та надання переваги власним [7, с. 235–238]. М. Діденко відносить політичну промову до інформативно-переконувального типу політичних текстів та виокремлює її наступні види: парламентські, передвиборчі, партійні, вітальні, святкові промови [4, с.20].

Німецький дослідник Д. Грісвелле (Grieswelle D.) пропонує визначення політичної промови у межах класичного розуміння риторики: «це явище відбувається, перш за все, як певна комунікація, за якої оратор повідомляє щось, та певна кількість людей, які стоять по відношенню до оратора навпроти, сприймають його та його промову, проявляючи при цьому єдність» [11].

З огляду на складність та багатогранність процесу аналізу жанрового простору ПД, сучасними лінгвістами пропонуються різні підходи до класифікації дискурсійних жанрів, спираючись на ті чи інші аргументи та

чинники. Так, дослідниця Н. Кондратенко виокремлює такі жанри ПД залежно від формальних, комунікативних, інтенціональних та інших чинників: а) за формою – усний та писемний; б) за участю мовця – адресантно прямий та опосередкований; в) за метою – інформативний, спонукальний, іміджевий, мотиваційний, експресивний; г) за чинником адресата – особисто та масово адресований; д) за сферою функціонування – телевізійний, газетно-журнальний, радіо, рекламний, PR [5].

О. Шейгал, звертаючись до введеної в науковій обіг тріади «інтеграція-орієнтація-агональність», за вмістом домінуючої інтенції, яка характеризує загалом ПД, пропонує класифікацію, де виокремлено такі жанри: ритуальні (інавгураційна промова, ювілейна промова, традиційне радіозвернення); орієнтаційні (партійна програма, конституція, послання президента про стан у країні, звітна доповідь, указ, угода); агональні (лозунг, рекламна промова, передвиборчі дебати, парламентські дебати) [9, с. 57-64]. Структуруючи жанровий простір ПД, вчена рекомендує застосування конкретних параметрів щодо виокремлення політичного жанру, а саме:

а) інституціональність, яка дає змогу виділити такі жанри політичного дискурсу як: 1) розмови про політику у колі родини та друзів (анекдоти, плітки); 2) листівки та графіті; 3) телеграми та листи громадян, у яких вони виражають свою підтримку або протест; 4) політичний скандал; 5) прес-конференція; 6) публічні політичні дискусії; 7) публічні виступи та промови політичних лідерів; 8) закони, накази, інші політичні документи; 9) міжнародні перемовини, офіційні зустрічі керівників держав;

б) суб'єктно-адресатні відносини, які розглядаються як з точки зору комунікації між груповими суб'єктами (1 група), так і між агентами інституцій (2 група). Відповідно, до першої групи зараховано такі жанри: петиція; звернення; листівка; наказ виборцям; виступи на мітингах; голосування, а до другої – кулуарне обговорення; службове листування; парламентська дискусія; зустрічі політичних діячів; доповіді на з'їздах;

в) соціокультурний аспект, який пов'язаний з неоднорідністю групових суб'єктів політики в контексті ідеологічної орієнтації, і яка призводить до виникнення політичних соціолектів;

г) локалізація подій, тобто структуризація жанрів за їх відповідністю складним комунікативним подіям ПД [10].

Відомий лінгвіст А. Чудінов, звертаючись до монологічного та діалогічного мовлення, увиразнив монологічні (радіо-, теле-звернення, статті в друкованих, електронних ЗМІ тощо) і діалогічні жанри (дискусія, переговори тощо). За обсягом поданої інформації розрізнено малі жанри (лозунг, слоган, речівка) та середні жанри (виступ на мітингу або в парламенті, листівка, газетна стаття та ін.), а також великі жанри (партійна програма, політична доповідь, політично-публіцистична книга та ін.) [8, с. 57].

З огляду на те, що жанр визначає цільовказівний характер тексту, виокремлено й такі жанрові групи ПД [1]:

а) інформаційні, коли ключовою інтенцією тексту інформаційного жанру є інформування. До цієї групи жанрів зараховано публічні виступи, у тому числі, інавгураційні промови, послання конгресу, виступи в парламенті; прес-релізи, комунікація прес-конференції, круглого столу, ток-шоу, статті в ЗМІ та ін.

б) переконуючі, які містять виступи на з'їздах, зборах, передвиборчих виступах, дебати, публікації в ЗМІ тощо. В інтенціональному контексті такого жанру визначальну роль відіграє намір політика переконати слухача в правильності обраної стратегії, поглядів, забезпечивши в такий спосіб розширення електорального поля.

в) заклик охоплює публічні виступи, публікації в ЗМІ, гасла та ін., а також характеризується інтенцією призову до конкретних дій, які реалізується в діктемі спонукального типу (діктема-заклик). Політичний текст жанру-заклику вміщує фактуальні та актуально-оціночні діктеми, у яких репрезентовано аргументацію промовця, який намагається зробити власний заклик більш переконливим.

г) виправдання-покаяння, як правило, представлено публічним виступом і визначено інтенцією визнання своєї провини/неправоти та роз'яснення ситуації. У змістовному плані прагматика виправдання проявляється в мовних актах каяття і жалю, які реалізуються у відповідних діктемах тексту, переважно, оціночного й фактуально-оціночного типів [1, с. 293-301].

Таким чином, з огляду на головну інтенцію ПД – боротьбу за владу – найпродуктивнішим і найбільш вживаним жанром ПД є політична (публічна) промова. Предметний зміст тексту та його цільова спрямованість знаходяться в прямому взаємозв'язку з типом політичної діяльності, яка знаходить відображення в тих чи інших комунікативних діях. Особливості жанру ПД безпосередньо залежать від мовної ситуації, водночас інтереси суб'єктів політики в процесі політичної діяльності є визначальними для мовної взаємодії.

Список літератури:

1. Альошина Є. Жанровая градация политического дискурса. *Российский гуманитарный журнал*. 2016. Том 5. №3. С. 293–301.
2. Бахтін М. Проблема речевых жанров. *Эстетика словесного творчества*. Москва, 1986. С. 263.
3. Блох М. Дискурс и системное языкознание. *Язык. Культура. Речевое общение*. 2013. №1. С.5–10.
4. Діденко М. Політичний виступ як тип тексту (на матеріалі виступів німецьких політичних діячів кінця ХХ століття): автореф. дис. ... канд. філол. наук. Одеса, 2001. С. 20.
5. Кондратенко Н. Український політичний дискурс: текстуалізація реальності. Одеса. 2007. С. 79.
6. Мацько Л. Лінгвістична риторика. *Наука і сучасність: збірник наук. праць*. Київ, 1999. Ч. 4. С. 3–9.
7. Самойлова І. В., Подвойська О. В. Лексичні особливості політичних промов. *Наукові записки Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя. Філологічні науки*. 2016. Кн. 1. С. 235–238.

8. Чудінов А. Дискурсивные характеристики политической коммуникации. *Политическая лингвистика*. 2012. №2. С. 53–59.
9. Шейгал О. Власть как концепт и категория дискурса. *Эссе о социальной власти языка*. Воронеж, 2001. С.57–64.
10. Шейгал О. Семиотика политического дискурса. URL: <https://www.twirpx.com/file/56756/> (дата звернення 13.09.2019).
11. Grieswelle D. Politische Rhetorik: Macht der Rede, öffentliche, Legitimation, Stiftung von Konsens. Deutscher Universitätsverlag, Wiesbaden, 2000. URL: <https://books.google.com.ua/books> (дата звернення: 15.09.2019).

Тематика: Юридичні науки

ОБСТАВИНИ, ЯКІ ВИЗНАЮТЬСЯ УЧАСНИКАМИ СПРАВИ В НАЦІОНАЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ УКРАЇНИ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ

Керноз Н.Є.

старший викладач кафедри цивільного, господарського права та процесу

Пророченко В.В.

студент гр. КПП-162

Чернігівський національний технологічний університет

(м. Чернігів, Україна)

Конвенційний принцип неприпустимості зловживання правом вбачається у конституційних положеннях ст. ст. 23, 41, 42 і 68 Основного Закону України згідно з якими здійснення прав і свобод людини не повинно порушувати права і свободи інших осіб [1].

Конституційне реформування 2016 року щодо правосуддя в Україні викликало необхідність суттєвих змін у національному судочинстві щодо нової

законодавчої регламентації підстав звільнення від доказування, зокрема, обставин, які визнаються учасниками справи, та зміни їх статусу судом під час реалізації принципів змагальності, диспозитивності, неприпустимості зловживання процесуальними правами зміст яких істотно розширено.

Цілі і завдання дослідження: уточнення змісту ряду понять, що відносяться до питань врегулювання обставин, які визнаються учасниками справи як підстав звільнення від доказування та порівняльний аналіз законодавчої його регламентації у зміненому національному процесуальному законодавстві України.

Законом України «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів» від 03.10.2017 року № 2147-VIII фактично оновлено всі процесуальні кодекси.

Аналіз основних новел зміненого з 2017 року Цивільного процесуального кодексу України (надалі – ЦПК України) [2] щодо законодавчого закріплення обставин, які визнаються учасниками справи в цивільному судочинстві, співавторами досліджено [4, с. 101-104], тому вбачається необхідність у проведенні порівняльного аналізу законодавчого закріплення їх як підстав звільнення від доказування в адміністративному та цивільному судочинстві.

Вивченням різних аспектів питання щодо обставин, які визнаються учасниками справи, як підстав звільнення від доказування останнім часом займалися С.О. Аксьонов, В.В. Гордєєв, С.В. Ківалов, Р.Д. Ляшенко, А.М. Мамонтова та ін., але під різними кутами, тому залишається актуальним його дослідження.

В п. 5 ч. 3 ст. 2 Кодексу адміністративного судочинства України (надалі – КАС України, Кодекс) [3] вже з 01.09.2005 року добросовісність передбачалась як критерій оцінки адміністративним судом рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень у справах щодо оскарження (з 15.12.2017- п. 5 ч. 2 ст.2 КАС). Відповідно до ч. 4 ст. 260 ЦПК України при виборі і застосуванні норми права до спірних правовідносин суд враховує висновки

щодо застосування відповідних норм права, викладені в постановах Верховного Суду. Якщо врахувати, останні рішення Верховного Суду, зокрема, в постановах від 05.06 2018 р. у справі № 338/180/ та від 10.04 2019 р. у справі №390/34/17, та ВС зробив посилання на цей принцип добросовісності, який лежить в основі доктрини заборони суперечливої поведінки сторони правочину (*venire contra factum proprium*), яка базується ще на римській максимі - «*non concedit venire contra factum proprium*» (ніхто не може діяти всупереч своїй попередній поведінці), що у всьому світі відома під назвою процесуального естопелю [4, с. 102].

Відповідно до уніфікованих положень ч. 1 ст. 78 КАС, ч.1 ст. 82 ЦПК України: «обставини, які визнаються учасниками справи, не підлягають доказуванню, якщо суд не має обґрунтованого сумніву щодо достовірності цих обставин або добровільності їх визнання» [2,3].

Для правильного сприйняття необхідності законодавчих нововведень в контексті «обґрунтованого сумніву (у суду) щодо достовірності цих обставин або добровільності їх визнання» спробуємо зробити комплексний порівняльний аналіз змінених норм ЦПК, КАС України, а саме:

1) відповідно до п. 5 ч. 2 ст. 43 ЦПК, п. 5 ч. 5 ст. 44 Кодексу детально законодавчо регламентовані нові обов'язки учасників справи, в т. ч. «надавати суду повні і достовірні пояснення з питань, які ставляться судом, а також учасниками справи в судовому засіданні» [2,3];

2) вперше в ст. 79 ЦПК України, ст. 75 Кодексу однаково закріплено які докази є достовірними, а саме: «на підставі яких можна встановити дійсні обставини справи»;

3) з 15.12.2017 року збирання доказів в цивільних та адміністративних справах не є обов'язком суду, крім випадків, встановлених кодексами, а саме:

3.1. суд з власної ініціативи може оглянути веб-сайт (сторінку), інші місця збереження даних в мережі Інтернет з метою встановлення та фіксування їх змісту (ч. 7 ст. 81 КАС = ч. 7 ст. 85 ЦПК України);

3.2. якщо подано копію (електронну копію) письмового доказу, суд за клопотанням учасника справи або з власної ініціативи може витребувати у відповідної особи оригінал письмового доказу; при цьому якщо оригінал письмового доказу не поданий, а учасник справи або суд ставить під сумнів відповідність поданої копії (електронної копії) оригіналу, такий доказ не береться судом до уваги (ч. 6 ст. 94 КАС = ч. 6 ст. 95 ЦПК України), аналогічна норма закріплена щодо подання копії (паперової копії) електронного доказу (ч. 5 ст. 99 КАС = ч. 5 ст. 100 ЦПК України);

3.3. однією з обов'язкових умов для призначення експертизи судом у справі є ситуації, коли висновки експертів викликають сумніви щодо їх правильності (п. 2 ч. 1 ст. 102 КАС = п. 2 ч. 1 ст. 103 ЦПК України);

3.4. суд з урахуванням обставин справи має право визначити експерта чи експертну установу самостійно (ч. 3 ст. 102 КАС = ч. 3 ст. 103 ЦПК України);

4) відповідно до ч. 4 ст. 43 ЦПК, ч. 6 ст. 44 Кодексу «за введення суду в оману щодо фактичних обставин справи винні особи несуть відповідальність, встановлену законом»;

5) по новому законодавчо виписана реакція держави за порушення під час доказування через:

5.1. можливість застосування заходів процесуального примусу у вигляді: тимчасового вилучення доказів для дослідження судом (ст. 146 ЦПК = ст. 147 КАС України); приводу свідка (ст. 147 ЦПК України), приводу (ст. 148 КАС України); штрафу як нововведеного заходу процесуального примусу (ст. 148 ЦПК = ст. 149 КАС України);

5.2. постановлення судом окремої ухвали щодо свідка, експерта чи перекладача у разі виявлення під час розгляду справи неправдивих показань, неправдивого висновку експерта чи неправильного перекладу, підробки доказів та направляє її прокурору чи органу досудового розслідування» – імперативний припис (ч. 4 ст. 262 ЦПК) – хоча такого положення немає в статті 249 КАС України, але в подальшому вбачається в приведенні під присягу й попередженні про кримінальну відповідальність перекладача (ст. 200 КАС =

ст. 218 ЦПК), експерта (ст. 207 КАС = ст. 225 ЦПК) та свідка (ч. ч. 3,4 ст. 212 КАС = ч.ч. 5, 6 ст. 230 ЦПК), та в можливому негативному наслідку на незаконну поведінку зазначених осіб у вигляді перегляду судового рішення за нововиявленими обставинами в майбутньому за підстави встановлення перелікованих фактів, «вироком або ухвалою про закриття кримінального провадження та звільнення особи від кримінальної відповідальності, що набрали законної сили, якщо вони призвели до ухвалення незаконного рішення у даній справі» (п. 2 ч. 2 ст. 243 ЦПК = п. 2 ч. 2 ст. 361 КАС України);

б) уніфікованою новелою національного судочинства стало положення ч. 6 ст. 242 КАС, ч. 6 ст. 263 ЦПК України: « якщо одна із сторін визнала пред'явлену до неї позовну вимогу під час судового розгляду повністю або частково, рішення щодо цієї сторони ухвалюється судом згідно з таким визнанням, якщо це не суперечить вимогам ст. 189 КАС = ст.206 ЦПК України;

7) однаково у ч. 2 ст. 78 КАС та ч. 2 ст. 82 ЦПК України визначено за яких підстав суд приймає заявлену стороною відмову від визнання обставин [2,3].

Отже, уявляється можливим констатувати позитивну уніфікацію в цивільному та адміністративному судочинстві багатьох положень щодо досліджуваної проблематики, оскільки інститут доказів та доказування займає центральне місце для забезпечення виконання завдань національного судочинства та дотримання дисципліни учасниками судового процесу з метою підвищення ефективності відправлення правосуддя.

Список літератури:

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> (Дата звернення: 29.09.2019).
2. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18.03.2004 року № 1618-IV URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15/ed20170803>(Дата звернення: 29.09.2019 року).

3. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07. 2005 р. № 2747-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/2747-15> (Дата звернення: 29.09.2019).

4. Керноз Н.Є., Пророченко В.В. Обставини, які визнаються учасниками справи, в цивільному судочинстві: нові тенденції. *Проблеми захисту прав та свобод людини і громадянина*: матеріали VI Всеукраїнської наук.-практ. конф. молодих вчених і студентів (м. Чернігів, 16-17 травня 2019 р.). Чернігів : Черніг. нац. технол. ун-т, 2019. С. 101 – 104.

Тематика: Сільськогосподарські науки

ФІЗІОЛОГІЧНО-АКТИВНІ РЕЧОВИНИ – ВАЖЛИВИЙ ВЕКТОР У НАУКОВОМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ

Кецкало В.В.

Уманський національний університет садівництва, к. с.-г. н., доцент,

<https://orcid.org/0000-0002-9137-6470>

Поліщук Т.В.

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, к.

с.-г. н., ст. викл., <https://orcid.org/0000-0002-0645-6872>

Варто визначити поняття "стимулятор", "регулятор росту", "біопрепарат". Стимулятори росту – це речовини, які активізують фітогормони рослин і пришвидшують процеси метаболізму. Регулятори росту – препарати, які модифікують ростові процеси. Біопрепарати – створені як альтернатива хімічним речовинам, мають широкий спектр дії за рахунок бактерій антагоністів, азотофіксаторів, фосформобілізаторів [1, с. 43]. Застосування таких засобів збільшення врожайності досить актуальне для сільськогосподарського виробництва. Проте, важливим вектором у науковому

забезпеченні агропромислового комплексу є застосування лише екологічно безпечних препаратів [2, с. 5].

Вплив фізіологічно-активних речовин на рослини в технології вирощування овочів не поступається мінеральним добривам і засобам захисту [3, с. 114]. Це є важливим внеском в реалізацію економічно результативного постачання продуктами харчування за бережливого використання природних ресурсів [4, с. 26]. Нині досить гостро стоїть питання щодо отримання високого врожаю належної якості при мінімальних затратах. Тому стимулятори та регулятори росту, біопрепарати масово використовують в сільському господарстві для підвищення урожайності, поліпшення показників якості продукції та для підвищення стійкості рослин проти хвороб [5, с. 142; 6, с. 12; 7, с. 105].

Результати досліджень і виробничої перевірки свідчать, що застосування регуляторів росту є одним із більш доступних і високорентабельних агрозаходів для підвищення продуктивності основних сільськогосподарських культур та покращення їх якості [8, с. 10]. Такі препарати здатні не лише спрямовано впливати, а й регулювати важливі процеси росту та розвитку рослин, підвищувати ефективність реалізації потенційної продуктивності сортів і гібридів, закладеної селекційним шляхом або за методами генної інженерії [9, с. 269]. Результати, отримані за використання фізіологічно-активних речовин, не можуть бути досягнуті іншими агрозаходами. Тому, одним із переліку важливих питань наукового забезпечення агропромислового комплексу є створення ефективних екологічно безпечних препаратів і розробка технологій їх застосування [10, с. 15]. Стимулятори та регулятори росту, біопрепарати повинні бути обов'язковим компонентом сучасних технологій виробництва сільськогосподарських культур [11, с. 69].

Регулятори росту досить безпечні речовини, а значна увага приділяється їм як індукторам хворобостійкості, які можливо порівняти з хімічними препаратами за незначного інфекційного навантаження [12, с. 288]. Ефективність рістрегулюючих препаратів залежить від культури та способу їх

внесення (обробка насіння чи обприскування посіву) [13, с. 23]. За використання препаратів на основі фізіологічно-активних речовин потрібно враховувати і те, що кожний з них створений для певного впливу і лише на визначені культури за відповідних доз, строків і способів застосування. Порушення рекомендацій виробника щодо застосування препарату може призвести до пониження очікуваного ефекту.

Застосування препаратів на основі фізіологічно-активних речовин має переваги: 1) відчутно зменшується мутагенна дія гербіцидів та інших антропогенних чинників; 2) завдяки регуляторним механізмам підсилюється розвиток листової поверхні (активізуються основні процеси життєдіяльності рослин: мембранні процеси, поділ клітин, ферментні системи, фотосинтез, процеси дихання і живлення); 3) створюється розгалужена коренева система з потужною поглинальною спроможністю; 4) підвищується біологічна та господарська ефективність рослинництва – знижується вміст нітратів, іонів важких металів і радіонуклідів у кінцевій продукції; 5) інтенсифікується розвиток азотфіксуючих і фосфатмобілізуючих бактерій; 6) мають значну антистресову дію; 7) частка витрат на застосування у загальних витратах на вирощування продукції під час обприскування посівів становить 0,39%, а для обробки насіння 0,10%. Мінімальні норми витрати забезпечують дбайливе ставлення до рослини [14].

Список літератури:

1. Добровольський А. В. Ефективність сучасних рістрегулюючих препаратів за біологізації технології вирощування соняшнику в південному Степу України: дис. на здобуття наук. ступеня канд. с.-г. наук: 06.01.09 – рослинництво / Херсонський державний аграрний університет, 2019. С. 43–44.

2. Використання біопрепаратів – перспективний напрямок вдосконалення агротехнологій / М.О. Остапчук, І.С. Поліщук, О.В. Мазур, А.М. Максимов // Сільське господарство та лісівництво. 2015. №2. С. 5–17.

3. Кецкало В.В., Щетина С.В. Застосування біопрепаратів для підвищення урожайності салату посівного головчастої різновидності // Овочівництво і

баштанництво: міжвідомчий тематичний науковий збірник Інституту овочівництва і баштанництва НААН. Харків: ВП «Плеяда», 2017. Вип. 63. с. 114.

4. Кецкало В.В. Влияние препаратов биологического происхождения на урожайность салата кочанного // Международная научно-практическая конференция «Инновационные подходы и перспективные идеи молодых ученых в аграрной науке». ТОО «Казахский научно-исследовательский институт картофелеводства и овощеводства», с. Кайнар. Алматы, 2017. С. 26–28.

5. Кравченко В.А., Гаврись І.Л. Вплив регуляторів росту рослин на ростові процеси у розсаді // Науковий вісник НАУ. Київ: 2006. Вип. 100. С. 142–148.

6. Грицаєнко З.М., Пономаренко С.П., Карпенко В.П., Леонтюк І.Б. Біологічно активні речовини в рослинництві. Київ: ЗАТ «Нічлава», 2008. 352 с.

7. Кравченко В.А., Гаврись І.Л. Вплив регуляторів росту рослин на посівні якості насіння // Науковий вісник НАУ. Київ, 2005. Вип. 84. С. 105–108

8. Пономаренко С.П. Українські регулятори росту рослин // Елементи регуляції в рослинництві. Зб. наук. праць під ред. В.П. Кухаря. Київ: ВВП «Компас». 1998. С. 10–16.

9. Мусатенко Л.І., В.К. Яворська. Ріст і розвиток рослин та проблеми їх регуляції // Фізіологія рослин в Україні на межі тисячоліть. Київ, 2001. Том 1. С. 269–281.

10. Пономаренко С.П. Створення та впровадження нових регуляторів росту рослин в агропромисловому комплексі України // Ефективність хімічних засобів у підвищенні продуктивності с.-г. культур. Зб. наук. праць Уманської ДАА, 2001. С. 15–23.

11. Регулятори росту рослин – агротехнологія ХХІ сторіччя // Пропозиція. 2002. №1. С. 69

12. Фітогормони в овочівництві / В.У. Ящук, П.Г. Дульнєв, Р.В. Ковбасенко, В.А. Фурман, В.М. Ковбасенко // Захист і карантин рослин. 2012. Вип. 58. С. 288–292.

13. Черячукін М., Андрієнко О., Григор'єва О. Регулятори росту рослин // Агробзнес сьогодні. №5 (204). 2011. с. 23–26.

14. Регулятори росту рослин: наввипередки з часом // Пропозиція. Електронний ресурс. Режим доступу URL: <http://propozitsiya.com/ua/regulyatori-rostu-roslin-navviperedki-z-chasom>

Тематика: Педагогічні науки

ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В НАВЧАННІ – УСПІХ У ПІДГОТОВЦІ СУЧАСНИХ СПЕЦІАЛІСТІВ

Кириллова Т.Ю.

заступник директора

з навчально-виховної роботи, викладач.

Механіко-технологічного коледж ОНАХТ

Педагогічна інновація – це педагогічне нововведення, цілеспрямована прогресивна зміна, що вносить в освітнє середовище стабільні елементи (нововведення) та поліпшують характеристики окремих частин, компонентів і самої освітньої системи в цілому.

Інновації можуть здійснюватися на різних рівнях. Прогресивні нововведення виникають на науковій основі й сприяють просуванню практики вперед.

Педагогічна інноватика належить до системи загального наукового і педагогічного знання. Вона виникла і розвивається на межі загальної інноватики, методології, теорії та історії педагогіки, психології, соціології і

теорії управління, економіки освіти і є однією з фундаментальних дисциплін, яка суттєво прискорює процеси оновлення освіти.

Інноваційність є однією з домінуючих тенденцій розвитку людства. З урахуванням цього нова освітня парадигма вибудовується на засадах збереження і розвитку творчої потенції людини, її спрямованості на самовизначення, стабільно активної життєдіяльності у змінних соціальних умовах, готовності до сприймання і розв'язання нових завдань. Тому серед проблем наукової педагогіки пріоритетними є проблеми педагогічної інноватики як складової загальної інноватики, спеціальної наукової дисципліни, що розкриває загальні засади теорії педагогічних інноваційних процесів.

Як відомо, впровадження означає перетворення практики на основі результатів досліджень за обов'язкового їх застосування з метою підвищення ефективності навчально-виховного процесу. Сучасна педагогічна практика орієнтується на такий принцип впровадження нового, як варіативність, що передбачає раціональне поєднання різних його видів, найпоширенішими серед яких є:

- обов'язкове (регламентується директивними документами);
- вибіркоче (вибір змісту, форм і методів упровадження залежно від конкретних умов);
- ініціативне (в його основі ініціатива колективів навчально-виховних закладів, окремих педагогів).

У педагогічній інноватиці утвердився такий алгоритм (система операцій) впровадження нового:

- 1) вивчення завдань, передбачених нормативними документами;
- 2) аналіз практики і зіставлення отриманих у його процесі даних із соціальними вимогами;
- 3) моделювання еталонних результатів, яких очікують у результаті перетворення педагогічної практики;
- 4) пошук ідей, рекомендацій, що можуть бути впроваджені;

- 5) розроблення комплексної програми, яка охоплює закономірності впровадження нового;
- 6) відбір дидактичних, матеріальних, інформаційних, організаторських засобів тощо;
- 7) теоретична, методична, психологічна підготовка учасників впровадження нового;
- 8) встановлення зв'язку з авторами рекомендацій.

Інноваційні процеси, які поєднують створення, освоєння та застосування педагогічних нововведень, здатні значно прискорити процеси оновлення системи освіти загалом.

Педагогічна дійсність свідчить, що традиційне навчання не є спроможним задовольнити підвищені вимоги до підготовки майбутніх кваліфікованих працівників, оскільки не створює умов для формування вмінь та навичок самостійної пізнавальної діяльності, не сприяє розвитку творчих здібностей. Це зумовлює ряд протиріч між наявним рівнем готовності кваліфікованого робітника до професійної діяльності та сучасними вимогами до його підготовки, між потребою студента у самовираженні та здатністю освіти задовольнити дану потребу. Сучасні реалії потребують заміни концепції «передачі знань» на «навчання вчитися», «навчання жити». Отже, студентів потрібно навчити не тільки запам'ятовувати, а й осмислювати нову тему, щоб вони могли у подальшому вміти шукати інформацію, яка допоможе реалізувати поставлену проблему. Необхідно повернути інтерес до вивчення спеціальних предметів, зробити навчання цікавим, посилити бажання учитися, яке буде спонукати до пошуків. Все це вимагає пошуку нових підходів до навчання, яке повинно опиратися не на трансляцію готових знань, а на створення умов для інноваційної пізнавальної діяльності на основі наявного досвіду.

Серед інноваційних технологій, що доцільно використовувати під час викладання можна виділити: метод проектів, дидактичні ігри, інтерактивні методи навчання, диспути, круглі столи, кейс-методики, метод портфоліо тощо.

Всі ключові компетентності: комунікативні, організаційні, саморозвитку і самоорганізації можуть бути сформовані тільки на діяльнісній основі, яка й передбачає вироблення в студентів умінь самостійно здобувати і застосовувати знання, тобто самостійно вчитися. Зрозуміло, що без звернення до активних та інтерактивних технологій цього не досягнути. Тому, що найвищий відсоток засвоєння (до 95%) досягається саме в процесі взаємонавчання (навчальна діяльність під керівництвом викладача). Самостійна навчальна діяльність здійснюється в тому випадку, коли окремі етапи роботи або робота загалом виконується студентом без допомоги викладача. Можливе використання алгоритму дій на занятті або переважної частини занять з певної теми. Викладач виступає в ролі консультанта.

Розвиток інтересу в навчанні – проблема освіти ХХІ століття, яка хвилює кожного сучасного викладача. Інтерес стимулює волю й увагу, зацікавлені студенти легше й міцніше запам'ятовують. Повернути студентам інтерес до навчання, посилити бажання навчатися мають інтерактивні технології навчання. Адже зміст інтерактивного навчання полягає в тому, що навчальний процес відбувається за умови постійної взаємодії всіх студентів. Це взаємонавчання, де викладач та студенти є рівноцінними суб'єктами навчання. Організація інтерактивного навчання передбачає моделювання життєвих ситуацій, використання рольових ігор, спільне вирішення проблеми на основі аналізу обставин та відповідної ситуації. Воно ефективно сприяє формуванню вмінь і навичок, створенню атмосфери співпраці, взаємодії. Під час такого навчання студенти вчаться бути демократичними, спілкуватися з іншими людьми, критично мислити, приймати зважені рішення.

Мета використання інтерактивних методик:

- створити «зону психологічного комфорту», запобігти зниженню рівня уваги протягом занять;
- подолати дискомфорт через недосконале володіння інструментарієм інтерактивного навчання;
- уникнути зниження рівня зацікавленості навчальним матеріалом.

До інтерактивного навчання не можна ставитися як до універсального засобу викладання й прагнути переведення всього процесу навчання на «інтерактивні рейки». Логічно говорити про застосування інтерактивних методів викладання. Проблемою є також підготовленість як викладача так і студентів до цього виду роботи.

У процесі вивчення спеціальних дисциплін найбільш ефективними є ділові ігри, які ми застосовуємо з дослідницькою метою, навчальними цілями щодо реальної діяльності на виробництві. Основою для ділової гри є теоретичний матеріал. Ділова гра дає можливість програти практично будь-яку конкретну ситуацію. Гра дозволяє з'єднати знання та навички перетворити знання з передумови до дій у самій дії.

Ділові ігри, які розроблені під конкретні ситуації, вводять студентів у сферу виробничої діяльності: виховують у них здатність оцінювати діюче виробництво, знаходити рішення щодо його удосконалення. Успіх ділової гри залежить від ряду факторів – організаційних, методичних, психологічних, технічних та ін.

Метод проектів передбачає рішення певної проблеми, взятої з реального життя. Це обумовлює використання різних засобів (прийомів, форм) навчання та поєднання знань з науково-технічних і творчих галузей.

Проектну систему навчання розробили в 20-ті роки ХХ сторіччя американський педагог Дж. Дьюї та його послідовник В. Кілпатрик. Цей метод завжди орієнтовано на самостійну діяльність учнів: індивідуальну, парну, групову, яку виконують протягом визначеного викладачем терміну. Це означає, що студенти володіють сукупністю навчально-пізнавальних прийомів. Як педагогічна технологія метод проектів є сукупністю послідовно-пошукових, проблемних методів, творчих за своєю суттю.

Метод проектів навчає вміння «проектувати у великому і малому, вибрати найоптимальніші й водночас конкурентоздатні варіанти розвитку».

Мета творчих проектів:

- сприяти розвитку ініціативності, навичок співробітництва;

- сприяти формуванню інтелектуальних, спеціальних і загально-культурних знань, умінь студентів;
- навчити бачити проблеми і вміти приймати рішення;
- сприяти розвитку логічного мислення.

Тематика: Сільськогосподарські науки

СУЧАСНИЙ СТАН ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬ ЗАТ НВП «РАЙЗ-АГРО» УМАНСЬКОГО РАЙОНУ ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Кирилюк В.П.

Уманський національний університет садівництва

Доцент, кандидат с.-г. наук, доцент

hidrotechnik@ukr.net

Земля – незамінне і неоціненне багатство будь-якого суспільства. Вона є основним природним ресурсом, матеріальною умовою життя і діяльності людей, основою для розміщення і розвитку всіх галузей народного господарства, головним засобом виробництва в сільському господарстві. Тому ефективний розвиток економіки неможливий без організації раціонального використання й охорони землі. Важливу роль у цьому процесі відіграє землеустрій, який дає змогу організовувати економічно і екологічно доцільне використання земель, забезпечити ефективну організацію території та розміщення виробництва [1].

Сільськогосподарське підприємство ЗАТ НВП «Райз-Агро», розташоване на землях Фурманської сільської ради Уманського району Черкаської області.

Загальна площа земель яка використовується ЗАТ НВП «Райз-Агро» в межах сільської ради становить 1319,4 га., з них: ріллі –1302,2 га, під проектними дорогами – 2,9 га, під господарськими дворами –14,3 га.

Основним напрямком економічної діяльності господарства є вирощування зернових та технічних культур.

Клімат – помірно-теплий континентальний. За даними Уманської метеостанції опадів за рік випадає 633 мм, з них 412 мм за період вегетації (квітень – вересень).

Рельєф господарства вузькохвилястий із слабо вираженим мікрорельєфом. В цілому, рельєф не створює труднощів у механізованому обробітку ґрунтів. Рельєфні характеристики орних земель, розміщених на території сільської ради приведені в таблицю 1.

Таблиця 1

Розподіл ріллі в розрізі сівозмін за крутизною схилів на території
сільської ради

Угіддя	Площа, га	Крутизна схилів			
		0-1°	1-2°	2-3°	3-5°
Рілля	1302,20	197,28	766,59	239,77	98,56

Агровиробниче групування ґрунтів — це об'єднання окремих контурів видів та різновидностей ґрунтів у більші групи (масиви) з близькими агрономічними властивостями і рівнем родючості, для яких можна запропонувати однакове сільськогосподарське використання і відносно однакові прийоми агротехніки, заходи підвищення родючості. Перелік агровиробничих груп ґрунтів подається в таблиці 2.

Придатність ґрунтів визначають зіставленням агробіологічних вимог культури і показників, що характеризують природні й виробничі фактори середовища. При цьому повинна забезпечуватися комплексність у вивченні та узагальненні матеріалів, які характеризують територію (ґрунти, клімат тощо) й

агробіологічні вимоги рослин. Придатність ґрунтів для вирощування основних сільськогосподарських культур у ЗАТ НВП «Райз-Агро» наведена у таблиці 3.

Таблиця 2

Агровиробничі групи ґрунтів

Шифр агрогрупи	Назва агровиробничих груп ґрунтів
29е	Сірі опідзолені важкосуглинкові ґрунти
37е	Сірі опідзолені слабозмиті важкосуглинкові ґрунти
39е	Сірі опідзолені сильнозмиті важкосуглинкові ґрунти
40е	Темно-сірі опідзолені важкосуглинкові ґрунти
41е	Чорноземи опідзолені слабореградовані важкосуглинкові
49е	Чорноземи слабореградовані слабозмиті важкосуглинкові
50е	Темно-сірі опідзолені ґрунти та чорноземи опідзолені слабореградовані середньозмиті важкосуглинкові
51е	Темно-сірі опідзолені ґрунти та чорноземи слабореградовані сильнозмиті важкосуглинкові
53е	Чорноземи типові вилуговані глибокі малогумісні важкосуглинкові
141	Лучно-болотні та болотні неосушені ґрунти
208е	Намиті опідзолені важкосуглинкові ґрунти
209е	Намиті чорноземи та лучно-чорноземні важкосуглинкові ґрунти
215е	Виходи лесів важкосуглинкових
218	Виходи елювію масивно-кристалічних порід

Таблиця 3

Класифікація ріллі за придатністю для вирощування основних сільськогосподарських культур

Шифр агровиробничих груп	Озимі зернові (пшениця)		Кукурудза		Соя		Соняшник	
	Бал боніт	Клас прид.	Бал боніт	Клас прид.	Бал боніт	Клас прид.	Бал боніт	Клас прид.
29е	9	IV	9	IV	9	IV	9	V
37е	23	IV	23	IV	23	IV	23	IV
40е	76	I	76	II	76	I	76	II
41е	94	I	94	I	94	I	94	I
49е	9	IV	9	IV	9	IV	9	IV
50е	32	III	32	III	32	III	32	IV
51е	35	III	35	III	35	III	35	IV
53е	40	II	40	III	40	III	40	III
141	46	II	46	III	46	III	46	III
208е	39	III	39	III	39	III	39	IV
209е	26	IV	26	IV	26	IV	26	IV
215е	32	IV	32	IV	32	IV	32	IV
218	11	V	11	V	11	V	11	V

Враховуючи показники якісної характеристики ґрунтів і придатності земель для вирощування основних сільськогосподарських культур та з метою концентрації посівів, проектом землеустрою на земельних ділянках ЗАТ НВП

«Райз-Агро» передбачено організувати польову сівозміну з наступним чергуванням культур:

1. Озимі зернові (пшениця);
2. Соняшник;
3. Соя;
4. Озимі зернові (пшениця);
5. Кукурудза;
6. Кукурудза;
7. Соя.

Поля сівозміни – це рівновеликі частини сівозмінного масиву, призначені для почергового вирощування на них сільськогосподарських культур і виконання робіт, які необхідні для цієї мети. Поля сівозміни мають бути рівновеликі. Дані рівновеликості полів подаються у таблиці 4.

Таблиця 4

Характеристика рівновеликості полів

№ поля	Площа поля, га	Відхилення від середнього розміру поля	
		га	%
I	178,05	-7,98	4,28
II	188,12	+2,03	1,12
III	196,78	-10,75	5,78
IV	190,82	+4,79	2,51
V	176,12	-9,91	5,33
VI	174,02	-12,01	6,46
VII	198,29	+12,26	6,59

Отже, основними факторами, які визначають функціонуючу систему використання землі в господарстві являються: природні умови, рівень розвитку науково-технічного прогресу, матеріально-технічні і трудові ресурси господарства. Оскільки вони, окрім природних умов, непостійні і з часом змінюються, то періодично виникає і завдання організації використання земель в господарстві з метою вдосконалення, приведення в оптимальний стан функціонуючої системи використання земель в господарстві.

Список літератури:

1. Третьяк А.М. Землепорядне проектування: Теоретичні основи і територіальний землеустрій: навчальний посібник. Київ : Вища освіта, 2006. 528 с.

2.

Тематика: Географічні науки

АГРОМЕТЕОРОЛОГІЧНІ УМОВИ РОСТУ ОЗИМОГО РІПАКУ У ПІВНІЧНОМУ СТЕПУ УКРАЇНИ В ОСІННІЙ ПЕРІОД ВЕГЕТАЦІЇ

Кирнасівська Н.В.

канд.геогр.н., доцент

Одеський державний екологічний університет

ID ORCID: 0000-0002-5179-6163

Васалатій Н.В.

канд.геогр.н.

ОККТ Одеського державного екологічного університету

ID ORCID: 0000-0002-7188-9922

Ріпаківництво – доволі молодий напрямок у вітчизняному виробництві, але Україна має багато переваг для його виробництва – добрі ґрунти, сприятливі кліматичні умови, потенціал урожайності. На цей час в Україні середня врожайність ріпаку знаходиться на рівні 12-15 ц/га. Причини криються і в слабкій матеріально-технічній базі країни, і в біологічних особливостях культури, а найголовніше - у малій вивченості впливу агрометеорологічних умов на ріст та розвиток озимого ріпаку в різні періоди вегетації. У зв'язку з чим продовжується дослідження щодо впливу умов навколишнього середовища на ріст та розвиток культури в умовах Північного Степу України в осінній період вегетації на основі чисельних експериментів за базовою

динамічною моделлю оцінювання агрокліматичних ресурсів формування продуктивності сільськогосподарських культур, розробленою Польовим А.М. [1] та адаптованою до культури ріпак Васалатій Н.В. [2] на основі концепції максимальної продуктивності посівів Х.Г. Тоомінга [3].

У якості прикладу розглянемо динаміку приростів потенційної урожайності і хід декадної суми ΦAP за період сходи - припинення вегетації озимого ріпаку в лівобережній частині Північного Степу (Рис. 1). Максимальний приріст фітомаси посівів озимого ріпаку визначається надходженням ΦAP за період і коефіцієнтом її використання при оптимальній забезпеченості рослин теплом, вологою і мінеральним ґрунтовим живленням. У фазу сходи в лівобережній частині Північного Степу рівень інтенсивності ΦAP складає $0,190 \text{ кал/см}^2\text{хвилину}$.

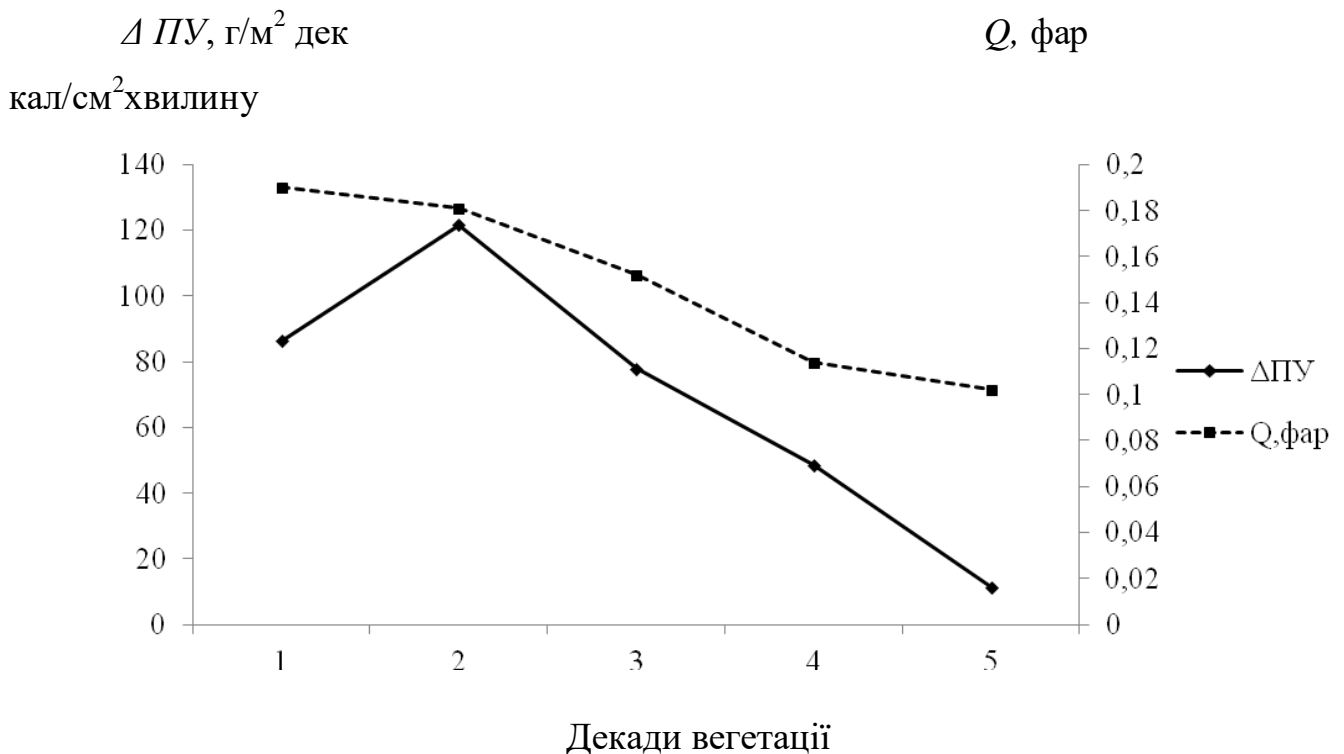

Рисунок 1. Динаміка та інтенсивності ΦAP декадних приростів $ПУ$ озимого ріпаку

У другій декаді вегетації ця інтенсивність зменшується до $0,181 \text{ кал/см}^2\text{хвилину}$. В період формування розетки спостерігається поступове зниження величин сум ΦAP і в фазу входження рослин в період спокою інтенсивність ΦAP дорівнює $0,102 \text{ кал/см}^2\text{хвилину}$.

Приріст $ПУ$ в фазу сходи складає $86,3 \text{ г/м}^2\text{дек}$ (рис.1). У наступній декаді вегетації приріст $ПУ$ різко зростає і досягає позначки $121,6 \text{ г/м}^2\text{дек}$. Далі у період формування розетки приріст $ПУ$ іде на спад і в фазу входження рослин в стан спокою, становить $11,4 \text{ г/м}^2\text{дек}$.

Рівень приросту $ПУ$ лімітується фактором тепла та вологи. Ці два фактори визначають рівень наступної агроекологічної категорії урожайності – метеорологічно-можливий урожай ($ММУ$). Встановлено, що нижня межа температурного оптимуму для фотосинтезу культури озимого ріпаку на даній території починається з температури $10,3^\circ\text{C}$, далі поступово спадає і на кінець вегетаційного періоду становить $1,0^\circ\text{C}$. Верхня межа температурного оптимуму в першій декаді вегетації становить $13,3^\circ\text{C}$, надалі поступово зменшується і на кінець вегетаційного періоду дорівнює $2,9^\circ\text{C}$ (табл.1). Середньодекадна температура повітря (t) (рис.2) у фазу сходи становить $12,8^\circ\text{C}$, далі, у фазі входження в період спокою озимого ріпаку середньодекадна температура повітря складає $3,0^\circ\text{C}$.

Як видно з (рис. 2) у першій декаді вегетації приріст $ММУ$ складає $83,7 \text{ г/м}^2\text{дек}$. Далі крива різко піднімається до позначки $115,0 \text{ г/м}^2\text{дек}$. і досягає свого максимуму у фазі сходи. Потом спостерігається її плавний спад. На кінець вегетаційного періоду озимого ріпаку даний показник становить $10,3 \text{ г/м}^2\text{дек}$.

Сумарне випаровування (E) в фазу сходи, складає $8,5 \text{ мм}$ (табл.1), а випаровуваність (E_0) становить $17,0 \text{ мм}$, як слідство вологозабезпеченість посівів у фазу сходи склала $0,501$ відн. од. Далі, у другій декаді вегетації вологозабезпеченість зростає до позначки $0,518$ відн. од.. У фазу формування розетки вологозабезпеченості посівів поступово піднімається вгору і в фазу входження рослин в стан спокою досягає позначки $0,631$ відн. од. Значення запасів продуктивної вологи в метровому шарі ґрунту у першій декаді вегетації становило $88,0 \text{ мм}$. Далі в фазі сходу – формування розетки запаси продуктивної вологи поступово збільшуються. На кінець вегетаційного періоду вони досягають максимального значення 100 мм .

Таблиця 1

Агрокліматичні умови формування агроекологічних категорій
урожайності озимого ріпаку в лівобережній частині Північного Степу в осінній
період вегетації

Декади вегетації		1	2	3	4	5
Інтенсивність ΦAP за декаду, кал/см ² хвилину		0,190	0,181	0,152	0,114	0,102
Оптимальні температури повітря для фотосинтезу, °C	нижня межа	10,3	4,8	2,8	1,1	1,0
	верхня межа	13,3	7,8	5,0	3,0	2,9
Середня температура повітря за декаду, °C		12,8	10,7	8,5	4,0	3,0
Сумарне випаровування, мм		8,5	11,3	7,6	6,1	2,1
Випаровуваність, мм		17,0	21,9	14,6	10,7	3,4
Відносне вологозабезпечення, відн. од.		0,501	0,518	0,524	0,565	0,631
Запаси води в шарі 0-100см, мм		88,0	87,0	80,5	85,5	100
Прирости агроекологічних категорій урожайності, г/м ² дек	ПУ	86,3	121,6	77,9	48,5	11,4
	ММУ	83,7	115,0	67,5	43,3	10,3
	ДМУ	62,3	84,0	48,3	30,7	7,4
	УВ	27,1	38,4	21,7	18,3	3,6

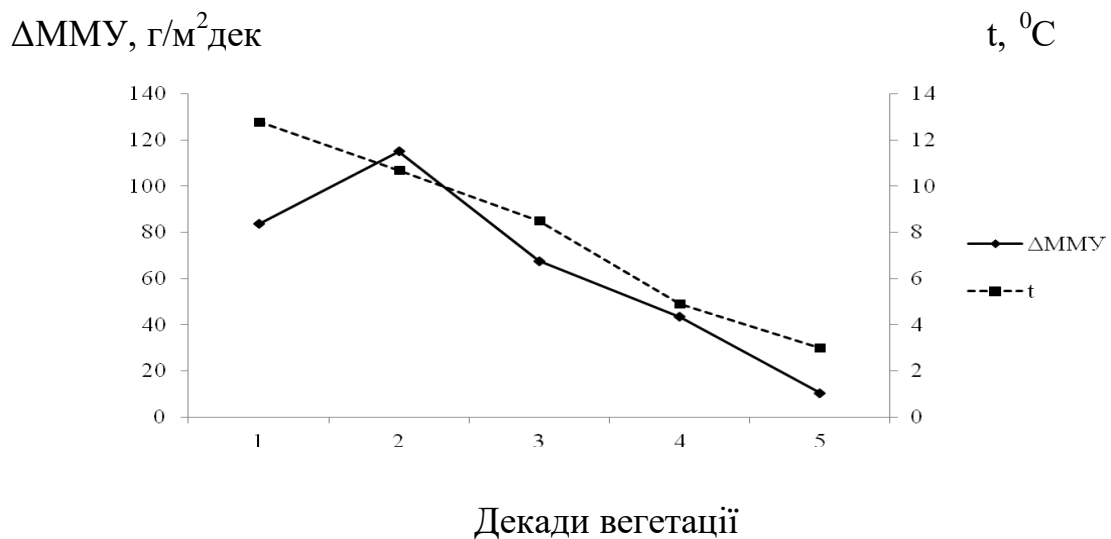

Рисунок 2. Декадний хід температури повітря (t) і приростів метеорологічно-можливого урожаю (ММУ) озимого ріпаку у лівобережній частині Північного Степу в осінній період вегетації

На (рис. 3) представлений хід динаміки приростів дійсно-можливої урожайності ($\Delta ДМУ$) та прирости урожайності на рівні $УВ$. Величини приростів даних показників у фазі сходів починаються з позначок $62,3 \text{ г/м}^2\text{дек.}$ та $27,1 \text{ г/м}^2\text{дек.}$ відповідно.

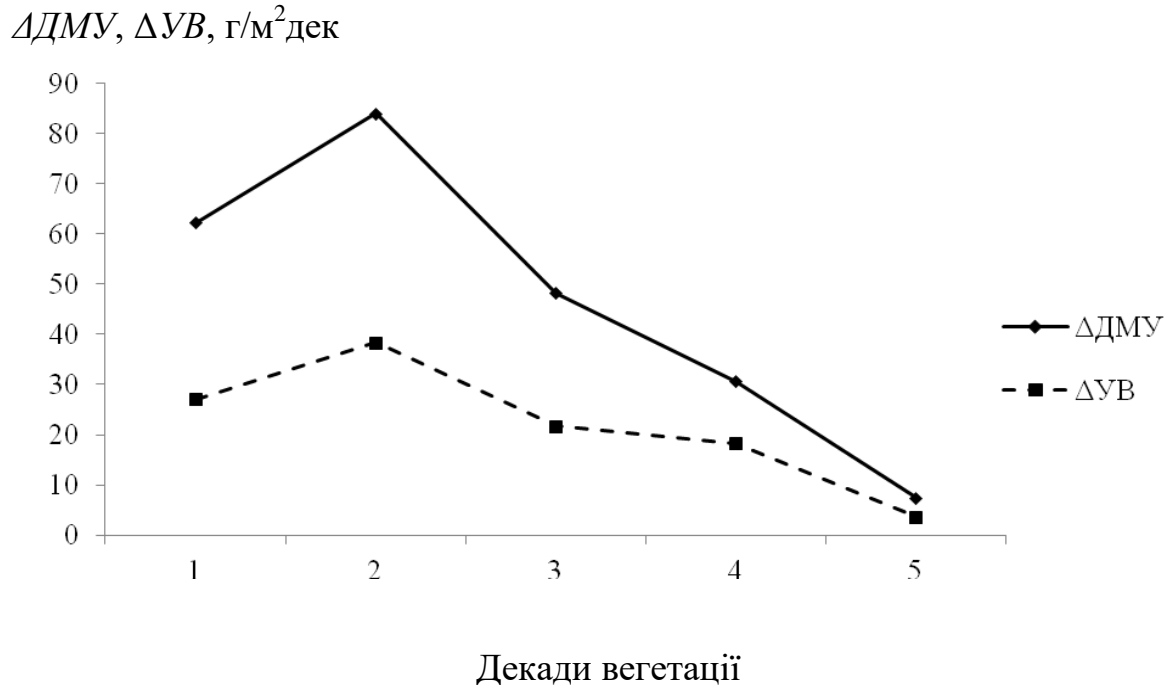

Рисунок 3. Динаміка приростів $ДМУ$ і $УВ$ озимого ріпаку у лівобережній частині Північного Степу в осінній період вегетації

Далі показники вищезгаданих приростів врожаю зростають і в другій декаді вегетації досягають максимуму $84,0 \text{ г/м}^2\text{дек.}$ та $38,4 \text{ г/м}^2\text{дек.}$ У фазу формування розетки прирости $ДМУ$ і $УВ$ поступово знижуються і в кінці вегетаційного періоду становлять $7,4$ та $3,6 \text{ г/м}^2\text{дек.}$ відповідно.

Отже, найвищі показники агроєкологічних категорій урожайності озимого ріпаку на території Степу України у осінній період вегетації спостерігаються у 2-ій декаді вегетації.

Список літератури:

1. Полевой А.Н. Базовая модель оценки агроклиматических ресурсов формирования продуктивности сельскохозяйственных культур. // В сб.: Метеорология, климатология и гидрология. Вып. 48, 2004. с. 195 – 205.
2. Полевой А.Н., Васалатий Н.В. Модель формирования

агроэкологических категорий урожайности озимого рапса // Труды ГМНИЦ РФ: Гидрометеорологические прогнозы. М., 2013. Вып. 349. с. 176-187.

3. Тооминг Х.Г. Экологические принципы максимальной продуктивности посевов. Л.: Гидрометеиздат, 1984. 264 с.

Тематика: Інші професійні науки

РОЛЬ І ЗНАЧЕННЯ МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ ДЛЯ ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ

Кислинська К.

студентка 3 курсу

Луганського державного університету
внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка
спеціальність 081 «Право»

Мова є важливою складовою професійної діяльності, показником загальної культури та освіченості. Фах правника передбачає висококваліфіковане володіння словом, достатню культуру мовлення, бо це вміння тісно пов'язане з усними виступами – чи то у ролі слідчого, у ролі експерта, доповідача, судді чи адвоката. Із здійсненням реформування органів внутрішніх справ, перед поліцією стали більш серйозні пріоритети, цілі та завдання. Перш за все це пов'язано з бажанням підвищити рівень української поліції до найкращих світових стандартів, покращити внутрішні умови розвитку країни, залучити іноземні держави до співробітництва у сфері правоохоронної діяльності.

Повсякденна професійна діяльність поліцейських має комунікативний характер, тобто передбачає обмін інформацією, координацію дій партнерів юридичної діяльності та отримання повноцінного зворотного зв'язку. тому

питання мовної підготовки набувають надзвичайної актуальності. Мова правника становить не тільки фундамент професіоналізму, а є основним засобом подальшої професійної діяльності. Це пов'язано з тим, що поліцейські використовують слово як професійну вербальну зброю та засіб управління й впливу на людей, з якими співпрацюють. Це безпосередньо діє на характер вирішення певних соціально-правових проблем, тому воно має бути досконалим відповідно до чинних норм.

Для того щоб ефективно захищати правопорядок і законні інтереси громадян, бути достойними та кваліфікованими професіоналами своєї справи, сучасні поліцейські мають добре володіти державною мовою, мати високу мовну культуру, та не допускати її спотворення. Для досягнення таких результатів працівники поліції вивчають у вищих навчальних закладах дисципліни, пов'язані з фаховим мовленням, складають іспити, де визначається рівень їх мовних навичок, та відвідують курси, завдяки яким підвищують свій рівень обізнаності. Кожного дня правоохоронці спілкуються та співпрацюють з населенням. Це потребує досконалого уміння спілкуватися з людьми, правильно висловлювати свої думки, змістовно надавати відповіді на запитання громадян, належним чином складати та оформлювати процесуальні документи, не допускаючи граматичних помилок і не нехтуючи правилами складання документів. Така співпраця найчастіше призводить до значних успіхів у розкритті окремих видів злочинів, попередженні злочинності та запобігання виникненню конфліктних ситуацій. Іншими словами, належне володіння державною мовою є запорукою ефективної професійної діяльності, підвищення рівня співпраці та взаєморозуміння з населенням, успішного вирішення складних ситуацій.

У зв'язку із співробітництвом між країнами у певних галузях, число іноземців, які відвідують інші країни та проживають у них, зростає швидкими темпами. Тому не менш важливим фактором у роботі поліції є володіння іноземними мовами задля виконання функцій захисту населення, підтримання миру і безпеки, співробітництва. Метою вивчення іноземних мов є формування

професійної комунікативної компетентності на основі мовних знань, навичок і вмінь, вдосконалення всіх видів мовленнєвої діяльності: читання, говоріння, письма та аудіювання. Мовний матеріал, яким повинен оволодіти правоохоронець, складається, перш за все, з англомовної термінології, що позначає відповідні поняття цієї галузі. Рівень володіння іноземною мовою також повинен відповідати вимогам, запропонованим у Загальноєвропейських рекомендаціях з мовної освіти.

Так як поліція є представником владних структур, до яких завжди прикуто багато уваги, співробітник поліції повинен бути спроможний надати певні поліцейські послуги іноземцям. Певний рівень володіння іноземними мовами може допомогти працівникам поліції у подоланні комунікативних бар'єрів при спілкуванні з представниками іноземних органів або держав. Це, в свою чергу, сприяє більш ефективній роботі з профілактики та розкриття злочинів. Для підвищення рівня обізнаності та практичних навичок спілкування з іноземцями в письмовій або усній формах, поліцейські проходять спеціальні курси з іноземної мови, вивчають дисципліни у вищих навчальних закладах, складають іспити, спілкуються з іноземними спеціалістами, приймають участь у тренінгах та навчальних програмах, направляються до міжнародних організацій та залучаються до участі в міжнародних операціях, таким чином постійно вдосконалюючи свої знання з іноземних мов, формуючи професійну комунікативну компетентність, здатність мислити, пропонувати оригінальні шляхи вирішення різноманітних проблем.

Але враховуючи все вищенаведене, рівень володіння іноземною мовою у деяких правоохоронців є досить низьким, а їхня мовна підготовка потребує більшого вдосконалення. Все частіше можна зустріти працівників поліції, які не належним чином володіють державною або іншою мовою та, у зв'язку з цим фактором, не можуть вчасно надати необхідну правову допомогу або роз'яснити громадянам їх права. Ця проблема існує тому, що в процесі навчання майбутні поліцейські не висували інтересу та бажання до вивчення іноземної мови, не мали певної мотивації. Варто відмітити, що в процесі

вивчення іноземної мови у спеціалізованих закладах системи МВС, важливе значення має саме мотивація. На жаль, у багатьох існує тільки зовнішня мотивація: вивчають іноземну мову для отримання позитивних оцінок, а не через власну зацікавленість у навчанні. До того ж, як правило, в одній групі навчаються правники з різним рівнем володіння іноземною мовою, що також впливає на їхню мотивацію, адже обмежена кількість годин не завжди дає можливість оволодіти мовою на професійному рівні. Одним із методів боротьби з такою проблемою є підвищення рівня мотивації. Поліцейські й майбутні правоохоронці мають розуміти, що знання англійської мови є важливою складовою мовної комунікації, володіння іноземною мовою – це не лише умова успішної професійної діяльності, а й самореалізації в міжкультурному просторі. До того ж опанування іноземної мови сприяє розвитку мислення та логіки (операції зіставлення, аналізу та синтезу), що дуже важливо для виконання професійних обов'язків правоохоронця. Застосування більш жорсткого професійного відбору до кандидатів на посади в органи внутрішніх справ, що дозволяє працювати більш кваліфікованим, досвідченим і обізнаним кандидатам.

Нашу країну зможуть захищати та представляти поліцейські, які мають високий рівень володіння державною мовою та іноземними мовами. Такий метод дозволить Україні позбутися некваліфікованих, неграмотних, та не відповідаючих стандартам поліцейських, які своєю непрофесійною поведінкою та недосконалою мовою соромлять державу.

Отже, гарна мотивація, досконале знання державної мови, гідний рівень володіння іноземними мовами, особисті вольові та професіональні якості поліцейського є запорукою здійснення ефективної правоохоронної діяльності не лише в Україні, а й за її межами.

Список літератури:

1. Дягілєва Л. Д. Питання мовної підготовки майбутніх правоохоронців в нових умовах професійної діяльності. Режим доступу: file:///C:/Users/Home/Downloads/cjKLUUhiRc0__DBLb18UUZwTv-j0J6s8.pdf

2. Гороховська Т. В. Формування культури професійного мовлення майбутніх працівників органів внутрішніх справ у юридичному ВНЗ / Т. В. Гороховська // Рідна школа. – 2006. – № 12. – С. 9–12.
3. Н.В. Руколянська. Формування культури фахового мовлення майбутніх працівників. Режим доступу: file:///C:/Users/Home/Downloads/Pfto_2015_42_39%20.pdf
4. Наилучшая практика первоначальной полицейской подготовки — аспекты учебной программы - Режим доступу: <http://www.osce.org/ru/secretariat/109934?download=true>
5. Іншомовна підготовка працівників правоохоронних органів і сектору безпеки. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. Режим доступу - http://napu.com.ua/materialy/Conference_materials_24.04.18.pdf
6. Чернікова Л.Ф. Шляхи удосконалення мовної підготовки майбутніх правознавців. Режим доступу - <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/108206/38-Chernikova.pdf?sequence=1>

Тематика: Економічні науки

СУЧАСНІ ФОРМИ ГРОШЕЙ В УМОВАХ РОЗВИТКУ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Кісіль В.В.

Безбородько М.М.

викладачі економічних дисциплін

Технологічний коледж ДДАЕУ

Сучасний етап еволюції грошей пов'язаний із розвитком віртуальної економіки як частки глобальної економічної системи, основу якої становить інтерактивний бізнес на основі інформаційних технологій.

Розвиток нових форм грошей відбувається завдяки активізації та поглибленню інформаційної сфери та інформаційного суспільства. За таких умов і впливу технологічних інновацій набуває нового змісту економічна наука, суттєві зміни відбуваються в усіх сферах економічної діяльності, в тому числі у фінансовому секторі.

Проявом таких змін є поступове перенесення трансакцій в електронний формат, поява нових засобів платежу, новітніх платіжних інструментів і систем. Саме у сфері платіжних і розрахункових систем останнім часом відбувається найшвидше впровадження інновацій, при цьому чимало з них є дискусійними з позиції нормативного регулювання та практичного використання. Зокрема, пильну увагу з боку центральних банків і міжнародних фінансових установ привертає така фінансова інновація, як електронні гроші.

Визначення сутності поняття “електронні гроші” постійно еволюціонує. Трансформація уявлення про електронні гроші відбувається під впливом появи нових механізмів їх емісії, збереження та передачі, де ключове значення має базова технологія (комп'ютери, інтернет-технології, мобільний зв'язок, технологія бездротового високочастотного зв'язку, криптографічні обчислювальні процеси).

Електронні гроші – це платіжні засоби, представлені і обертаються в електронному вигляді, оборот яких гарантує анонімність сторін, що беруть участь в розрахунках: безготівкові розрахунки між продавцями і покупцями, банками та їх клієнтами, здійснювані за допомогою комп'ютерної мережі, систем зв'язку з застосуванням засобів кодування інформації та її автоматичної обробки.

Відповідно до законодавства України, електронні гроші — одиниці вартості, які зберігаються на електронному пристрої, приймаються як засіб

платежу іншими особами, ніж особа, яка їх випускає, і є грошовим зобов'язанням цієї особи, що виконується в готівковій або безготівковій формі.

Випуск електронних грошей в Україні може здійснювати виключно банк, який і бере на себе зобов'язання з їх погашення в обмін на готівкові або безготівкові кошти [5].

Розвиток систем електронних грошей відбувається у часі як послідовний безперервний еволюційний процес. Як і будь яка інша фінансова інновація, електронні гроші затребувані ринком, що підтверджується створенням нового сегмента фінансового ринку – ринку електронних грошей.

Він динамічно зростає за обсягами платежів, часткою в загальному обсязі електронних платіжних систем, кількістю трансакцій тощо.

Ще одною електронною валютою з наростаючою популярністю є віртуальна валюта «Біткоїн».

Нині вона має найвищий рівень інноваційної новизни і має назву «криптовалюта». Поширеною також є неофіційна їх назва – “інтернет-валюта”. До цієї категорії разом із біткоїном також належать її похідні або альтернативи – лайткоїн (Litecoin), піркоїн (Peercoin), неймкоїн (Namecoin), ЕксЕрПі (XRP, система Ріплз – Ripples) [4].

Правове визначення віртуальній інтернет-валюті біткоїн надало Міністерство фінансів Німеччини – це “одиниця фінансового обліку” та один із різновидів приватних грошей, які можуть бути використані для “багатосторонніх клірингових операцій”.

Фактично цифрова віртуальна валюта біткоїн – це набір певних правил у вигляді відкритого електронного програмного коду, який призначений для створення цифрової валюти, одиниця якої має назву біткоїн. Створення віртуальної валюти (віртуальних монет як криптографічних хеш-кодів) базується на математичних принципах і використовує сучасну криптографію. Її ключовими особливостями є:

- децентралізація (незалежність від центрального банку);

- використання пірінгової архітектури P2P (система рівноправних взаємовідносин програм користувачів);
- процес емісії (майнінг) – це фактично експлуатація обчислювальних потужностей комп'ютерних систем, безперервність якого визначає тривалість життєвого циклу віртуальної валюти, тобто на противагу від центробанків цю валюту створюють самі користувачі системи її обігу – “майнери”, називаючи цей вид робіт “видобуванням” [1].

Користувачі можуть особисто видобувати одиниці валюти або скористатися послугами веб-служб, які ще називають “пулами”, надаючи їм свої обчислювальні потужності для вирішення складних математичних задач у рамках функціонування системи обігу віртуальної валюти. Серед таких задач найважливішою є перевірка відсутності в системі дублювання біткоін монет як наслідку проведення операцій, що порушують регламент системи, а відтак створюють потенційну загрозу її руйнування.

До особливих характеристик віртуальної валюти слід віднести такі:

- забезпечення унікальності коду “електронних монет”, які не можуть бути використані двічі;
- висока швидкість і повна анонімність процесу трансакції;
- висока захищеність фінансових операцій, відсутність фінансової цензури та зовнішнього втручання у систему обігу;
- високий рівень волатильності ціни.
- процес обігу електронної валюти здійснюється лише в межах мережі системи;
- операції купівлі-продажу з використанням електронної валюти здійснюються без посередників в інтернеті та реальному житті;
- високий рівень ефективності функціонування системи [3].
- Первісна вартість криптовалюти — це вартість витраченої електроенергії. Вторинну вартість визначає попит на цю криптовалюту.
- Попит може бути трьох видів:

- Спекулятивно — інвесторський (купівля криптовалюти в надії продати її дорожче);
- Купівля товару (за криптовалюту);
- Переказ криптовалюти на інший рахунок без комісії (або менше 0,1 %);
- Хакерство. Хакерська атака на криптографічну функцію з метою дешифрувати частину області визначення хеш-функції з заниженою оплатою ніж їм принесе розшифрування цільового повідомлення.
- Також важливу роль у ціноутворенні відіграє кінцева або заключна емісія криптовалют.
- Станом на січень 2018 р. кількість криптовалют становила 1448 одиниць. Лідери криптовалют змінюються трохи не щомісяця, але постійними резидентами топ-10 є Біткоїн, Ефіріум, Ріпл та Нем.
- Станом на 2018 р. найбільшими майданчиками торгів є Coinbase, Bitfinex, BitStamp, Bittrex. Майданчики-лідери весь час змінюються в залежності від коливань ринку. Так свого часу лідерами по черзі були японські, китайські та корейські біржі [5].

Нині більшість пересічних громадян і професійних фінансистів не сприймають цю валюту як повноцінні гроші, що є цілком виправданим, адже:

- по-перше, обсяг фінансового ринку таких сурогатних грошей і віртуальної економіки поки ще незначні, товарно-грошові відносини мають обмежений і нерегулярний характер;
- по-друге, невизначеною є об'єктивна цінність біткоіна, яка має бути виражена в реальних товарах і послугах, що мають реальний попит і цінність.

Згідно з теорією грошей, першою їх функцією є функція міри вартості. Ця функція передбачає, що грошова одиниця є одиницею виміру цін економічних благ і обсягу платежів, тобто гроші є формальним виразом вартості, а не виміром її величини.

Таким чином, розвиток інформаційного суспільства та віртуальної економіки спричинив появу нових форм грошей, проте ймовірність лише

виникнення деяких із них на фінансовому ринку нині є значно вищою, ніж ймовірність їхньої життєздатності та практичного використання. Прикладом цього є віртуальна валюта – фінансова інновація з високим ступенем новизни, що в перспективі може призвести до радикальних змін у сфері грошових відносин. Поява віртуальної валюти підтверджує теоретичні дослідження багатьох учених щодо неминучості еволюції грошей. Це зумовлює важливі зміни в грошовій і платіжній системах, спонукає традиційні фінансові інститути до адаптації та розвитку, внаслідок чого слід очікувати системні зміни у фінансовій моделі сучасного суспільства. У зв'язку з цим відкритим залишається питання впливу політики глобальних кредитно-фінансових установ на її майбутнє.

Список літератури:

1. Нові форми грошей в умовах формування інформаційного суспільства www.irbis-nbuv.gov.ua
2. Образ русского пользователя Биткоин. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.coinside.ru>.
3. Самая твердая валюта – BitCo-in. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://moneynews.ru/Article/17893>.
4. <https://bits.media/bitcoin-forks/4/>
5. <https://uk.wikipedia.org/wiki/>

ЗАГАЛЬНЕ ВИЖИВАННЯ РОСЛИН ЯЧМЕНЮ ЗАЛЕЖНО ВІД ВПЛИВУ ПОЗАКОРЕНЕВОГО ПІДЖИВЛЕННЯ

Климишена Р.І.

кандидат сільськогосподарських наук,
асистент кафедри рослинництва і кормовиробництва, докторант
Подільський державний аграрно-технічний університет
e-mail: rita24@i.ua

При вирощуванні ячменю дуже важливе значення має такий показник, як загальне виживання рослин. Це кількість рослин, що збереглися до збирання врожаю по відношенню до кількості висіяних схожих насінин [1, 2]. В наукових публікаціях зазначається, що на параметри цього показника впливають не тільки погодні умови, біологічний фактор, але й особливості агротехніки [3, 4, 5]. Тому важливим є вивчення впливу мікродобрива за різних варіантів удобрення на загальне виживання рослин ячменю.

Мета досліджень – вивчити залежність загального виживання рослин ячменю ярого від впливу застосування позакореневого підживлення мікродобривами «Вуксал» на різних варіантах мінерального удобрення.

Схема досліду: фактор А – норми застосування мінеральних добрив: $N_0P_0K_0$ (контроль), $N_{30}P_{45}K_{45}$, $N_{60}P_{90}K_{90}$; фактор В – норми мікродобрив за умови триразового їх застосування: 0 (контроль); 3,0 л/га (1,0+1,0+1,0); 4,5 л/га (1,5+1,5+1,5); 6,0 л/га (2,0+2,0+2,0); 7,5 л/га (2,5+2,5+2,5); 9,0 л/га (3,0+3,0+3,0). Позакореневе підживлення рослин проводили в період активної вегетації: перший раз – під час настання фази кущення мікродобривом «Вуксал Р Мах», другий – під час настання фази вихід у трубку мікродобривом «Вуксал Грейн», третій – під час настання фази цвітіння мікродобривом «Вуксал Грейн».

Об'єкт досліджень – сорт ячменю ярого Себастьян.

В результаті проведених досліджень встановлено, що загальне виживання рослин ячменю ярого сорту Себастьян залежало, як від мінеральних добрив внесених у ґрунт, так і від позакореневого підживлення рослин мікродобривом і знаходилося в межах від 75,7% до 88,3% (табл. 1). Параметри показника становили в середньому по досліді 84,2%.

Таблиця 1

Загальне виживання рослин ячменю ярого залежно від застосування мікродобрив «Вуксал», % (середнє за 2014–2017 рр.)

Норма добрив, кг/га д.р. (фактор А)	Норма застосування мікродобрив, л/га (фактор В)					
	0	3,0	4,5	6,0	7,5	9,0
$N_0P_0K_0$	75,7	76,7	77,7	79,3	81,3	83,3
$N_{30}P_{45}K_{45}$	84,0	86,0	87,0	87,7	88,3	87,7
$N_{60}P_{90}K_{90}$	84,3	86,0	87,7	87,3	87,7	88,0

Збільшення норм застосування мікродобрив «Вуксал» на варіанті без внесення мінеральних добрив у ґрунт сприяло поступовому покращенню параметрів показника. Наприклад, на контролі показник становив 75,7%, на варіанті 3,0 л/га – 76,7%, що на 1,0% більше. На варіантах 4,5; 6,0; 7,5; 9,0 л/га отримані дані 77,7%; 79,3%; 81,3%; 83,3%, відповідно. Це доводить про ефективний вплив позакореневого підживлення рослин ячменю ярого.

На загальне виживання впливає також і внесення мінеральних добрив, що підтверджується отриманими результатами досліджень та науковими літературними джерелами [1, 4, 5].

На фонах мінерального живлення застосоване мікродобриво також забезпечувало додатковий ефект. Наприклад, на фоні живлення $N_{30}P_{45}K_{45}$ загальне виживання рослин без застосування мікродобрив «Вуксал» становило 84,0%, що на 8,3% більше від даних отриманих на варіанті $N_0P_0K_0$. Поступове покращення загального виживання рослин ячменю в посівах відбувалось за рахунок позакореневого підживлення їх мікродобривом. Встановлено ряд експериментальних даних 86,0%; 87,0; 87,7; 88,3; 87,7% відповідно до норм

застосування мікродобрих «Вуксал» 3,0 л/га; 4,5; 6,0; 7,5; 9,0 л/га.

Аналогічні результати отримані на фоні живлення $N_{60}P_{90}K_{90}$. При збільшенні норми мікродобрих «Вуксал» з 3,0 л/га до 9,0 л/га відбувалось поступове покращення загального виживання рослин від 1,7% до 3,7% порівняно до контролю.

На основі кореляційного аналізу встановлено залежність загального виживання рослин ячменю від включених в експеримент факторів – мінеральних добрив та застосованого мікродобрих, де кореляційний зв'язок залежності цього показника становить $R_{y.xz}=0,87$, коефіцієнт детермінації $R^2=0,76$.

Отже, застосування мікродобрих «Вуксал» сприяє покращенню загального виживання рослин ячменю залежно норми на варіанті без внесення мінеральних добрив від 1,0% до 7,6%; на фоні живлення $N_{30}P_{45}K_{45}$ – від 2,0% до 4,3% і від 1,7% до 3,7% – на фоні живлення $N_{60}P_{90}K_{90}$.

Список літератури:

1. Гораш О.С., Климишена Р.І. Ячмінь озимий пивоварний: монографія. Кам'янець-Подільський: ПП «Медобори-2006», 2014. 216 с.
2. Лихочвор В.В. Структура врожаю озимої пшениці: монографія. – Львів: Українські технології, 1999. 200 с.
3. Sowing times critical to maximize barley yields *Cropping Variety selection Farming Ahead april*. 2011. №231. Р. 64-66.
4. Климишена Р.І. Польова схожість та виживання рослин озимого пивоварного ячменю залежно від внесених мінеральних добрив та норм висіву насіння *Збірник наукових праць*. 2012. Вип. 14. С. 71–73.
5. Гораш О.С. Управління продукційним процесом пивоварного ячменю: монографія; 2 видання з доповненнями. Кам'янець-Подільський: ПП «Медобори-2006», 2017. 464 с.

АКСІОЛОГІЧНА СКАДОВА В СТРУКТУРІ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МЕДИЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ

Климчук Олена Василівна

здобувач наукового ступеня кандидат педагогічних наук,

викладач анатомії, фізіології, гістології та біології

КЗВО «Рівненська медична академія»

Ефективна медико-професійна підготовка фахівця у галузі медицини (зокрема підготовка майбутніх медсестер) на сучасному етапі розвитку педагогічної науки вимагає глибокого аналізу наявної системи вищої медичної освіти, виявлення та визначення її проблем, а також протиріч у контексті системно-ціннісного підходу.

Практична реалізація системно-ціннісного підходу щодо професійної підготовки медичного працівника (зокрема, медсестер) включає багатоцільову освітню діяльність, що передбачає наявність стратегічних і тактичних цілей, загальних і конкретних завдань. Такі цілі та завдання ціннісної професійної підготовки конкретизуються з урахуванням багатьох чинників. Наприклад до розряду принципів чинників організації професійної підготовки є усі підстави віднести процес реформування вищої освіти України. З іншого боку, специфіка сучасного життя та нові умови життєдіяльності очевидно висувають особливі вимоги не лише до професійних компетентностей, що здобуваються у процесі навчання у закладі вищої освіти, але й до морально-етичних та ціннісних характеристик особистості медичного працівника.

Отже професійна підготовка прямо пов'язана із поняттям «компетентність». Останнє, вочевидь, є ширшим за змістом ніж традиційні «знання», «вміння» й «навички», що спонукає представників педагогічної науки приділяти компетентності й моделі компетентнісної професійної

підготовки значну увагу. Розгляд феномену компетентності в роботах українських та зарубіжних авторів, зокрема таких як-от В. Болотов, Л. Ващенко, М. Головань, О. Заблоцька, С. Зімня, С. Костючков, О. Кучай, В. Луговий, Ю. Пелех, Н. Побірченко, Д. Равен, Л. Хоружа дозволяє зробити висновки, що компетентність у педагогічній науці розуміється як здатність суб'єкта діяти на основі отриманих універсальних знань, сформованих умінь і навичок. Професійна компетентність включає як технологічні складові (когнітивна і операційна компоненти), так і складові психофізичного (мотиваційні та поведінкові) та соціокультурні (етичні, ціннісні, соціально-історичні).

Дослідники феномену професійної компетентності очевидно сходяться у тому, що професійна підготовка майбутнього фахівця спрямована набуття нею компетенцій, що стануть основою належної та змістовної діяльності у різноманітних сферах суспільного (зокрема, професійного) життя. Сформованість професійної компетентності у результаті спеціальної підготовки, на наше переконання, забезпечує у перспективі здатність мобілізувати когнітивні, операційні, мотиваційні, етичні, ціннісні та інші компоненти компетентності з метою успішного вирішення певного життєвого завдання (в тому числі, професійного характеру). Зокрема йдеться про: 1) сформованість загального рівня розвитку та засвоєння базових знань; 2) здатність системно мислити, вміння переробляти великі обсяги інформації і виокремлювати головне; 3) вміння застосовувати на практиці здобуті знання; 4) бажання й вміння постійно вчитися і вдосконалюватися; 5) навички різновекторної комунікації (з колегами, керівниками, підлеглими, контрагентами); 6) націленість на кар'єру, цілеспрямованість, адекватність самооцінки як фахівця.

На сьогодні багатьма дослідниками визнано, що процес формування професійної компетентності – це багатофакторне явище, що впливає на подальше особистісне та професійне становлення майбутнього фахівця (зокрема, медичної сестри), а ціннісна сфера особистості є спрямовуючим

орієнтиром і центральним чинником, що регулює діяльність людини у суспільстві, визначає напрямок і особливості її поведінки [2; 3; 4; 5; 6]. Іншими словами, належним чином організована професійна підготовка сприяє не лише розвитку професійних компетентностей, але й забезпечує перетворення здобутих знань в особисті переконання, що створює систему ціннісних орієнтирів й імперативних установок у професійній діяльності.

Зауважимо, що до особи медика висуваються значні вимоги морально-етичного та ціннісного характеру. Професійна підготовка майбутніх медиків має готувати не лише до професійної ролі, але й мотивувати до особистісної залученості у професійну діяльність. Зміст та характер професійної підготовки медиків (зокрема, майбутніх медсестер), серед іншого, має формувати розуміння майбутніх інтелектуальних, психологічних та емоційних навантажень.

Так, медсестри мають чітко усвідомлювати перспективи складних морально-етичних аспектів професійної діяльності і, більше того, бути готовими до адекватного та успішного вирішення питань морально-етичного характеру у своїй діяльності. Необхідно також пам'ятати, що медсестри виконують і специфічну комунікативну функцію: забезпечують контакт, взаємодію та розуміння між лікарями та пацієнтами і їх близькими. Отож у контексті професійної підготовки майбутньої медсестри необхідно особливу увагу приділяти формуванню як системи професійних знань та уявлень про специфіку різних галузей лікувальної справи, так і про закладення та формування світоглядних основ особистості майбутньої медсестри, враховуючи її традиційно важливу роль у комунікації суб'єктів лікування.

Варто також звернути увагу на те, що професійна діяльність медсестри містить момент одноманітності, повторюваності, некреативності. Певним чином це зумовлює так би мовити професійне «вигорання». І це попри визнання у медичному середовищі, того факту, що «щоденне, рутинне виконання одних і тих же маніпуляцій ні в якому разі не може служити виправданням того, щоб ігнорувати чужий біль і страждання, перестати

усвідомлювати найвищу цінність іншої людського життя» [1, с. 45]. Ми однозначно поділяємо позицію, що наявність стабільних гуманістичних ціннісних орієнтирів та пріоритетів сприятиме трансформації щоденної лікарської «рутини» в осмислену місію, сповнену добротою і щирим ставленням до людей.

З вище викладеного випливає необхідність посилення аксіологічної складової професійної підготовки представників медичних професій (зокрема, корпусу медичних сестер). Йдеться про розвиток та вдосконалення ціннісно-сміслової сфери особистості медпрацівника шляхом оволодіння здобутками аксіологічного знання, досягнення розуміння соціально та професійно прийнятних ціннісних ієрархій, гуманістичних за своїм змістом систем ціннісних орієнтацій, що у перспективі можуть виступати в якості зразків моральних та ціннісно вивірених моделей професійної поведінки.

Список літератури:

1. Лисник М. В., Милеева М. Н. Учиться быть врачом - это значит учиться быть человеком. *Преподаватель XXI век*. Москва, 2018. № 3. С. 42–47.
2. Равен Д. Компетентность в современном обществе: выявление, развитие и реализация: научное издание / пер. с англ., под ред. В. И. Белопольского. Москва: Когито-центр, 2002. 396 с.
3. Радзієвська І. В. Формування професійної компетентності медичних сестер. *Проблеми освіти*. Київ, 2008. № 57. С. 69–73.
4. Сірак І. П. Професійна самореалізація як чинник становлення особистості. *Актуальні проблеми сучасної науки та наукових досліджень*. Київ, 2016. Вип. 6 (9). С. 284–286.
6. Творогова Н. Д. Психологический контакт. *Сестринское дело*. Москва, 1997. № 6. С. 24–25.

ПОБУТ ТА ІНФРАСТРУКТУРА СІЛЬСЬКИХ НАСЕЛЕНИХ ПУНКТІВ ЖИТОМИРСЬКОЇ ОБЛАСТІ В ПЕРІОД ВІДБУДОВИ

Коваленко Наталія Леонідівна

Війна зруйнувала також сферу побутового обслуговування селян області. У період окупації повністю або частково були знищені електростанції Житомирщини, загальна потужність яких до війни складала 1383 кВт [1, арк. 33]. Процес відновлення роботи електростанцій, впровадження у господарство та побут електроенергії через брак фінансування як в УРСР, так і в області проходили повільними темпами. Невелика кількість електростанцій та їх мала потужність не забезпечували потреб. Станом на 1946 р. загальна потужність всіх електростанцій області складала 1045 кВт, тобто 70 % довоєнної. У цей час в комунальному господарстві регіону було 3 електростанції обласного підпорядкування (в Радомишлі, Малині, Коростишеві) та 15 районних електростанцій [1, арк. 14, 34], а також 32 дрібних сільських електростанцій загальною потужністю 579 кВт, в тому числі 23 колгоспних гідроелектростанцій потужністю 420 кВт [2, арк. 22], робота яких проходила з перебоями через постійні поломки.

У першу чергу до електрики під'єднували сільради, колгоспи, лікарні, школи, клуби тощо. Перше вуличне освітлення почало з'являтися у 1951 р. лише в містах, зокрема в Житомирі у цей час з загальної довжини 149,5 км всіх вулиць, проїздів та набережних освітлювалося 24,2 км [3, арк. 104]. Підключення до державної електромережі сільських осель стало можливим з кінця 1950-х рр.

Період відбудови відзначився також гігантськими масштабами бездоріжжя. У часи військових дій поверхневим ремонтом доріг з власної ініціативи та методом народної будови займалися, переважно, жінки й підлітки.

Більшість доріг та мостів залишалися занедбаними: «ніде було ні проїхати, ні пройти – балки розміром у пів людського зросту. Після дощу техніку та гужовий транспорт, які загрузли, витягали трьома парами коней» [4]. Відповідальність за утримання й ремонт доріг несла місцева влада. Фактично, за станом шляхового покриття сліdkували колгоспи, які з 1947 р. створювали тимчасові ремонтні бригади з колгоспників та використовували власний гужовий транспорт для будівництва і ремонту доріг [5, с. 141]. Однак такий спосіб ремонту і будівництва доріг не задовольняв потреб. Тому загальний стан доріг, особливо сільських, в означений відрізок часу, залишався вкрай поганим. Це, в свою чергу, негативно позначалося на якості комунікацій між селами та районним і обласним центром.

Одними із основних показників економічної спроможності областей були товарообіг та торгівля. Станом на початок 1945 р. в сільській місцевості УРСР працювало 19484 торгівельних закладів, тобто 37 % довоєнної кількості, з них у селах Житомирщини – 1159, проти 2578 на початку 1941 р. [6, с. 604].

Після війни поліпшити асортимент товарів у сільських закладах торгівлі не вдалося. Дефіцит товарів та повоєнна скрута не забезпечували потреб жителів села, а ті селяни-одноосібники, які виготовляли певну продукцію, на ринок постачали її все менше, бо обкладалися великими податками. У невідремонтованих крамницях були відсутні найнеобхідніші речі повсякденного вжитку – сіль, мило, гас, сірники [7, арк. 21], взуття, одяг, цукор, олія та інші продукти, будматеріали, мотузки, ліхтарі, лампи, посуд, сільськогосподарський інвентар. У селянських житлах не вистачало елементарних речей – ліжок, стільців, шаф, столів. А ковдри, постільна білизна, матраци стали взагалі предметами розкоші для багатьох сільських жителів [8, с. 71]. Відсутність побутових товарів впливала на рівень життя кожної сім'ї.

Найскрутнішими для селян виявилися голодні 1946–1947 рр. Допоміжні заходи влади в цей час носили лише локальний характер і не вирізнялися масштабністю. Через відсутність фінансування торгівельної мережі, селянство не могло придбати предмети господарського й домашнього вжитку. За ними

вони змушені були їхати до районного або ж обласного центру, витрачаючи непродуктивно свій робочий час [8, с. 12].

У 1945–1950 рр., внаслідок відкриття сільських їдалень та чайних, у сфері громадського харчування відбулися деякі зрушення. Однак розвинулися і досягти довоєнних показників їй не судилося. На початку 1945 р. у сільській місцевості Житомирщини в діяло 72 підприємства громадського харчування, що складало 38 % від їх кількості в 1941 р. [6, с. 604]. Залежно від площі території та чисельності мешканців кількість закладів громадського харчування у селах була невеликою (1–2 на село). Харчова галузь продовжувала залишатися малорозвиненою, оскільки, отримуючи мізерні грошові доходи, селяни не мали можливості відвідувати їдальні. До того ж в колгоспах працівники польових бригад харчувалися безкоштовно. Основний раціон харчування мешканців сіл складався з картоплі, овочів, молока, м'яса та яєць, тобто тих продуктів, які вирощувалися у власних підсобних господарствах.

Асортимент харчування в переважній більшості їдалень був одноманітним. У багатьох з них було брудно та погано обслуговувалися споживачі. Мали також місце факти обмірювання покупців, які були, як правило, цілеспрямованими і вчинялися з метою привласнення майна шляхом утворення лишків товарів та покриття нестачі, що виникала внаслідок халатного ставлення посадової особи підприємства торгівлі чи громадського харчування до своїх обов'язків.

Щоб підняти рівень добробуту, мешканці сіл створювали в своїх колгоспах хлібопекарні. Вносячи певну кількість борошна, колгоспники випікали з нього хліб для себе. Випікання хліба в селах Житомирщини почало налагоджуватися лише з 1953 р. завдяки будівництву пекарень споживчими коопераціями, які були потужнішими за колгоспні і випікали хліб із власного борошна [5, с. 156–157]. Однак, попри окремі позитивні моменти, харчування на селі було слаборозвиненою сферою.

Недостатньо розвиненою на селі була й сфера побутових послуг. Повсякденне життя мешканців сіл було сповнене труднощами. Величезний

попит на побутові товари не задовольняли поодинокі мануфактурні виробники. Часто, через відсутність одягу, взимку та восени люди не мали можливості виходити на вулицю, нерідко взуттям члени сім'ї користувалися по черзі [8, с. 12].

Мізерна оплата праці в колгоспах не дозволяла селянам придбати одяг, взуття, техніку. До 1947 р. чоловічий костюм коштував 300 крб, гумові чоботи 43–45 крб, швейна машинка 650 крб (ручна), 1300 крб (ножна), велосипед 650 крб [9, с. 383–384]. І це тоді, коли у 1946 р. колгоспник за трудовень одержував близько 1 кг зерна, у 1950 р. – 1,2 кг, у 1951 р. – 1,6 кг, а грошима відповідно – 1 крб, 1,2 крб, 1,6 крб [10, арк. 32]. Тож для селянської сім'ї придбати швейну машинку чи велосипед було недосяжною мрією.

Отже, питання відбудови та покращення побутових умов селянства Житомирщини впродовж усього досліджуваного періоду залишалося актуальним та потребувало негайного вирішення. Політика держави, спрямована на відновлення виробничих потужностей колгоспів, поза увагою залишала потребу створення належних умов життя для селян.

За відсутності відповідного державного фінансування погано розвивалася сільська соціально-побутова інфраструктура регіону. Вирішити питання власними силами було надзвичайно важко. Вторинність підходу держави до проблем селян гальмував розвиток торгівлі, в дефіциті перебувало багато різних товарів, населення вкрай погано харчувалося й одягалось. Мала кількість електростанцій та їх слабка потужність були причинами того, що сільські оселі електрифіковувалися в останню чергу.

Список літератури:

1. Звіти і довідки про стан електрифікації області. Квітень–грудень 1946 р. // Держархів Житомирської обл. Ф. Р-3867 (Житомирський обласний відділ комунального господарства). Оп. 1. Спр. 46. 85 арк.
2. Протоколи виконкому Житомирської районної Ради депутатів трудящих. 16 січня – 25 квітня 1947 р. // Держархів Житомирської обл. Ф. Р-

- 3865 (Виконавчий комітет Житомирської районної Ради депутатів трудящих).
Оп. 1. Спр. 32. 103 арк.
3. Річний статистичний звіт. 10 січня 1950 р. – 28 лютого 1951 р. // Держархів Житомирської обл. Ф. Р-3867 (Житомирський обласний відділ комунального господарства). Оп. 1. Спр. 121. 163 арк.
4. Срогади Козлюка Дмитра Харитоновича 1921 р. н. (записані в селі Некраші Черняхівського району Житомирської області 14 березня 2015 р.). 2 арк.
5. Рибак І. В. Соціально-побутова інфраструктура українського села 1921–1991 рр. Кам'янець-Подільський: Абетка, 2000. 304 с.
6. Перехрест О. Г. Українське село в 1941–1945 рр.: економічне та соціальне становище: монографія. Черкаси: Ін-т історії України НАН України, 2011. 668 с.
7. Розвіддані оперативної групи НКВС УРСР на ім'я Хрущова про стан на окупованій території. 1 вересня – 25 жовтня 1942 р. // ЦДАГО України. Ф. 1 (Центральний Комітет Компартії України). Оп. 23. Спр. 124. 98 арк.
8. Терещенко Т. В. Соціально-побутова сфера села центральних областей України в період відбудови (1943–1950 рр.): дис. ... канд. іст. наук: спец. 07.00.01 «Історія України». Черкаси, 2007. 249 с.
9. Історія українського селянства: нариси в 2-х томах / гол. редактор В. М. Литвин. К.: Наукова думка, 2006. Т. 2. 653 с.
10. Звіт, інформація відділу ЦК КП(б)У про реалізацію постанови Ради міністрів УРСР і ЦК КП(б)У про підняття колективного тваринництва; хід виконання соціалістичних зобов'язань тваринників Житомирської області та іншим питанням. 1 липня – 25 грудня 1948 р. // Держархів Житомирської обл. Ф. П-76 (Житомирський обласний комітет Комуністичної партії України). Оп. 2. Спр. 804. 40 арк.

ФОРМУВАННЯ ЛІНГВОКРАЇНОЗНАВЧОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ЗАСОБАМИ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Коваленко Оксана Олександрівна

кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри німецької мови і літератури з методикою викладання

Криворізького державного педагогічного університету

E-mail: oksanakovalenko455@gmail.com; ORCID ID: 0000-0001-7279-803X

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку українського суспільства та соціальні проблеми зумовлюють вироблення нових підходів до модернізації системи освіти в усіх її ланках. Стратегічні завдання модернізації й удосконалення гуманітарної освіти передбачають реформування її концептуальних, структурних, організаційних засад.

Сучасна система освіти стоїть перед проблемою вибору нових шляхів розвитку освіти, зокрема підвищення ефективності і якості навчання іноземної мови. З метою вдосконалення навчання студентів іноземної мови в вищому педагогічному закладі необхідно використовувати внутрішні резерви тих, хто навчається, що сприяє оптимізації навчального процесу та спрямовувати навчальний процес на формування певного рівня комунікативної компетенції студентів, складовою якого є лінгвокраїнознавча компетенція, тобто знання, уміння і навички використовувати у спілкуванні та пізнанні іншомовні лінгвістичні та країнознавчі реалії.

Загальні аспекти ключових компетентностей знайшли послідовне висвітлення в роботах А. Вербицького, П. Горностая, В. Донія, І. Єрмакова, І. Зимньої, В. Ляшенка, Г. Несен, О. Овчарук, О. Савченко, В. Серікова, Л. Сохань та інших. Питання про лінгвокраїнознавчий, етнолінгвістичний та соціокультурний аспекти навчання гуманітарних дисциплін, про зміст

комунікативної компетентності знайшло теоретичне обґрунтування в працях багатьох учених (М. Аріян, З. Бакум, А. Богуш, М. Боліна, Є. Верещагін, І. Воробйова, Н. Гез, В. Кононенко, О. Леонтєв, В. Сафонова та інші).

Останніми роками посилилася увага науковців до феномену лінгвокраїнознавства як визначального напрямку у формуванні лінгвокраїнознавчої компетенції, одного з важливих показників готовності особистості до полікультурної комунікації. Ця проблема не є новою, однак у більшості наукових праць вона, здебільшого, розглядається в контексті навчання в початковій та основній школі (А. Богуш, І. Єрмаков, О. Коломінова, М. Левшин, С. Ніколаєва, М. Пентилюк та інші). Вищим педагогічним навчальним закладам в цьому аспекті присвячено лише окремі роботи (Н. Ігнатенко, Р. Мільруд, Л. Рудакова).

Мета і завдання статті. Лінгвокраїнознавча компетенція є важливою складовою соціокультурної компетенції та відображає собою здатність сприймати мову в її культуроносній функції. Це цілісна система уявлень про традиції, звичаї, реалії народу країни, мова якої вивчається, що дозволяє студентам співвідносити з мовними одиницями ту ж саму інформацію, що й носій мови. Як форма соціальної пам'яті мова є справжнім дзеркалом суспільного життя і національної культури. І саме тому одним із головних завдань у процесі оволодіння іноземною мовою є проникнення в культуру того народу, мова якого вивчається, його світосприйняття, оскільки мова і культура нероздільні. Таким чином, існує тісний взаємозв'язок: з одного боку, майже неможливо зрозуміти мову, не маючи уявлення про життя народу, який цією мовою розмовляє, з іншого – необхідно вивчати мову, щоб пізнати цей народ із різних боків: етнічного, історичного, територіального, культурного та соціального [1]. Тому метою статті є розкриття шляхів формування лінгвокраїнознавчої компетенції засобами лінгвокраїнознавства студентів філологічних спеціальностей у процесі професійної підготовки у вищій школі.

Виклад основного матеріалу. Огляд наукових джерел дозволяє поділити лінгвокраїнознавчу компетенцію на мовний, мовленнєвий та країнознавчий

компоненти. Ці компоненти передбачають володіння необхідною професійною лексикою, знаннями та навичками, які є достатніми для лінгвістично коректної інтерпретації почутого чи прочитаного іноземною мовою (мовний компонент); комплекс мовленнєвих навичок, умінь та комунікативних знань, які дозволяють будувати, наповнювати й варіювати мовлення іноземною мовою в залежності від функціональних чинників спілкування та коректно і літературно правильно перекладати рідною мовою (мовленнєвий компонент); знання специфіки країни, мова якої вивчається, в плані історичних та культурних традицій (країнознавчий компонент).

Розширення знань про країну, мова якої вивчається, необхідно здійснювати, паралельно з іншими видами пізнавальної діяльності, через спеціально відібрані навчальні тексти, обговорення певних проблем, які підпорядковані вимогам, серед яких виділимо: цілеспрямованість; функціональність; країнознавчу актуальність та адекватність; адаптованість; стимулювання інтересу студентів до іншомовної навчальної діяльності.

Оскільки накопичення й розширення соціокультурних знань про країну, мова якої вивчається, відбувається у площині загальнопедагогічного процесу навчання у вищій школі, цілеспрямованість формування лігвокраїнознавчої компетенції відбувається через спеціально відібраний текстовий матеріал, який має комплексно реалізувати цілі навчання іноземної мови студентів: практичну, виховну, загальноосвітню та розвиваючу. Так, для реалізації практичної цілі тексти повинні моделювати реальні сфери спілкування, комунікативні ситуації та презентувати мовленнєві засоби для їх вирішення; для загальноосвітньої – бути країнознавчо інформативними й автентичними, тобто відтворювати ситуацію дійсності в країні, мова якої вивчається; для розвивальної – сприяти розвитку пам'яті, мислення, творчої уяви студентів тощо.

Підбір навчальних матеріалів та форми їх подання мають відповідати методичним функціям у системі навчання. Це може бути презентація мовного матеріалу, навчання видам мовленнєвої діяльності, стимулювання дискусії, моделі вирішення комунікативних завдань тощо.

Зміст навчальних матеріалів має містити інформацію як про країну опановуваної мови, так і про рідну країну, та повинен навчати передавати отриману інформацію або коментувати її.

Ми повністю погоджуємось з О.Першуковою [5], що на сучасному етапі є необхідним і виправданим включення до соціокультурного компонента змісту навчання іноземної мови теми, що відображають геополітичний портрет сучасної Європи та її історичну спадщину, ідеї державності та свободи у суспільстві; загальноєвропейську культуру та європейське культурне розмаїття; багатомовність сучасної Європи та лінгвістичні права людини та збереження їх культурного розмаїття; прагнення до проведення спільних акцій, спрямованих на розв'язання екологічних, економічних, соціальних і політичних проблем сучасної Європи і світу.

Оскільки ідеї європейської інтеграції передбачають ознайомлення з культурою європейських країн, на заняттях слід звертати увагу студентів на той факт, що кожен народ має свою культуру, власні традиції, стиль життя, манеру спілкування, систему цінностей тощо. На прикладі вивчення іноземної мови необхідно формувати загальну іншомовну соціокультурну компетенцію студентів, використовуючи для цього нові педагогічні підходи та освітні технології.

Задля втілення в практику навчання іноземної мови нових дидактичних та методичних принципів та впровадження в навчально-виховний процес сучасних підходів до формування іншомовної соціокультурної компетенції студентів необхідно застосовувати культурологічний підхід до навчання; забезпечити відповідність навчання іноземної мови європейським стандартам; дотримуватись вмотивованого характеру мовленнєвих дій викладача і студентів; використовувати сучасні методи комбінованого навчання із залученням електронних навчальних курсів; створювати позитивну емоційну атмосферу на заняттях з іноземної мови.

Висновки та перспективи подальшого розвитку. Викладене вище дає підстави зробити узагальнення: підготовка студентів до самостійного життя в

умовах сучасного світу потребує пошуку нових шляхів організації навчально-виховного процесу з огляду на той факт, що наша ментальність та спосіб життя значно відрізняються від європейських стандартів.

Для створення науково-методичної системи формування у студентів філологічних спеціальностей лінгвокраїнознавчої компетенції з іноземної мови, яка б відповідала європейським освітнім стандартам, необхідно дотримуватись сучасних дидактичних та методичних принципів навчання іноземних мов, які закладено в нових програмах для середньої та вищої школи.

Треба переглянути традиційні підходи, які використовуються в методичній практиці щодо відбору лексичного матеріалу та збагатити їх сучасними формами та методами. Ця робота досить складна і потребує методичного обґрунтування, оскільки доведено, що лінгвокраїнознавча компетенція сприяє ефективності засвоєння іноземної мови.

Список літератури:

1. Верещагін Є.М., Костомаров В.Г. Мова і культура / Є. М. Верещагін, В. Г. Костомарова. – М., 1983. – 456 с.
2. Вєтохов О.М. Проблема самостійної роботи з опанування іноземної мови: психолого-педагогічний аспект / О. М. Вєтохов // Педагогіка і психологія. – 2003. – № 3-4. – С.96-106.
3. Кавнатская Е.В. Социокультурные аспекты развития умений профессионально-делового общения специалистов в области обучения иностранным языкам : автореф. дисс. ... канд. пед. наук / Е. В. Кавнатская. – М., 1999. – 16 с.
4. Першукова О.О. Переосмислити мету / О. О. Першукова // Іноземні мови в навчальних закладах. – 2004. – №4. – С. 116-122.
5. Першукова О.О. Розвиток соціокультурного компонента змісту навчання іноземної мови в європейській шкільній освіті : автореф. дис. ... канд. пед. наук / О.О. Першукова. – К., 2002. – 24 с.

ВИКОРИСТАННЯ НЕТРАДИЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ПЦК З ЕЛЕКТРОТЕХНІКИ ТА ЕЛЕКТРОМЕХАНІКИ

Коваленко Н.М.

Семенова Т.М.,

Українцева Н.М.

Туревич О.В.

Новокаховський політехнічний коледж
Одеського національного політехнічного університету
викладачі спеціальних дисциплін

Сучасна освіта повинна відповідати меті, яка зазначена у Державному стандарті, яку повинен реалізувати викладач у рамках кожної освітньої галузі. У результаті навчання у здобувачів освітньо-кваліфікаційного рівня молодшого спеціаліста повинні сформуватися ключові компетентності. Для їх реалізації необхідно активізувати навчально-творчу діяльність студентів, спрямовану на розвиток здібностей, таланту студентів, творчості та креативності мислення.

Викладачами НКПК ОНПУ комісії з електротехніки та електромеханіки впроваджуються сучасні активні методи навчання.

Ці методи спрямовані на розвиток : дослідницьких умінь , порівняння, аналізу і синтезу, абстрагування, узагальнення, висунення гіпотези, співставлення, самоконтролю , регуляції своїх дій, опрацювання джерел інформації, проведення експериментальних досліджень, спостереження фактів, подій, обробку даних спостережень, впровадження результатів у практичну діяльність.

Отримання ключових компетентностей здобувачів освітньо-кваліфікаційного рівня молодшого спеціаліста має стати цікавим і захопливим процесом, що сприяє особистісному і професійному зростанню.

У навчальному процесі комісії з електротехніки та електромеханіки викладачі використовують такі активні методи навчання :

- інциденту;
- тренування чуйності;
- метод синектики;
- інверсії;
- емпатії;
- багатомірної матриці;
- евристичної бесіди.

Синектика - це метод колективної творчої діяльності та навчального дослідження, заснований на цілеспрямованому використанні інтуїтивно-образного, метафоричного мислення учасників [2].

Технологія проведення синектичного штурму схожа на технологію мозкового штурму з активним застосуванням аналогій. При вивченні фахових дисциплін метод синектики застосовується частково, тому що зазвичай при рішенні проблем участь приймають окремі студенти , інші – пасивні.

На практиці використовують чотири основних типів аналогій, званих операторами синектики.

Пряма аналогія - розглянутий об'єкт порівнюється з більш-менш схожим аналогічним об'єктом у природі або техніці. При вивченні спеціального курсу «ТОЕ» електричний струм порівнюється з потоком води.

Символічна аналогія - буквально двома словами відображає суть явища. Наприклад: ядро атома – це енергетична незначимість.

Фантастична аналогія - основний акцент робиться на символічний опис бажаного майбутнього або нереальних ситуацій . Наприклад: Його величність – «Електрика».

Особиста аналогія дозволяє представити себе тим предметом (частиною предмета) або явищем, про який йде мова в задачі. Рука конструктора- лопасть вітрогенератора.

До позитивних якостей методу синектики можна віднести його евристичні можливості. До недоліків належить зниження продуктивності пошуку та генерування нових ідей після 30-40 хвилин інтенсивної розумової діяльності. Слід зазначити, що часте використання синектики може стати причиною інтелектуального та емоційного виснаження .

Метод евристичних питань полягає у ставленні нескладних простих питань, які за допомогою логічного мислення приводять до висновку. Наприклад при викладанні спеціального курсу «К та ЕТМ » при вивченні теми «Провідникові матеріали» викладач ставить студентам такі питання : Що? – об'єкт (метал мідь), Навіщо ? - Область використання – (провідник), Де? – місце (асинхронний двигун з КЗ ротором) , Як?- процес (утворення обертового магнітного поля).Таким чином студенти самостійно і творчо знаходять рішення поставлених проблем. Метод евристичної бесіди застосовується для групи студентів та не використовується індивідуально [1].

Метод тренінгу. Наприклад, студенти діляться на групи та намагаються зібрати макети різних деталей, але в них можуть бути деталі які не використовуються в цих механізмах. Отже завдання полягає в тому що б знайти зайву деталь яка використовується в механізмі іншої групи та навпаки. Макет генератора змінного струму - зайвий елемент колектор ; макет стартера – зайві контактні кільця [3].

Особливість тренінгу в тому, що його студенти виконують практичні завдання викладача. Актуальність тренінгових форм пов'язана з тим, що завдяки запровадженню інтерактивних методик активізується діяльність студентів – пошукова, дискусійна, творча, організаційна, інтелектуальна. Викладач допомагає у процесі здобуття нових знань через розвиток власної активності студентів, спрямовує і регулює їх спільну діяльність; забезпечує

зв'язок між викладачем та студентом; дає можливість відтворити складні ситуації в штучній атмосфері.

Метод інциденту спрямований на подолання інерції психічних процесів, які виникають у стресових ситуаціях – за дефіциту інформації, часу, наявності аварійної обстановки, яка вимагає швидкості мислення, формує уміння розв'язувати конкретну екстремальну ситуацію. Студенти опиняються перед необхідністю збору додаткової інформації раціонально і спрямовано. Наприклад, на трансформаторній підстанції спрацював релейний захист. Район міста залишився без електроенергії. Ваші дії. Оцінюється не теоретичні знання, а швидкість прийняття безпомилкового рішення.

До переваг метода відносять розвиток вміння керувати групою і виявлення та прийняття оптимального рішення проблеми в екстремальних умовах без емоційної напруженості [3].

Недоліком цього методу є поверхневий аналіз при недостатньо отриманій інформації.

Таким чином, впровадження активних методів навчання при підготовці фахівців зі спеціальності 141 «Електроенергетика, електротехніка та електромеханіка» забезпечує високу якість знань, мотивує і розвиває пізнавальну діяльність, критичне мислення студентів.

Список літератури:

- 1 Пойа Д. Математическое открытие / Джордж Пойа. – М.:Наука, 1970. – 452 с.
- 2 Сисоєва С.О. Підготовка вчителя до формування творчої особистості учня / Світлана Олександрівна Сисоєва. – К., 1997. – 484 с.
- 3 Хуторской А.В. Методика личностно-ориентированного обучения. Как обучать всех по-разному?: Пособие для учителя / Андрей Викторович Хуторской. – М.: Изд-во ВЛАДОС–ПРЕСС, 2005. – 383 с.

СВІТОВИЙ ДОСВІД УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ПІДПРИЄМСТВА

Коваль М.Г.

студент економічного факультету

Сумський національний аграрний університет

м. Суми, Україна

Для забезпечення успішного функціонування в ринкових умовах кожен суб'єкт підприємницької діяльності повинен приділяти увагу різним аспектам своєї діяльності. Одним з яких є формування достатніх фінансових ресурсів підприємства та механізмів управління ними. Кардинальні зміни в економічній та фінансовій сферах, що відбулися останнім часом в Україні, змушують замислитись про існуючі теоретичні і методичні підходи щодо вибору джерел формування фінансових ресурсів. Тому вивчення передового зарубіжного досвіду в цих питаннях з можливістю використання його на вітчизняних підприємствах є досить важливим.

Французький вчений Б. Коллас трактує управління фінансовими ресурсами як можливість регулярно забезпечувати підприємство засобами, які призначені для його раціонального оснащення і нормальної поточної господарської діяльності, надаючи йому ці засоби в необхідний час з мінімальними витратами і без втрати для незалежності підприємства по відношенню до третіх осіб і його можливій комерційній діяльності.

Вивчаючи досвід управління фінансовими ресурсами французьких, німецьких та англійських компаній, можна виділити чотири основні фактори впливу на формування оптимальної структури капіталу, а саме: ризиковість, фінансова гнучкість, податкова ситуація, управлінський консерватизм [1].

Оцінка ступеня ризику в бізнесі, або ризиковість, що є невід'ємною характеристикою операцій фірми, якщо та не використовувала боргове зобов'язання. Чим більший ризик у бізнесі фірми, тим нижчий її коефіцієнт оптимального боргового зобов'язання.

Фінансова гнучкість, або спроможність нарощувати капітал в обумовлені строки в несприятливих умовах. Скарбники корпорації знають, що постійне надходження коштів необхідне для стабільних операцій, якіє життєво важливими для досягнення успішного кінцевого результату. Вони також знають, що коли грошей в економіці не достатньо, чи коли фірма зазнає практичних труднощів в операціях, кредитори капіталу надають перевагу забезпеченню боргів компаніям з надійними балансовими звітами. Таким чином, потенційна майбутня потреба коштів і наслідки їх нестачі мають найбільший вплив на базову структуру капіталу – чим більша ймовірна майбутня потреба в капіталі і чим менші наслідки нестачі капіталу, тим надійнішим має бути балансовий звіт.

Податкова ситуація на фірмі. Основною причиною для використання боргового зобов'язання є скорочення витрат на його утримання, яке знижує ефективну вартість боргового зобов'язання. Однак, якщо більша частина доходу її підпадає під податки або для нього можна застосувати податкові пільги, тоді коефіцієнт податку фірми буде низьким. В іншому випадку боргове зобов'язання не буде виступати як перевага, якщо воно могло б бути для фірми з більш високим ефективним податковим коефіцієнтом.

Управлінський консерватизм або агресивність. Деякі менеджери агресивніші, ніж інші. Звідси деякі фірми більш схильні використовувати боргове зобов'язання в намаганні прискорити одержання прибутків. Цей фактор не впливає на оптимальну або на ціномаксимізуючу структуру капіталу, однак, впливає на його базову структуру [2].

Досвід роботи підприємств Франції, Німеччини та Англії показує, що найбільш ефективне формування та використання фінансових ресурсів отримують там, де організований систематичний чіткий облік і постійний

контроль протягом року. Без налагодження належним чином кількісного обліку економічні показники втрачають свою об'єктивну основу та економічне значення, перестають бути важелями управління. Контроль лише за річними даними недостатній, несвоєчасний і мало ефективний, оскільки не дає можливості виправити помилки, які мали місце протягом року[3].

Отже, фірми зарубіжних країн, таких як: Франція, Німеччина та Англія використовують різні способи поліпшення управління фінансовими ресурсами. Щодо формування фінансових ресурсів, то за кордоном притримуються принципу, що фірмам, які розвиваються потрібен капітал, який можна отримати за рахунок боргового зобов'язання. Одним із найважливіших його переваг є те, що його власники отримують дохід, відсоток, який і допоможе розвиватися фірмі в майбутньому. Найвагомішим заходом, який допоможе ефективно використовувати фінансові ресурси – є планування [4]. Найбільш ефективно використання фінансових ресурсів отримують там, де організований чіткий облік та постійний контроль. Ці способи, на нашу думку, є доцільними для застосування в нашій країні. Таким чином, для того, щоб покращити механізм формування та управління фінансовими ресурсами на вітчизняних підприємствах необхідно враховувати світовий досвід.

Список літератури:

1. Ткачик Л.П., Глемба К.С. Окремі аспекти міжнародної практики управління фінансовими ресурсами підприємства. Молодий вчений. 2015. № 11 (26). С.130- 133.
2. Бойко Є. М. Сучасний стан та проблеми процесу формування фінансових ресурсів підприємства в Україні. Молодий вчений. 2016. №5. С. 15-16.
3. Ареф'єва О. В. Реструктуризація системи управління фінансовими ресурсами підприємства. Актуальні проблеми економіки. 2015. № 11-12. С. 17-26.
4. Кокотіна О.В. Шляхи підвищення ефективності управління фінансовими ресурсами підприємства в умовах фінансової нестабільності.

Молодіжний науковий вісник УАБС НБУ, Серія: Економічні науки. 2014. №6.
С. 147 –152.

Тематика: Інші професійні науки

MICROCIRCULATION EVALUATION CAPABILITIES USING CAPILLAROSCOPY

Kovalova A.A.

Avrunin O.G.

Kharkov National University of Radioelectronics, student

The pressing question of modern medicine is a search of new methods of diagnostics, allowing to expose shallow changes on the preclinical stage [1, 2]. The study of the microcirculation system is very important for the diagnosis, assessment of the severity and nature of the course of pathological processes in the human body, predicting dynamics and monitoring the effectiveness of treatment [3, 4]. Biomicroscopic methods for studying capillary blood flow are traditionally used to study microcirculation [5, 6]. The main advantage of these methods is the possibility of evaluating such indicators as the diameter of the microvessel, the passage of blood through them, the state of aggregation of the blood, the density of the capillaries, which is impossible with any other non-invasive technique. One of the most relevant and promising methods is capillaroscopy [7, 8].

The aim of the study is to study the possibilities of capillaroscopy in clinical practice as an informative and available method for assessing the state of peripheral blood circulation.

The essence of metabolic processes in the body is the constant redistribution of substances between the blood capillary surrounding tissue and lymphatic capillaries. Therefore, it is necessary to build complex models that take into account the interconnection of processes occurring in all parts of the microvasculature for an

adequate description of metabolic processes. Therefore, the work considered a qualitative and quantitative analysis of capillaries, which is the main part of pathomorphological studies of microcirculation [8-12]. Also a classification of microcirculation disorders based on quantitative characteristics, specially designed to form a medical report on the severity of microcirculation disorders was proposed. It indicates the condition of the patients in general, and the indicators are considered normal.

The video signal received from the capillaroscope [6] contains a number of different distortions and noise, therefore, it requires rather substantial processing. The results obtained demonstrate how to eliminate the distortion and interference of images of a video sequence, compensate for their drift, and ultimately increase the visual information content of the analyzed data. It is also shown how much visual information can be additionally extracted from the original video data as a result of their processing, which will reduce time and improve diagnostic accuracy.

Drift compensation and video sequence improvement allows further development and application of special methods and algorithms for automatic video analysis. They, in particular, include:

- the detection and localization of capillaries;
- the estimation of capillary frequency;
- the allocation of the contours of the capillary bed;
- the capillary size estimation;
- the analysis of capillary blood flow parameters: speed, volume of flowing blood.

Other directions of analysis and extraction of the necessary data required by the doctor-diagnostician are also possible.

Also, given the fact that a change in the capillary link is closely correlated with shifts in central hemodynamics, it becomes possible to use microcirculation parameters as prognostic and diagnostic criteria for assessing the overall physical condition and health of the subjects. In this regard, the study of the parameters of capillaries allows us to judge not only the functioning of central hemodynamics, but

also to determine diagnostic and prognostic criteria for the pathology of various organs.

The study helped to establish that the study of microcirculation using capillaroscopy can reveal the initial morphological and functional changes in the development of a number of diseases, as well as to monitor the effectiveness of treatment. The advantages of capillaroscopy are its uniqueness, painlessness, non-invasiveness, observation of microcirculation in the "natural environment", which increases the accuracy of diagnosis. The identification of various preclinical stages by capillaroscopy of various diseases opens up completely new possibilities for their prevention, and the monitoring of prescribed therapy makes it possible to carry out optimal treatment individually for each patient. The prospect of work is a realistic visualization [13, 14] of the visualization of capillary blood flow in the nasal cavity and its relationship with various chronic rhinological diseases

References:

[1] Oleg G. Avrunin, Natalia O. Shushlyapina, Yana V. Nosova, Wojciech Surtel, Aron Burlibay, Maral Zhassandykyzy. Method of expression of certain bacterial microflora mucosa olfactory area. Proc. SPIE 9816, Optical Fibers and Their Applications, 2015, 98161L (December 18, 2015), doi:10.1117/12.2229074.

[2] Avrunin O.G., Nosova Y.V., Shuhlyapina N.O., Zlepko S.M., Tymchyk S.V., Hotra O., Imanbek B., Kalizhanova A., Mussabekova A., Principles of computer planning in the functional nasal surgery. Przegląd Elektrotechniczny 93(3)/2017, 140-143.

[3] Oleg G Avrunin, Yana V Nosova, Victor G Paliy, Natalia O Shushlyapina, Maksat Kalimoldayev, Paweł Komada, Azhan Sagymbekova. Study of the air flow mode in the nasal cavity during a forced breath. Proceedings Volume 10445, Photonics Applications in Astronomy, Communications, Industry, and High Energy Physics Experiments 2017; 104453H (2017); doi: 10.1117/12.2280941

[4] Skidanov, A., Avrunin, A., Tymkovych, M., Zmiyenko, Y., Levitskaya, L., Mischenko, L., & Radchenko, V. (2015). Assessment of paravertebral soft tissues

using computed tomography. Orthopaedics, traumatology and prosthetics, 3, 61-64.
doi:10.15674/0030- 59872015361-64

[5] Nosova, Ya. V. Biotechnical system for integrated olfactometry diagnostics / Ya. V. Nosova, O. G. Avrunin, V. V. Semenets // Innovative technologies and scientific solutions for industries. – 2017. – No. 1 (1). – P.64 – 68. – doi:10.30837/2522-9818.2017.1.064

[6] Носова, Я. В. Разработка метода экспресс диагностики бактериальной микрофлоры полости носа / Я. В. Носова, Х. Фарук, О. Г. Аврунин // Проблеми інформаційних технологій. – Херсон, 2013. – № 13. – С. 99-104.

[7] Носова, Я. В. Определение микрохарактеристик воздушного потока в носовой полости при дыхании / Я. В. Носова, О. Г. Аврунин, Х. И. Фарук // Вестник НТУ «ХПИ», Серия: Новые решения в современных технологиях. – Харьков: НТУ «ХПИ». – 2018. – № 16 (1292). – С. 122-127. – doi:10.20998/2413-4295.2018.16.19.

[8] Гурфинкель Ю.И., Кузнецов М.И., Певгов В.Г. Устройство и способ неинвазивного исследования характеристик капилляров и капиллярного кровотока. 18.06.2008. Режим доступа <http://bd.patent.su/2389000-2389999/pat/servlet/servlet34cf.html>.

[9] Shchabrykina N. S. The use of a mathematical model of microcirculatory processes for the diagnosis of functional disorders of microcirculation. – 2007. – P. 9–14.

[10] Lutchik U. B. Modern opportunities of capillaroscopy. – 2004. – P. 36-38

[11] Hardware-software complex for studying the effect of air composition on the aerodynamic parameters of nasal breathing / O. Avrunin, Ya. Nosova, N. Shushliapina, S. Khudaieva, Ibrahim Younouss Abdelhamid. // Proceedings of the XV International Scientific and Practical Conference "International Trends in Science and Technology", Warsaw, Poland. – Vol.1, 2019. – P. 17-20.

[12] Аврунін О.Г., Безшапочний С.Б., Бодянський Є.В., Семенець В.В., Філатов В.О. Інтелектуальні технології моделювання хірургічних втручань. – Харків : ХНУРЕ, 2018. – 224 с.

[13] Аврунин О.Г. Визуализация вентролатерального ядра таламуса головного мозга человека / О. Г. Аврунин, В. В. Семенец, С. Ю. Масловский// Радиоэлектроника и информатика.– 1998.– № 1/(2). – С. 132– 134

[14] Книгавко, Ю.В. Алгоритмы программного рендеринга трехмерной графики для задач медицинской визуализации [Текст] / Ю.В. Книгавко, О.Г. Аврунин // Журн. Технічна електродинаміка.- 2010. – С. 258-261.

Тематика: Географічні науки

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ГЕОГРАФІЇ

Ковальська К.В.

ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний
педагогічний університет імені Григорія Сковороди»

кандидат історичних наук,

доцент кафедри географії,

екології та методики навчання

Основою сучасного розвитку українського суспільства постає його людиноцентристська спрямованість, характерними особливостями якої є розвиток особистості: її здібностей, мислення, задоволення запитів, потреб тощо.

Базою для розвитку кожної особистості, утвердження України на світовій арені як вільної, демократичної, конкурентноздатної держави була і залишається освіта. Саме освіта має відповідати інтересам і запитам суспільства, тому одним із головних завдань освіти є професійна компетентність фахівців, що задовольняє сучасні потреби.

Удосконалення рівня професійної компетентності – один із основних напрямів реформування сучасної освіти.

Позитивні зміни в системі освіти мають вирішуватися через удосконалення професійної компетентності педагогічних кадрів та підвищення їх наукового, культурного та духовного рівнів. «Педагогічні та науково-педагогічні працівники зобов'язані постійно підвищувати професійний рівень, педагогічну майстерність, загальну культуру»[1].

Нині Україна прагне модернізуватися на інноваційній основі, аби набути прискорення, характерного для сучасного світового поступу. Головним рушієм цього процесу були і незмінно залишаться люди – компетентні і кваліфіковані, конструктивні і конкурентоспроможні, компромісні і принципові. Освіта наповнює людину духовністю, змушує її задумуватися над смислом і цінностями свого існування. Саме вона окреслює для кожного основні контури справжньої культури, в яку вписані добро, краса й істина [5].

Від учителя, його наукового, творчого потенціалу, готовності до безперервної самоосвіти, здібності до гнучкого соціально-педагогічного мислення, гуманістичної спрямованості особистості залежить успіх інноваційних змін.

Педагогічна компетентність – це процес і результат творчої професійної діяльності, інтегрований показник особистісно-діяльнісної сутності вчителя, зумовлений рівнем реалізації його гуманістичної спрямованості[3].

В процесі професійної підготовки мають бути вирішені завдання забезпечення «конкурентоспроможною професією», компетентного фахівця, який вільно орієнтується в сферах людської діяльності, готового до постійного професійного удосконалення, соціальної та професійної мобільності. Якісним показником рівня кваліфікації будь-якого сучасного фахівця є його професійна компетентність. В Національній доктрині розвитку освіти акцентовано, що «Підготовка педагогічних і науково-педагогічних працівників, їх професійне самовдосконалення – важлива умова модернізації освіти»[2].

Професійна підготовка вчителя передбачає його наукове, творче зростання, становлення професійно значущих особистісних якостей і здібностей, знань та вмінь, активне та якісне перетворення особистістю свого внутрішнього світу, що є результатом принципової перебудови і способу життєдіяльності, його самореалізації у педагогічній професії.

Сьогодні вчителі налаштовані на оновлення: вчити учнів здобувати міцні знання, без яких неможливо бути компетентним, розвиватися, будувати кар'єру, досягати особистісного зростання; виховувати у дитині сильну й багатогранну особистість – розвинену духовно і налаштовану патріотично, яка сповідуватиме європейські цінності і ставитиме собі за мету розбудовувати свою країну. Талановита молодь є запорукою успішного майбутнього країни.

Реалізація творчого потенціалу вчителя географії як суб'єкта професійної діяльності забезпечує формування професіоналізму від кваліфікації до компетентності.

Професійна компетентність вчителя географії - це сукупність знань, вмінь, навичок, способів діяльності, професійно важливих психологічних якостей, необхідних для здійснення ефективної професійної діяльності. Вона є результатом підготовленості педагога, якісною його характеристикою.

На думку вчених, які досліджують проблему професійної компетентності, визначають її як інтегроване особистісне утворення, яке має багато складових.

Компетентнісний підхід до підготовки майбутніх учителів географії полягає в набутті та розвитку у студентів під час навчання, педагогічних практик ключових, галузевих та предметних компетентностей, які визначають його успішну професійну діяльність. Компетентності включають професійні знання та уміння, що характеризують кваліфікацію, такі якості як ініціативність, співпраця, здатність до роботи в колективі, комунікативні здібності, уміння вчитися, оцінювати, логічно мислити тощо.

Ми живемо в епоху науково-інноваційного розвитку, коли науково-технічний прогрес спричинив різке зростання обсягу інформації, яку необхідно усвідомити, засвоїти, опрацювавши у свідомості, й використовувати на

практиці. Значна кількість інформації - ідей, теорій, технологій швидко змінюється, перетворюється, застаріває, тому обсяг знань, набутих упродовж навчання, стає замалим і сучасний учитель має удосконалюватися впродовж всього життя.

В зв'язку з цим, основним напрямом удосконалення рівня професійної компетентності вчителя є професійне самовдосконалення шляхом цілеспрямованої самоосвітньої діяльності. Сучасні освітні технології сприяють поступовому зміщенню співвідношення «освіта – самоосвіта» до домінування самоосвіти. Розвиток науки, техніки, технологій, постійне нарощування інформації, підвищення вимог до будь-якого фахівця щодо його професійної компетентності потребують від кожної особистості прагнення й уміння систематично та наполегливо займатися самоосвітою.

Система підготовки учителів і учнів до самоосвіти є багатоаспектною проблемою, що охоплює питання навчально-методичного, технічного, програмового, інформаційного, лінгвістичного, організаційного, психологічного забезпечення.

Сучасна методика навчання географії передбачає підготовку висококваліфікованих фахівців, які здатні творчо мислити, організовувати навчально-виховний процес із застосуванням новітніх інформаційних технологій навчання та досягати високих якісних результатів. Педагогічні працівники повинні бути здатні до постійного самовдосконалення, орієнтованого на сучасні вимоги суспільства.

«Якщо людина не знає, до якої мети вона рухається, для неї жоден вітер не буде попутним» - сказав Сенека. Ці слова дуже вдало розкривають зміст підготовки вчителів.

Застосовуючи моніторинг особистої педагогічної діяльності, відбувається накопичення інформації про якість професійної діяльності педагога. Таким чином, учитель має можливість прогнозувати та моделювати особистий розвиток, забезпечуючи безперервне професійне удосконалення.

Таким чином, процес професійної підготовки вчителів географії у закладах вищої освіти має спрямовуватися на формування готовності фахівця до педагогічної діяльності, що базується на потребі навчатися упродовж усього життя.

Вирішення цих завдань передбачає орієнтацію системи підготовки майбутнього вчителя на особистісно орієнтовану освіту, з людиноцентристською спрямованістю.

Слід зазначити, що компетентнісний підхід не заперечує необхідність теоретичних знань, проте він вимагає, щоб на підставі цих знань формувалися прикладні знання, пов'язані з вирішенням практичних завдань життєдіяльності та професійної діяльності, задоволення щоденних потреб людини.

В умовах становлення в Україні громадянського суспільства, правової держави, демократичної політичної системи освіта має стати найважливішим чинником гуманізації суспільно-економічних відносин, формування нових життєвих орієнтирів особистості [2].

Ця мета спонукає освітян України до реформування вітчизняної системи освіти, оновлення змісту й методів навчання. Змінюється й психологічне налаштування вчителя, що має своє головне завдання: навчити учня вчитися, адже сьогодні випускнику школи потрібно бути готовим діяти: застосовувати наявні знання й уміння та продукувати нові. Необхідна віра в себе, здатність працювати в команді, готовність брати на себе відповідальність, керувати своїм навчанням і розвитком. Потрібно бути готовим учитися впродовж життя.

Список літератури:

1. Закон України «Про освіту» /Відомості Верховної Ради (ВВР), 2017, № 38-39, ст.380).
2. Указ Президента України «Про Національну доктрину розвитку освіти» від 17 квітня 2002 року N 347/2002/.
3. Білявська О. О. Професійна компетентність учителя як складова ефективної педагогічної діяльності / О. О. Білявська. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [<http://lib.mdpu.org.ua/nvs/>]

4. Демура І. Сутність професійних компетентностей / І. Демура //Гуманізація навчально-виховного процесу : збірник наукових праць. – Вип. XXXVIII / заг. ред. проф. В. І. Сипченка. – Слов’янськ :Видавництво центр СДПУ, 2007. – С. 64–71.

5. Кремень В. Г. Освіта і наука України: шляхи модернізації (Факти, роздуми, перспективи) / В. Г. Кремень. — К. :Грамота, 2003. — 216 с.

Тематика: Сільськогосподарські науки

ВПЛИВ МЕТРОФЕТУ М НА БІОХІМІЧНІ ПОКАЗНИКИ СИРОВАТКИ КРОВІ КУРЕЙ-БРОЙЛЕРІВ

Ковбан І.С.

магістранка

Олійник А.О.

магістр

Буднік Т.С.

аспірантка

Прус В.М.

ст. викладач (ORCID:0000-0003-3643-1219)

Житомирський національний агроекологічний університет

Птахівництво, галузь яка в короткий термін може забезпечити ринок продуктами харчування. Безумовно це пов'язано зі збільшенням певних проблем , що до вирощування та утримання птиці. Проблема виробництва продукції птахівництва у даний час в Україні, як і в інших державах світу, являється одною із актуальних, так як вона пов'язана з якістю отримання продукції споживачами. Одним з маркерів фізіологічного стану організму є кров. Кров разом з лімфою і тканинною рідиною складає внутрішнє

середовище організму, яке характеризується відносною постійністю складу і фізико - хімічних властивостей. Таким чином, однією із найважливіших фізіологічних систем, що бере безпосередню участь у всіх обмінних функціях, є кров, а її морфологічні і біохімічні показники в значній мірі відображають інтенсивність обмінних процесів в організмі птиці і тому мають тісний зв'язок з ростом, розвитком, продуктивністю і природною резистентністю організму.

Мета і завдання досліджень. З урахуванням вище викладеного, за мету було поставлено: дослідити та вивчити вплив тканинного препарату Метрофет М на біохімічні показники крові курей – бройлерів.

Матеріали і методи. Дію тканинного препарату Метрофет М досліджували на птиці породи РОСС- 308 віком 25 діб, масою 500-700 г. Препарат застосовували з водою в кількості 10 мл на 3 л води, 6-тикратно протягом 14 діб. Щоденно спостерігали за клінічним станом птиці. Забір матеріалу для досліджень проводили на 1,10 та 15 добу досліду.

Результати досліджень. Нами було сформовано дві групи птиці: перша контрольна, друга дослідна по 10 голів у кожній. Визначали біохімічні показники в сироватці крові за загальноприйнятими методиками [2]. Отримані дані опрацювали статистично за допомогою програми STATISTICA з урахуванням критерію Ст'юдента та достовірного інтервалу при наявному рівні значимості $p \leq 0,05$ [3]. Аналіз отриманих даних свідчить про те, що біохімічні показники крові курей до досліду були вище фізіологічних меж для птиці даного виду та віку.

За біохімічними показниками встановлено відмінності за вмістом кальцію і фосфору в сироватці крові курей дослідної групи. Так, рівень кальцію, визначений у курей II групи на 15-ту добу, був суттєво вищим, і становив $4,17 \pm 0,32$ ммоль/л проти $2,45 \pm 0,47$ ммоль/л у птиці I групи, відповідно (таб. 1). Також вищим був і вміст фосфору в курей II дослідної групи: $12,3 \pm 1,1$ мкг/мл, тоді як у курей I групи цей показник становив 2,4.

Таблиця 1

Біохімічні показники сироватки крові курей – бройлерів

(n - 20)

№	Показник	Фізіологічні межі	1-ша доба		10 – та доба		15 та доба	
			Дослід	Контроль	Дослід	Контроль	Дослід	Контроль
1	Глюкоза ,ммол/л	5,44-7,7	3,5	3,7	4,6	3,6	14,7	3,6
2	Заг.білок, г/л	43-59	73,8	69,9	61,2	89,3	56,8	100,5
3	АлАТ,Од/л	30-50	48,4	46,2	52,8	55,0	54,2	46,2
4	АсАТ, Од/л	86-100	81,2	83,5	92,4	46,2	63,8	81,4
5	Са, ммол/л	2-3	2,07	2,03	2,77	2,45	4,17	2,45
6	Р, ммол/л	1-2	2,31	2,4	9,7	1,37	12,3	2,4

Отже, ці показники свідчать про достатню енергетичну цінність досліджуваного препарату для забезпечення процесів швидкості ресинтезу аденозинтрифосфornoї кислоти за рахунок окислення енергетичних субстратів.

Для дослідження впливу на організм нових препаратів велике значення має дослідження активності ферментів, що дозволяють оцінити ступінь адаптації птиці до біологічно активних речовин, які досліджуються, а також можливі зміни в організмі. Про стан обміну речовин можна судити за рівнем активності маркерних трансаміназ, що каталізують міжмолекулярний перенос аміногрупи між аміно- та кетокислотами, такими як аспартат- та аланін аміотрансферази. Найбільша концентрація АсАТ встановлена у міокарді, менше – у печінці та м'язах, тоді як АлАТ вважається печінковим ензимом [2]. При вивченні дії тканинного препарату Метрофет М на організм курей встановлювали активність АсАТ та АлАТ у сироватці крові. Ці ферменти крові у курей відіграють важливу роль в обміні речовин. Аналізуючи дані табл. 1, відзначаємо, що на початок дослідження показники активності АсАТ та АлАТ у сироватці крові контрольної та дослідної птиці вірогідно не відрізнялись. Після введення тканинного препарату Метрофет М встановлена загальна тенденція до підвищення активності АсАТ у групах курей те застосовували Метрофет М.

Висновок. Згідно із отриманими результатами досліджень, вплив тканинного препарату Метрофет М, до складу якого, окрім мікро та мікроелементів[5], входили БАРи, гормони, що всвою чергу характеризувалося

вищим вмістом кальцію та фосфору в сироватці крові птиці дослідної групи, що свідчило про краще засвоєння поживних речовин базового раціону та позитивний вплив досліджуваного препарату на обмін речовин птиці.

Перспективою подальших досліджень може бути вивчення впливу тканинних препаратів на показники імунного статусу молодняка сільськогосподарської птиці інших видів.

Список літератури:

1. Заболотнов Л. А. Факториальный анализ потребности кур-несушек и бройлеров в обменной энергии и потреблении ими корма /Л. А. Заболотнов // Эффективное птицеводство. — 2012. — № 2. — С. 37-38.
2. Коцюмбас І. Я. Комплексна оцінка впливу ветеринарних препаратів на морфофункціональний стан імунної системи. Методичні рекомендації/І. Я. Коцюмбас, Г. І. Коцюмбас, Є.М. Голубій та ін. — Львів, 2009. — 63 с.
3. Мазур Т. Константні методи математичної обробки кількісних показників / Т. Мазур // Ветеринарна медицина України. — 1998. — № 11. — С. 35–37.
4. Пробиотики и микронутриенты при интенсивном выращивании цыплят кросса Смена / Г.А. Ноздрин, А.Б. Иванова, А.И. Шевченко, А.Г. Ноздрин // Применение пробиотиков в птицеводстве. — 2005. — 95 с.
5. Прус В. М. Вплив фетоплацентат на вміст Феруму, Купруму та Цинку у лоціях корів/Вісник ЖНАЕУ-2016-№2(56).-с.317-321.

ВИКОРИСТАННЯ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ МЕДИЧНОЇ БІОЛОГІЇ

¹**Козак Н.О.**

²**Макашова О.Є.**

³**Мещерякова І.П.**

Харківський національний медичний університет, м. Харків

¹ Асистент кафедри медичної біології

² К.б.н., асистент кафедри медичної біології

³ К.мед.н., доцент кафедри медичної біології

Сучасний розвиток освіти передбачає розробку та впровадження інноваційних освітніх систем і технологій. Саме через технологізацію освіти розвивається мотивація студентів до навчання, відстежується зв'язок навчального матеріалу з послідуною їх професійною діяльністю. А якість сучасної освіти залежить не тільки від ефективного відбору змісту освіти, а й від вибору адекватних інструментів його засвоєння і передачі. Використання інтерактивних технологій дозволяє підвищити якість подачі матеріалу та ефективність засвоєння цього матеріалу студентами, збагачує зміст, прискорює темп проведення практичних занять, підвищує інтерес до вивчення предмету.

Курс медичної біології включає в себе різноманіття тем від будови клітини та молекулярних процесів, що відбуваються в ній, до розв'язання генетичних задач, а також великий розділ медичної паразитології. На сьогоднішній день існує досить багато відео-ресурсів, фотографій, діаграм та схем, направлених на роз'яснення нового матеріалу. Тому дуже важливим є полегшення сприйняття студентами великого об'єму матеріалу та забезпечення кращого його розуміння завдяки використанню сучасних мультимедійних технологій. Багато літератури існує про проектори та сучасні телевізори, що

здатні відтворювати достатньо багато форматів, в основному такі як: Microsoft PowerPoint, Microsoft word, PDF та деякі інші. Ці технічні пристрої ще не втратили свою актуальність, але у багатьох питаннях вони вже поступаються мультимедійним дошкам. Мультимедійна дошка дозволяє реалізувати як абсолютно нові, так і вже роками відпрацьовані педагогічні прийоми, оскільки поєднує переваги комп'ютера з перевагами звичайної шкільної дошки.

На кафедрі медичної біології проведення практичних занять здійснюється у спеціально обладнаних аудиторіях з мультимедійним проектором, комп'ютером для викладача та мультимедійною (інтерактивною) дошкою. До переваг використання мультимедійної дошки можна віднести: розміри екрану, якість зображення, швидкість передачі даних, підтримка майже всіх існуючих фото та відео форматів, демонстрація документів та навчальних матеріалів. Все обладнання встановлено стаціонарно у кабінетах, тож не потрібно займатись що разовим перенесенням і підключенням апаратури. Комп'ютер, що прикріплений до стіни поряд із мультимедійною дошкою дає змогу викладачу виконувати будь-які операції з матеріалом.

Окрім технічних переваг, важливою властивістю мультимедійної дошки є можливість розміщувати матеріал на декількох слайдах до одного заняття, що дозволяє використовувати великий обсяг навчального матеріалу. Технічні ж можливості дошки дозволяють повернутися за необхідності до початку матеріалу або більш складного аспекту практичного заняття, який потребує додаткового пояснення. Об'єкти можна вирізати, видаляти з екрану, копіювати і вставляти, а дії - скасовувати і повертати. Така можливість дошки надає студенту більше впевненості - він знає, що завжди може повернутися на крок назад, щось змінити чи виправити, а тому сміливо може вирішувати поставлену перед ним задачу і не боятися зробити помилку.

Великою перевагою для викладача є те, що працюючи з мультимедійною дошкою, він завжди знаходиться в центрі уваги, звернений обличчям до студентів, що дозволяє йому підтримувати постійний контакт з аудиторією.

Мультимедійна дошка незамінна при вивченні нового матеріалу. Складання різних схем, таблиць є невід'ємною частиною аналізу складного матеріалу та може бути використана при фронтальній і груповій роботі, що дозволяє істотно економити час на різних етапах заняття. Це дуже актуально в умовах інтенсивного навчання, де дефіцит часу відчутний. До того ж дошка сприяє засвоєнню інформації студентами, у яких набагато вища потреба у візуальній інформації.

Мультимедійна дошка дозволяє застосувати різні форми роботи на занятті: заповнення таблиць, виявлення відповідностей, проведення графічної роботи з текстом, «миттєва перевірка» виконаного завдання. Особливо це важливо при підготовці студентів до здачі тестів ліцензійного екзамену «КРОК-1», що є важливою частиною практичного заняття з медичної біології.

Ще одним позитивним моментом є збереження матеріалу кожного практичного або лекційного заняття з подальшим копіюванням його на носії або роздрукуванням для роздачі студентам. Використовуючи дані дошки можна навіть переслати будь-який матеріал по електронній пошті або помістити в архів для подальшого аналізу, редагування та використання.

Таким чином, саме мультимедійні дошки дозволяють реалізувати принцип наочності в навчанні на новому технічному і методичному рівні, зробити процес навчання сучасним і цікавим, врахувати психологічні особливості сьогоденних студентів. А використання сучасних мультимедійних технологій є перспективним технологічним підходом, який здатен підвищити конкурентоспроможність та престиж навчального закладу, оскільки такі освітні технології забезпечують системність, цілеспрямованість, ефективність та результативність його діяльності.

*Тематика: Інші професійні науки
(методика викладання іноземних мов)*

ORAL AND WRITTEN PRACTICE IN THE GENRE OF «DOCTOR – LABORATORY SCIENTIST INTERACTION»

Козка І.К.

Харківський національний медичний університет,
кандидат філологічних наук, доцент
<http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.18924>
Тел. : 0958191835 iryna.kozka@gmail.com

Ткаченко О.В.

Харківський національний медичний університет, викладач
Тел.: 0958191835 iryna.kozka@gmail.com

According to the needs analysis of the respondents of the medical audience the focus of instruction in a medical language classroom has to be put on the ability of oral fluency which is considered to be a major item in all surveys which are held by linguistic scientists.

Scientists state that “at the initial stages of ESP, needs analysis consisted in assessing the communicative needs of the learners and the techniques of achieving specific teaching objectives. Nowadays, the needs analysis aims at collecting information about the learners and at defining the target situation and environment of studying ESP” [3, p.54-55].

We work here with the genre “doctor-laboratory scientist interaction”. Following V. Bhatia, we consider a genre as a “...situated linguistic behavior in institutionalized academic or professional settings...” [1, p.629]. J. Harmer defines a genre as “a type of written organization and layout (such as an advertisement, a letter, a poem, a magazine article, etc.) which will be instantly recognized for what it is by members of a discourse community – that is any group of people who share the same

language customs and norms” [2, p. 310]. The scientist is sure that textual success often depends on the familiarity of text organization for readers of the discourse community, however small or large that community might be and students should be aware of the genre norms [2, p. 32].

Especially this concerns the genre of “a doctor-laboratory scientist interaction”. The task of a teacher is to instruct the students to use the necessary sets of vocabulary and grammar structures, to master coping with enormous amount of words and their usage in the appropriate situations of the domain of laboratory diagnosing. It is very important to include into the syllabus the topics and information content which reflect the real-life interaction between a doctor and laboratory scientist which occurs in a medical environment. The principle of system approach is very important in this work. It means that all the units of the course-book for the students of the specialty “Technologies of Medical Diagnosing and Treatment “ (Master’s level) should be systematized concerning the content and the structure. Forms and methods should be diverse and rational preserving the major guidelines of three-stage work (pre-reading stage, while-reading stage and post-reading stage) aiming at the final educational goal and perspective: students’ oral practice. Let’s see how this purpose can be implemented with the learners studying laboratory medicine which work on the scientific texts.

While studying scientific texts with the students of the specialty “Technologies of Medical Diagnosing and Treatment” it is advisable and preferable to follow the scheme of two-stages hierarchy . It presupposes not only the work on the text describing the disease being studied but also the follow-up with a Case study associated with this condition.

We are going to analyze the work on the text “Myeloproliferative neoplasm”

[6, p.94] and the Case study “Multiple Myeloma: The Case of the Disappearing Band”[4].The texts deal with Laboratory diagnosing and Hematology.The curriculum and the syllabus for the specialty “Technologies of Medical Diagnosing and Treatment” presuppose the knowledge about etiology, epidemiology, clinical presentation, pathophysiology, symptoms and development of

the diseases that are included into the syllabus. It is very helpful for the students to discuss peculiarities of the myeloproliferative neoplasm while examining the case study of the multiple myeloma. As we stated in our work, the proficiency of the speciality “Technologies of Medical Diagnosing and Treatment” covers not only the ability to perform and analyze the tests that have been performed but also consult the doctors-colleagues on the nature and dynamics of specimens and test results” [6, p.117].

The case study includes: clinical history (a 64-year old African American man); chief complaint (chest pain); history of present illness: The patient presented with the chest pain which didn't radiate anywhere and began 4 days ago. He also noted problems with breathing, chills, fatigue, headache, and nausea. His lose weight was 3.63 kg. Electrocardiogram showed no abnormality in the sinus rhythm [4]. The patient has had the major tests and investigations performed. The bone marrow biopsy was made and its results could also be a subject of discussion and consultations. The patient hasn't been allergic to anything in his life. The information that his parents were ill with malignancies in the chest and throat was also included into the Case study. Tobacco intake was one pack in a week. The physical examination was also made.

In the text from the monography “Hematology and Coagulation. A Comprehensive Review for Board Preparation, Certification and Clinical Practice” by Wahed A. and Dasgupta A. (Oxford: Elsevier Inc, 2015. - 305 p.) it is stated that myeloproliferative neoplasm (MPN) is one of the primary types of the myeloid malignancies which can be subdivided into some conditions. There are three stages of this disease. In the text the chronic phase is discussed. While working on the text about this malignancy the students study the words: *malignancy, common, onset, todefine, toaccelerate, topreserve, immature, persistent, ration, significant*.

The learners have to fill in the gaps in two columns that comprise only nouns and only verbs (the words are partially given): *to differentiate, classification, observation, description, diagnosis, transformation*.

During the while-reading stage the students analyze (give English-English description) the words: *neoplasn, leukemia, myeelofibrosis, leukocyte, leukocystosis* and encode the abbreviations: *MPN, CML,WHO* (myeloproliferative neoplasm, chronic myelogenous leukemia, Worl dHealth Organization).

At the post-reading stage the students answer the questions on the text:

1. How is the myeloproliferative neoplasm classified? 2. What is CML? 3. How is CML defined? 4. Who was the first to describe the Philadelphia chromosome? 5. What phase is the disease diagnosed in? 6. What are the patients' symptoms? 7. How long does the chronic phase last? 8. What is the presence percentage of the Philadelphia chromosome in cases of CML? 9. What can the BCR-ABL1 fusion gene be detected by? 10. What are the characteristics features of bone marrow examination (chronic phase)? and complete the sentences: 1. The myeloproliferative neoplasm is ... 2. Chronic myelogenous leukemia is observed in ... 3. CML is characterized by the presence of ... 4. The Philadelphia chromosome is ... 5. CML is diagnosed in ... 6. CML may last for ... 7. In the chronic phase blast population is up to ... Task "True/False" is as usual very effective at the post-reading phase: State if these statements are true or false:

1. In the chronic phase increased myeloid cells to erythroid cells ratio is less than 10:1. 2. The myeloproliferative neoplasm is a myeloid malignancy. 3. The onset of CML is observed in the third decade of life. 4. The Philadelphia chromosome was first described in 2000. The oral activity is represented by the task to search for the Internet to get the information about one of the similar diseases (acute leukemia).

In the first part of the Case study "Multiple Myeloma: The Case of the Disappearing Band" [4] the students study the words, answer the questions, complete the sentences, describe the clinical history of the patient in writing and role-play the situation when they present the case study at a scientific conference. In the second part of the Case study the students analyze which diagnosis is the most likely for his patient, how a normal plasma cell becomes a myeloma-propagating cell and what the appropriate specimen collection and handling for serum protein electrophoresis and immunofixation are. The students are asked to search for the

Internet to get the information to determine the nature of the phantom band.

The text of the Case study “Multiple Myeloma: The Case of the Disappearing Band” [4] comprises a subtitle “Possible answers which solve all these issues.

At the while-reading stage two terms are analyzed: *immunoglobulin* and *hyperdiploidy*. The three terms are encoded: *IGH*, *SPE*, *IFE* (the keys: immunoglobulin heavy chain, serum protein electrophoresis, immunofixation electrophoresis). The post-reading stage comprises some tasks, one of which is to say who the given questions are asked by: a doctor or a laboratory scientist.

So, to sum up, we may conclude that a system approach aimed at gaining students’ oral fluency and proficiency as one of the most crucial goals in studying a foreign language in a medical environment has shown its effectiveness while working with scientific texts with the students of the specialty “Technologies of Medical Diagnosing and Treatment “ studying for the Master’s level.

References:

1. Bhatia V.K. Analyzing Genre: Language use in Professional Settings / V.K. Bhatia. – London: Longman, 1993.
2. Harmer J. The Practice of English Language Teaching / J. Harmer. – Fourth edition. – Harlow Pearson Education Limited, 2007. – 448 p.
5. Otilia S.M. Needs Analysis in English for Specific Purposes /S.M. Otilia // Annals of the “Constantin Brancusi” University of Targu Jiu Economy Series. – 2015. - Vol. II. – №1. – P. 54-55.
4. Mamone L, Jones J, Liu Sh. et al. Laboratory Medicine, Volume 49, Issue 1, February 2018, P. 87–91. - (https://academic.oup.com/labmed/pages/selected_case_studies_2018).
6. Wahed A., Dasgupta A. Hematology and Coagulation. A Comprehensive Review for Board Preparation, Certification and Clinical Practice. – Oxford: Elsevier Inc, 2015. - 305 p.
3. Kozka I.K. Scientific texts for the specialty “Technologies of Medical Diagnosing and Treatment”. In: Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції “Методологія та практика лінгвістичної підготовки

іноземних студентів” (17 квітня 2019 р.). Вип. 13. – Харків: ХНМУ, 2019. – С.117-123.

Тематика: Педагогічні науки

ВПЛИВ STEM-ГРАМОТНОСТІ ТА МЕДІА-ГРАМОТНОСТІ НА РОЗВИТОК ІННОВАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНЬОГО КЕРІВНИКА ЗАКЛАДУ ОСВІТИ В ПРОЦЕСІ МАГІСТЕРСЬКОЇ ПІДГОТОВКИ

Козлов Дмитро Олександрович

кандидат педагогічних наук,

доцент, доцент кафедри менеджменту освіти та педагогіки вищої школи

Сумського державного педагогічного університету імені А.С.Макаренка

ORCID ID 0000-0003-1875-0726

Стрімкий розвиток технологій, що відбувається в сучасних умовах, зумовлює необхідність підготовки кваліфікованих фахівців-майбутніх керівників закладу освіти нової генерації, що передбачає перебудову всіх ланок системи вітчизняної освіти, насамперед, вищої. Саме тому популярності в Україні набуває STEM-освіта та медіа-освіта, які сприяють формуванню інноваційної культури особистостей, здатних швидко реагувати на виклики суспільства, генерувати нові ідеї, розв'язувати складні завдання в майбутній професійній діяльності. Що визначає потребу в інноваційних підходах до організації освітнього процесу в процесі магістерської підготовки у закладі вищої освіти, спрямованих на формування фахівців з високим рівнем професійної компетентності, здатних до професійного саморозвитку та самовдосконалення та є конкурентоспроможними на ринку праці. Вирішення означених проблем в умовах інформаційного простору потребує від майбутнього керівника закладу освіти володіння медіа-компетентністю, медіа-грамотністю та STEM-грамотністю, оволодіння спеціальними знаннями,

вміннями, навичками у сфері медіа та уміннями використовувати медіа як джерело самоосвіти та професійного розвитку.

Спочатку визначимо специфіку поняття «інновація», так як воно є складовим компонентом у STEM-освіті та медіа-освіті. Зазначимо, що інновація – 1) нововведення, новизна, новаторство; 2) ціленаправлене змінення, яке вносить в освітнє середовище нові незмінні елементи (нововведення), які покращують характеристики окремих частин, компонентів та самої освітньої системи в цілому; 3) нові форми організації праці та управління, нові види технологій, які охоплюють не лише окремі установи й організації, але й різні сфери; 4) процес часткових змін, що ведуть до модифікації окремо взятих цілей освіти або засобів і способів їх досягнення; 5) цілеспрямоване і кероване внесення змін в освітню практику шляхом створення, розповсюдження та освоєння новоутворень; 6) комплексний процес створення, розповсюдження та використання нового практичного засобу в галузі техніки, технології, педагогіки, наукових досліджень [1]. Отже, за своїм змістом поняття «інновації» відноситься не лише до створення і розповсюдження новацій, але й до таких змін, які носять суттєвий характер, супроводжуються змінами в способі діяльності та мисленні, які покращують освітній процес, а в умовах сучасного інформаційного простору медіа-освіта та STEM-освіта і є такими новими елементами.

Тепер розкриємо сутність поняття STEM-освіти. Акронім STEM вживається для позначення популярного напрямку в освіті, що охоплює природничі науки (Science), технології (Technology), технічну творчість (Engineering) та математику (Mathematics). Ми погоджуємося із вченими, що означений напрям в освіті сприяє посиленню формування інноваційної культури майбутнього керівника закладу освіти в процесі магістерської підготовки.

Необхідно відзначити складність і багатогранність STEM-освіти в процесі магістерської підготовки у закладі вищої освіти, в результаті чого для вирішення питань, пов'язаних з відсутністю STEM-грамотності, розробляються програми за різними напрямками та рівнем складності.

Таким чином, виділимо основні підходи до їх розробки: 1) розширити навчальний досвід з окремих STEM-предметів, використовуючи проблемно-орієнтовану навчальну діяльність, в ході якої аналітичні концепції застосовуються до реальних світових проблем; 2) інтегрувати знання STEM-предметів, щоб створити глибоке розуміння їх змісту, що призведе до розширення можливостей студентів в майбутньому вибрати технічний або науковий напрям кар'єри; 3) впроваджувати інновації в методику навчання кожному з STEM-предметів і як інтегрований підхід до навчання, де основні поняття науки, технології, інженерії та математики перенесені в одну освітню програму. Такий широкий спектр підходів обумовлений як складністю досліджуваного явища, так його причинами [2].

Отже, медіаграмотність та STEM-грамотність майбутнього керівника закладу освіти є частиною медіа-освіти та STEM-освіти, що сприяє розвитку інноваційної культури в процесі магістерської підготовки; прагнення до підвищення рівня комунікаційної та медіакомпетентності; уміння спілкуватися з використанням телекомунікаційних каналів зв'язку; вільний доступ до медіа для споживання та виробництва власної медіа- та STEM-продукції [3].

Таким чином, у контексті розвитку інноваційної культури майбутнього керівника закладу освіти в процесі магістерської підготовки STEM-грамотність та медіа-грамотність розглядається як динамічна система знань і умінь, навичок і способу інноваційного мислення, цінностей та творчих особистісних якостей, які визначають здатність до інноваційної та педагогічної діяльності: готовність до розв'язання комплексних задач, критичного мислення, креативності, організаційних здібностей, здатність до ефективної взаємодії.

Список літератури:

1. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; [головний ред. В.Г. Кремень]. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
2. Проект концепції STEM-освіти в Україні [Електронний ресурс]. / Режим доступу: <https://drive.google.com/file/d/0B3m2TqBM0APKT0d3R29PbWZwUnM/view>.

3. Webcrawler, C. (2013). Definition of Educational Media. California: Retrieved from <http://www.ask.com/question/meaning-of-educational-media> on August, 1 2013.

Тематика: Інші професійні науки (технічні науки)

МЕТОД ПОБУДОВИ РАНЖИРУВАНИХ СПИСКІВ КАНДИДАТІВ НА ЗАМІЩЕННЯ ПОСАД

Козлов Ю.В.

Харківський національний університет радіоелектроніки, кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри метрології та технічної експертизи

Одним з головних завдань у будь-якій галузі людської діяльності є ефективне вирішення завдань кадрового забезпечення, зокрема, відбір та комплектування виробничих та інших підрозділів фахівцями визначених спеціальностей. Часто плінність кадрів в них обумовлена недосконалістю існуючого методичного апарату відбору, підґрунтям якого є відомі експертні методи.

Експертні методи (ЕМ) застосовують для встановлення чинників або факторів, які напряду чи опосередковано впливають на виконання завдань професійної (службової) діяльності, вагових коефіцієнтів, що визначають ступінь цього впливу, а також оцінювання чинників для конкретного об'єкта порівняння (ОП) [1]. При цьому традиційні ЕМ іноді удосконалюють шляхом формалізації оцінних функцій експертів з використанням теорії нечітких множин для опису використовуваних (зазвичай, порядкових) шкал, складання переліку позитивних якостей особистості та рис характеру кандидатів на заміщення посад (вони мають відбивати ступінь збігу психологічного змісту роботи та схильності індивіда до певного типу діяльності), а також розроблення та втілення на практиці методу оцінювання та візуалізації деякого коефіцієнта

відповідності КВ об'єктів порівняння (ОП) заданим вимогам [2]. Групу експертів для вирішення завдань професійного відбору збирають за визначеними правилами, наприклад, шляхом розрахунку коефіцієнтів рангової кореляції Спірмена, кореляції знаків Фехнера та ін. [3] або, зазвичай, розраховують коефіцієнт конкордації (КК) та підбирають склад групи або "тренують" групу, щоб забезпечити значення КК, близьке до одиниці, що не завжди гарантує об'єктивність відбору [1, 2].

До практичного застосування запропоновано метод побудови ранжированих списків кандидатів на заміщення посад як сукупність деяких процедур вирішення завдань оцінювання професійної діяльності спеціаліста.

1. Група експертів – фахівців заданої сфери діяльності людини – розробляє інформаційну модель спеціаліста як сукупність складових особистості і професійної діяльності.

Складові особистості відбивають результати безпосередньої та опосередкованої діяльності родини і суспільства щодо окремої особистості. Вони включають: переліки загальних властивостей особистості та рис її характеру (ознак вихованості); переліки ознак освіченості (підготовленості до професійної діяльності). Ці складові визначають схильність індивіда до певного виду діяльності і важливі при відборі кадрів, особливо при первинному.

Складова професійної діяльності є найбільш важливою у процесі становлення спеціаліста, накопичення ним досвіду, а також при оцінюванні ступеню готовності до виконання службових обов'язків. Вона включає перелік прав і обов'язків, передбачених законами, постановами, уставами, відомчими інструкціями та іншими розпорядчими документами для спеціаліста (посадової особи) певного рівня кваліфікації.

Після відповідної обробки із названих складових формують професіограму.

2. Експертним методом, шляхом порівняння із професіограмою, оцінюють ознаки ОП, в результаті для кожного з них ОП отримують персонограму.

Підкреслимо, що обидві процедури виконують в однаковий спосіб: приписують бал за чотирибальною шкалою порядку як відповідь (Так – 5, Скоріше так, чим ні – 4, Скоріше ні, чим так – 3, Ні – 2) на запитання типу “Описує чи ні визначена ознака спеціаліста – об’єкт порівняння?” для складових особистості моделі спеціаліста, і “Притаманна чи ні визначена ознака даному об’єкту порівняння?” або “Справляється чи ні об’єкт порівняння зі своїми обов’язками?” відповідно у першому і другому випадках.

Ознаки професіограми і оцінки персонограми обробляють, усереднюючи результати оцінювання за експертами, що не суперечить теорії [4].

3. Результати обробки персонограм ранжирують і подають особі, що приймає рішення.

Для вирішення завдань рейтингового оцінювання деяких ОП за результатами експертизи, виконаної з використанням чотирибальної шкали порядку, можна застосовувати модифікований коефіцієнт конкордації (МКК), обчислюваний за нескладною формулою [2], для порівнюваних вибірок X та Y . Вибірку Y визначають як взірць ($y_1 = y_2 = \dots = y_i = y_m = 5$). Вибірка X – персонограма ОП, складена із оцінок x_i , встановлених експертним методом за чотирибальною шкалою порядку. МКК можна використати для ранжирування деяких об’єктів порівняння за деякими ознаками: його значення, близьке до одиниці, може свідчити, наприклад, про високу ступінь готовності спеціаліста до виконання службових обов’язків.

Для перевірки пропонованого методу було проведено експертне опитування групи службовців у кількості 21 особи. В якості експертів залучалися самі службовці (співробітники), які заповнювали спеціально розроблені опитувальні аркуші оцінками чотирибальної шкали. За результатами оброблення було отримано рейтинги у вигляді коефіцієнтів відповідності K_B та МКК для складових персонограми із 25 ознак загальних якостей особистості та 9 ознак професійної діяльності (приклад візуалізації персонограми одного зі службовців наведено на рис. 1). Аналіз показав, що рейтинги ОП, що визначають їх місце у ранжированих списках, практично збігаються, а при

незбігу різняться на один пункт. При цьому значення K_B розрізняються в третій цифрі після коми, а значення МКК вже у другій цифрі після коми, що свідчить про його більш високу чутливість. Обчислювальна складність методу з використанням МКК на порядок менша у порівнянні з методом розрахунку K_B .

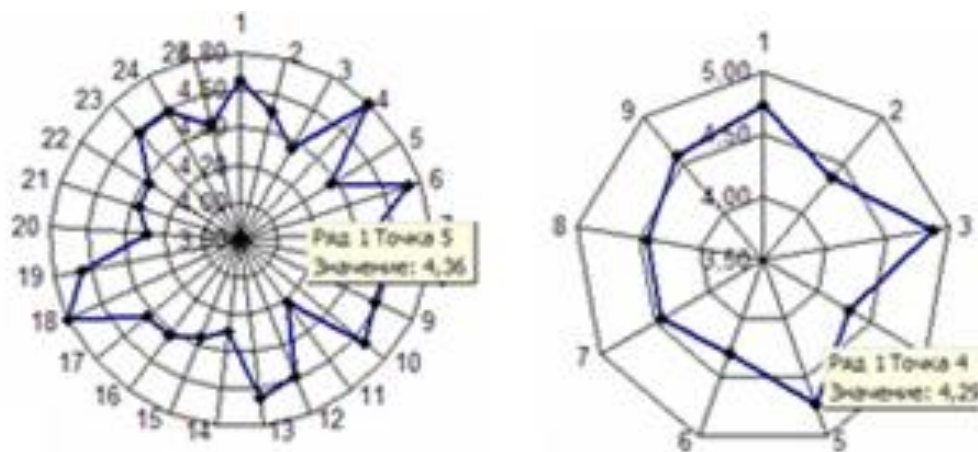

Рис. 1. Пелюсткові діаграми складових персонограми деякого ОП

Метод побудови ранжируваних списків з використання модифікованого коефіцієнту конкордації може бути використаний для вирішення завдань прийняття кадрових рішень при відборі кандидатів на заміщення посад та/ або для оцінювання їх професійної діяльності, а також рівня підготовленості окремого фахівця або виробничого підрозділу до виконання завдань у складі так званої команди.

Список літератури:

1. Шишкин И. Ф. Метрология, стандартизация и управление качеством/ И. Ф. Шишкин. – Москва: Изд-во стандартов, 1990. – 343 с.
2. Встановлення узгодженості результатів при розв'язуванні задач експертного оцінювання / В. В. Дубровіна, В. Є. Козлов, Ю. В. Козлов, О. О. Новикова // Зб. наук. праць Нац. акад. НГ України. – 2014. – Вип. 2(24). – С. 92–94.
3. Математический энциклопедический словарь/ под ред. акад. Ю. Прохорова. [Электронный ресурс] – Режим доступа к ресурсу: <http://radaread.com/?book=204343> – Загл. с экрана.

4. Орлов А. И. Эконометрика/ А. И. Орлов. – Ростов-на-Дону : Феникс, 2009. – 572 с.

Тематика: Педагогічні науки

УПРАВЛІННЯ ЗАКЛАДОМ ОСВІТИ: ІННОВАЦІЙНІ СТРАТЕГІЇ

Козлова Олена Григорівна

кандидат педагогічних наук,

професор, завідувач кафедри менеджменту освіти та педагогіки вищої школи Сумського державного педагогічного університету імені А.С.Макаренка

ORCID ID 0000-0003-1626-5188

В умовах глобалізації освітніх систем, зростання конкуренції на ринку освітніх послуг та підсилення вимог, що висуваються перед закладами освіти, виникає необхідність зміни основної парадигми поведінки суб'єктів освітньої діяльності та здійснення переходу до нової для них активної управлінської позиції. Активна інноваційна позиція закладу освіти передбачає використання сучасного стратегічного просування, формування стійких каналів управлінської комунікації, виявлення та обґрунтування стрижневої компетенції освітнього закладу, створення його торгової марки та навіть стійкого освітнього бренда. Зрозуміло, що одним із засобів досягнення означених цілей освітнього закладу може бути розробка інноваційних стратегій.

Зазначимо, що специфіка освітніх послуг, які надаються закладом освіти, зумовлює побудову ефективної стратегії освітньої діяльності та ефективного просування власних продуктів на ринок освіти. Стратегія закладу освіти має містити чіткі цілі, досягнення яких є вирішальним у досягненні результату, підтримувати ініціативу персоналу, передбачати таку гнучкість поведінки, щоб використовувати мінімум ресурсів для здобуття поставленої мети. Зазначимо, що інноваційна стратегія закладу освіти починається з виникнення певної

цікавої, незвичайної ідеї. Це може бути як одне, так і декілька неординарних рішень, які у результаті систематизації набувають форму перспективної стратегії у галузі освіти. Зважаючи на відсутність можливості запланувати появу продуктивної ідеї, бо вона, як правило, з'являється несподівано, сама інноваційна стратегія містить у собі елемент несподіваності за строками, затратами, якістю та ефективністю.

Незаперечним є те, що для успішного функціонування в освітній галузі керівникові закладу освіти необхідно визначити певний набір стратегічних галузевих факторів, що ґрунтуються на специфічних для освітньої галузі ресурсах. Відмітимо, що інноваційні стратегії закладу освіти створюють особливо складні умови для проектного, процесного, адаптивного та організаційного управління у сфері освіти. Розкриємо деякі з них.

До першої умови слід віднести – підвищення рівня невизначеності результатів. До складного інноваційного управління закладом освіти додаються проблеми, що пов'язані з різким підвищенням рівня невизначеності результатів за строками, затратами, якістю та ефективністю, що спонукає розвивати таку нову функцію керівника закладу освіти як управління інноваційними ризиками освітньої діяльності. Складність управлінської діяльності керівника закладу освіти полягає в тому, що послуги, які надає заклад освіти, значною мірою, не є матеріальними та такими, що, не є відчутними до моменту їх повного набуття (послуги замовником, клієнтом приймаються з вірою «наперед», «на слово»). Для того, щоб переконати клієнта набувати саме такі послуги, саме в цьому закладі освіти, виробники освітніх послуг та керівники прагнуть до формалізації найбільш суттєвих для споживача параметрів. До них відносимо: навчальні плани і програми; інформацію про методи; форми та умови надання послуг; сертифікати, ліцензії, дипломи і т. ін.

Споживання освітніх послуг починається одночасно з початком їх надання, а технологія їх надання потребує активної участі в освітньому процесі власне споживача. Отже, якість освітніх результатів освітньої діяльності безпосередньо залежить від якості взаємодії суб'єктів управлінського процесу,

від зацікавленості та бажання кінцевих споживачів послуг прикладати додаткові зусилля щодо формування та розвитку власного людського капіталу.

Зазначимо, що швидке старіння знань та навичок, неможливість накопичувати освітні послуги заздалегідь та назавжди, вимагає від керівника закладу освіти вміння управляти інвестиційними ризиками у сфері освіти. Інвестиційні ризики у сфері освіти підвищуються за рахунок новизни завдань, тобто підсиленням інноваційної складової. Таким чином, виникає потреба у залученні інвестицій, здійсненні пошуку ризикових соціальних партнерів освітнього закладу. На керівника покладається вміння здійснювати гнучку узгодженість інноваційних та інвестиційних проектів. Отже, йдеться про появу нового об'єкта в системі управління закладом освіти – інноваційно-інвестиційний проект.

Другою умовою, що ускладнює управлінський процес, є підсилення потоку змін у закладі освіти у зв'язку з його інноваційною реструктуризацією. Незаперечним є те, що реалізація будь-якої інноваційної стратегії пов'язана зі зміною перебудови структури закладу освіти. Означене пояснюється тим, що зміна стану хоча б одного елемента в системі управління приводить до зміни стану всіх інших елементів. Такі потоки стратегічних змін керівник має поєднувати зі стабільними освітніми процесами. Потоки інноваційних стратегічних змін мають бути реалізовані з врахуванням різноманітних життєвих циклів освітніх послуг, інноваційних технологій, запиту на освітні послуги. Отже, виникає нове завдання для керівника закладу освіти – управління потоками інноваційних стратегічних змін.

Наступна умова – загострення суперечностей в управлінні закладом освіти. Вибір та реалізація інноваційних стратегій неминує призводити до протиріч інтересів та підходів до управління суб'єктів управління у закладі освіти. Виникає необхідність в узгодженні інтересів та поєднанні рішень стратегічного, маркетингового, кадрового та фінансового менеджменту в управлінні освітніми процесами.

Таким чином, розробка інноваційних стратегій в управлінні закладом освіти – це специфічне «сходження на вершину», адже завжди існує відсоток невдачі. Однак, саме ретельне опрацювання та підготовка плану дій та передбачення можливих помилок підвищує ймовірність успіху як закладу освіти в цілому, так і його керівника як суб'єкта управлінської діяльності. Незаперечним є те, що керівник закладу освіти має прагнути до вибудови ефективних інноваційних стратегічних активів, які являють собою комбінацію ресурсів та компетенції закладу. Саме визначення інноваційних стратегічних факторів може забезпечити закладу освіти конкурентну перевагу.

Тематика: Інші професійні науки

ЕЛЕКТРОННИЙ НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ КОМПЛЕКС ЯК ІНТЕГРОВАНІЙ ЗАСІБ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

Колос Микола

Викладач вищої категорії

Київського професійно-педагогічного коледжу

імені Антона Макаренка

Досліджуючи засоби навчання на базі ІКТ, ми прийшли до висновку, що у сучасній педагогічній науці відсутня єдина система їх класифікації. Додатково процес класифікації ускладнює багатофункціональність ІКТ і широта спектру виконуваних завдань. Нині дістав розповсюдження термін електронний освітній ресурс (ЕОР) – це широкий спектр продукції, основою якої є інформаційне наповнення і програмна складова, що дозволяють виконувати визначені функції або комплекс функцій з реалізації або супроводу освітнього процесу. Аналогами цього терміну в країнах Північної Америки і

Західної Європи є Electronic Learning, Electronic Tutoring (e-learning, e-tutoring). Вони інтегрують такі термінологічні поняття в галузі застосування ІКТ в освіті, як комп'ютерні технології навчання, інтерактивні мультимедіа, навчання на основі web-технологій, онлайн-навчання тощо. Останнім часом у світовій науці поширюється термін «Blended Learning» (змішане навчання), який інтегрує традиційні форми навчання (face-to-face, використання друкованих матеріалів тощо) з електронним навчанням ¹.

І. Антоненко вважає, що термін «електронні ресурси» вміщує такі аспекти поняття, як цифрова форма фіксації даних, комп'ютерні засоби та програмне забезпечення для їх відтворення і керування, електронне середовище для розповсюдження (комп'ютерні мережі та засоби телекомунікаційного зв'язку) ².

ЕОР є складовою частиною навчально-виховного процесу, має навчально-методичне призначення та використовується для забезпечення навчальної діяльності вихованців, учнів, студентів і вважається одним з головних елементів інформаційно-освітнього середовища. Метою створення ЕОР є модернізація освіти, змістове наповнення освітнього простору, забезпечення рівного доступу учасників навчально-виховного процесу до якісних навчальних та методичних матеріалів незалежно від місця їх проживання та форми навчання, створених на основі інформаційно-комунікаційних технологій. До основних видів ЕОР належать: електронний документ, електронне видання, електронні дидактичні демонстраційні матеріали, інформаційна система, депозитарій електронних ресурсів, комп'ютерний тест, електронний словник, електронний довідник, електронна бібліотека цифрових об'єктів, електронний навчальний посібник, електронний підручник, електронні методичні матеріали, курс дистанційного навчання,

¹ Соловов А. В. Электронное обучение : проблематика, дидактика, технология [Електронний ресурс] А. В. Соловов. — Режим доступу : http://cnit.ssau.ru/news/book_solovov/index.html.

² Антоненко І. Електронні ресурси як об'єкт каталогізації: історія питання, термінологія, форматне забезпечення / І. Антоненко, О. Баркова // Бібл. вісн. — 2004. — № 2. — С. 11—22.

електронний лабораторний практикум³. На нашу думку, найбільш оптимізоване визначення ЕОР міститься у працях В. Биков, який формулює електронні освітні ресурси як сукупність електронних інформаційних об'єктів (документів, документованих відомостей та інструкцій, інформаційних матеріалів та ін.), інформаційно-об'єктне наповнення електронних інформаційних систем (електронних бібліотек, архівів, банків даних, інформаційно-комунікаційних мереж та ін.), призначених для інформаційного забезпечення функціонування і розвитку системи освіти⁴.

Щодо перспектив розвитку ІКТ, то їх майбутнє науковці пов'язують із удосконаленням та масовим розповсюдженням мобільних засобів зв'язку. Мобільним прийнято вважати навчання, що здійснюється регулярно шляхом використання компактних, портативних мобільних приладів і технологій і дозволяє учням спілкуватись, отримуючи або створюючи інформацію. Методика мобільного навчання базується на використанні трьох видів пам'яті: зорової, слухової і моторної. Оскільки у кожної людини домінує, як правило, лише один вид пам'яті, використання трьох видів дозволяє налаштувати навчальний матеріал на індивідуального користувача.

Також перспективним напрямом розвитку ІКТ учені визнають хмарні обчислення (cloud computing). В освіті хмарні сервіси застосовують для полегшення доступу до ЕОР, що складають змістовне наповнення хмарно орієнтованого середовища, а також забезпечення процесів створення і постачання освітніх сервісів. Внаслідок цього можливе створення персоніфікованого комп'ютерно-інтегрованого навчального середовища, під яким розуміють таке відкрите комп'ютерно-інтегроване навчальне середовище педагогічних систем, в якому забезпечуються налаштування ІКТ-

³ Положення про електронні освітні ресурси : затверджене Наказом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України № 1060 від 01.10.2012 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1695-12>.

⁴ Биков В. Ю. Методологічні та методичні основи створення і використання електронних засобів навчального призначення / В. Ю. Биков, В. В. Лапінський // Комп'ютер у школі та сім'ї. — 2012. — №2 (98). — С. 3—6.

інфраструктури на індивідуальні інформаційно-комунікаційні, інформаційно-ресурсні та операційно-процесуальні потреби учасників навчального процесу.

Отже, узагальнюючи сказане, визнаємо інформатизацію професійної освіти об'єктивною відповіддю системи на виклики постіндустріального глобалізованого суспільства. На вирішення питань ефективного застосування інформаційно-комунікаційних технологій, створення ЕОР для підготовки кваліфікованих робітників у ПТНЗ спрямоване наше подальше дослідження.

Список літератури:

1. Соловов А. В. Электронное обучение : проблематика, дидактика, технология [Електронний ресурс] А. В. Соловов. — Режим доступу : http://cnit.ssau.ru/news/book_solovov/index.html.
2. Антоненко І. Електронні ресурси як об'єкт каталогізації: історія питання, термінологія, форматне забезпечення / І. Антоненко, О. Баркова // Бібл. вісн. — 2004. — № 2. — С. 11—22.
3. Положення про електронні освітні ресурси : затверджене Наказом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України № 1060 від 01.10.2012 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1695-12>.
4. Биков В. Ю. Методологічні та методичні основи створення і використання електронних засобів навчального призначення / В. Ю. Биков, В. В. Лапінський // Комп'ютер у школі та сім'ї. — 2012. — №2 (98). — С. 3—6.

НЕОЛОГІЗАЦІЯ ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ КІНЦЯ XX – ПОЧАТКУ XXI СТОЛІТЬ

Комарницька М.В.

Студент Інституту іноземних мов

Дрогобицького державного педагогічного університету ім. Івана Франка

м. Дрогобич, Україна

+380688466560, maryana.komarnytska@gmail.com

Неологізація політичного дискурсу кінця XX – початку XXI століть є однією з найпоширеніших сфер вивчення у мовознавстві, однак, незважаючи на численні дослідження, вимагає нових поглядів та аналізу, оскільки щороку мову збагачують політичні неологізми різного типу, а також має місце проблема продуктивності способів та чинників їх утворення. Крім того актуальними є кількісні та якісні зміни в мовному політичному просторі, дослідження котрих дозволяють виявити нові шляхи та методи неологізації англійської мови.

Питання неології, неологізмів та політичних неологізмів зокрема розглядали мовознавці Ю. А. Зацний, А. Е. Левицький, В. А. Гладка, А. Б. Семенчук, В. І. Заботкіна, А. П. Миньяр-Белоручева, Т. Бекер, Л. Бауер, А. Рей, Е. Матієлло та інші. Праці цих та інших лінгвістів, а також словники [5], [7] стали основою для дослідження.

Саме поняття неологізм знаходить розбіжності у теорії мови, однак незмінним фактом залишається новизна. Згідно А. Реу неологізм – це лексична одиниця, що сприймається мовцями мови як нова у певний період часу [6, с. 64]. Цією одиницею може бути нове слово чи стійкий вираз, або ж існуюче слово чи вираз з набутим новим значенням, котрі виникнули в мовленні

завдяки зовнішнім чи внутрішнім чинникам мови і досягли повної конвенціоналізації.

Поряд з неологізмом, для розмежування, тлумачимо термін *оказіоналізм* як нове, проте короткочасне слово, що виконує радше стилістичну функцію і є виявом мовлення [2, с. 17].

Як показало дослідження творення політичних неологізмів останніх десятиріч відбувалося на основі таких зовнішніх факторів, як терористичні акти, воєнні операції та природні катаклізми [4, с. 37]. Чимала кількість неологізмів виникла згідно внутрішнім змінам мови, а саме шляхом вторинної номінації та, за нашими спостереженнями, завдяки взаємозв'язку словотворчих процесів.

У творенні нових політичних слів беруть участь процеси словотвору та запозичення. Згідно проведеного аналізу найчисельніша група політичних неологізмів є композитами, що свідчить про місце одного з морфологічних засобів словотвору як основного.

Виявлено, що на сучасному етапі переважають складні слова без сполучних елементів. Услід за ними ідуть дериваційні композити, похідна основа яких є найчастіше іменником із суфіксами *-er*; *-ing*. Найпоширеніша модель складних неологізмів – *іменник + іменник*.

Спостерігається також тенденція до ідіоматичних складних політичних неологізмів, перший компонент яких виступає прикметником та є семантичним центром.

На противагу багатьом дослідженням маємо практичну опору для доведення того, що скорочення як спосіб неологізації стає дедалі продуктивнішим. Головним чином активною на сьогодні є телескопія [1, с. 163]. У останні роки багато телескопів охоплюють епоніми, котрі стають основою для активізації аналогії.

Аналогію вважаємо як засіб словотвору передусім для утворення *оказіоналізмів*. Однак досліджено, що завдяки аналогії чимала кількість елементів аналогічних слів стають продуктивними напівафіксами, такими як

-phobia, -crat, -gate тощо, а звідси виходить, що ці okazіоналізми стають згодом стійкими неологізмами у системі мови.

Афіксація та конверсія як традиційні засоби словотвору політичних неологізмів зазнають, сьогодні, якісних змін:

- суфіксальний спосіб витісняє префіксальний;
- продуктивними стають так-звані напівсуфікси та напівпрефікси;
- у процесі конверсії традиційну модель переходу іменника у дієслово замінює модель дієслово-іменник;
- поширюються конверсиви, утворені на основі композитів, або з прийменниковим компонентом.

Опираючись на сучасні дослідження визначаємо також нову тенденцію до запозичення політичних неологізмів з орієнтальних мов [3, с. 95].

Однак, англійська мова стала дедалі гнучкішою, і появу нових політичних слів усе частіше зумовлюють внутрішні чинники, що веде до значних змін в мові. Спостерігаємо взаємодію методів словотвору один з одним: запозичення дає мові не тільки готові слова, але й лексеми для утворення нових деривативів; аналогія дає місце новим композитам чи телескопам; семантичні неологізми часто стають джерелами для конверсії тощо.

Тож бачимо, що неологізація політичної сфери призводить до багатьох інновацій в системі мови, розширюється спектр моделей, форм та методів. Важливими стають нові тенденції та їх ефективність. Таким чином, основні висновки дослідження орієнтовані на подальше використання в лінгвістичній галузі для систематизації інформації про сучасні політичні неологізми.

Список літератури:

1. Зацний Ю. А. Про деякі тенденції в словотвірних процесах сучасної англійської мови / Ю. А. Зацний // Нова Філологія. – 2014. – №64. – С.162-170
2. Левицький А. Е. Актуальні проблеми розвитку неології (на матеріалі сучасної англійської мови) / А. Е. Левицький // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка . – 2005. – № 23. – С. 16-21.

3. Семенчук А. Б. Функціонування “орієнтальних” запозичень у складі сучасної англійської мови / А. Б. Семенчук // Вопросы духовной культуры – Филологические науки. – 2011. – № 211. – С. 95-97
4. Сагындыкова Ж. О. Политические неологизмы: формирование и функционирование : монографія / Ж. О. Сагындыкова. – Кокшетау: Келешек – 2030. – 2012. – 133 с.
5. Collin P. T. Dictionary of Politics and Government / P. T. Collin. – 3rd edition. – London: Bloomsbury Publishing Plc, 2004. – 289 p.
6. Rey A. Essays on terminology / A. Rey. – Amsterdam: John Benjamins Publishing Company, 1995. – 223 p.
7. Safire W. Safire's Political Dictionary / W. Safire. – Oxford University Press, 2008. – 862 p.

Тематика: Інші професійні науки

РИСИ ЛЮБОВНОГО РОМАНУ У КНИЗІ Т. МАННА «СПОВІДЬ АФЕРИСТА ФЕЛІКСА КРУЛЯ»

Комаров С.А.

Горлівський інститут іноземних мов
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»
(м. Бахмут, Україна)

доктор філологічних наук, доцент
завідувач, професор кафедри світової літератури

Важливим питанням дослідження поетикальних властивостей художнього твору є визначення його жанрової специфіки. Аспект жанру постає особливо актуальним в літературі ХХ століття, модерністській і постмодерністській – жанрові границі певного тексту стають більш розмитими,

ніж у класиці попередніх епох, відбувається трансформація моделі роману, який потребує поліфонічного прочитання. Видатний німецький митець Томас Манн у своїй творчості не оминув даної тенденції. Його визнані шедеври «Зачарована гора» (*Der Zauberberg*, 1924), «Йосип і його брати» (*Joseph und seine Brüder*, 1926-1943), «Доктор Фаустус» (*Doktor Faustus*, 1947) сполучають у собі ознаки різних романних жанрів. Останній твір автора, який залишився незакінченим, – «Сповідь афериста Фелікса Круля» (*Bekenntnisse des Hochstaplers Felix Krull*, 1954) теж виступає яскравою ілюстрацією своєрідного жанрового синкретизму. Український перекладач роману Р. Осадчук, звернувши увагу на визначальний у художньому світі твору принцип «двозначності», охарактеризував книгу як «роман-парадокс» [3]. Якщо ж говорити про функціонування у творі рис традиційних жанрів, то треба вказати на наявність типологічних характеристик шахрайського роману, роману виховання, філософського роману.

Т. Манн у «Сповіді афериста Фелікса Круля» особливу увагу приділяє описам стосунків центрального персонажа із жінками, що дозволяє наголосити на реалізацію у книзі ознак любовного роману, жанру, який веде свій розвиток ще з часів античності та середньовіччя («Дафніс і Хлоя» Лонга, «Роман про Тристана та Ізольду»). Любовний роман являє собою оповідь про видуманий, або той, що містить елементи вигадки, випадок, який базується на любовному зв'язку чоловіка та жінки. Часто предметом зображення стає красива, піднесена та глибока пристрасть, яку не розуміють оточуючі люди та/або якій перешкоджають складні обставини. У творі Т. Манна присутні всі особливості цього жанру, але читачу вони запропоновані у навмисно зниженому, сатиричному та пародійному ключі. Одним з виявів подібної інтерпретації любовних стосунків у романі історія зв'язку героя з естеткою Діаною Філібер. Сутність цих взаємовідносин – плотська, тваринна пристрасть, приправлена псевдоінтелектуальними розмовами. Ця вже немолода жінка так описує своє почуття до юнака Фелікса: «Можливо, ця пристрасть пояснюється тим, що я ніколи не була матір'ю, матір'ю сина. Я б його обожнювала, якби він був на

вигляд і зовсім негарний... Можливо, ця моя пристрасть – невтамоване материнство, туга за сином... Хіба ви не прагнете знову стати немовлятами? Хіба ж не матір ви так недозволено любите в жінці? Збочення? Кохання – збочене, наскрізь збочене почуття, іншим воно бути й не може. Але, звичайно, сумно, до болю сумно жінці любити чоловіка лише як юнака, як хлопчика. Це ...любов невизнана, непрактична, для життя вона не годиться й для шлюбу теж» [2, с. 147-148]. Цією вульгарною промовою героїня зайвий раз підкреслює свою обивательську сутність. Неважко зрозуміти, що Т. Манн пародіює тут відому теорію З. Фрейда – «комплекс Едипа».

Інша любовна лінія роману – теж цілком іронічна, навіть сатирична. Фактично, це любовний трикутник – у Фелікса одночасно закохуються дві людини: донька англійського мільонера Еліно́р Твентіме́н та шотландський баронет Кі́лмарнок. Кру́ль не піддається нікому з них. І зовсім не тому, що не може наважитися на втечу з беззахисною дівчиною та ніяк не поділяє почуттів лорда. Подібні перепони його б не зупинили, якщо це допомогло йому піднятися на верхівку суспільства. Але це стало б остаточним вибором соціального становища, що уявлялось йому сумнівним. Він вагається: чи визнають його «своїм» нові буржуа, чи прийме його у своє середовище англійська знать, навіть якщо баронет всиновить його, як обіцяє. Фелікс Кру́ль хоче жити у цьому світі «безсумнівним аристократом», хоча б і самозваним – така нагода врешті-решт йому підвертається – авантюра з маркізом Веностою.

Оповідач без удаваної скромності та, як завжди, високим стилем виправдовує той факт, що багато людей, завдяки його «благородній» зовнішності, закохуються у нього. «...маю пояснити, до своєї честі, що ніколи в житті не одержував марнославного й жорстокого задоволення від страждань тих, у кому моя особа порушувала бажання, які я, завдяки властивій мені життєвій мудрості, відмовлявся задовольнити. Пристрасть, об'єктом якої ми стаємо, не буди самі нею заторкнуті, може вселити натурам, несхожих з моєю, холодність і зневагу, що ведуть до нехтування чужих почуттів. Але в мене все було по-іншому. Я ставився до таких почуттів з незмінною повагою,

усвідомлюючи свою мимовільну провину, дбайливо щадив тих, кого вони вразили, намагався їх заспокоїти, навіяти розумну покірність» [2, с. 172], – Круль у цих висловах змальовує себе як чесну, шляхетну людину, не здатну на підлість, та виступає, знову ж таки в іронічному дусі, своєрідним «філософом невзаємного кохання».

Найбільш важливою, з точки зору приналежності твору Т. Манна до любовного жанру, є, на наш погляд, історія спілкування Круля з дочкою лісабонського професора Зузу Кукук. Герою здається, що він відчуває до дівчини справжнє кохання. Це виявляється у представлених ним описах зовнішності дівчини. Але, спираючись на інші коментарі, можна з впевненістю казати про розсудливість його ставлення: «...ідея, що Зузу – це Заза або майбутня Заза Лулу Вености, який вирушив у подорож, дедалі сильніше загніздилася в моєму мозкові, хоча я чудово усвідомлював ті неймовірні труднощі, що виникали на шляху такого повороту подій» [2, с. 264-265]. Фелікс настільки хоче стати іншим – не Крулем, а тим, чиє ім'я, за угодою, він собі присвоїв, що розмірковує про те, що Зузу стане Заза, тобто справжньою коханкою справжнього маркіза Вености. Це вже ставить під великий сумнів щирість його почуттів. У відносинах із Зузу він керується, більшою мірою, розрахунком.

Фальшивість цієї «пристрасті» підтверджує й подальший розвиток подій. Дівчина довгий час залишається холодною і на всі спроби Круля зблизитися відповідає насмішками та глузуванням, її відштовхує як фізичний, так і моральний аспекти кохання. Фелікс намагається впевнити Зузу в іншому сприйнятті кохання та пускається у докладні просторікування на цю тему: «Любов нічого не домагається, вона нічого не хоче, крім себе самої, ні про що, крім себе самої, не думає, вона сама по собі й оповита власним серпанком; ...любов завжди пристойна» [2, с. 304] тощо (його доводи про кохання складають біля п'ятнадцяти сторінок; згодом оповідач визнає, що його висловлювання з цього приводу дуже нагадують белетристику). Врешті-решт Зузу здається на залицяння Фелікса та домовляється з ним про побачення у

бесідці. Закоханий приносить їй свої малюнки, де засобами фантазії зобразив її оголеною. Дівчина рве ці «шедеври» та кидається в обійми до коханого, чого той не очікував. В цей момент їх застає мадам Кукук та наказує дочці піти до своєї кімнати, сама ж, попередньо відвівши Круля до якогось таємного приміщення, починає вичитувати винуватого.

Останні рядки роману контрастують з піднесеними описами почуття героя до Зузу. Круль зупиняє сувору догану мадам Кукук, фінал якої є вже натяком на її бажання самій стати коханкою молодого людини («Ваш вибір і ваші вчинки негідні чоловіка, це хлоп'яцтво. ...Для того щоб зустріч юності зі зрілістю стала щасливою, потрібні рішучість і відвага, і якби юність виявила ці якості, замість того щоб шукати втіхи в дитинному, вона не мала б тепер забратися геть, як мокрий пудель, не взявши з собою за океан навіть солодкого спогаду...» [2, с. 328-329]), чуттєвим звертанням: «Марія!», на що та відповідає португальським вигуком, який виражає вищу стадію захвату: «Оле! Гей-йо! А-ге!». «Вихор первісних сил поніс мене в край блаженства. І я бачив, як під моїми пекучими ласками ще вище, ще бурхливіше, ніж тоді, під час кривавої іберійської гри, здіймалися її королівські груди» [2, с. 329], – історія «справжньої» любові обертається фарсом, у якому вже нема місця щирості почуттів.

Невипадково, що одним з джерел написаного у формі спогадів роману «Сповідь афериста Фелікса Круля» науковці називають «Мемуари» Дж. Казанови [1]. Цей фактор розширює контекст використання рис любовного роману у творі. Герой книги Т. Манна поділяє з відомим звабником XVIII століття безсоромну відвертість та відмінне знання законів «науки кохання», гарячу впевненість у надзвичайності, винятковості своєї особистості, яка здатна врівноважити усі його вади. М. Вільмонт, аналізуючи цей аспект літературної спорідненості роману Т. Манна, зазначає: «Казанова залюбки б адаптував життєву максиму новітнього авантюриста, який вважає, що там, де “мова йде про вчинок, істотним є не «що» і не «як» (хоча останнє все-таки важливіше), а «хто». Хай би що я робив у житті, то завжди був мій вчинок, а не вчинок

якогось ім'ярек... я внутрішньо незмінно повставав проти такого прирівнювання»» [2, с. 38], [1, с. 438]. Безумовно, незважаючи на категоричність цієї тези, в ній є доля істини.

Отже, автор «Сповіді афериста Фелікса Круля» оригінально реалізує ознаки любовного роману, через різні художні засоби вдаючись до іронічної та пародійної інтерпретації жанрового канону.

Список літератури:

1. Вильмонт Н. Великие спутники. Литературные этюды. Москва: Советский писатель, 1966. 592 с.
2. Манн Т. Сповідь афериста Фелікса Круля / Переклад з нім. Р. Осадчука. Київ: Видавництво Жупанського, 2011. 345 с.
3. Осадчук Р. «Сповідь авантюриста Фелікса Круля» як роман-парадокс. *Манн Т. Сповідь афериста Фелікса Круля*. Київ: Видавництво Жупанського, 2011. С. 330–339.

Тематика: Педагогічні науки

ОСОБЛИВОСТІ СПІЛКУВАННЯ УЧАСНИКІВ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ У КОВЕЛЬСЬКОМУ МЕДИЧНОМУ КОЛЕДЖІ

Комісарик С.М.

КВНЗ «Ковельський медичний коледж», викладач

Комунікативна взаємодія викладача та студентів відбувається у процесі мовного спілкування. Спілкування – це процес взаємодії між людьми, у якому відбуваються обмін інформацією, досвідом, умінням і навиками, а також результатами діяльності. Спілкування є одним із виявів людської сутності, особистісною формою існування і функціонування суспільних відносин [1].

Педагогічне спілкування – професійне спілкування педагога з усіма учасниками навчально-виховного процесу, яке спрямоване на створення оптимальних умов для здійснення мети, завдань виховання і навчання.

У процесі цієї взаємодії викладача та студентів відбувається особистісне зростання, духовно-творче збагачення обох сторін комунікації. Функції вчителя мають специфічні якості й ознаки, а особистісні психологічні характеристики здатні впливати як на навчально-виховний процес загалом, так і на особистісний розвиток кожного студента.

В Ковельському медичному коледжі педагогічний процес ґрунтується на гуманістичній психології, на визнанні цінності особистості як унікальної цілісної системи. Адже “Мистецтво і майстерність виховання полягають у тому, щоб уміти бачити себе в образі вихованця, в тій істоті, що мислить, відчуває, переживає...” [5].

Педагогічне спілкування виконує такі функції: взаємопізнання викладача і вихованця; обмін інформацією, думками, почуттями; організація і здійснення різноманітних навчально-виховних заходів; самовираження, самовизначення і самоутвердження учасників навчально-виховного процесу [6].

Педагогічне спілкування вимагає від викладача спеціальної предметної підготовки, морального досвіду, педагогічної мудрості. Професійне педагогічне спілкування є комунікативною взаємодією педагога зі студентами, батьками, колегами, спрямованою на встановлення сприятливого психологічного клімату, оптимізацію діяльності, стосунків. Воно сприяє формуванню у студентів загальних компетентностей, допомагає у засвоєнні фахових знань. Непрофесійне педагогічне спілкування породжує страх, невпевненість, спричинює зниження працездатності, відчуженість, стійке негативне ставлення до педагога та навчання [4].

Викладач коледжу має дотримуватися певних правил, які оптимізують взаємодію зі студентами: формування єдності колективу, демонстрація спільності поглядів, що усуває соціальні бар'єри і об'єднує для досягнення спільної мети; встановлення особистісного контакту [3]. Це реалізовуємо

мовними засобами (частіше називаємо студента на ім'я, повторюємо вдало висловлене ним міркування) і невербально (візуальним контактом); демонстрацією власного ставлення із застосуванням міміки, посмішки, жестикуляції, інтонації; розумінням внутрішнього стану студентів, створенням ситуації успіху. Таке спілкування обов'язкове для сприятливої психологічної взаємодії, підкреслення потенційних можливостей, індивідуальної значущості кожного, зняття страху перед можливою помилкою [3].

Професійне педагогічне спілкування передбачає високу його культуру, вміння викладача сприймати, розуміти, засвоювати, передавати зміст думок, почуттів, прагнень у процесі навчання і виховання. Вимогливість у поєднанні із зацікавленістю проблемами студентів викликає в останніх довіру.

Педагогічна ефективність мовлення викладача залежить від рівня володіння мовою, правильного вибору мовних засобів, від культури мови. Важливими його характеристиками є змістовність, логічність, точність, ясність, стислість, простота та емоційна виразність, образність. Правильна вимова, вільне, невимушене оперування словом, відмова від архаїзмів, слів-паразитів, зайвих іншомовних слів, наголошення на головних думках, фонетична виразність, інтонаційна розмаїтість, чітка дикція, розмірений темп мовлення, правильне використання логічних наголосів та психологічних пауз, взаємовідповідність між змістом і тоном, між словами, жестами та мімікою – необхідні елементи мовної культури викладача [2].

В Ковельському медичному коледжі організація спілкування учасників навчального процесу базується на наступних засадах:

- формування духу корпоративності, колегіальності, професійної спільності студента і педагога;
- орієнтація на людину з розвиненою самосвідомістю і подолання авторитарної системи виховання;
- використання професійного інтересу студентів як чинника управління навчально-виховним процесом;
- відкрита демонстрація своїх почуттів, відносин;

- вміння визначати «небезпечні зони» для спілкування, терпимість, повага.

- вміння володіти своїм настроєм, позитивно впливати на взаємовідносини між суб'єктами освітнього процесу.

Отже, саме завдяки ефективному педагогічному спілкуванню в Ковельському медичному коледжі створюється сприятлива атмосфера для позитивних змін особистості викладача; розвитку світогляду студента, оволодіння ним знаннями й уміннями, необхідними для становлення майбутнього фахівця.

Список літератури:

1. Бутенко Н. Ю. Комунікативні процеси у навчанні: підручник / Н. Ю. Бутенко – К. : КНЕУ, 2004. – 383 с.
2. Загнітко А. П. Українське ділове мовлення: професійне і непрофесійне спілкування / А. П. Загнітко, І. Г. Данилюк. – Донецьк : ТОВ ВКФ “БАО”, 2004. – 480 с.
3. Кан-Калик В. А. Учителю о педагогическом общении / В. А. Кан-Калик. – М. : Просвещение, 1987. – 190 с.
4. Савенкова Л. О. Професійне спілкування майбутніх викладачів як об'єкт психолого-педагогічного управління : монографія / Л. О. Савенкова. – К. : КНЕУ, 2005. – 212 с.
5. <http://horting.org.ua/node/1437>
6. http://eduknigi.com/ped_view.php?id=108

ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕМЕНТІВ STEM – ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС ПРЕДМЕТІВ ПРИРОДНИЧОГО ЦИКЛУ

Компанець В.А.

Національний педагогічний університет імені М.П.Драгоманова

e-mail: viktoriakompanets@gmail.com

Реформи закладів загальної середньої освіти ставлять перед педагогами школи непросте завдання – інтенсифікувати процес формування сучасної особистості, яка може мислити креативно за умови не менш розвинутого наукового світогляду. Сучасний учень повинен отримувати базові знання з природничих і технічних наук у поєднанні з навичками XXI століття, що в подальшому дозволятимуть вирішувати проблемні питання в контексті інноваційних можливостей та поточних потреб суспільства. Отже, головна проблема з якою стикається більшість випускників школи полягає у невідповідності отриманих ними навичок потребам модернізованого суспільства. Таким чином, актуальність проблеми зумовлена впровадженням елементів STEM-технологій в освітній процес дозволить розширити можливості випускників сучасних закладів освіти щодо реалізації себе у суспільстві.

Аналіз останніх досліджень вчених показав, що загальнотеоретичні й практичні аспекти інформатизації освіти, зокрема використання інформаційних технологій як одного із напрямків впровадження STEM-освіти вивчалися у М.І. Жалдака, Н.В. Морзе, О.М. Спіріна, С.О. Семертова, І.М. Смирнові та інших. У зв'язку з переорієнтацією сучасних закладів освіти на розвиток особистості та формування конкурентоспроможних фахівців, більшість сучасних дослідників звертають увагу на STEM. Зокрема, у дослідженнях Морзе Н.В. розглянуто основні особливості сучасної STEM-освіти: інтегроване

навчання, розвиток навичок критичного мислення та вирішення проблем, активна комунікація і командна робота, креативні та інноваційні підходи до створення проектів, підготовка дітей до технологічних інновацій життя, застосування науково-технічних знань у реальному житті тощо.

Метою і завданнями статті є вивчення та узагальнення досвіду впровадження STEM – технологій в освітній процес предметів природничого циклу, зокрема під час вивчення учнями біології в основній школі.

Вивчення науково-методичних джерел з проблем STEM-освіти дозволяє стверджувати, що по своїй суті, STEM - це філософія викладання, яка об'єднує чотири дисципліни разом у єдину міждисциплінарну програму, яка пропонує викладання в реальних умовах (на відміну від суто академічних) програм та методів навчання. Іншими словами, це змішане середовище навчання, як науковий метод може бути застосований у повсякденному житті. Він навчає школярів мисленню та зосереджує увагу на реальному вирішенні проблеми.

Аналіз зарубіжного досвіду показав, що STEM-освіта починається ще в початковій ланці освітнього процесу:

- початкова школа - STEM ґрунтується на курсах STEM початкового рівня, а також на обізнаності про галузі та професії STEM. Такий початковий рівень забезпечує структуроване проблемне навчання, що об'єднує всі чотири галузі STEM. Мета полягає в тому, щоб зацікавити дітей, а також робиться акцент на навчанні STEM у школі та поза нею;

- основна школа - на цьому етапі курси ускладнюються, продовжується усвідомлення учнями значення STEM-освіти, також зростають академічні вимоги. На цьому рівні починається вивчення учнями галузей, пов'язаних зі STEM;

- старша школа - програма навчання фокусується на застосуванні предметів у складній формі. Курси та методи навчання доступні у сферах та професіях STEM, зокрема відбувається підготовка до закінчення середньої освіти та можливе працевлаштування.

Вищезазначене дозволяє стверджувати, що особливістю STEM-освіти є постійний всебічний розвиток учня із залученням природничих, іноваційно-технічних та математичних дисциплін.

Таким чином, організація STEM-уроку потребує від вчителя значно більших зусиль. Навчальний заклад має бути забезпечений необхідним професійним обладнанням. Стандартний комплект для виконання завдань рівня STEM – освіти дітьми старшої школи має вміщати мінімум 4 дидактичні компоненти:

- 1) відповідне програмне забезпечення для моделювання дослідів і робототехніки;
- 2) 3-D принтер для моделювання;
- 3) цифровий фрезерувальний верстат для моделювання та конструювання;
- 4) голографічний екран, відеокамера та проектор для створення навчальних відео.

Пошук способів вирішення завдань STEM – уроку неможливий без використання міжпредметних зв'язків, до яких залучається широкий спектр раніше отриманих знань. Найпростіша форма виконання подібних завдань представлена у формі звичайного інтегрованого уроку, за умови посиленого використання інтерактивних технологій.

Термін виконання учнями завдань типових для програм STEM – освіти не обмежується коротким проміжком часу. На початку навчального року вчитель оголошує учням тему річного проекту та етапи його виконання, завдання якого учні вирішують поступово на кожному уроці, що в сукупності приведуть до досягнення поставленої мети в кінці навчального року.

Для прикладу реалізації завдань STEM – освіти на уроках біології учнями середньої школи розглянемо виконання ними проекту стосовно облаштування автоматизованої теплиці для вирощування підібраних рослин. Рекомендована кількість дітей в групі перед якою вчитель на початку року ставить відповідне завдання – чотири. В ході його виконання на уроці біології передбачається

встановлення міжпредметних зв'язків з такими дисциплінами: інформатика, інженерія, математика, фізика, хімія, трудове навчання. Вчитель повинен проговорити з учнями мету даного проекту, яка полягає у створенні стовідсотково автоматизованої теплиці, облаштованої та запрограмованої відповідно до вимог обраного типу рослинності. Термін, за який учні мають виконати завдання проекту становить 1 рік. Спершу учні мають об'єднатися в групи кількістю до чотирьох осіб і визначитися з типом рослинності, під який вони будуть налаштовувати власну теплицю. Для цього необхідно опрацювати теоретичний матеріал, ознайомитися з біологічними характеристиками сорту обраних рослин та їх екологічною приналежністю. Перед учнями постає завдання визначити оптимальні кліматичні показники вологості, температури та освітленості, якими має володіти майбутня теплиця задля комфортного вирощування в ній підібраних рослин. Правильно виконане завдання забезпечить підтримання вологи на оптимальному рівні, тобто постачання додаткового зволоження в тій кількості, яка потрібна рослині. Щоб спостерігати рівень вологи всередині теплиці слід встановити відповідний датчик, який вимірює коливання вологості через зміну опору субстрату, що також коливається за наявності чи відсутності в ньому води. На уроках фізики учні повинні відкалібрувати датчик відповідно до потреб рослини, що вирощується. Залежність опірних властивостей субстрату від його хімічного складу учні досліджують на уроках хімії, або використовують вже готові знання. Наприклад, з курсу природознавства учні можуть пам'ятати, що ґрунти з високим вмістом органічної речовини прийнято вважати родючими. Дана властивість допомагає ґрунтам з високим вмістом органічної речовини утримувати оптимальний рівень вологи, на противагу ґрунтам з високим вмістом кислот, схильних до проявів ерозії.

Знання, отримані на уроках інформатики, допоможуть учням запрограмувати датчики кліматичного контролю відповідно до встановлених потреб обраного типу рослин. У школі має бути 3-D принтер, на якому учні матимуть змогу друкувати окремі деталі конструкцій теплиці.

В процесі дослідження учні поглиблюють власні знання стосовно принципів дії датчиків вологості повітря та CO₂ (вказує на рівень провітрюваності теплиці), принципів та наслідків дії штучного освітлення на рослину.

Додатково учні можуть сконструювати робота-збирача, запрограмованого на видалення окремих частин рослини (плодів, сухого листа тощо), який визначатиме її фенологічну фазу через зміну кольору частини пагона, наприклад збиратиме плоди тільки червоних томатів.

Використання елементів STEM – освіти на даному етапі розвитку української школи більш доцільно в умовах позаурочної діяльності учнів, оскільки система інтегрованого навчання в Україні потребує більшого розвитку і внесення відповідних корективів. Але в майбутньому така форма роботи з учнями є необхідною передумовою становлення висококваліфікованих фахівців, адже сучасні тенденції розвитку суспільства вимагають від випускників шкіл володіння навичками креативного мислення в сукупності з якісною теоретичною підготовкою і вмінням роботи в колективі.

Список літератури:

1. Морзе Н. В. Формування ключових і предметних компетентностей учнів робототехнічними засобами stem-освіти / Н. В. Морзе, М. А. Гладун, С. М. Дзюба // Інформаційні технології і засоби навчання. - 2018. - Т. 65, № 3. - С. 37-52.
2. STEM-освіта [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://imzo.gov.ua/stem-osvita/>
3. All About STEM High Schools / Retrieved from: <https://www.gettingsmart.com/2018/02/all-about-stem-schools/>
4. Stem Integration in Classroom Practices among Biology Teachers in Mara Junior Science College (MJSC) / Retrieved from: http://hrmars.com/hrmars_papers/STEM_Integration,_Teachers'_Understanding,_Classroom_Practices,_Biology_Education,_Challenges.pdf

**ВПЛИВ СИНТЕТИЧНИХ СТИМУЛЯТОРІВ РОСТУ НА ПРОЦЕС
УКОРІНЕННЯ НАПІВЗДЕРЕВ'ЯНІЛИХ ЖИВЦІВ *TAXUS MEDIA*
*HICKSII***

Компанець В.А.

Національний педагогічний університет імені М.П.Драгоманова

e-mail: viktoriakompanets@gmail.com

Завдання збереження декоративних властивостей сорту голонасінних рослин реалізується за допомогою вегетативного розмноження, що на противагу насінному, завжди виправдовує очікуваний результат з точністю до 100%. В його основу покладена здатність вегетативних частин рослини до самооновлення, ініціюючи появу нової рослини, ідентичної відносно даних вихідного матеріалу материнської рослини. В галузях сучасного сільського та ландшафтного господарства методика найчастіше реалізується шляхом живцювання [1].

Для розведення тису та збереження при цьому декоративних його властивостей, що здатні втрачатися при насінневому розмноженні доцільно використовувати методи вегетативного розмноження голонасінних рослин за допомогою зелених чи напівздерев'янілих живців.

Потреба в удосконаленні технології живцювання зразків тису є актуальною, оскільки без попередньо проведених досліджень неможливо визначити оптимальні вимоги щодо вихідного матеріалу та речовин-стимуляторів процесу коренеутворення, дози яких можуть у незначних кількостях зовсім не впливати на швидкість укорінення, а у завищених – суттєво його інгібувати.

Всі біологічні стимулятори коренеутворення мають фітогормональну природу і виробляються самою рослиною у необхідній кількості, відповідно до фази онтогенезу.

Процес ефективного стимулювання ризогенезу прослідковується на молодих живцях рослин. У випадку додавання до субстрату розчинів індолілоцтової кислоти (ІОК) та індолілмасляної кислоти (ІМК) спостерігається прискорений процес закладання додаткових коренів [3]. Якісний результат ініціації даного процесу залежить від правильного розрахунку дози стимуляторів у відповідності до біологічних особливостей рослини, її віку, виду та стану укорінюваного матеріалу. Концентрація дози β -індолілоцтової кислоти (ІМК) та β -індолілмасляної кислоти (ІМК), що є найпоширенішими активаторами процесів коренеутворення на молодих живцях, коливаються в межах 10-200 мг/л, при цьому слід враховувати, що час дії на рослину не повинен перевищувати 6-48 годин, в противному випадку процес ініціації різко заміниться на процес інгібіції [2].

В основу нашого дослідження покладена мета виявити вплив біологічно активних речовин на швидкість розвитку кореневої системи живців. Для дослідження відібрали зразки молодих материнських рослин декоративної форми тису середнього Хіксі (*Taxus media Hicksii*). Всі рослини роду тис – відносно невимогливі до встановлення чіткого терміну строків живцювання, тобто його можна проводити в будь-який час року. Під час власних досліджень ми керувалися рекомендованими вимогами, виявленими на основі попередніх досліджень, а саме проводити живцювання материнських рослин в ранньовесняний період (кінець лютого – початок березня). Для цього брали напівздерев'янілі живці з «п'яткою» довжиною до 15 см, зрізані за допомогою гострого леза ножа з бічних пагонів материнської рослини. Дослідний матеріал приготовлений у кількості 120 шт розділили на три частини. Зразок №1 витримували у водному розчині штучно синтезованого препарату «Корневін» з розрахунку 10 мг/л протягом 18 год. Для вкорінення живців зразку №2 збільшили дози діючої речовини до 20 мг/л, а час стимуляції продовжили до 48

год (збільшили в 2,5 рази). Зразок № 3 (контрольний) у кількості 40 напівдерев'янистих живців постійно перебував у наповненій дистильованою водою ємкості. Після проведення цього етапу, живці висадили в спеціально приготовлену ємкість з субстратом. Оптимальні кліматичні умови, необхідні для якісного укорінення напівдерев'янистих живців тису Хіксі підтримували за допомогою спеціально облаштованої мікротеплиці. Перші прояви ризогенезу напівдерев'янистих живців стали помітними через 4 тижні у живців зразку №1. Даний процес вперше зафіксували на зразках №2 та №3 після 6 тижнів з моменту закладання досліду. Обчислення розмірів кореневих систем проводили на початку червня, після того як минуло 3 місяці з моменту ініціації укорінення. Приводом для початку вимірювання та розрахунків величини кореневих систем стала достатня сформованість їх сформованість у більшості досліджуваних зразків. Середнє значення отриманих результатів занесено до таблиці 1.

Таблиця 1

Результати впливу стимуляторів коренеутворення на розвиток кореневої системи декоративної форми тису середнього Хіксі

Характеристика показників	Зразок № 1 (розчин «Корневін» з розрахунку 10 мг/л - 18 год)	Зразок № 2 (розчину «Корневін» з розрахунку 20 мг/л - 48 год)	Зразок № 3: контрольний (дистильована вода)
Середня довжина утворених коренів, см	6,8	5,3	4,9
Сумарний діаметр, см	7,1	5	4,75
Загальний об'єм кореневої системи, см ³	287,1	98,1	88, 41

В результаті проведених досліджень сформуvalи відповідні висновки:

1) при використанні штучно синтезованих стимуляторів коренеутворення напівдерев'янистих живців необхідно чітко розраховувати дози та тривалість дії активних речовин. Рекомендована кількість встановлена виробником становить 10 мг діючої речовини на 1 л води протягом 18 год;

2) різке збільшення доз та тривалості дії стимуляторів коренеутворення інгібує процес ризогенезу, чим знижує швидкість процесу укорінення до такої в контрольному зразку;

3) правильно підібрані дози та час дії активних речовин, збільшили якість розвитку кореневої системи живців у 3 рази.

Результати дослідження вкотре підтвердили доцільність використання штучносинтезованих препаратів коренеутворення рослин задля пришвидшення процесів ризогенезу напівздерев'янілих живців і збільшення якості укорінення посадкового матеріалу.

Список літератури:

1. Никитинский Ю.И. Размножение декоративных деревьев и кустарников зелеными черенками: Учеб. пособ. для студ. спец. 1512. Л. ЛТА, 1981. 19. ил. – 96 с.
2. Овчаров К.Е. Регуляторы роста растений / К.Е. Овчаров – М.: Просвещение, 1968. – 110 с.
3. Турецкая Р.Х. Физиология корнеобразования у черенков и стимуляторы роста. – М. Изд-во АН СССР, 1961. – 280 с.

Тематика: Економічні науки

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ БАНКІВСЬКОГО ІНВЕСТИВАННЯ

Коненко В.В.

канд. екон. наук, старший викладач кафедри підприємництва та бізнес-адміністрування

Банківська діяльність – це сфера та вид економічної діяльності, яка в сучасних умовах динамічно розвивається на підприємницьких засадах і

забезпечує рух грошей та його регулювання. Це перше і найпоширеніше визначення поняття «банківська діяльність». Зрозуміло, що таке визначення банківської діяльності стосується тільки комерційних банків.

Головними особливостями банківської діяльності є такі:

- жорстке і цілеспрямоване державне регулювання;
- наявність і посилення конкуренції між банками і між банками та небанківськими фінансовими інститутами;
- відсутність виробничого циклу;
- відсутність фізичного зношення банківських продуктів;
- прагнення банків мінімізувати внутрішні і зовнішні ризики їх функціонування;
- неможливість застосування законодавства в сфері патентування.

Банківській інвестиційній системі притаманні структурні і функціональні властивості. До властивостей структури належать: її складність, цілісна побудова та ієрархічність; до функціональних властивостей зачислено – сталість, врівноваженість та інформаційна складова. Складність та цілісність інвестиційної системи тісно пов'язані між собою, оскільки перша не відкидає, а, навпаки, передбачає існування другої. Якщо зникає цілісність, то втрачається можливість ефективного існування інвестиційного середовища як цілісної системи. Економічна система є постійно єдиною внутрішньо. Вона має однакову направленість дій елементів системи. Єдність цільової спрямованості елементів системи дозволяє їй набувати ознак цілісності. Кожна складова системи функціонує, бо вона потрібна системі. Всі складові елементи взаємодіють між собою та формують єдність їхнього функціонування.

Важливою структурною властивістю банківської інвестиційної системи є її ієрархічність. Річ у тому, що ця система неоднорідна, у її межах виділяють низку підсистем. Так, господарськими суб'єктами організовується підсистема самофінансування, за допомогою якої відбуваються споживання власних ресурсів. Така підсистема формує значну кількість індивідуальних інвестиційних процесів, які поєднуються зв'язками суб'єктів господарювання.

На відміну від інших видів інвестування, банківське інвестування має свої особливості:

- метою банківського інвестування виступає отримання комерційного результату, тобто прибутку, а не будь-якого корисного ефекту (соціального, екологічного тощо), характерного для інвестування взагалі;
- вкладення мають не лише довгостроковий, а й короткостроковий та середньостроковий характер, розглядаючи великий сегмент не тільки ринку цінних паперів, а й ринку багатьох інших фінансових інструментів;
- поняття «банківське інвестування» виділяє лише грошовий характер вкладень.

В економіці банківське інвестування розглядається як процес розміщення банківських ресурсів з метою прирощення їх вартості, що відбувається головним чином шляхом надходження грошових потоків (доходів) від реалізації інвестиційних проектів. При цьому банки беруть участь в інвестиційному процесі як інвестори, вкладаючи свої кошти, та одночасно переймають на себе інвестиційні ризики.

Згідно з законодавством інвестиції поділяються на:

1. Капітальні (придбання будівель, споруд, інших об'єктів нерухомості, інших основних засобів та нематеріальних активів).
2. Фінансові (придбання корпоративних прав, цінних паперів, деривативів та інших фінансових інструментів). Своєю чергою, фінансові інвестиції розрізняють як:

- прямі інвестиції – передбачає внесення коштів чи майна до статутного капіталу юридичної особи в обмін на корпоративні права, емітовані такою юридичною особою;
- портфельні інвестиції – придбання цінних паперів та інших фінансових активів за кошти на біржовому ринку.

3. Інвестиції під реінвестиції – здійснення капітальних чи фінансових інвестицій з прибутку, отриманого від інвестиційних операцій.

Банки можуть формувати такі типи портфелів:

1. *Портфель зростання* – зорієнтований на придбання таких цінних паперів та інших фінансових активів, ринкова вартість яких швидко зростає.

Метою портфеля такого типу є зростання капіталу не від отримання дивідендів і процентів, а внаслідок зростання курсової вартості. Інакше такий портфель називають ще таким, що орієнтований на курсову вартість. Залежно від співвідношення очікуваного зростання капіталу та ризику, можна виділити види портфельів зростання: агресивного, консервативного та середнього.

Портфель консервативного зростання містить акції великих, добре відомих і стабільних компаній, яким характерні хоча й невисокі, але стійкі темпи зростання курсової вартості.

Портфель середнього зростання одночасно формується з фінансових інструментів, яким властиві риси агресивного й консервативного портфельів. До складу такого портфеля можуть входити як надійні цінні папери, придбані на тривалий період, так і ризиковані фондові інструменти. При такому співвідношенні забезпечується середній приріст капіталу та поміркований рівень ризику вкладень банку. Таким чином, дохідність забезпечують інструменти агресивного зростання, а надійність – інструменти консервативного зростання.

Мета портфеля доходу – отримання високих поточних доходів від дивідендів та відсотків.

Змішаний портфель (збалансований портфель з урахуванням зростання і доходу інвестованого капіталу) формується, щоб уникнути можливих втрат на фондовому ринку і внаслідок зниження курсової вартості, і від низьких процентних виплат. Портфель формують частково об'єкти фондових цінностей зі швидкозростаючою курсовою вартістю, частково – високодохідні цінні папери.

У *спеціалізованому портфелі* папери або інші об'єкти інвестицій об'єднані не за загальним цільовим критерієм, а за більш частковими критеріями (за ризиком, цінним папером, галузевою або регіональною належністю тощо).

Портфель ризикованого капіталу – це переважно цінні папери і паї нових компаній, що вибрали стратегію швидкого розширення, і які можна віднести до агресивних інструментів або інші ризиковані об’єкти інвестицій з невизначеною ринковою часткою й оцінкою. За суттю, це спекулятивний портфель, мета якого – отримати дуже високі доходи від купівлі активів, коли вони сильно недооцінені.

Проблемою розвитку банківського сектору України є формування фінансово-економічного механізму реалізації інвестиційно-інноваційної моделі, яка потребує створення або удосконалення роботи низки фінансових інститутів, до яких перш за все належать банки. Банківські установи почали використовувати такий сучасний спосіб інвестування як проектне фінансування (project financing). Його реалізація може відбуватися через ринок цінних паперів або кредитний ринок. Проектне фінансування виступає цільовим кредитним інструментом реалізації інвестиційного проекту клієнта, а забезпеченням кредитних зобов’язань виступають грошові потоки (а також інші активи, що стосуються даного проекту) від реалізації самого проекту.

Варто зазначити, що на своїх офіційних сайтах більшість банків позиціонують себе як активні учасники ринку проектного фінансування, хоча зазвичай такі банки пропонують лише операції з кредитування проектів, помилково називаючи ці послуги проектним фінансуванням у маркетингових цілях. Класичним прикладом є кредитування інвестиційної діяльності суб’єктів господарювання, яке досить часто плутають з проектним фінансуванням. Клієнт отримує певний спектр послуг, пов’язаний з розробленням та реалізацією інвестиційного проекту, тобто позичальник бере інвестиційний кредит під заставу устаткування, нерухомості, акцій; гарантій, поручительства тощо. За такої схеми у ролі ініціатора проекту й позичальника виступає одна юридична особа, облік коштів на балансі позичальника.

Сьогодні здійснювати проектне фінансування в Україні можливо лише за умови наявності дешевого капіталу і залучення з цією метою міжнародних ресурсів.

Суттєвим недоліком щодо впровадження проектного фінансування в Україні вважаємо те, що банки неправильно розуміють його сутність, ототожнюючи його з кредитуванням, відтак оцінюють не прибутковість інвестиційного проекту, а поточну діяльність позичальника, його фінансовий стан.

Слід звернути увагу і на таку суттєву перепону розвитку проектного фінансування в Україні, як несприятливий інвестиційний клімат. Аби подолати перешкоду, на нашу думку, вкрай необхідним є втручання держави шляхом надання гарантій страхування проектних ризиків, зокрема надання гарантій банкам, які фінансують інвестиційні проекти.

Однак, можна визначити низку переваг проектного фінансування, насамперед – це його довготривалість, оскільки кошти для фінансування реалізації проекту позичальник одержує на тривалий строк як в національній, так і в іноземній валюті. Не менш важливою перевагою є можливість комплексного підходу до розв’язання питань з фінансування проекту, більш професійний підхід до виконання завдань.

Отже, банківське інвестування – це вкладення коштів з метою забезпечення їх повернення до вкладника в збільшеному розмірі упродовж визначеного довготривалого часового періоду. Саме відтворення господарської діяльності, розвиток ринкової інфраструктури, оновлення виробничої діяльності значною мірою відбувається з використанням банківських інвестицій, і швидкість відтворення економіки залежить від інтенсивності їх використання.

АНАЛІЗ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ МОТИВАЦІЇ ПРАЦІ ПЕРСОНАЛУ ПІДПРИЄМСТВ

Коненко В.В.

канд. екон. наук, старший викладач кафедри підприємництва та бізнес-
адміністрування,

Амбарцумян А.А.

студентка 5 курсу, гр. ХарЕПМГ15-2з,
Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова

Мотивація праці належить до проблем, вирішенню яких у світовій практиці завжди приділялася велика увага. Вітчизняні теорія й практика трудової мотивації зводяться до оплати праці, основаної на фіксованих тарифних ставках і посадових окладах, і малоефективні. Тому при формуванні систем мотивації праці на підприємствах слід використовувати вже накопичений світовою практикою досвід. З усього розмаїття моделей систем мотивації праці в ринковій економіці більшості розвинених країн можна виділити як найбільш характерні японську, американську, французьку, англійську, німецьку та шведську моделі.

Японська модель характеризується випередженням росту продуктивності праці стосовно росту рівня життя населення, в тому числі рівня заробітної плати.

З метою заохочення підприємницької активності держава не вживає серйозних заходів з контролю за майновим розшаруванням суспільства. Існування такої моделі можливе тільки при високому розвитку в усіх членів суспільства національної самосвідомості, пріоритеті інтересів нації над інтересами конкретної людини, готовності населення йти на певні матеріальні

жертви заради добробуту країни. Система стимулювання праці порівняно з іншими промислово розвиненими країнами в Японії досить гнучка. Традиційно вона будується на врахуванні трьох факторів: професійної майстерності, віку й стажу роботи. Оклад робітника, інженера, керівника нижчої та середньої ланок залежно від цих факторів встановлюється за тарифною сіткою, з допомогою якої визначається умовно-постійна частина заробітної плати працівника як сума виплат по трьох розділах: за вік, за стаж роботи, за кваліфікацію й майстерність, що характеризуються категорією й розрядом. Більшість японських компаній у політиці матеріального стимулювання використовують синтезовані системи, що поєднують елементи традиційної (вікової і нової) трудової тарифікації працівників. У синтезованій системі розмір заробітної плати визначається за чотирма показниками х вік, стаж, професійний розряд і результативність праці. Вік і стаж служать базою для традиційної особистої ставки, а професійний розряд і результативність праці є основою для визначення величини трудової тарифної ставки, яку називають «ставкою за кваліфікацію». Таким чином, використання трудової ставки виключає можливість автоматичного росту заробітної плати поза зв'язком з підвищенням кваліфікації й трудовим внеском працівника, посилюючи тим самим мотивацію до праці, яка в такому разі прямо залежить від результатів роботи.

Американська модель мотивації праці побудована на всьому заохоченні підприємницької активності й збагачення найбільш активної частини населення. В основі системи мотивації праці у Сполучених Штатах лежить оплата праці. Найбільшого поширення набули різні модифікації погодинної оплати з нормованими завданнями, доповнені різноманітними формами преміювання. Нині однією з найпоширеніших у США форм оплати праці як для основних, так і для допоміжних робітників є оплата, що поєднує елементи відрядної й погодинної систем. У цьому разі денний заробіток працівника визначається як годинна тарифна ставка, помножена на кількість годин роботи. При невиконанні працівником денної норми в натуральному

вираженні роботу продовжують до виконання норми. Ця система оплати праці не передбачає виплату премій, тому що, за твердженням американських економістів, ці суми вже закладено у високій тарифній ставці робітника й окладі службовця. Відмітною рисою розглянутої системи є простота нарахування заробітку й планування витрат на заробітну плату. Однак більшість фірм як у США, так і в інших країнах схиляються до застосування систем, що поєднують оплату праці з преміюванням. У США широко застосовуються колективні системи преміювання.

На деяких американських підприємствах застосовується нова система оплати праці, при якій підвищення оплати залежить не стільки від виробітку, скільки від росту кваліфікації й числа освоєних професій. Після завершення навчання за однією спеціальністю робітникові нараховується певна кількість балів. Він може одержати збільшення до зарплати, набравши відповідну суму балів. При встановленні розміру заробітної плати визначальними факторами є кількість освоєних «одиниць кваліфікації», рівень майстерності у кожній з них, кваліфікація за освоєними спеціальностями. Основні переваги, виявлені в процесі впровадження оплати праці залежно від рівня кваліфікації, зводяться до такого: підвищення мобільності робочої сили всередині підприємства, зростання задоволеності роботою, усунення проміжних рівнів керування, скорочення загальної чисельності персоналу, в основному за рахунок робітників і майстрів. При цьому помітно поліпшуються внутрівиробничі стосунки, підвищується якість роботи.

Французька модель мотивації праці характеризується більшим розмаїттям економічних інструментів, включаючи стратегічне планування й стимулювання конкуренції, гнучкою системою оподаткування. Відмінна риса її – включення стратегічного планування в ринковий механізм. Базисом ринкових відносин у французькій моделі є конкуренція, що безпосередньо впливає на якість продукції, задоволення потреб населення в товарах і послугах, зменшення витрат виробництва. У політиці оплати праці французьких фірм спостерігається дві тенденції: індексація заробітної плати залежно від вартості життя й

індивідуалізація оплати праці. Індекси цін на споживчі товари враховуються в оплаті праці практично на всіх великих підприємствах, що відбивається в колективних договорах із профспілками. Принцип індивідуалізації оплати праці у Франції здійснюється шляхом урахування рівня професійної кваліфікації, якості виконуваної роботи, кількості внесених раціоналізаторських пропозицій, рівня мобільності працівника.

Перевага французької моделі мотивації праці полягає в тому, що вона відчутно стимулює ефективність і якість праці, слугує фактором саморегулювання розміру фонду оплати праці. При виникненні тимчасових труднощів фонд оплати праці автоматично скорочується, завдяки чому підприємство безболісно реагує на кон'юнктурні зміни. Модель забезпечує широку поінформованість працівників про економічне становище компанії.

У *Великобританії* нині існує дві модифікації оплати праці, що залежать від прибутку: грошова й акціонерна, що передбачає часткову оплату акціями. Крім того, передбачається можливість застосування системи заробітної плати, що коливається, повністю залежачи від прибутку фірми. На підприємствах Великобританії участь у прибутках запроваджується тоді, коли, відповідно до індивідуальної чи колективної угоди, на додачу до встановленої зарплати регулярно виплачується певна частка від прибутку підприємства. Залежно від бази для вирахування суми, що розподіляється через систему участі в прибутках, розрізняють участь у прибутках, участь у чистому доході, участь в обороті або утвореній вартості, трудову пайову участь, чисто трудову участь. Пайова участь у капіталі передбачає внесення частини особистих заощаджень працівників в обмін на акції або облігації фірми з використанням цих грошей на придбання основних фондів і оборотних коштів. Пайова участь у капіталі тягне за собою передачу учасникам корпорації частини прибутку (доходу), в тому числі у вигляді дивідендів або відсотків, виплату допомоги чи премій підприємства. Трудова пайова участь поєднує зазначені вище форми. Працівник одержує дохід за трьома напрямками: основна заробітна плата, частка від участі в прибутку на основі праці, частка від прибутку на основі

вкладеного ним капіталу. Практичне застосування зазначених моделей нової системи оплати праці у Великобританії показало, що дохід працівників від участі в прибутках у середньому становить 3% від базового окладу, лише в деяких фірмах він досяг 10 % від окладу. Після впровадження участі у прибутках кількість робочих місць зросла на 13%, при цьому середня зарплата на фірмах з такою системою участі виявилася на 4% нижчою, ніж у звичайних фірмах.

Ринкове господарство *Німеччини* називається соціальним тому, що держава створює умови для всіх громадян, перепиняє прояви несправедливості й боронить усіх обділених і беззахисних: безробітних, хворих, старих і дітей. Соціальна справедливість і солідарність — неодмінні передумови суспільного консенсусу. Ця модель забезпечує рівною мірою як економічний добробут, так і соціальні гарантії.

Шведська модель мотивації праці відзначається сильною соціальною політикою, спрямованою на скорочення майнової нерівності через перерозподіл національного доходу на користь менш забезпечених верств населення. Політика солідарної заробітної плати спрямована на вирішення низки цільових завдань. Насамперед вона, поряд з ринковою конкуренцією, додатково стимулює постійне оновлення виробництва на основі останніх досягнень науки й техніки. При цьому дотримується принцип рівної оплати за рівну працю. У шведській інтерпретації це означає, що працівники різних підприємств, які мають однакову кваліфікацію й виконують аналогічну роботу, одержують однакову зарплату незалежно від результатів господарської діяльності підприємства. Ще однією характерною рисою солідарної заробітної плати є скорочення розриву між розмірами мінімальної й максимальної зарплати. Сама система визначення єдиного рівня підвищення заробітної плати сприяє його вирівнюванню: заробітки піднімаються в низькооплачуваних і стримуються у високооплачуваних працівників. Крім того, у ході переговорів про переукладання колективних договорів профспілки, як правило, домагаються

включення в них спеціальних пунктів про випереджувальні темпи росту заробітної плати в низькооплачуваних категоріях персоналу.

Проаналізувавши зарубіжні моделі мотивації праці персоналу пропонуємо адаптувати їх переваги у практичну діяльність туристичних підприємств України. Застосування певної моделі мотивації праці персоналу конкретної країни для вітчизняних туристичних підприємств не є рентабельним, саме тому нами висвітлено саме ті складові зарубіжних моделей мотивації праці персоналу, які відповідатимуть Україні по менталітету та іншим індивідуальним факторам. Науковою новизною отриманих результатів дослідження є методичний підхід до мотивації праці персоналу підприємств, основою якого є використання зарубіжних моделей мотивації праці з можливістю його адаптації до вітчизняних умов підприємницької діяльності.

Тематика: Економічні науки

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ОЦІНЮВАННЯ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Коненко В.В.

канд. екон. наук, старший викладач кафедри підприємництва та бізнес-адміністрування,

Пересада О.В.

студент-магістрант 2 курсу, гр. М БА 2018-1,
Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова

Успіх у будь-якій підприємницькій діяльності в основному визначається правильно обраною стратегією управління ресурсним потенціалом підприємства. Вибір стратегій залежить у свою чергу від оцінки ресурсного

потенціалу.

Ефективність управління ресурсним потенціалом безпосередньо пов'язана з конкурентоспроможністю підприємства, яку можна визначити як комплексну характеристику, яка відображатиме порівняльну ефективність використання ресурсного потенціалу.

Необхідне проведення заходів щодо підвищення якості управління ресурсним потенціалом з використанням сучасних методик:

- формування спрямованості управлінських імпульсів на зміну стану ресурсного потенціалу в бік підвищення ефективності його використання;
- формування систем управління, розрахованих на облік факторів зовнішніх взаємодій;
- формування методів управління потенціалом попиту, ринкового ресурсу;
- впровадження в управлінську практику інноваційних методів впливу на ресурсний потенціал.

Ресурсний потенціал має певні властивості, до яких відносяться: нестабільність стану, невизначеність і динамічність розвитку. Метою управління потенціалом є надання йому стабільного і певного в часі характеру, а також його розвиток в заданому напрямку. Розглянемо завдання необхідні для оцінки ресурсного потенціалу. Стабілізація потенціалу, як перше завдання управління буде полягати в наступній послідовності кроків:

- 1) інвентаризація потенціалу по можливості використання;
- 2) перехід потенціалу з прихованого в досліджуваний резервний;
- 3) перехід потенціалу з резервного в інвестиційний і експлуатований потенціал;
- 4) стабілізація потенціалу.

Поняття стабільності в даному дослідженні трактується як такий стан потенціалу, при якому він проявляє себе і стає можливим його ідентифікація і використання. Поняття стабільності є відносним для різних учасників економічного процесу, але при цьому для всіх учасників потенціал є об'єктом

економічної діяльності і, тому, в процесі його стабілізації беруть участь всі сторони.

У вузькому сенсі під стабілізацією можна розуміти формування портфеля інвестиційних пропозицій, що охоплюють всі елементи потенціалу, в більш широкому сенсі стабілізація являє собою безперервний процес формування, уточнення, реалізації та оцінки інвестиційних пропозицій. Визначеність інформації є об'єктом дослідження в різних методологіях оцінки ресурсного потенціалу, а визначеність реальних значень ресурсів є скоріше критерієм оцінки системи знань про природу і економіці. В якійсь мірі і та й інша визначеність є суб'єктивним фактором. Ресурси і інформацію можна розділити на внутрішні і зовнішні по відношенню до соціально-економічній системі. У разі зовнішніх ресурсів їх можна розділити на прикріплені до підприємства (наприклад, фінансові ресурси у вигляді трансфертів, інфраструктурні ресурси у вигляді глобальних транспортних систем і ін.). А також пошукові ресурси (наприклад, фінансові ресурси у вигляді інвестицій, інфраструктурні ресурси у вигляді мереж матеріальних і фінансових потоків). Рішення даних завдань може послужити основою формування довгострокової стратегії розвитку.

Розглянемо сучасну методику пошукового закріплення зовнішніх інвестиційних ресурсів, як напрям розвитку ресурсного потенціалу підприємства. Сутність цієї методики в наступному:

- етап оцінки, при нестачі або неможливості ефективного використання внутрішніх інвестиційних ресурсів, основна орієнтація повинна бути на залучення зовнішніх ресурсів;
- етап пошуку зовнішніх інвестиційних ресурсів полягає в процедурі виявлення потенційних інтересів зовнішніх інвесторів у використанні будь-якої складової потенціалу соціально-економічної системи, тобто визначення її конкурентних позицій на ринку інвестицій;
- етап прикріплення зовнішніх інвестиційних ресурсів полягає в реалізації інтересів зовнішніх інвесторів в межах розвивається соціально-економічної системи та виходу інвестиційних ресурсів на цикл безперервного

ресурсно-інноваційного розвитку, який дозволяє «самовідтворюватися» інвестиційним ресурсам. Завдання управління внутрішніми ресурсами в даному випадку буде, перш за все, заключатися в їх стабілізації (визначеності) в часі.

Виходячи з цього, до вищевикладеної методики управління ресурсами, слід додати методику стабілізації ресурсів у часі, як ще одного напрямку розвитку ресурсного потенціалу підприємства. Сутність цієї методики в наступному:

- етап пошуку, при оцінці наявності ресурсів в потенціалі системи необхідно враховувати різний ступінь визначеності і ризику по ресурсам, використовуючи сценарні варіанти прогнозування ресурсів і методи страхування ризиків;
- етап оцінки, розглядаючи обраний сценарний варіант наявності і використання ресурсів, необхідно розробити планову модель використання ресурсів у часі (мережеву вірогідну ресурсну модель), яку можна оптимізувати на основі ресурсозаміщення;
- етап стабілізації, в процесі реалізації програми розвитку мережева ресурсна модель є основою для контролю і оперативного забезпечення стабільності ресурсів.

На сьогоднішній день вже розроблено та апробовано на практиці три розвинені методики оцінки та управління ресурсним потенціалом сучасного підприємства:

- методика аналізу агрегованих показників статистичних даних, використовуваних для оцінки ресурсного потенціалу підприємницької структури;
- методика грошової оцінки фінансових, матеріально-технічних, інформаційних, трудових ресурсів;
- кореляційно-регресійний аналіз, який дозволяє оцінити ресурсний потенціал за наслідками господарської діяльності підприємства – обсягам виробленої, реалізованої продукції підприємства, його прибутком, які характеризують рівень організації та управління підприємством.

Виділяють такі методи управління:

- економічні;
- технологічні;
- соціально-психологічні;
- адміністративні.

Кожний із вказаних методів управління зумовлений різноманітними чинниками. Так, економічні методи зумовлені економічними чинниками. За їх допомогою досягається колективне та індивідуальне задоволення потреб на всіх рівнях. Методи управління використовуються з різним ступенем ефективності.

Ефективне використання економічних методів потребує певних передумов: здатності підприємства адекватно реагувати на зміну економічних умов розвинутого ринкового середовища, фінансово-кредитних інститутів тощо. Економічні методи управління передбачають розробку плановоекономічних показників та механізмів їх досягнення. Через матеріальну зацікавленість стимулюють ініціативу та відповідальність працівників за результати прийнятих рішень. В основному, економічні методи діють на об'єкт, яким управляють, не прямо, а опосередковано.

Найефективнішими *економічними* методами управління є економічні стимули. Економічні стимули – це способи впливу, які спонукають економічну поведінку індивідів, груп у сфері економічної діяльності до вирішення конкретних фінансово-господарських завдань відповідно до мети підприємства. Вони зумовлюють поведінку індивідів, сприяють гармонізації колективних, групових та індивідуальних інтересів. Ґрунтуючись на використанні матеріальних стимулів (тарифних ставок, посадових окладів, доплат, надбавок, премій), дивідендів, цінних подарунків, дотацій, компенсацій, пільг тощо. Вони є найдієвішими способами впливу на продуктивність праці працівників підприємства.

В управлінні ресурсним потенціалом підприємства, поряд з економічними, застосовують *технологічні* методи управління. Останні

здійснюють вплив на діяльність працівників через документи, які визначають технологію фінансово-господарських процесів.

Третю групу складають *соціально-психологічні* методи управління ресурсним потенціалом.

Управління результатами діяльністю повинно містити сукупність систематичних процедур і підходів, що використовуються для оцінювання результатів діяльності підприємства та зворотного впливу з метою їх покращення. При цьому прийняття рішень має відповідати загальним вимогам, що висуваються до будь-яких управлінських рішень. Вони мають бути обґрунтованими, цілеспрямованими, кількісно та якісно визначеними, правомірними, оптимальними, своєчасними, комплексними та гнучкими. Тільки за умов дотримання цих принципів прийняті рішення будуть виконувати керуючу, координуючу (узгоджувати окремі дії, рішення, діяльність окремих фахівців та підрозділів) та мобілізуючу (активізація виконавців) функції задля підвищення ефективності ресурсного потенціалу підприємства.

Тематика: Інші професійні науки

РЕЦИКЛІНГ ПРОМИСЛОВИХ ВІДХОДІВ – ПОТЕНЦІЙНА АЛЬТЕРНАТИВА ТРАДИЦІЙНИМ РЕСУРСАМ БУДІВЕЛЬНОЇ ГАЛУЗІ

Коновалов С.В.

керівник центру ВСП «ІНО КНУБА»

Салімова В.В.

викладач, фахівець II категорії ВСП «ІНО КНУБА», тел.: +380962799715,

na-sa19@ukr.net

В сучасних умовах розвитку Світового співтовариства щороку зростають обсяги потреб в об'єктах основних фондів, будуються нові міста, збільшується

чисельність населення. Обсяги потреб нових будівельних матеріалів і виробів зростають пропорційно до розвитку міст і крупних населених пунктів. Серед головних задач промисловості будівельних матеріалів і виробів є створення ресурсно-ефективної продукції, здатної здешевити будівництво і забезпечити при цьому виконання нормативних регламентних вимог до будівель і споруд.

На теплопостачання будівель і споруд в Україні щорічно витрачається понад 4,4 мільйона тон умовного палива, що становить близько 45% від загальних витрат енергоресурсів у державі [1-2]. Однією з необхідних умов ЄС, які стоять перед нашою країною є виконання директив по енергоефективності, зокрема директиви №2010/31/ЄС по енергетичній ефективності будівель і директиви №2006/32/ЄС про ефективність кінцевого використання енергії. Проблема енергозбереження є надзвичайно важливою і відноситься до питань національної безпеки.

Одним із шляхів зменшення енергоспоживання об'єктів житлового фонду є розробка раціональних конструктивних рішень огорожувальних конструкцій, які відповідають сучасним вимогам по теплозахисту, пожежної безпеки, санітарним нормам, надійності в експлуатації та довговічності. Вимоги будівельних норм стосовно теплоізоляції зовнішніх елементів будівель істотно змінюють підхід до вирішення цієї задачі. З одного боку, для збільшення термічного опору стіни, виконаної з традиційних матеріалів (керамічна і силікатна цегла, керамзитобетон), вимагає збільшення товщини стін до 1,2...2,5 метра (табл. 1).

У сучасному будівництві ніздрюватий (пористий) бетон займає одне з провідних місць серед стінових будівельних матеріалів масового застосування поряд з цеглою, керамзитобетонними та іншими стіновими виробами, виготовленими з мінеральної сировини природного походження. Широке застосування такий високоефективний будівельний матеріал, в першу чергу, як стіновий, отримав завдяки цілому ряду переваг – доступність сировинної бази, екологічність, високі теплоізоляційні властивості при достатній міцності,

зменшена середня густина, доступність технології влаштування огорожуючих конструкцій.

Таблиця 1.

Порівняльні характеристики будівельних матеріалів [3-4].

Характеристики матеріалу	Вид стінового матеріалу					
	Керамзитобетон	Цегла керамічна	Цегла силікатна	Цегла силікатна пориста	Вапняк, черепашник	Газобетон
Середня густина, кг/м³	1000	1400	1800	1400	1400	300..600
Теплопровідність, Вт/м·К	0,41	0,58	0,76	0,64	0,58	0,11..0,16
Термічний опір (R), стіни, при товщинах стін						
Товщина, м	0,35	0,51..0,62	0,51..0,62	0,51..0,62	0,4	0,375..0,5
R, м²·К/Вт	1,02	1,04..1,23	0,84..0,98	0,96..1,13	0,85	3,1..4,5
Товщина стіни, м, при термічному опорі (R _n), м²·К/Вт						
R _n =2,8 м²·К/Вт	1,15	1,62	2,13	1,79	1,69	0,36..0,79
R _n =3,3 м²·К/Вт	1,35	1,9	2,5	2,11	1,91	0,43..0,86
Маса м² стіни, кг, при термічному опорі (R _n), м²·К/Вт						
R _n =2,8 м²·К/Вт	1150	2268	3834	2506	2268	108..438
R _n =3,3 м²·К/Вт	1350	2660	4500	2954	2660	129..480

Задачі забезпечення механічної міцності стінових виробів з ніздрюватих бетонів вирішуються декількома традиційними технологічними прийомами, зокрема – і за рахунок використання комплексних хімічних і активних мінеральних добавок. Враховуючи той факт, що додавання до складу формувальних розчинів активних природних мінеральних добавок потребує додаткових затрат на їх виробництво, перспективним напрямом є використання як альтернативи таким компонентам продуктів переробки промислових відходів [5-6].

В Україні щорічно в результаті роботи 12 теплоелектростанцій (ТЕС) потрапляють у відвали біля 10 млн. т золошлакових відходів [7]. Накопичення таких шкідливих з екологічної точки зору продуктів призводить до засмічення значних територій сільськогосподарських земель.. Питома вага використання такої сировини техногенного походження вітчизняними підприємствами будівельних матеріалів у 5-8 раз менше, ніж у зарубіжних країнах [8].

Розроблені авторами [9-10] склади будівельних матеріалів з використанням золи-виносу і відвальних продуктів фосфогіпсів можуть використовуватись як альтернатива традиційним мінеральним в'язучим. Приведені результати дослідження фізико-механічних і фізико-хімічних властивостей зразків запропонованого комплексного в'язучого (таблиця 2) підтверджують можливість впровадження отриманої технології у виробництво.

Таблиця 2.

Склади сумішей і фізико-механічні характеристики зразків

Компонентний склад сумішей	ρ , кг/м ³	$R_{зг}$, МПа	$R_{ст}$, МПа
Ц:П = 1:3 (стандартний)	2030	4,6	15,2
(0,7хЦ+0,3хЗВ):П = 1:3 (контрольний)	2050	3,4	14,3
(0,7хЦ+0,3хЗВ):П = 1:3 ЗВ - активована водними розчинами кислот без добавки	1980	5,8	17,2
(0,7хЦ+0,3хЗВ):П = 1:3 ЗВ - активована водними розчинами кислот з добавкою "С-3" - 0,25%	2010	5,4	16,9
(0,7хЦ+0,3хЗВ):П = 1:3 ЗВ-активована водними розчинами кислот з добавкою "Релаксол" - 0,25%	1990	5,6	17,8

Примітка: Ц-портландцемент, П-пісок, ЗВ-зола-виносу.

Наряду з вище наведеними результатами наукових напрацювань перспективним напрямком є також переробка будівельних відходів для отримання ефективних заповнювачів будівельних сумішей. Так званий рециклінг будівельних відходів бетонних відходів може бути ефективним джерело постачання ресурсозберігаючих сировинних компонентів для будівельних сумішей. Отриманий щебінь, а також пісок з домішками пилу рештків цементного каменю є реакційно-здатним компонентом будівельних розчинів[11].

Використання складів комплексного в'язучого і заповнювачів з отриманих продуктів переробки будівельних відходів дозволить отримати будівельні вироби зі зниженими витратами цементу порівняно з традиційними рецептурними складами будівельних сумішей. Враховуючи той факт, що в процесі гідратації в'язучого після остаточного набору міцності цементного каменю, не всі компоненти клінкерних мінералів вступають в хімічні реакції

мінералоутворення, є ймовірність отримання «резервної міцності» подрібнених відходів після замішування з водою [12-13]. Таким чином використання вторинних продуктів рециклінгу будівельних відходів і компонентів комплексного в'язучого дозволить отримати технологію виробництва ресурсно-ефективних будівельних матеріалів.

Висновок

Використання технології рециклінгу промислових відходів в поєднанні з продуктами переробки будівельних відходів дозволяє отримати конкурентоздатні сировинні матеріали для виготовлення ефективних будівельних виробів.

Список літератури:

1. «Енергозбереження у житловому фонді: проблеми, практика, перспективи». Довідник. //Упорядники НДІпроектреконструкція, Deutsche Energie-Agentur GmbH и Instituts Wohnen und Umwelt. –2016. – 138 с.
2. Сердюк В. Р. Комплексне в'язуче з використанням мінеральних добавок та відходів виробництва / В. Р. Сердюк, М. С. Лемешев, О. В. Христич // Будівельні матеріали, вироби та санітарна техніка. Науково-технічний збірник. – 2009. – Випуск 33. – С. 57-62.
3. Теплова ізоляція будівель. Державні будівельні норми. ДБН В.2.6-31:2016. – Електронний ресурс. – Доступний з: <https://dbn.co.ua/load/normativy/dbn/1-1-0-13> 5.
4. Горшков А. С., История, эволюция и развитие нормативных требований к ограждающим конструкциям / Горшков А. С., Ливчак В. И. // Строительство уникальных зданий и сооружений. 2015. № 3 (30). С. 7–37].
5. Березюк О. В. Поширеність спалювання твердих побутових відходів з утилізацією енергії / О. В. Березюк, М. С. Лемешев // Сучасні технології, матеріали і конструкції у будівництві. – Вінниця : УНІВЕРСУМ-Вінниця, 2017. – № 2 (23). – С. 137-141.

6. Сердюк, В.Р. Об'ємна гідрофобізація важких бетонів / В.Р. Сердюк, М.С. Лемешев // Сучасні технології, матеріали і конструкції в будівництві. – 2009. – № 2. – С. 40-43.

7. Березюк О. В. Фосфогіпсозолоцементні та металофосфатні в'язучі з використанням відходів виробництва [Текст] / М. С. Лемешев, О. В. Христич, О. В. Березюк // Сучасні екологічно безпечні та енергозберігаючі технології в природокористуванні : Міжнародна науково-практична конференція молодих вчених і студентів. – Київ : КНУБА, 2011. – Ч. 1. - С. 125-128.

8. Лемешев М. С. Ресурсозберігаюча технологія виробництва будівельних матеріалів з використанням техногенних відходів / М. С. Лемешев, О. В. Христич, С. Ю. Зузяк // Сучасні технології, матеріали і конструкції у будівництві. – 2018. – № 1. – С. 18-23.

9. Сердюк В. Р. Формування структури анодних заземлювачів з бетелу-м для систем катодного захисту / В. Р. Сердюк, М. С. Лемешев, О.В. Христич // Науково-технічний збірник. Будівельні матеріали, вироби та санітарна техніка, 2010, Випуск 35. – С. 99-104.

10. Лемешев М. С. Дрібнозернистий бетон з модифікованим заповнювачем техногенного походження / М. С. Лемешев, О. В. Христич, О. В. Березюк // Materiały XI Międzynarodowej naukowipraktycznej konferencji «Naukowa przestrzeń Europy – 2015». – Przemysł (Poland): Nauka i studia, 2015. – Volume 23. Ekologia. Geografia i geologia. Budownictwo i architektura. Chemia i chemiczne technologie. – S. 56-58.

11. Сердюк В. Р. Золоцементне в'язуче для виготовлення ніздрюватих бетонів / В. Р. Сердюк, М. С. Лемешев, О.В. Христич // Сучасні технології матеріали і конструкції в будівництві. Науково-технічний збірник. – Вінниця: УНІВЕРСУМ-Вінниця. – 2011. – №1(10). – С. 57-61.

12. Ковальский В П. Применения красного бокситового шлама в производстве строительных материалов // Вестник Донбасской национальной академии строительства и архитектуры. – 2005. – № 1(49). – С. 55-60.

13. Лемешев, М. С. Комплексна переробка техногенних відходів хімічної промисловості та металообробних виробництв / М. С. Лемешев, О. В. Христич, О. В. Березюк // *Materialy XI Mezinarodni vedecko-prakticka konference "Aktualni vymozenosti vedy – 2015"*. – Praha: Education and Science, 2015. – Dil 7. – S. 60-62.

Тематика: Інші професійні науки

**РОЛЬ МОДЕЛІ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ АКАДЕМІЇ НАУК ЗА
В.І.ВЕРНАДСЬКИМ У РОЗВИТКУ І ФОРМУВАННІ ЕКОЛОГІЧНОЇ
НАУКИ В УКРАЇНІ (1918-1955 рр) НА ПРИКЛАДІ АСКАНІЇ-НОВА ТА
ДНІПРОВСЬКОЇ БІОЛОГІЧНОЇ СТАНЦІЇ**

Коновалова Я.П.

Серебряков В.В.

Київський міський центр здоров'я, завідувача прес-центром

e.mail: Yanakonovalova1@ukr.net, моб: +380955793279

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, д.б.н., проф.

bcssu2@gmail.com

У 2020 році виповнюється 75 років від дня смерті академіка В.І.Вернадського (1863-1945). Життю та діяльності відомого вченого присвячено багато творів, серед яких праця «В.І.Вернадський. Життя і діяльність в Україні» (1988), яка присвячена 125-й річниці від дня народження В.Вернадського і містить відомості його перебування в Україні, про створення Академії наук, і доповнена документальними матеріалами вченого: нотатками, виступами, спогадами. У 1994 році надрукована книга В.І.Вернадського «Жива речовина і біосфера», яка знайомить читачів не лише із суттю вчення автора, а й з ним самим. Біографічні листи академіка, його спогади та результати наукової праці зібрані разом і видані 2000 року під назвою «Антологія

літератури про В.І.Вернадського за сто років (1898-1998)». Історії створення Академії Наук в Україні присвячені: Збірник праць Комісії для розробки законопроекту про заснування Української Академії Наук у Києві у 1919 році; «Рання історія Академії наук України (1918-1921)» (1993) авторів Ю.Храмова, С.Рудої, Ю.Павленко, В.Кучмаренко. Цікавими джерелами інформації є видання, присвячені 85- та 90-річчю створення установи, які були надруковані відповідно у 2003 році (автор Л.Матвєєва) та у 2008 році (за ред. Б.Є.Патона). Історію Асканії-Нова можливо дізнатись зі сторінок праць: В.Борейко Асканія-Нова: тяжкі версти історії (1826-1993)» (1994), П.К.Козлова «Державний заповідник «Чаплі» (колишня Асканія-Нова)», надрукованої у 1928 році у збірнику «Вісник знань» (№15-17) та багатьох інших. Про історію створення та наукову діяльність Дніпровської біологічної станції розповідають наступні джерела: звіти Ю.І.Вагнера, надруковані на шпальтах Праць Дніпровської біологічної станції у 1914 році (вип. 1), «Інститут Гідробіології» (1984), «Гідробіологічні дослідження континентальних водойм в Національній Академії Наук України» (2008) та інших.

Аналіз вищезазначених друкованих матеріалів показав наявну можливість на прикладі двох установ Асканії-Нова та Дніпровської біологічної станції продемонструвати важливе значення для розвитку і формування екологічної науки в Україні (1918-1955 рр) двох доленосних історичних фактів: організації Української Академії наук та організації цієї установи саме за моделлю В.І.Вернадського.

Метою даного дослідження є спогади наукової громадкості про важливу роль академіка В.І.Вернадського у створенні академії Наук в Україні і про її позитивний вплив на розвиток і формування екологічної науки.

Завданнями даного дослідження були: короткий огляд літератури з тематики організації у Києві у 1918 році Академії Наук; опис моделі створення Академії Наук за В.І.Вернадським; відстеження, на прикладах Асканії-Нова та Дніпровської біологічної станції, якості розвитку і формування екологічної

науки в установах в залежності від її належності до структури Академії Наук; систематизація літератури з даного питання.

Перше загальне зібрання Української Академії Наук (УАН) відбулось 27 листопада 1918 року у місті Києві. Питання про УАН виникло з ініціативи М.С.Грушевського навесні 1917 року на засіданні Українського Наукового Товариства [1,с.75,103,108]. Проте організацію установи, розробку її концепції та принципів пов'язують з іменем відомого вченого, дослідника історії становлення та розвитку Академій Наук у світі та у Петербурзі В.І.Вернадським (1863-1945). Отже, існувало дві думки двох вчених, щодо організації УАН. М.С.Грушевський мав намір перетворити в Академію Наук Українське Наукове Товариство з «помітною перевагою історико-філологічних наук як таких, що досліджують національні особливості України» [2,с.19]. Академічна модель В.І.Вернадського передбачала УАН як загальнонаціональний масштабний науковий центр, в якому об'єднані державні наукові установи. Вчений писав, що «На першому місті насамперед ... має бути створене добре облаштоване відділення української мови, літератури та історії ... та ті відділи інститутів, що пов'язані з практично важливими для держави інтересами з вивчення продуктивних сил країни та економічно-статистичного вивчення її. Ідеї В.І.Вернадського базувались на осмисленні соціальних планетарних процесів і баченні перспективи соціально-економічного та технологічного прогресу людства. Він далекоглядно передбачив зростання ролі науки як виробничої сили у розвитку базисних основ держави та її економічної потужності» [2,с.19]. В.І.Вернадський у створенні моделі Академії Наук в Україні врахував стрімкий розвиток природознавства у другій половині XIX- початку XX ст. і тому відмовився від принципів організації подібних станів Західної Європи XVI-XVII ст, які були створені так само як і Наукові Товариства.

Як вплинула модель УАН В.І.Вернадського на розвиток і формування екологічної науки в Україні (1918-1955 рр.) яскраво простежується на прикладах двох відомих установ: Асканії-Нова та Дніпровської біологічної станції.

Асканія-Нова, заснована у 1828 році, на початок 20-х років ХХ ст. мала акліматизаційні зоологічний та ботанічний сади, дослідну станцію з вівчарства, зоотехнічну станцію з вивчення штучного запліднення . У 1898 році був заповіданий і, тим самим, збережений для науки 600 десятин цілинного степу [3,с.162]. Тут, у 1930-1933 рр професор В.Станчинський проводив унікальні, на той час, комплексні біоценологічні дослідження, які були припинені після арешту вченого і відновлені лише через 50 років [4,с.151]. За словами академіка УАН П.Козлова, наукова робота в Асканії- Нова на кінець 20-х років ХХ ст. була погано організована з причини належності заповідника до Наркомзему, а не до УАН [5,с.849].

Дніпровська біологічна станція була заснована у 1909 році. Систематична наукова робота розпочалася у 1912 році. За словами другого керівника установи Ю.Вагнера «вчені вивчали флору та фауну водойм навколо Труханового (Алексєєвського) острова, де була розташована станція [6 ,с.11]. У 1921 вона була приєднана до УАН. Вже через 18 років станція перетворилась у Гідробіологічний інститут [7, с.7-8,10] – потужну наукову установу з вивчення екологічних проблем прісних, штучних водойм гідротехнічних споруд України, паразитів та акліматизації риб, екологічних факторів збільшення рибних запасів після II Світової війни, та інших екологічних питань.

Висновки. У зв'язку з підпорядкуванням Асканії-Нова Наркомзему, а не УАН, цінна, для формування та розвитку екологічної науки України, наукова база – асканійський цілинний степ – була фактично втрачена для вчених на період 1933-1986 рр.

Приєднання до УАН у 1921 році Дніпровської біологічної станції сприяло перетворенню установи у 1939 році у Гідробіологічний інститут – важливу наукову базу формування та розвитку екології прісних і штучних водойм України світового рівня.

Література

1. Храмов Юрій Рання історія Академії Наук України (1918 - 1921)/ Юрій Храмов; АН України Відділення історії науки Центру досліджень науково -

технічного потенціалу історії науки ім.. Г.М. Доброва. - Київ: Манускрипт, 1993. — 248с.

2. Національна Академія Наук України, 1918 - 2008: до 90 – річчя від дня заснування/ О.С. Онищенко [та ін]; ред.. Б.Є. Патон; НАН України, Нац. б-ка України ім. В.І. Вернадського.- Київ: Видавництво КММ, 2008.- 624с.

3. Шалит Михайло Колонія ангальських поселенців «Асканія Нова» і Державний степовий заповідник України «Чаплі» // Вісник природознавства Харків, — 1928 — №3-4. — Харків, — С. 157 - 170

4. Борейко Владимир Аскания Нова: тяжкие версты истории (1826 – 1993). Киев, 1994. — 157стр.

5. Козлов Петр Кузьмич Государственный заповедник «Аскания Нова» // Вестник знания — 1928, — №17. — С. 843-849

6. Вагнер Ю.И. Отчет о деятельности Днепровской биологической станции за 1912 год // Труды Днепровской биологической станции Киев , — 1914 год, — №1. — С.7-13

7. Гідробіологічні дослідження континентальних водойм в Національній Академії Наук України. Київ, —2008. — 264с.

Тематика: Педагогічні науки

СИСТЕМА РЕСУРСНО-ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ГОТЕЛЬНО- РЕСТОРАННОЇ СПРАВИ

Кононець Наталія Василівна

доктор педагогічних наук, доцент кафедри економіки підприємства та економічної кібернетики, ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі», ORCID ID 0000-0002-4384-1198,

natakapoltava7476@gmail.com

Нині проблема ефективної підготовки фахівців з готельно-ресторанної справи є актуальною для сучасного вітчизняного суспільства, оскільки розвиток України в контексті європейських та світових орієнтирів передбачає зосередження уваги на сфері послуг, зокрема, на готельно-ресторанному бізнесі. Не викликає сумніву той факт, що фундаментальна підготовка фахівців спеціальності 241 Готельно-ресторанна справа за освітніми програмами бакалавра та магістра постійно вносить значний вклад у становлення вітчизняного готельно-ресторанного бізнесу, що нині є галуззю з високим рівнем конкуренції та має за мету максимально задовольнити потреби споживачів, забезпечити їх високий рівень комфорту, задовольнити найрізноманітніші побутові, господарські і культурні запити.

Аналіз досліджень науковців та практики діяльності ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі» уможливив побудувати у системі фахової підготовки фахівців з готельно-ресторанної справи систему ресурсно-орієнтованого навчання (РОН), під яким розуміємо цілісний динамічний процес організації і стимулювання самостійної пізнавальної діяльності студентів з оволодіння навичками активного перетворення інформаційного середовища, яка передбачає оптимальне використання тріадою "студент-викладач-бібліотекар" консолідованих кадрових, матеріально-технічних, навчально-методичних, фінансових та інформаційних ресурсів (Кононець, 2016, 2018). За цією системою студенти спеціальності "Готельно-ресторанна справа" вчитимуться взаємодії з широким спектром різноманітних інформаційних ресурсів, як традиційних, так і електронних (рис. 1).

Система РОН складається із трьох взаємопов'язаних компонентів: "Концептуально-цільовий компонент", "Реалізаційний компонент" та "Діагностико-результативний компонент".

Концептуально-цільовий компонент враховує: профіль освітньої програми зі спеціальності 241 Готельно-ресторанна справа; мету, суть, завдання, розроблену концепцію РОН студентів у вищій школі (Кононець, 2018); обґрунтовані методологічні підходи щодо вирішення проблеми РОН студентів

у вищій школі (ресурсний, акмеологічний, студентоцентризований, компетентнісний, системний, проектний), які дають можливість оптимального досягнення мети РОН – комп'ютерна грамотність, інформаційна компетентність, інформаційна культура майбутнього фахівця з готельно-ресторанної справи, зорієнтованість його на освіту упродовж усього життя. Завданнями РОН є: навчити студентів прийомам пошуку інформації за допомогою широкого спектру інформаційних ресурсів та її обробки (багатовекторний пошук); самостійно здобувати, оновлювати, поповнювати знання, аналізувати та використовувати їх під час навчання та в подальшій професійній діяльності, тобто будувати знання, досліджувати їх та приймати рішення, тим самим сприяти інтелектуальному розвитку студентів, розвитку саморегуляції навчальної діяльності.

Рис. 1. Система ресурсно-орієнтованого навчання у процесі фахової підготовки майбутніх фахівців з готельно-ресторанної справи

Реалізаційний компонент відбиває педагогічний інструментарій у межах аудиторної (дисципліни фахової підготовки, ключовими з яких для реалізації мети та завдань РОН є дисципліни «Інформаційні технології в готельно-

ресторанному господарстві», «Інженерна та комп'ютерна графіка», «Глобальні мережі»), *позааудиторної* роботи (самоосвітня діяльність у межах виконання проектів, веб-квестів, науково-дослідної роботи тощо) та *практики*, яку студенти ПУЕТ мають можливість проходити за кордоном: Туреччина (Papillon Hotels, Delphin Hotels, Hilton Dalaman Sarigerme Resort & SPA, Туристична компанія "Sarpidon Travel"), Болгарія: готельно-ресторанні комплекси у містах: Софія, Варна, Албена, Золоті піски, Сонячний Берег, Св. Костянтина та Єлени, Банско, Приморско, Пампорово, літня програма стажування Work & Travel USA, Німеччина (програми ZAV, ZAV2), Китай: ресторан Sushui Beihe Restaurant (м. Лоян, Китай), Туніс: туристичні компанії Coral Travel, Hammamet Travel Service, 5* готелі Тунісу. Стажування проходить в департаментах готельно-ресторанного, туристичного та торгівельного бізнесу: "Front Office and Reception", "Food and Beverage", "Housekeeping", "Entertainment", "Seller", "Manufacturing", "Transfermen".

Слід наголосити, що ключове завдання ресурсно-орієнтованого навчання реалізується у процесі вивчення дисциплін "Інформаційні технології в готельно-ресторанному господарстві", "Інженерна та комп'ютерна графіка", "Глобальні мережі": саме на цих заняттях студенти вчаться ефективному пошуку інформації (освітні проекти, веб-квести, майндмеппінг), використанню сучасних Інтернет-сервісів (хмари, блоги, відеохостинг, спілкування у віртуальних спільнотах тощо) та ІКТ у цілому, і потім ці уміння переносять на процес вивчення інших дисциплін, на здобуття знань та формування відповідних компетентностей.

Діагностико-результативний компонент відображає критеріально-рівневий та діагностичний інструментарій для оцінювання рівнів ефективності РОН студентів у вищій школі: критерії (когнітивний, діяльнісно-результативний та саморегуляційний), їхні показники та рівні: високий, середній та низький. Цей компонент містить навчально-методичне забезпечення для контролю знань, умінь і навичок студентів (інформаційну систему тестування) та інформаційну систему "Електронний моніторинг

навчально-методичної роботи" для викладачів. Очікуваний результат при втіленні пропонованої системи полягає у підвищенні ефективності РОН студентів; підвищенні якості навчання фахових дисциплін та дисциплін комп'ютерного циклу (якісного показника та абсолютної успішності); розвитку інформаційно-освітніх середовищ закладів вищої освіти; дисемінації досвіду впровадження РОН при підготовці майбутніх фахівців з готельно-ресторанної справи.

Список літератури:

1. Кононець Н. В. (2016). Дидактичні основи ресурсно-орієнтованого навчання дисциплін комп'ютерного циклу студентів аграрних коледжів: дис. ... доктора пед. наук. Полтава. 473 с.
2. Кононець Н.В. (2018). Концепція ресурсно-орієнтованого навчання у вищій школі. *Витоки педагогічної майстерності: зб. наук. праць*. Вип. 22. Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка. С. 103-107.
3. Кононець Н.В. (2018). Функціональна дидактична модель ресурсно-орієнтованого навчання дисциплін комп'ютерного циклу у вищій школі. *Social and Economic Aspects of Education in Modern Society*. Vol.2. Warsaw, Poland. С. 38–41.

КІБЕРПРОСТІР ЯК ПРЕДМЕТ НАУКИ ПРО ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЇ**Кононович В.Г.**

доцент, к.т.н.

ОНПУ, vl_kononovich@ukr.net

Стайкуца С.В.

доцент, к.ф.н.

ОНАЗ, s.staikuca@gmail.com

Романюков Н.Г.

асп.

ОНПУ, nikolay.romanyukov@gmail.com

Серед низки проблем і факторів, що впливають на науку, можна виділити появу так званих «кіберфізичних систем – це інтелектуальні системи, що включають інженерно-взаємодіючі фізичних та обчислювальних компонентів» [1]. Прискорений розвиток сфери кібербезпеки (КБ) інформаційних технологій, інформаційного простору та КБ критичних сфер життєдіяльності людей, суспільства і держави. Університетській науці й освіті «потрібні якісні магістерські програми, міждисциплінарні курси та курси які спрямовані на нові професії на ринку праці, ... пріоритетом ... є переорієнтування системи освіти на потреби людини, адаптація її до світу, що швидко змінюється». [Прес-конференція Лілії Гриневич та Ганни Новосад].

Конкретним прикладом формування вимог і проблем є «питання забезпечення безпеки інформації, власником якої є громадянське суспільство в цілому, що має місце у системах електронної демократії під час прийняття рішень шляхом електронного голосування, електронних референдумів або електронних плебісцитів у мережі Інтернет» [2].

Метою даної роботи є констатація нових напрямів дослідження кіберпростору та його кібербезпеки й, відповідно, телекомунікацій, що являються базоутворюючою системою кіберпростору.

В умовах загального посилення міждисциплінарності і трансдисциплінарності зникають дрібні наукові напрями, спеціальності, дисципліни в науці та освіті. Нагальною стає універсалізація компетенцій і знань, набуття креативності і мобільності. Намагання зберегти старі напрацювання приречені на зайву трату сил і ресурсів. Виникає потреба загального підходу до нових викликів та «мобілізації» на рішучий злам старого й освоєння нового, усунення помилок з метою недопущення їх у майбутньому.

Телекомунікації, швидше, ніж ми це освоювали, послідовно зазнали цифровізації, інтегрувались з комп'ютерними системами, конвергували свої різновиди у єдину мережу, уніфікувались з радіо й телебаченням (аудіо, відео, дані) і зараз міждисциплінарно інкорпорують у себе матеріальні об'єкти, джерела і споживацьку інформаційну техніку (тобто, телекомунікації взаємно зрощуються з фізичними об'єктами). Внутрішня міждисциплінарність телекомунікацій переростає у зовнішню. У майбутньому телекомунікації це, скоріш, безперервно розподілене інформаційне середовище (кіберсередовище), яке можна розглядати як з'єднувальну матерію (ткань, - рос.) між матеріальним (точніше, фізичним) і віртуальним світом. Термін «Кібер-» більш точно підходить до цього нового явища. Його зародком є VPN; Інтернет речей; платформи для соціальної, культурної та виробничої взаємодії людей, штучного інтелекту як радника, «розумних» матеріальних об'єктів-виконавців (платформи для реалізації дистанційної участі у виробничих об'єднаннях); системи електронного уряду тощо.

Проекти, що у 80-х роках минулого століття знайшли своє випереджаюче втілення у Рекомендаціях ІТУ (Міжнародного союзу телекомунікацій), у нинішніх умовах реалізуються як «розумні мережі» (інтелектуальні мережі). Телекомунікації виконують не лише передачу інформації, а й попередню обробку інформації, як це здійснюється у сенсорних мережах.

Це реалізується швидше, ніж час, який минув з початку цифровізації. Телекомунікаційна основа кіберсередовища, теорія, властивості, поведінка «інтелект», управління, менеджмент та практика кіберсередовища – це необхідні нові науки та предмети навчання, які стають потрібними новому суспільству.

Не так давно ми були свідками й потерпілими від катастрофічних наслідків для експлуатаційного персоналу внаслідок комп'ютеризації телекомунікацій, автоматизації та централізації управління й експлуатаційних процесів. Незважаючи на безпрецедентне збільшення числа користувачів (у 1000 разів), прогресуюче збільшення обсягу переданої інформації (у Китаї приблизно 10 мегабайт відеоданих на кожну людину, у 2022 р. приблизно 90 терабайт, а у майбутньому – більше 12 екзабайт), кількість обслуговуючого персоналу у телекомунікаціях впала ще значніше. Телефонна АТС ємністю 10 000 абонентів мала штатний розпис у 102 особи. Сучасний комунікаційний вузол на 3,5 мільйона точок приєднання обслуговують у денну зміну близько 20 чоловік. Це стало можливим завдяки наближенню до заявленої норми надійності телекомунікацій – 2 години простою за 20 років. Інший приклад: в Одеській області дальній радіозв'язок в часи Радянського Союзу обслуговували 200 спеціалістів. А в суміжній Румунії завдяки автоматизації було всього 20 спеціалістів.

Де ж залишились сьогодні люди в телекомунікаціях?

– В управлінні телекомунікаціями. Основні компетенції управління (технічного, мережного та адміністративного) мають відповідати Рекомендаціям ІТУ-T(R) M-xxxx (власне управління), Q-xxx (сигналізація, а у подальшому, мабуть SIP) та ін. Від випускника потрібні знання й уміння щодо експлуатації та планування технологічних параметрів мережі, системи управління, «кібермережі» як частини кіберсередовища, забезпечення готовності мереж та їх кібербезпеки. На обслуговуваних вузлах треба програмувати й обслуговувати комутатори, маршрутизатори CISCO тощо. Все вказане може вивчатись в одній або декількох дисциплінах. Не тільки

прикладна наука, а й теоретична наука має вирішити проблеми управління гігантським мінливим телекомунікаційним середовищем та кіберсередовищем.

– В будівництві та проектуванні телекомунікаційної мережі та систем. Фактично будує телекомунікаційні системи постачальник. Високий ступінь механізації та автоматизації будівництва залишає людині управління автоматами. Постачається і будується цілком вся система зв'язку: оптоволоконні кабелі, вузли з апаратурою, система контролю та управління системою, підсистеми життєдіяльності та безпеки тощо. Наладка та введення в експлуатацію теж, як правило, проводиться постачальником. Будівництво Інтернету є свого роду стихійний процес. Також врахуємо, що 60% телекомунікаційних кабелів лежить в океані і обслуговуються вони добре обладнаним десятком кабельних суден, які чергують по різних точках земної кулі. Якщо ЗВО зможе підготувати відповідних спеціалістів, то постачальник знайде спеціалістів у нас на місці і зможе їх перекваліфікувати до своїх технологій.

– Основною інженерною функцією в телекомунікаціях є розробка та імплементація телекомунікаційних послуг – проектування, програмування, інсталяція (налаштування) та супроводження послуг. У доцифрових телекомунікаціях абоненту надавалось близько 20 послуг електрозв'язку. У цифрових телекомунікаціях їх кількість зросла до 2 тисяч, а на сьогодні більше 5 тисяч. Це вже ціла індустрія, яка продовжить свій розвиток. Програміст, що програмує у LINUX-подібній операційній системі, має володіти знаннями телекомунікацій, сфери користування послугою та інкорпоровану в кіберсередовище відповідну віртуальну чи реальну (фізичну) систему. Іншими словами – це має бути спеціаліст з універсалізованим знанням. Підготовка таких спеціалістів розширить можливості випускників зайняти робочі місця у виробників та постачальників телекомунікаційних систем.

– Наші випускники потрібні у великій кількості на великих промислових, виробничих і транспортних підприємствах для технічної експлуатації захищених телекомунікаційних, мобільних, радіо (TETRA тощо),

радіолокаційних, супутникових промислових мереж. Універсалізація комунікаційних знань та зовнішня й внутрішня міждисциплінарність тут проявляються найбільше. Телекомунікації проникають і зростаються з промисловими технологічними процесами, наприклад, у ядерній енергетиці. ЗВО корисно тісно «міждисциплінарно» взаємодіяти з іншими технологічними та науковими інститутами.

Сьогодні перед інформаційно-комунікаційними мережами України постають нові завдання, наприклад, – забезпечити безпеку інформації в системах електронної демократії. В системах електронної демократії має місце особливість, яка «полягає у необхідності створення умов, за яких не виникало б підстав до недовіри громадян до безпечного стану їхньої інформації» [2].

«Довіра базується на можливості перевірки усіх без винятку сумнівних моментів щодо дій з цією інформацією, (наприклад з інформацією таємного голосування). Для цього необхідна відкритість для контролю будь-яким представником громадськості». На прикладному рівні має забезпечуватись транспарентність (прозорість або відкритість) системи при забезпеченні умов захищеності від можливого втручання зловмисників у процес передачі та підрахунку голосів виборців, або втручання персоналу [2].

На транспортному рівні в ЕС для усіх інформаційно - комунікаційних систем, і в РФ для всіх телекомунікаційних мереж загального користування встановлено певний базовий рівень інформаційної безпеки, що дозволяє зменшити вимоги до безпеки на сеансовому та прикладному рівнях. Має значення також глобальне впровадження управління ідентичністю кожної транзакції у кіберпросторі.

В Україні така робота ще не проводиться. У Законі «Про телекомунікації» відповідні вимоги поки що відсутні. Але практики і наукові заклади галузі мають всі можливості для вирішення нагальних задач розвитку галузі.

Список літератури:

1. Хлапонін Д.Ю. Кібербезпека як ключовий елемент концепції «SMART SITI» / Д.Ю. Хлапонін, Ю.І. Хлапонін // Перспективні напрями захисту

інформації: матеріали п'ятої всеукраїнської наук.-пр. конф. – м. Одеса, 31 серпня-05 вересня 2019 р. – Одеса: ОНАЗ, 2019. – С 32 - 33.

2. Комарницький О.О. Особливості забезпечення безпеки інформації в системах електронної демократії. / О.О. Комарницький // Перспективні напрями захисту інформації: матеріали п'ятої всеукраїнської наук.-пр. конф. – м. Одеса, 31 серпня-05 вересня 2019 р. – Одеса: ОНАЗ, 2019. – С 23 - 25.

Тематика: Сільськогосподарські науки

ГЕМАТОЛОГІЧНІ ЗМІНИ ЗА СПОНТАННОГО БАБЕЗІОЗУ СОБАК

Конопська М.В.

студентка

Науковий керівник – Дубова О.А.

доцент

Житомирський національний агроекологічний університет

E-mail: oxdubova@gmail.com

Бабезіоз собак – надзвичайно поширене кровопаразитарне захворювання, особливо в зоні Полісся України.

Ступінь важкості перебігу бабезіозу собак залежить від різних чинників: самого етіологічного фактору, резистентності організму сприйнятливої тварини і т.д. Загальновідомо, що перебіг бабезіозу характеризується атиповістю і часто призводить до розвитку ускладнень в організмі з боку різних органів та тканин.

Оскільки бабезіоз – важке захворювання, воно втягує в патогенез ураження всіх органів і систем організму внаслідок руйнівного впливу паразитів на еритроцити. Руйнування червоних кров'яних клітин веде за собою цілу низку ускладнюючих факторів, провідне місце серед яких займає розвиток шокового стану. Відомо, що тварини в стані шоку вимагають негайних реанімаційних заходів.

Метою роботи було встановлення лабораторних ознак змін еритроцитів за спонтанного бабезіозу собак.

Матеріал і методи досліджень. Матеріалом досліджень були тварини – пацієнти клініки ветеринарної медицини Житомирського національного агроекологічного університету, хворі на спонтанний бабезіоз. Тварин досліджували клінічно. Для лабораторного аналізу відбирали кров. Проводили гематологічні дослідження (уміст гемоглобіну, швидкість осідання еритроцитів, кількість формених елементів крові, аналіз морфологічного стану червоних кров'яних тілець).

Статистичну обробку отриманих результатів проводили за використання ІТ-додатку MS Excel 2016. Достовірність отриманих даних оцінювали за t-критерієм Ст'юдента на 5%-му довірчому рівні.

Результати досліджень. При гострому перебігу спостерігали класичну клінічну картину з розвитком гемоглобінурії, жовтушності тощо. За умов атипового перебігу хвороба характеризувалася ураженнями нервової, серцево-судинної та дихальної систем.

Отже, клінічно бабезіоз характеризується поліорганною патологією, провідне місце серед симптомів якої займають ураження життєво-важливих органів, таких як нирки, печінка, серце.

Підставою для встановлення діагнозу на бабезіоз було виявлення в мазках крові, забарвлених за Романовським – Гімзою, бабезій на різних стадіях свого розвитку інтенсивністю інвазії більше 3–5%.

Певних змін зазнавали гематологічні показники у хворих собак (таблиця 1).

У хворих на бабезіоз собак виявляється вірогідна анемія нормохромного типу.

Морфологічні порушення еритроцитів, що виникають при бабезіозі у собак, виражалися в зменшенні розміру, форми, інтенсивності і характеру забарвлення, у появі патологічних включень.

З наших досліджень стало відомо, що найчастіше зустрічаються такі форми, як ехіноцити, акантоцити, стоматоцити та мікроцити. Зазначені форми не є специфічними для певної патології і можуть проявлятися при будь-яких патологічних станах.

Таблиця 1

Гематологічні показники собак, хворих на спонтанний бабезіоз

Показник	Хворі тварини (n = 35)	p	Здорові тварини (n = 40)
Концентрація гемоглобіну, г/л	78,6 ± 4,9	< 0,001	111,8 ± 4,12
Швидкість осідання еритроцитів, мм/г	26,19 ± 4,57	< 0,001	3,67 ± 0,13
Кількість еритроцитів, Т/л	3,76 ± 0,26	< 0,001	5,26 ± 0,18
Кількість лейкоцитів, Г/л	32,97 ± 3,52	< 0,001	11,22 ± 0,42
Кількість тромбоцитів, Г/л	353,55 ± 83,41	> 0,05	291,5 ± 11,17
Гіпохромні еритроцити, %	80,75 ± 5,17		
Пойкілоцитоз, %	67,5 ± 6,99		
Мегатромбоцити, %	69,31 ± 4,47		

Ехіноцити являють собою сферичні клітини, на поверхні яких регулярно розміщуються спікули. При цьому відношення поверхні до об'єму залишається нормальним. Це зворотні форми і виникають вони при локальному залужуванні середовища. Кількість даних клітин у тварини при бабезіозі складає у середньому близько 52%. Таким чином, змінені форми еритроцитів у вигляді ехіноцитів вказують на порушення переважно ліпідного обміну речовин за бабезіозу собак.

Акантоцити – незворотні форми еритроцитів. Поверхня клітини має зубчасту форму, пелор відсутній. Об'єм, площа поверхні, вміст гемоглобіну у таких клітин зазвичай нормальні. Наявність акантоцитів свідчить про розвиток гемолітичної анемії, хвороб печінки, дефіциту піруваткінази, збільшення у плазмі крові b-ліпопротеїнів. При бабезіозі частка таких клітин становить у середньому близько 42,5%. Отже, індикація акантоцитів може підтверджувати ураження печінки, розвиток гемолітичної анемії та інші важкі обмінні процеси при бабезіозі собак.

Стоматоцити – це клітини, що мають збільшений на 20–30% об'єм та площу поверхні, а також щілиноподібну форму пелора, що нагадує відкритий

рот. Причиною появи таких форм еритроцитів є підвищена проникність мембрани для натрію і калію. Після того як компенсаторне збільшення іонного транспорту вже неефективне, цитоплазма збагачується натрієм, втрачає калій та гідратується. При бабезіозі у собак таких клітин налічується у середньому 76,3%.

Значно рідше зустрічаються шизоцити та шистоцити. Шизоцити – це дрібні фрагменти еритроцитів або дегенеративно змінені клітини неправильної форми малого діаметра. Вони є однією з патогномонічних ознак синдрому дисемінованого внутрішньосудинного згортання крові, а також зустрічаються при гемолітичних анеміях, васкулітах, гломерулонефритах, уремії та інших захворюваннях. При бабезіозі собак їх частка складає у середньому 16,6%.

Шистоцити – шоломоподібні або трикутні клітини. Вони спостерігаються при мікроангіопатіях, гемолітичній анемії, уремії тощо. Їх частка при бабезіозі собак складає близько 21% еритроцитів.

Наявність вакуолів в еритроцитах свідчить про розвиток некробіотичних процесів у цих клітинах.

Відомо, що еритроцити відповідають за транспорт кисню до клітин і тканин і вуглекислоти від них. Окрім цього, вони адсорбують на собі різноманітні полісахаридні комплекси. Фіксуючись на еритроцитах, бабезії руйнують їх, викликаючи розриви оболонок і гемоліз.

Вірогідні лейкоцитоз з підвищеною ШОЕ (відповідно $32,97 \pm 3,52$ Г/л та $26,19 \pm 4,58$ мм/год) визначає септичний стан та/або розвиток системної запальної реакції, що підтверджується поліорганною патологією, встановленою клінічно.

Вірогідний лейкоцитоз відображає інтенсивність системної запальної реакції організму і характеризує септичний стан – вторинний ускладнюючий процес.

Мегатромбоцитемія, встановлена нами у хворих тварин, визначає завершення функціональних властивостей селезінки і перехід її в стан гіперплазії з втратою своєї ролі у процесі гемопоезу.

Виходячи з отриманих даних, ми можемо зробити висновок, що характерними лабораторними зрушеннями у показниках крові хворих тварин є анемія нормохромного типу, вірогідні лейкоцитоз та збільшення ШОЕ як відображення септичного стану та інтенсивності системної запальної реакції організму, а також мегатромбоцитемія, що характеризує завершення гіперспленізму та виведення функцій органу з ладу. Зміни якісних характеристик еритроцитів вказують на розвиток вторинних ускладнень у вигляді системної запальної реакції.

Висновки.

1. За спонтанного бабезіозу собак яскраво виражені гематологічні зміни.
2. У хворих тварин яскраво виражена анемія нормохромного типу.
3. Морфологічні дефекти еритроцитів досить різноманітні. Форми пойкилоцитів (ехіноцити, акантоцити, стоматоцити, шизоцити, шистоцити, вакуолізація еритроцитів) вказують на значний ступінь інтоксикації організму за впливу етіологічного чинника і ураження різних органів і систем.
4. Вірогідні зростання ШОЕ та лейкоцитоз визначають системну запальну відповідь організму на вплив збудника хвороби.
5. Зміни морфологічних якостей тромбоцитів (мегатромбоцитемія) вказують на перевантаження селезінки, завершення розвитку гіперспленізму і перехід її в стадію спленомегаії.

ДИДАКТИЧНІ ЗАСАДИ ПРОЦЕСУ САМОНАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ СТУДЕНТІВ НЕМОВНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Кордонова А.В.

Державний заклад «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»,
кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри
західних і східних мов та методики їх навчання

Реформування системи вищої освіти в Україні зумовлює активний пошук науковцями прогресивних педагогічних технологій, методів і способів активізації навчальної діяльності студентів, які б сприяли розвитку в них умінь самостійно здобувати знання та реалізовувати їх відповідно до потреб сьогодення.

Одним з таких методів, як зазначають І. Берман, Р. Мартинова, О.Петрашук, В. Плахотник, О. Савченко, О. Тарнопольський, є самонавчання, оскільки «у сучасному світі знання стають все більш доступними для тих, хто хоче оволодіти ними, тому переосмислюється самоцінність знань. Зростає роль умінь здобувати, перероблювати інформацію, що отримана з різноманітних джерел, застосовувати її для індивідуального розвитку і самовдосконалення людини» [1, с. 220].

Метою даної доповіді є визначення дидактичних засад процесу самонавчання англійської мови студентів немовних спеціальностей. Для досягнення вищезазначеної цілі співставимо названий процес із організованим навчанням та виокремимо їхні тотожності та відмінності.

Як відомо, процес організованого навчання визначається цілями, зазначеними у програмах з предмета, що вивчається, спеціально відібраним змістом, що структурований відповідно до запрограмованих у підручниках

методів і засобів, якими оперують учасники процесу навчання — викладачі і студенти. У підсумку результати їхньої взаємопов'язаної навчально-педагогічної діяльності перевіряються за спеціально розробленими формами та способами контролю.

Процес самонавчання також визначається цілями навчальної діяльності, але ставляться вони студентами, які самі програмують шляхи їх досягнення. Про це йдеться в дослідженнях М. Солдатенка. Науковець подає цей процес у вигляді спіралі, на останній стадії якої пізнавальний інтерес мотивує нові цілі і засоби діяльності. Цикл самостійного пізнання кожного разу повторюється на новому, більш складному матеріалі на якісно новому рівні. Виток пізнавальної спіралі характеризує досвід розумової діяльності, він буде тим вищий, чим більше матеріалу було засвоєно під час одного циклу [2]. Окрім уміння цілепокладання, студент повинен у процесі самонавчання «бачити в навчанні життєвий сенс, бути здатним до самостійного мислення, самоорганізації та самоконтролю» [там же, с. 137]. На нашу думку, це визначення не є повним, оскільки основою самонавчання, як самостійної пізнавальної діяльності, є не лише зазначені компоненти, а й також ті, що розкривають процес навчання в його повному дидактичному уявленні.

Отже, процес самонавчання за своєю структурою не відрізняється від процесу навчання; він містить ті самі складові ланки і розгортається за тією самою траєкторією пізнання: від цілепокладання до структури змісту, а від неї до методів засвоєння змістових елементів і контролю результатів навчання. За своєю ж організаційно-мотиваційною сутністю він далеко не адекватний процесу навчання, заснованому на державних навчальних планах і програмах, який здійснюється за ініціативою викладача за допомогою обраних ним методів.

Для подальшої конкретизації дидактичних засад самонавчання англійської мови студентів немовних спеціальностей, визначимо його відмінні аспекти від процесу організованого навчання: 1) цілі навчання ставляться студентами, виходячи не з обов'язкової програми, а із власних потреб в

оволодінні якимось матеріалом з цікавого для них курсу; 2) смисловим змістом навчання є теми, а не тексти, що вивчаються не за планом, а такі, які найбільше цікавлять студентів; 3) структурним змістом навчання може бути далеко не повний спектр усіх його компонентів: так формування навичок може опускатися, якщо студентами засвоюється творча діяльність; або на розвиток якихось додаткових умінь буде витрачатися менше часу на користь його збільшення на практичне застосування знань; методи засвоєння самостійно структурованого змісту лише незначно співпадають із загальноприйнятими методами навчання. Так, виключаються: пояснення матеріалу викладачем; його демонстрація за допомогою наочності; його трактування й організоване тренування у вживанні з раніше вивченим; перевірка його розуміння та якості його засвоєння; практика його застосування, що поступово ускладнюється. Замість цього студенти самостійно знаходять джерела пояснення незнайомого матеріалу; способи його взаємодії з раніше вивченим та умови його творчого застосування; 5) форми контролю засвоєного під керівництвом викладача і в самостійному процесі навчання також відрізняються. В умовах самонавчання ніхто не буде організовувати для себе написання диктантів, контрольних робіт, тестів. Головним способом визначення результативності самостійного навчання є спроможність практичного використання нових знань на семінарах, конференціях, у професійній та повсякденній діяльності.

Із вищезазначеного стає очевидним, що в наявному процесі навчання провідну позицію займають органи освіти, що визначають цілі, зміст та обсяг, методи й засоби навчання; а також викладач, який діє в межах державної програми освіти та рекомендованих нею методів.

У самостійно організованому процесі навчання провідну роль відіграють студенти. Це вони визначають: що і як вчити, з якою метою це робити і як надалі застосовувати вивчене. Викладачі в цьому разі лише приймають готовий навчальний продукт і можуть або дещо відкоригувати його, або рекомендувати його для вивчення іншим студентам. З цією метою організовуються практичні заняття, круглі столи, семінари, конференції з обміну додатковою інформацією.

Відтак, самонавчання є таким навчальним процесом, що реалізується за тими самими напрямками, що й організоване навчання, але, на відміну від нього, ініціюється студентами, здійснюється ними за власними навчальними планами, на підставі самостійно відібраного змісту та його самостійного структурування; методами і засобами найбільш прийнятними для їхніх особистих здібностей; і як наслідок, передбачає широке застосування самостійно здобутих знань, формування вміння працювати з різними видами інформації, розвиток аналітичних здібностей, навичок контролю і планування власного навчального часу.

Список літератури:

1. Савченко О. Я. Етапи реформування змісту шкільної освіти в Україні за роки незалежності. *Розвиток педагогічної і психологічної наук в Україні 1992-2002*: зб. наук. праць до 10-річчя АПН України. Харків, 2002. С. 210- 225.
2. Солдатенко М. М. Теоретико-методологічні основи розвитку самостійної пізнавальної діяльності майбутнього вчителя : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04. Київ, 2006. 427 с.

Тематика: Інші професійні науки

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ РОЗВИТКУ ІНДУСТРІЇ ГОСТИННОСТІ В УКРАЇНІ

Коркуна Орислава

Коркуна Іван

Кулик Оксана

Львівський державний університет фізичної культури
імені І. Боберського, м. Львів

Сьогодні інновації в процесі виробництва товарів і сфері послуг є основною умовою їх розвитку та конкурентоспроможності. Інновації в

готельному бізнесі приносять додаткові доходи, забезпечують конкурентні переваги на ринку, підвищують частку ринку, знижують витрати, вдосконалюють процес обслуговування, підвищують ефективність роботи окремих підрозділів та готелю в цілому.

Якщо раніше готельна сфера була орієнтована переважно на туристів, які «диктували» готелям умови роботи, то сьогодні ставка часто робиться на представників бізнесу – як великого, так і дрібного. Їхні вимоги до комфортного розміщення на порядок вище, ніж у туристів, адже готель для ділової людини – це не тільки місце проживання, а й місце роботи. Сучасні готелі все частіше пропонують гостям організацію бізнес-конгресів, зали для прес-конференцій, допомогу в організації переговорів з клієнтами та партнерами. Для цих цілей створюються не тільки конференц-зали, але і лобі-бари і просто вестибюлі, де може бути організована кава-брейк. При цьому «ділові» готелі ще й вибирають особливе розташування, зручне з точки зору транспортних розв'язок.

Для підприємств готельно-ресторанного бізнесу важливим є надання послуг максимально високої якості. Готель – це живий організм, що функціонує цілодобово, і якість його роботи безпосередньо пов'язана з тим, наскільки грамотно організована робота з надання основних та супутніх послуг. Сьогодні стає все складніше залучити клієнта зручними апартаментами з міні-кухнею і красивим видом з вікон, оскільки такий набір послуг, як супутникове телебачення, безкоштовний бездротовий Інтернет Wi-Fi, spa-салон, масажний кабінет і басейн став звичним і майже обов'язковим. Потенційний гість готелю – це людина, яка вже не вміє жити без мобільного телефону та Інтернету, а інформаційні технології дозволяють їй, не виходячи з дому, вивчити інформацію про готелі на сайтах, забронювати номер online, а потім замовити залізничний або авіаквиток і вирушити у подорож [1].

На світовому ринку протягом 20 років успішно функціонує компанія «Micros-Fidelio», яка спеціалізується на створенні систем управління для готелів і ресторанів. Дана система встановлена на підприємствах більше 100

найбільших готельних мереж світового значення, таких як Sheraton, Hilton, Marriott, Kempinski, Hyatt та ін.) [2].

Система Fidelio Front Office (FFO) допомагає автоматизувати основні етапи роботи готелю: від комп'ютерного бронювання номерів, реєстрації, розміщення і виписки гостей, до управління номерним фондом, ведення бухгалтерії й фінансів. До переваг FFO можна віднести легкість в експлуатації, обумовлену досить простою логікою побудови системи і зручністю інтерфейсу, високий рівень безпеки, забезпечений суворим розмежуванням доступу користувачів, гнучкість налаштування. Система FFO може успішно використовуватися як в готелях, що належать до готельних мереж, так і в незалежних готелях і пансіонатах з абсолютно різною технологією роботи [3].

Крім електронного управління, сучасні готелі також потребують впровадження нововведень в ресторанній сфері. Це не тільки саме управління рестораном – коли він перетворюється фактично в окрему «державу» на території готелю. Це ще й безліч зручностей для клієнтів:

- інтерактивне меню – відвідувачі користуються екраном, вбудованим в стіл, вибираючи з його допомогою страви і кличучи офіціантів;
- екрани-планшети на столах – поки замовлення готується, відвідувач може почитати свіжі новини, дізнатися про ресторан побільше, замовити таксі тощо;
- сенсорні дисплеї, встановлені в холі готелю – актуальні для великих готелів з декількома ресторанами. Скориставшись ними, гості можуть побачити меню всіх точок харчування в готелі, вибрати кращу з них і заздалегідь прорахувати свій середній чек.

Автоматизація ресторану і кафе – це шлях до успіху. Встановивши подібну програму, власники практично відразу відзначають позитивну динаміку в роботі закладу. Персоналу стає легше працювати, скорочується час на облік продуктів і калькуляцію блюд. Зловживання співробітників припиняються.

Також інновації в ресторанній сфері стосуються не тільки інформаційних технологій. Готелі широко використовують практику «відкритих кухонь», коли страви готуються прямо на очах у клієнтів. Такі кухні відмінно вписуються в сучасні інтер'єри, не доставляють гостям будь-яких незручностей (поширення запахів, жар від плити, бруд в залі тощо) і стають відмінним засобом реклами для готелю, який йде в ногу з часом [4].

Готельно-ресторанний бізнес є видом економічної діяльності з високим рівнем насичення інформації і його успіх безпосередньо залежить від швидкості передачі й обміну інформацією, від її актуальності, своєчасності отримання. Розвиток готельно-ресторанного бізнесу передбачає широке використання новітніх інформаційних технологій як в сфері введення нових готельних послуг, так і в їх просуванні на ринок.

Таким чином у сучасних умовах високої конкуренції готельно-ресторанного бізнесу, готельні господарства змушені шукати нові шляхи підвищення привабливості та доступності своїх послуг. Інновації, маркетингові програми та дослідження виступають в якості стимулу для подальшого розвитку готельного бізнесу, дають змогу підприємствам не тільки займати найвищі позиції але й відповідати світовим стандартам готельного обслуговування. Тому в умовах безперервних економічних змін, просування інноваційних технологій в готельному бізнесі є запорукою його успіху.

Список літератури:

1. Черномазюк А. Г. Інновації у сфері готельно-ресторанного бізнесу. Вісник Хмельницького національного університету. – 2014. – №5. – Т.2. – С.269-272.
2. Мельник І. М., Бодаковська Г. Р. Інновації в управлінні асортиментом, якістю та безпекою товарів і послуг. Матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції (м. Львів, 7 грудня 2017 р.). Львів: Растр-7, 2017. – С. 307-309.

3. Рябенка М.О., Троян В.В., Молодовець Т.М. Застосування новітніх інформаційних систем управління готелем. URL: http://tourlib.net/statti_ukr/ryabenka.htm

4. Морозов Ю.П. Инновационный менеджмент. – М.: ЮНИТИ-Диана, 2011. – 446 с.

Тема: Економічні науки

МЕХАНІЗМ ДЕРЖАВНОГО ЦІНОУТВОРЕННЯ У СФЕРІ ТУРИЗМУ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ВЛАДИ

Коркуна Орислава

Львівський державний університет фізичної культури
імені І. Боберського, м. Львів

Цільник Олег

ПП «Укрзахідпостач», м. Львів

Сьогодні сфера туризму, це одна із складових елементів наповнення дохідної частини бюджету держави, яка здатна розвиватись, вдосконалюватись, модифікуватись в залежності від дії зовнішніх та внутрішніх чинників, законодавчої бази та ініціативи суспільства.

Система ціноутворення в туризмі залежить від кількості суб'єктів ринку. При встановленні ціни в туристичному бізнесі важливе значення займає аналіз діяльності, а особливо цінова політика конкурентів. На ринку туристичні підприємства розробляють спектр пропозицій по наданню послуг та присвоюють своїм продуктам продажу марочних назв, рекламу та методи їх продажу. Ціна на туристичний продукт визначається методом нормативної калькуляції за формулою [1]:

$$\ddot{O}_r = \frac{\tilde{N} + \tilde{I} + \tilde{I}\partial - \zeta + \hat{E}}{\hat{E}\partial + \times \tilde{n}}$$

де: Цп – ціна туристичного продукту,

С - собівартість послуг,

Пн – податки,

Пт – прибуток туроператора,

Зп – знижка за певні послуги,

К – комісійні агенту,

Кт – кількість туристів в групі,

Чс – кількість супроводжуваних осіб.

Слід зауважити, що у формулу не закладено вартості туристичного продукту (екскурсії), чисельності груп, віковий склад груп для дітей, школярів та пенсіонерів є відповідні знижки.

При державному регулюванні, тобто при чистій монополії, на ринку знаходиться лише один продавець. Державна монополія на ринку туристичних послуг може мати унікальне значення, а саме: є можливість встановлювати ціну нижче собівартості, якщо не надається можливим реалізувати послугу за повну вартість.

У випадку регульованої монополії держава дозволяє компанії встановлювати ціну, яка забезпечує отримання необхідної норми прибутку. У випадку нерегульованої монополії туристичне підприємство може встановлювати ціну на свій розсуд.

В рішеннях, щодо ціноутворення підприємства мають вибір однієї з стратегій встановлення ціни на туристичний продукт, а саме: туристичне підприємство може продавати свій продукт за ринковою ціною, нижчою або вищою за ринкову.

Деякі підприємства поєднують елементи стратегій ціноутворення, які б задовольняли потреби в їхній діяльності.

Стратегія ціноутворення визначається насамперед своїми цілями, а саме:

- виживання на ринку,
- отримання максимум прибутків,
- завоювання лідерства в туристичному бізнесі,

- попиту на туристичну продукцію.

Якщо при зниженні ціни на 1% попит – збільшується, а при зменшенні на 1% значно зменшується, то має місце еластичність попиту за ціною.

Підприємства, мета яких – довгострокове перебування на ринку, можуть приймати на себе короткострокові збитки, щоб згодом знайти вигідну позицію, а можливо й лідерство на ринку.

Державне регулювання часто включає елементи контролю за цінами і серйозну диференціацію цін. Механізм встановлення цін на нові товари чи послуги – це цінова стратегія «зняття вершків» та «стратегія потужного проникнення на ринок».

За стратегією «зняття вершків» – підприємства встановлюють на свої товари високі ціни, чим привертається увага певного сегменту туристичного ринку з більш високим рівнем доходів, як результат – високий прибуток та швидка окупність бізнесу.

Стратегія «проникнення на ринок» встановлює найнижчу ціну, відбувається високий рівень продажів з мінімальною рентабельністю, повільним відшкодуванням витрат, але значним завоюванням ринку [1].

В умовах децентралізації влади, передачі управління органам місцевого самоврядування, важливе місце в сфері туризму займає державний контроль за ціноутворенням та регулюванням туристичного бізнесу. Оскільки створені об'єднані територіальні громади мають різну дохідну частину бюджету та враховуючи їхні територіальні та економічні можливості, культурно-мистецьку спадщину можуть утворювати агломерації по розвитку, вдосконаленню та пропагуванню туристичного бізнесу на своїх територіях, в межах чинного законодавства України, при формуванні власних бюджетів.

Ціноутворення в туристичній галузі має враховувати: фінансову спроможність громадян, середню величину заробітної плати в Україні, потребу в відпочинку малозабезпечених та соціальних груп населення (пенсіонери, інваліди, інваліди-учасники АТО, багатодітні сім'ї).

Таким чином на наш погляд зі сторони держави, при затвердженні бюджету України, передбачати фінансування статей бюджету для: відновлення історичних та архітектурних пам'яток України; реконструкції, розвитку та відновлення санаторно-відпочинкових комплексів держави; очищення водойм держави (річки, озера, моря та інших водоймищ); збереження еко-зони, зеленого туризму на території Карпат; культурно-мистецької спадщини (театри, музеї, галереї, замки) тощо, адже все це створює туристичний кластер в економіці України.

Список літератури:

5. Школа І. М. Менеджмент туристичної індустрії. Навчальний посібник / За ред. проф. І.М.Школи. – Чернівці: ЧТЕІ КНТЕУ, 2003. – 662 с.

Тематика: Інші професійні науки

ПЕРСОНАЛІЗАЦІЇ ПОСЛУГ В СВІТОВІЙ ІНДУСТРІЇ ГОСТИННОСТІ

Король О.Ю.

Київський кооперативний інститут бізнесу і права

Вступ. Індустрія гостинності – це сфера бізнесу, яка прямолінійно залежить від вимог споживачів послуг. Вимоги сучасного гостя стають все більш вибагливими, а оскільки кількість готельних підприємств стрімко зростає, то здійснити вибір гостю стає все тяжче. Тому фахівці наголошують, що в конкурентній боротьбі в готельно-ресторанному бізнесі втримати свою частку ринку вдасться тим підприємствам, які персоналізують свої послуги.

В останні роки у структурі гуманітарного знання виникла така своєрідна галузь, як сервісологія, що має конотації до колись уживаних соціальних і економічних понять "сфера послуг", "нематеріальна сфера економіки", "духовне виробництво". Ці поняття, можна окреслити за допомогою

англомовного аналога "сервіс", який є видом діяльності, орієнтованим на задоволення загальних (масових, типових, стандартних) або індивідуальних потреб людини. Виникнення, функціонування й розвиток потреб є основою майже всіх типів людської діяльності, а проблеми специфіки та класифікації потреб необхідні для таких напрямів науково-практичної діяльності, як сервісна діяльність, маркетинг послуг, сервісний менеджмент і управління якістю. Усі ці напрями поєднує розуміння й визнання цінності споживача, необхідності і орієнтації діяльності різноманітних підприємств і організацій на задоволення його потреб.

Характерною рисою сервісу є те, що сервісна діяльність здатна надбудовуватися над іншою діяльністю як над своїм фундаментом. Ця особливість сервісної діяльності формує величезний потенціал для розвитку сервісу та виходу його на передові позиції серед усіх культурних видів діяльності, що дає підстави говорити про розвиток "сервісної" цивілізації в сучасному світі.

Матеріали і методи. Для досліджень були використані сучасні методи, в тому числі системний аналіз, статистична обробка даних.

Результати. Раціональна персоналізація даних – це складна, але невідкладна проблема для сучасних закладів готельно-ресторанного господарства. Тому сьогодні найкращі в своєму класі бренди підприємств гостинності використовують нові фундаментальні принципи персоналізації даних: збирання правильних даних про гостей, створення правильного технологічного стеку для зберігання цих даних і пошук правильних вирішень. Персоналізація послуг зумовлює необхідність збору актуальних даних про гостей. Згідно досліджень [1] найбільш ефективними ресурсами для підприємців сфери гостинності для збору даних про їх гостей є наступні: соціальні мережи (60%), електронна адреса (58%), Digital аналітика (52%), транзакційні дані (47%), опитування гостей (44%), відгуки гостей (43%), дані про вподобання гостей (41%), дані програми лояльності (35%), дані call-центру або служби прийому та розміщення (33%), пошукові запити гостей (31%),

мобільні додатки (30%), дані чат-ботів (10%), інші (1%). За думкою фахівців [2] персоналізація готельних та ресторанних послуг та ефективне використання технологій є основними диференціаторами бренду. Згідно вищезазначених даних соціальні медіа засоби зараз є найвпливовішим каналом просування послуг для готелів та закладів ресторанного господарства, а також для створення та персоналізації їх брендів. Такі готелі, як Hilton Kyiv використовують соціальні медіа дуже ефективно для створення персоналізованих послуг та винагородження користувачів програм лояльності, роблячи регулярні спеціальні пропозиції тим, хто зареєстрований в авторській системі. Зокрема, гостям, які є учасниками програми лояльності, в готелі пропонують певну кількість безкоштовних діб для проживання або знижку на вартість проживання, можливість без доплати підвищити категорію номеру, за умови його наявності та інше. Використання даних про гостей дозволяє готелям структурувати контент та досвід, що стосуються потреб окремих гостей. Окрім того, дослідження показують, що 62% американців через мережу Інтернет обрали, рекомендували або заплатили більше за бренд, який надає індивідуальне обслуговування або досвід перебування в готелі. Така поведінка цілком відповідає висновкам про довіру споживачів у цілому – якщо гості довіряють готелю, вони готові поділитися додатковими даними в обмін на вартість проживання.

Висновки. Технологія персоналізації даних дозволить закладам зафіксувати і побудувати профілі постійних гостей, що в свою чергу сприятиме підвищенню ефективності їх діяльності, знизити витрати, персоналізувати і поліпшити обслуговування.

Список літератури:

1. Understanding travels personalization revolution [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://skift.com/2018/04/27/understanding-travels-personalization-revolution>.
2. The Future of Travel –New Consumer Behavior and the Technology Giving It Flight –Google. November 9, 2017.

3. Навч. посібник / Л. П. Малюк, О. М. Варипаєв, А. В. Зіолковська. – Х.: ХДУХТ, 2009. – 211 с.

Тематика: Географічні науки

ПРОСТОРОВО-СЕЗОННА ДИНАМІКА РОЗЧИНЕНОГО КИСНЮ У ВОДІ ВЕРХІВ'Я ПРУТА У 2018 РОЦІ

Корчемлюк М.В.

к.т.н., зав. лабораторії;

Кравчинський Р.Л.

к.г.н., пров. наук. співроб.;

Стефурак О.М.

технік-лаборант 1 кат.,

Мотрук М.В.

наук. співроб.

Карпатський національний природний парк

Кисневий режим є важливим компонентом хімічного складу природних вод, що істотно впливає на процеси формування якості води і стан водних екосистем зокрема.

Як відомо, гірський характер річки обумовлює високу турбулентність потоку на усій її протяжності у межах КНПП, часто зустрічаються річкові пороги, є водоспади. Така особливість сприяє активному перемішуванню водних мас, підвищеному газообміну між приземною товщею атмосфери та водою і, відповідно, значним насиченням води киснем.

Попри генералізовані теоретичні міркування щодо відмінного кисневого режиму гірських річок [4] результат аналізу фактичних даних показує дещо іншу картину. Спостереження 2007 р., проведені фахівцями Українського гідрометеорологічного інституту (м. Київ) показали, що у загальному по

басейну вода р. Прут досить збіднена на кисень. Перехід через 100% насичення киснем у воді спостерігається при 17°C, а більшу частину року вміст кисню у воді менший за величину, що відповідає 100% насиченості [3].

Таблиця 1

Кисневий режим верхів'я р. Прут у літній період 1975 р. [4].

Показник	Місце відбору проб		
	10 км вище м. Ворохта	Нижче м. Ворохта	м. Яремче
O ₂	12,5	7,4	8,2
БСК ₅	4,2	3,7	0,7

Матеріали режимних спостережень свідчать про те, що найбільш напруженим кисневий режим річок басейну Пруту є у зимовий та літньо-осінній межений періоди [5].

Спостереження за кисневим режимом та деякими іншими показниками якості води верхів'я р. Пруту (територія Карпатського НПП) у 2018 році проводились нами у контрольних створах вище і нижче скидів стічних вод: навчально-спортивної бази «Заросляк» (створи № 1-2); санаторію «Гірське повітря» (створи № 3-4, смт Ворохта), санаторію МВС «Кремінці» (створи № 5-6, с. Татарів), Яремчанського ВУВКГ (створи № 7-8) [1].

Дослідження у польових умовах з використанням портативного оксиметра EZODO PDO-408 та охоплювали основні фази водності (зимова межень, весняна повінь, літньо-осіння межень, дощові паводки). Екологічна класифікація води проводилась відповідно до «Методика екологічної оцінки якості поверхневих вод за відповідними категоріями» [2].

Відповідно до наших обрахунків 2018 рік припав на період 50 % забезпеченості річковим стоком (середньорічна витрата води на р. Прут-м. Яремче становила 11,6 м³/с) [1]. Аналіз кисневого режиму р. Прут показав, що вміст розчиненого у воді кисню у середньому за рік становив 8,0-8,5 мг/дм³, а насиченість води киснем – понад 80%.

У період зимової межені кисневий режим характеризувався найбільш стабільними показниками на усій довжині ділянки досліджень. Концентрація розчиненого у воді кисню у більшості випадків становила 7,6-7,8 мг/дм³, а

нижче скидів Яремчанського ВУВКГ підвищувалась до $9,4 \text{ мг/дм}^3$.

У період весняної повені вміст O_2 у воді у загальному дещо підвищувався у всіх створах і у середньому становив $8,8 \text{ мг/дм}^3$. Звертає на себе увагу понижений на фоні інших показник O_2 ($8,2 \text{ мг/дм}^3$) у межах створу №6 (нижче місця скидання господарсько-побутових стічних вод санаторію МВС “Кремінці” у с. Татарів).

Як відомо, під час дощових паводків разом із поверхнево-схиливим стоком до річкової мережі потрапляє значна кількість глинистого матеріалу, у якому накопичені мікроелементи, зокрема підвищений вміст іонів заліза. Тому, частина розчиненого у воді кисню у цей період витрачалася на окиснення металів та деяких інших речовин, а сам показник O_2 на нетривалий період знижувався до рівня $7,0\text{--}7,8 \text{ мг/дм}^3$, утримуючись у межах ГДК (не менше 4 мг/дм^3) (рис. 1).

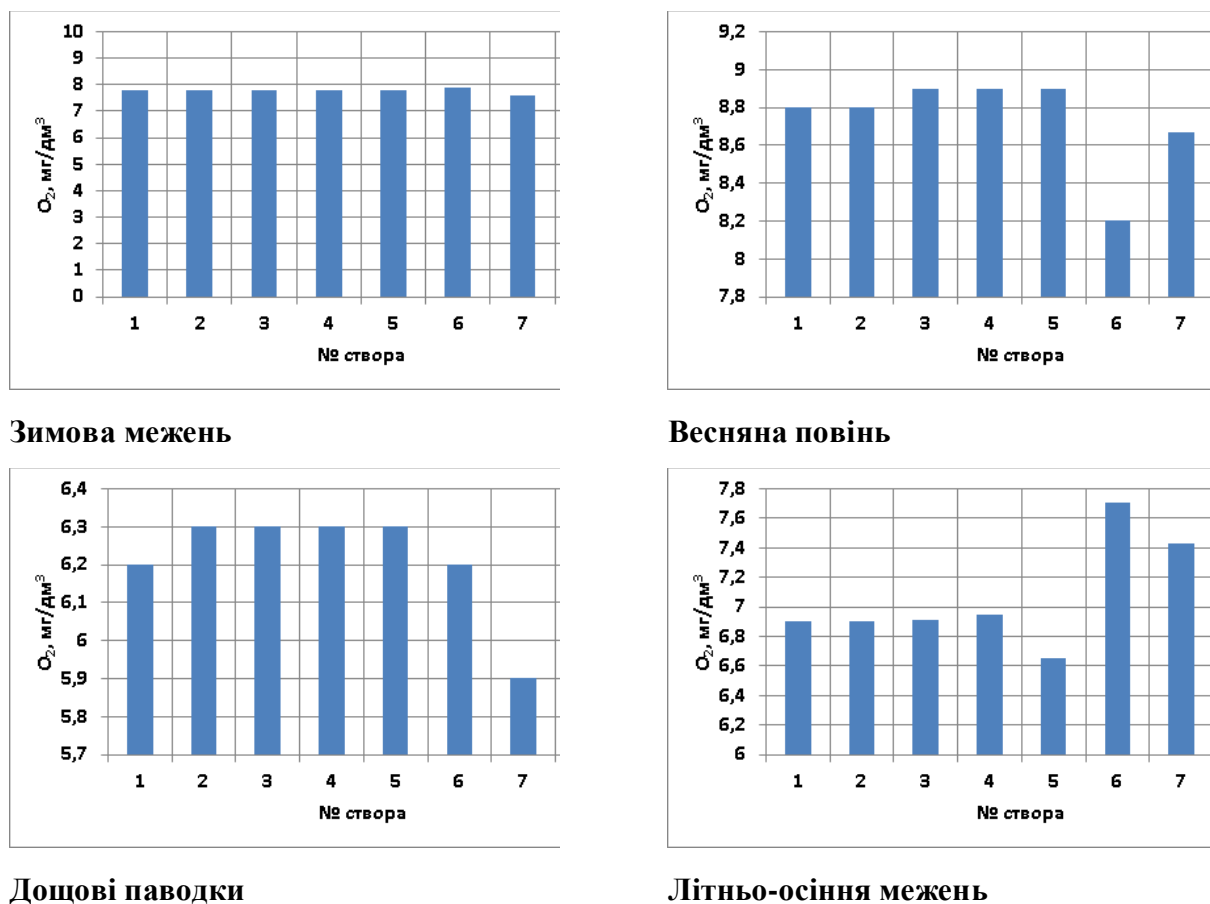

Рисунок 1 – Сезонний розподіл вмісту розчиненого кисню у воді р. Прут у створах моніторингу мережі Карпатського НПП (2018 р.)

У літній стабілізаційний період кисневий режим дещо покращувався; вміст O_2 у воді р. Прут у межах Карпатського НПП у середньому становив $7,1 \text{ мг/дм}^3$.

змінюючись у межах 6,7-7,7 мг/дм³; за вмістом розчиненого кисню вода відносилася до III класу 4-5 категорії якості (води задовільні і посередні за станом та слабко і помірно забруднені за ступенем чистоти).

Подібна ситуація відмічалася і у період дощових паводків. Проте у створі № 7 (вище скидів господарсько-побутових стічних вод Яремчанського ВУВКГ) ситуація сягала найгірших значень : тут вода відносилася до III класу 5 категорії якості і характеризується як «посередня» за станом та «помірно забруднена» за ступенем чистоти.

Найкращим екологічним станом за даним показником характеризувався період весняної повені, коли вода відносилася до «відмінних» за станом вод (I клас якості) і була «дуже чистою» за ступенем забрудненості (1 категорія якості).

Розглядаючи комплексно останні три графіки, відображені на рис. 1 територію досліджень умовно можна поділити на дві ділянки : перша – від витoku р. Прут до створу №5 (вище місця скидання господарсько-побутових стічних вод санаторію МВС “Кремінці” у с. Татарів), друга включає решту гідрохімічних створів – № 6, 7, 8.

Список літератури:

1. Корчемлюк М.В. Особливості формування хімічного складу води верхів'я р. Прут у 2018 році // Корчемлюк М.В., Кравчинський Р.Л., Стефурак О.М., Мотрук М.В // «Функціонування природоохоронних територій в сучасних умовах» (18-20 вересня 2019 р.) : тези доп. – 2019.
2. Методика екологічної оцінки якості поверхневих вод за відповідними категоріями / [Романенко В.Д., Жукинський В.М., Оксіюк О.П. та ін.]. – К. : Символ-Т, 1998 – 28 с.
3. Осадчий В. І. Кисневий режим поверхневих вод України / В. І. Осадчий, Н. М. Осадча // Наук. пр. Укр. н.-д. гідрометеоролог. ін-ту. – 2007. – Вип. 256. – С. 265-285.
4. Полищук В.В. Биogeографические аспекты изучения водоемов бассейна Дуная в пределах СССР / В. В. Полищук, И. Г. Гарасевич ; АН УССР.

Отд-ние географии Ин-та геофизики им. С. И. Субботина. – К. : Наук. думка, 1986. – 211 с.

5. Соловей Т. В. Оцінка впливу гідрологічних чинників на якість річок басейну верхнього Пруту в маловодний період року : / Автореф. дис... канд. геогр. наук: 11.00.11 Чернів. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича. Чернівці, 2004. 22 с.

Тематика: Інші професійні науки

ВПЛИВ ЕНЕРГЕТИЧНИХ НАПОЇВ НА ПСИХОЕМОЦІЙНИЙ СТАН ПІДЛІТКІВ

Косачова Людмила Миколаївна

Викладач I категорії

Новгород-Сіверський медичний коледж

Актуальність

Енергетичні напої як різновид психостимуляторів вживають багато людей, в основному це молоді люди та підлітки.

Думки вчених про користь і шкоду енергетичних напоїв розходяться.

В Європі (Данія, Норвегія, Франція) продаж енергетиків дозволений тільки в аптеках. У Росії існує обмеження щодо реалізації енергетичних напоїв

Мета дослідження

вивчення причин вживання енергетиків, впливу енергетичних напоїв на самопочуття, активність, настрій підлітка та їх наслідки на організм людини, пропаганда здорового способу життя.

Об'єкт дослідження психоемоційний стан людини.

Предмет дослідження психоемоційний стан підлітків після вживання енергетичних напоїв.

Гіпотеза вживання енергетичних напоїв впливає на зміну емоційного та психічного стану підлітка

Організація дослідження

Дослідно-експериментальна робота проводилась у три етапи.

Експериментально-психологічне дослідження проводилося на базі Новгород-Сіверського медичного училища

Вибірку склали 170 підлітків, 13-18 років.

Структура дослідження:

вступ

перша частина — теоретична

друга частина - практична

(психологічний експеримент, обґрунтування результатів дослідження)

Методи дослідження

Теоретичні методи: аналіз медичної, психологічної літератури, наукових, інтернет статей

Емпіричні методи: спостереження, інтерв'ю, тестування, анкетування;

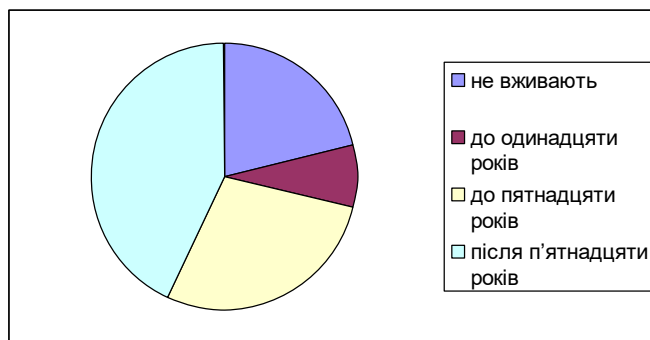
Методи математичної обробки даних: статистичні, аналітичні

Результати проведеного анкетування

21% підлітків ніколи не вживали енергетичні напої

Вперше підлітки дізналися про смак енергетичних напоїв: до 11 років - 8%

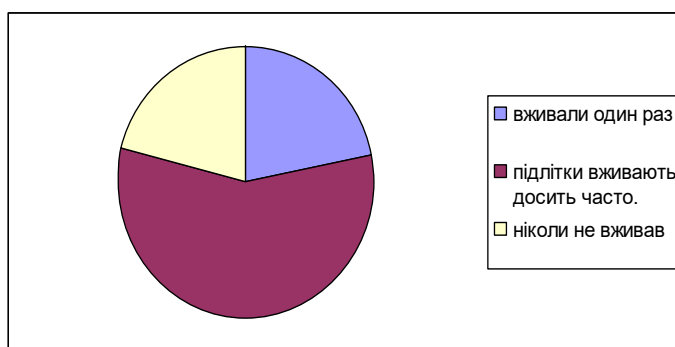
до 15 років – 28% після 15 років – 43%

Частота вживання енергетичного напою

22% - вживали один раз

57% - підлітків вживають досить часто 21% - підлітків ніколи не вживав

Вживають енергетичні напої

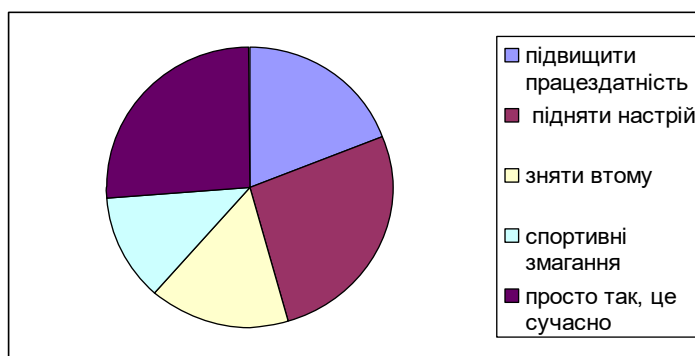
з метою підвищення працездатності - 11%

для підняття настрою - 15%

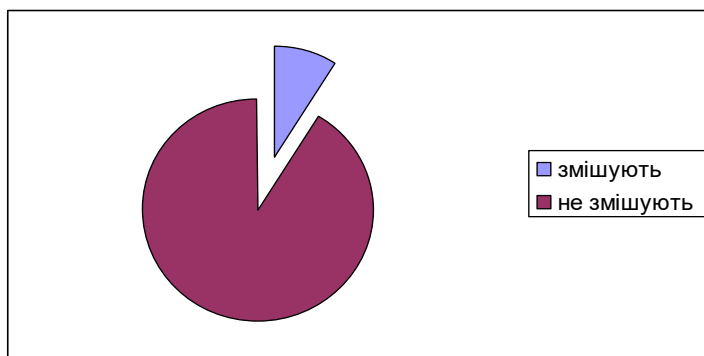
для зняття втоми - 9 %

під час спортивних змагань - 7 %

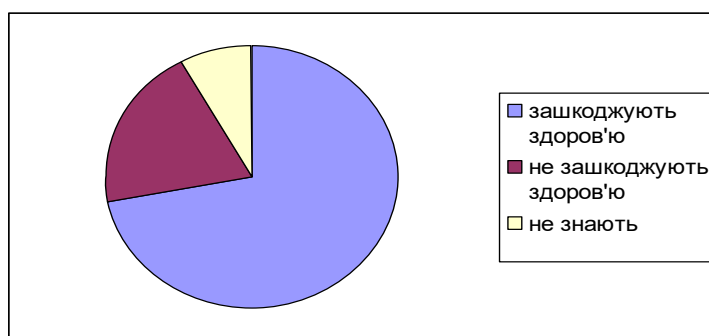
просто так, це сучасно - 15%

З 57% підлітків, які вживають енергетичні напої, любляють змішувати з іншими напоями - 9%

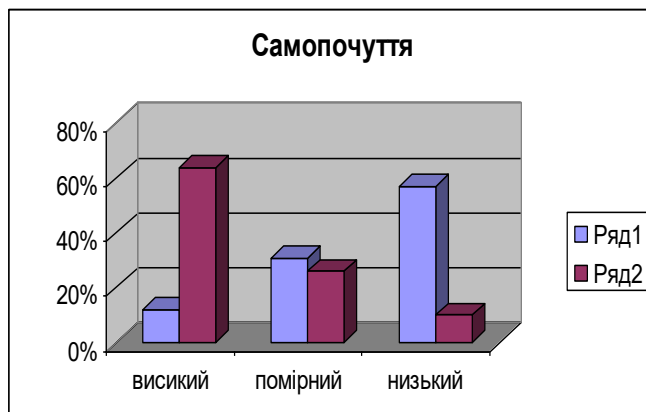
Негативний вплив енергетичних напоїв на психоемоційний стан людини відмітило - 72% підлітків,
20% - вважає, що енергетичні напої не зашкоджують здоров'ю людини,
8% - не знають.

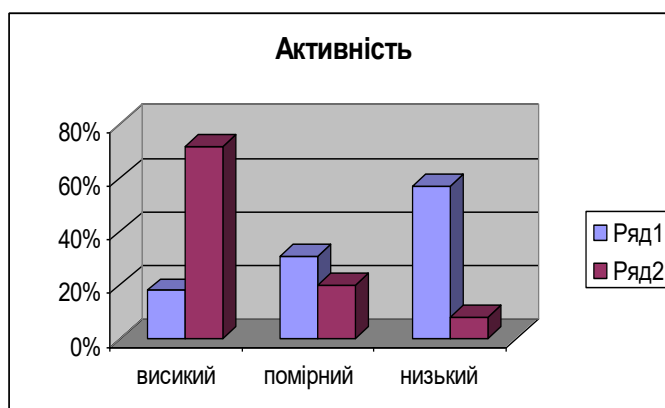
Психоемоційний стан підлітків які не вживають енергетичні напої сприятливий, переважає високий рівень самопочуття - 64%
активності - 72%
гарний настрій - 79%

Психоемоційний стан підлітків, які вживають енергетичні напої присутній більш низький рівень психоемоційного стану:
самопочуття - 57%
активність - 51%
настрій - 55%

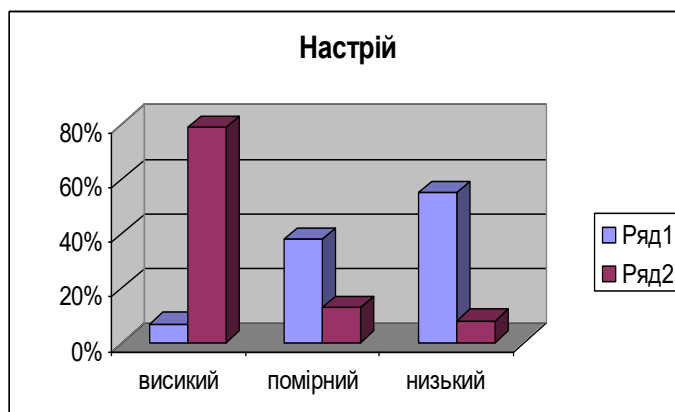
Самопочуття

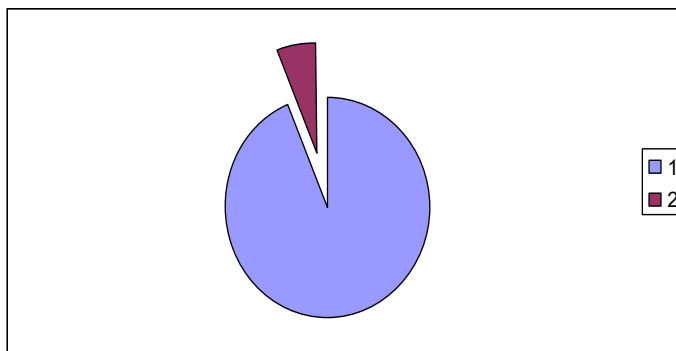
Активність

Настрій

Вплив інших факторів

Висновки

Проведене теоретичне дослідження підтвердило, що вживання енергетичних напоїв може зашкодити здоров'ю людини.

Здійснено теоретичний аналіз психологічної, педагогічної та медичної літератури з даної проблеми.

Встановлено, що - 21% підлітків ніколи не вживали енергетичні напої, 22% вживали один раз, 57% підлітків вживають досить часто.

З'ясовано, що більшість підлітків вживають енергетичні напої просто так чи вважають модним.

З'ясовано, що вживання енергетичних напоїв впливає на зміну емоційного та психічного стану підлітка. Гіпотеза підтвердилась.

Експериментально доведено, що підлітки які вживають енергетичні напої досить часто, переважають низький рівень самопочуття, в них спостерігається підвищення рівня емоційної лабільності від негативно до позитивного за порівняно невеликий проміжок часу та інколи без певних причин, спостерігаються швидкі зміни психічної та фізичної активності та настрою.

Перспективи дослідження

Матеріали щодо впливу емоціогенних факторів, які призводять до дезадаптації, зниження продуктивності діяльності і навіть до погіршення здоров'я, мають вагомий вплив на діяльність, поведінку, розвиток особистості дитини використовувати в превентивній роботі з підлітками порушити перед

органами місцевого самоврядування питання про необхідність дозування та адресності продажу енергетичних напоїв.

Тематика: Інші професійні науки

КОНТРОЛЬ ТА АНАЛІЗ ЯКОСТІ ПОВІТРЯ В ПРИМІЩЕННЯХ З ПОСТІЙНИМ ЧИ ТИМЧАСОВИМ ПЕРЕБУВАННЯМ ЛЮДЕЙ

Косенко Н.О.

к.т.н., доцент, доцент кафедри безпеки життєдіяльності та інженерної
екології

Коваленко А.В.

к.т.н., доцент, доцент кафедри безпеки життєдіяльності та інженерної
екології

Левашова Ю.С.

к.т.н., доцент, доцент кафедри безпеки життєдіяльності та інженерної
екології

Харківський національний університет будівництва та архітектури

В сучасних урбанізованих територіях гігієнічна класифікація праці необхідна для оцінки конкретних умов та характеру праці на робочих місцях великих мегаполісів. На основі такої оцінки приймаються рішення, спрямовані на запобігання або максимальне обмеження впливу несприятливих виробничих факторів.

При оцінці умов праці, обумовлених факторами виробничого середовища, досліджуються: мікроклімат, освітлення, ультрафіолетове і інфрачервоне випромінювання, шум, інфразвук, ультразвук, вібрація, електричні та електромагнітні поля і випромінювання, підвищена (знижена) аероіонізація повітря і хімічні речовини в повітрі робочої зони.

Суттєвий вплив на стан організму працівника, його працездатність чинить мікроклімат. Мікрокліматичні умови виробничих приміщень характеризуються такими показниками: температура повітря, відносна вологість повітря, швидкість руху повітря, інтенсивність теплового (інфрачервоного) опромінення, температура поверхні. Не менш важливе значення має підвищена (знижена) аероіонізація повітря. Як показано значним числом вчених, невідповідність іонного режиму нормативним вимогам в повітрі може викликати різні захворювання дихальних шляхів, центральної і периферійної нервової і ендокринної системи; зниження здатності до відновлення сил і стійкості до інфекцій і алергії; розбалансування окисно-відновлювальних процесів в тканинах людини і ослаблення захисних сил організму, чинити негативний вплив на склад і фізико-хімічні властивості крові і загальний обмін речовин людини, приводити до зниження опору до стресів, підвищених втомлюваності, млявості, зниження швидкості зорових і слухових реакцій і як наслідок, зниження уваги і працездатності, що, в свою чергу, може бути причиною нещасних випадків.

В наш час існує велика кількість робочих місць з локальним виділенням тепла. Аналіз робочого місця біля тунельних печей показав, що на людину впливають: температура на поверхні печі; променистий теплообмін між поверхнею печі і тілом людини; конвективний теплообмін між поверхнею печі і температурою внутрішнього повітря; параметри зовнішнього мікроклімату (температура, рухливість і сонячна радіація).

При впливі перерахованих факторів тепловий баланс тіла працівника знаходиться в нерівноважному стані ($\Delta Q \neq 0 \text{ Вт}$) людина відчуває дискомфорт. Тому для рівноважного стану працівника необхідно виконання умови

$\Delta Q = 0 \text{ Вт}$. Досягти це можливо шляхом забезпечення параметрів мікроклімату в робочій зоні системами життєзабезпечення.

Система панельного охолодження, яка розташована в зовнішній огорожувальній конструкції, дозволить зменшити вплив на людину зовнішніх впливів кліматичних параметрів, а система кондиціонування буде служити

доводчиком параметрів мікроклімату в період, коли поверхонь панелей не буде достатньо для підтримки оптимальних умов у робочій зоні.

Розроблена система життєзабезпечення з розширеними функціональними можливостями, дозволить поліпшити санітарно-гігієнічні умови в приміщенні та знизити споживання невідновлюваних енергоресурсів, зменшуючи при цьому забруднення навколишнього середовища.

Система має два контури, які забезпечують створення мікроклімату в приміщенні і на робочому місці, один з яких це система кондиціонування, яка складається безпосередньо з центрального кондиціонера і мережі повітроводів, а другий - це система панельного охолодження, і мають одне джерело тепло-холодопостачання.

Для комфортного самопочуття працівника температура повітря за висотою приміщення повинна бути різною. В області ніг (ступень) вона повинна бути на $1 \div 2$ °C більше, ніж у зоні пояса грудей, а у зоні голови, навпаки на $1 \div 2$ °C нижче порівняно із зоною пояса грудей. Виходячи з цих рекомендацій пропонується кілька способів розміщення теплообмінних елементів в товщі зовнішньої стіни. Перший спосіб відноситься до способу подачі холоду в трубопроводи. При такому способі холод подається зверху, це дає можливість досягти більш рівномірного розподілу температури за висотою приміщення. Але в області ніг температура може бути вище на $0,5 \div 1$ °C, ніж в області пояса та грудей, а у зоні голови, навпаки, температура буде нижче. Другий спосіб відноситься до способу подачі холоду і регулювання щільності витків змійовика. При такому способі організації холодоносій подається зверху більш холодним, а знизу йде нагрітим; у верхній частині системи крок між витками менше ніж у нижній її частині.

Виходячи з вищесказаного, при першому і другому способі організації поверхневого охолодження, запропонована система, в якій можна регулювати кількість холоду, що надаватиметься кожній окремій зоні кількома способами:

- 1 спосіб - кількістю витків при певних умовах холодоносія на подачі;
- 2 спосіб – кількістю холодоносія, який подається в кожен контур.

Особливістю розрахунку охолоджуючих панелей є визначення умов, при яких на їх поверхні може випадати конденсат.

Список літератури:

1. Гогіташвілі Г.Г., Карчевський Є.Т., Лапін В.М. Управління охороною праці та ризиком за міжнародними стандартами: Навч. посіб. – К.: Знання 2007.-367с.
2. Охорона праці в будівництві: Навч. посіб. за ред. Коржика Б.М., Іванова В.М. – Харків: Форд, 2010.-388с.
3. Ярошевська В.М., Чабан В.Й. Охорона праці в будівельній галузі: Навч. Посіб. - Рівне: НУВГП, 2005.-313с.

Тематика: Економічні науки

НАУКОВО-ОСВІТНІ ТА НАУКОВО-ДОСЛІДНІ ЦЕНТРИ ЯК УЧАСНИКИ ІННОВАЦІЙНИХ КЛАСТЕРІВ

Костиренко О.В.

магістр спеціальності

029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа

освітня програма: «Документознавство

та інформаційна діяльність»

Вищий навчальний заклад Укоопспілки

«Полтавський університет економіки і торгівлі»

Онїпко Т.В.

д.і.н., професор кафедри

документознавства та інформаційної діяльності

в економічних системах

Вищий навчальний заклад Укоопспілки

«Полтавський університет економіки і торгівлі»

У період формування економіки знань одним із вагомих чинників для досягнення глобальної конкурентоспроможності країн світу та окремих регіонів є здатність генерувати нові ідеї та впроваджувати інновації. Зростання інтересу до інноваційних кластерів пояснюється передусім значним позитивним досвідом низки розвинених країн, які спромоглися досягти високого рівня конкурентоспроможності їх національних економік.

Посилаючись на світовий досвід, можемо свідчити, що ефективний кластер успішно функціонує за принципом «потрійної спіралі» – «наука-бізнес-влада». Освіта і наука мають важливе значення для ефективного функціонування інноваційних кластерів, оскільки від рівня якості освіти та наукових досліджень залежить інноваційний розвиток. Тому невід’ємними учасниками інноваційних кластерів є науково-освітні та науково-дослідні центри, які спроможні забезпечити генерування інноваційних ідей, проведення наукових досліджень, підготовку компетентних висококваліфікованих кадрів.

У США партнерство між підприємницьким і науково-освітнім секторами орієнтоване на успішну комерціалізацію результатів наукових досліджень (НДДКР). У країні велика увага приділяється розвитку освіти і науки, патентуванню винаходів, підготовці та перепідготовці кадрів, створенню студентством власних стартапів. З огляду на це державні та приватні університети – це один із ключових учасників інноваційних кластерів США.

Налагодження вищими навчальними закладами зв’язків з підприємствами сприяло виникненню всесвітньо відомої «Кремнієвої Долини» (штат Каліфорнія) на базі Каліфорнійського та Стенфордського університетів, а також Бостонського біофармацевтичного кластера на базі провідних у штаті Массачусетс науково-освітніх та науково-дослідних центрів, зокрема Бостонського університету та Массачусетського технологічного інституту.

За даними сайту U.S. News&World, у рейтингу найбільш інноваційних навчальних закладів США (2016 р.) перше місце посів Університет штату Аризона. Серед 1 тис. 500 навчальних закладів країни до п’ятірки інноваційних лідерів також потрапили Стенфордський університет, Массачусетський

технологічний інститут, Університет штату Джорджія і Мерілендський університет. В Аризонському університеті студентами успішно запущений стартап SafeSipp з метою проектування та виготовлення водоочисних приладів. У цьому ж вищому навчальному закладі в 2015 р. було запроваджено декілька освітніх програм з метою розширення доступу населення до вищої освіти. Зокрема, в рамках програми «План отримання вищої освіти спільно зі Starbucks» передбачено отримання працівниками відомої кавової компанії Starbucks онлайн-освіти за рахунок фірми.

Особливістю японських інноваційних кластерів («кластерів знань») є те, що в якості їх ядра виступають провідні місцеві і префектурні університети та науково-дослідні інститути (як державні, так і приватні), які передусім слугують базою для генерування знань. Так, Кіотський університет став ядром інноваційного кластера нанотехнологій та нових матеріалів (острів Хонсю), а університет Токусіма – ядром інноваційного кластера в галузі «науки про життя» (острів Сікоку). У свою чергу, до науково-освітніх та науково-дослідних центрів тяжіють як малий і середній бізнес, так і великі промислові підприємства. Японські «кластери знань» сприяють зміцненню взаємодії між освітою, наукою та виробництвом, включаючи розробку та реалізацію спільних інноваційних проектів.

Одним з найбільш успішних японських «кластерів знань» є кластер інформаційних технологій «Долина Саппоро» (острів Хоккайдо). У «Долині Саппоро» концентрується низка науково-освітніх та науково-дослідних центрів. Провідним університетом у даному інноваційному кластері є університет Хоккайдо з його потужною науково-дослідною базою. До виникнення кластера призвело, власне, те, що студенти університету Хоккайдо, переймаючись розробкою програмного забезпечення, започаткували власний бізнес. Університет Кобе став ключовим генератором знань «Біомедичного інноваційного кластера Кобе» (острів Хонсю). При цьому важлива роль у проведенні фундаментальних наукових досліджень відведена Інституту біомедичних досліджень та інновацій м. Кобе.

У Канаді нині діє 11 потужних інноваційних кластерів. Серед них такі. Інноваційний кластер паливних та водневих технологій у Ванкувері працює над створенням нових джерел енергії. Ядром кластера є науково-дослідний Інститут інновацій у галузі паливних елементів.

На аграрний біотехнологічний кластер (м. Саскатун) припадає 30 % аграрних біотехнологій Канади. Тут розташований дослідницький центр, який здійснює НДДКР з метою підвищення урожайності та покращення якості продуктів харчування. Ядром кластера є Інститут біотехнологій рослин з унікальним обладнанням для досліджень у галузі геноміки. В кластері функціонує один із найбільших у світі науково-дослідницьких центрів у сфері протимікробного захисту зернових культур.

Провідними гравцями інноваційного кластера фотоніки в Оттаві є інститут мікро-структурних досліджень та Інститут молекулярних наук, а також створений спільними зусиллями федеральної та місцевої влади Канадський центр з виготовлення фотоелементів. До складу кластера входить понад 100 компаній та науково-дослідних лабораторій. Нові технології, що базуються на фотоніці, розробляються учасниками кластера для застосування в області сенсорних приладів, генерування енергії та медичної діагностики.

Технологічний кластер у галузі алюмінієвих технологій розташований у м. Сагене (провінція Квебек), де здійснюється видобування майже 90 % канадського алюмінію. Район відомий також під назвою «Алюмінієва Долина». З метою розробки та запровадження технологій переробки алюмінію Інститут промислового матеріалознавства в м. Сагене відкрив у 2002 р. Центр технологій переробки алюмінію на базі Університету Квебека в Шикутімі з метою допомоги дослідникам регіону у розвитку інноваційних алюмінієвих продуктів – перетворення алюмінію в міцні, але водночас легкі компоненти.

У провінції Ньюфаундленд і Лабрадор розташований канадський інноваційний кластер у галузі океанічних технологій. Основою кластера став Інститут океанічних технологій і створений при ньому Центр підприємництва. Морські нафтогазові послуги, енергоефективний морський транспорт,

кліматичний та океанічний моніторинг – це окремі напрями діяльності кластера, в яких здійснюються науково-пошукові роботи.

Серед відомих норвезьких інноваційних кластерів програми «Норвезькі центри експертизи» виокремлюються такі: кластер у галузі медицини NCE Oslo Cancer Cluster (попередження та лікування онкологічних захворювань, включає понад 60 науково-дослідних установ та виробничих підприємств); кластер у галузі аквакультури NCE Aquatech Cluster (об'єднує вісім науково-дослідних установ); кластер у галузі інженерії NCE Systems Engineering, Kongsberg (охоплює вісім науково-дослідних установ, спеціалізується на розробленні та виготовленні високотехнологічної продукції світового рівня для морської, підводної, автомобільної, аерокосмічної та оборонної галузей); харчовий кластер NCE Culinology (об'єднує 33 науково-дослідні установи); переробний кластер NCE EYDE (об'єднує вісім науково-дослідних установ, спеціалізується на виробництві та постачанні матеріалів та хімічних продуктів.

Кластер у галузі морських підводних робіт GCE Subsea (південний захід Норвегії) об'єднує 18 науково-дослідних установ, які розробляють та постачають технології для монтажу, експлуатації та ремонту підводних установок для нафто- і газовидобування у світовому масштабі. Високотехнологічний кластер у галузі морського видобування, бурових робіт та енергетики GCE Node (південь Норвегії) об'єднує близько 20 науково-дослідних установ, які розробляють і постачають до різних країн світу технології та платформи для морського нафтогазового буріння.

Інноваційний кластер із виробництва морепродуктів NCE Seafood Innovation Cluster є одним із найбільших у світі виробників атлантичного лосося та екологічно чистих морепродуктів. Базовими навчально-освітніми та науково-дослідними закладами кластера є: Бергенський університет, Бізнес-школа «Норвезька школа економіки», Університет прикладних наук Західної Норвегії, Бергенський дослідницький підрозділ науково-дослідного інституту продовольства, рибальства та аквакультури NOFIMA, Національний інститут харчування і досліджень морепродуктів NIFES, Інститут морських досліджень,

Бергенський підрозділ Норвезького ветеринарного інституту, науково-дослідний інститут Uni Research (дослідження в галузі біотехнології, охорони здоров'я, навколишнього середовища, клімату, енергетики), Бергенський підрозділ Норвезького інституту досліджень води NIVA, науково-дослідний інститут імені Крістіана Мікельсена (дослідження океану).

Таким чином, світова практика переконливо доводить, що провідні науково-освітні та науково-дослідні центри успішно виконують функцію активних учасників у процесі створення та функціонування сучасних високотехнологічних кластерів, сприяючи інноваційному розвитку країн та окремих регіонів, що, безсумнівно, може стати в нагоді і Україні.

Список літератури:

1. European Cluster Panorama 2016. Report. European Cluster Observatory. – 2016. – 69 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.clustercollaboration.eu/sites/default/files/news_attachment/2016-12-01-cluster-panorama-2016.pdf.
2. Knowledge cluster initiative. Map of Knowledge Clusters. MEXT. URL: http://www.mext.go.jp/component/a_menu/science/micro_detail/__icsFiles/afieldfile/2010/02/01/128844_8_3.pdf

Тематика: Географічні науки

АГРОКЛІМАТИЧНІ УМОВИ ВИРОЩУВАННЯ ТРИТИКАЛЕ ОЗИМОГО НА ТЕРИТОРІЇ СХІДНОГО ЛУСОСТЕПУ В УМОВАХ ЗМІНИ КЛІМАТУ (СЦЕНАРІЙ RCP 4.5)

Костюкєвич Т.К.

Одеський державний екологічний університет,

кандидат географічних наук, асистент

email: kostyukevich1604@i.ua

На сьогодні найважливішим завданням сучасного аграрного сектору нашої країни є виробництво зерна для забезпечення населення високоякісним хлібом і сільськогосподарських тварин комбікормами. Білково-калорійний недолік в раціоні харчування є однією з найважливіших проблем населення Землі в даний час .

У зв'язку з цим, основними напрямками досліджень в області харчування є:

- використання нових видів зернових культур і сировини для вирішення питання неповноцінного харчування;
- розробка нових сортів хліба функціонального призначення.

Одним з перспективних видів сировини для виробництва хлібобулочних і борошняних кондитерських виробів є зерно тритикале, яке поряд з високою врожайністю, стійкістю до заморозків і хвороб характеризується широким варіюванням за вмістом білка (в межах 10 ... 23%).

Тритикале знаходиться між пшеницею і житом за наявністю і кількістю в зерні незамінних амінокислот, зокрема, лізину і триптофану. Це забезпечує більш високу харчову цінність, ніж у пшениці, і більш збалансований амінокислотний склад, ніж у жита.

Вважається, що зерно тритикале не забезпечує високої якості хлібних виробів через низьку якість клейковини. Проте білий хліб майже такий самий, як і пшеничний із високоякісного борошна, має приємний смак та аромат – фахівцями вже розроблені нові технології заводської випічки сортів хліба із суміші тритикале і пшениці [1].

Також культура здатна давати високі врожаї в посушливі роки при випаданні до 250 мм опадів за вегетаційний період. Тритикале повноцінно використовує опади осінньо-зимового періоду. При знижених температурах збільшує кущіння і потужність розвитку всіх вегетативних органів. При проростанні насіння потрібно майже така ж кількість вологи, як і насіння пшениці.

Основні площі озимого тритикале спочатку були розташовані у

Волинській, Дніпропетровській, Донецькій і Харківській областях; ярого - в Полтавській і Львівській областях. Невеликі площі під тритикале були пов'язані з відсутністю національного стандарту на зерно тритикале на зерновому ринку. Однак з 2007 року вступив в дію національний стандарт ДСТУ 4762:2007 «Тритикале. Технічні умови», а з жовтня 2009 року - ДСТУ 4960:2008 «Борошно з зерна тритикале. Технічні умови», завдяки чому посівні площі були розширені майже по всій території України [1].

Зважаючи на високі адаптивні властивості до умов вирощування і генетичного потенціалу врожайності та якості зерна, що перевершують традиційні зернові (жито, пшеницю, ячмінь і овес), саме тритикале здатне забезпечити вирішення проблеми нарощування виробництва зерна.

Урожайність сільськогосподарських культур, в тому числі й тритикале озимого залежить від багатьох факторів, серед яких найважливішими є світло, тепло, волога, мінеральне живлення тощо. Зміни клімату, які особливо відчутні в останнє десятиліття, спричиняють зміну агрокліматичних умов вирощування озимої пшениці, які, в свою чергу, спричиняють зміну темпів розвитку культури, показників формування її продуктивності, яка значною мірою визначає рівень врожайності [2, с.95].

Для оцінки можливих змін клімату нами було використано сценарій RCP4.5 - (репрезентативні траєкторії концентрації), який являє собою сценарій середнього рівня викидів і концентрацій всього набору парникових газів, аерозолів і хімічно активних газів [3].

Одним із найпростіших методів відображення можливих змін у кліматичному режимі будь-якої метеорологічної величини є порівняння з минулими даними, зокрема, середніми багаторічними величинами за базовий період [4]. В даному дослідженні за базовий береться період з 1991 по 2010 роки.

Слід зазначити, що вплив зміни клімату на продуктивність тритикале озимого розглядався за умов сучасної агротехніки та сучасних сортів культури.

Для дослідження впливу кліматичних змін на продуктивність тритикале озимого на фоні зміни кліматичних умов нами розглядались такі варіанти:

- базовий (середні багаторічні);
- кліматичні умови періоду.

Розрахунки виконувались для Східного Лісостепу на прикладі Сумської області. Слід підкреслити, що вплив зміни клімату на формування продуктивності сільськогосподарських культур розглядався за умов сучасної агротехніки та сучасних сортів і гібридів тритикале озимого в припущенні, що вони суттєво не зміняться. Тенденції зміни агрокліматичних ресурсів розглядалась нами за різні проміжки часу. Для оцінки змін агрокліматичних ресурсів при можливих змінах клімату було використано сценарій змін клімату в Україні RCP4.5.

Агрокліматичні умови періоду вегетації тритикале озимого за умов реалізації сценарію зміни клімату RCP4.5 (2021-2050 рр.) в Східному Лісостепу у порівнянні з середньо багаторічними даними (1991-2010 рр.) представлено на рис.1. Як видно з графіку, період вегетації культури за умов реалізації сценарію «клімат» буде проходити на фоні знижених температур та зменшеної кількості опадів наприкінці та збільшенням опадів в середині вегетації.

Розглянемо, як під впливом змін клімату будуть змінюватись дати настання фаз розвитку тритикале озимого. За даними 1991-2010 рр. (базовими), дати відновлення вегетації майже співпадають з датами переходу температури повітря через 5°C, і спостерігаються в третій декаді березня. За умов реалізації сценарію зміни клімату дата відновлення вегетації зміститься на більш пізні строки – 13 квітня (табл. 1).

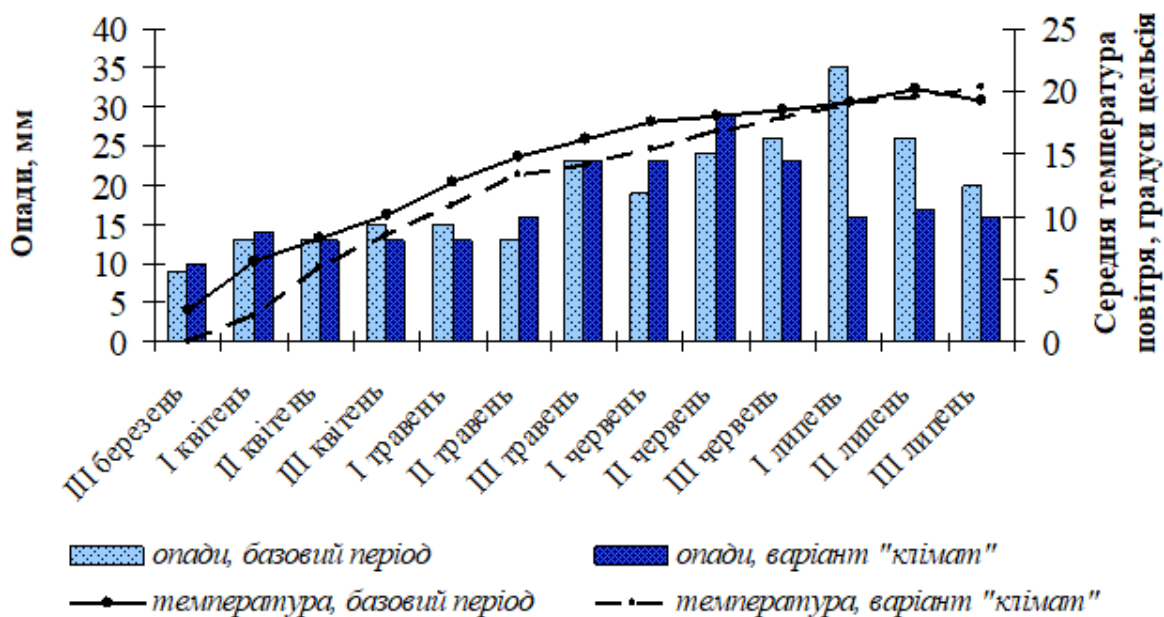

Рисунок 1 – Агрокліматичні умови періоду вегетації тритикале озимого в Східному Лісостепу за умов зміни клімату за сценарієм RCP4.5 (2012-2050 рр.) у порівнянні з базовим періодом (1991- 2010 рр.)

За умов реалізації сценарію зміни клімату RCP4.5, дата появи нижнього вузла соломини очікується 14 травня, що на вісім днів пізніше, ніж за базових умов. Колосіння тритикале озимого за середньо багаторічними даними (1991- 2010 рр.) спостерігається 28 травня. За умов реалізації сценарію зміни клімату RCP4.5, на території Сумської області дата колосіння очікується 9 липня, що на дванадцять днів пізніше, ніж за базових умов (табл. 1).

Воскова стиглість тритикале озимого за середньо багаторічними даними (1991-2010 рр.) спостерігається 14 липня. За умов реалізації сценарію зміни клімату RCP4.5 дата воскової стиглості буде спостерігатися 26 липня, що на дванадцять днів пізніше, ніж за базових умов (табл.1). В цілому тривалість періоду відновлення вегетації – воскова стиглість за умов реалізації сценарію зміни клімату RCP4.5 у порівнянні з базовими умовами скоротиться на сім днів.

Таблиця 1

Фази розвитку тритикале озимого за середньо багаторічними даними (1991-2010 рр.) та за сценарієм зміни клімату RCP4.5 (2021- 2050 рр.)

Період	Відновлення вегетації	Поява нижнього вузла соломини	Колосіння	Воскова стиглість	Тривалість періоду, дні
1991-2010	25.03	3.05	28.05	14.07	85
2021-2050	13.04	14.05	9.06	26.07	78
Різниця	+19	+12	+12	+12	-7

Таким чином, можна зробити висновок, що за умов реалізації сценарію зміни клімату RCP4.5 (2012-2050 рр.) умови вегетації тритикале озимого в Східному Лісостепу будуть проходити на фоні знижених температур у порівнянні з середньо багаторічними даними. Очікується перерозподіл кількості опадів за міжфазні періоди вегетації тритикале озимого, що пов'язано з здвигом настання фаз розвитку культури.

Список літератури:

1. Тритикале – унікальне поєднання кращих ознак пшениці та жита.
URL: <http://vnis.com.ua/useful-information/publications/> (дата звернення 27.09.2019)
2. Альтернативні джерела енергії у підвищенні енергоефективності та енергонезалежності сільських територій : колективна монографія ; за ред. І.О. Яснолоб, Т.О. Чайки, О.О. Горба. Полтава : Видавництво ПП «Астроя», 2019. 276 с.
3. Полевой А.Н. Прикладное моделирование и прогнозирование продуктивности посевов. Л.: Гидрометеиздат, 1988. 318 с.
4. Степаненко С.М. Динаміка та моделювання клімату: підручник. Одеса: Екологія, 2013. 204 с.

ОСОБЛИВОСТІ ДОСЯГНЕННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ МЕТИ У ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ (НА ПРИКЛАДІ СТУДЕНТІВ ТЕХНІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ)

Кот Т.О.

старший викладач, факультет лінгвістики
НТУУ «Київський політехнічний
інститут імені Ігоря Сікорського»

Вивчення іноземної мови може мати велике значення для студентів технічних спеціальностей. Професійні компетентності за фахом, доповнені знанням однієї або декількох іноземних мов, можуть значно розширити можливості професійної реалізації фахівця. Безперечно, знання іноземної мови в повному обсязі було б найоптимальнішим варіантом комунікативної компетентності людини та фахівця. І в житті, і в професійній діяльності такі знання можуть надавати значні переваги. Однак це є дещо ідеалізованим поглядом на можливості мовної реалізації спеціаліста. Не завжди існують оптимальні умови для вивчення іноземної мови. Не завжди, навіть при великому бажанні, майбутній фахівець може знайти необхідний час та інші ресурси для опанування знаннями, вміннями, навичками, потрібними для всебічного використання іноземної мови. Тому, з урахуванням конкретних можливостей, передумов, планів, перспектив фахівця часто обирають для вивчення або для удосконалення тільки окремі аспекти іноземної мови, особливо ті, які можуть бути найбільш потрібними у конкретній діяльності, а також ті, для опанування яких існують необхідні умови у конкретного студента.

Навчання іноземної мови у вищому технічному навчальному закладі здійснюється за навчальним планом та навчальними програмами. Ці документи визначають зміст навчальної дисципліни з урахуванням професійних потреб

фахівця, особливостей підготовки за фахом у навчальному закладі, а також можливостей навчального закладу, пов'язаних з обмеженим часом навчання та необхідністю вивчення інших фахових дисциплін [1]. Навчальна програма з іноземної мови для студентів технічних спеціальностей (програма з іноземної мови для спеціальних цілей) визначає, як правило, основи іноземної мови, яка може бути потрібною фахівцю у його професійній діяльності, а також мовні знання, пов'язані з конкретною спеціальністю (спеціальна термінологія, особливості ділових текстів та текстів за фахом). У конкретних випадках, коли виникає необхідність, окремі студенти можуть поглиблено вивчати відповідні аспекти іноземної мови. Безперечно, навчання у вищому технічному навчальному закладі потребує значного часу та зусиль для опанування дисциплін за фахом, які вивчаються на основі фундаментальних глибоких знань з математики, фізики хімії, електротехніки тощо. Тому студент не може приділити багато уваги предметам гуманітарного циклу, зокрема, іноземній мові, яка може в окремих випадках бути потрібною у професійній діяльності. Така проблема все частіше виникає у окремих студентів. Різноманіття видів діяльності, можливостей самореалізації, які розширюються з розвитком засобів інформації, комунікації та транспорту, все частіше вимагають від студента поряд з стандартизованими програмними заняттями (компетентностями), які засвоюються у навчальному закладі відповідно до навчального плану, опановувати ще і додаткові знання, необхідні у конкретних випадках професійної діяльності. До таких знань не в останню чергу належать мовні знання. В конкретних випадках це може бути поглиблене знання спеціальної термінології, особливостей фахових текстів іноземною мовою, дехто потребує розширених вмінь читання або письма іноземною мовою [2]. Розширення безпосередніх контактів з іноземними фахівцями, можливостей роботи в інших країнах пов'язано з потребою формування стійких навичок говоріння та сприйняття на слух іноземної мови, вміння розв'язувати комунікативні задачі, використовуючи обмежені знання іноземної мови. Досягнення таких компетентностей потребує від студента, який навчається у вищому технічному

навчальному закладі вмінь досягати індивідуальної мети у вивченні іноземної мови. Значне місце серед вмінь досягати свою конкретну мету займає вміння планувати свою діяльність. Індивідуальне планування навчальної діяльності розглядають з різних точок зору. Окремі студенти намагаються досягти своєї мети без конкретного плану, за можливістю вони прикладають зусилля, якщо з'являється можливість (час, відповідний фізичний та психологічний стан тощо) для діяльності, пов'язаної з досягненнями мети. Таке ставлення до своєї діяльності можна визнати позитивним, оскільки студент вчиться використовувати у своїй діяльності можливості, які з'являються. Йому потрібно бути готовим реалізувати ці можливості, мати вже готові навчальні матеріали для вивчення, тренування, ознайомлення. Недоліком такої системи є несистемність у роботі, оскільки студент розраховує значною мірою на появу можливості, що у випадках, коли необхідним є інтенсивне опрацювання великих обсягів навчального матеріалу, не завжди дозволяє досягти цілі навчання (не вистачає часу для засвоєння всього матеріалу, матеріал, який вивчається, час від часу не може бути, як правило, стійко засвоєним). Така організація вивчення додаткового матеріалу може бути рекомендована за умови його незначного обсягу, а також у складних умовах життя або професійної діяльності. Інші студенти, навпаки, можуть захоплюватись плануванням усіх аспектів своєї діяльності. Такий підхід до навчання може бути корисним для опанування великого обсягу складного матеріалу, особливо якщо його потрібно засвоювати послідовно, як єдину систему. Однак особливості сучасного життя, пов'язані з великим різноманіттям факторів, можливостей та несподіванок не завжди сприятимуть виконанню чіткого плану. Іноді потік непередбачуваних обставин значно заважає здійсненню запланованих заходів. Це може викликати розчарування у прихильників планування. Тому найкращим варіантом організації досягнення індивідуальної мети бачиться поєднання кращого досвіду використання можливостей та планування. Це пов'язано і з підтримкою постійної готовності використовувати можливості, і з розвитком вольових якостей, і з пошуком додаткових варіантів виконання окремих пунктів плану,

якщо обставини будуть несприятливими для його чіткого здійснення. Такі особливості планування досягнення індивідуальних цілей можуть бути об'єктом для подальших досліджень за обговореною темою.

Список літератури:

1. Бадмаева Е.С., Семенова М.В. Метод анализа потребностей обучаемых при изучении иностранного языка в вузе // Интернет-журнал «Мир науки» 2017, Том 5, №2 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mir-nauki.com/PDF/71PDMN217.pdf>

2. Кот Т.О., Огієнко В.П. Подготовка студентов к чтению и переводу деловых текстов и документации на иностранном языке// Сборник научных статей «Литература, социология и культурология. Современные проблемы и перспективы развития». 2017. № 1. С. 115-116.

Тематика: Педагогічні науки

РОЗВИТОК ОСОБИСТІСНИХ ЯКОСТЕЙ СТУДЕНТА, НЕОБХІДНИХ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Кот Т.О.

старший викладач, факультет лінгвістики
НТУУ «Київський політехнічний
інститут імені Ігоря Сікорського»

Іноземна мова для тих, хто її вивчає, є відносно складним явищем. Специфічні труднощі в процесі вивчення іноземної мови та в процесі удосконалення знань іноземної мови мають місце на будь-якому етапі роботи над нею. Основною особливістю вивчення іноземної мови часто є відсутність мовного оточення, тобто мова вивчається, як правило, у створених штучно умовах, за винятком тих випадків, коли мова вивчається у країні цієї мови.

Іншою особливістю може бути необхідність вивчення іноземної мови вже у зрілому віці, що не є характерним для засвоєння рідної мови. Ці особливості додатково ускладнюють вивчення іноземної мови порівняно з іншими сферами знань. У вищій школі іноземну мову також засвоюють, за винятком мовних спеціальностей, поряд з засвоєнням складних спеціальностей різних галузей знань та практичної діяльності. Тому формування компетенцій іноземної мови на тому рівні, який є необхідним для вирішення окремих професійних задач, вимагає від студента додаткових, часто значних, зусиль. Тим більше серед студентів є люди з різними рівнями здібностей до вивчення іноземної мови.

Сучасні види професійної діяльності часто вимагають значних мовних знань, стійкого, впевненого володіння мовними навичками. Навички володіння іноземною мовою дозволяють здійснювати складні розумові операції в конкретних сферах діяльності, в той час, коли недостатнє володіння мовою ускладнює процес рішення комунікативних задач. Через це можуть бути в окремих ситуаціях не реалізовані на практиці цінні задуми, пов'язані з професійною діяльністю.

Розвиток особистісних якостей студента може допомогти оптимізувати процес засвоєння іноземної мови, формування відповідних мовних компетентностей та стійких навичок [1; 2]. Особливо це може бути необхідним для вивчення іноземної мови для конкретних індивідуальних цілей студента. Сформовані позитивні якості допоможуть в подоланні будь-яких труднощів у житті. Наявність таких якостей та вміння застосовувати їх для вивчення іноземної мови, а також для практичного використання іноземної мови допоможе фахівцю у складних умовах навчання та практичної діяльності.

Велике значення для опанування іноземної мови має для студента свідоме уявлення про формування навичок. Навички – це здатність людини автоматично (або майже автоматично) виконувати конкретні дії, що досягається, як правило, багатократним повторенням конкретних дій або елементів дій в процесі спеціально організованих занять (тренувань) або в процесі тривалої практичної (професійної) діяльності [напр., 1]. Деякі прості

навички формуються у людей майже непомітно. Але складні навички можуть досягатись нелегко. Проблемою в процесі формування складних навичок є часто непомітність досягнення результату протягом тривалого часу. Іноді помітний результат, а тим більш результат, який може мати практичне значення, з'являється через декілька днів або навіть тижнів тренувань.

Також у різних людей формування конкретних навичок може здійснюватись з різною швидкістю. Відсутність протягом тривалого часу конкретних результатів може викликати розчарування у того, хто тренується. Особливо, якщо він бачить, що інші навіть з меншими зусиллями досягли більшого. В такому випадку потрібно терпіння, усвідомлення особливостей формування навичок, а також і моральна підтримка викладача.

Навички також можуть розвиватись нерівномірно. Деякий час навички можуть формуватись відносно швидко і помітно. Але з часом може спостерігатись припинення формування навичок на деякий час. В такій ситуації студенту потрібно, якщо можливо, то і з викладачем, виявити причину цього явища. Це може бути етап, коли тренування слід здійснювати вже інакше, тому у нього вносяться зміни. Але в іншому випадку потрібно вичікування деякого часу, оскільки особливістю формування деяких навичок може бути припинення на деякий час появи конкретних помітних результатів. Усвідомлення цієї особливості також допоможе студенту уникнути розчарування та стійко наближатись до поставленої мети.

Формування різних простих навичок допоможе утворенню складних навичок. Людина, яка володіє будь-якими вміннями на рівні стійких навичок, зможе більш успішно виконувати відповідну діяльність в умовах втоми, емоційної напруги, труднощів та перешкод. Забезпечення належної практики допомагає студентам досягти впевненості у своїх силах, сприяє розвитку здатності оцінювати свої можливості в процесі подолання труднощів, пов'язаних з професійною діяльністю.

Формуванню навичок сприяють розвиток уваги, сили волі, терпіння, вміння зосередитись на тривалий час для виконання конкретних дій.

Особливості розвитку таких якостей в процесі вивчення іноземної мови, а також для вивчення іноземної мови, формування компетентностей для професійної діяльності, пов'язаної з використанням іноземної мови, можуть бути темою подальших досліджень.

Список літератури:

1. Бех І. Д. Виховання особистості: У 2 кн. Кн. 2. Особистісно орієнтований підхід: науково-практичні засади / І. Д. Бех. - К.: Либідь, 2003. - 344 с.
2. Кот Т.О., Шиліна Л.І. Передумови розвитку усного мовлення для спеціальних цілей // Сучасні підходи та інноваційні тенденції у викладанні іноземних мов: Матеріали XII Міжнародної науково-практичної конференції, 28 лютого 2017 р. – К. – 78-79 с.

Тематика: Сільськогосподарські науки

РОЛЬ КРОЛЯТИНИ У ФОРМУВАННІ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ НАСЕЛЕННЯ

Котелевич В.А.

канд. вет. наук, доцент

Житомирський національний агроекологічний університет

Серед глобальних проблем сьогодення першочергове значення має питання забезпечення населення екологічно чистими продуктами. Тому в умовах розвитку ринку продукції сільського господарства та її переробки важлива роль належить органічному виробництву, особливо продукції тваринництва. Посприяти вирішенню цієї проблеми може кролятина, яка за всіма параметрами відповідає сучасним потребам.

Кролівництво, поза сумнівом, залишається однією з найперспективніших галузей українського тваринництва. Кролики - це не лише

легкозасвоюване дієтичне м'ясо, але й прибутковий бізнес, оскільки кролики мають короткий цикл відтворення, стрімке збільшення живої маси та невибагливі до кормів [1,5]. Чистота і збалансоване харчування – основа здорового способу життя, якого прагне будь-яка людина. Такі самі умови покладено в основу успішного утримання кролів й отримання від цього сталих прибутків. Китай, Японія, Італія, Франція давно опанували виробництво і споживання кролятини, тому й живуть значно довше, ніж пересічні українські громадяни. У їх м'ясному раціоні частка споживання кролятини сягає 6-8%, а загальне виробництво чистого м'яса перевищує 2 млн. тонн. І це вважається недостатнім [2,4,7]. У їжу вживають м'ясо кролика, вихід якого становить близько 56% від загальної ваги, та печінку. У кролятині дуже мало солей натрію і холестерину, що робить її незамінною складовою дієтичного харчування. Це біле м'ясо і білку в ньому значно більше, ніж у баранині, яловичині або свинині (на 22-23%) та засвоюється він на 90%, адже характеризується сприятливим фізіологічно узгодженим співвідношенням незамінних та замінних амінокислот. В кролятині є усі незамінні амінокислоти, значна кількість вітамінів, мікро- та макроелементів [5]. Саме тому її рекомендовано дітям перших років життя, людям екстремальних професій. М'ясо кролів здатне знижувати дозу прийнятої радіації [8,9] , виліковувати виразки, допомагати післяопераційним хворим, покращувати обмін речовин. На українському ринку продуктів харчування м'ясо кролика і продукція з нього займають вельми скромне місце через незначне виробництво. Водночас це один з найпродуктивніших і скоростиглих видів тваринництва, здатних у стислі терміни давати дієтичне м'ясо, хутро, добрива чи біогаз. Що ж нам заважає подбати про себе? Виявляється – нічого. Треба лише усе ретельно обрахувати і розпочати [6, 7]. Розвиток галузі спеціалізованого органічного м'ясного кролівництва для українського сьогодення має великі економічні переваги, порівнюючи з іншими напрямками м'ясного тваринництва. Це піднесе цю галузь на високий рівень розвитку та дасть на ринок тисячі тон високопоживного, екологічно чистого, дієтичного м'яса і хутрової сировини

[6,7]. Отже, потрібно детально вивчити особливості та переваги ведення органічного кролівництва в сучасних умовах для підвищення економічної ефективності і пропаганди бройлерного кролівництва по господарствах усіх форм власності, провести дослідження, щодо вивчення технологічного потенціалу кролів в контексті отримання високоцінної м'ясної продукції [6,7,10].

Враховуючи все вищенаведене, метою наших досліджень було проведення комплексної порівняльної ветеринарно-санітарної оцінки якості м'ясопродукції від 4-ох місячних кролів спеціалізованих м'ясних порід залежно від пори року.

Об'єкти та методика досліджень

Об'єктом виробничих досліджень були кролики віком 4 місяці, вирощені у приватних господарствах с. Глибочиця та Коростенському і Ємільчинському районах Житомирської області, сертифіковані по породам каліфорнійська скоростигла, бельгійський велетень (фландр). Для дослідження було сформовано за принципом аналогів 4 групи кролів по 6 голів (по дві у весняно-літню та осінньо-зимову пери року). Перед забоєм визначали - індекс збитості (обхват за лопатками, поділений на довжину тулуба і помножений на 100%). Якість м'яса визначали шляхом анатомічного розділу та проведенням комплексної ветеринарно-санітарної експертизи за загальноприйнятими методами на кафедрі паразитології, ветеринарно-санітарної експертизи та зоогігієни ЖНАЕУ. Визначення органолептичних показників м'яса кролів і бульйону проводили за 5-ти бальною шкалою. Всі результати досліджень оброблені статистично за допомогою комп'ютерної програми Microsoft Excel – 2003 з урахуванням таблиці Ст'юдента.

Результати досліджень

Встановлено, що у тушках кролів досліджуваних порід, які вирощені у господарстві, благополучному по інфекційним та інвазійним захворюванням, патологоанатомічні зміни відсутні. Комісійно дегустаційною оцінкою зразків м'яса кролів 4-ох місячного віку визначено, що за смаком, ніжністю,

соковитістю, кольором та ароматом (за 5-ти бальною системою) загальний середній бал у весняно-літній та осінньо-зимовий періоди відповідно становив: каліфорнійці– 4,7 - 4,8, і 4,6 – 4,7; бельгійський велетень (фландр– 4,8 – 5,0 і 4,7 – 4,8 балів). Жива вага, забійний вихід м'язової тканини, обмускульність тушок залежать від породи та пори року. Продуктивність кролів у весняно – літній період вища, ніж у осінньо – зимовий. Забійний вихід м'яса у фландрів дещо вищий, ніж у каліфорнійців. Найбільшої живої та забійної ваги досягли 4-ох місячні кролі, вирощені у весняно-літній період, відповідно: бельгійський велетень (фландр) $3375 \pm 27,0$ г та каліфорнійці – $2956,5 \pm 6,74$ г. Поширення радіоактивних речовин після аварії на ЧАЕС повітряними масами, обмежена інформація про радіологічний стан довкілля, необізнаність людей з ефективними засобами індивідуального захисту спричиняють отримання населенням потерпілих внаслідок аварії на ЧАЕС Поліського регіону радіаційного опромінення. Проведені нами дослідження м'яса кролів, вирощених в Коростенському та Ємільчинському районах показали, що питома активність м'яса кролів 4-ох місячного віку, які вирощувалися в потерпілих внаслідок аварії на ЧАЕС північних районах Житомирської області, була на рівні $8,8 \pm 0,8$ Бк/кг за вмістом ^{137}Cs та $3,5 \pm 0,74$ Бк/кг за вмістом ^{90}Sr . В м'ясі кролів старшого віку ці показники становили $12,3 \pm 1,29$ і $8,2 \pm 1,59$ Бк/кг (при нормі 200 і 20 Бк/кг) відповідно. Тому, у вирішенні проблеми дієтичного повноцінного харчування, особливо дітей та людей похилого віку, в екологічно небезпечних умовах навколишнього середовища кролятина повинна займати провідне місце.

Висновок

1. В умовах розвитку ринку продукції сільського господарства та її переробки важлива роль належить органічному виробництву, особливо продукції кролівництва. Необхідно детально вивчити особливості та переваги ведення органічного кролівництва в сучасних умовах для підвищення економічної ефективності і пропаганди бройлерного кролівництва.

2. У вирішенні проблеми дієтичного повноцінного харчування, особливо дітей та людей похилого віку, в екологічно небезпечних умовах навколишнього середовища кролятина повинна займати провідне місце.

Список літератури:

1. Александрова С. Н. Кролики: Разведение, выращивание, кормление / С. Н. Александрова, Т. И. Косова. – Донецк: Сталкер, 2005. – 157 с.
2. Барабаш Б.П. Возрождение звероводства в Польше / Б. П. Барабаш // Кролиководство и звероводство. – 2004. – №6. – С. 27.
3. Калашник О.В., Омельченко Н.В. Проблемы восстановления кролиководства в Украине // Кролиководство и звероводство. – 2004. – № 4. – С. 30.
- Коцюбенко Г. Т. Перспектива створення високопродуктивних кролеферм / Г. Т. Коцюбенко, Т. В. Кареліна // Тваринництво України. – 2004. – № 4. – С. 5
4. Кулько К.С. Биологические особенности кроликов / К. С. Кулько // Кролиководство и звероводство. – 2004. – № 2. – С. 24.
5. Плотников В. Г. О полезности крольчатчины / В. Г. Плотников // Кролиководство и звероводство. – 2004. – № 4. – С. 21.
6. Плотников В. Г. О тенденциях развития кролиководства в мире / В. Г. Плотников // Кролиководство и звероводство. – 2003. – № 2. – С. 13–15.
7. Котелевич В. А. Кролятина – найкращий харчовий продукт у змінених екологічних умовах Поліського регіону / В. А. Котелевич, М. О. Бондар, О. Я. Михайленко // Ветеринарна медицина України. – 2011. – №8. – С. 36.
8. Котелевич В. А. Якість та безпека м'яса кролів, вирощених у приватному секторі Коростенського району Житомирської області / В. А. Котелевич, М. А. Невмержицька // Ветеринарна медицина України. – 2013. – №5. – С. 24.
9. Котелевич В.А. Важный резерв органической продукции – мясо кроликов. Ученые записки ВГАВМ, 2016, т.52, вып.3.- С.137-140

10. Котелевич В.А. Роль крелівництва у розвитку малих форм господарювання як фактора соціально-економічної стабільності // Роль аграрних вищих навчальних закладів у розвитку малих форм господарювання як фактора соціально-економічної стабільності сільських територій та само зайнятості населення : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 23 листопада 2016 р. – Київ, 2016. – С. 12–16

Тематика: Сільськогосподарські науки

АКТУАЛЬНІСТЬ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ ДЛЯ НАСЕЛЕННЯ ПІВНІЧНИХ РАЙОНІВ ЖИТОМИРСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Котелевич В.А.

канд.вет.наук,

доцент

Складенко Т.В.

студентка ОС «Магістр»

Житомирський національний агроекологічний університет

Одним з найважливіших чинників для загального добробуту та розвитку країни є продовольча безпека. Особливо гостро це питання постає для населення на радіоактивно забруднених внаслідок аварії на ЧАЕС територіях [1-5,6-7], Як зазначають вчені [9], нині і в майбутньому ^{137}Cs , як і раніше, буде залишатися основним радіонуклідом, що впливає на стан здоров'я людей, які проживають в цих районах. Період напіврозпаду цього радіонукліда становить 29,7 років. Крім ^{137}Cs небезпеку для здоров'я населення становлять стронцій-90 (період напіврозпаду 28 років), америцій - 241 (період напіврозпаду 432,2 років) і плутоній – 239 (період напіврозпаду 24000 років). Ці радіонукліди потрапляють в організм як у складі харчових продуктів, так і з повітряними потоками у разі виникнення лісових пожеж і горіння трави. Як наголошують

вчені [8], проблема продовольчої безпеки тісно пов'язана з якістю життя населення; задовільнити продовольчу безпеку означає задовільнити населення якісними і безпечними продуктами харчування та створити фінансові можливості. За результатами досліджень цих вчених встановлено, що 87,1% сільського населення на радіоактивно забруднених територіях Житомирщини споживає молоко власного виробництва, 50 % - м'ясо власного виробництва, 10 %- споживає м'ясо диких тварин. Споживання риби із місцевих водоемів за рік становить 17,5 кг на людину, яєць – 86, картоплі власного виробництва 183,3 кг, а також фрукти і ягоди власного виробництва та гриби і ягоди лісові. За наявними в науковій літературі оцінками, доза внутрішнього опромінення людини навіть через 29 років після аварії на ЧАЕС формується від 75 до 90 % за рахунок молока і молочних продуктів місцевого виробництва. Гарантом безпеки харчової продукції в постчорнобильський період в Україні залишається система моніторингових досліджень. А отже, належна увага має приділятися питанням моніторингових досліджень щодо оцінки безпечності харчових продуктів на цих територіях, інформування населення та розробка заходів і методів, що сприяють зниженню надходження цих радіонуклідів по ланцюгу ґрунт – рослина – тварина – продукти харчування. На даний час основна частина дози внутрішнього опромінення мешканців радіоактивно забруднених територій формується за рахунок надходження ^{137}Cs з місцевими продуктами домашнього господарства – молоком та продуктами лісового походження – насамперед, сушеними грибами та ягодами [1-8],.

Тому метою наших досліджень було визначити актуальні проблеми безпечності харчових продуктів населення радіоактивно забруднених внаслідок аварії на ЧАЕС територій Житомирської області у контексті гарантування продовольчої безпеки.

Матеріалом наших досліджень була звітна документація Житомирської регіональної державної лабораторії Державної служби з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів (ЖРДЛДПСС), державних

лабораторій ВСЕ ринків м. Житомир і Житомирської області; зразки м'яса і молока, дичини, лісових ягід та грибів . Радіологічні дослідження зразків проводили на приладі УСК Гама-плюс №0502 Б-Г. Питому активність грибів - на приладі РУГ-91.

Результати досліджень . Аналіз звітної документації служби радіологічного контролю в Житомирській області показав, що найбільша кількість перевищень у зразках продуктів тваринного походження реєструється у найбільш забруднених Народицькому та Овруцькому районах, дещо менше – Ємільчинському, Коростенському, Лугинському і Олевському. Забруднення дарів лісу у потерпілих внаслідок аварії на ЧАЕС районах Житомирської області залишається на досить високому рівні і вони є основним джерелом небезпеки для споживачів.. Станом на 1.09.2019 року радіологічним відділом ЖРДЛДПСС досліджено 3504 проби, 6 з яких перевищували допустимі рівні (ДР-2006). В т.ч. питома активність зразка дичини з Овруцького району становила 407 Бк/кг (при ДР 200 Бк/кг); два зразки грибів та ягід свіжих з Лугинського району – 809 Бк/кг та 825 Бк/кг (ДР 500 Бк/кг) ; зразок молока з Олевського району – 107,4 Бк/кг та Лугинського – 149,7 Бк/кг. За даними ДЛВСЕ з досліджених у 2019 році 123924 проб не відповідали допустимим рівням (ДР) 110.В т.ч. 42 зразка молока з Народиців (питома активність становила 102-154 Бк/кг при ДР 100 Бк/кг) , зразок молока з Лугін – 176 Бк/кг: 2 зразки дичини з Народиців (623 та 2850 Бк/кг) і 2 зразки дичини з Малина (730 та 920 Бк/кг при ДР 200 Бк/кг):. З досліджених 39 проб грибів свіжих перевищували допустимі рівні за вмістом ^{137}Cs . 10,2% з Ємільчино (567-809 Бк/кг), 5,0% з Лугін (810-880 Бк/кл), 41 % з Народиців, 28 % з Овруча (620-798 Бк/кг) та 15,4 % з Олевська (870-1146 Бк/кг). Перевищення 16 зразків сухих грибів відповідно становили : Новоград-Волинськ 3019 Бк/кг (при ДР 2500 Бк/кг); Ємільчино -2625-2739: Народичі – 41607 Бк/кг) , Овруч 2723-3200 Бк/кг , Малин – 2728 Бк/кг.Отримані результати досліджень свідчать про актуальність продовольчої безпеки для населення у потерпілих внаслідок аварії на ЧАЕС районах Житомирської області.

Висновки :

1. Вміст радіонуклідів у грибах, ягодах, дичині та продуктах власного виробництва у забруднених внаслідок аварії на ЧАЕС регіонах Житомирської області в більшості випадків значно перевищує допустимі рівні, що формує великі дози внутрішнього опромінення і негативно впливає на стан здоров'я населення.

2. Актуальність продовольчої безпеки для населення у потерпілих внаслідок аварії на ЧАЕС районах Поліського регіону вимагає прийняття рішень на державному рівні, адже продовольча безпека держави забезпечується за рахунок гарантування продовольчої безпеки в кожному її регіоні.

Список літератури:

1. Котелевич В. А. Ветеринарно-санітарна оцінка харчових продуктів в постчорнобильський період в Житомирській області / В. А. Котелевич // Чорнобильська катастрофа. Актуальні проблеми, напрямки та шляхи їх вирішення : доп. Міжнар. наук.-практ. конф. (26–27 квітня 2018 р.). – Житомир : ЖНАЕУ, 2018. – С. 329–334.

2. Котелевич В. А. Якість і безпечність харчових продуктів в постчорнобильський період в Житомирському регіоні / В. А. Котелевич, Т. В. Складенко // Наукові здобутки у вирішенні актуальних проблем виробництва та переробки сировини, стандартизації і безпеки продовольства : зб. праць за підсумками VIII Міжнар. наук.-практ. конф. вчених, асп. і студентів. – Київ, 2019. – С. 96–98.

3. Котелевич В. А. Якість і безпека харчових продуктів в Житомирському регіоні – нагайна проблема сьогодення / В. А. Котелевич, Т. В. Складенко // Сучасні проблеми біобезпеки в Україні : матеріали 2 Всеукр. наук.-практ. Інтернет конф. (18-19 квіт. 2019 р.). – Полтава, 2019. – С. 46–48.

4. Котелевич В. А. Актуальні проблеми якості та безпечності харчових продуктів в контексті забезпечення продовольчої безпеки в Житомирському

регіоні / В. А. Котелевич // Наук. вісник Львів. нац. ун-ту вет. медицини ім. С. З. Гжицького. – 2019. – Т. 21, № 93. – С. 155–159.

5. Мартенюк Г. М. Моніторинг радіаційного забруднення харчових продуктів в Житомирській області / Г. М. Мартенюк // Чорнобильська катастрофа. Актуальні проблеми, напрямки та шляхи їх вирішення : доп. Міжнар. наук.-практ. конф. (26–27 квітня 2018 р.). – Житомир : ЖНАЕУ, 2018. – С. 324–329.

6. Романчук Л. Д. Вплив грибів на формування внутрішнього опромінення населення Північної частини України / Л. Д. Романчук // Вісн. аграр. науки. – 2011. – № 3. – С. 44–47.

7. Романчук Л. Д. Радіологічна оцінка формування дозового навантаження у мешканців сільських територій Полісся України : монографія / Л. Д. Романчук. – Житомир : Полісся, 2015. – 297 с.

8. Скидан О. В. Оцінка рівня харчування сільського населення радіоактивно забруднених територій у контексті гарантування продовольчої безпеки / О. В. Скидан, Л. Д. Романчук, В. А. Довженко // Наукові горизонти. – 2019. – № 3 (76). – С. 3–9.

9. Соколова А. О. Моніторинг продовольчого забезпечення населення: регіональний аспект / А. О. Соколова, Н. А. Гонти // Органічне виробництво і продовольча безпека : [матеріали доп. VII Міжнар. наук.-практ. конф.]. – Житомир : ЖНАЕУ, 2019. – С. 106.

СВІТОВИЙ ДОСВІД ВИКОРИСТАННЯ ФРАНЧАЙЗИНГУ ЯК ЕФЕКТИВНОЇ МОДЕЛІ РОЗШИРЕННЯ БІЗНЕСУ

Коханюк Майя Олегівна

Студент магістратури кафедри економіки та менеджменту
ІБТБ ДВНЗ «Університет банківської справи», Київ, Україна

Литвин Олена Євгенівна

Науковий керівник, к.е.н., доцент кафедри економіки та менеджменту
ІБТБ ДВНЗ «Університет банківської справи», Київ, Україна

Актуальність теми. Сьогодні франчайзинг – один із найшвидших і найпопулярніших способів розширення бізнесу. На ринку франчайзингу, як і в будь-якій галузі економіки, є як країни-лідери, частка франчайзингових мереж яких превалює на міжнародній арені, так і країни з меншим рівнем розвитку франчайзингу. Франчайзинг став головною експортною галуззю для більшості розвинених країн, таких як Сполучені Штати Америки, Великобританія, Швейцарія, Швеція, Австралія, Канада, Франція та Японія, оскільки збільшуються можливості зростання на зовнішніх ринках

Метою дослідження є визначення сучасних світових тенденцій розвитку франчайзингу та пріоритетних шляхів вирішення проблем.

Викладення основного матеріалу. Франчайзинг можна розглянути як договір на певний період часу, протягом якого власник торговельної марки (франчайзер) надає підприємцю або організації (франчайзі) право діяти під своїм брендом в обмін на вступний внесок і роялті. Результатом цієї угоди є надання установою послуги, вартість якої сприймається замовником як рівна або вища, ніж аналогічна, запропонована в інших бізнес-моделях. З огляду на рівень виживання, зафіксований за цією моделлю, це може розглядатися як вагома альтернатива для створення та розвитку підприємства [1, с. 413-425].

Існує кілька причин, які пояснюють підйом та розвиток франчайзингової бізнес-моделі:

- це дозволяє франчайзеру швидше розширюватися та виходити на нові ринки;
- це дозволяє підприємцю створити бізнес та досягти самозайнятості, приймаючи при цьому менші ризики.

Франчайзинг можна кваліфікувати на такі різновиди, як бізнес-франчайзинг і традиційний або товарний франчайзинг. Бізнес-франчайзинг є найбільш поширеним видом франчайзингу та полягає в тому, що франчайзер передає франчайзі не тільки право здійснювати свою діяльність під іменем франчайзі, а й комплексну систему ведення бізнесу. За таких умов франчайзі зазвичай надається підтримка на всіх стадіях розробки нової франчайзингової одиниці: вибір місця розташування, інструкції щодо основних бізнес-процесів, стандарти системи якості, маркетингові матеріали та інше.

Фокус традиційного франчайзингу направлений не на поширення комплексної бізнес-моделі, а на дистрибуцію товарів, вироблених франчайзером для подальшої передачі та реалізації від імені франчайзі. Франчайзер, який зазвичай є виробником продукції, здійснює продаж готової продукції або напівфабрикатів франчайзі, який у свою чергу, здійснює перед- і післяпродажне обслуговування споживачів товарів франчайзера та відмовляється від збуту товарів конкурентів. Ця умова є ключовою у взаємовідносинах франчайзера і франчайзі.

Станом на сьогоднішній день кількість франчайзингових підприємств в світі, згідно з даними Всесвітньої ради по франчайзингу (WFC), стрімко наближається до 1 500 000 [2]. І дійсно, всі відомі мережі фірмових магазинів, як правило, мають свою франшизу. Традиційно активною залишається ресторанний бізнес, а саме індустрія швидкого харчування, а ще роздрібна торгівля, туристичні компанії, фітнес-клуби, салони краси, медицина, ресторани, дитячі центри і так далі (див. рис. 1).

Система франчайзингу давно відома і добре себе зарекомендувала в

розвинених країнах. Визнаними лідерами франчайзингу в світі є США, Канада, Японія, Корея, Австралія. В Європі – Німеччина, Великобританія, Франція, Польща. Тому багато світових брендів мають добре розвинені франчайзингові мережі, найбільш відомі представники: McDonald's, KFC, Domino's, Subway, Shell, Zara, Baskin-Robbins, Columbia, Burger King, 7-Eleven, RE / MAX, Century 21 і багато інших.

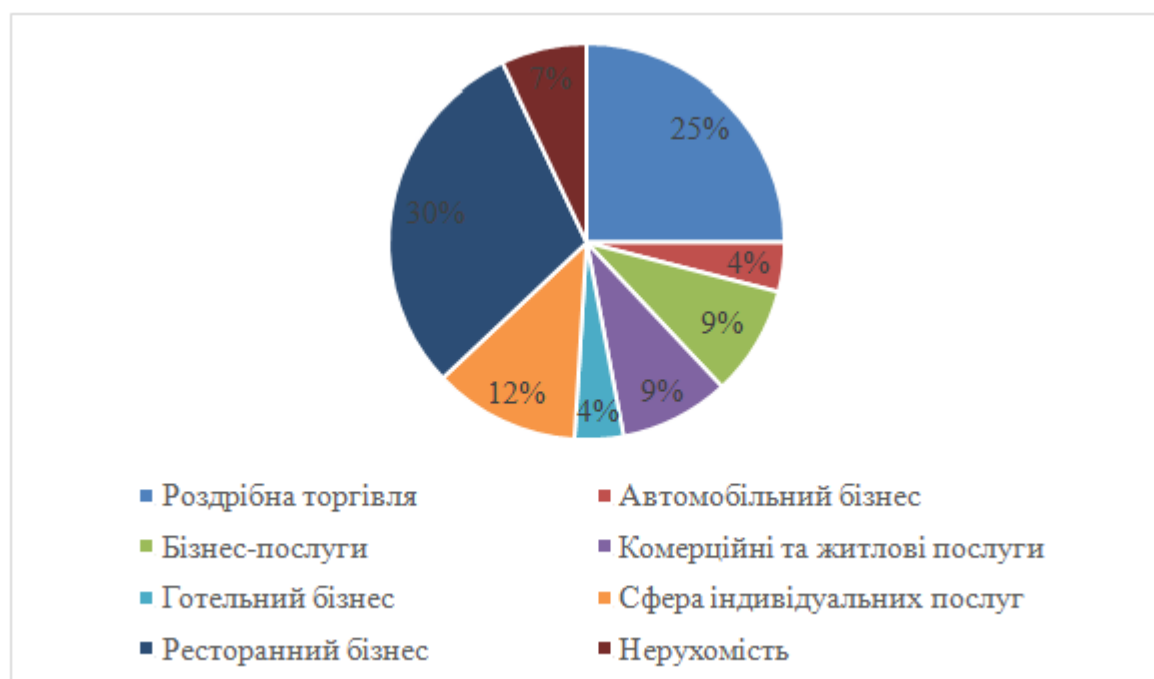

Рис. 1. Галузева структура міжнародного франчайзингу у 2018 р.

Джерело: розроблено авторами за даними джерела [3].

Завдяки Європейській федерації франчайзингу сьогодні франчайзинг як спосіб ведення бізнесу є дуже популярним та надзвичайно стрімко розвивається в ЄС.

Найбільш привабливими для розвитку франчайзингу є країни Центральної та Південно-Східної Європи, серед них – Польща, Чеська Республіка та Угорщина. Цікаво, що серед країн Центральної та Східної Європи лідером за кількістю франчайзингових брендів є саме Польща. Після вступу країни до Європейського Союзу її можливості щодо розвитку власних підприємств за допомогою франчайзингу значно розширилися. Разом зі вступом до ЄС перед польськими франчайзинговими мережами відкрилися

широкі можливості виходу на закордонні ринки та збуту власної продукції на теренах спільного ринку. Поширенню франчайзингу в Польщі, Болгарії, Румунії, Угорщині та Чеській Республіці сприяють лібералізація їхніх економік після вступу в ЄС та інтеграція в організовану комерційну систему європейського ринку. Ці країни є дуже привабливими для іноземних інвесторів через висококваліфіковану робочу силу, суттєве зростання ринкового попиту та прийнятні ціни на рекламу і нерухомість.

На ринках країн Центральної та ПівденноСхідної Європи існує велика конкуренція між американськими та західноєвропейськими мережами: перші володіють широко відомими марками та хорошою репутацією, а другі добре ознайомлені з ринком і споживчим попитом [4].

Можна виділити наступні проблеми, які стоять на шляху ефективного правового розвитку франчайзингу, а саме: некоректність вживання поняття комерційної концесії щодо франчайзингу; недоліки юридичної техніки; необхідність розробки основних дефініцій відносин і загальних засад регулювання франчайзингу у світі; необхідність регламентації суміжних договорів (наприклад, дистрибуція); зайва державна реєстрація, що не забезпечує належного захисту; переддоговірної розкриття інформації про франшизи; проблема відповідальності сторін за договором і контролю якості

проблеми особливого регулювання іноземних франчайзерів; проблеми створення сприятливого економічного клімату (кредитування і т.п.) [5].

Виходячи із перерахованих проблем, слід зазначити, що для їх рішення необхідно включити системи розвитку франчайзингу в урядову програму підтримки малого підприємництва у малорозвинених країнах, забезпечити цільове фінансування початкових франчайзі, удосконалити законодавство в сфері регулювання франчайзингових відносин. Для реалізації будь-яких бізнес-проектів необхідно вирішити ряд важливих юридичних питань, починаючи зі створення та реєстрації організації, регулювання її діяльності, дозволу корпоративних конфліктних ситуацій і закінчуючи судовим захистом і можливою ліквідацією організації.

Висновки. Міжнародний досвід показує, що франчайзинговий бізнес в цілому є набагато успішнішим, ніж незалежне підприємство. Успіх франчайзингових мереж полягає, перш за все, в тому, що вони є частиною налагодженої системи. Використання франчайзингу знижує витрати, підвищує ефективність реклами, впровадження технічних і технологічних нововведень, збільшує обсяг продажів і прибуток підприємств, що в сукупності сприяє розвитку економіки в цілому. Інвестувати кошти в створення свого унікального бізнесу, в його просування, в розробку бізнес-процесів і стандартів якості дуже складно і вимагає великих тимчасових і фінансових витрат. Вигідніше інвестувати кошти в уже відому марку з усіма перерахованими вище характеристиками.

Список літератури:

1. Combs, J. G., Ketchen Jr, D. J., and Short, J. C., 2011. Franchising research: Major milestones, new directions, and its future within entrepreneurship. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 35(3), p. 413-425.
2. The World Franchise Council (WFC) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.worldfranchisecouncil.net>
3. Franchise Business Economic Outlook for 2017 /International Franchise Association Franchise Education and Research Foundation IHS Markit Economics. January 2018. [Електронний ресурс].– Режим доступу: http://franchise.org/sites/default/files/Franchise_Business_Outlook_Jan_2018.pdf
4. The European Franchise Federation (EFF) [Електронний ресурс]: <http://www.eff-franchise.com/spip.php?rubrique1>.
5. Grossmann, R. (2017), The Pros and Cons of Franchising Your Business. Available from [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.entrepreneur.com/article/289095>

КЛАСИФІКАЦІЯ ВИТРАТ НА ВИРОБНИЦТВО ЯК ПЕРЕДУМОВА ОРГАНІЗАЦІЇ ЕФЕКТИВНОЇ СИСТЕМИ ЇХ ОБЛІКУ

Коцкулич Т.Я.

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу,
доцент кафедри обліку та оподаткування тел.моб. 0951769306, e-mail:
takots2014@gmail.com

Гоголь О.М.

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу,
студент магістр тел.моб. 0665916851, e-mail: oksana1203b@gmail.com

В умовах постійного розвитку ринкових відносин в Україні, удосконалення господарського механізму та методів ціноутворення, планування та управління виробництвом особливо важливого значення набуває питання як ефективно вдосконалити системи обліково-аналітичного інформаційного забезпечення, формування і складу витрат виробництва, собівартості виготовленої продукції. Для того щоб збільшити ефективність управління собівартістю потрібно розробляти та досліджувати загальні підходи до її визначення, а також економічно обґрунтовані принципи її формування. Важливою умовою ефективного обліку є те, щоб підприємства самостійно обирали перелік витрат, які включаються до собівартості продукції, відповідно до економічної сутності понесених витрат та загальних принципів бухгалтерського обліку.

Одним із методів пізнання та вивчення об'єктів є їх класифікація. Її сутність полягає у розподілі об'єктів дослідження на класи на основі визначених загальних властивостей досліджуваних об'єктів та закономірних зв'язків між ними.

Класифікація витрат на виробництво детально досліджена в теорії обліку

і аналізу. Дану тему у своїх дослідженнях розглядали Ф.Ф. Бутинець, С.Ф. Голов, Л.К. Сук, В.П. Ярмоленко. Класифікація витрат має практичне значення. Систематизація видів витрат за окремими ознаками являє собою основу обліку, аналізу та калькулювання собівартості продукції. Також, класифікація витрат допомагає приймати обґрунтовані рішення у нестандартних ситуаціях, які виникають у нових сферах діяльності. Доведено, що класифікація витрат використовується для визначення вартості продукції та для ціноутворення. А також, щоб вирахувати локальні затрати, тобто визначити собівартість одиниці продукції використовують класифікацію витрат.

Вміло розроблена класифікація витрат формує організацію і методику подальшого їх обліку. У процесі організації обліку витрат потрібно працювати над тим, щоб найбільша частина витрат підприємства входила у собівартість продукції прямим шляхом, тому що непрямий їх розподіл допускає певні умовності, що може призводити до неточності у розрахунках.

Будь-яка класифікація витрат ґрунтується на тому, що деякі їх види мають:

- різноманітний характер формування та способи зниження;
- по-різному зв'язані з виробничим процесом;
- відмінну еластичність стосовно змінних внутрішніх та зовнішніх ринкових умов функціонування підприємства;
- по-різному впливають на прибуток;
- неоднакові ступені управління та невизначеності.

Класифікація витрат має враховувати ступінь реагування витрат на будь-яке управлінське рішення.

Залежно від того, для яких цілей буде використовуватися інформація, у науковій літературі можна знайти найрізноманітніші варіанти класифікації витрат. Проте найбільш доцільним слід вважати підхід, заснований на принципі «різні витрати – для різних цілей». Класифікація на його основі дасть можливість виділити такі класифікаційні ознаки, які дозволять обліковувати

витрати у аналітичних розрізах, необхідних для прийняття широкого спектру ефективних управлінських рішень (табл. 1).

Таблиця 1

Класифікація витрат[4, с. 9-12]

Ознаки	Види витрат
За об'єктами формування	Сукупні, витрати на одиницю продукції
За методами обчислення	Середні, граничні
За економічним змістом	Однорідні елементи
За способами обчислення	Прямі, непрямі
За можливістю впливу на величину витрат	Регульовані, нерегульовані
За відношенням до обсягу виробництва	Змінні(пропорційні,непропорційні),постійні
З огляду на очевидність і формальну визначеність	Явні, неявні
Залежно від реакції витрат на певний варіант прийняття рішень	Релевантні, не релевантні
За зв'язком з виробничим процесом	Виробничі, невиробничі
Залежно від того яким чином враховуються витрати під час визначення фінансового результату	Витрати що відносяться на собівартість продукції, витрати періоду

Проблема класифікації витрат пов'язана із недосконалістю сучасної нормативно-правової бази. Оновлена та удосконалена класифікація витрат повинна з однієї сторони розкривати економічний зміст витрат та їх цільове призначення, враховуючи організаційну структуру та особливості підприємства, а з іншої містити оптимальну кількість ознак класифікації. Надалі потрібно досліджувати питання взаємозв'язку методів калькулювання та методів обліку витрат. Класифікація витрат повинна бути такою, щоб з її допомогою можна було отримати якнайбільше інформації та задовольнити потреби усіх користувачів, а кожне підприємство мало змогу самостійно вибирати найзручніший спосіб класифікації відповідно до різних потреб управління.

Список літератури:

1. Коваль Л.І. Проблемні питання класифікації витрат підприємства в умовах наближення податкового та бухгалтерського обліку // Л.І. Коваль // Видавництво Львівської комерційної академії. – 2014. – №35. – 482 с
2. Сук П.І. Облік витрат, що підлягають розподілу / П.І. Сук // Бухгалтерія. – 2012. - № 12. – С.8-14.
3. Фещенко С.Ю. Методика обліку витрат і калькулювання / С.Ю. Фещенко // Все про бухгалтерський облік . – №5. – 2013.

4. Чорна М.В., Смірнова П.В., Бугріменко Р.М. Управління витратами : навч. посіб. / М. В. Чорна, П. В. Смірнова, Р. М. Бугріменко, 2017. – 166 с.

Тематика: Економічні науки

НАСЛІДКИ ІНФЛЯЦІЇ ДЛЯ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ ТА АНТИІНФЛЯЦІЙНА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ

Коць О.О.

к.е.н., доц., доцент кафедри фінансів, Національний університет
«Львівська політехніка»

Ільчук П.Г.

д.е.н., проф., завідувач кафедри технологій управління, Національний
університет «Львівська політехніка»

Ониськів В.Р.

магістр кафедри фінансів, Національний університет «Львівська
політехніка»

Однією з актуальних проблем сучасності є інфляція, оскільки вона впливає на всі аспекти суспільного життя та взаємопов'язана з такими поняттями як зайнятість населення, безробіття, матеріальне благополуччя, купівельна спроможність, добробут та рівень життя суспільства [2].

Основні чинники інфляції можна поділити на внутрішні та зовнішні.

До внутрішніх чинників інфляції, насамперед, належать:

- надмірна емісія грошей;
- надлишковий споживчий попит в економіці, який створений через м'які кредитні умови;
- недосконалість податкової системи;
- дефіцит державного бюджету і зростання державного боргу;
- кризові явища у фінансового-кредитній сфері;

- монопольне становище великих товаровиробників, що «диктують» ціни на продукцію.

Зовнішніми чинниками інфляції є:

- збільшення конкуренції на світових ринках товарів, послуг, капіталів;
- скорочення експорту, що супроводжується зменшенням надходжень від зовнішньо-економічної торгівлі;
- зростання цін на світових ринках та світові інфляційні процеси [3].

Інфляція призводить до відчутних наслідків у всіх сферах життя. Соціальними наслідками інфляційних процесів є збільшення різниці в реальних доходах населення, зокрема це є відчутним для громадян з фіксованим доходом та чий доходи формуються за рахунок державного бюджету. Оскільки зменшуються реальні доходи, то зменшується і купівельна спроможність населення, зростає неспроможність купувати товари та послуги за зростаючими цінами для суб'єктів господарювання. Значні темпи інфляції зумовлюють зменшення заощаджень, а відповідно – майбутніх інвестицій, що на їхній основі формуються. Це відбувається у зв'язку із бажанням населення реалізувати поточну купівельну спроможність, не очікуючи її негативних змін у майбутньому. Впливає інфляція і на зовнішньоекономічні відносини країни, адже нестабільна економічна ситуації в країні, якій притаманні значні темпи інфляції, супроводжується зменшенням припливу іноземного капіталу, відтоком іноземних інвестицій, що надійшли у попередні періоди, і відповідно погіршується платіжний баланс країни та її позиція на світовому ринку [5].

Для стримування інфляції та підтримування її в межах таргета здійснюється державне регулювання, а саме проводиться антиінфляційна політика. Для боротьби з інфляцією використовують дефляційну політику, політику доходів, адаптаційну політику. В Україні здебільшого відбувається реалізація адаптаційної політики, тобто вживання заходів із пристосування до інфляції, зокрема здійснення індексації доходів населення [1]. Така політика малоефективна, оскільки має місце виключно «пристосування» суб'єктів

господарювання до інфляції та проявляється у нових витках інфляції, адже індексацію заробітної плати вони відшкодовують шляхом збільшення ціни на продукцію, до складу якої входять ці витрати. Також недоліком застосування адаптаційної антиінфляційної політики є залучення для індексації доходів коштів з державного бюджету та здійснення додаткової емісії.

Сьогодні НБУ використовує монетарні інструменти для впливу на рівень інфляції через трансмісійний механізм, зокрема регулює ключову ставку в межах здійснення облікової політики. Так, у березні 2015 р. облікова ставка становила 30%, що було продиктовано значними темпами інфляції та необхідністю їхнього стримування і відповідно таке рішення було прийнято НБУ згідно з Постановою «Про регулювання грошово-кредитного ринку» і перехід до інфляційного таргетування. У 2016 р. відбулось послаблення інфляційних процесів і НБУ прийняв рішення щодо послаблення грошово-кредитної політики: зменшив облікову ставку та проводив стриману монетарну політику. Такі дії проводились для зменшення внутрішніх і зовнішніх ризиків та досягнення інфляційної мети. Впродовж 2017-2018 рр. мало місце підвищення облікової ставки, тобто НБУ провадив жорстку грошово-кредитну політику. Підвищення облікової ставки було реакцією на значні інфляційні ризики: зростання вразливості економіки України через відтермінування отримання чергового траншу за програмою співпраці з МВФ, підвищені інфляційні очікування економічних агентів, суттєві темпи зростання споживчого попиту. Жорстка монетарна політика була необхідною умовою для зміцнення курсу гривні відносно курсів валют країн-партнерів по торгівлі і сприяла зниженню імпортованої інфляції та покращенню інфляційних очікувань [4].

Отже, негативними наслідками інфляції є зниження реальних доходів, погіршення добробуту населення та позиції країни на світовому ринку. Тому для зменшення негативних наслідків інфляції необхідно проводити антиінфляційну політику, що відповідає вимогам ринку та економічному розвитку країни.

Список літератури:

1. Мирончук В. М. Аналіз ефективності впровадження основних інструментів антиінфляційної політики в Україні / В. М. Мирончук, Ю. К. Чубар // Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії. – 2018. – Випуск 1 (13). – С. 199-203.
2. Петрик О. І. Інфляція та інфляційні очікування в умовах суттєвих невизначеностей / О. І. Петрик, І. М. Дейсан // Вісник університету банківської справи. – 2018. – № 3 (33). – С. 17-24.
3. Петричко М. М. Чинники інфляційних процесів в Україні / М. М. Петричко, В. А. Ковач // Фінансове регулювання зрушень у економіці України: збірник тез доповідей учасників II Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції, Мукачєво, 18 квітня 2018 р. – Мукачєво: Вид-во МДУ, 2018. – С. 76-79.
4. Річний звіт НБУ за 2018 рік [Електронний ресурс] // Режим доступу: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=95170958>. 5. Тівєріадська Л. В. Інфляційні процеси та їх соціально-економічні наслідки в Україні / Л. В. Тівєріадська, А. М. Якименко // Економічний простір. – 2015. – №93. – С. 175-188.

Тематика: Економічні науки

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ЦИФРОВІЗАЦІЇ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦТВА

Кочєргіна Олена Юрїївна

Цифрова трансформація та технологічний прогрес породжують руйнівні бізнес-моделі, які суттєво впливають на сектори економіки, підприємства та громадян. Фірми по всій Європі та в різних галузях промисловості ведуть боротьбу з масштабними труднощами цифрового середовища, що постійно

змінюється. Невпинно зростаючий обсяг даних у всіх формах, які компанії та приватні особи сьогодні виробляють, пропонує організаціям безпрецедентні можливості для інновацій, створення нових продуктів та бізнес-процесів, переформатування вже існуючих, а також залучення капіталу та нових талантів, обмін знаннями та ідеями, взаємодію з клієнтами, підвищення кваліфікації, та багато іншого.

Цифровізація, або діджиталізація, є дуже важливим напрямом розвитку Європейського Союзу (ЄС), а тому порядок денний політики в цій галузі є водночас широким і складним. Процес цифрової трансформації підкреслює важливість послуг та мережевих методів ведення бізнесу як у комерційних, так і в промислових операціях. Крім розробки та впровадження нових технологій, компанії повинні використовувати свій нематеріальний капітал, забезпечувати глобальну масштабованість своїх товарів і послуг, розробляти нові бізнес-моделі та встановлювати зв'язки з інноваційними та бізнес-екосистемами та цифровими платформами.

Більше того, посилення використання інформаційно-комунікаційних технологій сприяє підвищенню продуктивності праці на промисловому рівні та економічному зростанню, будучи важливою умовою здобуття конкурентних переваг на світовому ринку і, водночас, для поточного економічного розвитку. Отже, в 2015 році в рамках проєкту “Європа 2020” була започаткована Європейська стратегія єдиного цифрового ринку (Digital Single Market, DSM) [4]. На думку Європейської комісії, зусилля з цифровізації європейської промисловості охоплюють два ключові аспекти: розвиток європейської цифрової інфраструктури та покращення рамок умов цифрових інновацій [2]. Крім того, комісія вважає, що обробна промисловість та її зв'язок із сферою послуг відіграють важливу роль в європейській економіці в контексті нової промислової революції, яка базується на автоматизації, алгоритмах, роботах, великих даних тощо.

Метою стратегії DSM є створення зони, де бізнес та споживачі мають необмежений доступ до цифрових товарів та послуг по всій Європі, із вільним

потокм даних та середовищем, що дозволяє бути конкурентоспроможним та інноваційним підприємством, і де цифрова економіка може зростати швидше і створювати сильнішу економічну віддачу [4]. Відповідно до Звіту Європейської комісії за 2018 рік у сфері цифровізації 68% держав-членів ЄС вже проводили комплексну політику цифрової трансформації [3].

Чимало європейських фірм, які досягають цифрової трансформації, підкреслюють позитивну або принаймні стабільну закономірність їх товаро- та послугообігу (близько 65%), яка може бути пов'язана із збільшенням продуктивності праці [3]. Крім того, інтеграція нових цифрових технологій, таких як соціальні медіа, великі дані та аналітика, а також хмарні технології, дозволяє цифровим послідовникам діяти швидше, враховуючи наявні бізнес-можливості, а також збільшувати та підтримувати клієнтську базу, що в кінцевому рахунку може призвести і до зростання обороту товарів та послуг. Так, варто зазначити, що за даними Звіту Європейської комісії, що має назву Інформаційна дошка цифрової трансформації (Digital Transformation Scoreboard, DTS), 46% учасників DTS відзначають середнє та велике збільшення щорічного обороту за останні три роки після впровадження технології, тоді як 18% досі не спостерігають позитивних наслідків [3]. Серед респондентів DTS лише 8% виробників технологій відмічають зниження своїх експлуатаційних витрат, тоді як 36% повідомили про збільшення [3].

Разом з тим, європейська економіка отримала вагомі позитивні наслідки від запровадження стратегії єдиного цифрового ринку, а саме [4]:

- Досягнення в роумінгу та транскордонній портативності цифрового контенту були добре сприйняті як споживачами, так і бізнесом. Це також стосується реформи Положення про захист прав споживачів, яке зробило правила споживання більш прийнятними для споживачів та легшими для застосування у цифровій сфері;

- Що стосується інфраструктури цифрової економіки ЄС, то координація використання високоякісної смуги 700 МГц не тільки сприяє впровадженню бездротового широкосмугового зв'язку 4G, але відкриває шлях

для можливого впровадження 5G в 2020 році, що надасть можливість бізнесу скористатися новою економікою даних та перейти до моделей галузі 4.0.

- Крім того, План дій з формування електронного уряду, спрямований на сприяння цифровому використанню державних адміністрацій держав-членів та розширення способів співпраці та обміну даними між собою. Очікується, що до 2025 року 75% громадян ЄС будуть користуватися послугами електронного уряду [1].

Таким чином, цифрова трансформація - це широке поняття з довгостроковими наслідками для всіх рівнів влади, бізнесу та суспільства. Регіональна політика Євросоюзу в цій галузі знаходиться в зародковому стані, і конкретні підходи є досить широкими за своєю суттю, а також відрізняються залежно від характеристик країн та регіонів. Тому потрібно направити зусилля на вивчення певних способів реагування регіональних суб'єктів на проблеми, що виникають, а також взаємодію між політиками та суб'єктами на різних рівнях управління.

Список літератури:

1. A stronger DIGITAL EUROPE: Our call-to-action. *DIGITAL EUROPE* : вебсайт. URL: <https://www.digitaleurope.org/wp/wp-content/uploads/2019/02/DIGITALEUROPE-%E2%80%93-Our-Call-to-Action-for-A-STRONGER-DIGITAL-EUROPE.pdf> (дата звернення: 2.09.2019).
2. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions: Digitising European Industry. Reaping the full benefits of a Digital Single Market. 2016. *European Commission* : вебсайт. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52016DC0180> (дата звернення: 2.09.2019).
3. Digital Transformation Scoreboard 2018. EU businesses go digital: Opportunities, outcomes and uptake. 2018. *European Commission* : вебсайт. URL: <https://ec.europa.eu/growth/tools->

databases/dem/monitor/sites/default/files/Digital%20Transformation%20Scoreboard%202018_0.pdf (дата звернення: 2.09.2019).

4. Erixon F., Lamprecht, Ph. The next steps for the Digital Single Market: from where do we start? *European Centre for International Political Economy*. October 2018. URL: <https://ecipe.org/publications/the-next-steps-for-the-digital-single-market-from-where-do-we-start/> (дата звернення: 2.09.2019).

Тематика: Інші професійні науки

ДОСЛІДЖЕННЯ МЕТОДІВ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПЕРЕДАЧІ ДАНИХ В МЕРЕЖАХ ЧЕТВЕРТОГО ПОКОЛІННЯ

Кочосєв Р.В.

Науковий керівник – к.т.н., доц. Власова В.А.

Харківський національний університет радіоелектроніки
(61166, Харків, пр. Науки, 14, каф. Інформаційно-мережної інженерії,

тел. (057) 702-14-29

e-mail: romankochoev@gmail.com, тел. (066) 890-17-73

The presented paper investigates methods of increasing the data transfer rate and increasing the frequency resource utilization in the fourth generation networks. We have analyzed the current methods that improve the efficiency of data transmission in the 4th generation networks and have chosen the best in terms of complexity of implementation and expected growth.

Мобільні мережі четвертого покоління засновані на використанні технологій множинного доступу з ортогональною модуляцією OFDMA і методі просторового кодування сигналу МІМО й дають можливість істотно збільшити передачу трафіку від абонентів.

Відмінними рисами цих мереж є: гнучкість архітектури, можливість динамічної зміни топології мережі при підключенні, пересуванні і відключенні мобільних абонентів, висока швидкість передачі інформації, високий ступінь захисту від несанкціонованого доступу, а також відмова від дорогої і не завжди можливої прокладки або оренди оптоволоконного або мідного кабелю. У мережах стандарту LTE керівні функції перейшли до базових станцій, які, крім обслуговування радіочастини, стали приймати рішення про маршрутизацію абонентського трафіку. При цьому однією з головних проблем є проблема управління трафіком на радіоінтерфейсі з метою забезпечення заданих норм якості (QoS) по кожній наданій послугі більшості абонентів, зокрема, для тих, хто перебуває в роумінгу.

Рис.1- Розширення мобільної бездротової ємності

Зростання обсягу мультимедійних мобільних додатків призводить до того, що необхідна якість обслуговування забезпечується тільки при використанні ефективних методів підвищення пропускної здатності радіоінтерфейсу, адже саме при бездротовому доступі виникають різкі перекоси навантаження через переміщення абонентів. Постійне здешевлення вартості послуг на мобільний зв'язок, поява нових типів абонентських терміналів, розвиток сервісів по адресній передачі потокового відео веде до зростання трафіку реального часу, швидкість якого повинна бути постійною.

Основними критеріями ефективності мережі зв'язку з технічної точки зору є її продуктивність і пропускна здатність.

До основних радіотехнічних методів підвищення ефективності використання частотного спектра належать такі методи:

1. Використання видів модуляції вищого порядку.
2. Використання більш потужного завадостійкого кодування.
3. Методи доступу до фізичного середовища визначають ефективність, з якою абонентам видається певний фізичний ресурс мережі.
4. Антенні системи. В останніх стандартах знайшли своє застосування багатоантенні системи, коли передача та/або прийом можуть здійснюватися декількома антенними системами.

Найбільш перспективним підходом до вирішення завдання підвищення ефективності роботи сучасних OFDMA-систем радіозв'язку, є використання багатоелементних адаптивних антен на передавачі і приймачі (Multiple-Input Multiple-Output – MIMO-схем) і застосування нових методів просторово-часової обробки сигналів. Застосування технологій MIMO (multiple input - multiple output) вирішує два завдання:

- збільшення якості зв'язку внаслідок просторового часового/ частотного кодування і (або) формування променів (beamforming),
- підвищення швидкості передачі при застосуванні просторового мультиплексування.

Іншим способом збільшення пропускної здатності сучасних OFDMA-систем радіозв'язку є підвищення щільності установки передавальних базових станцій, що працюють в одному частотному каналі.

У представленій роботі досліджено методи підвищення швидкості передачі даних та підвищення ефективності використання частотного ресурсу в мережах четвертого покоління.

Список літератури:

1. Гельгор А.Л., Попов Е.А. Технология LTE мобильной передачи данных: учеб. пособие. СПб.: Изд-во Политехн. ун-та, 2011. 204 с.

2. Шуклин А.В. Wi-Fi MIMO: как разбросать беспроводные каналы? [Электронный ресурс]. Режим доступа: http://citforum.ru/nets/wireless/wifi_mimo/
3. Сайко В.Г. Системы бездротового цифрового радіозв'язку нового покоління: монографія. К.: ПП «Золоті ворота», 2011. 300 с.
4. Richard N. Clarke. Expanding mobile wireless capacity: The challenges presented by technology and economics. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0308596113001900>

Тематика: Інші професійні науки (біологічні науки)

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ВОДНОГО ДЕФІЦИТУ ЯК ПОКАЗНИКА ВОДООБМІНУ ДЕРЕВНИХ РОСЛИН

Кравцов О.О.

студент

Перерва В.В.

асистент кафедри ботаніки та екології

Криворізький державний педагогічний університет, Україна

Вступ. Вода є головною складовою частиною рослин, але її частка варіює від 5 до 95% і залежить від умов зростання, виду та стадії онтогенезу рослини. Водний баланс обумовлюють два протилежні узгоджені процеси – надходження і випаровування води. Значення води для рослин полягає у підтриманні тургорного тиску (положення в просторі, деякі рухи), підтримка конформації молекул білка, стійкість структур цитоплазми й оболонки клітин, є джерелом кисню при фотосинтезі та ін. Таким чином, водообмін, надходження води в рослину і випаровування необхідні для її життєдіяльності: обміну речовин, росту, розвитку та розмноження [2].

Метою роботи є порівняння показників водного дефіциту деревних рослин м. Кривого Рогу.

Об'єкти та методи дослідження. Звичайним явищем є водний дефіцит (ВД), тобто нестача певної кількості води, що за однакових умов є видоспецифічною ознакою. Визначення водного дефіциту рослин проводили за загальноприйнятими методиками (червень 2019). Об'єктом дослідження обрані представники деревних видів *Fraxinus excelsior* L. та *Populus tremula* L., *Acer platanoides* L. та *Robinia pseudoacacia* L. парку «Ювілейний» Металургійного району м.Кривого Рогу.

Слід відмітити, що показник ВД не обумовлюється вмістом води в рослинній тканині, що може знаходитися в зв'язаному стані в колоїдах, тому з метою отримання порівнюваних значень, ВД розраховано з урахуванням сирі речовини (Bd_1) та у перерахунку на суху речовину (Bd_2).

Вміст води в листках досліджених деревних рослин в діапазоні 61,9-79%, показник же водного дефіциту варіює від мінімального 14,9% у *Populus tremula* L. до максимального 32 % у *Robinia pseudoacacia* L. Аналогічний розподіл ВД у перерахунку на суху вагу: 18,8% у *Populus tremula* L. та 38% у *Robinia pseudoacacia* L. (рис.1)

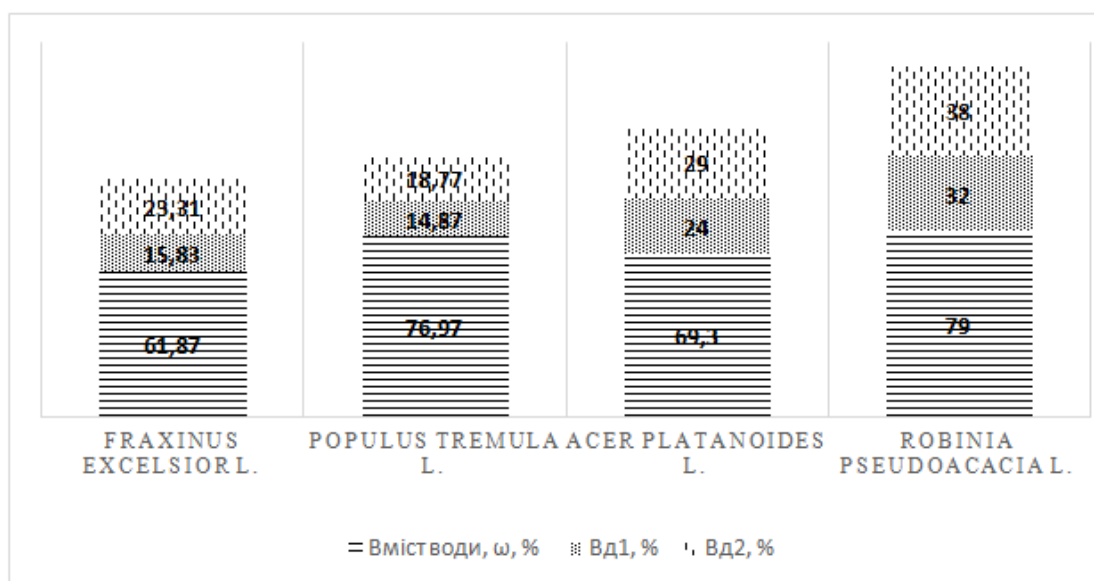

Рис.1. Показники водного обміну деревних рослин: вміст води та водний дефіцит.

Висновок. Водобмін – необхідний процес, що забезпечує життєдіяльність рослинних організмів. При його порушенні виникає водний дефіцит, що позначається на процесах метаболізму. Враховуючи показники водного режиму рослин, які зростають в однакових умовах, можливе складання рекомендованого переліку видів, що найбільш адаптовані за даних умов і можуть бути використані в озелененні.

Перспективами подальших досліджень є порівняння показників водного обміну рослин умовно чистих територій та таких, що зростають на території промислових підприємств та санітарно-захисних зон; виявлення адаптаційних анатомо-морфологічних змін листових пластинок та аналіз корелятивних зв'язків між інтенсивністю транспірації та водним дефіцитом рослин.

Список літератури:

1. Векірчик К.М. Фізіологія рослин. Практикум / К.М.Векірчик. – К.: Вища школа, 1984.- 240 с.
2. Физиология растений [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://www.lib.bio-log.info>

Тематика: Педагогічні науки

САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ З ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ В НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Кравченко Р.Т.

викладач фізичного виховання ЗВО «Криворізький будівельний коледж»
тренер-викладач ДЮСШ Криворізької РДА

Фізичне виховання студентів вищих навчальних закладів є складовою освіти й виховання, а також одним із важливих засобів різнобічного та гармонійного розвитку студентської молоді. Сьогодні серед студентів часто

спостерігається несерйозне ставлення до особистої фізичної підготовки, стану свого здоров'я.

Дефіцит рухової активності студентів вимагає від викладачів подальшого пошуку прихованих резервів і способів оптимізації навчального процесу з фізичного виховання.

Науковці стверджують, що найбільш оптимальною кількістю занять на тиждень є триразові, оскільки одноразові заняття не мають необхідного впливу на організм студентів, а чотирьох- і п'ятиразові (які потрібні в спортивному тренуванні) призводять до значного дефіциту часу, зайвої втоми та до того ж можуть знижувати, за відсутності відновлювальних заходів, розумову працездатність студентів [3].

Самостійні заняття студентів фізичною культурою у закладах вищої освіти повинні спрямуватися на зміцнення здоров'я, підвищення працездатності, оволодіння уміннями та навичками, удосконалення професійної діяльності, формування соціальної активності та свідомості.

Велике значення для успішного оволодіння навчальним матеріалом, підвищення рівня життєдіяльності має правильна організація праці та відпочинку, здоровий спосіб життя, який поряд з заняттями фізичними вправами передбачає відмову від багатьох шкідливих звичок.

Для організації самостійних занять студентам необхідно надати певні знання й уміння та методичні поради.

Самостійна робота є важливою ланкою в забезпеченні індивідуалізації освітнього процесу в системі вищої освіти. Вона активізує мислення та поведінку, творчість, а також стимулює тих, хто навчається, до відповідальності за прийняття рішень. Самостійна робота має бути певною мірою керована. З одного боку, студентів необхідно надавати достатній рівень свободи в заняттях, а з другого – розуміти, що до свободи та самостійності студенти повинні бути підготовленими [2].

Одним із таких резервів є самостійна робота студентів, яка, хоч і не може повністю замінити регулярні заняття, але деякою мірою доповнити обсяг одержаних навантажень різної спрямованості цілком спроможна.

Необхідність такої роботи важлива для набуття студентами навичок самостійної роботи над власним здоров'ям і фізичною підготовленістю, які їм дуже знадобляться в подальшому житті.

У контексті сучасних тенденцій в освіті насторожує те, що студенти недостатньо високо оцінюють значущість самостійної роботи для свого професійного зростання, тому незначний відсоток часу приділяють самостійному вивченню навчального матеріалу [2]. З огляду на це, питання щодо проблем самостійної роботи студентів у ЗВО є актуальним.

Головним критерієм контролю за виконанням самостійної роботи студентів є виконання відповідних тестів, а підставою для планування й складання домашніх завдань – визначення недоліків у загальній і спеціальній фізичній підготовленості студентів.

Самостійна робота студентів є суттєвою складовою частиною навчального процесу з фізичного виховання, вона значно підвищує рухову активність студентів, надає студентам навички самостійної роботи з покращення власного здоров'я й фізичної підготовленості, які їм знадобляться в подальшому житті та професійній діяльності. Індивідуальні (домашні) завдання є необхідною умовою виконання самостійної роботи, причому головний критерій контролю за виконанням самостійної роботи студентів – це виконання відповідних тестів, а підстава для планування й складання домашніх завдань – визначення недоліків у загальній і спеціальній фізичній підготовленості студентів [1].

Контроль за самостійною роботою студентів краще здійснювати не завданням виконання тестів зі строго визначеними нормативами, а націлювати студентів на індивідуальний приріст показників їх виконання.

Робота з планування самостійної роботи студентів повинна бути підкріплена відповідним науково-методичним забезпеченням у вигляді

програми самостійних занять, індивідуальних завдань і відповідної системи тестування, розроблених фахівцями з урахуванням специфіки навчального відділення та його матеріальної бази, стану фізичної підготовленості контингенту студентів, котрі навчаються, завдань, особливостей і оздоровчих спроможностей обраного виду спорту.

Заняття фізичною культурою для студентів слід розглядати не тільки як засіб зміцнення здоров'я та різнобічного фізичного розвитку, але і як засіб активного відпочинку, відновлення після напруженої розумової праці й підготовки до наступних занять. В організації і проведенні самостійних занять рекомендується врахувати особливості професії, яку здобувають студенти, інтереси та бажання, доступність фізичних вправ, підсумковий ефект від занять, який проявляється у зміцненні здоров'я і зниженні захворюваності тих, хто займається, у поліпшенні їх фізичного розвитку й фізичної підготовленості і в кінцевому підсумку в підвищенні успішності студентів. Самостійна робота студентів сприяє гармонійному розвитку особистості, їх самовихованню та вихованню кращих рис характеру [3].

Самостійні заняття фізичною культурою повинні передбачати розв'язання таких завдань:

- ✓ фізичне вдосконалення та самовиховання потреби в регулярних заняттях фізичними вправами;
- ✓ уміння застосовувати передові методи та засоби оздоровчої фізичної культури для профілактики захворювань та зміцнення здоров'я шляхом упровадження фізкультурно-оздоровчих заходів;
- ✓ уміння розвивати психофізичні якості відповідно до специфічних вимог професійної діяльності [4].

Кожне самостійне тренувальне заняття складається з 3-х частин. Підготовча частина (розминка) поділяється на дві частини: загально-розвивальну і спеціальну. Загально-розвивальна частина складається з ходьби (2-3 хв.), повільного бігу (жінки 6-8 хв., чоловіки 8-10 хв.), гімнастичні вправи

на всі групи м'язів для загального розвитку. Вправи необхідно розпочинати з великих груп м'язів рук і плечового поясу, потім переходити на більш масивні м'язи тулуба й закінчувати вправами для ніг [4].

В основній частині вивчається спортивна техніка і тактика, розвиваються фізичні та вольові якості. Під час виконання вправ основної частини заняття необхідно дотримуватися доцільної послідовності: відразу ж виконуються додаткові вправи для розминки, які спрямовані на вивчення й удосконалення техніки рухів і на швидкість, потім вправи для розвитку сили і наприкінці – вправи для розвитку витривалості [4].

У заключній частині виконується повільний біг (3-8 хв.), який переходить у ходьбу (2-6 хв.), та вправи на розслаблення в поєднанні з глибоким диханням, яке забезпечує поступове зниження тренувального навантаження ти приведення організму в порівняно спокійний стан [4].

Щодо організації самостійних занять студентів, які зараховані до спеціальної медичної групи, вправи повинні бути спрямовані на ліквідацію залишкових явищ після перенесених захворювань і усунення функціональних відхилень та недоліків фізичного розвитку. Студентам, які раніше не займалися фізичною культурою, і не мають до неї зацікавленості, рекомендується займатися оздоровчими видами гімнастики. Орієнтуючи студентів на самостійні заняття з оздоровлення, потрібно рекомендувати їм займатися не менше ніж двічі на тиждень.

Методичні принципи, якими необхідно керуватися під час проведення самостійних тренувальних занять, такі: свідомість і активність, систематичність, доступність і індивідуалізація, динамічність і поступовість. При визначенні змісту тренувальних занять необхідно дотримуватися правила: від простого до складного, від легкого до важкого, від відомого до невідомого, а також враховувати індивідуальні особливості тих, хто займається: вік, стать, фізичну підготовленість, рівень здоров'я, вольові якості, тип нервової діяльності й ін [1].

Добір вправ, обсяг та інтенсивність тренувальних навантажень необхідно здійснювати відповідно до сил і можливостей організму. Ефективність занять контролюється за допомогою щоденника самоконтролю.

Отже, самостійна робота є не тільки засобом оволодіння знаннями, але й засобом формування бажаних рис особистості, її активного намагання до творчості, засобом уміння навчатися.

Список літератури:

1. Акімова В. А. Форми і методи організації самостійної роботи студентів з фізичного виховання / В. А. Акімова, Н. І. Турчина, Е. Г. Черняєв // Фізичне виховання в контексті сучасної освіти : матеріали VII Всеукр. наук.-метод. конф. – К. : НАУ, 2012. – 174 с.
2. Сікорський П. І. Кредитно-модульна технологія навчання : навч. посіб. / П. І. Сікорський. – К. : Вид-во Європ. ун-ту, 2006. – 127 с.
3. Тулайдан В. Самостійна робота студентів з фізичного виховання. – Львів, «Фест-Прінт». 2015. – 123 с.
4. Шиян Б.М. Теорія і методика фізичного виховання школярів. Ч.2. Тернопіль: Навчальна книга. - Богдан, 2001. - 248 с.

РОЛЬ ФІНАНСОВОГО ІНЖИНІРИНГУ У ІННОВАЦІЙНОМУ РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНИХ БАНКІВ

Кравченко А.С.

Херсонський національний технічний університет, здобувач другого
(магістерського) рівня вищої освіти

Остапенко А.С.

Херсонський національний технічний університет, к.т.н., доцент кафедри
фінансів, банківської справи та страхування

Повод Т.М.

ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет», к.е.н., доцент
кафедри економіки та фінансів

На сучасному етапі задля ефективного розвитку українського ринку фінансових інвестицій вагоме значення має інноваційна діяльність банківських установ, як основних його учасників. Сьогодні вітчизняні банківські установи пропонують таку інновацію як фінансовий інжиніринг.

Під фінансовим інжинірингом розуміють фінансове забезпечення клієнта з використанням різних банківських продуктів, у тому числі власних банківських фінансових технологій і фінансових інструментів ринку, яке відповідає потребам як клієнта, так і інтересам банку [2, с. 214].

Загалом, фінансовий інжиніринг охоплює різні сфери життєдіяльності суспільства. Однак, найбільша його роль проявляється на фінансовому ринку, а саме на ринку банківських послуг, на ринку цінних паперів та на строковому ринку деривативів.

Фінансовий інжиніринг базується на загальних принципах, які запозичені з теорії фінансів та теорії управління та специфічних принципах, які відображають унікальну природу цього явища [1, с. 79].

За допомогою фінансового інжинірингу в банківській сфері відбувається перерозподіл ризиків й інформації, максимізується прибуток, досягається бажаний рівень ліквідності, диверсифікується пошук додаткових джерел фінансування, оцінюються інвестиційні проекти, формуються грошові потоки, забезпечується фінансова стійкість та стабільність банку.

Протягом останніх років банківська система України розвивається в умовах мінливості зовнішнього середовища та кон'юнктури ринку, через те одним з пріоритетів довгострокового та перспективного розвитку банків є підвищення рівня їх фінансової стійкості та стабільності. Саме нарощування фінансової стійкості банківських установ є головною стратегічною метою їх розвитку. Формування ефективної системи управління фінансовою стійкістю має базуватися на альтернативних засобах нарощування потенціалу банків і одним із таких засобів є впровадження їх в операційну діяльність фінансових інновацій у рамках фінансового інжинірингу.

До банківських послуг з фінансового інжинірингу належить розроблення нових операційних схем для здійснення нових фінансово-кредитних операцій та створення нових фінансових інструментів.

Послуги з фінансового інжинірингу допомагають клієнтам банку оперативного реагувати на зміни, що відбуваються у світі, законодавстві та економіці, ухвалювати правильні рішення, ефективно використовувати фінансові ресурси [3, с. 67].

Основними методами фінансового інжинірингу, які використовуються при розробці банківської продуктової інновації є: модифікація продукту, декомпозиція, емісія пакетного (синтетичного) продукту, а також всіх цих методів.

Сучасними інноваційними трендами у банківській сфері є:

- технологічні інновації: переконфігурація (модернізація) банківських відділень, безконтактні технології та платежі, кріптехнології;
- інновації у бізнес-процесах: Big Data, BPM та QlikView системи, «творчий банкінг», гейміфікація;

- продуктові інновації: кредитні (краудфандінг, P2P та P2B кредитування) та депозитні (структуровані депозити, комбіновані депозити та мультивалютні вклади);
- інновації у банківських рахунках: рахунки з нульовим залишком, рахунки з автоматичним очищенням;
- організаційні інновації: Ко-брендінг банків та страхових компаній, інноваційна культура.

Нові продукти на фінансовому ринку виникають постійно, але не всі з них стають популярними. Крім того, життєвий цикл банківських продуктів і технологій та життєвий цикл фінансової інновації не збігаються. Ефективна система управління життєвим циклом банку вимагає постійного моніторингу та аналізу ефекту (обсягів активних операцій, прибутку, витрат, запасу фінансової стійкості) від впровадження фінансової інновації, що дозволяє виявити стадію розвитку, на який вона заходить у той або інший момент часу [1, с. 74].

Фінансовий інжиніринг в банківській системі використовується з метою, в першу чергу, отримання додаткових прибутків від підвищення ефективності банківських продуктів через створення інноваційних фінансових інструментів, які втілюють в собі оптимальне співвідношення між ліквідністю, ризикованістю та прибутковістю.

Таким чином, в умовах жорсткої конкуренції банківські установи повинні максимально зосередити свої зусилля на збереженні наявних та залученні потенційних клієнтів шляхом розробки та застосування нових банківських продуктів на основі сучасної концепції та трендів фінансового інжинірингу. Саме такий підхід надасть максимально можливу інвестиційну привабливість новому банківському продукту, що сприятиме ефективному існуванню та стійкому зростанню показників банківської діяльності.

Список літератури:

1. Біляєва В. Ю. Забезпечення фінансової стійкості банку засобами фінансового інжинірингу : дис. ... канд. екон. наук : 08.00.08. Харків, 2018. 360 с.

2. Масленченков Ю. С. Финансовый менеджмент в коммерческом банке: [Технология финансового менеджмента клиента]. Москва : Перспектива, 1997. 221 с.

3. Сохацька О. М., Гаврилюк-Єнсен Л. В., Олейко В. М. Фінансовий інжиніринг : навч. посіб. Київ : Кондор, 2011. 660 с.

Тематика: Інші професійні науки

ПРОБЛЕМИ ПІДВИЩЕННЯ МОТИВАЦІЇ ДО НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ МЕДИЧНОГО КОЛЕДЖУ

Кравчик Л.В.

Викладач Ковельського медичного коледжу,

м. Ковель, Україна

***Освіта-річ пречудова, але добре було б інколи нам 'ятати: нічому з того, що потрібно було б знати, примусом навчити не можна.
Оскар Уайльд***

Формування випускника медичного коледжу як професіонала, тобто людини, здатної успішно вирішувати різні завдання у своїй сфері, актуальна завжди [1].

Завдання вищої освіти – не озброїти знаннями випускника (це неможливо, оскільки кількість знань зростає постійно), а виховати людину, яка володіє способами розв'язання різних проблем у межах професії. Сенс знання змінився від розуміння знання як здатності запам'ятовувати і повторювати інформацію до здатності знаходити і використовувати інформацію (Герберт Саймон).

Визначальним компонентом організації навчальної діяльності є мотивація.

Спонування до оволодіння конкретним предметом потреби є мотивом діяльності. У ролі мотивів можуть виступати різні потреби - фізичні, психічні, соціальні, а також інтереси, захоплення, схильності, емоції, установки, ідеали.

Існують різні *групи мотивів: соціальні* (прагнення особистості через навчання створити свій соціальний статус у суспільстві), *спонукальні*, які пов'язані з впливом на свідомість тих, хто навчається, певних чинників – вимог батьків, порад, прикладів викладачів, інших членів педагогічного колективу), *пізнавальні*, що виявляються в пробудженні пізнавальних інтересів і реалізуються через отримання задоволення від самого процесу пізнання і його результатів, *професійно-ціннісні*, які відображають прагнення студентів отримати ґрунтовну професійну підготовку для ефективної діяльності в різних сферах життя.

Пізнавальна діяльність людини є провідною сферою її життєдіяльності.

Навчальна діяльність студентів у медичному коледжі можлива, якщо в її основі лежать мотиви, які відповідають прямим продуктам цієї діяльності – теоретичним знанням.

Такими мотивами є *теоретичні* за змістом, *навчально-професійні* інтереси, спрямовані на пізнання способу існування предмету чи явища, принципу його пояснення. Якщо такі інтереси відсутні, або вони недостатньо розвинені, навчальною діяльністю студента керують інші мотиви: прагнення отримати вищу освіту взагалі (тобто диплом).

Намагання отримати нові знання з книги, лекції, тощо і є мотивацією пізнавальної діяльності. *Пізнавальні інтереси* – група мотивів - пов'язані зі змістом і процесом навчання, спрямовані на опанування способом певної діяльності та спрямовані на засвоєння способів оволодіння знаннями.

У формуванні студента як суб'єкта навчання позитивну роль відіграють саме навчально-пізнавальні мотиви, які спонукають його до навчальної діяльності [2,3].

Студенти 1-2 курсів не мають стійкої впевненості щодо професійного вибору, не володіють навичками професійного та особистісного зростання

належним чином. Це означає, що основне стратегічно життєве рішення щодо професійного самовизначення остаточно не прийняте і, відповідно, стратегія досягнення ще не вибудована, а мотивація до навчання та професійної діяльності відповідає рівню нижче середнього.

На основі загального мотиву навчальної діяльності (пізнавальної, професійної) у студентів з'являється певне *ставлення до різних навчальних предметів*. Воно обумовлюється важливістю предмета для професійної підготовки, інтересом до певної галузі знань та до даної дисципліни, якістю викладання (задоволеністю навчальними заняттями), мірою складності оволодіння цією дисципліною, виходячи з власних здібностей, взаєностосунками з викладачем даної дисципліни.

Всі ці мотиватори можуть мати різний вплив на ефективність навчання. У зв'язку з тим, що у більшості студентів-першокурсників пізнавальні інтереси недостатньо змістовні та стійкі, виникає необхідність спеціального розв'язання завдання щодо формування мотиваційної основи навчально-професійної діяльності, адекватної суспільному смислу цієї діяльності – засвоєнню теоретичних знань. А розв'язати їх можливо шляхом застосування проблемного навчання.

Проблемність навчання – це основний стимул, який впливає на формування професійно-пізнавальної потреби на всіх етапах навчання, але особливого значення набуває на перших курсах, де закладається фундамент професії, який складає теоретичний професійний інтерес та професійне теоретичне мислення.

Основними *чинниками*, які впливають на формування позитивної мотивації до навчальної діяльності є зміст навчального матеріалу, організація навчальної діяльності, колективні форми навчальної діяльності, оцінка навчальної діяльності, стиль педагогічної діяльності викладача[2,3].

На перших заняттях важливо, щоб зміст навчального матеріалу був зрозумілим, спирався на минулий досвід, викликав у студентів позитивні емоції. Дуже важливо донести до студентів значення змісту клінічної

дисципліни для майбутньої професії, показати сутність професійної діяльності. Потрібно побудувати перші заняття так, щоб студенти на практиці побачили застосування знань (на занятті із пропедевтики внутрішніх хвороб наводжу приклад застосування ЕКГ для діагностики інфаркту міокарда за наявності неспецифічних симптомів).

Застосування викладачем групових форм організації навчального процесу на заняттях із терапевтичних дисциплін впливає на формування мотивації до навчальної діяльності, оскільки примушує всіх студентів бути активними, не відставати від інших, вчить умінню спілкуватись.

Оцінка знань студентів серйозно впливає на мотивацію до навчання.

Система оцінювання знань студентів повинна бути чіткою, зрозумілою, аргументованою та прозорою. Важливо, щоб студенти залучалися до оцінювання власних знань (кейс – метод при вивченні теми Лептоспіроз із інфектології).

Значна частина студентів має недостатньо розвинені навчальні навички: вміння конспектувати, готувати доповідь на заняття, виділяти головне у тексті, організовувати правильно та розподіляти навчальний час й інші.

Тому, можливо, для студентів на перших заняттях запровадити спеціальні програми підготовки, які включали б такі блоки: навчання конспектуванню (разом із викладачем пишемо щоденник практичного заняття), розвиток пізнавальних процесів: пам'ять, мислення, концентрація уваги, увага (застосовуємо міжпредметну інтеграцію – знання із анатомії, фізіології, латинської мови, тощо), вивчення термінології з певної дисципліни (під час обговорення теретичного матеріалу проводимо роз'яснення медичних термінів), заняття, спрямовані на розвиток комунікативних навичок спілкування (ігрові технології, вирішення проблемних питань у ситуації фельдшер – пацієнт, кейс – метод, метод кооперативних груп, тощо).

На цьому етапі слід не забувати про величезні можливості впливу навчального матеріалу на емоційний стан студентів. Особливості його: він повинен мати новизну, актуальність, зв'язок із життям.

Крім того, під час організації роботи потрібно пам'ятати про основну роль викладача, його професіоналізм, об'єктивність та справедливість. Важливо встановлювати зі студентами партнерські стосунки, створювати ситуації успіху, які сприятимуть отриманню студентами задоволення і позитивних емоцій..

Методи стимулювання обов'язку і відповідальності - це методи, які привчають жити тих, хто навчається, не тільки за стимулом "хочеться", а й за стимулом "треба". Для цього застосовується вимога, оцінка, контроль знань та умінь. Викладач ставить вимоги та контролює виконання їх, вказуючи на недоліки, роблячи слушні зауваження, щоб викликати більш відповідальне ставлення до навчання [5].

Висновки.

Навчальна діяльність студентів полімотивована, тобто в ній поєднуються кілька мотивів учіння. Вищий рівень навчальної мотивації мають студенти з вищими показниками рейтингу навчання. Саме вони і надають перевагу прагматичному, пізнавальному і професійному мотивам.

Чим нижчим є показник рейтингу оцінок студента, тим нижчим є рівень його навчальної мотивації, а домінуючими є комунікативний та мотив уникнення неприємностей [3].

Формуванню мотивації вивчення терапевтичних дисциплін сприяє застосування активних методів навчання, які мають прагматичний характер, розвивають практичні навички і вміння студентів, будуть застосовуватися в майбутній професійній діяльності [6].

Список літератури:

1. Вершинська О.Б. Проблеми формування навчальної мотивації студентів ВНЗ // tme.umo.edu.ua.
2. Гилюн О. В. Освітні мотивації студентської молоді / О. В. Гилюн // Грані : наук.-теорет. і громад.-політ. альманах / Дніпропетр. нац. ун-т ім. О. Гончара; Центр соц.-політ. дослідж. – Д., 2012. – № 1 (81). – С. 102–104.

3. Малінка О. О. Психологічні проблеми мотивації навчально-професійної діяльності студентів у сучасних умовах / О. О. Малінка. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.psyh.kiev.ua.

4. Михайличенко В. Є. Роль мотивації навчально-пізнавальної діяльності у формуванні професійної спрямованості студентів/ В. Є. Михайличенко, В. В. Полянська // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах : зб. наук. пр. / Класич. приват. ун-т. – Запоріжжя, 2011. – Вип.17 (70). – С. 320–327.

5. Олійник В.В. Особливості формування професійної мотивації майбутніх практичних психологів. /В.В. Олійник, О.С. Кальчук. //Вісник Одеського національного університету. Серія: Психологічна. – Одеса: «Астропринт», 2013. – Том 18. – Випуск 23. – С. 211-219.

6. Торубара О.М. Застосування новітніх інформаційних технологій в навчальному процесі вищих навчальних закладів [Електронний ресурс] / О.М. Торубара. // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Педагогічні науки. - 2013. - Вип. 108.2. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VchdpuP_2013_2_108_20

Тематика: Історичні науки

АРСЕН РІЧИНСЬКИЙ ЯК ДОСЛІДНИК ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОЇ АВТОКЕФАЛЬНОЇ ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ

Красільнікова О.В.

Київський національний торговельно-економічний університет
к.і.н., доцент кафедри філософських та соціальних наук

Непересічною постаттю в історії та культурі України є видатний громадсько-політичний та церковно-релігійний діяч, основоположник

української етнології релігії, культуролог, мистецтвознавець, композитор, лікар – Арсен Річинський. Життю та діяльності А. Річинського присвячено чимало наукових публікацій. Одними з перших, хто звернувся до вивчення наукового доробку вченого були дослідники А. Колодний [1], О. Саган, П. Яроцький, А. Гудима [2]. Серед досліджень, які вийшли друком останнім часом, слід відзначити статті О. Альошиної [3], І. Скакальської [4], П. Кралюка [5], І. Шмадило та інші. Однак, попри значну кількість публікацій, окремі аспекти багатогранної діяльності А. Річинського продовжують викликати науковий інтерес дослідників.

А. Річинський народився у родині православного священника на Волині. Освіту здобув у Клеванській духовній школі та Кременецькій гімназії, а згодом вступив до Житомирської духовної семінарії. Після закінчення семінарії А. Річинський деякий час викладає у церковно-приходській школі села Сіднярки Луцького повіту. А в 1911 р. вступає на медичний факультет Варшавського університету та робить вдалу кар'єру лікаря. Однак, виховання в священицькій родині, навчання в духовних навчальних закладах сприяло зацікавленню релігійним життям та обізнаності в питаннях церковної обрядовості й догматики. Особливою сферою його інтернів була церковна народна культура, яку він вважав одним із найважливіших складників церковного життя.

А. Річинський завжди шанобливо ставився до релігійних традицій, неодноразово акцентуючи на цьому увагу. Він навіть пропонує класифікацію місцевих церковно-народних звичаїв, залежно від впливу на них різних елементів. [6, с.348-353] Першу групу складають звичаї, що несуть на собі сліди староукраїнського поганського світогляду. Другу групу утворюють церковно-народні звичаї, які мають християнське походження. Церковні звичаї місцевого характеру створюють третю групу церковно-народних звичаїв. Так, у процесі формування Української православної церкви, як самостійної організації, крім релігійних свят, які прийшли з Візантійської церкви з'являються чимало власних, притаманних лише їй.

А. Річинський зацікавлюється проблемою утворення УАПЦ. У своєму дослідженні, присвяченому проблемам української релігійної свідомості, що вийшло у світ у 1933 р. у Володимирі-Волинську, дослідник робить спробу дати огляд появи УАПЦ та визначити її місце та роль в українському національному житті.

Рух, який призвів до утворення УАПЦ, А. Річинський розглядає як церковно-національну революцію 1917-1921 рр. У ній він намагався розмежувати поодинокі революційні етапи й перевірити їхню законність відповідно до існуючих норм церковного права та історичних прикладів. Звертаючись до історичних витоків українського автокефального руху, він зазначає, що після російської революції 1905 р. православна Україна виступає проти політики русифікації церковного життя. Після Лютневої революції 1917 р. український церковний рух набирає широкого розмаху. Практично у всіх українських єпархіях відбулися з'їзди духовенства та мирян, на яких обговорювалися питання українізації богослужіння, відновлення соборноправного устрою та виборного начала у Церкві.

Використання української мови під час богослужінь та поза ними, А. Річинський вважав обов'язковим та важливим. Зокрема, він брав активну участь у запровадженні чергових відправ українською мовою в соборі м. Володимира-Волинського.

А. Річинський зазначав, що «... цим разом визвольна боротьба йшла вже не тільки за розкріпачення національно-політичне та соціальне, а й за незалежність духовну». [6, с.51] На думку автора, беззаперечною є істина, що Церква і Нація, як форми організації людства, не можуть бути ані чужі, ані тим більше протирічити собі. [6, с.369] Відповідно однією із центральних проблем, над якою працював А. Річинського, було питання про роль національного моменту в релігійному житті, про співвідношення національного й релігійного.

На думку дослідника, першим революційним актом, з якого розпочалася справжня церковна революція було прийняття резолюції Всеукраїнською православною церковною радою (ВПЦР) від 5 травня 1920 р., відповідно до

якої проголошувалася автокефалія УПЦ та відбувся вихід українських православних парафій з-під підпорядкування київському єпископату. Ця подія, на думку дослідника, недооцінена істориками, які переважно звертали увагу на хіротонію митрополита Василя Липківського. А. Річинський порівнює цю подію з прийняттям IV Універсалу Центральної Ради, який оголосив самостійність та незалежність УНР. З подивом, дослідник констатує, що така подія не знайшла належного розуміння серед тодішніх єпископів у Києві. [6, с.59] Вихід українських парафій з-під підпорядкування московського єпископату А. Річинський визначав як акт революційний, але повністю виправданий.

Другим революційним кроком, якому дослідники приділяють значно більше уваги, стала хіротонія митрополита Василя Липківського. А. Річинський звертається до питання: чи була присвітерська хіротонія митрополита законною та правомірною, чи її потрібно розглядати як профанацію таїнства священства? Проаналізувавши чималу кількість полемічної літератури з приводу цього питання, звертаючись до церковних канонів, догматів та історичної практики, дослідник приходить до висновку, що пресвітерська хіротонія митрополита В. Липківського відбулася згідно з святим Письмом, спиралась на приклади апостольської церкви та перших християнських громад, і відповідно є благодатною. А. Річинський конститував, що пресвітерська хіротонія розминулася лише з церковною традицією, усталеною пізніше і вкоріненою протягом дальших кільканадцяти століть. [6, с.84]

Отже, А. Річинський зробив значний внесок у дослідження утворення УАПЦ та обґрунтування її канонічності. Заходи ВПЦР по створенню УАПЦ, він вважав актами революційними, але цілком виправданими та відповідними церковному праву.

Список літератури:

1. Колодний А.М. Українське православ'я з погляду Арсена Річинського / А.М. Колодний // Арсен Річинський: видатний український громадський діяч і науковець-релігієзнавець : наук. зб. – Київ ; Кременець, 2007. – С. 85-91.

2. Гудима А. Харизма Арсена Річинського / А. Гудима. – Тернопіль : Підруч. і посіб., 2008. – 144 с.
3. Альошина О.А. Громадська діяльність Арсена Річинського у кінці 20-х – початку 30-х рр. XX ст. / О. А. Альошина // Наукові записки Національного університету «Острозька академія».: зб. наук. пр. – Острог, 2015. – Серія «Історичне релігієзнавство». – Вип. 12. – 2015. – С. 16-24.
4. Скакальська І.Б. Громадсько-релігійна та краєзнавча діяльність Арсена Річинського / І.Б. Скакальська // Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди. – Серія «Історія та географія». – Х.: Колегіум, 2012. – Вип. 45. – С. 196-201.
5. Кралюк П. Невідомий Арсен Річинський / П. Кралюк // День. – 2007. – 12 червня.
6. Річинський А.В. Проблеми української релігійної свідомості / Упорядники А. Колодний, О. Саган /. – К.: Світ Знань, 2000. – 432 с.

Тематика: Економічні науки

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ АГАРАРНОГО ПРОФІЛЮ

Кривич Л.І.

магістр

Максимова І.М.⁵

магістр, Харківський національний технічний університет сільського
господарства ім. П. Василенка

Враховуючи сучасне сьогодення, а це і нестабільність ринкового середовища сільськогосподарської продукції, підвищений ризик даної галузі,

⁵ Науковий керівник Сагачко Ю.М., к.е.н.

особливості вирощування сільськогосподарських культур, особливого значення набуває процес управління підприємствами аграрного профілю.

При проектуванні організаційної структури управління важливо охопити всі завдання і виявити і взаємоузгодити щодо кожного органу управління систему функцій, прав і відповідальностей.

Блок структурних змінних відіграє надзвичайно велику роль в операційній системі організацій. Оскільки він є складовою частиною найкритичнішої комплексної внутрішньої змінної „структури організації”. Відомо також, що блок структурних змінних об’єднує тріаду взаємозалежних і взаємодіючих одна з одною структурних змінних – виробничу структуру, організаційну і організаційну структуру управління.

Кожна із структурних змінних може бути оптимальною або неоптимальною в даних умовах. Кожний з оптимальних варіантів структурних змінних вносить свій вклад в справу забезпечення високого рівня ефективності та продуктивності функціонування організації. Оптимальна виробнича структура управління забезпечує стан внутрішньої збалансованості та пропорційності ресурсного капіталу організації. Оптимальна організаційна структура забезпечує безперебійну ходу виробництва в організації, створюючи умови для запровадження в ній внутрішньогосподарського підприємства – інтрапренерства, ефективне управління процесом функціонування організації. А ефективне управління є необхідною передумовою максимально можливої в даних умовах віддачі від позитивних потенціалів оптимальної виробничої структури і оптимальної організаційної структури. Саме в тому й полягає ключова роль в тріаді структурних змінних, а тому і в операційній системі організації оптимальної організаційної структури управління.

Оптимальною організаційну структуру управління є підстави вважати лише тоді, коли їй притаманні наступні характеристики:

- максимально можлива простота;
- максимально можлива гнучкість;
- максимально можлива надійність;

- максимально можлива економічність.

Вираз „максимально можлива” зовсім не означає, що поліпшення кожної з характеристик може бути нічим не обумовленим. Адже обмеження такого роду існують і про них не слід забувати. Справа в тому, що необмежене поліпшення одних характеристик неминуче тягне погіршення характеристик „простота” та „гнучкість” і призведе в кінці кінців до погіршення характеристики „надійність”. Неконтрольоване поліпшення характеристики „надійність” тягне за собою погіршення характеристик „гнучкість” та „економічність”.

Зміст понять „простота” та „гнучкість” не потребує пояснень. Але зміст поняття „надійність” заслуговує на деякий коментар. Надійність – це вірогідність того, що організаційна структура управління буде функціонувати у заданому режимі на протязі заданого періоду за установлених умов оточуючого середовища. Надійність об’єднує три складових:

-безвідмовність, як властивість організаційної структури управління безпосередньо зберігати працездатність в реальних умовах функціонування;

-відновлюваність, як властивість організаційної структури управління, яка дозволяє управлінському персоналу оперативно усувати відмови в її функціонуванні;

-готовність, як властивість організаційної структури управління, яка дозволяє їй в кожний момент виконувати покладені на неї функції.

Загальна ціль процесу оптимізації організаційної структури управління – це:

- такий стан ієрархії органів управління, за якого ця ієрархія щільно стикується з ієрархією формальних груп, яка сформована в ході оптимізації організаційної структури;

- такий стан ієрархії органів управління, за якого формальні групи безпосередніх товаровиробників і окремі товаровиробники на індивідуальному підряді мають можливість і здатні приймати активну участь в управлінні господарською діяльністю організації, застосовуючи сучасний менеджмент.

Дерево цілей процесу оптимізації організаційної структури управління господарюючого суб'єкту подібне з деревом цілей оптимізації організаційної структури, і має таку структуру:

- основою дерева цілей є загальна (вихідна) ціль, уявляє собою стан формальних груп та окремих працівників на індивідуальному підряді, які не входять до складу формальних груп, за якого вони всі мають можливість функціонувати в режимі вільного підприємства та послідовно демонструвати глибоку зацікавленість у продуктивності ринкової поведінки.

В результаті редукції загальної (вихідної) цілі вона розгалужується на шість цілей першого порядку:

1. Всередині організації сформовані суб'єкти ринкового господарства або інакше кажучи, суб'єкти внутрішньогосподарського підприємництва.

2. Суб'єкти ринкового господарства (суб'єкти внутрішньогосподарського підприємництва) делеговані відповідні задачі та повноваження.

3. Суб'єкти ринкового господарства (суб'єкти внутрішньогосподарського підприємництва) є власниками ділянок землі та майна одержаних ними у приватну власність.

4. Суб'єкти ринкового господарства (суб'єкти внутрішньогосподарського підприємництва) мають можливість застосовувати і застосовують сучасний менеджмент.

5. У середині організації створене по-справжньому ринкове середовище.

6. Суб'єкти ринкового господарства (суб'єкти внутрішньогосподарського підприємництва) освоїли модернізовані індустріальні та постіндустріальні технології.

Після редукції цілей першого ярусу утворюється ярус цілей другого ярусу і так далі.

Успішний перехід на оптимальну організаційну структуру управління, на жаль, ще не означає, що вона буде в подальшому успішно функціонувати і давати ту віддачу, на яку розраховувало керівництво та колектив організації. Оптимальна організаційна структура управління здатна буде виправдати всі

сподівання щодо її максимально можливого позитивного впливу на функціонування організації лише за умови створення цілого ряду організаційно-економічних передумов. Серед цих останніх найбільш вирішальною є наявність відповідного організаційно-економічного механізму (механізму господарювання). Тому корекція організаційної структури управління яка передбачає перехід на її оптимальний для даних умов варіант повинна супроводжуватись формуванням організаційно-економічного механізму адекватного умовам змішаної, державою регульованої, соціально орієнтованої ринкової економіки, а тому і оптимального в цих умовах.

Отже, освоєння оптимального для даних умов організаційно-економічного механізму є обов'язковою передумовою успішного функціонування оптимальних організаційних структур управління організаціях аграрного профілю.

Тематика: Економічні науки

ОСОБЛИВОСТІ ПРОЕКТНОГО ФІНАНСУВАННЯ З ДЕРЖАВНОГО ФОНДУ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ У НОВОМУ ПРОГРАМНОМУ ПЕРІОДІ

Кропельницька С.О.

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

кандидат економічних наук, доцент, докторант

кафедра фінансів

ID ORCID : 0000-0003-4992-9550

+380503737169 ; skropelnyska@gmail.com

Реалізація інвестиційних програм і проектів регіонального розвитку вже кілька років поспіль ще до початку імплементації реформ євроінтеграції та децентралізації в Україні була підсилена використанням нового фінансового

інструменту. Ним став Державний фонд регіонального розвитку (ДФРР), що представляє собою фактично окрему бюджетну програму. Застосування цього інструменту регулюється відповідно до статті 24¹ Бюджетного кодексу України та інших нормативно-правових актів [1; 2].

У період 2015-2018 рр. застосовування даного інструменту фінансової підтримки розвиткових проектів зазнавало змін. 2019 рік не став виключенням, ще й зважаючи на те, що в Україні розпочався новий програмний період у плануванні стратегій розвитку на рівні держави та її регіонів на 2021-2027 роки з врахуванням принципів смарт-спеціалізації [3].

А отже, ключовим у розробці стратегій розвитку стала ідентифікація тих видів економічної діяльності, що сприяють перетворенню секторів економіки у більш ефективні і базуються на інноваційному потенціалі з урахуванням конкурентних переваг кожного регіону.

При цьому на думку нової міністерки Міністерства розвитку громад та територій України (раніше – Мінрегіон, – прим.авт.) Альони Бабак, яку автор поділяє, «Політика регіонального розвитку Міністерства розвитку громад та територій України повинна базуватись на підтримці державою громад, які мають всю планувальну документацію, необхідну для сталого розвитку територій. Держава не фінансуватиме проекти, які не мають перспективного бачення розвитку громад». З цього випливає, що основою для надання фінансової підтримки проектів з ДФРР є дотримання критеріїв доцільності та оптимальності проектів. «Держава буде підтримувати проекти, насправді значимі для розвитку громад, а не співфінансувати дрібні ремонти. Щоб отримати фінансування з ДФРР, громади повинні мати генеральні плани населених пунктів, перспективні плани розміщення опорних шкіл, амбулаторій, ЦНАПів, а також проекти оптимізації схем водо- та теплопостачання, санітарної очистки тощо.»[4].

Окрім цього, у проектах нормативних документів нового програмного періоду передбачає важливу умову щодо фінансування проектів за кошти

ДФРР: такі проекти мають обов'язково бути включені до планувальної документації стратегічного розвитку регіону.

Ще одним важливим аспектом є виділення коштів з ДФРР тільки за умови співфінансування програм і проектів із місцевих бюджетів на рівні 10 відсотків. Причому співфінансування повинен платити балансоутримувач проекту, на що зазвичай, вони не мають достатніх коштів.

Все це обумовлює шукати нові механізми й інструменти з метою забезпечення спроможності, результативності та ефективності реалізації проектів регіонального розвитку за кошти не тільки ДФРР, але й інших фінансових ресурсів, особливо тих, що з'явилися з початком децентралізаційних реформ в Україні.

У контексті зазначеного пропонуємо розробити й застосувати до нового програмного документу механізм збалансування інституційного та фінансового забезпечення розвиткових проектів, які ввійдуть до Планів заходів з реалізації стратегій розвитку регіонів на 2021-2023 рр. та 2024-2027рр. відповідно. Це ні в якому разі не має перешкоджати здоровій конкуренції між суб'єктами регіонального розвитку, що працюють задля підвищення рівня його ефективності та зміцнення інституту місцевого самоврядування, а навпаки, сприятиме формуванню більш спроможних в організаційному та фінансовому плані партнерств з таких суб'єктів-інституцій при реалізації потужних проектів як Всеукраїнського, так і транскордонного чи міжнародного рівня.

Список літератури:

1. Крпельницька С. О. Нові підходи до відбору проектів стратегічного розвитку територій для державного фінансування. / Вісник Прикарпатського національного університету. Економіка. – Івано-Франківськ: Вид-во Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2015. – Вип. XI. – С.262-270.

2. Крпельницька С. О. Сучасні тенденції, проблеми та перспективи участі проектів розвитку територій у конкурсі на фінансування з ДФРР. Актуальні проблеми розвитку економіки регіону: науковий журнал / [за ред. І.Г.

Ткачук]. – Івано-Франківськ: Вид-во Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2016. – Вип.12. – Том 1. – С.37-43.

3. Крпельницька С. О., Вусятицька М. П. Інституційно-фінансова підтримка інноваційного розвитку регіону на базі кластерного підходу./ Економічний часопис-XXI. – №3-4(2), 2015. – С.37-40.

4. Без просторового планування не можливе фінансування проєктів з ДФРР, — Альона Бабак. URL: http://www.minregion.gov.ua/press/news/bez-prostorovogo-planuvannya-ne-mozhlive-finansuvannya-proektiv-z-dfr-alona-babak/?fbclid=IwAR2aRSBPLaeVYjJqmm_x-x_GGv_P2cx5vuglwcHgYa4ji8SwwlztJN3QZCI

Тематика: Педагогічні науки

ПРОФЕСІОГРАМА МАЙБУТНЬОГО УЧИТЕЛЯ ПРИРОДНИЧИХ НАУК У КОНТЕКСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ БЕЗПЕЧНОЇ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ

Кропивка Ольга Григорівна

аспірантка кафедри педагогічної майстерності та менеджменту

ім. І. А. Зязюна Полтавського національного педагогічного університету

ім. В. Г. Короленка, kropivkaolga2606@ukr.net

Нині у зв'язку з імплементацією в освітній процес закладів загальної середньої освіти (ЗЗСО) експериментального інтегрованого курсу «Природничі науки», про що йдеться у Листі Міністерства освіти і науки України від 20.08.2018 № 1/9-504 «Щодо експериментального впровадження інтегрованого курсу «Природничі науки»» та Наказі Міністерства освіти і науки України від 03.08.2018 № 863 «Про проведення експерименту всеукраїнського рівня «Розроблення і впровадження навчально-методичного забезпечення

інтегрованого курсу «Природничі науки» для 10-11 класів закладів освіти загальної середньої освіти» на серпень 2018 – жовтень 2022 роки», підготовка майбутніх учителів природничих наук набуває виняткової актуальності.

На підставі аналізу інформаційних пакетів закладів вищої освіти з'ясовано, що майбутній учитель природничих наук – це здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня галузі знань 01 Освіта / Педагогіка за спеціальністю 014 Середня освіта предметної спеціальності 014.15 Середня освіта (Природничі науки). Кваліфікація – бакалавр середньої освіти (природничі науки). Вчитель природничих наук, фізики, хімії, біології.

Загалом, майбутній учитель природничих наук – це студент, майбутній фахівець високого рівня спеціальної природничої підготовки (фізика, хімія, біологія та ін.), безпеки життєдіяльності та охорони праці, психолого-педагогічної підготовки, який мусить глибоко усвідомлювати основні положення психології, дидактики та інших наук, які є основою навчального процесу, володіти знаннями, уміннями та навичками на рівні високої кваліфікації й уміти передавати їх учням, вчити вихованців рефлексивно сприймати небезпеки та правильно ліквідувати їх.

У контексті підготовки майбутніх учителів природничих наук безпека виступає станом, сукупністю умов, які повинні бути враховані або спеціально створені для уникнення ймовірної шкоди іншій людині. У педагогічній діяльності вчителя природничих наук безпека виступає об'єктивним фактором, наявність і дія якого повинна усвідомлюватися та обов'язково враховуватися в усіх ситуаціях, що супроводжують взаємодію, спілкування, співпрацю з учнями.

Формування особистості учня старшої школи є, безумовно, складним процесом, що, як стверджує М. Бурдукало, складається з процесів самоусвідомлення та рефлексії, результатом яких є «Я-концепція» та світогляд, а також самовизначення, результатом якого є ідентичність особистості та життєвий план (Бурдукало, 2013). Роль педагога у цьому віці – допомогти зорієнтувати учнів на свідоме дотримання законів безпеки, закласти міцну

основу для усвідомлення важливості питань безпеки життя людини та національної безпеки, навчити аналізувати джерела небезпек (природних, техногенних, соціально-політичних, комбінованих), небезпечні та шкідливі фактори для життя людини, сформувати стійкі мотиви до безпечної життєдіяльності.

Осмислення досліджень науковців (Н. Грицай (2014, 2016), Н. Нагорна, А. Дану (2016), Л. Туріщева (2008), О. Школа (2015) та ін.) та освітніх програм дало можливість розробити професіограму (професійний портрет, науково-теоретична модель учителя, у якій відображено сукупність необхідних професійних знань, умінь і навичок, а також професійно значущих особистісних якостей) майбутнього учителя природничих наук (рис. 1).

Таким чином, професіограма майбутнього учителя природничих наук у контексті організації безпечної життєдіяльності учнів старшої школи відбиває предмет діяльності, особливості професії, особистісні та професійно значущі якості, педагогічні здібності, знання, уміння, компетенції, протипоказання до вибору професії та домінуючі види діяльності, серед яких ми наголошуємо на організації безпечної життєдіяльності вихованців.

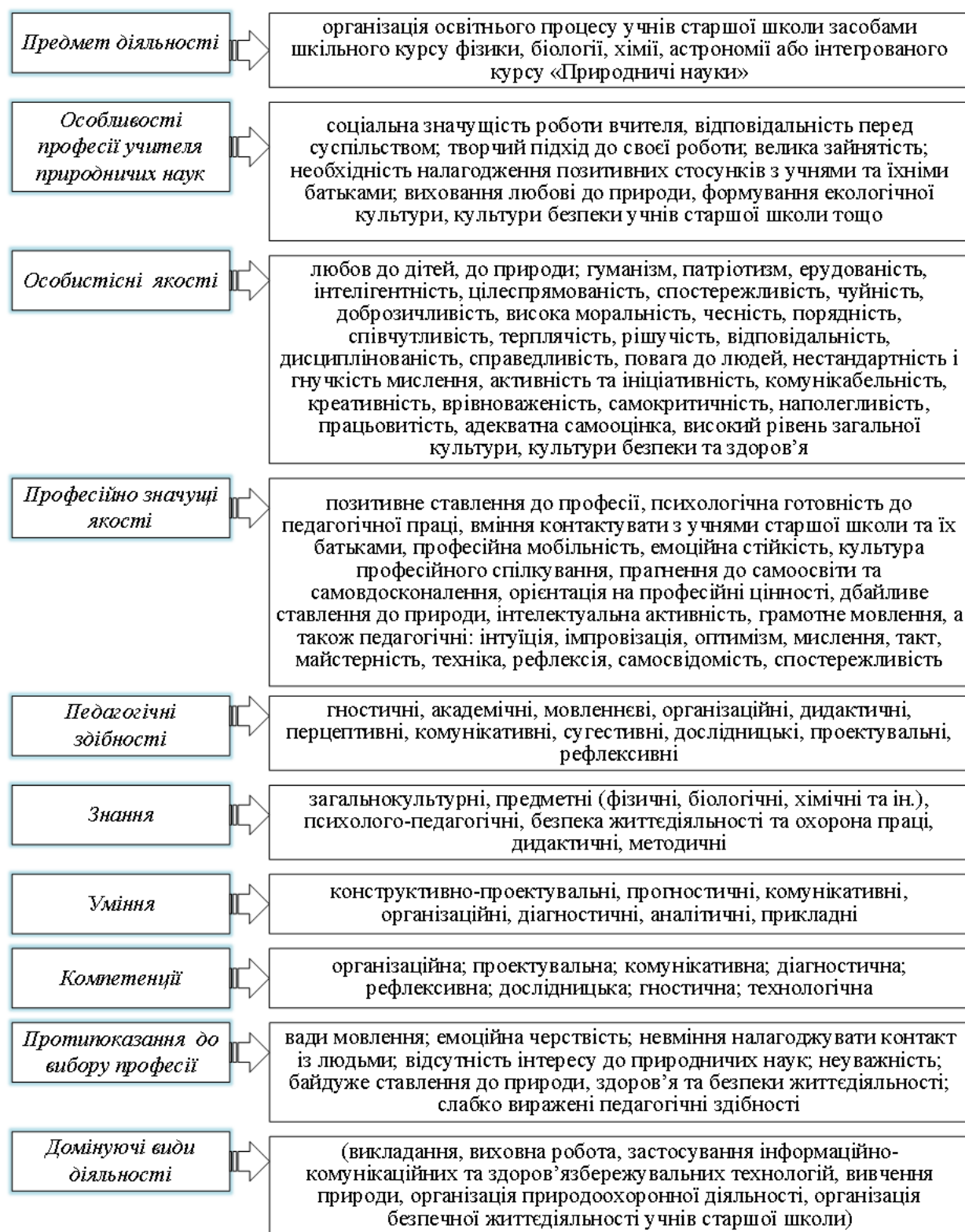

Рис. 1. Професіограма майбутнього учителя природничих наук

Список літератури:

1. Бурдукало, М. М. (2013). Автономізація особистості як новоутворення юнацького віку. *Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки*. Вип. 18. С. 112-119.

2. Грицай, Н. (2014). Професійний портрет сучасного вчителя біології. *Педагогіка і психологія професійної освіти*. № 3. С. 39–48.

3. Туріщева, Л. В. (2008). Професіограма вчителя хімії. *Хімія*. № 9. С. 2-4.

Тематика: Інші професійні науки (біологічні науки)

ПІГМЕНТОСИНТЕЗУВАЛЬНІ ДРІЖДЖІ – БІОІНДИКАТОРИ ЗАБРУДНЕННЯ ВОДИ ВАЖКИМИ МЕТАЛАМИ ТА ДЕТЕРГЕНТАМИ

Крупей К.С.

Запорізький навчально-виховний комплекс № 63,
кандидат біологічних наук, вчитель біології та екології,

ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-1522-1060>,

krupeyznu@gmail.com; 050-29-21-291

Носарь О.В.

ЗНВК № 63, учениця 10 класу

Постановка проблеми. Інтенсивність кольору пігментів мікроорганізмів дозволяє проводити візуальну оцінку впливу факторів середовища на клітини бактерій та дріжджів. Важкі метали (ВМ) та поверхнево-активні речовини (ПАР) є найбільш розповсюдженими забрудненнями довкілля, зокрема водних об'єктів, тому індикація їх у довкіллі є актуальною [1, с. 218].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проведені дослідження на одноклітинних еукаріотах показали, що вони є інформативними індикаторами стану забруднення водного середовища [2, с. 74]. Отримані результати спонукали нас продовжити вивчення реакції пігментованих форм мікрофлори на різні типи забруднень.

Мета. Метою роботи було вивчити вплив деяких ВМ (іонів Нікелю) та ПАР на інтенсивність кольору каротиноїдних пігментів дріжджів.

Матеріали та методи дослідження. Тверде поживне середовище Сабуро готували на основі води з певним вмістом солі ВМ ($\text{NiSO}_4 \cdot 7\text{H}_2\text{O}$) в перерахунку на катіон. Контролем слугувало поживне середовище Сабуро без металів. Після застигання середовища на нього суцільним газоном засівали 18-годинні колекційні культури дріжджів *Rhodotorula aurantiaca* Y-1193. Щільність становила 10^7 кл./мл. Інкубування проводили в термостаті за температури 27-28°C. Облік результатів проводили на 3 добу культивування. Пігментосинтезувальну активність та ріст визначали візуально, порівнюючи дослідні зразки з контролем, за 5-бальною системою: ++++ – інтенсивний, +++ – добрий, ++ – помірний, + – слабкий, - – відсутній, \pm – наявність пігментних та безпігментних колоній, а також за допомогою комп'ютерної програми Adobe Photoshop та CIEDE 2000 [Патент на корисну модель № 49812 Україна]. Вплив детергентів досліджували таким чином: губку (фірми «Фрекен Бок») для миття посуду попередньо змочували холодною водогінною водою (20 мл) та додавали на її гладку поверхню 0,5 мл досліджуваного мийного засобу. Після ретельного вспінання губки проводили миття стакану місткістю 100 мл. Надалі ополіскували вимиту посудину 10 разів. Воду після кожного ополіскування зливали в колбу та на її основі готували тверде поживне середовище Сабуро (у 5-разовому повторенні – 20 мл у кожену чашку Петрі). Після застигання середовища робили інокуляцію культури. Склад мийного засобу: аніонні ПАР (5-15%); неіоногенні ПАР (< 5%); амфотерні ПАР (<5%); антибактеріальний компонент; екстракт Алое Вера; екстракт ромашки; динатрієва сіль етилендіамінтетраоцтової кислоти; натрій хлористий; кислота лимонна; консерванти; віддушка.

Результати та їх обговорення. Концентрація $75 \text{ мг/дм}^3 \text{ Ni}^{2+}$ викликала появу на 3 добу безпігментних колоній *Rh. aurantiaca* Y-1193, але на 6 та 9 добу на чашках з'являлися подекуди слабко-рожеві колонії. За концентрації 125 мг/дм^3 іонів Нікелю на 6 та 9 добу росли безпігментні колонії *Rh. aurantiaca* Y-1193, а за концентрації $150 \text{ мг/дм}^3 \text{ Ni}^{2+}$ росту не спостерігалось протягом 9 діб (табл. 1).

Таблиця 1

Вплив Ni^{2+} на інтенсивність пігментонакопичення *Rh. aurantiaca* Y-1193

Концентрація Ni^{2+} , мг/дм ³	<i>Rh. aurantiaca</i> Y-1193	
	Ріст	Пігмент
Контроль	++++	++++
50	++	-
75	+	-
100	+	-

Слід зазначити, що 1 та 2-ге промивання вимитої посудини мийним засобом призвело до росту безпігментних колоній дріжджів ($dE = 20,85 \pm 1,44$ і $19,74 \pm 1,31$, відповідно) (табл. 2).

Таблиця 2

Вплив мийного засобу на пігментосинтезувальну здатність дріжджів

Rhodotorula aurantiaca Y-1193 (3 доба культивування)

Змив мийного засобу	Ріст	Пігмент
Контроль	++++	++++
1	+	-
2	++	-
3	+++	+++
4	+++	+++
5	+++	+++
6	++++	+++
7	++++	++++

Промивання скляного стакана 3-6 разів спричинило добре пігментоутворення дріжджів. 7-ми кратне ополіскування ПАР водогінною водою було нетоксичним для індикаторної культури ($dE = 4,51 \pm 0,13$).

Висновки та перспективи подальшого розвитку

1. З підвищенням концентрації іонів Нікелю та ПАР спостерігали поступове зменшення пігментосинтезувальної здатності дріжджів, про що свідчить збільшення dE (різниця в інтенсивності кольору пігментів).

2. Втрата пігментосинтезувальної здатності за впливу ВМ, ПАР має універсальний характер і є відповіддю дріжджової клітини на дію стресового фактора. Отримані результати спонукають нас продовжити дослідження щодо вивчення впливу детергентів та косметичних засобів на дріжджові клітини з метою подальшого їх використання у біоіндикаційних дослідженнях.

Список літератури:

1. Krupey K.S., Rylsky A.F., Plotnikova K.O. Influence of heavy metals on the pigment synthesizing activity of the yeasts *Rhodotorula glutinis* 1333. *Вісник Запорізького національного університету* : збірник наукових праць. Біологічні науки. Запоріжжя: ЗНУ, 2014. № 1. С. 217-225.
2. Крупей К.С., Сорокина Д.Р., Сорокина О.Р. Вплив фенолу, формальдегіду та ПАР на інтенсивність пігментонакопичення мікроорганізмів. VI Регіональна науково-практична конференція студентів, аспірантів та молодих учених «Актуальні проблеми та перспективи розвитку медичних, фармацевтичних та природничих наук» з Всеукраїнською участю: збірник тез доповідей, 09 груд. 2017 р. : тези доп. Запоріжжя, 2017. С. 73-74.

Тематика: Інші професійні науки (біологічні науки)

ВПЛИВ ГІГІЄНІЧНИХ ЗУБНИХ ПАСТ НА МІКРООРГАНІЗМИ РОТОВОЇ ПОРОЖНИНИ ЛЮДИНИ

Крупей К.С.

Запорізький навчально-виховний комплекс № 63,
кандидат біологічних наук, вчитель біології та екології,

ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-1522-1060>,

krupeyznu@gmail.com; 050-29-21-291

Сперанська К.О.

Запорізький національний університет, магістр

Зайковська Д.В.

ЗНБК № 63, учениця 11 класу

Постановка проблеми. Гігієнічні пасти для чищення зубів застосовуються виключно для механічної ліквідації м'яких відкладень на зубах,

залишків їжі і для освіження порожнини рота, на відміну від лікувально-профілактичних, у складі яких містяться компоненти, здатні впливати на різні патологічні процеси в порожнині рота. Проте є відомості, що після чищення зубів деякими зубними пастами відбувається інтенсифікація розмноження бактерій у ротовій порожнині [1, с. 42], тому обране дослідження є актуальним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Найбільша кількість бактерій представлена в зубному нальоті, в той час як найменша заселеність зареєстрована на слизовій оболонці піднебіння. Стрептококи утворюють 70 % колоній, вейлонели та нейсерії – 15 %, інша мікрофлора (дифтероїди, лактобактерії тощо) – 15 % [2, с. 8-15].

Мета. Метою роботи було вивчити вплив гігієнічних зубних паст на кількісну динаміку мікрофлори ротової порожнини.

Матеріали та методи дослідження. Досліджували мікрофлору ротової порожнини людей віком від 18 до 23 років. Повторність досліді – 10-ти кратна. Було обрано 3 торговельні марки гігієнічних зубних паст широкого вжитку та зубний ополіскувач. Чистку зубів проводили протягом 1 хв новими зубними щітками середньої жорсткості, перед та після чищення зубів ротову порожнину ополіскували дистильованою водою. Мазки брали з експозицією часу 1 хв, 20 хв, 40 хв. Контролем слугував мазок мікрофлори ротової порожнини, зроблений через 1 хв після ополіскування ротової порожнини дистильованою водою. Бактерії засівали суцільним газоном на середовищі МПА, температура культивування становила +37 °С. Аналіз результатів (кількісний та якісний облік колоній мікроорганізмів, забарвлення за Грамом, виділення чистих культур, визначення гліколітичної активності) проводили на 3 добу культивування [3, с. 20-45].

Результати та їх обговорення. Порівняльний аналіз складу зубних паст та ополіскувача показав, що виробники використовують різні підсолоджувачі та антимікробні речовини (табл. 1).

Таблиця 1

Порівняльний аналіз складу зубних паст

Кри- терій	№ зубної пасти			Ополіскувач
	1	2	3	
Абразивні речовини	Кремній гідроксид	Кальцій карбонат, Кремній гідроксид, Натрій карбонат, Натрій бікарбонат	Кремній гідроксид, Натрій бікарбонат	Кремній гідроксид
Підсо- лоджувачі	Сорбітол, сахарин Натрію	Сорбітол, сахарин Натрію	Сахарин Натрію, екстракт листя стевії	Пропіленглі-коль
Антимікробні і компоненти	Натрій фторид	Натрій монофторфосфат	Натрій метилпарабен, масло <i>Chamomilla</i> <i>Recutita</i> , масло цитрусового лимона	Полоксамер 407

Так, антимікробними компонентами у 3-х зубних пастах виступають Натрій фторид, монофторфосфат та метилпарабен, відповідно. Натрій монофторфосфат має менш виражену бактерицидну дію, ніж інші компоненти (для досягнення бактерицидного ефекту необхідно чистити зуби понад 3 хв). Сорбітол і сахарин Натрію використовуються як підсолоджувачі у зубній пасті № 1 та 2, відповідно. Виробник зубної пасти № 3 застосовує окрім останнього ще й екстракт листя стевії, який має антигіпертинзивну, репаративну, імуномодельовальну та бактерицидну дію.

Результати дослідження продемонстрували однакову кількісну тенденцію щодо інтенсифікації процесів розмноження бактерій у ротовій порожнині людини після чищення зубів трьома гігієнічними пастами, що вивчалися (рис. 1).

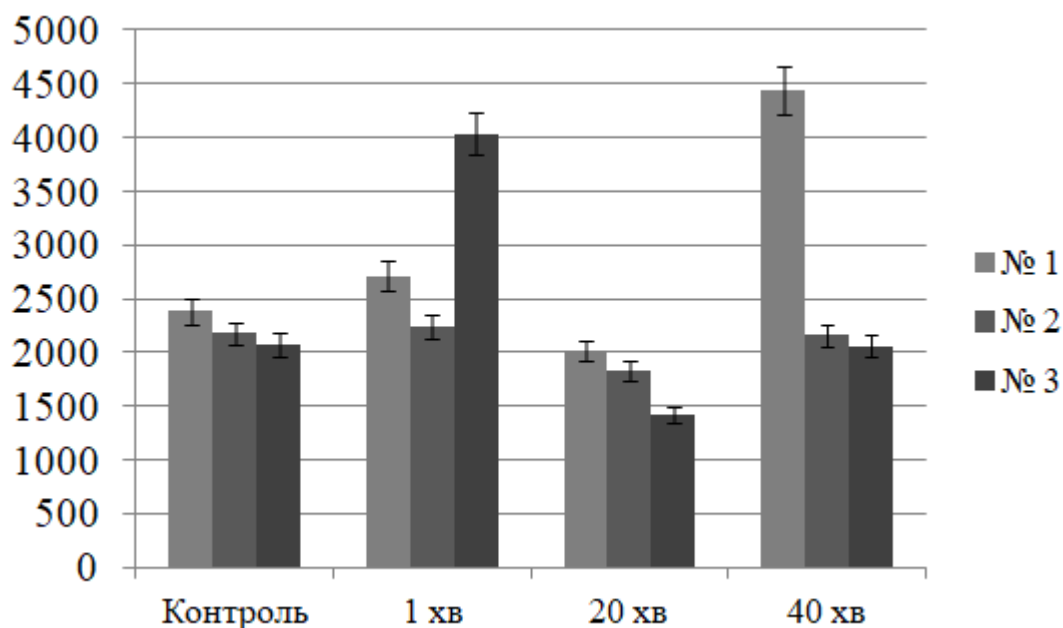

Рис. 1 – Кількісний склад колоніє-утворюючих одиниць (КУО) мікроорганізмів у ротовій порожнині за впливу зубних паст

При вивченні впливу зубної пасти № 2 на мікрофлору досліджуваного біотопу результати достовірно відрізнялись від контролю лише через 20 хв після чищення зубів ($p = 0,001$). В контрольних зразках КУО було $2176,4 \pm 20,40$, а в досліді в 1,2 раза менше – $1826 \pm 8,92$. Відразу після чищення зубів гігієнічною пастою № 2 кількість КУО достовірно не відрізнялася від контрольних показників, що свідчить про прискорену інтенсифікацію її розмноження, яка різко знижується протягом наступних 20 хв, проте надалі знову досягає контрольних показників.

На відміну від зубної пасти № 2, чищення зубів засобом № 1 показало достовірні результати протягом всього періоду дослідження ($p = 0,001$). Так, у контрольних зразках середнє арифметичне значення КУО у ротовій порожнині людей складало $2380,4 \pm 15,61$, тоді як після 1 хв чищення зубів КУО було в 1,4 раза більше – $2713 \pm 17,22$. Протягом наступних 20 хвилин чисельність бактерій зменшувалася і на 20-й хвилині досягла значення $2016 \pm 4,23$, що в 1,2 раза менше за контроль. Проте через 20 хвилин кількість КУО в ротовій порожнині була $4444,6 \pm 26,38$, що майже в 2 раза більше, ніж в контрольних зразках.

Зубна паста № 3 призвела до різкого підвищення кількісного складу мікрофлори в 2 рази відразу після чищення зубів, проте через 20 хв кількість бактерій була в 1,4 раза нижчою ($p = 0,05$). Через 40 хв показники стабілізувалися до контрольних значень ($2056 \pm 21,19$).

За період дослідження було виділено від 4 до 10 морфолого-культуральних типів (МКТ) бактерій, переважно грампозитивних, які віднесено до 6 родів: *Staphylococcus*, *Corynebacterium*, *Bacillus*, *Streptococcus*, *Clostridium*, *Sarcina* (провідним з яких був рід *Staphylococcus*). Ополіскувач для ротової порожнини призвів до суцільного росту бактерій на чашках Петрі, що створило несприятливі умови для кількісного підрахунку колоній методом Коха, проте аналіз МКТ продемонстрував домінування родів *Streptococcus* та *Bacillus*.

Для оцінки гліколітичної активності чисті культури домінантних МКТ (*Staphylococcus* та *Streptococcus*) висівали на короткий строкатий ряд Гіса: глюкоза, лактоза, маніт, мальтоза, сахароза, пептонна вода.

Сахаролітичні ферменти стафілококів здатні розщеплювати ряд цукрів: лактозу, глюкозу, сахарозу, мальтозу. За результатами культивування *Staphylococcus* на 3 добу спостерігали зміну кольору середовища з фіолетового на зелено-блакитний, що вказувало на зміну рН середовища у кислий бік шляхом утворення проміжних продуктів кислого характеру під час розщеплення цукрів. Для роду *Streptococcus* зміна кольору строкатого ряду Гіса спостерігалася в пробірках з глюкозою, лактозою, манітом і сахарозою, у пробірці з пептонною водою змін не відбулося.

Отримані результати високої біохімічної активності домінантних МКТ можуть свідчити про підкислення середовища ротової порожнини, що сприяє прискоренню процесу демінералізації зубної емалі.

Висновки та перспективи подальшого розвитку

1. Наявність абразивних речовин та підсолоджувачів у зубних пастах сприяють інтенсифікації розвитку мікробіоти ротової порожнини, які після чищення зубів починають діяти на бактерії швидше, ніж антимікробні компоненти.

2. Показана виражена варіабельність кількості бактерій після чищення зубів в залежності від експозиції. Мінімальна кількість бактерій у ротовій порожнині після чищення зубів спостерігається через 20 хв.

3. У контрольних зразках середнє арифметичне значення КУО у ротовій порожнині людей складало $2380,4 \pm 15,61$, проте після застосування зубної пасти № 1 КУО зафіксовано в 1,4 раза більше – $2713 \pm 17,22$ (через 1 хв). Через 20 хв КУО було в 1,2 раза менше за контроль.

4. Отримані результати дозволять більш глибоко зрозуміти вплив зубних паст певного складу на процеси інтенсифікації та пригнічення бактерій ротової порожнини та виявити додаткові причини демінералізації зубної емалі та карієсу.

Список літератури:

1. Бухарин О. В., Вальшев А. В., Гильмутдинова Ф. Г. Экология микроорганизмов человека. Екатеринбург : УрО РАН, 2006. 477 с.

2. Сахарукова Н. А. Мікробна флора порожнини рота в нормі і при паталогіях : автореф. дис. ... канд. біол. наук : 03.00.07. Івано-Франківськ, 2017. 16 с.

3. Прунтова О. В. Лабораторный практикум по общей микробиологии: методическое пособие к лабораторным работам. Владимир : ВлГУ, 2015. 76 с.

ОПЫТЫ ПО ВИЗУАЛИЗАЦИИ ПРЕРЫВИСТОЙ ТЕКУЧЕСТИ В МЕДИ

Кузнецов Е.В.

Национальная металлургическая академия Украины

к. т. н, доцент,

доцент кафедры физики

evgenijkuznetsov24@gmail.com

Современное понимание физики пластической деформации твёрдых кристаллических тел основано на представлениях о волновой природе этого явления [1]. Волна пластической деформации представляет собой сложную пространственно-временную структуру, которая отражает синергетику таких последовательно развивающихся на микро-, мезо- и макроскопическом уровнях строения деформируемого объёма коллективных эффектов внутренней самоорганизации, как механическое движение вещества (пластическое течение), процессы диссипации, деформационное упрочнение и т. д. Её распространение обуславливает осциллирующий характер пластического течения [2]. Это явление известно как прерывистая текучесть. На диаграмме нагружения оно выражается во множестве циклов резкого, почти вертикального, приращения напряжения σ при очень малой деформации ε с последующим скачкообразным приращением деформации ε при почти постоянном напряжении σ . В результате кривая $\sigma - \varepsilon$ приобретает ступенчатый вид. С ростом степени деформации высота уступов (величина приращения напряжения перед скачкообразным приращением деформации) уменьшается и кривая $\sigma - \varepsilon$ постепенно сглаживается.

Прерывистая текучесть наблюдается при деформировании практически всех пластичных материалов. При этом она до сих пор остаётся слабо изученной. Касающиеся её сведения отрывочны, плохо систематизированы и

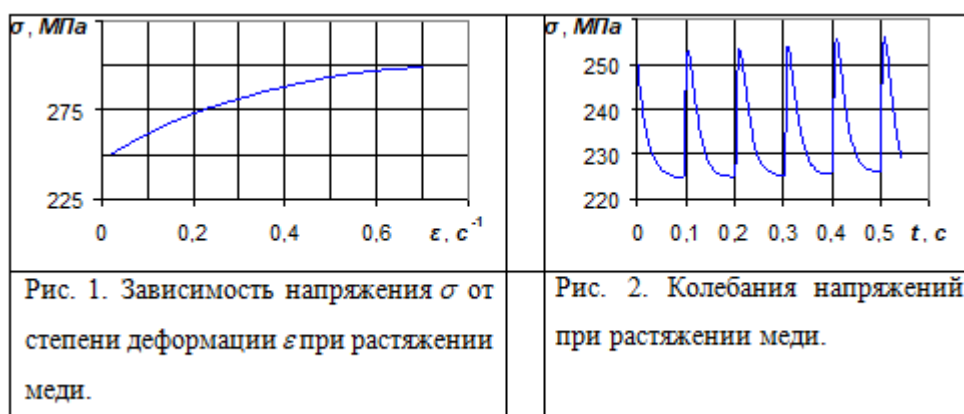
зачастую противоречивы [3]. Это связано, в том числе, и с тем, что традиционно для их получения применяются методы, не позволяющие достаточно достоверно отразить волновую природу явления.

Наиболее удобными для изучения волн пластической деформации считаются оптические методы [4]. В качестве простейшего из них называется метод спекл-интерферометрии [1]. Он позволяет визуально наблюдать за общей картиной мезо- и макроскопического распространения пластических волн во всех случаях, когда на кривой $\sigma - \varepsilon$ имеется площадка текучести или стадия лёгкого скольжения [5]. Для детализации картины развития пластической деформации был предложен метод, получивший условное название метода тонкой спеклографии. Он заключается в деформировании образца, на гладкую поверхность которого (шероховатость R_a 0,32 – 0,16) предварительно наносится штриховой профиль с периодом порядка длины волны видимого света. По мере увеличения степени деформации период штрихового профиля будет изменяться, соответственно будет изменяться и оптическая картина, наблюдаемая в отражённом от поверхности образца свете. Поскольку период профиля по своему порядку близок длине волны падающего света, регистрация таких изменений позволит судить о деталях развития пластического течения во времени.

Для проверки высказанных предположений были выполнены эксперименты по одноосному растяжению меди (99,7% Cu) при комнатной температуре. Стандартные плоские образцы с галтелями вырезались из листового проката вдоль направления прокатки. После изготовления они подвергались отжигу для стабилизации структуры и снятия наклёпа. На поверхность образцов наносился штриховой профиль с периодом 100 мкм^{-1} . Затем выполнялась окончательная доводка и притирка поверхности образца. Скорость деформации составляла $0,005 \text{ с}^{-1}$. Выбор этого режима не случаен. Он был продиктован тем, что собственная динамика пластического течения проявляется, когда параметры нагружения согласуются со скоростью распространения волн пластической деформации [1]. При растяжении

поверхность образца освещалась монохроматическим (лазерным) светом с длиной волны 694 нм. Применение монохроматического излучения позволило упростить наблюдаемую оптическую картину за счёт исключения остальных спектральных составляющих. Эта картина регистрировалась в отражённом свете с помощью электронного фотоумножителя.

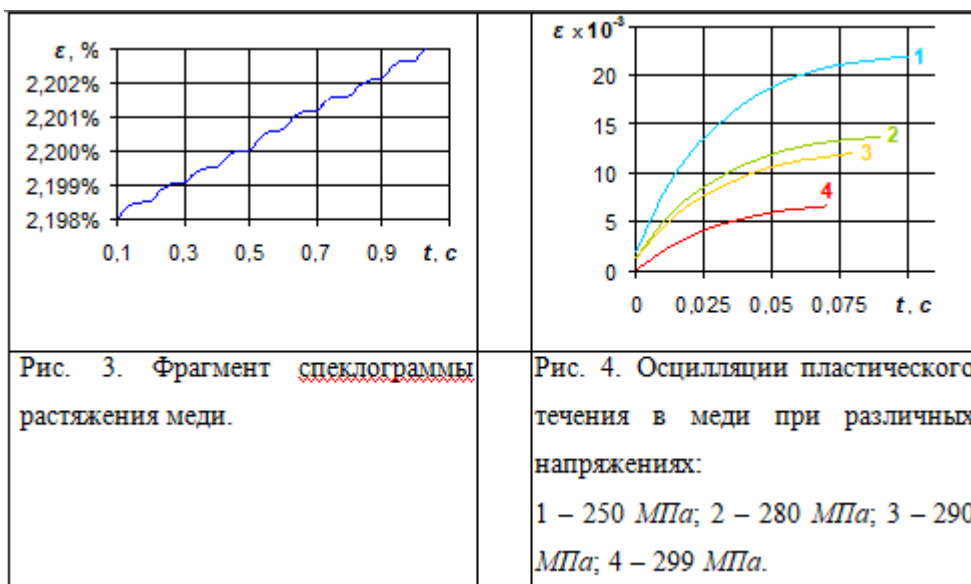
Её обработка позволила получить зависимость степени деформации образца ε от времени t . Одновременно велась запись обычной диаграммы растяжения.

В ходе экспериментов наблюдалось самое обыкновенное развитие пластической деформации меди на макроуровне (рис. 1). Путём тензометрических измерений были зарегистрированы пилообразные колебания напряжений σ при пластическом течении, характерные для прерывистой текучести. Их фрагмент показан на рис. 2. Графическое масштабирование позволило подчеркнуть периодичность колебаний, а также выделить их ретардационную и релаксационную составляющие. Даже из фрагмента на рис. 2 видно, что с развитием деформации высота максимумов напряжений возрастает из-за упрочнения, а степень их релаксации уменьшается. Это свидетельствует о постепенном энергетическом перенасыщении деформируемого объёма и усилении неравновесности его состояния. Влияние обоих факторов на ход пластической деформации было рассмотрено в работе [6].

Гораздо больший интерес вызвала спеклограмма зависимости степени деформации ε от времени t . Её сильно увеличенный фрагмент показан на рис. 3.

На спеклограмме отчётливо наблюдаются осцилляции пластического течения в виде периодически повторяющихся актов скачкообразного удлинения образца. Измерения величины смещения штрихов на поверхности образца показали, что за один такой акт удлинение составляет порядка нескольких микрометров. Сравнивая графики на рис. 2 и 3, нетрудно заметить, что осцилляции пластического течения и колебания действующих напряжений происходят примерно с одинаковой частотой. Это было расценено как проявление сдвигово-релаксационного механизма распространения волн пластической деформации. На рис. 4 показаны несколько отдельных осцилляций, характерных для начала (1), середины (2) и конца (3, 4) нагружения, причём осцилляция (4) является одной из предшествующих разрушению. Для удобства сравнения они сведены к общему началу отсчёта. Из рисунка видно, что интенсивность, протяжённость и продолжительность осцилляций уменьшаются, а их частота возрастает. Это связано со снижением пластичности деформируемого образца вследствие упрочнения. Непосредственно перед разрушением осцилляции сливаются и становятся почти неразличимыми. Интересно, что развитие каждой отдельной осцилляции происходит по параболическому закону. По мере развития деформации коэффициенты парабол осцилляций изменяются вследствие изменения механических свойств деформируемого тела. Это соответствует теории Дж. Ф. Белла о квантовании коэффициентов параболической функции отклика при конечных деформациях в пластической области [4].

Проведённые исследования позволяют сделать вывод о том, что предложенный метод спеклографии достаточно достоверно отображает детальную картину распространения волн пластической деформации при статическом и квазистатическом нагружении. Он может применяться, например, для изучения прочности, пластичности или ползучести металлов и их сплавов в тех случаях, когда точность других методов оказывается недостаточной. Метод может быть усовершенствован путём применения современной цифровой регистрирующей аппаратуры, в том числе и на основе систем искусственно интеллекта.

Список литературы:

1. Данилов В. И., Зуев Л. Б., Мних И. М. и др. Волновые эффекты при пластическом течении поликристаллического алюминия // ФММ. – 1991. – № 3. – С. 188 – 194.
2. Зуев Л. Б. О формировании автоволн пластичности при деформации // Металлофизика и новейшие технологии. – 1994. – 16, вып. 10. – С. 31 – 36.
3. Криштал М. М. Прерывистая текучесть как причина аномалий скоростной и температурной зависимостей сопротивления деформированию // ФММ. – 1998. – Т. 85., № 1. – С. 127 – 139.
4. Белл Дж. Ф. Экспериментальные основы механики деформируемых

твёрдых тел. – Ч. 1. Малые деформации. – М.: Наука, 1984. – 600 с.; Ч. 2. Конечные деформации. – М.: Наука, 1984. – 432 с.

5. Горбатенко В. В., Поляков С. Н., Зуев Л. Б. Визуализация зон локализации деформации вычислительной декорреляцией видеоизображений со спекл-структурой (на примере полос Чернова – Людерса) // Заводская лаборатория. – 2001. – № 7. – С. 29 – 32.

6. Кузнецов Е. В. Условия возникновения в металлах вибропластического резонанса. // Кузнечно-штамповочное производство. Обработка материалов давлением. – 2002. – № 2. – С. 6 – 9.

Тематика: Політичні науки

ПИТАННЯ ПІВНІЧНОЇ ІРЛАНДІЇ В КОНТЕКСТІ BREXIT

Кусса Р.І.

Маріупольський державний університет
студентка ОС «Магістр» спеціальності «Міжнародні відносини, суспільні
комунікації та регіональні студії»

Північна Ірландія – одна з чотирьох історичних провінцій Великої Британії. У регіоні глибокі історичні витоки має таке явище, як сепаратизм. Останнє загострення цієї проблеми спостерігалось в другій половині ХХ ст., коли конфлікт досяг стадії військового зіткнення. Хоча військовий конфлікт завершився в 1998 р., проблема сепаратизму залишається актуальною. Зокрема, в контексті Brexit з'явилася загроза відділення регіону від Великобританії або поновлення військового конфлікту, адже більшість ірландців проголосували проти виходу з ЄС. При цьому найбільш суперечливим питанням є режим кордону між Республікою Ірландія та Північною Ірландією, адже від нього залежить подальше збереження миру в регіоні.

Процес Brexit був розпочатий після проведення референдуму щодо виходу Великобританії з ЄС. Голосування відбулося 23 червня 2016 р. У результаті 51,9% виборців, що взяли участь у голосуванні, обрали відповідь «залишити ЄС». Але при цьому 55,8% населення Північної Ірландії висловилися за те, щоб залишитися в складі організації [1]. Таким чином, Brexit відбувається всупереч бажанню населення Північної Ірландії, що сприяє активізації сепаратистських настроїв у регіоні.

Варто зазначити, що наразі мир в регіоні підтримується таким документом, як Белфастська угода, що була підписана в 1998 р. Вона забезпечує тісні зв'язки Північної Ірландії та всієї Великобританії з Республікою Ірландія, зокрема шляхом відкритого прикордонного режиму. Також за умовами угоди передбачається можливість об'єднання ірландського острова в одну державу, якщо більшість його населення проголосує за це на референдумі [2].

Членство в ЄС як Великобританії, так і Республіки Ірландія стало важливим фактором підтримування миру в регіоні, адже забезпечувало можливість вільного пересування та тісних економічних зв'язків між Північною Ірландією та рештою частиною острова. Натомість Brexit, навпаки, може порушити встановлений мир, чи навіть призвести до об'єднання Ірландії. Подальший розвиток подій у великій мірі залежить від того, який режим буде встановлений на кордоні з Республікою Ірландія. Можливі такі варіанти нового прикордонного режиму, як «жорсткий» кордон, «змішаний кордон» а також збереження «м'якого», відкритого кордону. «Жорсткий» кордон передбачає встановлення традиційного прикордонного контролю, з перевіркою на кордоні кожної особи та всіх товарів. На користь такого режиму виступають прихильники «жорсткого» Brexit (виходу з ЄС без попередньої угоди), зокрема деякі північноірландські юніоністи (ті, хто не бажає відділятися від Великобританії). Варіант «змішаного» кордону був запропонований ірландським урядом. За цим варіантом, на кордоні Республіки та північної частини острова вводиться «м'який» режим, натомість «жорсткий» кордон

необхідно встановити вже між ірландським островом та іншими територіями Великобританії. Юніоністи категорично проти цього варіанту, адже він наближує Північну Ірландію до відділення. Режим «м'якого» кордону можливий у разі збереження членства Великобританії в Митному союзі ЄС, при припиненні членства в самій організації. Тобто країна не зможе впливати на прийняття рішень, проте збереже співробітництво з ЄС в рамках єдиного економічного ринку. Проти такого варіанту виступають прихильники Brexit, що виступають проти збереження залежності Британії від ЄС [3; 4].

Незабаром після референдуму щодо виходу Британії з ЄС розпочалися перемовини між двома сторонами, проте вони виявилися тривалими та складними, і перш ніж у листопаді 2018 р. був узгоджений кінцевий проєкт угоди, перемовини тривали майже 20 місяців. Проєкт передбачав «змішаний» режим кордону, що мав би тривати, поки одна зі сторін не вирішить відмовитися від нього. Також передбачався так званий «backstop», або «запасний план», за умовами якого Північна Ірландія могла б залишитися частиною митного союзу ЄС, якщо до кінця перехідного періоду (до грудня 2020 р.) сторони не знайдуть рішення щодо прикордонного режиму [5]. Проте угода не була ратифікована британським парламентом, натомість неодноразово приймалися рішення щодо відтермінування виходу країни з ЄС (станом на середину вересня 2019 р. Brexit відтермінований до 31 жовтня 2019 р.).

Невизначеність щодо Brexit призвела до відставки Терези Мей з посади прем'єр-міністра, і 24 липня 2019 р. державу очолив Борис Джонсон. Він відомий своїм чітким наміром за будь-яку ціну вивести Британію з ЄС до 31 жовтня. Він не виключає можливості «жорсткого» Brexit. Проте парламент не підтримує вихід з ЄС без угоди, тому прийняв законопроєкт, за яким прем'єру необхідно або затвердити нову угоду, або домогтися відстрочки ще на три місяці [6]. Джонсон категорично проти відстрочки, але й досягти до кінця жовтня нової угоди, яка задовольнить парламент, на наш погляд, є маловірогідним. Таким чином, станом на середину вересня 2019 р. ситуація з

виходом Великобританії з ЄС, а отже й питання щодо кордону з Республікою Ірландія залишаються невизначеними.

На наш погляд, найкращим варіантом розвитку подій для Північної Ірландії є відкликання Brexit та збереження статусу-кво, або ж збереження членства Британії лише в Митному союзі ЄС. Це дозволить гарантувати положення Белфастської угоди, забезпечить збереження тісних зв'язків регіону з Республікою Ірландія, і в той же час Великобританія збереже свою територіальну цілісність у сучасному її вигляді, без контролю товарів між частинами своїх територій. Проте прем'єр Джонсон, як і значна кількість парламентарів, є прихильниками Brexit, тож реалізація цих варіантів малоймовірна. Натомість у випадках «жорсткого» Brexit та «змішаного» кордону, на наш погляд, існує ризик поновлення збройного конфлікту, або ж відокремлення регіону від Великобританії. «Жорсткий» Brexit означає і «жорсткий» кордон, яким будуть невдоволені жителі Північної Ірландії, що мають тісні зв'язки з Республікою Ірландія. У разі «змішаного» кордону, по-перше, невдоволені будуть юніоністи, а по-друге, для сепаратистів з'явиться ще один привід на користь об'єднання з Ірландією, а саме збільшення зв'язків між частинами острова і їх послаблення між частинами Великобританії.

Таким чином, подальша доля Північної Ірландії прямо залежить від того, чи відбудеться Brexit, та на яких умовах він відбудеться. Наразі ситуація з Brexit залишається невизначеною. Тому зараз важко передбачити подальші події, але можна розглянути декілька можливих варіантів. Може бути збережено статус-кво, якщо Brexit буде скасований або Британія залишиться в єдиному ринку ЄС, але це малоймовірно. Прийняття варіанту «змішаного» кордону, коли між Північною Ірландією та Республікою Ірландія не буде введено прикордонного контролю, а товари будуть додатково перевірятися при транспортуванні між Північною Ірландією та іншими територіями Британії, буде на користь інтересам сепаратистів, але не юніоністів. Найбільшу загрозу як для регіону, так і для Британії складає ймовірність «жорсткого» Brexit, адже в такому разі буде неможливо виконати умову Белфастської угоди про

відкритість кордону, що може призвести як до поновлення конфлікту в Північній Ірландії, так і до відокремлення регіону від Великобританії та приєднання до Ірландії за результатами референдуму.

Список літератури:

1. EU Referendum. Results. URL: https://www.bbc.com/news/politics/eu_referendum/results (дата звернення 15.09.2019).
2. The Belfast Agreement. URL: <https://www.gov.uk/government/publications/the-belfast-agreement> (дата звернення 15.09.2019).
3. Конфликт в Северной Ирландии: Brexit угрожает разбередить старые раны. URL: <https://easaily.com/ru/news/2017/09/05/konflikt-v-severnoy-irlandii-brexite-ugrozhaet-razberedit-starye-rany> (дата звернення 16.09.2019).
4. Farrell H. Northern Ireland's Brexit Problem. URL: <https://www.foreignaffairs.com/articles/ireland/2018-03-29/northern-irelands-brexite-problem> (дата звернення 17.09.2019).
5. George S. Brexit basics: Key points from the draft deal. URL: <https://edition.cnn.com/2018/11/15/uk/brexite-deal-key-policy-takeaways-intl-gbr/index.html> (дата звернення 16.09.2019).
6. Павлюк О. Тактична перемога чи стратегічна поразка: що вирішив британський парламент щодо Brexit. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2019/09/5/7100412/> (дата звернення 17.09.2019).

ПРОБЛЕМИ РЕСОЦІАЛІЗАЦІЇ ЗАСУДЖЕНИХ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Кутєпов Максим Юрійович

кандидат юридичних наук, асистент кафедри кримінології та
кримінально-виконавчого права

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого,
науковий співробітник відділу дослідження проблем кримінального та
кримінально-виконавчого права

Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності імені
академіка В.В.Сташиса

Національної академії правових наук України, м. Харків

У реаліях української правової системи на нинішньому етапі її розвитку звичайною є практика ізоляції від суспільства особи, визнаної судом винною у вчиненні певного виду злочинів, з метою попередження можливого вчинення такою особою нових потенційних злочинів. Таким чином держава в особі компетентних органів, які виступають від її імені, застосовує до засудженого захід примусу відповідного виду, визначеного змістом обвинувального вироку суду, тобто «карає» злочинця. [1]

Згідно ч. 2 ст. 50 Кримінального кодексу України покарання має на меті не тільки кару, а й виправлення засуджених, а також запобігання вчиненню нових злочинів як засудженими, так і іншими особами.

У Кримінально-виконавчому кодексі України поняття ресоціалізації засудженого визначено як свідоме відновлення засудженого в соціальному статусі повноправного члена суспільства та повернення його до самостійного загальноприйнятого соціально-нормативного життя в суспільстві.

В науковій літературі виокремлюють два етапи ресоціалізації засуджених: пенітенціарний і постпенітенціарний. Перший з них одночасно є підготовчим етапом соціальної адаптації особи. Він здійснюється під час перебування засудженого у виправному закладі. Другий, або початковий етап соціальної адаптації, реалізується після звільнення. Слід зазначити, що кожен з названих етапів є важливим, і в обох випадках об'єктом є один і той же індивід. А відрізняються етапи суб'єктами і місцем реалізації. [2]

Однак чи можлива взагалі ресоціалізація після перебування у сучасних умовах відбування покарань?

Виправлення засуджених здійснюється у своєрідному субкультурному середовищі. Субкультура правопорушників є головною перешкодою ефективного функціонування виправних установ, адже вона багато в чому орієнтована на протидію цілям виправлення та адаптації осіб після відбуття покарання.

Як приклад можна привести відому кримінологічну теорію розбитих вікон, яка свідчить що явні ознаки безладу і недотримання людьми прийнятих норм поведінки провокують оточення теж забути про правила.

В даному контексті варто звернути увагу на Стенфордський тюремний експеримент, у ході якого американський психолог Філіп Зімбардо досліджував, як впливає обмеження свободи та тюремне оточення на психіку людини, а також як впливає нав'язана людині соціальна роль на її поведінку. Сутність експерименту полягала у грі в імпровізовану в'язницю, де добровольці виконували ролі в'язнів та охоронців. В результаті експерименту кожен третій учасник, який вдавав з себе охоронця виявився схильним до садизму, а в'язні були надто морально травмовані, двоє з них завершили експеримент достроково. [6]

Таким чином, ми отримуємо замкнене коло: позбавлення волі призначається за вчинений злочин, і в разі неефективного вирішення питання виправлення засудженого, призводить знову до скоєння нових злочинів уже на якісно новому рівні.

Сьогодні все більша кількість вчених вважають, що виправлення засуджених є першочерговим завданням покарання, що відображаються в українському законодавстві в виді умовного терміну, умовно-дострокового звільнення тощо [2].

Поміщення засудженого до місця позбавлення волі настановує на логічне запитання: яким чином потрібно вплинути на засудженого для його виправлення та поновлення у соціумі як повноправного члена?

На перший погляд вирішення такого завдання може звестися лише до застосування кари та інших правообмежень, що впливають із установленого порядку відбування покарання, оскільки одна з цілей покарання – справити превентивний вплив не лише на засудженого, але й на вільних громадян. Проте ці припущення є помилковими й на практиці зводяться нанівець, оскільки застосування до засуджених однієї лише кари породжує в їхній свідомості ще більший супротив діючій системі та неприйняття існуючих суспільних норм та закономірностей. Отже, з метою ефективної соціальної адаптації засуджених після відбування ними покарання необхідно шукати нові шляхи їх виправлення та ресоціалізації. [5]

Європейські країни практикують іншу політику соціальної роботи із засудженими. Так, у Фінляндії надають важливого значення виховній роботі із засудженими, їх навчанню, вишукують на це кошти, апробують різні форми і методи, розробляють унікальні спецкурси, які спрямовані на певні групи чи потреби. Наприклад, ув'язненим у Фінляндії надано вибір: праця або навчання в робочий час. У в'язниці можна підготуватися до складання іспитів для вступу до університету і продовжити в ньому навчання. У деяких випадках засудженим дозволяється отримувати освіту або працювати поза межами установи без нагляду. Тут політика соціальної роботи із засудженими є більш індивідуально спрямованою, значною її складовою є збереження унікальності особистості в умовах стресу та правообмежень.

У більшості європейських країн соціальна робота із засудженими побудована за однаковими принципами, що ґрунтуються на вимогах

Європейських пенітенціарних правил, різниця полягає лише у певних законодавчих відмінностях мотивації чи організації процесу та у суб'єктах, які здійснюють соціальну роботу із засудженими.

Поширеними в пенітенціарній зарубіжній практиці є спеціальні програми підготовки засуджених до звільнення. Вони передбачають звільнення засудженого на кілька годин, на цілий день або навіть на кілька днів для отримання необхідних документів, бесіди з можливими майбутніми роботодавцями, пошук житла, відвідування сім'ї, відвідування магазинів для ознайомлення з цінами на необхідні товари, з будь-якої іншою метою, яку можна вважати такою, що сприяє майбутньому пристосуванню засудженого до життя в суспільстві. [7]

Також, аналіз досвіду передових країн Європи показує, що виконання альтернативних видів покарань покладено на спеціалізовану державну службу, яка знаходиться поза поліцією та в'язницею – службу пробації.

Суть пробації полягає у встановленні нагляду за засудженим з покладенням на нього певних зобов'язань й обмежень, без ізоляції його від суспільства (відвідувати центри пробації, періодично зустрічатися з наглядовим офіцером, брати участь у певних різновидах діяльності, дотримуватися законослухняної поведінки тощо).

Цю функцію виконує служба пробації, головна мета діяльності якої полягає в захисті суспільства, попередженні повторних злочинів, сприянні реінтеграції правопорушника в суспільство.

Служба пробації, центри адаптації, які функціонують переважно в країнах Європи, метою свого існування визначають надання допомоги в соціальній реінтеграції особам, які звільнились з виправних закладів, а також особам, яким судом призначено кримінальне покарання, не пов'язане з позбавленням волі.

Переїнявши європейський досвід в Україні у 2015 році була створена служба пробації яка наразі є досить новим явищем для національної правової системи, хоча і довгоочікуваним. Зокрема, з метою створення повноцінної системи пробації в Україні у 2018 році було створено єдину Державну установу

“Центр пробації” з підпорядкуванням їй уповноважених органів з питань пробації, удосконалено організаційну структуру, механізм використання фінансових, матеріальних та технічних умов функціонування органів пробації для ефективного використання поставлених завдань. Проте на даному етапі є передчасним робити будь-які, навіть проміжні, висновки щодо результатів діяльності та оцінювати ступінь ефективності функціонування вітчизняної системи пробації, тому що система знаходиться тільки на етапі впровадження. [3]

Враховуючи викладене, робимо висновок, що ресоціалізація засуджених в процесі відбування ними покарання є першочерговим завданням, що стоїть перед установами виконання покарань. Наукова розробка даної проблеми може сприяти визначенню найбільш ефективних напрямків, форм, засобів і методів корекції поглядів, переконань і поведінки засуджених. Адже ресоціалізація засудженого - це комплексна проблема, ефективне вирішення якої залежить не тільки від заходів які застосовуються після звільнення, а й від створення належних умов соціалізації під час відбування покарання.

Список літератури:

1. Ягунов Д. В. Ресоціалізація засуджених як складова державної соціальної політики. Актуальні проблеми державного управління: Зб. наук. пр. І Одеса, 2002. № 12. С. 180-186.
2. Гончаренко О.Г. Ресоціалізація засуджених як фактор досягнення соціальної справедливості. Інтернет-газета «Конгрес Світ». 2018. Режим доступу: http://congressworld.com.ua/blog_article.php?id=11
3. Ягунов Д.В. Сучасний стан та перспективи пробації в Україні: до питання філософії, цілей та показників. European political and law discourse. Київ. 2018.
4. ЗУ «Про пробацію» ред. від 01.01.2019.
5. Богатирьова О.І. Особливості виправлення та ресоціалізації засуджених, що відбувають покарання, не пов'язані з позбавленням волі.

Міжнародний юридичний вісник: зб. наук. праць Національного університету державної податкової служби. 2015. С. 59-63.

6. Матеріал з Вікіпедії — вільної енциклопедії. Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%93%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%B0_%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%80%D1%96%D0%BD%D0%BA%D0%B0

7. Бараш Є. Ю. Зарубіжний досвід соціальної роботи із засудженими. Науковий вісник. Київ. 2016. С. 10-17.

Тематика: Інші професійні науки (технічні науки)

МОДЕЛЮВАННЯ НАДІЙНОСТІ МІСЬКИХ ВАНТАЖНИХ ПЕРЕВЕЗЕНЬ

Кутья Олеся Валеріївна

Харківський національний технічний університет сільського господарства
імені Петра Василенка

Задача формування маршрутів міської транспортної мережі вантажних перевезень належить до завдань стохастичного програмування [1, с.243], тому що вхідні дані для розв'язання оптимізаційної задачі (потік заявок, дальність перевезень, обсяг перевезень тощо) є випадковими функціями часу. Прийняття рішень по формуванню міських маршрутів доставки вантажів здійснюються працівником логістичного центру транспортного підприємства в процесі оперативного управління надходження заявок в онлайн-режимі. При цьому, ефективність процесу вибору маршруту визначається, з одного боку, сукупністю принципів і методів, що застосовуються для рішення транспортної задачі або її різновидів, з іншого боку – використанням сучасних інтернет-

ресурсів, які доступні в онлайн-режимі. Останні є на сьогоднішній день виступають ефективними засобами прийняття управлінських рішень.

При формалізації процесу функціонування різних виробничо-транспортних систем, які передбачають накопичення [2, с.132], тимчасове зберігання, навантаження і транспортування вантажів [3, с.142] застосовується логістичний підхід. Він дозволяє раціоналізувати технологію роботи взаємопов'язаних підприємств на основі розробки комплексу технологічних і управлінських рішень [4, с.154].

Існуючі інтернет-ресурси дозволяють здійснювати збір інформації про потреби у вантажних перевезеннях у міжміському сполученні, однак, вони не можуть бути використані для збору інформації, аналізу й моделювання вантажопотоків у містах [5, с.126]. Це пояснюється тим, що для моделювання і прогнозування вантажопотоків у міській транспортній мережі необхідна наявність спеціальних модулів динамічного моделювання переміщення обсягів вантажів у реальному масштабі часу з урахуванням завантаженості (наявності заторів) на маршрутах перевезень. Такі модулі моделювання для міських вантажоперевезень повинні доповнювати існуючі інтернет-ресурси, працювати на їхній базі, використовуючи системи збору інформації, вибору найкоротших відстаней, визначення завантаженості транспортних магістралей і наявності заторів на маршрутах.

Динамічна модель затримок у прийнятті рішень в логістичній системі, відповідно до робіт [6, с.187, 7, с.112], може бути задана у вигляді звичайного диференціального рівняння n -го порядку, яка дозволяє визначити час затримок у логістичному центрі і транспортному підприємстві при надходженні заявок на перевезення вантажу, а також при русі транспортних засобів по маршруту.

Подальшого розвитку і вдосконалення потребують методів моделювання динамічних транспортних потоків міських вантажних перевезень з урахуванням завантаженості вулиць у реальному режимі часу на основі використання доступних інтернет-ресурсів. Отриманий прогноз дозволить обґрунтувати

раціональний маршрут доставки вантажу в реальному часі (на найближчі 30...60 хв.), тим самим підвищити надійність доставки.

При розгляді такої моделі транспортного процесу, центральним питанням повинно бути опис потоку інформації, який є первинним, а вторинним – потоки матеріалів і енергії. Тому, транспортний процес вантажних міських перевезень можна представити у вигляді ланцюга, що складається зі стадії підготовки інформації, де використовуються інтернет-ресурси і програмні модулі динамічного моделювання та передачі інформації у вигляді раціональних маршрутів у транспортне підприємство, яке здійснює переміщення вантажу в заданий час.

Цільовою функцією вибору раціональних маршрутів для внутрішньоміських вантажних перевезень є підвищення надійності доставки вантажів (точно в строк) і зниження витрат на перевезення. Фактор, який змінюється в процесі прийняття рішень – завантаженість вулиць міста, яка буде враховуватися параметром – опір маршруту R_m . Математична модель – диференціальне рівняння другого порядку, розв'язок якого дозволить прогнозувати затримки під час руху по маршруту з урахуванням опору маршруту [6, с.19].

Труднощі вибору раціональних міських маршрутів з урахуванням реальної завантаженості транспортних магістралей міста обумовлені тим, що такі задачі не мають на сьогоднішній день формальних методів розв'язання. Наприклад, класична транспортна задача дозволяє визначити найкоротший маршрут. Однак, в умовах міста найкоротший маршрут не завжди є раціональним через нерівномірну завантаженість транспортних магістралей. На найкоротшому маршруті можуть існувати затори, які знизять швидкість руху транспортних засобів та збільшать час доставки і витрати на доставку.

Процес «ручного» вибору маршруту з тих варіантів, що розглядаються та аналізуються у логістичному центрі шляхом перебору і порівняння, враховує кількісну, а не якісну сторону процесу. Тому, для здійснення моделювання, прогнозування і якісного управління вантажними міськими перевезеннями

необхідна формалізація задачі у вигляді розробки динамічної математичної моделі.

Величина добротності маршруту Q_m може виступати критерієм вибору оптимального маршруту вантажних перевезень у міській мережі, так як враховує матеріальний, інформаційний та енергетичний потоки. Маршрут обирається на основі інформації інтернет-ресурсів Google Maps та videoprobki.ua. Критерій враховує можливості логістичного центру (його інформативність), масу перевезеного вантажу, завантаженість маршруту, відстань перевезення та реальний час, який необхідний для доставки вантажу.

Список літератури:

1. Кельтон В. Имитационное моделирование / В. Кельтон, А. Лоу. – СПб.: Питер, 2004. – 847 с.
2. Shramenko, N. Y. and Shramenko, V. O., 2018. Mathematical model of the logistics chain for the delivery of bulk cargo by rail transport. Scientific Bulletin of National Mining University, Vol. 5 (167), pp. 136-141. DOI: 10.29202/nvngu/2018-5/15
3. Shramenko, N. Y., 2017. The methodological aspect of the study feasibility of intermodal technology of cargo delivery in international traffic. Scientific Bulletin of National Mining University, Vol. 4 (160), pp. 145-150.
4. Shramenko, N. Y., 2017. Evaluation of the effectiveness of piggyback traffic in the context of creating transport and logistics clusters. Scientific Bulletin of National Mining University, Vol. 6 (162), pp. 151-155.
5. Наумов В.С. Информационные системы принятия решений при транспортном и экспедиторском обслуживании / В.С.Наумов. – Х.:ХНАДУ, 2015.-148 с.
6. Лазарев Т.Я. Основы теории автоматического управления: Учебн. Пособие / Т.Я.Лазарев – Тамбов: изд-во Тамб. гос. тех.ун-та. - 2004. – 352 с.
7. Гусев А.Н. Основы теории автоматического управления: Учебн. Пособие / А.Н.Гусев – Самара: Самарс. гос. аэрокосм. Ун-т. - 2005. – 164 с.
8. Viktor Vojtov, Olesya Kutiya, Natalija Berezhnaja, Mykola Karnaukh, Oksana Bilyaeva., 2019. Modeling of reliability of logistic systems of urban freight

transportation taking into account street congestion // Eastern-European Journal of Enterprise Technologies / Vol. 4, No 3 (100), pp. 15-21.

Тематика: Економічні науки

АУТСОРСИНГ В УМОВАХ ІННОВАЦІЙНИХ ЗМІН В ЕКОНОМІЦІ

Кухтарєва А.А.

Пупирєва І.А.

Аутсорсинг – це основний фактор сучасного бізнесу, зумовлений різкими змінами використовуваних технологій, інструмент управління підприємством, спрямований на підвищення ефективності та конкурентоспроможності діяльності, який передбачає укладання контракту між замовником і постачальником (аутсорсером) з метою виконання останнім як основних, так і другорядних бізнес-функцій замовника за певну плату, що зумовлює реорганізацію і оптимізацію підприємницької діяльності, за необхідності, залучення тимчасового персоналу [1]. Ефективність аутсорсингу підтверджує той факт, що сьогодні він розвивається швидкими темпами у всьому світі.

Аутсорсингові послуги набирають популярність в Україні – 45 брендів надають послуги аутсорсингу бізнес-процесів у фінансовій і юридичній сферах. Обсяг ринку юридичних та бухгалтерських послуг склав близько 15 млрд грн. Солідними гравцями є п'ять міжнародних компаній: Ernst&Young, PricewaterhouseCoopers, Deloitte, KPMG, McKinsey, які займають 75% ринку.

Редакція журналу «SBR» створила рейтинг українських компаній, які надають аутсорсингові послуги. Виявилось чотири десятки номінантів, яким було запропоновано заповнити анкети. На основі даних з опитування відібрані 10 найкращих аутсорсингових компаній України. При ранжуванні розглядали

такі показники: кількість та відгуки клієнтів, якість послуг на аутсорс, співвідношення ціна/якість послуг, кількість працівників фірм, рівень сервісу.

Першими за рейтингом є: 1) EBS — українська консалтингова компанія, заснована як єдиний консультативний центр; 2) «Дмитрієва и партнеры» — компанія надає комплексні послуги з вирішення юридичних, податкових, бухгалтерських питань; 3) Finance Solutions Group (FSG) — незалежна компанія, провайдер комплексних рішень для підвищення ефективності бізнесу [2].

Види аутсорсингу класифікують залежно від сфер діяльності:

- виробничий аутсорсинг, у складі якого виділяють основний та допоміжний аутсорсинг;
- IT-аутсорсинг, що охоплює розробку та тестування програмних продуктів, сервісне обслуговування, локалізацію програмного забезпечення, мережеві послуги, IT-консалтинг;
- аутсорсинг бізнес-процесів таких як, управління інтелектуальними ресурсами, надання гарантійних, фінансових і бухгалтерських послуг, створення call-центрів або центрів прийому і обслуговування дзвінків, управління персоналом, здійснення лізингових і логістичних операцій, проведення рекламних заходів;
- аутсорсинг персоналу (аутстафінг) [3].

Як показує практика, використання аутсорсингу є найефективнішим у таких випадках: підприємство приймає стратегічні рішення зосередити ресурси на основному виді діяльності, у період внутрішніх змін (реструктуризація, реорганізація, процес злиття, поглинання); зростання бізнесу; керівництво підприємства незадоволене рівнем роботи внутрішніх служб.

Стрімкий розвиток аутсорсингу має такі переваги:

- оперативне здійснення пошуку і відбору кандидатів на вакансії;
- зменшення кадрового діловодства і «паперової» роботи;
- випробування нових працівників без оформлення трудових відносин;
- оперативна зміна фактичної кількості працівників;

- оперативне регулювання чисельності персоналу на окремих проектах;
- забезпечення своєчасної заміни хворого працівника;
- відсутність вимушених простоїв у роботі;
- економія на створенні власного структурного підрозділу з управління персоналом;
- економія часу на пошук працівників та їх навчання;
- зменшення додаткових обов'язків на бухгалтерів щодо фінансового забезпечення та обліку залучених фахівців;
- перерозподіл статей бюджету (зарплата/послуги);
- підвищення продуктивності праці та якості продукції або наданих послуг за рахунок високої кваліфікації залучених кадрів.

Необхідно зазначити недоліки стрімкого розвитку аутсорсингу:

- ймовірність порушення конфіденційності щодо наданих даних при роботі з недобросовісною аутсорсинговою компанією;
- у разі відмови більшістю працівників у наданні своїх персональних даних аутсорсинговій компанії, впровадження аутсорсингу неможливе;
- діяльність з ведення кадрового діловодства не підлягає ліцензуванню, що ускладнює вибір аутсорсера;
- загроза рейдерської атаки з боку аутсорсера;
- загроза банкрутства аутсорсингової компанії;
- слабкий вплив на співробітників аутсорсингової компанії, що знижує ефективність процесів і збільшує витрати на обслуговування;
- ймовірність виникнення тимчасових втрат при забезпеченні обробки і отриманні інформації з кадрового діловодства, як наслідок, затримка в ухваленні рішень з HR;
- погіршення соціальнопсихологічного клімату в колективі;
- витік комерційної інформації назовні;

- вартість аутсорсингу може бути вища за вартість ведення кадрової роботи внутрішніми працівниками;
- передача функцій з управління персоналом на аутсорсинг вимагає наявності в компанії фахівців, які взаємодіють з аутсорсером, стежать за якістю, повнотою і вартістю його послуг (тобто, уникнути витрат на утримання персоналу, пов'язаного з кадровим діловодством повністю не вдасться).

У розвинутих країнах світу в керівників не залишається часу на безліч процесів, аутсорсинг стає важливим інструментом забезпечення конкурентних переваг. Більшість підприємств передає одну, а то й декілька функцій управління стороннім організаціям для оптимізації своєї діяльності.

Список літератури:

1. Новітній маркетинг: Навч. посіб. / Є.В. Савельєв, С.І. Чеботар, Д.А. Штефанич та ін.; За ред. Є.В. Савельєва. – К.: Знання, 2008. – 420 с.
2. Топ-10 аутсорсингових компаній України // SBR (Strategic Business Review) [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.sbr.in.ua/?p=2589>.
3. Завгородній А.Г., Партин Г.О. Аутсорсинг та його вплив на витрати підприємства // Фінанси України. – 2009. – № 9, с. 87-97 – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fu_2009_9_10.

МЕДИЧНА РЕФОРМА ТА ЇЇ ВПЛИВ НА РОЗВИТОК СІМЕЙНОЇ МЕДИЦИНИ ТА ЗАКУПІВЛЮ МЕДИЧНИХ ПРЕПАРАТІВ

Кучерявенко О.М.

Сумський національний аграрний університет, магістрант освітньої
програми «Адміністративний менеджмент», тел..+380506355588 e-
mail: elenkalk@gmail.com

Сметанін М.О.

Сумський національний аграрний університет, магістрант освітньої
програми «Адміністративний менеджмент», тел..+ 380951876442 e-mail:
dr.smok@ukr.net

Сьогодні в Україні прискореними темпами іде реформа системи охорони здоров'я. Перші кроки в цьому напрямку вже проблемні, а саме:

- змінено механізми фінансування медичних закладів, які надають первинну медичну допомогу за принципом «гроші йдуть за пацієнтом»;
- створено Національну службу здоров'я України - єдиного національного замовника медичних послуг;
- налагоджено процес автономізації медичних закладів.

Пересічні українці, можуть вільно обирати лікаря у медичних закладах усіх форм власності, а в лікарів первинної медичної допомоги заробітна плата яких зросла майже у чотири рази. Також змінилися принципи закупівлі лікарських засобів. відповідно до реформи з 2015 року державні закупівлі здійснюються із залученням спеціалізованих міжнародних організацій. Це безпосередньо вплинуло на загальний обсяг виділених коштів на закупівлю ліків в державні установи.

Також на рівні держави була запущена та реалізується програма «Доступні ліки», відповідно до якої більше ніж 6,6 млн. українців отримали

ліки за понад 28 млн. рецептами на суму 1,3 млрд. грн., що допомогло розпочати лікування тим громадянам у яких обмежений бюджет[1].

Розпочався процес розбудови системи громадського здоров'я, яка закладає засади переорієнтації охорони здоров'я від політики лікування до політики зміцнення та збереження здоров'я людини, що на нашу думку дуже перспективно та дозволить в майбутньому економити державні кошти та перерозподіляти їх на напрямки фізичної культури чи інші.

Перші оплати, лікувальним закладам в рамках укладених договорів були здійснені 13 липня 2018 р., - 259 млн грн. Кожного місяця ці оплати зростали, так за грудень 2018 року здійснено оплату 923 млн грн., і це великі кошти, що надійшли в межах договорів до закладів первинної ланки і мають та підтверджують кількісні характеристики змін в медицині.

На даний час більшість (95–97%) наявних комунальних некомерційних підприємств, які надають первинну допомогу, а також приватних закладів і лікарів-ФОП, що мають відповідну ліцензію, отримали повідомлення від НСЗУ про намір укласти договір, які були підписані фактично вже на початку 2019р.[2].

З 1 липня 2019 розпочалося реформування амбулаторно-поліклінічного етапу спеціалізованої медичної допомоги, а саме програма «Безкоштовна діагностика», на яку у Державному бюджеті закладено 2 млрд. грн. Наведемо декілька прикладів (таблиця 1).

В переліку послуг за програмою «Безкоштовна діагностика» внесені основні лабораторні дослідження (визначення креатиніну у сироватці крові, визначення сечової кислоти у сироватці крові та інші); інструментальні дослідження (рентгенографія, наприклад рентгенографія органів грудної порожнини в двох проекціях; сонографічні дослідження, наприклад сонографічне дослідження щитоподібної залози; додаткові дослідження, наприклад проба з дозованим фізичним навантаженням на велоергометрі); ендоскопії та інтервенції (гістероскопія діагностична, гістероскопія із взяттям біопсії та гістологічним дослідженням, езофагогастродуоденоскопія

діагностична та інші). Серед представлених діагностик є як дешеві наприклад визначення білірубину і його фракцій у сироватці крові – 29 грн. так і достатньо вартісні такі як гістероскопія із лікувальною маніпуляцією та гістологічним дослідженням -1925 грн.

Таблиця 1

Витяг з переліку послуг за програмою «Безкоштовна діагностика» та заплановані тарифи на них

Група пілотних послуг	Підгруп а пілотних послуг	№	Види пілотних послуг	Код медичної процедури/хірургічної операції, затверджений МОЗ	Тариф, грн.
Лабораторні дослідження	—	1.	Визначення креатиніну у сироватці крові	GN3 01	29
		2.	Визначення білірубину і його фракцій у сироватці крові	FD3 01	29
		3.	Визначення активності аланінамінотрансферази у сироватці крові	ED3 02	29
		4.	Визначення активності аспартатамінотрансферази у сироватці крові	ED3 01	29
		5.	Визначення С-реактивного білка кількісним методом імуноферментного аналізу	AAE3 12	29
		6.	Визначення прихованої крові в калі	CA3 34	63
		7.	Визначення глікозильованого гемоглобіну в крові	CD3 05	33
		8.	Визначення сечовини у сироватці крові або визначення азоту сечовини у сироватці крові	GN3 08/ GN3 09	33
		9.	Визначення загального білка у сироватці крові	BD3 01	33
		10.	Визначення сечової кислоти у сироватці крові	AD 01 06	29
		11.	Коагулограма (МНВ, ПТЧ, ТЧ, АЧТЧ, фібриноген)	—	120
		12.	Визначення ліпідів у сироватці крові (тригліцериди, холестерин, ЛПВЩ, ЛПНЩ, ЛПДНЩ, ІА)	AD4 01 07	102

Джерело: <https://www.umj.com.ua/article/135044/medichna-reforma-2019-rik-maye-buti-perelamnim-dlya-usiyeyi-galuzi>

де: МНВ - міжнародне нормалізоване відношення; ПТЧ -протромбіновий час; ТЧ - тромбіновий час; АЧТЧ - активований частковий тромбопластиновий

час; ЛПВЩ - ліпопротеїди високої щільності; ЛПНЩ - ліпопротеїди низької щільності; ЛПДНЩ - ліпопротеїди дуже низької щільності; ІА - індекс атерогенності; УЗД - ультразвукове дослідження.

Забезпечення рівного доступу населення до якісної медичної допомоги шляхом впровадження фінансових механізмів «гроші йдуть за пацієнтом». Цей апробований на первинній ланці медицини принцип необхідно перенести на рівні спеціалізованої та високоспеціалізованої медичної допомоги (амбулаторного та стаціонарного рівнів).

З моменту початку реформи системи охорони здоров'я було дуже багато критичних зауважень стосовно цього процесу. Але проведені реформи щодо забезпечення рівного доступу населення до якісної медичної допомоги шляхом впровадження нових підходів до організації та фінансування дозволили розпочати позитивні зміни. В свою чергу механізм «гроші йдуть за пацієнтом» вже апробований на первинній ланці медицини і ми вважаємо, що його необхідно перенести на рівні спеціалізованої та високоспеціалізованої медичної допомоги (амбулаторного та стаціонарного рівнів).

Список літератури:

1. Програма "Доступні ліки". URL: <https://nszu.gov.ua/ogoloshennya-pro-ukladennya-dogovoriv/dostupni-liky>.
2. Устінов О. Медична реформа: 2019 рік має бути переламним для усієї галузі. Український медичний часопис. 1(1) (129). I/II 2019. URL: <https://www.umj.com.ua/article/135044/medichna-reforma-2019-rik-maye-buti-perelamnim-dlya-usiyeyi-galuzi>.

РОЗРОБКА СИСТЕМИ ОБМІНУ ТОКЕНАМИ БЛОКЧЕЙНУ ETX

Кушнір В.І.

студент-магістрант факультету комп'ютерних систем та автоматики.

Вінницький національний технічний університет.

Паламарчук Є.А.

кандидат технічних наук, доцент кафедри Автоматизації та інтелектуальних інформаційних технологій, факультету комп'ютеризованих систем та автоматики.

Вступ

Проблема грошових переказів на даний час є актуальною, не зважаючи на наявність цілого спектру допоміжних інструментів. Кожного дня люди стикаються з проблемою, коли їм необхідно перевести кошти на рахунки родичів, працівників, виконати оплату послуг. Одразу вони стикаються з обмеженнями. Якщо відправляються кошти з банківського рахунку певного банку, переважніше, щоб у отримувача був рахунок того ж банку, в інакшому випадку, ви будете вимушені оплатити велику комісію за виконання даного переказу, переказ коштів може займати декілька робочих днів. Міжнародні перекази не завжди можливі, то ж відповідно користувач стикається з конвертацією переказу в валюту країни отримувача. Криптовалюта позбавлена даних проблем, так як за своєю концепцією має однакову цінність влюбій точці планети.

Криптовалюта - це один з видів цифрової валюти, електронних грошей, але на відміну від традиційних систем, де всі дані зберігаються на централізованому сервері, криптовалюта децентралізована. І, якщо звичайний сервер, в теорії, хтось може зламати, або вивести з ладу, то з криптовалютою такої небезпеки немає: копії бази транзакцій лежать на

комп'ютерах усіх учасників системи, і вони постійно між собою автоматично звіряються за спеціальними алгоритмами[1].

Блокчейн – це розподілена база даних, у якій пристрої зберігання даних не підключені до загального сервера. Ця база даних зберігає постійно зростаючий список упорядкованих записів, які називаються блоками. Кожен блок містить мітку часу і посилання на попередній блок, а також транзакції, які були здійснені в мережі. Для того, щоб зберегти дані в мережі блокчейн необхідно провести транзакцію, яка потім потрапить в блок і буде замайнена (рис. 1).

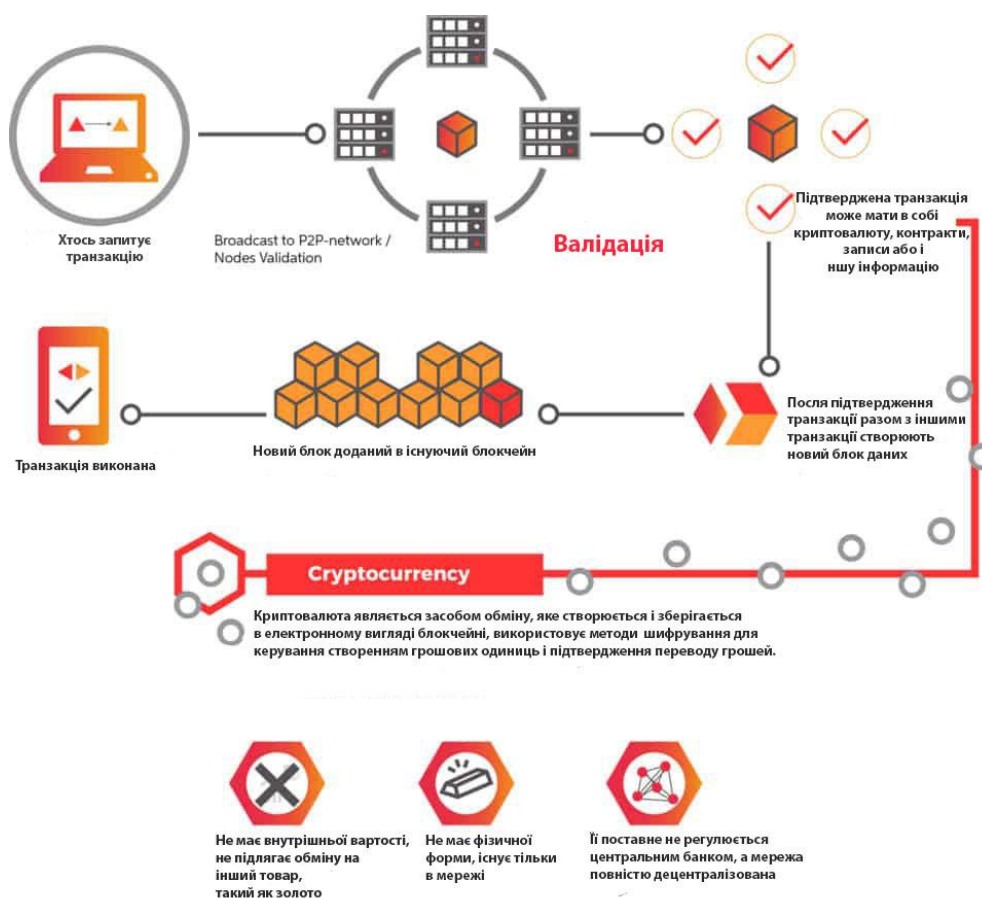

Рисунок 1 – Зображення роботи технології блокчейн

Застосування шифрування гарантує, що користувачі можуть змінити тільки ті частини ланцюжка блоків, якими вони володіють в тому сенсі, що у них є закриті ключі, без яких запис не можливий. Крім того, шифрування гарантує синхронізацію копій розподіленого ланцюжка блоків у всіх користувачів. Принцип роботи технології блокчейн можна порівняти з роботою

мережі Інтернет. Ви розміщуєте в мережі яку-небудь інформацію, і користувачі Інтернету можуть отримати доступ до неї незалежно від місця свого знаходження. Так і тут: інформацію, яка міститься в блоці ланцюга, можуть отримати всі користувачі мережі, які мають до неї доступ, в будь-якій точці світу.

Для користувача головною перевагою цифрової валюти є швидкість транзакцій. Так як повідомлення про переказ відбувається фактично миттєво, а підтвердження переказу відбувається на протязі декількох хвилин. Ще одною і найсуттєвішою перевагою є практично нульова вартість послуги за пересилання переказів. Звісно, існують певні мінуси криптовалют, а саме через відсутність централізації платежі неможливо відмінити.

Система обміну токенами блокчейну ETX дасть змогу користувачеві виконувати операції над фінансовими активами зручно, швидко, з мінімальною комісією, максимальною захищеністю та без обмежень по регіону.

Для розробки різних мобільних застосунків, можуть використовуватись різноманітні мови програмування. Найпопулярнішими з них: JAVA, Swift, Objective-C. JavaScript.

ReactNative являє собою фреймворк однієї з найпопулярніших мов програмування JavaScript. Це так званий набір інструментів, що дозволяє розробляти мобільні додатки на декілька платформ, пишучи один код. ReactNative має набір бібліотек, які дають змогу будувати зручний інтерфейс швидко.[2].

Переваги ReactNative:

- Перший і найголовніший плюс: використовуючи технологію React Native, ви платите за два додатки за ціною одного.
- Загальний набір інструментів для web і mobile. Ви можете користуватись шаблоном для створення web-застосунків на React JS. Принципової різниці в розробці немає. Залишається тільки змінити шлях установки і роутинг додатку за допомогою навігатора React Native.

- Один з головних плюсів React Native. Підтримка Flexbox «з коробки» робить написання UI менш болючим в порівнянні з імперативним стилем нативної платформи.

Використовуючи ReactNative, ми зможемо побудувати крос-платформну систему, що дасть змогу користувачеві використовувати наш ресурс з будь-якого зручного для нього пристрою.

Висновки

В результаті роботи було сплановано систему обміну токенами блокчейну ETX. Було проведено аналіз інструментів, які можна використати для написання мобільних додатків, а саме ReactNative.

Список літератури:

1. Что такое криптовалюта простыми словами [Електронний ресурс]: <https://mtblog.mtbank.by/> - Назва з екрану.
2. Айзенман Б. Learning ReactNative: Building Native Mobile Apps with JavaScript– 2015. – 272 с. – ISBN 978-1491989142

Тематика: Економічні науки

ПІДХОДИ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА

Лаврук О.С.

Подільський державний
аграрно-технічний університет,
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту, публічного
управління та адміністрування

Людина як носій праці, як основна складова продуктивних сил країни завжди залишається в центрі уваги при розгляді соціально-економічних

проблем. Від неї залежить створення високопродуктивних засобів виробництва, раціональної структури організації виробництва, управління соціально-економічними процесами. У зв'язку з цим, акцентом сучасного управління діяльністю є максимальне використання ресурсів виробництва, найголовнішим з яких є персонал підприємств. Саме завдяки ефективному управлінню персоналом стає можливою активізація процесів розвитку виробництва на підприємствах.

Під управлінням персоналом ми розуміємо цілеспрямований вплив на людину як носія здатності до праці з метою одержання більшого результату від її діяльності, більшої гуманізації здійснюваних на підприємстві заходів технічного прогресу як умови кращого використання техніки, орієнтації організації виробництва і праці на можливості людини, її інтереси.

Практичний досвід свідчить про наявність двох підходів до управління персоналом: технократичний і гуманістичний. При технократичному підході управлінські рішення відстоюють насамперед інтереси виробництва, а чисельність і склад працівників визначаються виходячи з характеристики застосовуваної техніки, технологічного й операційного розподілу праці, заданого ритму виробництва, внутрівиробничої кооперації, тобто усіх складових технології виробництва. Зважаючи на це, управління персоналом як складова процесу управління виробництвом зводиться до підбору виконавців з відповідними професійно-кваліфікаційним складом та їх розміщенню, виходячи з задач організації виробництва і праці. Гуманістичний підхід під управлінням персоналом розуміє створення умов праці та її змісту таким чином, щоб вони дозволили знизити ступінь відчуження працівника від його трудової діяльності та від інших працівників. Тому, відповідно до такого підходу, функціонування виробництва, та його результативність залежать не тільки від відповідності чисельності і професійно-кваліфікаційних характеристик персоналу вимогам техніки і технології, але й від рівня мотивації персоналу, ступеня врахування його інтересів, що вимагає більшої уваги до інтересів кожного окремого працівника як особистості, підвищення змістовності праці, поліпшення умов

праці, реалізації особистих прагнень людини. При такому підході управління персоналом розкрито більш широко.

Водночас, використання системного підходу до управління господарською діяльністю підприємства дає змогу розглядати його як систему, що складається з сукупності складових взаємозалежних та взаємодіючих підсистем. Одні автори [1, 2, 4] під підсистемами виділяють технічну, адміністративну та людську, яку ще розглядають як індивідуально-культурну. Інші автори [3] під підсистемами управління діяльністю розуміють управління виробничою діяльністю та управління людьми. З цієї точки зору управління діяльністю складається з планування, постановки виробничих задач, створення системи виміру результатів діяльності та контролю за виконанням завдань. Відмітимо, що практично завжди виділяється складова управління персоналом як частина системи управління діяльністю, оскільки найважливішою сферою діяльності підприємства є забезпечення живою працею у вигляді залучення персоналу потрібної кваліфікації та створення умов для його раціонального використання. Крім того, управління можна розглядати і як процес прийняття рішень. У цьому випадку управління являє собою сукупність послідовно виконуваних робіт: вивчення ситуації, саме ухвалення рішення, контроль за виконанням рішення, оцінку результатів і, у порядку зворотного зв'язку, корегування задач управління [3].

Для того, щоб процес управління був ефективним, необхідно знати механізм його функціонування, всю систему факторів, що викликають його зміни, а також засоби впливу на ці фактори. Це дозволяє визначити використання різних інструментів впливу на персонал як об'єкт управління. Управління пов'язано з впливом на фактори, що діють як у самій організації, так і за її межами. Адже формування колективу, його чисельний і професійний склад, якісні характеристики, пов'язані з ними очікування працівника та можливості їх реалізації, результати діяльності колективу залежать від таких зовнішніх факторів, як місце розташування підприємства, законів, що діють у державі, економічного стану в цілому. Не менший вплив роблять фактори, що

діють безпосередньо на підприємстві: застосовувані техніка і технологія, організаційний рівень виробництва і управління, стан трудової та технологічної дисципліни, організація й умови праці, правила і нормативні акти внутрішнього трудового розпорядку, система винагороди за працю, мотивація трудової діяльності, культура виробництва і взаємини.

Отже, функціональний підхід щодо управління персоналом дає змогу визначитися з першочерговими практичними заходами, до яких слід віднести планування, що має здійснюватися на основі всебічної оцінки як ринкового середовища і власних можливостей підприємства. Результатом аналізу та оцінки є планування подальшого розвитку підприємства, що знаходить відображення у складенні бізнес-плану, який охоплює період від трьох до п'яти років. На основі складеного бізнес-плану ведуться подальші роботи щодо планування персоналу. Функціональний підхід щодо управління персоналом на підприємстві фактично здійснює служба управління персоналом, яка являє собою сукупність спеціалізованих структурних підрозділів у сфері управління підприємством разом із зайнятими в них посадовими особами, покликаними здійснювати керівництво у межах обраної кадрової політики підприємства. Особливість служби управління персоналом полягає в тому, щоб не тільки керуватися інтересами підприємства, але і діяти з урахуванням трудового законодавства, реалізації соціальних програм, прийнятих як на державному, так і на територіальному рівнях.

Вважаємо, що доцільно гармонійно поєднувати технократичний та гуманістичний підходи щодо управління персоналом. Необхідно взаємоузгодити цілі розвитку кожного окремого працівника з цілями підприємства у цілому. Саме такий підхід дозволить досягти гармонійного розвитку діяльності в сучасних умовах, який не можливий без організації персональної зацікавленості кожного працівника у кінцевих результатах діяльності підприємства.

Список літератури:

1. Балабанова Л. В., Сардак О. В. Управління персоналом: навч.

посібник. –К. : Центр навчальної літератури, 2011. – 468 с.

2. Виноградський М. Д., Виноградська А. М., Шканова О. М. Управління персоналом: навч.посіб. – К. : Центр навчальної літератури, 2009. – 502 с.

3. Лаврук О. С., Славіна Н. А. Методичні підходи до розробки і реалізації управлінських рішень у системі управління колективом підприємства. Агросвіт. – 2018. – №5. С. 42-49

4. Травин В. В., Дятлов В. А. Менеджмент персонала підприємства. – М. : Дело Лтд, 2000. – 272 с.

5. Хміль Ф. І. Управління персоналом. – К. : Академвидав, 2006. – 488 с.

Тематика: Економічні науки

ВПЛИВ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОГО ПРОГРЕСУ НА РОЗВИТОК ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

Лаптева В.В.

канд. екон. наук, доцент кафедри економіки та фінансів підприємства

Київський національний торговельно економічний університет

м. Київ, Україна

Мироненко А.О.

студентка факультету Фінансів та банківської справи

Київський національний торговельно-економічний університет

м. Київ, Україна

Сучасна економічна наука ХХІ століття вже досягла значного рівня розвитку та в змозі вивчати економічне життя суспільства у різних його аспектах. Зараз вона являє собою цілу систему окремих наук, які тісно взаємопов'язані між собою об'єктивними економічними законами, категоріями

та поняттями. На сьогоднішній день перед економічною наукою стоїть завдання поглиблення основних методів та підходів застосування результатів науково-технічного прогресу. Вирішення цього завдання є надзвичайно актуальним, адже це сприятиме не лише розвитку сучасної економічної науки, а й удосконалюватиме господарську практику підприємств.

В процесі інноваційної діяльності відбувається практичне використання інновацій у підприємстві і починається виробництво та випуск на ринок нової конкурентоспроможної продукції. Розширення споживання наукових досягнень у виробництві зумовлює перехід до масового застосування інноваційного продукту, що характеризує розвиток науково-технічного прогресу.

Основу теорії залежності економічного розвитку підприємства від впливу факторів науково-технічного прогресу заклали праці А.І.Анчишкіна, М.Брауна, Д.С.Львова, Е.Менсфілда, Р.Солоу, М.Туган-Барановського, С.Фримена, Й.Шумпетера та інших вчених.

Незважаючи на те, що багато вчених досліджували це питання, ще є багато аспектів, які потребують нашого розгляду. Адже сучасні наукові досягнення та технології обумовлюють рівень економічного розвитку підприємств та країни вцілому, здатність успішно вирішувати різні соціально-економічні проблеми.

Інноваційна діяльність підприємств є важливим осередком розвитку науково-технічного прогресу. Якщо новостворений інноваційний продукт впроваджується у виробництво, то завдання науково-дослідної установи полягає в розробці іншого інноваційного продукту. Це характеризує формування принципу безперервності інноваційного процесу як основи розвитку науково-технічного прогресу, починаючи від створення інноваційного продукту до масового його застосування у виробничій сфері [1].

Умовою ефективного функціонування підприємства є постійне оновлення та удосконалення структури ресурсного потенціалу підприємства – використання нової техніки, зміна технологічних процесів, впровадження нововведень у виробництво, його матеріально-технічне постачання. Науково-

технічний прогрес у суттєво-змістовному значенні – це безперервний процес відкриття, створення нових знань та їх застосування у виробництві. Науково-технічний прогрес забезпечує модернізацію економіки виробничих підприємств на основі досягнень науки і технологій, сприяє підвищенню якості продукції, забезпечує зростання конкурентоспроможності продукції і підприємств в цілому.

Основою науково-технічного прогресу, процесу створення нової техніки та технологій є наукові дослідження, які за характером підрозділяють на види: теоретичні та пошукові фундаментальні дослідження, теоретичні та експериментальні прикладні дослідження, науково-дослідницькі роботи та інші.

Кожен із наведених видів наукових робіт має певну мету, особливості здійснення та результати. Фундаментальні дослідження спрямовані на обґрунтування нових понять, теорій, принципів створення виробів та технологій, раніше невідомих якостей матеріалів та їх сполучень. Україна займає провідні позиції у фундаментальних дослідженнях в галузі математики, фізики, механіки, матеріалознавства, інформатики. Прикладні дослідження доводять можливості практичного застосування результатів фундаментальних досліджень (створення нової техніки, вирішення конкретних технічних проблем, розробки схем конкретних зразків). Проведення прикладних досліджень безпосередньо пов'язані із виробництвом наукової продукції, пов'язані з попитом наукових установ і промислових підприємств. У процесі науково-дослідницьких та дослідно-конструкторських робіт розробляється технічна документація, здійснюється перехід від лабораторних, експериментальних випробувань до промислових зразків. Освоєння промисловим виробництвом нових виробів є завершальною стадією наукових досліджень, на якій здійснюються експериментальні дослідження по впровадженню нової продукції, технічна та технологічна підготовка виробництва [2].

Ефективність від впровадження заходів НТП – це кінцевий результат застосування технологічних нововведень, який вимірюється абсолютними величинами. На підприємстві науково-технічний прогрес утворює такі види ефектів: економічний, ресурсний, техніко-технологічний та соціальний (табл.1).

Таблиця 1

**Система показників, що застосовується для оцінки ефективності
впровадження нової техніки та технологій**

Види ефективності впровадження	Система оціночних показників
Економічний	Приріст прибутку, зниження матеріальних, трудових витрат (матеріаломісткості і трудомісткості виробничої продукції), собівартості продукції, зростання обсягів виробництва чи якості продукції (виявлений в ціні продукції), зростання продуктивності праці.
Науково-технічний	Збільшення частини нової техніки і технологій; кількість науково-технічних-публікацій; кількість охоронних документів; відкриттів, «ноу-хау», націоналістських пропозицій; підвищення науково-технічного та організаційного виробництва; підвищення рівня автоматизації й роботизації виробництва; збільшення частки нових інформаційних технологій.
Соціальний	Підвищення рівня життя працівників (приріст доходів працівників підприємства), поліпшення умов і техніки безпеки праці, зниження частки ручної праці, зміна у кваліфікації структурних виробництвах персоналу, зміна в чисельності працюючих.
Ресурсний	Вивільнення матеріальних, трудових, фінансових ресурсів підприємства; зростання продуктивності праці (чи зниження трудомісткості); зростання фондівіддачі (зниження матеріаломісткості); прискорення оборотності виробничих запасів; дебіторської заборгованості, грошових коштів.
Податковий	Зменшення податкових виплат згідно з чинним законодавством.
Екологічний	Зниження суми штрафів за порушення екологічного законодавства; підвищення ергономічності виробництва; покращення екологічності (відповідно і конкурентоспроможності продукту)

Джерело: [3]

Передумови розвитку науково-технічного прогресу в Україні дають змогу обґрунтувати об'єктивну необхідність прискорення науково-технічного прогресу. Правильне розуміння закономірностей суспільно-економічного розвитку є найважливішим критерієм наукової обґрунтованості економічної стратегії України на тлі дії світової фінансової кризи.

Зазначимо, що НТП як наслідок дії об'єктивних економічних законів і, насамперед, закону зростання потреб, закону усупільнення виробництва і праці та інших поширюється передусім на систему продуктивних сил, що, в свою чергу, знайшло вираження в законі зростання продуктивності праці, який відображає внутрішньо необхідні, сталі та суттєві зв'язки між прогресом

технологічного способу виробництва (в тому числі між факторами виробництва) і ефективністю виробничої діяльності у процесі створення товарів і послуг (або кількістю праці на виготовлення одиниці продукції).

Україна в сучасному світі позиціонується як держава з розвинутою системою підготовки наукових кадрів, наявністю потужних фундаментальних наукових шкіл. Однак зниження чисельності виконавців наукових досліджень і розробок, незважаючи на зростання серед них чисельності докторів і кандидатів наук, окреслює негативні тенденції розвитку.

Прогрес науково-технологічної сфери є одним із дієвих важелів поступового входження країни до спільноти розвинених країн світу, розширення та поглиблення її участі у відповідних європейських структурах [4].

Отже, в ході проведеного дослідження було розглянуто вплив НТП на розвиток підприємств України та обґрунтовано необхідність прискорення впровадження нових досягнень науки і техніки у виробництво та управління. Можемо зробити висновок, що дія науково-технічного прогресу і технологічних інновацій на економічні явища безперечна. Сучасна економічна наука стрімко змінюється з появою та розвитком вищезазначених процесів. Тому вкрай важливо досліджувати новітні аспекти теоретичного підходу до застосування результатів науково-технічного розвитку.

Список літератури:

1. Суліма Н.М. Економіка і фінанси підприємства [Текст]: [підручник] / Н.М.Суліма, Л.М.Степасюк, О.В.Величко; Нац. ун-т біоресурсів і природокористування України. – К.: Компринт, 2015. – 465 с.
2. Економіка підприємства. Підручник / І.О.Чаюн, Г.М.Богославець, Н.С.Довгаль, Л.Л.Стасюк, І.Ю.Бондар; за заг. ред. проф. Н.М.Ушакової. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2005. – 569 с.
3. Покропивний С.Ф. Ефективність інноваційно-інвестиційної діяльності / С.Ф. Покропивний, А.П.Новак – К.: КНЕУ, 1997. – 216 с.

4. Гаврилюк В. Т. Об'єктивна необхідність прискорення науково-технічного прогресу. [Електронний ресурс]. Режим доступу: [file:///C:/Users/AN/Downloads/Vsuem_2012_1_5%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/AN/Downloads/Vsuem_2012_1_5%20(1).pdf)

Тематика: Економічні науки

ПРОБЛЕМИ ОЦІНКИ ДІЛОВОЇ АКТИВНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ЯК НАПРЯМ ДОСЛІДЖЕННЯ СУЧАСНОЇ НАУКИ

Лаптева В.В.

канд. екон. наук, доцент кафедри економіки та фінансів підприємства
Київський національний торговельно економічний університет
м. Київ, Україна

Олійник В.В.

студентка факультету Фінансів та банківської справи
Київський національний торговельно-економічний університет
м. Київ, Україна

У сучасних умовах ділова активність підприємства є важливим індикатором його розвитку, а її аналіз – невід'ємною складовою забезпечення оптимального функціонування підприємства. Результати, отримані в після проведення аналізу дозволяють об'єктивно оцінити результативність господарської діяльності, що в майбутньому приведе до прийняття раціональних управлінських рішень. Аналіз ділової активності проводиться на основі оцінки абсолютних та відносних показників діяльності. Оскільки сучасна наука не стоїть на місці, а відбувається постійний її розвиток, з'являються нові методи оцінки показників ділової активності, за допомогою яких діяльність підприємства характеризується з того чи іншого боку.

Дане питання досліджувалося в працях вчених-економістів, таких як М.Я. Коробов, А.Д. Шеремет, Т.А. Лахтіонової, Р.О. Костирко, М.Д. Білик та ін.

Незважаючи на те, що багато вчених досліджували це питання, воно є не достатньо розвиненим. Проблема полягає у відсутності однозначного трактування поняття «ділової активності», а також відсутності методу оцінки, який давав би комплексну характеристику досліджуваного суб'єкта, тому що наразі, існуючі методи характеризують окремі аспекти.

Поняття ділової активності є багатогранним та знаходить неоднозначне трактування серед вітчизняних та зарубіжних науковців. За однією з версій, у широкому розумінні ділова активність означає весь спектр зусиль, спрямованих на просування фірми на ринках продукції, праці, капіталу. У контексті аналізу фінансово-господарської діяльності цей термін розуміють вужче - як поточну виробничу й комерційну діяльність підприємства. У цьому випадку словосполучення "ділова активність" являє собою, можливо, не цілком вдалий переклад англomовного терміну "business activity", який якраз і характеризує відповідну групу коефіцієнтів із системи показників оцінки фінансового стану суб'єктів підприємницької діяльності [1, с. 341]. За сучасних умов розвитку національної економіки розрізняють високий (достатній), середній (задовільний) та низький (незадовільний) рівні ділової активності підприємства [2, с. 37].

Ділову активність підприємства можна визначити як мотивований на макро- і мікрорівні процес управління ефективністю господарської діяльності суб'єктів економічних відносин, спрямований на забезпечення їх розвитку, збільшення трудової зайнятості й ефективне використання всіх видів ресурсів з метою досягнення ринкової конкурентоспроможності й формування сучасного інноваційно-інвестиційного потенціалу суб'єктів ринкових відносин і національної економіки в цілому [3, с. 364]. Реалізація стратегічних і тактичних планів підприємства потребує детального аналізу ділової активності. Найважливішою ознакою аналізу ділової активності є його орієнтація на стратегічний вектор досліджень, який передбачає комплексне дослідження

внутрішніх економічних процесів на підприємстві з урахуванням впливу зовнішнього середовища та забезпечує попередження небажаних господарських ситуацій. [2, с. 35]

Результатом відсутності однозначного, єдиного тлумачення поняття «Ділова активність» є різноманіття аналітичних підходів до складу системи показників ділової активності та методів оцінки ділової активності. Підприємства, з метою пошуку шляхів підвищення ділової активності, використовують такі методи, як спостереження, порівняння, абстрагування, історичний метод та синтез, економіко-математичне моделювання та інші.

Аналіз абсолютних показників ділової активності зводиться до аналізу кількісних фактичних даних, що знаходять своє відображення у фінансовій звітності підприємства. При цьому найприйнятнішим є метод порівняння, який дає можливість співставити однорідні об'єкти між собою. При аналізі абсолютних показників ділової активності досліджують такі показники:

1. Загальна вартість майна підприємства.
2. Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг).
3. Чистий прибуток. [4, с.39].

Найбільш інформативні аналітичні висновки формуються в результаті зіставлення темпів зміни показників. У цьому зв'язку оптимальним є співвідношення таких темпових показників:

$$100\% < T_{ск} < T_{р},$$

де $T_{ск}$ – темп зміни сукупного капіталу, авансованого в діяльність підприємства; $T_{р}$ – темп зміни обсягів реалізації продукції;

$T_{п}$ – темп зміни прибутку.

Перша нерівність означає, що економічний потенціал підприємства зростає, тобто розширюються масштаби його діяльності. Друга нерівність вказує на те, що порівняно зі збільшенням економічного потенціалу обсяг реалізації підвищується вищими темпами, тобто ресурси комерційної організації використовуються ефективніше, підвищується рівень віддачі з кожної грошової одиниці, вкладеної в компанію. Із третьої нерівності видно, що

прибуток зростає випереджаючими темпами, що свідчить про відносне зниження витрат виробництва й обігу як результату дій, спрямованих на оптимізацію технологічного процесу та взаємовідносин з контрагентами [1, с.346].

Оцінювати ділову активність ми можемо і на основі відносних показників. Це дасть змогу суттєво доповнити основну оцінку, а також порівняти результати з результатами інших підприємств.

При аналізі ділової активності через відносні показники розраховують фінансові коефіцієнти, які проявляються у швидкості обороту засобів підприємства. Вони показують як швидко обертаються кошти, вкладені в окремі напрямки фінансово-господарської діяльності підприємства, характеризуючи при цьому ефективність їх використання [4, с. 41].

Отже, оцінка ділової активності передбачає аналіз використання суб'єктом господарювання фінансових ресурсів для досягнення стратегічних та тактичних цілей діяльності, а також забезпечення постійного розвитку суб'єкта. За результатами дослідження можна дійти висновку, що для найбільш об'єктивної оцінки ділової активності суб'єкта необхідно удосконалити методику проведення оцінки, шляхом запровадження більш комплексного методу оцінки, а також необхідним є врахування специфіки діяльності суб'єкта. Як результат, для подальшого розвитку економічної науки, необхідно втілювати в життя та вдосконалювати показники ділової активності, систематизувати методи оцінки ділової активності. Впровадження даних змін дасть змогу здійснити комплексний аналіз, що в майбутньому приведе до позитивних фінансових результатів.

Таблиця 1.

Відносні показники ділової активності.

Показники ділової активності	Формула розрахунку	Характеристика
1	2	3
1. Коефіцієнт оборотності активів .	$K = \frac{ЧД}{А}$, де ЧД – чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг); А – середньорічна вартість активів (майна, капіталу) підприємства.	Даний коефіцієнт показує, яку кількість продукції реалізувало підприємство за наявної величини активів (майна, капіталу).
2. Коефіцієнт оборотності оборотних активів.	$K = \frac{ЧД}{ОА}$, де ЧД – чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг); ОА – середньорічна вартість оборотних активів.	Наведений показник вказує на швидкість обороту коштів, що інвестовані у оборотні активи підприємства.
3. Коефіцієнт оборотності виробничих (матеріальних) запасів.	$K = \frac{С/в}{ВЗсер}$, де С/в – собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг); ВЗсер – середньорічна вартість виробничих (матеріальних) запасів.	Чим вищим є рівень даного показника, тим краще поставлена робота щодо організації виробничого процесу на підприємстві.

Продовження табл. 1.

1	2	3
4. Коефіцієнт оборотності готової продукції.	$K = \frac{ЧД}{ГПсер}$, де ЧД – чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг); ГПсер – середньорічна вартість готової продукції.	Коефіцієнт дозволяє оцінити яку частину чистого доходу від реалізації продукції формує підприємство за рахунок коштів, вкладених у готову продукцію.
5. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості.	$K = \frac{ЧД}{ДЗсер}$, де ЧД – чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг); ДЗсер – середньорічна вартість дебіторської заборгованості.	Наведений показник показує швидкість обороту коштів, що знаходяться у складі дебіторської заборгованості
6. Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості.	$K = \frac{ЧД}{КЗсер}$, де ЧД – чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг); КЗсер – середньорічна вартість кредиторської заборгованості.	З точки зору ділової активності позитивною вважатиметься тенденція до зростання показника, так як це вказуватиме на прискорення руху коштів.
7. Коефіцієнт оборотності грошових активів.	$K = \frac{ЧД}{ГАсер}$, де ЧД – чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг); ГАсер – середньорічна вартість грошових активів.	Даний коефіцієнт показує на яку суму підприємством було реалізовано продукції при наявній величині грошових коштів.

Джерело [4].

Список літератури:

1. Коробов М.Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств: Навч. посібн./ Коробов М.Я. - К.: Т-во "Знання", КОО, 2000. - 378 с.
2. Ділова активність підприємства: сутність та методика аналізу : монографія / Н.Б. Кащена, О.О. Горошанська, Т.В. Польова [та ін.]. – Х. : Видавництво Іванченка І.С., 2016. – 196 с.
3. Білик М.Д Фінансовий аналіз: Навч. посіб./ Білик М.Д., Павловська О.В., Притуляк Н.М., Невмержицька Н.Ю. - К.: КНЕУ, 2005. - 592 с.
4. Комплексна оцінка ділової активності підприємства [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.academia.edu>

Тематика: Економічні науки

ПРОБЛЕМА ВИЗНАЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ЯК СКЛАДОВА СУЧАСНОЇ НАУКИ

Лаптева В.В.

канд. екон. наук, доцент кафедри економіки та фінансів підприємства
Київський національний торговельно економічний університет
м. Київ, Україна

Чопик В.М.

студентка факультету фінансів банківської справи та страхування
Київський національний торговельно-економічний університет
м. Київ, Україна

Ефективність є однією з головних характеристик результативності управління діяльністю підприємства, що зумовлює необхідність її детального вивчення. Однією з найважливіших цілей функціонування будь-якого підприємства є здатність до підвищення ефективності його діяльності та

забезпечення економічного зростання в умовах ринкової конкуренції, особливо за умови постійних динамічних змін зовнішнього середовища. Розв'язання питань підвищення та підтримки ефективності діяльності підприємства неможливо без попереднього вивчення ключових аспектів, наявність яких безпосередньо пов'язана з ефективністю. Вміння правильно визначати формувати та досягати поставлені цілі, щодо підвищення та підтримки рівня ефективності діяльності. Вибирати методи, способи, інструменти, які покращать рівень ефективності діяльності підприємства. Ці та інші питання завжди стоять перед тими, хто зацікавлений в ефективній роботі підприємства, а саме власники, керівники підрозділів та інші суб'єкти господарювання, які прагнуть отримати більше прибутку.

Питання ефективності діяльності підприємства розглядаються у працях таких науковців: Н. Гуляєва, І. Вавдійчик, Батракова Т.І., Ю.Г. Левченко, Н.А. Шекмар., Лизунова О.М., Пуханова О.О. та інші., але пошук шляхів підвищення ефективності діяльності підприємств є досі актуальним.

Ефективність - це співвідношення між результатами та витраченими на їх досягнення ресурсами. Визначення ефективності господарської діяльності має важливе як наукове, так і практичне значення. За її допомогою можна не тільки оцінити ефективність роботи підприємства, проаналізувати сумарний ефект різних її структурних підрозділів та напрямків діяльності, а й визначити стратегію розвитку, розробити прогноз та план дій на перспективу, тому пропонуємо розглянути формули визначення ефективності, які подані в таблиці 1

Таблиця 1

Узагальнюючі показники ефективності діяльності підприємства [3]

Назва	Характеристика показників	Алгоритм розрахунку
Норма прибутковості	Характеризує величину чистого прибутку, що приходить на одиницю інвестиційних вкладень	$H_{np} = \frac{\pi}{OЗ + OК}$
Рентабельність продукції	Характеризує ефективність витрат на виробництво продукції	$P_{prod} = \frac{\pi}{C}$
Коефіцієнт ефективності застосовуваних ресурсів	Характеризує рівень поточних витрат на виробництво	$Кеф = \frac{ЧП}{Ч_{np} + (OЗ + OК)К}$

де, ОЗ – середньорічна вартість основних засобів; ОК – середні залишки оборотних коштів; С – собівартості продукції; ЧП – чиста продукція в порівнянних цінах за рік; Чпр – витрати ресурсів, що відображені чисельністю працівників.

У сучасних ринкових умовах необхідність управління ефективністю на підприємствах України визначається багатьма причинами, серед яких слід назвати невизначеність майбутнього, ризики, а також потребу у фінансових ресурсах. А тому підприємство повинно працювати таким чином, щоб забезпечити максимальний дохід його власникам. У рамках традиційної неокласичної економічної моделі передбачається, що будь-яке підприємство існує для того, щоб максимізувати прибуток у довгостроковій перспективі. При цьому як орієнтир розглядається прибуток середній для галузі або той прибуток, що об'єктивно задовольняє власників. Незважаючи на різноманіття факторів за сферами діяльності підприємства, в основі ефективного управління діяльністю лежить індивідуальний набір факторів, які повинні бути в полі зору менеджменту підприємства, оскільки під впливом тих або інших факторів формується виробничий потенціал, а він повинен бути вчасно реалізований для підвищення конкурентоспроможності й стійкого соціально-економічного розвитку підприємства, а якщо ні, то ріст потенціалу характеризує зниження ефективності керування підприємством.[2]

Тобто ефективність підприємства пов'язана з фінансовим станом, а саме з напрямками поліпшення, укріплення фінансово-майнового забезпечення. Але потрібно враховувати, що кожен суб'єкт господарювання, має свої особливості та нюанси, притаманні тільки йому. Тому переймати повністю якусь певну модель розвитку без внесення коректив буде недоречно та неефективно.

Але для забезпечення повної ефективності діяльності, підприємство повинно вміти швидко нейтралізувати загрози, що виникають та їх негативний вплив. Зовнішнє середовище змушує керівництво підприємств швидко адаптуватись до нових умов та діяти ефективно. На сьогоднішній день ефективність підприємства тісно пов'язана з його економічною безпекою, що з

одного боку, відображає стан корпоративних ресурсів (капіталу, персоналу, інформації, технологій) і підприємницьких можливостей, за якого гарантується найбільш ефективне їх використання для стабільного функціонування та динамічного науково-технічного і соціального розвитку, запобігання внутрішнім і зовнішнім негативним впливам (загрозам). З іншого боку, ЕБП характеризує захищеність діяльності підприємства від негативного впливу зовнішнього середовища, а також здатність швидко усунути загрози, що виникли, або пристосуватися до наявних умов, які негативно впливають на його діяльність. Формування ЕБП на сучасному етапі суттєво актуалізовано посиленням негативного впливу факторів зовнішнього середовища кризового характеру, необхідністю визначення дієвих інструментів досягнення цільової результативності діяльності підприємств. [1]

Ефективність діяльності підприємства багато в чому визначається ефективністю її організаційного забезпечення. Система організаційного забезпечення управління ефективністю підприємств складає взаємопов'язану сукупність внутрішніх структурних служб і підрозділів підприємства, які забезпечують розробку і прийняття управлінських рішень з окремих питань планування, формування, цілей і несуть відповідальність за результати цих рішень. А тому система управління ефективністю діяльності має бути органічно інтегрована із загальною системою управління підприємством, оскільки прийняття управлінських рішень у будь-якій сфері діяльності підприємства прямо або опосередковано впливає на рівень прибутку, який, у свою чергу, є основним джерелом фінансування розвитку підприємства та зростання доходів його власників і працівників. З огляду на ці положення, можна сформулювати наступне визначення управління ефективністю діяльності підприємства: це процес на основі функцій менеджменту з урахуванням інструментів і методів прийняття управлінських рішень з формування і розподілу прибутку та раціонального використання всіх наявних на підприємстві ресурсів з метою максимізації фінансових результатів та оптимізації фінансових ресурсів. [4]

Отже, ефективність діяльності підприємства це дуже багатогранна категорія, яку можна вивчати та інтерпретувати з різних сторін. Запропонована послідовність визначення та реалізації ефективності функціонування підприємства дозволить об'єктивно та комплексно виявити її першооснову, а головне визначити шляхи реалізації з урахуванням специфіки діяльності підприємства, що на даний момент розвитку продуктивних сил є дуже важливим. Адже запорука забезпечення ефективності полягає в застосування тих підходів, які можна скорегувати та інтерпретувати відповідно до специфічних особливостей кожного підприємства окремо. А тому на даний момент напрямків руху науки, виробництва - безперервність, індивідуальний підхід, стратегічність цілей з тактичним розподілом та грамотний управлінський контроль – все це в гармонійному поєднанні може привести до підвищення ефективності діяльності підприємств.

Список літератури:

1. Економічна безпека та стабільне функціонування підприємства / Н. Гуляєва, І. Вавдійчик // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. - 2017. - № 4. - С. 79–88.
2. Забезпечення ефективності діяльності підприємства / О. М. Лизунова, О. О. Пуханов // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство. - 2017. - Вип. 12(1). - С. 187-190.
3. Методичні підходи до визначення ефективності господарської діяльності підприємства / Ю.Г. Левченко, Н.А. Шекмар// Науковий вісник ужгородського університету. Серія «Економіка». Випуск 32. – Ужгород 2011. – С. 130-136.
4. Управління ефективністю діяльності підприємства – запорука його успішного функціонування / Т. І. Батракова // Економічний аналіз. - 2015. - Т. 19(2). - С. 13-19.

ЭФФЕКТИВНОСТЬ ДЕЙСТВИЯ КОЗААРА

Латогуз С.И.

Латогуз Ю.И.

Харьковский национальный медицинский университет, к.мед.н., доцент

Введение. Медикаментозная коррекция нарушений ритма сердца у больных ишемической болезнью сердца (ИБС) в настоящее время приобрела особое значение. Это связано с синтезом большого арсенала эффективных противоаритмических средств, успехами в клинической фармакологии и фармакотерапии.

Единственной категорией больных ИБС, среди которых удалось добиться заметного снижения летальности, являются больные с электрической нестабильностью сердца. Поэтому научные исследования в этой области кардиологии, изыскание новых антиаритмических препаратов, изучение влияния имеющихся противоаритмических средств и их комбинаций на метаболические, нейрогуморальные и гемодинамические нарушения, сочетанное применение методов медикаментозной и немедикаментозной коррекции аритмий имеют не только теоретическое, но и большое социальное, а также практическое значение для разработки вопросов патогенетической, дифференцированной терапии нарушений ритма сердца у больных ИБС.

Одной из задач нашего исследования является изучение медикаментозной коррекции аритмий. Нами проведено сравнительное клиническое, биохимическое и инструментальное изучение эффективности противоаритмического средства, а именно антагониста рецепторов ангиотензина-II - козаара.

Материалы и методы исследования. Клиническая эффективность козаара изучена у 32 больных (21 мужчина и 11 женщин) с нарушениями

ритма сердца при ХИБС в возрасте от 30 до 80 лет. До 45 лет было 3 человека (9,4%), от 45 до 59 лет – 11 (34,4%), от 60 до 74 лет – 12 (39,1%), старше 74 – 6 больных (17,2%).

ХИБС осложнилась различными нарушениями сердечного ритма: синусовой тахикардией в 12 случаях, частой наджелудочковой экстрасистолией в 8 случаях, пароксизмальной наджелудочковой тахикардией в 3 случаях, мерцанием и трепетанием предсердий в 8 случаях, желудочковой экстрасистолией в 10 случаях, пароксизмальной желудочковой тахикардией в 2 случаях.

Число наблюдений превышает число больных, у которых оценивался эффект лечения, так как в ряде случаев наблюдалось сочетание различных видов нарушений сердечного ритма.

Все больные находились под постоянным кардиомониторным наблюдением, электрофизиологическим и гемодинамическим контролем. Кроме этого, до применения козаара, на высоте его действия и после курса поддерживающей терапии проводилось исследование метаболических факторов и нейрогуморальных аспектов регуляции сердечно-сосудистой системы.

Козаар применяли в дозе 50-100 мг в сутки. Начальная суточная доза составляла 50 мг, при отсутствии эффекта через 3-6 дней дозу препарата увеличивали до 100 мг в сутки. Препарат применялся в течении 7-21 дней.

Результаты исследования и их обсуждение. Хорошие клинические результаты были зарегистрированы у 27,9% больных и удовлетворительные – у 20,9% больных. Общее число положительных результатов составило 48,8% (у 21 из 43 наблюдений).

Наибольшее число положительных результатов зарегистрировано при лечении: желудочковой экстрасистолии (60%), наджелудочковой экстрасистолии и мерцании предсердий (50%). Из побочных явлений при лечении козааром у 4 больных отмечена слабость, у 2 – снижение системного

артериального давления. В целом побочные эффекты наблюдались у 6 больных (14%) и исчезли при уменьшении дозы препарата.

Снижение исходного повышенного содержания кортизола приводит к уменьшению концентрации свободные жирные кислоты (СЖК), простагландины серии E (ПГЕ1). Уменьшение альдостерона сопровождается снижением внутриклеточного натрия и повышением внутриклеточного калия, коэффициента $Na^{+эp}/K^{+эp}$.

Нормализация ренин-ангиотензин-альдостероновой системы, функции коры надпочечников уменьшает повреждающее действие на миокард кортизола и свободных жирных кислот.

Нормализуя содержание циклических нуклеотидов, соотношение электролитов в миофибрилле, тем самым способствуя улучшению коронарного кровообращения и восстановлению нарушенной микроциркуляции миокарда, козаар уменьшает электрическую нестабильность сердца.

Выводы. Следовательно, являясь антагонистом рецепторов ангиотензина-II, козаар уменьшает его влияние на ренин-альдостероновую систему, функцию надпочечников, нормализует соотношение натрия и калия внутри – и вне клетки, трансмембранный потенциал, увеличивает содержание циклический аденозинмонофосфат (цАМФ), циклический гуанозинмонофосфат (цГМФ), уменьшая содержание ангиотензина-I, СЖК, тем самым вызывая положительный противоаритмический эффект, особенно при желудочковой и наджелудочковой экстрасистолии, мерцании и трепетании предсердий, и является препаратом выбора при ХИБС с вышеуказанными аритмиями.

ПСИХОЛОГІЧНА СКЛАДОВА МЕДІАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЮРИСТІВ

Лесько А.М.

Навчально-науковий інститут права
Національного університету водного господарства та
природокористування,
студент 3 курсу

Сьогодні в юридичній практиці все більш актуальним стає питання про застосування альтернативних методів вирішення спорів. Це, як показують соціологічні дослідження, пов'язано, передусім, з недосконалістю судової системи та недовірою громадян до неї [5]. Одним із найбільш поширених методів альтернативного вирішення спорів є медіація. Вона популярна як у США та країнах ЄС, так і інших краях світу – в Китаї, Австралії, Південній Кореї та ін.; держави-члени ЄС зобов'язані дотримуватися Директиви Європарламенту «Про деякі аспекти медіації в цивільних і господарських спорах» від 21.05.2008 та звітувати про її застосування.

Позитивний світовий досвід застосування медіації став передумовою її розвитку і в Україні.

Медіація (з лат. *mediare* – «посередник») – це процес переговорів конфліктуючих сторін з участю медіатора (посередника), який допомагає їм у вирішенні спору. Особливостями процесу медіації є чітка структурованість та гнучкість, а також орієнтованість на пошук взаємовигідного рішення, що враховувало би інтереси кожної сторони. Така форма врегулювання конфлікту має для учасників низку переваг, таких як спеціалізація у питаннях, що стосуються фактичних взаємовідносин сторін, швидкість і економність, відсутність публічності в діяльності (конфіденційність) тощо [2]. Медіатори

виконують недержавні процесуальні функції по застосуванню норм права і вирішення спору за бажанням сторін, що дає можливість розв'язати конфлікт найменш травматичним способом. Цьому питанню присвячені праці Т. Водоп'ян, В. Землянської, Д. Давиденко, С. Демченко, Ю. Микитина, Н. Мазаракі та ін.

Медіація є корисною у багатьох конфліктах, а особливо тих, що чутливі до збереження стосунків у майбутньому і ризиків репутаційних втрат (сімейних, цивільних, комерційних, трудових тощо).

Поки що в Україні відсутній профільний закон, який регулював би саму процедуру медіації, а також вимоги до освіти та підготовки медіаторів. Для того, щоб стати медіатором, як зазначає Президент Національної асоціації медіаторів України Діана Проценко, необхідно пройти спеціальну підготовку (40 годин) та отримати досвід медіації (220 годин) [3]. Тому найбільш поширеною її формою є так звана судова медіація, яка проводиться у рамках розпочатого в суді провадження по справі суддею чи науковим співробітником цього ж суду, які мають відповідну підготовку медіатора. У результаті спір може взаємовигідно розв'язатися до винесення судового рішення [1].

З досвіду відомо, що конфліктні процеси важко зупинити. Це пояснюється тим, що конфлікт має кумулятивну природу, тобто кожна агресивна дія приводить до ланцюгової реакції і відповідної зворотної дії, причому сильнішої за початкову [2]. Наслідки неправильних або неефективних дій у конфліктах великі і часто руйнівні. Тому важливе місце в медіації відводиться особистості медіатора. За висловом А.Молотникова, «найбільш ефективним медіатором може бути лише та кандидатура, яка володіє юридичними знаннями, має навички психолога і мудрість судді» [4, с.3].

У праці Т.Кузьмініх зазначено, що успіх розв'язання конфліктної ситуації у випадку використання процедури медіації залежить від 3 основних чинників: 1) професіоналізму і особистісних якостей медіатора; 2) специфіки конфлікту; 3) особливостей конфліктуючих сторін [4].

Це означає, що медіатор повинен володіти низкою професійних умінь: налагоджувати зруйновані комунікації, підтримувати їх у важких ситуаціях, спрямовувати конфлікт у конструктивне русло, організовувати і проводити спеціальні переговори, залишаючись нейтральним відносно сторін тощо. Освоюючи основи медіації, необхідно знати особливості сприймання людини людиною, вміти визначати тип співбесідника, володіти психологічними інструментами і навиками ефективної комунікації [2].

Тому навколо проблеми формування медіаційної компетентності сьогодні ведеться чимало дискусій. Правильний підхід до підготовки медіаторів є особливо важливим ще й тому, що більшість людей дуже орієнтовно розуміють (або не розуміють взагалі) сутність медіації як такої. І неправильна дія слабо підготовленого медіатора може не тільки привести до невдачі конкретної процедури, але й створити хибне уявлення про медіацію і дискредитувати її в очах суспільства.

З цієї причини, формуючи медіаційну компетентність юристів (суддів, адвокатів, співробітників поліції тощо), потрібно пам'ятати, що медіація – це міждисциплінарна галузь знань, яка опирається не тільки на право, але й великою мірою на психологію. На цьому наголошує і Т.Кузьмініх. Вона пише, що без психологічних знань підготовка медіатора є неповною і однобічною [4]. Адже в будь-якому спорі сходяться не тільки і не стільки інтереси, скільки позиції, характери, звички і уявлення конкретних людей. Без розуміння цього факту, без уміння розібратися у психологічній складовій конфлікту, неможливо вичерпати спір і добитися стійкої згоди між його сторонами.

Опишемо ланцюжок міркувань, представлених у праці Т.Кузьмініх, щодо зв'язку медіаційної компетентності з психологією: 1) люди цілком можуть не погоджуватися один з одним, не доводячи справу до конфлікту; 2) на відміну від звичайної незгоди, конфлікт характеризується емоціями, які, зазвичай, є «негативними»: це злість, страх, почуття вини і сором; 3) отже, будь-який конфлікт неминуче несе на собі емоційне навантаження; 4) тільки людина, яка набула навиків володіння своїми емоціями, вміє вступати в конфлікти і

вирішувати їх на емоційному рівні; 5) найбільш детально емоційна динаміка вивчена в науці психології; 6) отже, медіація може запозичити у психології найбільш ефективні способи врегулювання конфліктів [4, с.5].

Як бачимо, медіаційна компетентність юриста прямо залежить від його психологічної компетентності. Адже його покликання – служити благополуччю людей, змінюючи їхню правосвідомість і законослухняну поведінку.

Звичайно, до основного професійного інструментарію медіації слід також віднести знання законодавства у відповідній галузі (сімейного, трудового, цивільного права), оскільки в процесі медіації з метою оцінки реалістичності обговорюваних варіантів рішення спору юрист допомагає прояснити правові питання, фіксує домовленості, готуючи відповідні юридичні документи тощо.

Підсумовуючи, зазначимо, що, безумовно, необхідно пам'ятати про ключові відмінності між фахівцями в галузі психології, права і в галузі врегулювання спорів. Але при цьому не менш важливо визнати схожість між ними і вести спільну роботу в пошуку нових творчих методів, обмінюючись досвідом.

Список літератури:

1. Медіація – альтернативне вирішення спорів / О.В.Белінська // Вісник Вищої ради юстиції. – 2011. – № 1 (5). – С.158-173.
2. Пронина Е. В. Психологические основы медиации: новый способ решения проблем: учеб. пособие / Е. В. Пронина, С. Ю. Попова (Смолик); Владим. гос. ун-т им. А. Г. и Н. Г. Столетовых. – Владимир: Изд-во ВлГУ, 2016. – 84 с.
3. Проценко Діана. Медіація: win-win стратегія у розв'язанні спорів [Електронний ресурс]. URL: <http://gohigher.org/mediation>
4. Психологические основы медиации [Електронний ресурс] / Составитель Т.В.Кузьминых. URL: http://methodcentr.ru/forum_2018/4save_restore/3.pdf.

5. Ставлення громадян України до судової системи [Електронний ресурс]. URL: <http://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/stavlennia-gromadian-ukrainy-do-sudovoi-systemy>

Тематика: Юридичні науки

ІСТОРІЯ ІДЕЙ ТА ОСНОВНІ ЕТАПИ РОЗВИТКУ ПРАВ ЛЮДИНИ

Лешишин Ю.С.

Івано - Франківський коледж ЛНАУ,

викладач юридичних дисциплін

jleshishun77@gmail.com

Уявлення та поняття про права людини розпочали формуватися з найдавніших часів розвитку суспільства. Вже в цей період визнавалася актуальність окресленого питання, його важливість для життєдіяльності і окремої людини, і держави загалом. І сьогодні, через багато століть, воно важливе для кожної країни світу. Про це свідчать античні часи, періоди Відродження та Просвітництва, буржуазних революцій, результати світових воєн, демократичні процеси побудови правової держави та визначальні події становлення громадянського суспільства [1, с. 38]. Права та свободи людини і громадянина є центральною ідеєю, що формує нові демократичні стандарти в суспільстві. Вони є історично мінливою категорією, яка еволюціонує разом із суспільством і державою. Підкреслимо, що права і свободи людини – це її природне, невід’ємне надбання.

Природно-правовий і позитивістський підхід.

Як в давньогрецькій філософії, так і в світових релігіях можна знайти принципи, які є основою ідеї прав людини. Але лише в XVIII ст. сформувалася концепція прав людини в сучасному її розумінні: природа наділила людину

певними невід'ємними правами, які не повинні порушуватися державою; дотримання прав людини є необхідною передумовою належного людського існування.

Серед перших історичних документів, що кодифікували права людини, слід відзначити англійські Велику хартію вільностей 1215 року та «Білль про права» 1689 року. Ці документи гарантували права, які могли опинитися під загрозою за певних умов (наприклад, загроза свободі віросповідання), але не містили всеохоплюючої концепції прав та свобод особистості. В той час свободи розглядалися як права, які особи або групи мали згідно з власним соціальним статусом.

Згодом концепція свобод індивіда відокремилася від концепції його соціального статусу та стала розглядатись як право, властиве усім людським істотам. Значну роль в цьому процесі грали іспанські теологи та правовики Франсіско де Вітторія (1486-1546) та Варфоломея де лас Касаса (1474-1566), які розробили доктрину про необхідність визнання прав населення земель, що колонізувалися Іспанією. Інший видатний іспанський юрист, Васкес де Мончоа, обґрунтував теорію природних прав (*ius naturalism*).

Згодом значну увагу привернули ідеї Гуго Гроція, Самюеля фон Пуфендорфа та Джона Локка, що розробили всеохоплюючу концепцію природного права. Жан-Жак Руссо висунув концепцію, згідно з якою монарх отримує владу в результаті «громадської угоди» з власними підданими. Шарль Монтеск'є розробив концепцію розподілу влади. Термін «права людини» (*droits de l'homme*) вперше з'явився у французькій Декларації прав людини та громадянина 1789 року.

Ці теорії були основою для дій населення британських колоній в Північній Америці. Американська декларація незалежності, прийнята 4 липня 1776 року, ґрунтувалася на тому, що всі люди рівні і містила посилення на такі невід'ємні права, як право на життя, свободі та прагнення щастя. Ці ж ідеї відображені у «Біллі про права», прийнятому штатом Вірджинія в тому ж році. Згодом положення Декларації незалежності були прийняті іншими штатами, а

також включені в «Білль про права», що доповнив в 1791 році конституцію США 1787 року. Міжнародна теорія прав людини також отримала розвиток в французькій Декларації прав людини та громадянина 1789 року. Обидві декларації - американська та французька - задумувалися як систематичний перелік універсальних прав людини.

Таким чином, класичні права XVIII-XIX сторіч відносилися до свободи індивіда. Але вже в той час отримала розвиток ідея, що громадяни мають право чекати від власної держави поліпшення умов існування. В деяких європейських конституціях XIX ст. містилися не тільки положення про класичні права людини, але й статті, що покладали на державу відповідальність у сфері зайнятості, соціального забезпечення, охорони здоров'я та освіти. Соціальні права було гарантовано в конституціях Мексики 1917 року, Німеччини 1919 року.

В XIX ст. Європа стала свідком конфліктів, пов'язаних із захистом прав меншостей. Ці конфлікти призвели до ряду «гуманітарних інтервенцій» та вироблення міжнародних гарантій в цій області. Наприклад, Берлінська угода 1878 року зумовлювала міжнародне визнання Балканських держав, що звільнилися від Османської імперії дотриманням прав релігійних меншостей в цих державах.

Позитивістка теорія вироблена як заперечення доктрини природного права між тим ці доктрини можуть представляти суттєвий практичний інтерес. Л. Дюгі, який був критиком теорії природного права зазначає «з'являючись на світ людина володіє певною владою, відомими суб'єктивними правами які є природними індивідуальними правами. Вона народжується вільною, тобто з правом вільно розвивати свою фізичну, розумову діяльність і має право на результати цієї діяльності. Вона має право заставити всіх поважати цю фізичну та розумову свободу, таким чином для всіх виникає зобов'язання поважати вільний розвиток фізичної, розумової діяльності кожного, і цей обов'язок є першооснова права, соціальна норма». Але, продовжує Л.Дюгі, охорона індивідуальних прав всіх робить необхідним індивідуальне обмеження прав

кожного. Звідси випливає, що в індивідуалістичній доктрині правова норма, з одного боку, заставляє всіх поважати індивідуальні права кожного, а з другого – обмежує індивідуальні права кожного, щоб забезпечити охорону індивідуальних прав всіх. «Таким чином відправляються від суб'єктивного права, щоб піднятися до об'єктивного права, суб'єктивне право є основою для об'єктивного права». [1 С. 5-6]

Як бачимо, в такому трактуванні право не розглядається виключно як творіння держави, а має людину в якості природної основи, позитивне (статутне) право і його творець – держава цілком логічно вписуються в правову систему. Слід зазначити, що в різні періоди різні наукові доктрини інколи з діаметральної протилежної позиції оцінювали співвідношення позитивного чи природного права – від їхнього повного заперечення до поглинання один одним.

У середині XX ст. ідея прав людини висвітилася новими фарбами завдяки підняттю її на конституційний рівень. Правда, не всі конституції в країнах світу ґрунтувалися на теорії природного права. Багато з них створювалися на основі юридико-позитивістського підходу до розуміння права, що призводило до ототожнення права і закону, або на основі марксистсько-ленінської теорії (СРСР), відповідно до якої права людини «даруються» державою. Природно-правовий підхід до розуміння прав людини як природних і невідчужуваних, даних від народження, набув закріплення у конституціях США, Франції, Італії, Іспанії.

В другій половині XX століття під впливом міжнародних документів про права людини відбулося зм'якшення історичного протистояння природно-правового і позитивістського (що ототожнює право і закон) підходів до права, навіть їхнє зближення, що відбилося у конституційній і судовій практиці держав. Позитивістський підхід до природи прав людини, взаємовідносин держави та особистості, що міститься в конституціях Австрії, ФРН, переборов розрив з моральними, особистими, соціальними цінностями і попрямував

шляхом позитивного закріплення природних прав і принципів, їх охорони і захисту.

І це зрозуміло. Належність людині прав від народження передбачає захист і забезпечення їх державою, що потребує законодавчого формулювання. Відтак, обмеження влади держави правами людини не применшує її роль. Права людини, не закріплені в позитивному праві (законодавчих актах), ускладнюють здійснення державою функції їх охорони і захисту.

Каталог природних і громадянських прав і свобод людини поповнився соціально-економічними і соціально-культурними правами і свободами в ряді конституцій XX ст. (Мексиканські Сполучені штати, 5 лютого 1917 р.; Італійська Республіка, 2 грудня 1947 р. та ін.), у внесених доповненнях і поправках у старих конституціях. Соціальні, економічні та культурні права знайшли нормативне вираження у Загальній декларації прав людини 1948 р. і особливо Міжнародному пакті про економічні, соціальні і культурні права 1966 р.

Ідея прав людини виникла з необхідності захищати індивіда від зловживань державною владою. Тому перша ідея прав людини фокусувалася на обов'язках держави утримуватись від певних дій. Іншим джерелом ідеї прав людини є уявлення про те, що необхідно людській істоті для гідного існування. В цьому відношенні права людини є для держави орієнтиром у прийнятті мір, направлених на всебічний розвиток особистості.

По цінностях права людини, займають центральне місце і домінують над всіма іншими. При демократичному режимі права людини є найважливішим соціальним і політико-юридичним інститутом [3 С. 239 – 271]

Отже, можна констатувати, що кожному щаблю історичного розвитку прав і свобод притаманна юридична концепція людини як суб'єкта права і відповідні уявлення про її права й обов'язки, свободи і несвободи.

Список літератури:

1. Бисага Ю.М., Палінчак М.М., Бєлов Д.М., Данканич М.М. Права людини. – Ужгород, 2003.- 189 С.

2. Кавун. В. Правова природа і особливості міжнародних правозахисних механізмів реалізації конвенції з прав людини // Вісник Львів. Ун-ту. 2000. Вип.
3. Крегул Ю. І. Права і свободи людини: [навч. посіб. для студентів вузів] / Крегул Ю. І., Ладиченко В. В., Орленко О. І. – К. : Книга, 2004. – 288 с.
4. Скакун О. Ф. Теорія держави і права (енциклопедичний курс) : [підруч. для студентів вузів] / О. Ф. Скакун. – Х. : Еспада, 2006. – 776 с
5. . Цвік М. В. Загальна теорія держави і права: [підруч. для студентів вузів] / ред. Цвік М. В., Петришин О. В., Ткаченко В. Д. – Х. : Право, 2002. – 430 с/

Тематика: Психологічні науки

ЕКОЛОГІЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

Лисиця А.В.

Рівненський державний гуманітарний університет, професор кафедри екології, географії та туризму, д.б.н., e-mail: lysysya@ukr.net

Аналізуючи сучасний стан впливу медіа простору на студентів і навчальний процес у закладах вищої освіти (ЗВО) можна виділити кілька ключових моментів. Останні два десятиліття ми живемо в інформаційному суспільстві, а основним джерелом інформації став Інтернет. Сучасне покоління студентів виросло вже в цифровому світі. Вільний доступ до якого приніс як незлічену кількість переваг, так і певні проблеми.

Стрімке зростання обсягів наукової інформації, новітніх технологічних досягнень у поєднанні з запровадженням в багатьох ЗВО нових спеціальностей і навчальних дисциплін, недостатня підготовленість у зв'язку з цим викладачів і матеріально-технічної бази призвело до того, що основним джерелом інформації став Інтернет, Вікіпедія.

Що характерне для сучасного інформаційного світу?

Свідоме спрощення наукового або навчального матеріалу, бо автори в боротьбі за увагу читачів чудово розуміють, що більшість з них не захоче і не буде читати складне.

Засилля соціальних мереж і їх «беззаперечний авторитет».

Засмічення інформаційного простору неякісною та недостовірною інформацією, в т.ч науковою.

Інтернет успішно продукує інформаційні віруси (не плутати з комп'ютерними), що діють на психіку, як біологічні віруси на тіло.

Розгубленість перед великим масивом інформації при пошуку по ключовим словам, що може негативно впливати на працездатність, ефективність, фізичний та емоційний стан людини.

Висока вартість друкованої продукції, хоча і вона, за відсутності кваліфікованого рецензування, не гарантує якості та наукової достовірності.

Що притаманне тим, хто продукує навчальну і наукову інформацію?

Динаміка інформаційної епохи в поєднанні з браком фінансування й часу, необхідністю пошуку «сенсаційних» тем для грантових проєктів штовхає вітчизняних науковців на публікацію або використання неперевіреної інформації, посилення на сумнівні літературні джерела і сайти.

В Україні набула поширення наукова безвідповідальність, яка за своїми масштабами скоро може сягнути рівня безвідповідальності та безпринципності, що притаманні частини журналістської спільноти і мас-медіа.

Свобода інформації – одне з головних досягнень незалежної України. Проте, не все тут так просто та беззаперечно, в тому числі й в сфері вищої освіти. Якість освітньо-наукового інформаційного простору країни – це не проблема чийсь смаків чи уподобань, від цього залежить майбутнє молодого покоління, безпека та ефективність держави. Враховуючи специфічне розуміння поняття свободи багатьма нашими співвітчизниками, ми можемо спостерігати справжній хаос (інколи свідомо керований) в інформаційному просторі.

Що притаманне споживачам інформації?

Частина суспільства легко піддається всіляким маніпуляціям з інформацією і свідомістю. Наразі відбувається майстерне «вплетення» в інформаційне мереживо правди, напівправди, відвертої неправди, необхідних маніпулятору ідей і мемів, замовчування фактів або їх спотворена інтерпретація, акцентування уваги лише на окремих моментах або малозначущих деталях, специфічне розставляння наголосів і т.д. Зрозуміло, що все це призводить до неадекватного сприйняття дійсності окремими категоріями громадян, зокрема і частиною студентської молоді.

Разом з тим, добре відомо, що значна складова особистого психічного життя конструюється з власних уявлень, ілюзій, міфів, суб'єктивних оцінок, суджень і... помилок. Історично, мозок людини добре підготовлений не лише до сприйняття міфів, а й прийняття їх як керівництва до дії. Сучасний інформаційний простір дає людині можливість знайти підтвердження чому завгодно. Хочеш – знайдеш «переконливі докази», що все чорне насправді є білим, а хочеш – навпаки. Для багатьох людей світ, що стрімко змінюється, стає все менш і менш зрозумілим, це викликає відчуття відставання від життя та певного дискомфорту. Тому виникає потреба в «простій і зрозумілій» інформації або «самоконсервації» в світі комфортних уявлень і зручних міфів.

На цей феномен звертав увагу ще майже дев'яносто років тому автор есе «Повстання мас» відомий іспанський філософ Х. Ортега-і-Гассет. Він вважав, що сучасна цивілізація ставить перед людиною настільки складні завдання, а шляхи вирішення їх настільки невизначені, що людина нерідко прагне уникнути прийняття рішень, поринаючи у світ міфів та ілюзій.

З позицій антропогенезу варто зазначити, що людина в процесі тривалої біологічної еволюції завжди була максимально «націлена» на здобування інформації. Від цього залежало виживання, соціальний статус, продовження роду, безпека та ін. Споживати якомога більше інформації, «полювати» на неї – цілком біологічно виправдано для людини. Обмежений доступ до інформації в попередні часи залишав людині більше часу для її аналізу та критичного осмислення. Останні два-три десятиліття можна спостерігати явище коли

пересічна людина «потопає в морі інформації» (інформаційна революція) і втрачає здатність самотійно мислити. Точніше, вона продовжує вважати що мислить самотійно, а не є суб'єктом нав'язаної кимось системи координат, понять і цінностей.

На відміну від голоду, стихійних лих, епідемій, війн людство вперше зіткнулося з проблемою «інформаційного перенасичення» та «інформаційної втоми». Мозок людини, відчуючи свою безпорадність, вже не може впоратися з проблемою самотійно, тому, ймовірно, скоро віддасть її «на відкуп штучному інтелекту».

Фізіологам відомо, що для «якісної» роботи головного мозку, ясної свідомості, більш важливим є обмеження інформаційного потоку ніж його надлишок. В процесі еволюції нервової системи сформувались ефективні структури попереднього аналізу інформації, яка надходить від мільйонів рецепторів. Периферична нервова система, нижчі відділи центральної нервової системи (ЦНС) та підкоркові структури головного мозку проводять первинну обробку, оцінювання інформації і приймають рішення щодо адекватного реагування. Тому, зазвичай, ми усвідомлюємо лише найважливішу інформацію, яка вимагає безпосереднього втручання вищих відділів мозку.

Хоча ЦНС людини продовжує еволюціонувати весь час, але темпи цієї еволюції в силу відомих біологічних причин не можуть встигнути за «вибуховим збільшенням» інформаційних потоків в принципі. Захлинаючись у морі інформації мозок в значній мірі втрачає здатність її контролювати і мислити критично. У частини студентської молоді створюється ілюзія «всезнання і всерозуміння», а в якості «бонусу» формується інтернет-залежність. На додачу, наявність в інформаційному просторі, особливо в цифровому, значної кількості неправдивої наукової інформації остаточно дезорієнтує студентів під час самотійного опрацювання навчального матеріалу.

Що в даній ситуації можна зробити? Наразі є досить прості рекомендації.

При розробці програм дисциплін, навчально-методичних комплексів доцільно в «списку літератури» давати посилання на перевірені сайти. Формувати у студентів інформаційну етику, критичне ставлення до джерел інформації. Вчити їх розпізнавати та викривати технології маніпуляції свідомістю й інформацією, технології псевдонаукової міфотворчості, технології дезорієнтації молоді в інформаційному середовищі і використання її необізнаності. Виховувати у студентів не лише критичне сприйняття інформації та інформаційну толерантність (стійкості), а й навички захисту від маніпулятивних впливів. Розробляти свого роду інструкції для викладачів і студентів з «Техніки інформаційної безпеки». Створювати у ЗВО реально діючі структури інформаційної гігієни та інформаційної профілактики. Давати студентам розуміння того, що цифрова екосистема сама по собі не спрямована проти людини, але вільний доступ до маніпулятивних технік дозволяє окремим зацікавленим особам або певним спільнотам досягати своїх прагматичних цілей.

Отже, підсумовуючи все вищенаведене, можна сказати, що всі ці рекомендації можуть так і залишитися на рівні окремих побажань, які якщо й будуть застосовуватися у ЗВО, то фрагментарно і безсистемно. Тому, на нашу думку, на часі стоїть питання доцільності запровадження у вищій школі нової окремої навчальної дисципліни – інформаційної екології, або екології інформаційного простору.

ФОРМУВАННЯ МОДЕЛІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ

Литвин А.А.

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

380992654219

ann.litvin21@gmail.com

У всьому світі безперервно відбувається розвиток різних концепцій та впровадження все нових принципів модернізації управління для досягнення ефективності цього виду діяльності. Саме завдяки цьому Україна не має гострої необхідності створювати особливу, неподібну до інших систему публічного управління, а може скористатися досвідом передових країн, беручи до уваги найкращі зарубіжні тенденції та практики.

У XIX столітті, в епоху відкриттів науково-технічного прогресу відбувається формування нових ідей державного управління у розрізі їх застосування в суспільних процесах. У цей період закладено принципи здійснення управлінського впливу на державному рівні, а саме перехід від «вимагати та наказувати» у напрямку до «показувати на своєму прикладі та заохочувати».

Для того щоб чітко сформулювати головні аспекти моделі публічного управління, яку можна було б застосовувати у сучасній Україні з урахуванням національних особливостей, необхідно розглянути 3 основні, базові теорії державного управління, що є основоположними у процесі розвитку багатьох передових країн.

Однією з перших концепцій публічного управління є класична теорія менеджменту, що поєднує в собі досить жорсткі, структуровані, формальні принципи. Дана теорія розглядає здійснення організації управління як

ієрархічну систему, у якій координацію всіх процесів здійснює безсумнівний лідер. Сутність теорії будується на логічно-послідовних правилах із дотриманням закону. Незважаючи на те, що дана концепція має суттєві розбіжності з характерними сучасними принципами управління, вона все ж є основоположною у процесі розвитку державного врядування, оскільки забезпечує стійкість управлінської системи і наступність традиції [1].

З плином часу стає зрозумілим той факт, що лише жорсткі принципи та чітка ієрархія не здатні сприяти високому рівню розвитку публічного управління країни. Дотримання закону та статутів формує ґрунт для функціонування великого державного механізму, проте не гарантує досягнення високого рівня ефективної діяльності державного службовця. Через це виникає потреба у формуванні нової теорії публічного управління.

На зміну класичній теорії приходить концепція New Public Management (NPM), зміст якої полягає у перенесенні найефективніших способів ведення бізнесу на управління державою. Побудова даної теорії ґрунтується не на дотриманні непорушних правил та виконанні законів, а на ефективному досягненні цілей та, як наслідок, отриманні позитивних результатів. Наразі більше ніж у 70 країнах світу панує концепція New Public Management [2].

Поступово у процесі розвитку суспільних відносин публічне управління передових країн переорієнтовується з теорії NPM на принципи моделі Good Governance. В основі даної концепції лежить безперервна взаємодія між представниками бізнесу, влади та суспільства. Ідея цієї моделі полягає у зниженні ступеня соціальної нерівності, подоланні проблем бідності, обмеженні ролі держави та державних службовців у бізнес-процесах, зростанні уваги держави і бізнесу до суспільних проблем. Справедливо зробити висновок, що Good Governance можна охарактеризувати як модель демократичного управління, де відбувається постійна взаємодія між представниками влади, суспільства та бізнесу, а їх відносини побудовані на відкритості, прозорості, справедливості та підзвітності. Таким чином можна підсумувати, що концепція

«доброго врядування» є концепцією сильної державної влади, яка діє разом з інститутами громадянського суспільства.

Державне управління сучасної України тільки починає набирати обертів у формуванні нового вектору свого розвитку. Орієнтуючись на західні тенденції, Україна все одно має ряд суттєвих проблем, що не дозволяють їй подолати системну кризи державного апарату та дотримуватися свого стратегічного курсу, направленого на європейську інтеграцію. Основні проблеми, які постають на заваді розвитку державного управління країни викладені у Розпорядженні Кабінету Міністрів України про «Деякі питання реформування державного управління України»:

- відсутність потужного політичного лідерства та недостатній рівень координації реформування державного управління на політичному рівні;

- недостатній рівень якості державної політики у різних сферах, законодавчої та нормативної бази (формування політики та розроблення законодавчих актів на основі ґрунтовного аналізу, участь громадськості, цілісність і послідовність дій та рішень Кабінету Міністрів України у цілому);

- нестача на керівних та інших посадах державної служби висококваліфікованих кадрів, які є важливими для розроблення та проведення національних реформ і здатні долати виклики реформування у різних галузях;

- високий рівень корупції в системі державної служби, що є перешкодою для ефективного та результативного державного управління [3].

Однією з головних проблем України до недавнього часу була відсутність контролю суспільства за державними структурами та громадської участі у прийнятті рішень, але президентські та позачергові парламентські вибори до Верховної Ради у 2019 році продемонстрували тенденцію до зростання підприємницької активності. Явка виборців під час обрання Президента України досягла рекордних показників та склала 62%.

Якість управлінських рішень в органах державної влади в першу чергу визначається процесами цілепокладання – а саме, цілеформування і цілереалізації. Від того, наскільки чітко артикульовані цілі, наскільки вони є

досяжними, а також наскільки чітко визначено шляхи їх досягнення, проаналізовано і задіяно наявні ресурси і можливості, залежить досягнення мети державного управління – зростання якості життя громадян країни. Такі завдання потребують пошуку моделей публічного управління, які містили би вб матриці досягнення цілей. В епоху постмодерну знов набуває своєї актуальності концепція «управління за цілями, результатами» (МВО – Management by Objectives) авторства П. Друкера, яка була ним розроблена у середині 1960-х рр. Автор вважав, що її застосування створює умови для підвищення ефективності організацій. В цій концепції діяльність працівників публічної адміністрації оцінюється не за процесом, а за результатом, який, в свою чергу, розуміється як досягнення цілі, завдання. По суті така концепція є найефективнішою на етапі реформ, а її реалізація постає універсальним засобом боротьби з корупцією, розкраданням ресурсів, з неефективністю системи державного управління [4].

За умов подолання наведених вище проблем Україна матиме змогу піднятися на новий щабель формування дієздатного механізму державного управління. Умовою розвитку орієнтованого на результат апарату управління є формування власної моделі державного врядування з використанням найкращих зарубіжних тенденцій та врахуванням національних особливостей.

Варто зазначити, що той тип державного управління, який наразі панує в країні, є не актуальним в умовах безперервного розвитку суспільства. Він не є подібним до концепції New public Management або до моделі Good Governance, які характеризуються найвищим рівнем розвитку соціально-економічного механізму держави, зорієнтовані на задоволення потреб громадян та засновуються на демократичних засадах. Концепція, що властива сучасній Україні, більш подібна до класичної моделі державного управління, яка вже втратила свою актуальність [5].

Подолати застарілий механізм та створити ефективний апарат публічної служби України можливо, якщо розглядати реформування сфери державного

управління у розрізі синтезу здобутків концепцій New public management, Good Governance та сучасних актуальних течій в публічному менеджменті.

Нова модель державного врядування України повинна в першу чергу будуватись на принципах, які допоможуть їй подолати системну кризу та побудувати конкурентоспроможну державу. Приватизація та усунення надмірного рівня регулювання економіки з боку держави, запозичення методів менеджменту зі сфери приватного бізнесу в сектор громадського управління, використання інформаційних технологій, децентралізація та орієнтованість на запити громадян є необхідними складовими нової концепції управління. Для побудови якісного та справедливого державного управління Україні необхідно активізувати залучення громадськості до прийняття та реалізації державних рішень, підтримувати розвиток інститутів громадянського суспільства, забезпечити прозорість та підзвітність державних структур. Ключовим принципом сучасної ефективної системи публічного управління є орієнтація на досягнення чітко визначеного результату. Діяльність державних службовців повинна бути спрямована на досягнення цієї мети, саме цілепокладання спонукатиме їх до підвищення кваліфікації та набуття сучасних управлінських компетенцій, а також до здійснення перетворень у сфері управління державою.

Список літератури:

1. Ліпкан В. А. Теорія управління в органах внутрішніх справ: навч. посіб / В. А. Ліпкан. — Київ : КНТ, 2007. — 884 с.
2. Солових В. П. Становлення та загальна характеристика сучасних моделей державного управління [Електронний ресурс] / В. П. Солових // Харківський регіональний інститут державного управління Національної академії державного управління при Президентові України, м. Харків. — 2014. — Режим доступу до ресурсу: http://nbuv.gov.ua/jpdf/Pubupr_2014_1_5.pdf.
3. Деякі питання реформування державного управління України : Розпорядження Кабінету Міністрів України зі змін. та допов. станом на 24.10.2018. — К., 2018.

4. Болотіна Є. В. Сучасні західні концепції управління та моделі публічного адміністрування / Є. Болотіна, А. В. Нікітенко // Донбаська державна машинобудівна академія. – 2017. – № 1. – С. 96–99.

5. Стрілець Ю. П. Принцип підконтрольності в концепції "Good Governance" [Електронний ресурс] / Ю. П. Стрілець. — 2011. — Режим доступу до ресурсу: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/apdu/2011-2/doc/4/15.pdf>.

Тематика: Економічні науки

ВИМОГИ ДО ОЦІНКИ МАТЕРІАЛЬНИХ ЗАПАСІВ

Литвин Т.А.

Харківський національний технічний університет сільського господарства
імені Петра Василенка, студент РВО «Магістр» *

Для безперебійного здійснення виробничого процесу будь-якому підприємству потрібні матеріальні запаси, до яких, зокрема, належать виробничі запаси (сировина, матеріали, паливо, запасні частини, будівельні матеріали, насіння і корми, мінеральні та органічні добрива, отрутохімікати і гербіциди та ін.), малоцінні та швидкозношувані предмети (господарський інвентар, спецодяг, спецвзуття та ін.). Затрати матеріальних ресурсів переважають у витратах більшості підприємств і вимагають особливої уваги управлінців.

Великого значення в управлінському обліку набуває оцінка матеріальних витрат. На практиці використовуються такі види оцінок матеріальних запасів як ФІФО, ЛІФО, середньозваженої собівартості, ціни продажу, ціни заміщення, нормативних витрат, трансфертні ціни [1, с.120; 2, с.121; 3, с.241; 4, с.64; 5, с. 208]. В зарубіжній практиці управлінського обліку існують і інші методи

* Науковий керівник – Маренич Т.Г., д.е.н., професор, завідувач кафедри

оцінки запасів, зокрема ХІФО, ЛОФО, оцінка за твердими цінами, за цінами придбання, за цінами дня, за обліковими цінами [1, с.122-123].

При використанні методу ЛІФО оцінка сировини і матеріалів виконується за цінами останнього придбання. Розрізняють періодичний і безперервний ЛІФО-методи. Періодичний ЛІФО-метод дає орієнтовний розрахунок вартості витрачання матеріальних ресурсів виходячи з умови оцінки кінцевого залишку за цінами початкового залишку. В безперервному ЛІФО-методі витрати матеріалів оцінюють після кожного їх відпуску у виробництво або продаж. В результаті загальна сума витрат розраховується точніше [1, с.120-121].

Метод ФІФО передбачає, що витрачання сировини і матеріалів оцінюється в послідовності цін придбання.

Система середньозважених цін передбачає проведення розрахунків встановлення середніх для даного облікового періоду цін по кожному найменуванню запасів.

Ціна заміщення використовується для прийняття рішень. Будь-яка видача матеріальних цінностей зі складу призводить до необхідності їх заміщення. В цьому випадку бухгалтера-аналітика цікавлять не всі ціни, що склались, тобто минулі, а майбутні витрати на сировину. Витрати на матеріали, що будуть у майбутньому проведені, прийнято називати диференційованими, а ціну на сировину, що відпускають – ціною заміщення. Система цін заміщення, на думку Карпової Т.П., відображає рівень цін на даний і плануємий відрізок часу та найбільш достовірна при аналізі звіту про прибуток і збиток [2, с.122].

Трансфертна ціна – це ціна, яка використовується для визначення вартості полуфабрикатів (продукції виробничих підрозділів) або послуг, що передаються одним центром відповідальності іншим центрам відповідальності всередині підприємства [2, с.123]. За методикою розрахунку трансфертні ціни поділяються на ринкові і затратні.

При методі ХІФО товарно-матеріальні цінності списуються на витрати підприємства за найвищою ціною незалежно від послідовності придбання. Різницю відносять на фінансові результати діяльності підприємства [1, с.122].

В системі оцінки ЛОФО списання витрат матеріалів відбувається за мінімальною ціною придбання даного матеріалу чи товару незалежно від того, коли вони придбані. Різниця між обліковою і фактичною вартістю ресурсів також відноситься на фінансові результати [1, с.122].

Як видно, різні методи оцінки матеріальних запасів по різному впливають на величину витрат та фінансових результатів діяльності підприємства. Тому управлінцям треба зважено підходити до вибору методу оцінки матеріальних цінностей.

Вибір методу оцінки матеріальних запасів повинен відповідати наступним вимогам:

- відповідати регламентуючим документам складу витрат, які включаються у собівартість продукції (робіт, послуг);
- відображати облікову політику підприємств щодо оцінки майна;
- виступати основним елементом у прийнятті рішення «закуповувати чи виробляти»;
- бути узгодженим з системою контролю виробничих витрат.

Перераховані вимоги містять протиріччя, і ні одна з систем (методів) оцінок не може їх задовольнити. Як стверджує Карпова Т.П., протиріччя визначаються різними цілями оцінки товарно-матеріальних цінностей, що відпускаються. Це такі напрями:

1. Для розрахунку прибутку і оцінки запасів у фінансовій звітності минулі витрати на матеріали узагальнюють за напрямками витрачання. Потім вони входять у собівартість реалізованої продукції і складають частину оцінки запасів нереалізованої продукції (на складі, в дорозі).

2. Для прийняття рішень та встановлення ціни на продукцію прогнозують витрати на матеріали майбутніх періодів [2, с.121].

Отже, з вище викладеного можна зробити висновок, що цілям зовнішньої бухгалтерської звітності відповідають методи, які ґрунтуються на минулих витратах матеріальних запасів. А для управлінського обліку необхідною є інформація про майбутні витрати матеріалів і сировини.

Список літератури:

1. Ивашкевич В.Б. Бухгалтерский управленческий учет: [Учебник для вузов] / В.Б.Ивашкевич. – М.:Экономистъ, 2003. – 618с.
2. Карпова Т.П. Управленческий учет: [Учебник для вузов] / Т.П.Карпова.-2-е изд., перераб. и доп. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2004. – 351с.
3. Голов С.Ф. Управлінський облік: [Підручник] / С.Ф.Голов. – К.: Лібра, 2003. – 704с.
4. Лень В.С. Управлінський облік: [Навч. посіб.] / В.С.Лень. – К.: Знання – Прес, 2003. – 287с.
5. Маренич Т.Г. Бухгалтерський облік в агроформуваннях : [Підручник] / Т.Г.Маренич / За ред. В.Я.Амбросова. – 2-е вид., доповн. і перероб. – К.: ВД «Професіонал», 2005. – 896с.

Тематика: Економічні науки

ТЕНДЕНЦІЇ ПРОЦЕСУ РЕЄСТРАЦІЇ ГЕОГРАФІЧНИХ ЗАЗНАЧЕНЬ ПОХОДЖЕННЯ ТОВАРІВ В УКРАЇНІ

Литвин О.В.

к.т.н., доцент

Максименко І. С.

магістрант

Національний технічний університет України «Київський політехнічний
інститут імені Ігоря Сікорського

В сучасних умовах ринку інтелектуальна власність стала важливим фактором успішного розвитку суб'єктів господарської діяльності. На протязі останніх трьох років нарешті українські виробники зрозуміли значення та необхідність реєстрації географічних зазначень походження товарів для просування своїх товарів на ринки інших країн. Відповідно до інформації

Держслужби інтелектуальної власності України на 2019 р. зареєстровано 42 кваліфіковані зазначення походження українських та зарубіжних товарів, що охоплюють мінеральні води та алкогольні напої. З 01.01.2016 р. в Україні охороняються 3067 географічні зазначення ЄС, які охороняє Україна відповідно до Угоди про асоціацію. В Угоду про асоціацію з ЄС включено лише 9 українських географічних зазначень, в т.ч. вина Сонячна Долина та Новий Світ, які мають більш політичне, ніж економічне значення, оскільки вони походять з окупованого Криму. Для 15 українських товарів протягом 10 років не припиняється використання географічних зазначень, тотожним зареєстрованим в ЄС.

Реформа інтелектуальної власності в Україні просувається вкрай повільно та здебільшого зводиться до підвищення зборів за реєстрацію та надання охоронних документів. Україні необхідно змінити законодавство в сфері географічних зазначень та навчити використовувати та захищати виробників, держслужбовців, експортерів, які працюють із географічними зазначеннями.

На сьогоднішній день, досі діє Закон України «Про охорону прав на зазначення походження товарів» від 16.06.1999 № 752-XIV. У той же час законопроект про внесення змін до закону 1999 року "завис" в парламенті - він був прийнятий лише в першому читанні в березні 2018 року.

У квітні 2019 р. Міністерство аграрної політики та продовольства затвердило перелік восьми пріоритетних продуктів, що потенційно можуть бути зареєстровані як географічні зазначення в Україні та ЄС. Але з 2023 р. від низки назв продуктів, які є захищеним географічним зазначенням, доведеться відмовитися. Наприклад, сир фета в Україні виробляють близько двадцяти підприємств – великих і малих.

В Україні за підтримки ЄС діє проект "Підтримка розвитку системи географічних зазначень в Україні" для популяризації серед виробників географічних зазначень, значення їх захисту, реєстрації, впливу на виробників. Є Фейсбучі сторінка «Geographical Indications in Ukraine/Географічні зазначення в Україні», яка містить інформацію, доступну для виробників щодо

можливостей та економічного зиску, пов'язаного з використанням географічних зазначень. Цей проект займається консультаційною та технічною підтримкою реєстрації geographical indications (GI), а безпосередньо ініціаторами реєстрації повинні виступати асоціації виробників. Цьому сприяють створення відповідних асоціацій виробників аутентичних продуктів, створені для управління географічним зазначенням [1, с.3]. Наприклад, проект сприяв створенню кількох Асоціації виробників традиційних продуктів, наприклад карпатських високогірних сирів і допоміг підготувати документи на реєстрацію GI, заявку подала асоціація. Вже і в деяких ОДА (наприклад, Чернівецька) зрозуміли необхідність підтримки виробників традиційних продуктів. Місцевої агенції регіонального розвитку проводять семінари для виробників, запрошують експерти, які досліджують, чи виробники дотримуються затвердженої специфікації, норм санітарно-гігієнічних настанов та вимог до простежуваності, що покладені в основу плану контролю за географічним зазначенням.

Першою була Асоціація виробників традиційних карпатських високогірних сирів, створена з метою управління географічним зазначенням "гуцульська овеча бриндзя". Її було зареєстровано 31.08. 2018 р. 27.02.2019 р. відбулися установчі збори Асоціації виробників мелітопольської черешні. Це означає, що стало ще більше підстав, аби географічне зазначення "мелітопольська черешня" було зареєстровано. Торік було зареєстровано Асоціацію виробників традиційних карпатських високогірних сирів з метою управління географічним зазначенням "гуцульська овеча бриндзя", а в цьому році зареєстровано Асоціацію карпатських ватагів, створену з метою управління географічним зазначенням "гуцульська коров'яча бринза". В лютому 2019 р. створено Асоціацію виноградарів та виноробів "Придунайська Бессарабія" - першу в Україні асоціацію виробників вина, що опікуватиметься розвитком зони виноробства, реєстрацією та контролем географічних зазначень щодо вина, першим з яких стане вино з географічним зазначенням "Ялпуг". 19.02.2019 р. зареєстровано Асоціацію карпатських ватагів, яку створено з

метою управління географічним зазначенням "гуцульська коров'яча бринза", і це вже друга асоціація такого типу. 12.02.2019 р. херсонські кавуни стали на крок ближчими до реєстрації географічного зазначення, бо в Херсоні відбулася установча конференція Асоціації виробників херсонського кавуна. Сім організацій-засновників представляють баштанництво, експортну діяльність і науково-дослідну сферу. До речі, в ЄС лише один-однісінький кавун захищений як ГЗ, а саме – Anguria Reggiana, тобто кавун походженням з регіону Reggio Emilia (район між Пармою і Моденою). Процес його реєстрації тривав рік, і був довершений у листопаді 2016 р. Тож наші херсонські кавуни після реєстрації ГЗ на національному рівні мають всі шанси також зайняти місце в ЄС поряд з італійською «ангурією».

В ЄС існує три варіанти маркувань GI, а саме: PDO (protected designation of origin) - захищене вказівку місця походження, PGI (protected geographical indication) - захищене географічне зазначення і TSG (traditional specialties guaranteed) - гарантія традиційності [2, с.80].

Перші 10 географічних зазначень GI PDO, які можуть бути зареєстровані в Україні після угоди, будуть включати два сири, два фрукта, п'ять алкогольних напоїв і мед. В будь-якому разі, реєстрація географічних зазначень на національному рівні є обов'язковою передумовою для реєстрації і захисту їх на європейському, навіть якщо країна не входить до складу ЄС.

У ЄС 15% експорту продовольчих товарів та напоїв у 2017 р. склали товари з географічними зазначеннями. В Україні все ще традиційні продукти складають мізерну частку експорту. Україні все ще потрібно знайти своє місце в цій частині міжнародного ринку, бо дуже мало українських аутентичних продуктів відомі європейському споживачу. Географічні зазначення можуть також посприяти розвитку агротуризму та є гарним стимулом для місцевих виробників посилити співпрацю. Розвиток реєстрації географічних зазначень може сприяти реформі інтелектуальної власності в Україні, яка просувається повільно.

В ході перевірки експерти досліджували, чи виробники дотримуються затвердженої специфікації, норм санітарно-гігієнічних настанов та вимог до простежуваності, що покладені в основу плану контролю за географічним зазначенням.

Список літератури:

1. Литвин О.В., Гаврушкевич Н.В. Формування інституцій інноваційного використання географічних зазначень в Україні // Матеріали науково-практичної конференції «Створення, охорона, захист і комерціалізація об'єктів прав інтелектуальної власності» 26 квітня 2019. –Київ: КПІ ім.Ігоря Сікорського, Видавництво «Політехніка», 2019, с.24-28.

2. Литвин О. В. Набуття прав та реєстрація географічного зазначення походження товарів [Електронний ресурс] : Навчальний посібник / О. В. Литвин ; КПІ ім. Ігоря Сікорського. – Електронні текстові дані (1 файл: 11,98 Мбайт). – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського. – 2017. – 198 с. – Назва з екрана. – Доступ: <http://ela.kpi.ua/handle/123456789/21340>

Тематика: Філософські науки

ІДЕАЛИ МІФОЛОГІЧНОЇ ДОБИ В ДОСЛІДЖЕННЯХ М. ЕЛІАДЕ

Литовченко В.П.

ВП НУБіП України «Ніжинський агротехнічний інститут», кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін

Проблема досягнення індивідуальних чи масових ідеалів гостро постає на кожному етапі розвитку людського суспільства. Це й не дивно, адже ідеал являє собою уявлення про найвищу досконалість, котра як взірець, норма і мета визначає спосіб і характер діяльності людини або соціальної групи. Архаїчне

суспільство теж не стоїть осторонь цих процесів, хоча особливості міфологічного мислення наклали на нього своєрідний відбиток.

Справа в тому, що ідеали, які демонструє міф, своїм вістрям направлені в минуле, тоді як нинішні ідеали відшукують своє втілення переважно у майбутньому. Здатність віднаходити контури майбутнього у тому, що колись було реальним, трактується як історична інверсія; представлена вона численними сюжетами про про рай, Золоту добу, про героїчну пору, про прадавню правду, а також пізніші уявлення про природний стан, природжені права та інші. Цьому є логічне пояснення, адже минуле, яким би несприятливим і небезпечним не було, залишається реальним і знаним, з своїми «позитивними» сторонами на відміну від не передбачуваного майбутнього.

Саме цю здатність, звернення до священного часу початків (*in illo tempore*) угорський дослідник М. Еліаде пропонує взяти за висхідну основу людської екзистенції архаїчних цивілізацій. Саме там, на початку творення та існування всього сущого, спостерігаємо народження впорядкованого Космосу з царини Хаосу, відшуковуємо цінності та ідеали давньої людини. Ця дата аж ніяк не локалізована хронологічно і навряд чи зможе бути визначена взагалі коли-небудь, адже вона є породженням найглибших пластів людської свідомості. Основна ж її суть полягає в тому, що події, пов'язані з нею і зафіксовані в міфі, дійсно відбулися для давньої людини, вони реальні, тому їх потрібно пам'ятати заради життя, вони мають бути реактуалізовані за допомогою обрядів та ритуалів, щоб не допустити забуття, яке може стерти всі людські надбання, втративши тим самим смисл цього життя. «Міфологічний час, який ми прагнемо періодично реактуалізувати, - це час, освячений присутністю Бога, і можна сказати, що прагнення жити в присутності Бога і в досконалому світі (бо він щойно народився) відповідає ностальгії за райським станом» [1, с. 49].

Все, що є благим для людини з'являється на початку. Першим кроком може виступати поява території священного простору, його центрального місця. Саме з ним пов'язане проживання людського колективу, орієнтація в

космічному хаосі, його сакральний центр. В які б «мандри» не пускався людський колектив в пошуках задоволення життєво необхідних потреб, вона завжди віднаходила знак, який символізував акт творення світу, священну символіку центру. Це могло бути, що завгодно – географічне вивіщення території, наявність значної водойми чи дрімучих заростей, їх комбінації. З ними пов'язане те особливе, яке зачаровувало, приваблювало, лякало людську істоту. Така сакральна територія відома всім народам світу. У слов'ян сакральними місцями могли виступати недоторкувані священні гаї, водойми, пагорби. До них йшла людина за допомогою, порадою, захистом, так як все благо і руйнівне має одну висхідну точку.

Разом з тим, саме проживання людини в сакральному просторі асоціюється з райським періодом життя людей, характеризується задоволеністю всіх їх потреб та бачень, особистим безсмертям. Оптимістичні картини давнього минулого знаходимо в усіх народів земної кулі. Порушення ідеального стану існування соціуму відбулося внаслідок здійснення забороненого вчинку одного з членів спільноти, що призвело людей до смертності, статевого життя та праці. Цей непоправний вчинок, з одного боку, позбавив остаточно людину перебування у раю, а з іншого, дав можливість продовжити життя, але вже в некомфортних, несприятливих умовах. В міфологічних сюжетах ця драма постає через загибель божественної істоти із тіла якої вирости коренеплоди, фруктові дерева та інші культури. Тут загибель, смерть дає життя чомусь новому. Пам'ять про цю ситуацію людини яка впала в гріх є знаковою, адже животрепетне пригадування про скоєний вчинок підтримує життя всієї спільноти, дає їй право на існування. Тому пригадування і відтворення цієї події в певні періоди календарних обрядодій покликані на нове оновлення, відродження того життєдайного акту, який стався *in illo tempore*. Це той зразок дій, який підтримує життя, про нього не можна забувати.

Не менш непереборним прагненням архаїчної людини є бажання досягнення особистого безсмертя. Коріння реалізації цієї проблеми М. Еліаде знову ж таки вбачає в подіях міфічного минулого. Одним із таких способів є

обряди ініціації. Це не просто ритуал переходу з однієї категорії вікової категорії в іншу, а поява зовсім нової особи, адже вона пройшла крізь низку ініціальних випробувань (біль, страх, голод, холод, тортури) і сприйняла новий спосіб буття через символічну смерть. Остання стає відправним пунктом до появи кращого, вищого, якіснішого, яке властиве дорослому. Сам акт переродження по суті стає актом нової космогонії. «У багатьох примітивних народів неофіта символічно «вбивають», кладуть у яму і накривають листям. Після того як він устав з могили, його вважають повою людиною, бо був удруге народжений самою космічною Матір'ю» [1, с. 77].

Способи отримання енергії, як заряджає життя людини індивідуально і колективно прослідковується і в численних календарних святкових містеріях. В кожного народу є власна дата творення світу (Новий рік), а також численні події священної історії які при їх реактуалізації наділяють учасників сакральною благодаттю. Треба лише діяти відповідно до космогонічного зразка. Прикладами таких знаних дат виступають обряди пов'язані з круговоротами сонця, фазами росту рослин, свята плодів та ін. Якщо природа дає змогу розвиватися всьому живому яке оточує людину, то вона може поділитися цією сакральною енергією з усім колективом, треба лише не прогавити цю подію, не забути, розворушити її в людських серцях.

Таким чином, вибудовуючи власну чи колективну систему поглядів на ідеал, член архаїчного колективу опікується життєвими потребами, бажаннями, мріями і локалізує його місцезнаходження в надлюдській сфері, минулому. Імітуючи акти творення Світу, наслідуючи взірцеві дії богів чи культурних героїв, людина прилучається до досконалого, яке є вічним, безсмертним. Поведінка архаїчної людини без сумніву екзистенційна і на думку М. Еліаде визначається теофанією чи ієрофанією, яка мала місце *in illo tempore*. Це основний закон існування космосу, природи, людини.

Разом з тим, попри значний науковий поступ, варто не забувати, що сучасне суспільство не змогло звільнитися від міфів та їх ідеалів. Реалії життя й

надалі диктують появу вірцевих моделей поведінки, виокремлення сакральної території, способів виходу з мирського життя в сакральне середовище. Ідеали міфологічної доби не зникли, а лише набули нового, більш насиченого забарвлення.

Список літератури:

1. Мірча Еліаде Священне і мирське. – К.: Видавництво Соломії Павличко «Основи» 2001. – 116 с.
2. Ятченко В. Ф. Боги і люди в українській казці. К. : Міленіум, 2009. - 152 с.
3. Ятченко В.Ф. Про розвиток духовності українського етносу дохристиянської доби. - К.: Віпол, 1998. – 200 с.

Тематика: Економічні науки

МЕТОДИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ АНАЛІЗУ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВ

Литовченко К.А.

магістр 2-го року навчання Вищого навчального закладу Укоопспілки
«Полтавський університет економіки і торгівлі»

Тимошенко О.В.

к.е.н, доцент – науковий керівник

Рівень ефективності управління фінансовими ресурсами, своєю чергою, залежить від якості організації процесу їх аналізу. Аналіз фінансових ресурсів підприємства – важливий елемент загальної системи управління підприємством, це система способів опрацювання, трансформації та використання інформації для забезпечення його конкурентоспроможності. Формалізований опис процесу управління фінансовими ресурсами підприємства ґрунтується на визначенні комплексу показників, що

відображають різноманітні параметри, та результатів їх здійснення. Тому аналіз фінансових ресурсів правомірно визначити технологічною ланкою системи управління, що забезпечує її якісну основу.

У процесі аналізу фінансових ресурсів підприємства вирішується низка важливих завдань:

- 1) загальна оцінка забезпечення підприємства фінансовими ресурсами;
- 2) визначення оптимального розміру, складу і структури фінансових ресурсів підприємства;
- 3) аналіз ефективності використання і розміщення фінансових ресурсів підприємства;
- 4) обґрунтування фінансової стратегії підприємства;
- 5) вивчення впливу факторів на процеси формування і використання фінансових ресурсів підприємства;
- 6) аналіз темпів змін фінансового забезпечення підприємства та їх напрямів;
- 7) виявлення та мобілізація резервів підвищення ефективності управління фінансовими ресурсами підприємства;
- 8) розроблення проекту управлінського рішення для усунення виявлених недоліків та освоєння резервів підвищення ефективності управління фінансовими ресурсами підприємства [1].

Аналіз фінансових ресурсів необхідно проводити в межах технологічного процесу, згідно з яким у процесі перетворення первинної облікової інформації формуються вихідні показники та оптимальні напрями їх використання, які, своєю чергою, становлять основу інформаційного забезпечення управління фінансовими ресурсами.

Для проведення якісної оцінки фінансових ресурсів підприємства та виявлення можливостей підвищення ефективності їх формування й використання можуть застосовуватися такі методи аналізу:

– класичні методи аналізу господарської діяльності та фінансового аналізу: ланцюгових підстановок, арифметичних різниць, балансовий,

відсоткових чисел, диференціальний, логарифмічний, інтегральний, простих та складних відсотків, дисконтування;

- традиційні методи економічної статистики: середніх та відносних величин, групування, графічний, індексний, елементарні методи обробки показників у динаміці;

- методи математичної статистики вивчення зв'язків: кореляційний, регресивний, дискри мінантний, дисперсійний, факторний, коваріаційний аналіз та ін.;

- економетричні методи: матричні, теорії міжгалузевого балансу.

У практиці зарубіжних компаній найчастіше застосовується модель Дюпона, яка становить чітко детерміновану факторну залежність основних компонентів фінансової звітності підприємства.

За ступенем деталізації розрізняють поглиблений, експрес-аналіз та ситуаційний аналіз. Даний поділ обумовлений потребами підприємства не лише в поглибленому аналізі із використанням великої кількості оціночних показників та аналітичних процедур, а й у комплексному експрес-аналізі за скороченою процедурою. Внаслідок відбору невеликої кількості найбільш суттєвих та порівняно не складних в обчисленні показників, що здійснюється аналітиком на основі суб'єктивного підходу, існує можливість постійного дослідження динаміки обраних показників, що дає можливість швидкого визначення характеру процесів, які відбуваються, не використовуючи додаткового часу та засобів для здійснення глибоких досліджень. Крім того, зважаючи на необхідність прийняття рішень в умовах невизначеності вважається доцільним виділити ситуаційний аналіз. Під ситуаційним аналізом фінансових ресурсів підприємства відзначають здатність вирішення конкретного управлінського завдання, пов'язаного з фінансовими ресурсами підприємства в умовах ситуації, що змінилася.

За порівняльною характеристикою виділяють якісний і кількісний аналіз фінансових ресурсів підприємства. Проведення якісного аналізу базується на якісних порівняльних характеристиках та експертних оцінках явищ і процесів,

які вивчаються. Суть кількісного аналізу фінансових ресурсів підприємства полягає у кількісних зіставленнях і дослідженні ступеня чутливості економічних явищ до зміни різноманітних факторів [2].

За інструментальною базою аналіз фінансових ресурсів підприємства може виконуватися без використання та із використанням ЕОМ. Застосування в аналізі фінансових ресурсів підприємства на основі сучасних комп'ютерних технологій задовольняє вимоги комплексності, системності, оперативності, точності пізнання даного об'єкта дослідження, тенденцій і закономірностей його зміни. Для оцінки ефективності управління фінансовими ресурсами підприємства, вважаємо необхідним формування особливої системи фінансових коефіцієнтів, задля чого доцільно обрати ряд головних, які включені до складу зазначених підсистем.

Оскільки ефективність управління фінансовими ресурсами значною мірою визначається рівнем організації процесів аналізу на підприємстві, прийняття ефективних і виважених управлінських рішень щодо використання фінансових ресурсів на основі якісної аналітичної інформації можливе завдяки науково обґрунтованій організації економічного аналізу.

Проведення аналізу ефективності управління фінансовими ресурсами передбачає аналіз фінансової стійкості підприємств, ділової активності та рентабельності за низкою основних показників (табл. 1).

Побудова комплексу показників фінансового стану передбачає відбір відповідних груп фінансових показників, включення певних показників до відповідної групи, визначення методики їх розрахунку та оцінки. Вибір методів, що необхідно включити до даного комплексу, кожне підприємство повинно здійснювати індивідуально залежно від стадії життєвого циклу підприємства, його стратегічних планів та тактичних цілей.

Таким чином, управління фінансовими ресурсами є доволі багатофакторним процесом, який має відмінності залежно від розміру підприємств, їх галузевої приналежності. Окреме підприємство зазвичай керується саме тим критерієм, який на певний момент його діяльності є

найбільш доцільним. Контроль за раціональною структурою фінансових ресурсів та ефективністю їх використання сприятиме підвищенню ефективності діяльності підприємства та зростанню рівня його конкурентоспроможності.

Таблиця 1

Основні показники комплексності проведення аналізу ефективності управління фінансовими ресурсами підприємства

Коефіцієнт автономії	Формула розрахунку	Характеристика
Показники фінансової стійкості підприємства		
Коефіцієнт автономії	$K_{авт} = \frac{BK}{K}$	характеризує частку вкладників підприємства в загальній сумі авансованих коштів
Коефіцієнт концентрації залученого капіталу	$K_{конц\text{ }_{ЗК}} = \frac{3K}{K}$	характеризує частку залученого капіталу в загальній сумі капіталу підприємства
Коефіцієнт фінансового ризику	$K_{фр} = \frac{3K}{BK}$	характеризує співвідношення залученого та власного капіталу та показує, у скільки разів залучений капітал перевищує власний
Коефіцієнт маневрування власного капіталу	$K_{ман\text{ }_{BK}} = \frac{BK - HA}{BK} = \frac{BOK}{BK}$	характеризує ступінь мобілізації власного капіталу: яка частина власного капіталу знаходиться в обігу, в тій формі, яка дає змогу вільно маневрувати цими засобами
Коефіцієнт забезпечення матеріальних запасів власними оборотними коштами (ВОК)	$K_{BOK}^{забезп} = \frac{BK - HA}{3}$	показує, якою мірою матеріальні запаси покриті власними коштами і не потребують залучення позикових
Показники рентабельності підприємства		
Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	$P_{BK} = \frac{ЧП}{BK} \cdot 100\%$	характеризує величину отриманого прибутку (збитку), отриманого на одну гривню власного капіталу підприємства
Коефіцієнт рентабельності активів	$P_A = \frac{ЧП}{A} \cdot 100\%$	характеризує величину отриманого прибутку в розрахунку на одну гривню активів підприємства
Коефіцієнт рентабельності залученого капіталу	$P_{ЗК} = \frac{ЧП}{3K} \cdot 100\%$	показує величину прибутку, яка припадає на одну гривню залученого капіталу
Коефіцієнт загальної рентабельності	$P_{ЗАГ} = \frac{ВП}{ЧД} \cdot 100\%$	показує розмір чистого прибутку з однієї гривні чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)
Показники ділової активності підприємства		
Коефіцієнт оборотності активів	$K_{об} = \frac{ЧД}{A} \cdot 100\%$	ефективність використання підприємством усіх наявних ресурсів, незалежно від джерел їхнього залучення
Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів	$K_{об\text{ }_{МЗ}} = \frac{C}{МЗ} \cdot 100\%$	характеризує швидкість реалізації товарно-матеріальних запасів підприємства
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	$K_{об\text{ }_{BK}} = \frac{ЧД}{BK} \cdot 100\%$	ефективність використання власного капіталу підприємства
Коефіцієнт оборотності основних засобів	$\Phi B = \frac{ЧД}{ОЗ} \cdot 100\%$	ефективність використання основних засобів підприємства

Джерело: [1; 2; 3; 4]

Список літератури:

1. Бердар М. М. Складові оцінки ефективності управління фінансовими ресурсами підприємств / М. М. Бердар // Теоретичні та прикладні питання економіки. – 2016. – Вип. 21. – С. 272–279.
2. Боярко І. М. Стратегічне фінансове управління підприємством : монографія / І. М. Боярко, Л. Л. Гриценко, О. В. Рябенков, Т. А. Васильєва, А. В. Височина. – Суми : Унів. кн., 2014. – 175 с.
3. Волонтир Л. О. Економіко-математичне моделювання в аналізі ефективності використання фінансових ресурсів / Л. О. Волонтир, А. В. Томаш // Збірник наукових праць ВНАУ. – 2015. – №2 (53), том 3. – С. 29 – 36.
4. Громова А. Є. Аналіз фінансового стану підприємства з огляду ефективного використання фінансових ресурсів / А. Є. Громова, К. В. Крамаренко, Т. О. Рудик // «Молодий вчений». – 2016 р. – № 5. – С. 44 – 47.

Тематика: Педагогічні науки

ФОРМУВАННЯ ОСНОВ ІНЖЕНЕРНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ТВОРЧОСТІ УЧНІВ З ВИКОРИСТАННЯМ МІКРОКОНТРОЛЕРА ARDUINO

Лотюк Ю.Г.

к. пед. н., доцент, Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука, м. Рівне. lotyuk@ukr.net.

В умовах стрімкої еволюції технологій зростає попит на такі професії, як програмісти, ІТ-фахівці, інженери, професіонали в галузі високих технологій.

Учні повинні оволодіти основними ключовими компетентностями, а саме: математичною грамотністю, компетентністю в природничих науках і технологіях, інформаційно-цифровою грамотністю, умінням навчатися впродовж життя.

У реалізації змісту професійно-педагогічної діяльності, що становить її інструментальний аспект, педагог професійного навчання має володіти сучасними технологіями та інструментами, комп'ютерними засобами, передбачати й адекватно реагувати на їх зміни, налагоджувати ефективні стосунки із замовниками робітничих кадрів та підприємствами, бути пристосованим до нових умов функціонування професійної освіти у глобалізованому світі, що швидко змінюється, в суспільстві знань, що передбачає освіту не на все життя, а упродовж життя.

Педагог професійного навчання — це спеціально підготовлений професіонал у галузі професійної освіти, який здійснює теоретичну і практичну підготовку майбутніх кваліфікованих робітників у професійних закладах освіти на засадах рефлексивного управління їхньою навчально-виробничою діяльністю [3].

Важливими для педагога професійної освіти є професіоналізм, володіння робітничою професією та методикою її викладання, творчий підхід.

Найкращим апаратно-програмним засобом для формування основ інженерно-педагогічної творчості є платформа Arduino з відкритим вихідним програмним кодом, призначена для роботи з різноманітними фізичними об'єктами, яка включає плату з мікроконтролером та середовище розробки Arduino IDE для створення програмного забезпечення.

Під час занять з «Основ інженерно-педагогічної творчості» із студентами магістратури спеціальності 014 «Середня освіта (Інформатика)» на лабораторних роботах потрібно розглядаються задачі практичного спрямування. Слухачам магістратури необхідно підготуватися до організації групових та індивідуальних форм професійно-педагогічної діяльності, проведення рольових та ділових ігор, здійснення педагогічного моделювання та проектування.

Розглянемо одне з творчих завдань для учнів старших класів загальноосвітньої школи, яке пропонується на практичних заняттях з «Основ інженерно-педагогічної творчості».

Майбутні вчителі інформатики мають не лише скласти схему і зібрати пристрій, перевірити його функціональність. Вони ще мають обґрунтувати педагогічні прийоми і засоби, які вони будуть використовувати при навчанні учнів, продумати прийоми та методи спонукання учнів до творчості.

У прикладі, який ми будемо розглядати необхідно скласти схему та програму для мікропроцесорного комплексу Arduino, яка реалізує акустичний вимикач.

Рис.1 Акустичний давач LM393 для Arduino.

Для цього будемо використовувати акустичний давач LM393 для Arduino - рис.1. Пояснимо учням його роботу: якщо рівень звуку у приміщенні перевищує поріг, який встановлено регулятором чутливості, то на виході OUT з'являється сигнал «1», який відповідає напрузі 5В [1].

Відразу пропонуємо скласти і перевірити роботу схеми. Учні складають схему, яка зображена на мал.2., слід зауважити, що підключення і робота світлодіода розглянуті на попередніх заняттях.

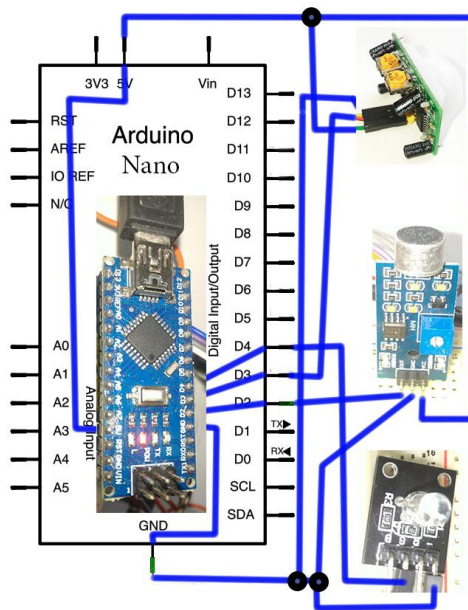

Рис.2. Підключення давача звуку та світло діода-індикатора до мікропроцесорного комплексу Arduino.

Для керування даною схемою учні пишуть найпростіший код (скретч).

```
boolean diod;
void setup() {
    diod = false; // змінна, яка визначає стан світлодіоду
    pinMode(2, INPUT); //Переключення порта pin2 у режим вводу
інформації
    pinMode(3, INPUT); //Переключення порта pin3 у режим вводу
інформації
    pinMode(4, OUTPUT); //Переключення порта pin4 у режим виводу
інформації
}
void loop() {
    int sensorVal = digitalRead(2); //читання інформації з порта pin2
    if (sensorVal == HIGH) {
        diod = not diod;
    }
    // у разі наявності сигналу на здавачі звуку, поміняти стан світлодіоду
    if (diod == LOW) {
```

```

digitalWrite(4, LOW);
} else {
digitalWrite(4, HIGH);
}
// переключити світлодіод у стан, який задається змінною «diod»
вставка 1
}

```

Після компіляції скретча і завантаженні його у мікроконтролер Arduino учні спостерігають невідповідність роботи схеми своїм очікування. При відтворенні гучного звуку (хлопання у долоні, свист тощо) світлодіод блимає, а не перемикається. Вчитель пропонує учням подумати, чому схема так працює. І ось тут має проявитися творчість учнів. Вони мають всі необхідні теоретичні відомості, мають можливість експериментувати із зібраною платою.

Після роздумів і експериментів учні дійдуть висновку, що тривалість керуючого звуку може бути різною. Звук може включити світло діод, і відразу його виключити. Тому потрібна затримка та фіксація стану. Вчитель пояснює, що така затримка завжди враховується при опитуванні мікропроцесором клавіатур, давачів, систем сигналізації тощо. Викладач пояснює, що таке явище називається «брязкіт контактів» англ. contact bounce і являє собою небажане замикання й розмикання контактів в момент комутації, що виникає в електричних і електронних перемикачах і яке не передбачене заданою дією пристрою, що триває приблизно упродовж від декількох до десятків мілісекунд.

Для усунення цього явища треба у місці програми, яке позначене, як «вставка 1» додати рядок «delay(60);», який забезпечить затримку на 60мс. Після цього схема чітко перемикається при надходженні звукового сигналу.

Здавалося би, що схема відлагоджена і працює. Проте треба звернути увагу учнів на те, що гучні звуки, які надходять ззвоні до помешкання можуть перемкнути вимикач. Для чіткого спрацювання пристрою треба підлаштувати чутливість давача звуку – рис.1. Проте надійніше буде доповнити схему

давачем присутності [2]. При цьому вмикання світла стає можливим лише при присутності людини у приміщенні.

Для цього у скретч додамо умову спрацьовування давача присутності та руху. Потрібно додати такі рядки:

```
int ruhVal = digitalRead(3); //читання інформації з порта pin3

if (sensorVal == HIGH and ruhVal == HIGH) {
  diod = not diod;
```

Схема доповнюється здавачем руху. Викладач пропущує учням підібрати час затримки давача присутності і руху, а також регулювання його чутливості.

Учні можуть вносити зміни у схему: доповнювати її іншими давачами, або взагалі виключити звуковий давач, тоді світло буде вмикатися лише при вході людини у приміщення.

Викладач створив простір для творчості, а далі учні мають рухатися кожен своєю траєкторією навчання.

Список літератури:

1. Как подключить датчик звука к Ардуино [Електронний ресурс]: - Режим доступу: <https://роботехника18.рф/датчик-звука-ардуино/>.
2. Датчик движения HC-SR501 и его применение [Електронний ресурс]: - Режим доступу: <https://mysku.ru/blog/aliexpress/43007.html>.
3. Основи педагогічної майстерності викладача професійної школи : підручник/ О. М. Отич. — Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2014. — 208 с. ISBN 978-966-189-334-3

ЗНО ВИПУСКНИКІВ ГІМНАЗІЙ ЯК ІНСТРУМЕНТ УСПІШНОЇ РЕАЛІЗАЦІЇ ПОЛІТИКИ РІВНОГО ДОСТУПУ ДО ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Лукіна Тетяна Олександрівна

Національна академія педагогічних наук України, доктор наук з
державного управління, професор, головний науковий співробітник відділу
моніторингу та оцінювання якості загальної середньої освіти Інституту
педагогіки

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3802-6666>

tata_lukina@ukr.net

Завдання розвитку освіти України стоїть на порядку денному реформування соціогуманітарної сфери. Суспільний інтелектуальний капітал виступає своєрідним підґрунтям, що забезпечує можливість інноваційного розвитку економіки, держави та суспільства у цілому. Забезпечити накопичення й розвиток цього капіталу можливо, якщо будуть створені умови доступу всіх громадян країни до якісної освіти. Саме на реалізацію завдання «забезпечення всеохоплюючої і справедливої якісної освіти та заохочення можливості навчання впродовж усього життя для всіх» і спрямований указ Президента України «Про цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» [7].

Проблема доступності освіти, оцінювання наявності рівного доступу до освіти, виявлення причин, що створюють нерівні умови доступу до освітніх послуг різних категорій населення в Україні та у світовій практиці знаходяться у полі зору багатьох дослідників (Т. Бабіна, В. Барановський, Barbara Stauber & Marcelo Parreira do Amaral, М. Гриценко, І. Каленюк, Н. Левчук, М. Менджул, І. Когут та І. Самохін, Serhat Kurt, Л. Шевченко та багатьох інших вчених), які вивчали ці питання з позицій економіки, соціальної економіки, теорії управління, педагогіки, психології та інших наукових галузей. Незважаючи на значну увагу політиків до даної проблематики та сформованість правової бази в

Україні виявлена недостатня успішність реалізації політики забезпечення рівного доступу до освіти різних верств населення, що зумовлено впливом різноманітних чинників політико-правового, соціально-економічного, демографічного, культурного та іншого характеру.

Ключовим поняттям при вивченні проблеми рівного доступу до освіти є поняття доступності освіти, яке розглядається з позицій його різновидів: фізичної, фінансової, інтелектуальної, територіальної, економічної, кожен з яких оцінюється за відповідними методиками. Проблеми порушення принципу доступності освіти проявляються при переході здобувачів освіти на наступний рівень освіти, зокрема при завершенні початкової освіти, гімназій (рівень основної школи) та профільної старшої школи (рівень повної загальної середньої освіти). З метою зменшення можливої нерівності дітей, які здобувають освіту, в Україні запропоновано механізм зовнішнього незалежного оцінювання (ЗНО) випускників закладів загальної середньої освіти, який, як відомо, успішно функціонує останні роки. Саме тому у подальшому планується застосовувати ЗНО і при проведенні державної підсумкової атестації (ДПА) випускників гімназії. Проте, наскільки виправданим є такий крок?

Використання механізму ЗНО як форми проведення ДПА випускників шкіл упродовж кількох років в Україні підтвердили низку його переваг, які дають можливість успішно здолати вплив негативних чинників соціально-економічного, культурного, психолого-ментального характеру. Учасники соціологічних опитувань [8; 9] підтримують ідею вступу до закладів вищої освіти за результатами ЗНО, підтверджують, що цей механізм забезпечує об'єктивність, справедливість і уніфікованість оцінювання, сприяє підвищенню відповідальності вчителів і учнів за навчання, їх довіри до результатів оцінювання.

Такі відповіді респондентів свідчать про дотримання рівності прав на здобуття освіти на етапі складання випускних іспитів, проте, не гарантують забезпечення рівності прав у процесі здобуття освіти. За даними тих самих опитувань, 22% учасників вважають, що шкільних знань недостатньо для

успішного складання ЗНО, а послугами репетиторів користувалися понад 36% екзаменованих [9]. Причиною такої ситуації, на наш погляд, є ризики різного походження, зокрема: а) ризики *нерівності якості освітніх послуг за територіальною ознакою* і величиною населеного пункту. Так, за інформацією Українського центру оцінювання якості освіти за останні роки випускники міських закладів освіти традиційно демонструють значно кращі результати зовнішнього незалежного оцінювання [3], ніж випускники сільських шкіл [4].

Інша причина нерівності умов до здобуття якісної освіти мешканцями міст та сільської місцевості криється також у б) ризиках *соціально-економічного характеру*: недостатньому фінансуванні освіти на рівні місцевої влади, що зумовлює брак педагогічних кадрів у сільських і малокомплектних школах, незадовільний матеріально-технічний стан будівель закладів освіти, обмеженість доступу учнів до репетиторства, навчальної інформації, літератури, баз даних тощо.

Чималий ефект також спричиняють в) ризики *культурного характеру*, що обмежують доступ дітей до освіти (релігійні, етнічні, гендерні, морально-етичні та інші). Незважаючи на те, що законом «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні» визначено перелік ознак, за якими заборонена дискримінація, у реальній практиці спостерігаються випадки порушення прав людей щодо доступу до освіти [2]: створення мережі закладів різних типів та появою платних освітніх послуг на рівні загальної середньої та дошкільної освіти, відсутність достатньої кількості закладів, придатних для надання освіти особам з особливими освітніми потребами [6], створенні додаткових умов (іспити, тестування) для прийняття дитини до закладу освіти [5] тощо. Іншим поширеним дискримінаційним проявом у сфері освіти є булінг, якому за даними ЮНІСЕФ 2018 р. [1] піддавалися 49 % опитаних учнів через зовнішність, стать, етнічну належність. Наявність цього явища призводить до важких психологічних наслідків руйнування особистості дитини, погіршення її загального здоров'я, збільшує кількість осіб з девіантною поведінкою та зниження освітнього рівня дітей.

Не заперечуючи доцільності ЗНО по завершенню загальної середньої освіти, ми вважаємо досить дискусійним необхідність його запровадження саме для випускників основної школи. Це зумовлено недостатньою зацікавленістю учнів у результатах такого тестування, невизначеністю його наслідків для продовження навчання, а також відсутністю у переважної більшості дітей сформованого уявлення про подальше навчання, вибір професії тощо.

Таким чином, незважаючи на наявні та безумовні переваги ЗНО у порівнянні з традиційною формою проведення ДПА, його запровадження у гімназії не вирішує всіх проблем забезпечення рівного доступу здобувачів до освіти. Узагальнюючи викладене вище, можна зробити наступні висновки:

Проблема забезпечення рівного доступу до освіти на всіх її рівнях упродовж тривалого часу виступає об'єктом наукових досліджень широкого кола науковців, що зумовлено вимогами науково-технічного прогресу, підвищення вагомості та ролі освіти у забезпеченні економічного розвитку будь-якої країни, її економічної та політичної незалежності, зростанням значущості освіти у суспільному та особистісному контекстах.

Теоретичне осмислення понять «доступності освіти» та «забезпечення доступу» має надзвичайно важливе значення для вирішення завдання формування та реалізації успішної державної освітньої політики України. Доцільно запровадити ЗНО для проведення ДПА випускників гімназій, проте, даний механізм не здатен нейтралізувати негативний вплив всіх чинників, що обмежують дітей доступ до освіти, особливо в умовах сучасних суспільно-політичних трансформації.

Список літератури

1. Dominic Richardson, and Chii Fen Hiu, Developing a global indicator on bullying of school – aged children. UNICEF Office of Research. Innocenti Working Paper. 2018. [Online]. Available: <https://www.unicef-irc.org/publications/979-developing-a-global-indicator-on-bullying-of-school-aged-children.html>. Accessed on: Sept. 20, 2019.

2. Бутиліна О. В. Прихована освітня дискримінація в Україні // Девіантна поведінка: соціологічний, психологічний, юридичний аспекти: матеріали наук.-прак. конф. Х.: ХНУВС, 2013. – С. 100 – 104.

3. Офіційний звіт про проведення в 2016 році зовнішнього незалежного оцінювання результатів навчання, здобутих на основі повної загальної середньої освіти. – Т.1. – К.: Укр.-ий Центр оцін.-ня якості освіти, 2016.–157 с.

4. Офіційний звіт про проведення в 2017 році зовнішнього незалежного оцінювання результатів навчання, здобутих на основі повної загальної середньої освіти. – Т.1. – К.: Укр.-ий Центр оцін.-ня якості освіти, 2017.–205 с.

5. Пономарьов С.Ю., Федорович І.Ю. Запобігання та протидія дискримінації в Україні: посібн. для працівн. органів держ. влади та місцевого само вряд. – К.: Міжнародна організація з міграції. Представництво в Україні, 2014. [Електронний ресурс]. Доступно: http://iom.org.ua/sites/default/files/iom_booklette-06_1kolonka_screen.pdf. Дата звернення 20 вер. 2019.

6. Про внесення змін до деяких законів України щодо доступу осіб з особливими освітніми потребами до освітніх послуг: закон України № 2541-VIII від 06 вересня 2018 р. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2541-viii>.

7. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року: указ Президента України № 722 / 2019 від 30 вересня 2019 року. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.president.gov.ua/documents/7222019-29825>. Дата звернення: 28 вер. 2019 р.

8. Український центр оцінювання якості освіти: 69 % українців задоволені тим, як проходить ЗНО, 57 % - підтримує ступ до ВНЗ за його результатами. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://testportal.gov.ua/2017/03/13/3867>. Дата звернення: 28 вер. 2019 р.

9. Український центр оцінювання якості освіти: 90% учасників тестування довіряють системі зовнішнього незалежного оцінювання – результати соціопитування. [Електронний ресурс]. Режим доступу:

<http://testportal.gov.ua/2016/06/24/90-uchasnikiv-testuvannya-doviryayut-sistemi-zovnishnogo-nezalezhnogo-ocinyuvannya-rezultati-socopituvannya/#more-3029>.

Тематика: Економічні науки

ГЛОБАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ ДО СВІТОВОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ ТА ЇХ ВПЛИВ НА УКРАЇНУ

Лук'яненко Н.Е.

Національний університет «Запорізька політехніка», старший викладач

Для світової економіки 2019 є роком невизначеності та тривожних очікувань. До таких висновків спонукають події, що відбуваються в трьох найбільших економічних центрах: Сполучених Штатах, ЄС та Китаї. Сценарій їх перебігу визначить економічну долю світу на кілька наступних років.

По-перше, високою є ймовірність уповільнення економічного зростання у США. Головною причиною цього є циклічність: після десяти років підйому (з часу фінансової кризи 2008 року) закономірно має початися спад. Впродовж останніх вже майже півстоліття простежується циклічність із приблизно десятирічним циклом криз. Глобальні економічні кризи світ проходив у 1973, 1987, 1997-1998, 2008-2009 роках. Також це стає проблемою інших економічних центрів, насамперед Європи і Китаю.

У США основним симптомом погіршення стану економіки є падіння фондових індексів, незважаючи на фактичну відсутність фундаментальних чинників. Особливу тривогу викликає припинення дії позитивного ефекту від податкової реформи Дональда Трампа. З іншого боку, пом'якшити ситуацію має структурна перебудова економіки через повернення промислового виробництва до США, що Трамп втілює завдяки перепідписанню торговельних договорів.

По-друге, масштабна невизначеність нависла над Європейським співтовариством через Brexit. Друга економіка Європи досі не знає, на яких умовах виходитиме з унії. Більше того, ймовірний сценарій, за якого жодної угоди не буде досягнуто взагалі. За такого розвитку подій Велика Британія та ЄС матимуть величезні економічні та фінансові проблеми (наприклад, через зміну статусу Лондона – найбільшого фінансового центру Європи), які негативно позначатимуться на світовій економіці.

Продовжується зміна світового ринку енергоносіїв. США увійдуть в трійку експортерів зрідженого газу, посилять експорт Катар, який вийшов з ОПЕК. Очікується падіння цін на нафту та газ. Росія намагається відповідати посиленням експорту, однак доходи падатимуть [1].

Враховуючи циклічність та нагромадження макроекономічних дисбалансів, настання глобальної фінансової кризи настане у 2020 році. Світовий борг зростає рекордними темпами, центральні банки поступово припиняють наповнювати економіку дешевими грошми. В цих умовах ціни на сировину, яка є ключовим експортним товаром країн, що розвиваються, залишаються на низькому рівні, що спричиняє глобальну рецесію. Саме боргові проблеми країн можуть стати «чорним лебедем» для світової економіки.

Також, негативного впливу для світової економіки завдають торговельні війни [2].

Невизначене становище Китаю зумовлене торговельною війною зі США. У випадку загострення ворожнечі у 2019 році очікуються великі проблеми для китайської та східноазійської економіки в цілому, зважаючи на поглиблення інтеграції в останні роки. Також Китай вразливий фінансово: борг домогосподарств становить 110% рівня доходу, що примусить споживачів витрачати менше, а тому знизить вплив споживання на зростання ВВП [1].

Експерти вражають: якщо надалі розширятимуться тарифи у торгівлі США і Китаю, у відповідь відбудеться падіння ринків, а втрати глобального ВВП сягнуть 600 мільярдів доларів у 2021 році. На приклад, на тлі торгових переговорів Китаю і США, нового раунду взаємних мит, санкцій проти Huawei

та уповільнення глобального економічного зростання, ринки показали у травні 2019 року найгірший для цього періоду результат з 2010 року, коли біржі США пережили 10-відсотковий обвал. Протягом травня 2019 року капіталізація фондових майданчиків світу зменшилась майже на \$5 трильйонів.

За підсумками травня ринок акцій США просів на 6,7%, зведений європейський індекс втратив 6,5%. Акції країн, що розвиваються спікірували на 7,7%, різко сповільнилася економіка Індії, Бразилії.

Справжній обвал пережили сировинні ринки. Нафта за травень подешевшала на 16,3%, мідь — на 9,6%.

Короткострокові індикатори вказують на нову ескалацію торгових суперечностей. Рішення Трампа відкрити ще один фронт і пригрозити митами на усі товари з Мексики.

Експерти стверджують, що настрої фондового ринку США починають нагадувати ситуацію, яка спостерігалася перед кризою 2008 року. Ймовірність рецесії в США в другій половині 2019 року зросла до 40% .

Тарифні війни б'ють по кінцевому попиту, і ця ударна хвиля, починаючи з сировинних товарів, рухається вгору по виробничому ланцюжку, зачіпаючи одну економіку за іншою [2].

Українська економіка сьогодні є не менш вразливою до глобальних процесів, ніж у 2008 році, а економічний фактор (поряд з військовим) гратиме одну з двох визначальних ролей. Поки не почалася світова криза, важливо, щоб уряд вживав заходів для зміцнення довгострокової економічної безпеки: стимулювання структурної перебудови економіки (від орієнтації на експорт сировини до виробництва та експорту кінцевої продукції), диверсифікації ринку енергоносіїв, відбудови та розвитку внутрішнього ринку товарів та послуг, уникнення значного збільшення зовнішньої заборгованості, зменшення частки російських товарів і послуг у структурі імпорту. Слід активізувати пошук нових ринків, насамперед у країнах Азії та Африки [1].

Істотними зовнішніми ризиками для України є погіршення зовнішніх умов через можливий перехід світової економіки у фазу рецесії, а також

зниження світових цін на сировинні товари. Ризики більш стрімкого сповільнення світової економіки останнім часом зростають на тлі посилення геополітичної напруги, стрімкого зниження темпів зростання Єврозони, підвищення волатильності на фінансових ринках. Зміна зовнішніх умов позначиться на надходженнях валюти в країну за поточним рахунком.

Через уповільнення економічного зростання та ризики світової дефляції монетарна політика провідних центральних банків залишатиметься м'якою. Внаслідок цього для країн з ринками, що розвиваються, умови на світових фінансових ринках будуть відносно сприятливими.

Оптимістичний сценарій для України – це співпраця з МВФ, сприятливі ціни на світових ринках. В перелічених умовах, наступні кілька років наша економіка має шанс на зростання.

Песимістичний сценарій – коли світові ціни будуть не на користь українських експортерів (наприклад, впадуть ціни на сталь, аграрну продукцію), а доступ до зовнішніх джерел фінансування буде обмеженим. За таких умов, може початися новий виток девальвації гривні, банківська криза, економічне падіння та ВВП на рівні мінус 10-15%. У світлі реалізації песимістичного прогнозу, можна говорити про дефолт. У випадку невиконання зобов'язань на нас очікує паніка, девальвація та втрата довіри інвесторів на десяток послідуєчих років [2].

Список літератури:

1. Юрій Сиротюк. Глобальні безпекові, політичні, економічні тенденції у світі в 2019 році та їх вплив на Україну. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrpohliad.org/analytics/globalni-bezpekovi-politychni-ekonomichni-tendentsiyi-u-sviti-v-2019-rotsi-ta-yih-vplyv-na-ukrayinu.html>:

2. Діденко Сергій. Нові тригери фінансово-економічної кризи: глобальні тенденції та їх вплив на Україну. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ua.news/ua/novi-trygery-finansovo-ekonomichnoyi-kryzy-globalni-tendentsiyi-ta-yih-vplyv-na-ukrayinu/>

РОЛЬ НОРВЕГІЇ В ПІВНІЧНОМУ РЕГІОНАЛЬНОМУ СПІВРОБІТНИЦТВІ

Лук'янова Ірина Олександрівна

аспірант Інституту міжнародних відносин

КНУ ім. Шевченка

Розбудова відносин Норвегії з сусідніми країнами відбувається в рамках «північного співробітництва», становлення якого можна прослідкувати ще з середини ХІХ ст., коли почали проводитися регулярні зустрічі юристів скандинавських країн з метою гармонізації правових систем, що призвело до створення сприятливих умов для зближення країн регіону та розвитку взаємовигідного економічного співробітництва. Першу регіональну організацію країн північної Європи Північну Раду було утворено в 1952 р. Країнами-засновницями Північної Ради стали Норвегія, Данія, Швеція та Ісландія (Фінляндія приєдналася до утворення в 1956 р.). Подальший розвиток «північного співробітництва» знайшов вираження у підписанні в 1962 р. країнами Північної Європи Гельсінського договору про північне співробітництво та створенні в 1972 р. Ради міністрів Північних країн, яка стала виконавчим органом «північного співробітництва». В свою чергу, «Програму північного співробітництва» було прийнято лише в 1978 р. Таку «розтягнутість» інтеграційних процесів на півночі Європи на фоні загальноєвропейської інтеграційної динаміки можна пояснити високою ефективністю вже існуючих зв'язків між країнами, які не потребували нагальної інституціоналізації та документального закріплення.

Станом на сьогодні співробітництво країн Північної Європи відбувається в основному в рамках Північної Ради і Ради міністрів Північних країн як її складової. Країни Північної Європи, а також самоврядні території в їх складі

(Фарерські та Аландські острови) представлені в Північній Раді пропорційно до демографічних та територіальних характеристик [2]. Протягом останнього десятиліття Норвегія головувала в Північній Раді двічі – в 2012 і 2018 рр. Під час її останнього головування основними пріоритетами діяльності в рамках «північного співробітництва» були визначені чотири сфери: 1) освіта, інклюзивність та мобільність; 2) розвиток медико-технологічної бази; 3) безпека навколишнього середовища та морів; 4) безпека та оборона [3].

Востаннє Норвегія головувала в Раді міністрів в 2017 р., визначивши три пріоритетів північного співробітництва: Північний регіон на порозі змін, Північний регіон в Європі та Північний регіон у світі [3]. В рамках першого пріоритету співробітництва основною метою Норвегії вбачався перехід всіх країн Північного регіону до запровадження зеленої економіки, а також докладання спільних зусиль для вирішення екологічних проблем регіону. Окрім цього, передбачалося, що Північний регіон стане піонером в глобальному переході до зеленої економіки, для досягнення чого корисною визнавалася більш тісна співпраця між країнами регіону в галузі освіти, досліджень та інновацій.

Другий пріоритет під назвою «Північний регіон в Європі» мав на меті сприяння більш тісному співробітництву з ЄС щодо європейської політики, необхідною передумовою чого визнавалося врахування інтересів Північних країн при прийнятті рішень. Зазначалося, що успішні прецеденти країн Північного регіону можуть надихати інші європейські країни до запровадження реформ для кращого захисту навколишнього середовища, вирішення енергетичних проблем та співпраці в інших сферах, що становлять взаємний інтерес.

В рамках третього пріоритету під назвою «Північний регіон у світі» ініціативи Норвегії були спрямовані на продовження розвитку північної зовнішньої політики партнерства задля вирішення найважливіших глобальних викликів, в тому числі враховуючи репутацію країн Північної Європи у їхньому вирішенні. Зазначалося, що світові зміни впливають на Північний регіон

швидше, ніж будь-коли, внаслідок чого країни Північної Європи мають розширити межі власної глобальної стратегічної відповідальності. Варто зазначити, що глобальна стратегічна відповідальність є одним з елементів принципу когерентності – одного з основних принципів зовнішньополітичної стратегії Норвегії на сучасному етапі.

Окрім вищезазначених пріоритетів, в рамках «північного співробітництва» зусилля Норвегії спрямовані на просування нордичного бренду за кордоном, що було офіційно закріплено на 66-й сесії Ради міністрів Північних країн в листопаді 2014 р. [1] В основі так званого «брендингу» північного регіону лежать такі його риси як відкритість, спільне вирішення проблем, справедливість, рівність і права людини, а також інноваційність підходів в сферах економіки та освіти.

Таким чином, Норвегія є важливим актором Північного регіонального співробітництва, в якому вона вбачає основу розвитку добросусідських відносин між країнами регіону, а також реалізацію власних ініціатив, спрямованих на розвиток регіону. Під час останнього головування Норвегії в Раді міністрів Північних країн пріоритетними завданнями в якості пріоритетних завдань нею були визначені перехід всіх країн Північного регіону до запровадження зеленої економіки, спільне вирішення екологічних проблем регіону, співробітництво в сферах освіти, досліджень та інновацій, більш тісне співробітництво з ЄС, а також вирішення глобальних проблем з урахуванням принципу когерентності.

Список літератури:

1. Andreasson U. Nordic leadership [Електронний ресурс] / U. Andreasson, M. Lundqvist // Nordic Counsel of Ministers. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <https://norden.diva-portal.org/smash/get/diva2:1268251/FULLTEXT01.pdf>.
2. Iso-Markku T. A Stronger North? Nordic cooperation in foreign and security policy in a new security environment [Електронний ресурс] / T. Iso-Markku, I. Eeva, T. Teija // Publications of the Government's analysis, assessment

and research activities 37/2018. – 2018. – Режим доступу до ресурсу:
http://www.nordefco.org/files/nordic-vnteas-report_final.pdf.

3. The Norwegian Presidency of the Nordic Council of Ministers 2017
 [Електронний ресурс] // Nordic Council of Ministers. – 2017. – Режим доступу до ресурсу:
https://www.regjeringen.no/contentassets/ebb8a6dba60d49149b1c71afca704d38/formannskapsprogrammet_en.pdf.

Тематика: Інші професійні науки (комп'ютерні науки)

АНАЛІЗ РІЗНОВИДІВ АНІМАЦІЇ В КОМП'ЮТЕРНІЙ ГРАФІЦІ ТА СФЕРА ЇХ ЗАСТОСУВАННЯ

Луніна Катерина Олександрівна

Науковий керівник – к.т.н., доц. Дейнеко Ж. В., ст. викл. Бокарева Ю. С.

Харківський національний університет радіоелектроніки
 (61166, м. Харків, пр. Науки, 14, каф. Медіасистем та технологій,
 тел. (057) 702-14-98)

E-mail: kateryna.lunina@nure.ua

We live in an age of high technology and progress in information technology. As recently as 50 years ago, no one assumed that the films would be made by computers rather than humans, and that there would be games made so realistically that they would be hard to distinguish from a well-made film. Giant decorations were built to create special effects, and some scenes were impossible to portray on the screen. Today everything is possible – increasingly we see films about superheroes, more and more video games appear, digital technologies are firmly embedded in our lives.

Уявити наш час без комп'ютерної графіки практично неможливо – вона оточує нас всюди. Реклами, ілюстрації книг і журналів, фільми і мультфільми, рекламні ролики – все це створюється завдяки комп'ютерним технологіям. Світ стає вишуканішим і яскравішим, спостерігати за ним цікавіше, а комп'ютерна графіка з кожним днем стає все більш досконалою.

Комп'ютерна графіка застосовується для візуалізації даних у різних сферах людської діяльності: у медицині – комп'ютерна томографія, 3D панорамна зйомка у стоматології; в науці – для наочного зображення складу речовини, побудови графіків, 3D-візуалізація архітектурних, метеорологічних, медичних і біологічних моделей; в дизайні – для реклами, поліграфії, моделювання, та ін. Сучасний споживач стає вибагливим до всього, що його оточує. Наслідками усестороннього вторгнення комп'ютеризації у майже всі сфери діяльності людини є й поява та розповсюдження нових її типів, до яких можна віднести комп'ютерну анімацію.

Методи створення анімації в комп'ютерній графіці постійно вдосконалюються, а розробники ігор і кіностудії завжди шукають талановитих і творчих особистостей, які зможуть застосувати ці методи. На сьогоднішній день існує декілька різновидів комп'ютерної анімації, їх аналіз та сфера використання і є метою даної роботи.

Комп'ютерна анімація – це відтворення руху шляхом відображення послідовності малюнків-кадрів із частотою, при якій забезпечується цілісне зорове сприйняття образів, вид мультиплікації, який створюється за допомогою комп'ютера, що відноситься тільки до рухомих зображень [1-3].

Наразі, існує 6 типів основних видів анімації, за допомогою яких можна створювати цифрові персонажі для телевізійних шоу, комерційних додатків, логотипів компаній, кіно, відео або ігор:

- Традиційна анімація.
- 2D векторна анімація.
- 3D комп'ютерна анімація.
- Графіка руху (Motion design).

- Stop-motion.
- Доповнена (AR) та віртуальна реальність (VR).

Традиційна анімація. Традиційна анімація, іноді звана анімацією cel, є однією з найстаріших форм анімації. Вона використовується для попередніх начерків персонажів. У ній аніматор малює кожний кадр для створення послідовності рухів, а послідовні малюнки, швидко експоновані один за одним, створюють ілюзію руху. Даний метод використовується в основному на персональних комп'ютерах, а також планшетах із застосуванням спеціальних комп'ютерних програм, що дозволяють створювати анімацію в стилі старих диснейвських мультфільмів. Найпростіші приклади даної анімації – старі мультфільми Disney: «Білосніжка та 7 гномів» (1937 р.), «Попелюшка» (1950 р.), «Мауглі» (1967 р.) та багато інших [2,4].

2D векторна анімація. Найбільш часто використовуваний стиль анімації. Її кадри створюються на відносно плоскій поверхні. Крім цього, векторна анімація перейняла деякі методи традиційної анімації. Причина, по якій 2D векторна анімація була поміщена в окрему категорію, полягає в тому, що на додаток до опції анімації «кадр за кадром», аніматор має можливість створювати складові персонажів, а потім переміщати частини тіла незалежно одна від одної, а не малювати символ знову і знову, як це було при традиційній анімації. Галузь застосування такої анімації надзвичайно широка: від рекламних роликів до комп'ютерних ігор.

3D комп'ютерна анімація. 3D анімація повністю відрізняється від інших видів анімації в комп'ютерній графіці. Вона вимагає розуміння принципів руху і композиції, при цьому набір технічних навичок художника різний для кожної задачі. У 3D анімації аніматору не потрібно бути художником-графіком. Замість малювання персонажа або створення його з глини в 3D-анімації об'єкти створюються в цифровій формі й відображаються на екрані, а потім об'єднуються з каркасом, що дозволяє анімувати кожну модель по-різному. Даний тип анімації повинен враховувати всі персонажі, навіть ті, які в даний момент часу чимось перекриті й не знаходяться в полі зору гравця. 3D анімація

використовується для створення анімаційних рекламних роликів, об'ємних макетів інтер'єру і екстер'єру, фільмів і комп'ютерних ігор із застосуванням тривимірної графіки, наприклад, мультфільми «Шрек», «Історія Іграшок» повністю зроблені в 3D, а фільми «Парк Юрського періоду», «Трон: Спадок» – з 3D візуальними ефектами [5].

Графіка руху або Motion design. Деякі види продукції: промо-ролики, анімовані логотипи, вступні титри фільмів і реклама додатків створюються за допомогою рухомих графічних текстів та елементів або графіки руху [6]. Це процес, в якому використовується «розмноження» анімованих кадрів для створення плавного руху між кадрами. Програми для «розмноження» кадрів підтримують скрипти, які автоматично змінюють анімацію для створення численних ефектів. Сьогодні Motion design особливо популярний в рекламних роликах, новинних шоу, спортивних заходах та онлайн-відео. Прикладом графіки руху є титри в фільмі «Шерлок Холмс», в серіалі «Справжній детектив» та мультфільмі «Людина-павук: Через Всесвіт» та інші.

Stop-motion. Stop-motion – один із типів анімації, при якому відбувається призупинення руху об'єкта після відзнятого кадру і послідовне його переміщення для зйомки нового фото і нового руху. При відтворенні зроблених фото один за одним, створюється ілюзія руху [3]. Так створюється Stop-motion. Цей прийом схожий на традиційну анімацію, але замість малюнків аніматор використовує реальні матеріали. Процес створення анімації в форматі Stop-motion тривалий, оскільки кожний об'єкт потрібно обережно переміщати міліметр за міліметром. Кожен відзнятий кадр просто зобов'язаний створити плавну послідовність рухів об'єкта. Сфера використання даного типу анімації широка, наприклад, мультфільми «Кароліна в Країні Жахів», «Маленький принц», «Острів собак», реклама одягу T-shirt war чи принтерів HP, банку Akbank та багато ін.

Доповнена реальність – це термін з англійської мови, який звучить так augmented reality (AR). Сьогодні друкуються унікальні видання, у тому числі книги та журнали, створені з використанням технології доповненої реальності.

Такими технологіями цікавляться не тільки діти, а й дорослі, коли під час наведення на зображення в книжці, картинка «оживає» і можна спостерігати за діями персонажів, чути звуки, бути свідком подій. Стали традиційними конкурси та фестивалі з використанням цієї технології, що об'єднує 3D маппінг і технології доповненої реальності. Прикладом використання доповненої реальності став фестиваль світла і медіа-мистецтва Kyiv Lights Festival (KLF), який проходив 28 вересня 2019 року у місті Київ разом з благодійним проектом телевізійного каналу 1+1 медіа «Здійсни мрію». В рамках цього проекту було представлено дитячі малюнки, які «оживлялись» за допомогою світлових інсталяцій на будівлі Київської міської державної адміністрації. Доповнена реальність сприяє здійсненню мрій дітей, які борються за життя, та допомагає їм відчувати справжнє щастя і радість.

Таким чином, сучасна комп'ютерна графіка дає людству широкі можливості і розвиток її безмежний. На даний момент для створення високоякісної медійної продукції використовуються різні види як комп'ютерної графіки, так і анімації. Окрім вищезгаданого, комп'ютерна анімація також використовується в мультимедійних виданнях, де сприяє підвищенню їх наочності й візуального ефекту, але й подекуди спрощує завдання розробки мультимедійного матеріалу, web-орієнтованих проектів і рекламної продукції в цілому.

Список літератури:

1. Коул А. Изучаем Flex 3. Руководство по разработке насыщенных интернет-приложений / А. Коул. – М. : СПб. : Символ-Плюс, 2009. – 384 с.
2. Barrier M. The animated man: a life of Walt Disney / M. Barrier. – California, 2007. – 132 p.
3. Ken A. Priebe. The Advanced Art of Stop-Motion Animation / A. Ken. Course Technology, a part of Cengage Learning. – California, Cengage Learning PTR, 2011. – 352 p.
4. 50 диснеевских мультфильмов. URL: <https://www.film.ru/articles/50disneevs-kih-multfilmov>, (дата звернення 15.09.2019).

5. Применение 3D-анимации и визуализации. URL: <https://itstep.dp.ua/blog/>

Primenenie-3D-animacii-i-vizualizacii, (дата звернення 16.09.2019).

6. Что такое моушн-дизайн: история, области применения, инструменты. URL: https://skillbox.ru/media/design/chto_takoe_moushn_dizayn/, (дата звернення 16.09.2019).

Тематика: Інші професійні науки (гуманітарні науки)

DIFFERENT WAYS TO MEMORIZE NEW ENGLISH WORDS

Lunina K.O.

Scientific adviser – Valiyova T.B.

Kharkiv National University of Radio Electronics

(61166, Kharkiv, 14, Nauki avenue, dep. Media Systems and Technology,

tel. (057) 702-14-98)

E-mail: kateryna.lunina@nure.ua

Nowadays it becomes important to learn different foreign languages. These are numerous foreign languages all over the world and knowledge of them by a person helps him/her in destroying various communication barriers and achieving goals. At present one of the most popular language of the world is English. There are almost 600 million people who speak in English in 106 countries. This amount is growing from year to year. Therefore, new English words appear and become consumable in people speech.

English is a language you meet everywhere: at secondary and high school, at college or even at university. There are many courses that help you to learn and increase your English level. The most important thing in learning different language is primarily lexicon. Sometimes it becomes more difficult to learn new words and the

topic of my thesis is to tell about different ways to memorize new English words for various kind of reception.

Everyone of us remembers information depending on the type of our perception. People of a visual type also known as visual learners need to see English words to remember them. There are several suitable ways for this type of perception.

The first one is a **traditional dictionary**. When you come across unfamiliar words, write them in your own dictionary, write word definitions or synonyms nearby, and be sure to include phrases or sentences. Words are better remembered in context, not separately. If it is easier for you, you can write down a translation, but it is considered by modern methods that it is better to use only English for learning English. Back to your dictionary regularly and translate words, phrases and transformations. Constantly new words are memorized.

Next one is using **cards**. You can buy special cards, or you can just cut the paper and make them yourself. Write a word on one side and a meaning, translation, or picture for the word on the other. Check yourself regularly. Cards can be divided into groups – by content or by how well you remember the words. Put those words that you remember better in one pile, those that you remember worse – in another.

The third way to learn is **stickers**. If you have recently started to learn English and still do not know the simplest words, stick the stickers of the studied words on furniture, windows, doors, a refrigerator, a laptop, and other things. Every day you will notice the stickers that surround you, and your brain will automatically remember the words you see.

Another type of our perception is sensation the information by ear. This person is called audile. Accordingly, to memorize new English words, the audio must be heard or spoken.

The first way is **listening**. You can memorize new words with different podcasts and audio lessons, where the words are grouped together on different topics, and the speakers speak several times aloud. For example, at forvo.com, you can find a new word through search and listen to it spoken by several different people from

different countries. At the same time, you may be interested in learning how the word sounds with British and American pronunciation.

Next is **repeating out loud**. Say the new word out loud as many times as you need to remember it accurately. The rule is to decide how many new words you are ready to memorize per day (3 to 10) and try to remember them. Return to new words regularly for repetition. You will have to write words down too, but you can simply put down a list of them (if necessary, with transcription), so as not to forget what you were taught there.

If you perceive information with emotions and feelings, for better memorization you better skip new words literally through yourself. That type of perception is referred to kinesthetic learners.

Associations. When you meet an unfamiliar word, find its meaning and feel what the images, emotions and feelings it evokes. From the word «sun» can be warm and light, from the word «wind» is cold, the word «family» will cause pleasant nostalgia and so on. By writing down words in the dictionary (the dictionary is needed for all types of perception), you can draw a small picture-association.

Memoirs are the next to way learn words. We have many memories, and it is possible that, passing on new words and trying to find associations, you will remember some events from your past. Associate a new word with a memoir, repeat several times to bind it together. And when you need to remember the word, come back to that memory.

People who are more receptive to information from the logical side are referred to as discretes or digitals. If you are of this type, there are also some good ways to memorize new English words.

Grouping words by content. A good way is to learn not words but groups of words. For example, if your new word is «rain», you would better learn it along with other words that can be combined under the «weather» theme. Let your 10 new words a day be 10 words about the weather: «rain», «snow», «wind» and more. Also, keep the dictionary properly 1 page is 1 topic.

Single root words is another way to learn new English words. When you encounter a new word, find, write and memorize it with the same root words: «live», «living», «lively», «liveable», «overlive», «unlive», «relive» and etc.

There are also some common ways to learn English words that fit any kind of perception. They are making up stories and topical words.

The first way is to make small stories with new words. It does not matter if they are a little nonsensical, the main thing is that the words are used in them in the correct meanings. Stories will have to be written first, then read. Visual learner reads about oneself, audile do it aloud, kinesthetic learner reads passing story through oneself and causing associations and emotions, and discrete reflects on the text and understands the logic of the meaning of each word. Stories work wonderfully for everyone, if you get it right.

And the next one is a helpful tip than a way to memorize new words. Moreover, it is important. Do not waste time memorizing obsolete and rarely used words, especially at the beginning levels of English. If you do not know where to start, find lists of the most popular words, such as the 100 or 1000 most frequent words – and learn them according to your type of perception.

Thus, one of the main directions in the study of any foreign language is the replenishment of the vocabulary. Remember: the most effective way to learn English words depends on your type of perception. Even a perfect knowledge of grammar and pronunciation rules will not help communication in English without the necessary vocabulary.

References:

1. Scott Thornbury, How to teach vocabulary – Longman, 2002. – 192 p.
2. 7 Tips to Help You Remember New Words in English. URL: <https://keepsmlingenglish.com/2017/11/remember-new-words-in-english/>, (accessed 19 September 2019).
3. How to memorize new vocabulary faster: 9 tips. URL: <https://www.ef.com/wwen/blog/language/how-to-memorize-new-vocabula-ry-faster/>, (accessed 20 September 2019).

4. How to Memorize 200+ Words A Day. URL: <https://writingfromadistance.com/2019/02/17/how-to-memorize-200-words-a-day/>, (accessed 20 September 2019).

Тематика: Інші професійні науки

СУБСТАНТИВАЦІЯ ДІЄПРИКМЕТНИКІВ У ФРАНЦУЗЬКІЙ МОВІ (НА МАТЕРІАЛІ КУЛІНАРНОЇ ЛЕКСИКИ)

Лучкевич В.В.

Дрогобицький державний педагогічний університет
імені Івана Франка, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри
романської філології та компаративістики

Козак М.В.

Дрогобицький державний педагогічний університет
імені Івана Франка, магістрантка

Кулінарна лексика, яка відноситься до групи спеціальної лексики, є загальноживаною та часто використовуваною у побутовому спілкуванні. Водночас, слід відзначити, що їй притаманне постійне варіювання, доповнення, зміни, що супроводжуються і зовнішніми (історичними, культурними, економічними), і внутрішніми (перерозподіл лексичних одиниць, звуження чи розширення їхнього значення, поява нових словотвірних моделей) чинниками.

Вивчення процесу субстантивації дієприкметників як одного з продуктивних способів формування кулінарної термінологічної системи французької мови є малодослідженим у сучасному мовознавстві. Особливо це стосується вивчення закономірностей словотвірних моделей кулінарної термінології у сучасній французькій мові, що характеризуються її широким використанням у розмовній мові, її пристосуванням до правил та особливостей

утворення похідних слів, які слугують взірцями створення нових лексичних одиниць.

Субстантивація – це процес переходу слова однієї частини мови до розряду іменників. Як зауважує І. Вихованець, «відповідно до розрізнення трьох ступенів (синтаксичного, морфологічного і семантичного) переходу частин мови та концепції чотирикомпонентної системи частин мови (іменника, дієслова, прикметника і прислівника розрізняються три види субстантивації: віддієслівна субстантивація, відприкметникова субстантивація і відприслівникова субстантивація» [1, с. 76]. В нашому дослідженні увага зосереджена на вивченні віддієслівної субстантивації, зокрема її різновиду у французькій мові – *participe passé* (еквівалент в українській мові – дієприкметник).

Семантична номінація більшості дієприкметників у французькій мові тісно пов'язана з основною формою дієслова, навіть якщо вони вжиті у метафоричному значенні і набрали нового відтінкового значення та вжиті у новому контексті. Наприклад, субстантивованій дієприкметник *râpé* (від дієслова *râper* – терти) має зміст, семантично пов'язаний з основною формою у виразі *un râpé de pommes de terre* (терта картопля), а у сталому виразі *c'est râpé* (все закінчено, уже пізно) воно набуває метафоричного відтінку, в якому прослідковується перехід від конкретної дії до абстрактного значення.

Слід зауважити, що субстантивація дієприкметників притаманна багатьом новоутвореним конструкціям у кулінарній термінології, що відображають результат, одержаний від:

а) застосованого інструменту:

râper: *un râpé au citron, un râpé de citron, un râpé citron caviar*;

fouetter: *un fouetté de jaune d'œuf*;

presser: *un pressé de légumes* [2];

б) способу нарізання, приготування:

émincer: *un émincé de filet de dinde*;

bouillir: *un bouilli de légume de bœuf*;

sauter: un sauté au wok;

rôtir: un rôti de sanglier mijoté à la cocotte [2].

Як видно, для утворення нових лексичних одиниць кулінарної термінології застосовуються наступні моделі:

1) субстантивований дієприкметник+прийменник *de+іменник* відповідної кулінарної лексики;

2) субстантивований дієприкметник+прийменник *à+іменник* відповідної кулінарної лексики;

3) субстантивований дієприкметник+іменник *відповідної кулінарної лексики*.

Доречно також зауважити, що утворення субстантивованих дієприкметників у французькій мові не завжди відповідає установленим правилам. Зокрема у процесі номінації дієприкметник може увійти до складу сталого виразу, що є яскравим доказом відсутності у мові відповідних іменних словосполучень: *un écrasé de pommes, un écrasé de fraises* (дуже мілко подрібнені яблуко, полуниці).

Отож, з проведеного аналізу видно, що похідні конструкції із вживанням субстантивованих дієприкметників підкреслюють співвіднесеність між «діячем», агентом/інструментом, який здійснює дію та зміною стану. Утім, що стосується певних дієприкметників, то номінація не залежить від інструменту як конкретної ідентичності, що здатна виконувати власну функцію. Тут важливим показником виступає «дія», тобто приналежність дієприкметника до іншого семантичного класу, що слугує деталізатором типологічних характеристик кулінарної термінології.

Список літератури:

1. Вихованець І. Р. Частини мови в семантико-граматичному аспекті. Київ : Наукова думка, 1988. 256 с.
2. Rey-Debove, Josette et Rey, Alain. 2011. Le Nouveau Petit Robert, dictionnaire de la langue française. Montréal : Dicrobert, 2011. 2771 p.

ОЗЕЛЕНЕННЯ ЦЕНТРАЛЬНИХ ВУЛИЦЬ В МІСТІ ТРУСКАВЕЦЬ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Лябук І.В.

Скиданова А.В.

Науковий керівник Шевчук М.Й.

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

Озеленення міст є частиною загальної проблеми навколишнього середовища і пов'язане з вирішенням планувальних, будівельно-експлуатаційних, агротехнічних питань зі створення об'єктів, призначених для задоволення потреб населення у відпочинку, духовної, культурно-просвітницької та господарсько-побутової діяльності. Особливо це важливо у туристичних містах де проявилися і загострилися проблеми, зумовлені антропогенним навантаженням: забруднення повітря, вод і ґрунтів викидами промисловості, комунальних виробництв, енергетики і транспорту, шумова загроза, відтиснення природи і втрата багатьох цінних ландшафтів [2, 3].

Курортне місто Трускавець користується популярністю досить давно, тому озеленення міста є важливим аспектом у привабленні туристів. Об'єктами нашого дослідження слугували дві центральні вулиці міста: Степана Бандери та Тараса Шевченка.

За рішенням міської влади була проведена реконструкція вулиці Степана Бандери та створено нові ділянки для озеленення. На даних ділянках не було ґрунтів, тому були проведені роботи щодо створення та підбору ґрунтосуміші, яка б ідеально підійшла для вибраного асортименту рослин.

Проведений аналіз ґрунтового покриву свідчить про необхідність заміни верхнього шару ґрунту. Це зумовлено тим, що в результаті проведення робіт по облаштуванню дорожнього покриття відбулось засмічення клумби

будівельними матеріалами. Враховуючи, що на досліджуваній клумбі планується посів (посадка) культур із різним вимогами до реакції ґрунтового розчину нами запропоновано використати два види ґрунтових сумішок:

- для культур, що вирощуються на кислих ґрунтах;
- для культур, що вирощуються на нейтральних ґрунтах.

Ґрунтосуміші для вирощування на кислих ґрунтах (субстрат для хвойних культур) складається із сапропелю (40 %), верхового торфу (60 %), а для вирощування культур на нейтральних ґрунтах (субстрат універсальний) – із сапропелю (38 %), верхового торфу (60 %), вапна (2 %).

Проведений агрохімічний аналіз працівниками Львівської філії державної установи «Інститут охорони ґрунтів України» ґрунтових сумішок (табл. 1) свідчить про високий вміст макроелементів та сприятливий показник рН для даного виду культур.

Таблиця 1

Агрохімічний аналіз субстратів

Назва	рН _{сол}	Вміст, %:		
		N	P ₂ O ₅	K ₂ O
Субстрат для хвойних культур	5,0	2,2	2,6	1,7
Субстрат універсальний	6,4	2,8	2,5	1,3

За даними інвентаризації зелених насаджень, на дослідних об'єктах нараховується 311 рослин, з яких 11 перебувають у незадовільному стані. Нами виявлені такі рослини як: туя західна “Danica” (*Thuja occidentalis* “Danica”), туя східна “Aurea Nana” (*Thuja orientalis* “Aurea Nana”), туя західна “Ericoides” (*Thuja occidentalis* “Ericoides”), модрина європейська “Pendula” (*Larix decidua* “Pendula”), магнолія Суланжа (*Magnolia ×soulangeana* Soul.-Bod.), барбарис Тунберга (*Berberis thunbergii* DC.), спірея японська (*Spiraea japonica* L.f.), вейгела квітуча (*Weigela florida* (Bunge) A.DC.), будлея Давіда (*Buddleja davidii* Franch.), бересклет Форчуна (*Euonymus fortunei* (Turcz.) Hand.-Maz.), кизильник горизонтальний (*Cotoneaster horizontalis* Decne.).

Рослинний асортимент складається з карликових видів, які тримають форму і габітус протягом тривалого періоду, що зменшує кількість

агротехнічних заходів по їх догляду та є невибагливими до досліджуваних умов місцезростання.

На основі зібраних даних запропоновано проектні рішення, які враховують стилізацію міста, побажання замовника, мінімальний догляд та збереження загального вигляду композиції протягом 4-х сезонів. Важливим було підібрати такий асортимент рослин, який би співпадав у габітусі і колористиці з існуючим вуличним асортиментом та був пристосованим до даних кліматичних умов зростання, витримував умови міста і антропогенне навантаження [1].

В основу планування проектного рішення покладені плавні, текучі лінії, які будуть переплітаються з темою води, та символічно вплітатись вісім крапель води, чотири краплі створюємо на вул. Тараса Шевченка і 4 на сусідній прилеглій вулиці Степана Бандери, що символізують вісім різновидів мінеральних вод Трускавця.

Для створення озеленення об'єкту, використовуємо регулярний та пейзажний ландшафтні стилі, які будуть виглядати гармонійно в поєднанні. Рослинний асортимент підбираємо з хвойних і листяних порід, які доповнюють загальну ідею композиції. Для максимального ефекту та створення дбайливого вигляду рослини мульчують декоративною галькою різних кольорів, яка слугує для захисту ґрунту, від ерозії, перегрівання, промерзання та бур'янів, для підкреслення декоративного ефекту вкладаємо рулонний газон, який підкреслить красу кожної з рослин і надасть мальовничого вигляду усій ділянці.

Особливе значення для дизайну території мають контрасти кольорів, світла і тіней. Невеличкі проте яскраві, контрастні за кольором ділянки пожвавлюють загальний колорит, не порушуючи при цьому щільності колірної гами.

Таким чином територія, що підлягає благоустрою та ландшафтному облаштуванню стане прикрасою для міста та надасть виразності архітектурним ансамблям.

Список літератури:

1. Безлюбченко О. С., Завальний О. В., Черноносова Т. О. Планування і благоустрій міст: навч. посібник. Х.: ХНАМГ, 2011. 191 с.
2. Григорян А. Г. Ландшафт современного города. М: Стройиздат, 1986. 136 с.
3. Кучерявий В. П. Озеленення населених місць. Львів: Світ, 2005. 456 с.

Тематика: Політичні науки

УКРАЇНСЬКА «ФОРМУЛА» ПОЛІТИЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

Ляшенко О.М.

доктор економічних наук, професор

На інтелект у класичному розумінні як інформаційний потенціал знань конкретної особистості, отриманий в результаті функціонування свідомості, мислення та розуму людини, накопичення поширюється, то що у нас не так політичним інтелектом? Очевидно, з цим треба розібратися, бо лише закликами «повернути інтелект у політику» не обійтись.

Перш за все, чим є політичний інтелект? Political Intelligence (він же PQ) у різних науках тлумачать по-різному. Вперше про такий вид інтелекту заговорили вчені-психологи. Одним з перших розглянути політичний інтелект як самостійний вид інтелектуальної активності спробував Дж. Оуен. Спираючись на багаторічний досвід роботи в організаційній психології і розробку критеріїв оцінки ефективності менеджера, він дійшов висновку, що на когнітивному рівні ефективність управлінської роботи визначають розвиток загального, емоційного і політичного інтелекту, які в сукупності складають «менеджерський інтелект» (management quotient).

Під політичним інтелектом Дж. Оуен розуміє вміння менеджера використовувати наявну у нього владу для вирішення поточних виробничих завдань, а також уміння і здатності по організації людей для спільної діяльності під його керівництвом [1]. І хоча Дж. Оуен обмежує вивчення феномена політичний інтелект виключно організацією, але його висновки і рольова модель можуть бути застосовні і в інших сферах суспільного життя, наприклад для сім'ї, спортивної команди, шкільного класу і, безумовно, «політичної організації». Таким чином, предметом політичного інтелекту Дж. Оуен вважає вміння та здібності щодо накопичення авторитету і реалізації влади, що сприяє більш чіткому виділенню даної проблематики серед суміжних питань.

Аналізу поняття «політичний інтелект» присвячені також деякі роботи відомого організаційного психолога, професора Стенфордського університету Р. М. Крамера [2]. Як і Дж. Оуен, він спирається на власний досвід у галузі практичної організаційної психології та доводить, що феномен політичного інтелекту є важливим критерієм ефективності будь-якої управлінської роботи наряду із загальним і власне соціальним інтелектом.

Є поодинокі дослідження з проблематики політичного інтелекту серед учених колишніх пострадянських країн, але переважна їх більшість ототожнює політичний інтелект або з суто управлінським, або з соціальним. В Україні дослідження політичного інтелекту у сфері державного управління відсутні.

Політичний інтелект може бути розглянутий як поєднання кристалізованої (успадкованої) здатності бачити і усвідомлювати політичний ландшафт з набутими рухливими навичками «маневрувань» політичними мінними полями. Звісно, тлумачення можуть бути різні, запропонований конструкт - лише опертя на елементи теорії Р. Кеттелла [3], який розділив інтелект на рухливий і кристалізований. Перший полягає в здатності мислити логічно, аналізувати і вирішувати завдання, що виходять за межі попереднього досвіду; другий включає накопичений досвід і здатність використовувати засвоєні знання і навички.

Ознаками політичного інтелекту є цілісність, неупередженість, уміння приборкувати особисті управлінські (і не лише) пристрасті і вгамовувати владний (і не лише) апетит. Звісно, це не повна і дещо ідеалізована формула «ДНК» політичного інтелекту. Але питання полягає в іншому: де і чому «зламано» (або ще не налаштовано) код українського політичного інтелекту?

Ознаками політичного інтелекту є цілісність, неупередженість, уміння приборкувати особисті управлінські (і не лише) пристрасті і вгамовувати владний (і не лише) апетит. Звісно, це не повна і дещо ідеалізована формула політичного інтелекту. Але питання полягає в іншому: де і чому «зламано» (або ще не налаштовано) код ДНК українського політичного інтелекту?

Мабуть, усе дещо складніше, ніж просто «автоімунне політичне захворювання» типу gov.ua. Існують суттєві зовнішні «мутагенні» чинники. Перед усе, такими чинниками є потужні процеси, які формують тло, котре «розрізають» суперечливі лінії Авеля і Каїна: «Умовно можна говорити про лінію Авеля як стратегії мирного співіснування, діалогу, взаєморозуміння, узгодженого порядку та лінію Каїна як стратегії війни і насильства, конфліктів і силового протистояння, деструктивної поведінки, що має наслідком нестабільність життя» [4].

Водночас, прикметно, що наявність таких ліній зовнішнього тла не є вирішальною, оскільки: «ключова проблема практичної політики, як у міжнародних відносинах, так і в перебігу внутрішніх процесів, полягає в тому, що важливі рішення керівництва держави приймаються далеко не завжди на основі стратегічного бачення та послідовної реалізації національних інтересів країни. Істотну роль у процесах прийняття рішень відіграють зовнішні впливи з боку інших держав, фінансово-економічні інтереси окремих груп і корпорацій, тиск низки кон'юнктурних обставин, необхідність урахувати суспільну думку, уявлення еліт, настрої електорату, гру близького оточення тощо. Межа між внутрішньою та зовнішньою політикою поступово нівелюється і часто демонструє якісно нові форми й напрямки» [4].

Отож, наразі проблема полягає не лише у формуванні політичного інтелекту, але і у наполегливості щодо його прояву, накопиченні й розвитку.

Список літератури:

1. Оуэн Дж. Как управлять людьми. Способы воздействия на окружающих / Дж. Оуэн. – Претекст, 2011. – 344 с.
2. Kramer R. M. The great intimidators / R. M. Kramer // Harvard Business Review. – 2006. – N 2 (Feb.). – P. 88-96.
3. Raymond B. Cattell. Structured personality learning theory: A Wholistic Multivariate research approach. Centennial Psychology Series. New York: Praeger, 1983. Xii - 466 pp.
4. Онтологія війни і миру: безпека, стратегія, смисл : монографія / Б. О. Парахонський, Г. М. Яворська. – Київ : НІСД, 2019. - С. 203, 214.

Тематика: Юридичні науки

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКСТРАДИЦІЇ

Ляшенко Ю.А.

курсант 301 навчального взводу
Факультету підготовки фахівців
для підрозділів Національної поліції України
Луганського державного університету
внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка

Науковий керівник:

Дубова Ганна Вікторівна
старший викладач кафедри іноземних мов
загально університетських кафедр

Інститут екстрадиції, який сформований протягом декількох століть, є важливою формою надання взаємної допомоги державам у боротьбі із

багаточисельною і різноманітною злочинністю, забезпечуючи неминуче покарання осіб, які переховуються від правосуддя. Основою міжнародно-правового регулювання інституту екстрадиції є взаємодія двох правових систем: міжнародного і внутрішньодержавного права [1, с.19]. Екстрадиція (від лат. *extraditio*) – передача злочинців державою, на території якої вони перебувають, іншій державі (на її вимогу) для притягнення їх до кримінальної відповідальності або для приведення у виконання обвинувального судового вироку, який набув чинності [11, с. 350]. Метою екстрадиції має бути здійснення правосуддя над людиною яка вчинила правопорушення без порушень її прав. Питання видачі злочинців регулюється як національним законодавством, так і міжнародними угодами — двосторонніми та багатосторонніми.

Багатосторонні міжнародні договори, присвячені інституту екстрадиції, слід розділити на дві групи: 1) договори які безпосередньо регулюють питання екстрадиції; 2) які регламентують різні аспекти боротьби з міжнародною злочинністю, що зачіпають пов'язані з ними питання видачі. До першої групи, слід віднести Конвенцію Ліги Арабських Держав про видачу 1952 р., Європейську конвенцію про видачу 1957 р. [2, ст.1-2], «Типовий договір» про видачу, прийнятий резолюцією Генеральної Асамблеї ООН від 14 грудня 1990 р. [10], Міжамериканську конвенцію про видачу 1981р., Конвенція про правову допомогу і правові відносини у цивільних, сімейних і кримінальних справах від 22 січня 1993 р. [3] Міжнародно-правове регулювання на регіональному рівні, володіючи своїми особливостями в кожному окремому випадку, дозволяє відзначити загальну тенденцію до уніфікації інституту, поетапного впливу на розвиток співробітництва держав, вираженого в імплементації норм договорів, а також у сприянні щодо створення і вдосконалення національного законодавства про екстрадицію.

До другої групи договорів, можна віднести ті міжнародні договори, які спрямовані на захист особистості, суспільства, держави, зачіпають питання безпеки, протидії злочинності, в тому числі, транскордонної. Зокрема, це такі

документи, як міжнародна Конвенція по боротьбі з підробкою грошових знаків 1929 року [4, ст. 9], Конвенція про попередження злочину геноциду і покарання за нього 1948 року [5, ст.7], Міжнародна конвенція про боротьбу із захопленням заручників 1979 року [6, ст. 9-10], Конвенція Організації Об'єднаних Націй про боротьбу проти незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин 1989 року [7, ст. 6], Конвенція проти транснаціональної організованої злочинності 2000 року [8, ст. 16], Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції 2003 року [9, ст. 44]. Згідно з цими документами, питання про видачу вирішується виходячи з вчиненого діяння, що підпадає під регулювання даного договору, а також наявності двосторонньої угоди про видачу. Також, слід зазначити що, розглянутий інститут містить виключення, які надають державам можливість відмовляти в екстрадиції навіть при наявності чинних міжнародних договорів. В основному, такі виняткові підстави включаються в тексти багатосторонніх і двосторонніх міжнародних договорів про екстрадицію, і, в ряді випадків, в національне законодавство. У міжнародних договорах наводяться, в основному, такі підстави невидачі: 1) якщо особа, видача якої вимагається, є громадянином країни, до якої адресована така вимога; 2) якщо злочин скоєно на території тієї країни, до якої звернена вимога; 3) якщо порушено і розслідується кримінальна справа за те ж саме діяння щодо особи, яка вимагається на території країни, до якої звернено вимога про видачу; 4) якщо стосовно особи, видача якої вимагається, на території країни, до якої звернена вимога, за тим же злочином був винесений вирок або припинено переслідування у даній справі; 5) якщо згідно з чинним законодавством держави кримінальне переслідування не може здійснюватися, або вирок не може бути приведений у виконання в зв'язку з закінченням терміну давності, або за іншим передбаченим законом підстав; 6) якщо було скоєно злочин політичного характеру; 7) якщо були здійснені фінансові злочини (в області оподаткування, митних зборів та ін). Можливість екстрадиції в кожному конкретному випадку визначається виконанням

принципів екстрадиції, і, таким чином, вирішується питання про наявність, або відсутність підстав для відмови в екстрадиції.

Виходячи з означеного доходимо висновку що, екстрадиція є повноцінним інститутом, який регулюється великою кількістю міжнародно-правових актів: багатосторонніх, універсальних і регіональних, а також двосторонніх. Деякі із зазначених документів, які безпосередньо регулюють питання видачі, створюють механізм застосування цього інституту, закріплюючи також вимоги про можливість захисту прав ймовірного злочинця до задоволення державою-учасником запиту про видачу.

Список літератури:

1. Валеев Р. М. Выдача преступников в современном международном праве.

Некоторые вопросы теории и практики / Р. М. Валеев. – Казань: Казан. ун-та, 1976. – С. 19.

2. Європейська конвенція про видачу правопорушників від 13 грудня 1957 року, ст. 1-2. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_033.

3. Конвенція про правову допомогу і правові відносини у цивільних, сімейних і кримінальних справах від 22 січня 1993 року. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/997_009.

4. Конвенція по боротьбі з підробкою грошових знаків 1929 року, ст. 9.

URL: <http://zakon.kuban.ru/private/mkbpdz.htm>

5. Конвенція про попередження злочину геноциду і покарання за нього від 9 грудня 1948 року, ст. 7. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_155

6. Міжнародна конвенція про боротьбу із захопленням заручників 1979 року, ст. 9-10. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/en/995_087

7. Конвенція Організації Об'єднаних Націй про боротьбу проти незаконного

обігу наркотичних засобів і психотропних речовин від 16 березня 1989 року, ст.6 URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_096

8. Конвенція проти транснаціональної організованої злочинності,
Прийнята

резолуцією 55/25 Генеральної Асамблеї від 15 листопада 2000 року, ст.
16 URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_789

9. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції від 31 жовтня
2003 року, ст. 44. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_c16

10. Резолюція Генеральної Асамблеї ООН 45/116 "Типовий договір про
видачу" від 14 грудня 1990 року.

URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/ru/995_68

11. Юридична енциклопедія. В 6 т. Т. 6 : Т–Я / редкол. : Ю. С.
Шемшученко (голова редкол.) та ін. – К. : Укр. енцикл., 2004. – с. 350

Тематика: Економічні науки

МОЖЛИВОСТІ ІНТЕРНЕТ-МАРКЕТИНГУ В СУЧАСНОМУ ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПОЛІ

Мазура А.Ю.

магістр,

Соколова Л.В.

доктор економічних наук, професор, професор
Харківський національний університет радіоелектроніки

e-mail – artymaz@gmail.com,

ID ORCID <https://orcid.org/0000-0001-8106-1523>,

e-mail – liudmyla.sokolova@nure.ua

Конкуренція в сфері електронної комерції за останні роки постійно
зростає і ця тенденція буде тільки продовжуватися. З кожним днем
підвищується кількість сайтів, що продають різні товари та послуги,

підвищується рівень очікувань у клієнтів та кількість інструментів, що дозволяють підвищити впізнаваність бренду, розширити клієнтську базу і підвищити ефективність бізнесу в цілому.

Інтернет-маркетинг надає можливості використовувати інструментарій звичайного маркетингу у всесвітній системі сполучених комп'ютерних мереж – всемережжі. При використанні цього виду маркетингу ціни на товари та послуги будуть значно нижчими. Він включає в себе такі напрямки: просування в соціальних мережах(SMM); оптимізація сайтів для пошукових систем (SEO); e-mail маркетинг; маркетинг в пошукових системах (SEM); вхідний маркетинг; партнерський маркетинг та інші [1]. Інтернет-маркетинг «працює» за звичним принципом 4P: товар (product) – те, що продається за допомогою Інтернету, та конкурує не тільки з іншими сайтами, а й традиційними магазинами; ціна (price) – прийнято вважати, що ціна в Інтернеті нижче, ніж в звичайному магазині за рахунок економії на витратах; просування (promotion) – комплекс заходів щодо просування бренду або продукту в мережі. Включає в себе величезний арсенал інструментів (пошукове просування, контекстна реклама, банерна реклама, e-mail маркетинг, аффіліативний маркетинг, вірусний маркетинг, прихований маркетинг, інтерактивна реклама, робота з блогами і т. д.); місце продажу (place) – точка продажу, для інтернет-маркетингу точка взаємодії при вирішенні щодо купівлі (наприклад, сайт, лендінг, рекламне оголошення, група в соціальній мережі і т.д.) [2, 3].

Для просування та розміщення продукту зараз існує дуже багато інструментів та механізмів, наприклад, технологія – eye tracking, яка дозволяє відстежувати переміщення очей клієнта у вебсайті. Дана технологія допомагає визначити: наскільки зручна і зрозуміла система навігації конкретного сайту; наскільки ефективною є конкретна банерна реклама; які елементи сайту привертають найбільшу увагу, а які залишаються непомітними; порядок дій від початку сеансу до здійснення покупки; емоційну реакцію відвідувача на той чи інший елемент сайту (на основі вимірювання діаметра зіниці). Технологія eye tracking базується на одному із найновіших методів підвищення конверсії

сайту. На жаль, в Україні ця технологія ще не набула широкого поширення, в той час як за кордоном дана практика давно вважається звичайною справою. За допомогою eye tracking можна значно поліпшити юзабіліті сайту і збільшити кількість клієнтів. При цьому не обов'язково купувати дороге обладнання. Можна замовити дану послугу в спеціалізованому агентстві або скористатися інформацією, накопиченою закордонними колегами.

Наступний механізм інтернет-маркетингу – це автоворонка продажів, яка представляє собою серію заздалегідь підготовлених і автоматизованих процесів для клієнтів. Такий засіб дозволяє продавати клієнту товар чи послугу автоматично через листи, SMS, соцмережі і т. д. Саме завдяки такому підходу інфобізнес «зробив великий ривок» вперед в останні кілька років. Однак поки електронна комерція мало використовує даний механізм, але за цим, однозначно, майбутнє.

З кожним днем месенджери та чат-боти набирають все більших обертів. У кожного бренду, великого чи середнього бізнесу вже є свій канал в месенджері. Сьогодні нікого не дивує наявність у компаній telegram-спільноти, бота або каналу. Однак лише деякі мають хорошу якість контенту та чат-ботів. За допомогою Telegram та інших месенджерів відбувається процес об'єднання людей між собою за різними інтересами, сферами життя і не тільки. Однак месенджери тепер стали не просто засобами для спілкування груп людей, вони стали містити в собі ще й багато інших функцій. До функцій месенджерів відносяться такі, як: розсилка новин, акцій, статей компанії; support-відділ у вигляді бота або напів-ботів; передача і зберігання файлів, світлин і відео; заміна браузеру – перегляд веб-сайтів; особистий профіль із світлиною та особистими даними; автоматичні продажі через ботів і багато іншого. Завдяки Telegram-ботам вже мільйони людей перестають відвідувати, наприклад, сайти за прогнозом погоди, сайти фінансів для перегляду курсу валют або новинні сайти і т. д.

Усе це є свідомою реалізацією світовою спільнотою глобального курсу на об'єднання «в одному місці» всього того, що активно використовується

людьми. Наприклад, сервіси найбільшого у світі пошукового гіганту Google. Статистика Google Analytics – це безкоштовний сервіс аналітики відвідуваності сайту від пошукової системи Google. Вона надає детальні дані по всіх відвідувачам, відображаючи дані про регіони, операційні системи, провайдерів, джерела трафіків та інших важливих параметрах.

Збір статистики в Google надає величезні можливості для власників сайтів. Серед основних можна виділити такі аналітичні інструменти: повні зведення по відвідуваність; призначені для користувача змінні; візуалізація трафіку; підтримка загального доступу для співробітників; API-інструменти; аналіз змісту. Статистика всіх сторінок сайту, аналіз швидкості завантаження, відстеження подій. Великий набір інструментів, що дозволяє отримати інформацію про відвідування сторінок ресурсу; аналіз мобільних даних. Оцінка ефективності мобільних оголошень, аналіз по додатках, статистика переходів із мобільних пристроїв; аналіз соціальної активності. Вплив соціальних мереж і переходи користувачів, детальна статистика репостів матеріалів, комерційна вигода; аналіз конверсій. Детальна статистика для цілей і конверсій, оптимізація продажів, відстеження ефективності рекламних кампаній, візуалізація переходів на сайті; аналіз реклами. Інструмент для аналізу і порівняння різних джерел реклами, підвищення ефективності маркетингу і інтеграції із сервісом AdWords.

Сьогодні інтернет-маркетинг в цілому знаходиться на піці розвитку, він дозволяє не лише рекламувати товар та просувати власний бренд, а й відстежувати всі дії наявних та потенційних клієнтів і коригувати процеси в компанії для їх утримання та залучення відповідно [4, 5]. Описані вище технології зараз набувають великого поширення в Україні та допомагають маркетологам розвивати бізнес, зміцнювати його потенціал та будувати стратегію майбутнього розвитку компаній.

Список літератури:

1. Барден Ф. Злом маркетингу. Наука про те, чому ми купуємо. М. : Манн, Іванов та Фербер, 2014. 304с.
2. Котлер Ф., Келлер К. Л. Маркетинг менеджмент. 15-е изд. Издательский дом «Питер», 2018. 848 с.
3. Основы маркетинга / Г. Армстронг, В. Вонг, Дж. Сондерс, Ф. Котлер. Изд-во «Диалектика – Вильямс», 2018. 752 с.
4. Соколова Л. В., Верясова Г. М. Сучасні аспекти розвитку маркетингу // *Інформаційні технології: наука, техніка, технологія, освіта, здоров'я: тези доповідей XXVII міжнародної науково-практичної конференції MicroCAD-2019, 15-17 травня 2019 р.: у 4 ч. Ч. III.* / за ред. проф. Сокола Є. І. – Харків : НТУ «ХПІ». С. 358.
5. Diana Raiko. Creation of the image and brand of the enterprise on the basis of marketing as a philosophy of management / Формування іміджу та бренду підприємства на основі маркетингу як філософії управління / Raiko D., Cherepanova V. // *Baltic Journal of Economic Studies*, Volume 5 Number 2. Riga: Publishing House «Baltija Publishing», 2019, P.191–205.

Тематика: Економічні науки

СУЧАСНІ ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНИХ МОРСЬКИХ ПОРТІВ

Майорова І.М.

д.е.н., професор

професор кафедри Навігації і управління судном

АМІ ОНУ «ОМА»

В статті 1 Закону України «Про морські порти» дане визначення морського порту, як «...морський порт - визначені межами територія та

акваторія, обладнані для обслуговування суден і пасажирів, проведення вантажних, транспортних та експедиційних робіт, а також інших пов'язаних з цим видів господарської діяльності.» [1] Основою планування розвитку діяльності вітчизняних морських портів слугує Стратегія розвитку морських портів України на 25 років.[2] В статті 7 джерела [1] визначено стратегію розвитку морського порту: «Розвиток морського порту здійснюється відповідно до плану розвитку морського порту, який формується з урахуванням планів розвитку морських терміналів, а також підприємств, основні продукція та/або сировина яких є об'єктами експортно-імпортних операцій і обслуговуються як вантажі у морському порту.»

За даними дослідження фахівців, які готували текст Стратегії розвитку морських портів України окреслено конкурентні напрями і переваги портів Чорноморсько-Азовського басейну країни: вигідне географічне розташовування морських портів на перетині транспортних коридорів для забезпечення транзитних вантажопотоків у напрямку Європи, Азії та Близького Сходу, із пропускною здатністю близько 100 млн т на рік (в т.ч. більше 2 млн TEU); близькість морських портів до центрів споживання і виробництва продукції та формування масових вантажів; наявність вільних територій для перспективного розвитку морських портів; наявність глибоководних підходів та достатніх потужностей з обробки та зберігання вантажів широкої номенклатури в режимах експорту, імпорту, транзиту і каботажу; наявність в морських портах транспортних вузлів, що забезпечують технічну можливість перевантаження з/на всі види транспорту – трубопровідний, залізничний, автомобільний, річковий; пряме залізничне сполучення із сусідніми країнами; можливість траншіпменту для транспортування вантажів по р. Дунай з/до країн Європейського Союзу, що мають морські порти на р. Дунай; високий потенціал морських портів із обробки вантажів чорних металів, вугілля, залізничного концентрату та зернових вантажів, що наразі є основними статтями зовнішньої торгівлі України; наявність нормативно-правової бази щодо можливості залучення приватних інвестицій для розвитку портової галузі в Україні та

здійснення державного інвестування в проекти щодо забезпечення сприятливих умов розвитку суб'єктів господарювання на території морських портів; наявність кваліфікованих спеціалістів та робітників портової галузі.[2]

Найбільшими серед морських портів України, на сьогодні, є порти: Южний, Одеса, Миколаїв та Чорноморськ, на долю яких припадає близько 80% від загальної потужності морських портів України. Ключовими перевагами цих морських портів є наявність глибоководних підходів, які дають можливість обслуговувати великотоннажні морські судна, в тому числі, із залученням для надання послуг суб'єктами господарювання недержавної форми власності. Інші морські порти України, на сьогодні, можуть приймати судна із меншою осадкою, а обслуговування вантажопотоків, в переважній більшості, забезпечується стивідорними компаніями державної форми власності. [2]

Метою Стратегії розвитку морських портів є визначення концептуальних засад формування державної політики планування та розвитку портової галузі, спрямованих на збільшення вантажообігу в морських портах, забезпечення потреб зовнішньої торгівлі країни у якісних морських перевезеннях, підвищення ефективності використання наявних потужностей в морських портах та збалансований розвиток нових із достатньою пропускнуою спроможністю наземної інфраструктури, покращення сервісу в морських портах та забезпечення оптимальної логістики вантажів. Для досягнення цієї мети будуть реалізовані стратегічні цілі за такими пріоритетними напрямками: збалансований розвиток та ефективне використання портових потужностей на інноваційній основі; забезпечення конкурентоздатної логістики та покращення сервісу в морських портах; оптимізація системи управління галузі морських портів. [2]

Наявна перевантажувальна потужність морських портів України, що на сьогодні складає 240 млн тон, в повній мірі не забезпечена відповідною пропускнуою спроможністю наземної інфраструктури, тому модернізація та створення нових потужностей має бути синхронізована із розвитком під'їзних шляхів до морських портів. Проблема недостатньої пропускнуої здатності

припортових залізничних станцій та незадовільного залізничного сполучення найбільш гостро стоїть в морських портах Одеса, Миколаїв, Маріуполь, Бердянськ та Рені. На сьогодні врегулювання такої проблеми досягається за рахунок низького рівня завантаженості наявних потужностей (131,7 млн тон на рік тобто 54 % від проектної потужності). Проте таке врегулювання є тимчасовим і не відповідає тенденція розвитку морських портів України. [2]

Подібна ситуація складається і з автодорожньою інфраструктурою, зокрема це стосується морських портів розміщених в межах міст. Пересування вантажного автотранспорту містами призводить до руйнування муніципальних доріг, шляхопроводів та мостів, утворенню заторів, а також погіршує екологічну ситуацію в населених пунктах. На стратегію розвитку автотранспортної інфраструктури потрібно дивитися ширше, при цьому не відмовляючись від заходів жорсткого контролю недобросовісних перевізників. В силу відсутності можливості для накопичення вантажного транспорту перед розвантаженням на комплексах і терміналах, довга низка авто створює аварійні ситуації на під'їздах до порту. Окрім розвитку під'їзних шляхів та ефективного використання наявних перевантажувальних потужностей гостро стоїть питання відновлення портової інфраструктури стратегічного значення: причалів, каналів, акваторій та інфраструктури загального користування, зокрема внутрішньопортових автомобільних доріг, підкранових колій, залізничних шляхів, систем комунікацій тощо. [2]

Загальні проблеми, що потребують розв'язання: незбалансованість розвитку перевантажувальних потужностей та інфраструктури загального користування (автомобільних та залізничних під'їзних шляхів до морських портів, об'єктів електро-, газо-, водопостачання тощо), зокрема пропускної спроможності залізничних станцій Одеса-Порт, Миколаїв-Вантажний та під'їзної колії «Жовтнева», лінії Камиш-Зоря – Волноваха у напрямку Маріуполя, автомобільних доріг державного значення М-05, М-14, М-15, М-28, Н-08, Н-11, Н-14 та комунальних доріг в містах Одеса, Миколаїв, Маріуполь, Бердянськ, Херсон тощо; низький рівень координації діяльності між видами

транспорту та місцевою владою із забезпечення розвитку припортової інфраструктури, організації руху транспорту в напрямку морських портів; низька ефективність використання потенціалу існуючих перевантажувальних потужностей (близько 50% від загальної пропускної здатності всіх портів); відсутність дієвого механізму залучення приватних інвестицій для розвитку об'єктів портової інфраструктури; недостатньо розвинута транспортна інфраструктура в морських портах та на акваторіях (відсутність достатньої кількості глибоководних якірних місць, накопичувальних майданчиків для автотранспорту тощо); недостатній рівень та невідповідність глибин в окремих морських портах та на каналах паспортним характеристикам; повільне оновлення основних фондів на підприємствах державного сектору портової галузі, невідповідність їх технічного рівня сучасним вимогам щодо надання послуг із здійснення операцій з вантажами, судами, рухомим складом тощо. [2]

За даними публікації [3] Єліанда і Надії Гоцуєнко в тижневому інформаційному засобі «Дзеркало тижня» вітчизняні морські порти не мають гострої потреби у інвестиціях, в тому числі і іноземних. За думкою авторів статті ситуація з надходженням інвестицій і зниженням обсягів перевалки в вітчизняних морських портах пояснюється неврегульованим механізмом керування Адміністрацією морських портів, непрозорим механізмом нарахування портових зборів, незадовільною транспортною логістикою в обслуговуванні вантажопотоків як всередині морського порту, так і в доправленні вантажів до місця перевалки.

Також не враховується і вплив геополітичних змін, з якими зіткнулися вітчизняні морські порти, а саме, зміна кон'юнктури і логістики вантажопотоків. Так зменшилися обсяги вантажопотоків вугілля і змінилася їх спрямованість, тобто переорієнтація з експортного напрямку на імпорتنний, зменшилися обсяги перевантаження металопродукції, зросли обсяги потоків зернових культур і агропродукції, зменшилось навантаження на потужності з прийому та обслуговування контейнерних вантажів.

З наведеного вище матеріалу походить, що інвестиційно-інноваційний розвиток морських портів напряду пов'язан з розвитком і існуючим станом підприємств, основна продукція, або навпаки, сировина і імпорвні потоки яких, слугують вантажами, які обслуговує морський порт. Саме під вимоги сировинних і продуктових потоків морські порти будують термінали, обладнають причали і оснащують їх обладнанням для перевантаження і зберігання.

Список літератури:

1. Закон України «Про морські порти» Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 7, ст.65. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4709-17>
2. Стратегія розвитку морських портів України на період до 2038 року. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://mtu.gov.ua/files/%D0%A1%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%B3%D1%96%D1%8F%20%D1%80%D0%BE%D0%B7%D0%B2%D0%B8%D1%82%D0%BA%D1%83%20%D0%BC%D0%BE%D1%80%D0%BF%D0%BE%D1%80%D1%82%D1%96%D0%B2%20%D0%B4%D0%BE%202038.pdf>
3. Єліанд Гоцуєнко, Надія Гоцуєнко. Передача в концесію порту не вирішує його головної проблеми — недосконалість зовнішньопортової логістики https://dt.ua/business/morporti-viprobuвання-koncesiyeyu-298164_.html

ГЕМАТОЛОГІЧНА КАРТИНА ГОСТРОГО НОТОЕДРОЗУ КОТІВ**Макаренко О.А.**

студентка магістратури

Фещенко Д.В.

к. вет. н., доцент

Житомирський національний агроекологічний університет (ЖНАЕУ)

Нотоедроз – хронічне захворювання м'ясоїдних, частіше родини котячих, а також лабораторних тварин і людей, збудником якого є коростяний кліщ *Notoedres cati*, Hering, 1838. При нотоедрозі вражається шкіра голови, спинка носа, вушні раковини тварини. Інвазія супроводжується дерматитом з інтенсивним свербіжем, уражені ділянки безволосі з розчосами.

Метою нашого дослідження було встановити вплив кліщів *Notoedres cati* на гематологічні показники хворих котів.

Матеріали і методи досліджень. Для дослідження впродовж 2019 р. в умовах навчальної клініки дрібних тварин ЖНАЕУ були відібрані коти європейської короткошестної породи (n=10, метиси), віком 1–6 роки, масою тіла 2,5–4,5 кг, здорові та уражені кліщами *Notoedres cati*, Hering, 1836. До дослідної групи увійшли з тварини інтенсивністю інвазії (ІІ) від 3 до 17 екземплярів живих кліщів у досліджуваному мазку; середнє значення по групі – $10,2 \pm 1,63$. Інвазованим котам застосували Дектомакс підшкірно, 1,0/10 кг маси тіла, двічі з інтервалом 10 діб. Зіскрібки шкіри досліджували до лікування, а також на 10-ту і 20-ту добу вітальним методом Приселкової.

Проби крові у котів відбирали зранку до годівлі з *Vena cephalica antebrachii*. Кількість еритроцитів і лейкоцитів рахували в камері Горяєва, мазки крові фарбували за Романовським-Гімзою та виводили лейкограму.

Біохімічні показники сироватки крові визначали на аналізаторі типу «Rayto–1904C» (Китай).

Результати досліджень. У котів, хворих на нотоєдроз, в області голови виявляли уражені болючі безволосі ділянки шкіри (ознаки дерматиту). Болючість тканин в ділянці прищелепової області заважало нормальному споживанню кормів, що призводило до відмови котів від корму з наступним виснаженням. Гематологічними дослідженнями у інвазованих котів був виявлений лейкоцитоз, у лейкограмі з'явилися базофіли (табл. 1). Також слід відмітити розвиток еозинофілії, появу юних та зменшення кількості сегментоядерних нейтрофілів.

Таблиця 1.

Морфологічні показники крові котів, $M \pm m$ (n=10)

Показники			Здорові	Хворі на нотоєдроз
Еритроцити, Т/л			7,44±0,23	6,5±0,2
Лейкоцити, Г/л			13,90±0,62	28,2±0,69***
Лейкограма, %	Базофіли		-	4,9±0,16
	Еозинофіли		2,70±0,08	14,5±0,53***
	Нейтрофіли	Ю	-	5,6±0,22
		П	5,20±0,25	9,6±0,41***
		С	69,30±3,26	40,85±1,71**
	Лімфоцити		20,60±0,73	18,3±1,18
	Моноцити		2,20±0,11	6,35±0,28***

Примітка: ** $p < 0,01$, *** $p < 0,001$ – порівняно з групою здорових котів.

Означені гематологічні зміни в організмі уражених котів пояснюємо перебігом підгострого запального процесу за нотоєдрозу. Так, лейкоцитоз із зсувом нейтрофільного ядра вліво свідчить про наявність гнійного запалення, поява базофілів та еозинофілія супроводжує інвазійний алергічний дерматит.

Також у крові хворих котів вірогідно відзначали: знижений вміст гемоглобіну, альбумінів, підвищення концентрації загального білірубіну, креатиніну, гіперактивність АлАТ і АсАТ (табл. 2).

Зниження вмісту гемоглобіну, загального білка та альбумінів у крові є результатом вимушеного голодування котів за нотоєдрозу, що підтверджується «позанирковим» підвищенням вмісту креатиніну при незначному збільшенні

сечовини. Гіперферментемія свідчить про гепатотоксичну дію метаболітів кліщів і прогресуючу м'язову дистрофію.

Таблиця 2.

Біохімічні показники крові котів, $M \pm m$ (n=10)

Показники	Здорові	Хворі на нотоєдроз
Гемоглобін, г/л	129,70 \pm 4,18	100,9 \pm 3,95**
Загальний білок, г/л	65,20 \pm 2,33	53,4 \pm 2,14*
Альбуміни, г/л	36,19 \pm 1,34	26,59 \pm 0,88**
Загальний білірубін, мкмоль/л	4,94 \pm 0,19	10,77 \pm 0,52***
Креатинін, мкмоль/л	133,26 \pm 6,31	182,9 \pm 7,69**
Сечовина, ммоль/л	7,21 \pm 0,46	8,0 \pm 0,42
АлАТ, Од/л	28,78 \pm 1,05	82,22 \pm 3,74***
АсАТ, Од/л	17,03 \pm 0,61	49,18 \pm 2,21***

Примітка: * $p < 0,05$, ** $p < 0,01$, *** $p < 0,001$ – порівняно зі здоровими котами.

Ін'єкція Дектомаксу хворим котам на 10-ту добу лікування знижила ІІ до 4,1 \pm 1,16 екземплярів живих кліщів у досліджуваному мазку. Станом на 20-ту добу від початку лікування живих нотоєдресів у зіскрібках шкіри котів дослідної групи виявлено не було.

Висновки: для котів, уражених коростяним кліщем *Notoedres cati*, характерними гематологічними змінами є розвиток анемії, поява лейкоцитозу, еозинофілії, зниження вмісту загального білка та підвищення кількості загального білірубину і креатиніну. Застосування Дектомаксу інвазованим котам в дозі 1,0/10 кг маси тіла, двічі з інтервалом 10 діб дозволяє повністю елімінувати кліщів з організму тварин.

КОУЧИНГ, ЯК МЕТОД ПОЛІПШЕННЯ ЛЮДСЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ МОРСЬКИХ ПОРТІВ

Макаренко М.В.

Азовський морський інститут, д.е.н., професор

Рябчук В.В.

Донецький державний університет управління, аспірант

Більшість міжнародних досліджень менеджменту людських ресурсів продовжує зосереджуватися на аспектах експатріації, зростає кількість досліджень, які прагнуть поглибити розуміння взаємозв'язку між міжнародною стратегією та менеджментом людських ресурсів. Стверджується, що фундаментальна стратегічна проблема для топ-менеджерів підприємств, які взаємодіють з міжнародними фірмами балансує між економічною необхідністю інтеграції з місцевими особливостями країн та необхідністю відповідного реагування, тоді як інші дослідження на міжнародному рівні стратегічний вибір підприємства обмежують вибором спектру міжнародних варіантів менеджменту людських ресурсів. Аргумент полягає в тому, що мають бути особливі відмінності міжнародної політики і практики управління персоналом в багатонаціональних і транснаціональних або глобально інтегрованих фірмах. Інші дослідники пов'язують міжнародну політику та практику кадрового забезпечення менеджменту людських ресурсів зі стратегією, в той час як інші припускають зв'язок між стадією життєвого циклу продукту / міжнародної стратегії та політики та практики управління людськими ресурсами. Все частіше центральною проблемою для підприємств, що взаємодіють з міжнародними компаніями є не визначити найкращу політику менеджменту людських ресурсів, а краще підібрати стратегію, структуру та підхід до управління персоналом. Хоча глобальна стратегія є важливим фактором, що

визначає політику та практику менеджменту людських ресурсів, стверджується, що міжнародні людські ресурси є стратегічним ресурсом, який повинен впливати на формулювання стратегії, а також на її реалізацію.

Управління людськими ресурсами як системою в сучасних умовах процес дуже складний і трудомісткий, орієнтований на стратегічний, структурний, диверсифікаційних та інші види розвитку організації, які в підсумку формують її конкурентні переваги. Поняття людського потенціалу відноситься до області діяльності людини, суб'єктом якої вона є.

Управління людськими ресурсами – це вміння керівництва так побудувати діяльність підприємства, щоб кожен його співробітник був максимально ефективний. Домогтися цієї мети можна лише в одному випадку: розробивши довгострокову стратегію, спрямовану на досягнення двох найважливіших цілей [1]:

- створення високопрофесійного колективу з сучасним техніко-економічним мисленням, здатністю до самоосвіти, підвищення кваліфікації;
- забезпечення максимальної ефективності персоналу: соціальної і виробничої.

В теорії управління поняття «модель управління» є одним з ключових і основоположних, оскільки питання, пов'язані з управлінням компанією, розробкою стратегії, вибором інструментів і важелів для вирішення управлінських завдань, є найбільш важливими для керівних працівників.

В ідеальному вигляді під моделлю управління слід розуміти теоретично вибудовану цілісну сукупність уявлень про те, як виглядає і як повинна виглядати система управління, як вона впливає і як повинна впливати на об'єкт управління, як адаптується і як повинна адаптуватися до змін у зовнішньому середовищі, щоб керована організація могла домагатися поставлених цілей, стійко розвиватися і забезпечувати свою життєздатність. Дієвість реалізованої на практиці системи управління визначається тим, наскільки ефективно вона впливає на керовані об'єкти.

Сьогодні морські торговельні порти функціонують в умовах гострої

конкурентної боротьби як на внутрішньому ринку, так і на міжнародному ринку країни. Важливим є якість послуг, які надаються портом, тому гостро постає проблема створення необхідних умов для продуктивної праці. Вирішальним фактором ефективності економічної діяльності є персонал організації.

В процесі формування людського потенціалу робітників порту на нього впливають різні фактори: плинність кадрів, заробітна плата, мотивація, методи управління, навчання та підвищення кваліфікації.

Одним з найважливіших питань управління персоналом є забезпечення його належної мотивації до повсякденної праці та конкурентоспроможність продукції та послуг на підставі інноваційності процесів управління.

Результатом управління розвитком людського потенціалу є підвищення результативності та конкурентоспроможності діяльності організації. Це залежить від того, як підвищується компетенція працівників організації і як вона використовується в цілях підвищення конкурентоспроможності організації в цілому. Компетенція працівників збільшується шляхом їх навчання, проведення тренінгів, формування відповідної корпоративної культури.

Розвиток людського потенціалу – це цілеспрямований системний підхід до вдосконалення якісних характеристик персоналу організацій з метою підвищення трудових показників та зростання загальної продуктивності і результативності.

Коучинг – це метод інноваційного розвитку персоналу для розкриття потенціалу співробітників, їх самоорганізації, підвищення продуктивної діяльності і професійного зростання, що сприятиме формуванню економічної політики управління персоналом та розвитку підприємства за рахунок якості людського потенціалу робітників [2]. Метод консультування, який відходить від традиційних підходів наставництва, а зосереджує свою увагу на вміння підвести людину до самостійного правильного рішення.

Коучинг забезпечує високі стандарти виконання завдань, підтримує систему партисипативного управління, створює атмосферу, яка стимулює

креативність, генерацію нових ідей і є надійним фундаментом інтегрованості працівників на підприємстві, так як проявляється через підтримку, співпрацю та партнерство, допомагає набути нових конкурентних переваг. У більшості передових компаній, коучинг є дієвою складовою концепції управління людськими ресурсами, оскільки застосовується при плануванні, відборі, адаптації, мотивації, навчанні та розвитку, атестації і оцінці персоналу [2].

Отже, впровадження в управління персоналом сучасних інноваційних методів покращення та підвищення людського потенціалу таких, як коучинг необхідно для морських портів. Даний метод дає можливість підвищити продуктивність праці на підприємстві, згуртувати колектив, допомагає розкрити внутрішній потенціал кожного робітника, отримати професійний персонал, який прагне до інноваційної та творчої діяльності, впроваджує свої новітні ідеї для розвитку підприємства.

Список літератури:

1. Adler, N.J. and F. Ghadar (1990) ' Strategic human resource management: a global perspective', in R. Pieper (ed.) Human Resource Management: An International Comparison. pp. 235-260.
2. Becker, B. and B. Gerhart (1996) The impact of human resource management on organizational performance: progress and prospects', Academy of Management Journal, 39(4), pp. 779-801.

THE USE OF CREATIVE PROJECT STRATEGY FOR TEACHING HISTOLOGY, CYTOLOGY AND EMBRYOLOGY TO INTERNATIONAL STUDENTS

Makyeyeva L.V.

Aliyeva O.G.

Potots'ka O.I.

Popazova O.O.

Zidrashko G.A.

Zaporizhzhia State Medical University

A one-way form of communication is used as a transmission method in the traditional organization of the educational process. Its essence lies in translation by the teacher of information and its subsequent reproduction by learners.

The growing volume of information and the increased demands for professionals requires transition to fundamentally new technologies of training. In this regard, the reorientation of the higher education system on innovation is becoming an essential tool in ensuring competitiveness of graduates in the labor market.

These tasks are directly related to the development of new, more advanced, scientifically-based methods for managing educational and cognitive activities that mobilize the individual's creative abilities. The situation of updating education requires the priority of an activity-based approach, in which students learn how to obtain knowledge, immerse themselves in reality by mastering the appropriate technologies, allowing each learner to express their individuality.

Every year there are about 600 freshmen international students at Zaporizhzhia State Medical University who come from such countries as India, Morocco, Nigeria, Ghana, Zambia, Uzbekistan, Kazakhstan, etc. The main goal that

faces our teachers is not only to overcome cultural and language difficulties but also to teach students that they can learn using modern learning strategies.

During classes of histology, cytology and general embryology at our department we found out that active learning strategies are mostly popular among students from Nigeria, Ghana, and Zambia. This fact can be explained by different educational strategies in the country students come from. And for most of international students it takes time to get used to different educational environment and get psychologically prepared for such activities in class.

So, in order to provide soft adaptation to the changed educational environment and allow each student to express their individuality and creativity teachers of the Histology, cytology and embryology department of Zaporizhzhia State Medical University are using a modified project method as a strategy for international students.

Having examined the accumulated experience in the study of project activities, we came to the conclusion that the project strategy itself (the process of activity) provides an opportunity for improving the methodology of its implementation, therefore, we offer a modified creative project strategy.

The creative project strategy includes the following stages:

The first stage – preparatory. It includes the formation of creative assignment, the choice of topics, the definition of the design of the project; definition of goals, objectives and resources; compilation of abstracts. The teacher conducts organizational work, helps in the preparation of abstracts, advises, corrects. This stage is different from common strategy as they have to create a whole new product based on the gained and researched knowledge. Our teachers offer students to present a new created by them tissue or organ, explain its cellular and tissue organization, possible sources of development, describe functions that it can perform and how do they correspond with structure

The second stage - the implementation of the project is divided into the choice of research methods, students' independent work on topic of the project; intermediate discussion of the results achieved; choice of genre, style, type of speech; decor

received creative product / text. Students analyze and structure the found material, make decisions. Teacher directs students, prompts necessary and important information, coordinates, gives advices.

The third stage is “on-line presentation when teacher checks presentation via electronic technics, edits, clarifies and details, pointing out flaws.

The fourth stage is public defense. Students represent the end result of their work and protect it in different forms and genres. Teacher and other students act as experts, evaluate the submitted project, student presentations, participate in discussion.

The fifth stage is reflection. Students analyze their performance, role in the process, create a feedback. The teacher summarizes the lessons, comments and evaluates the work of students, trying to highlight all, so that students understand their successes / failures, accept their / other victories. This is also a very important stage, since the ability to analyze work, make comments, accept them are not always formed in modern international students.

Almost all the stages are similar to the typical ones of project strategy [1], except that our method does not include the stage of project outcome and the preparatory stage includes a whole new creative assignment. We offer to complete project activities without compiling a “thematic portfolio”.

During the implementation of the creative project, the student is active, he shows creativity and is not a passive executor of the will of the teacher. While working on the project, each student, even the weakest, has the opportunity to show his own imagination, activity.

The creative project method became popular among our teachers due to its didactic essence, it allows you to solve the problems of developing skills to independently construct your knowledge and apply it to solve cognitive and practical problems, navigate in the information space, and analyze the information received.

During the process of information selection for the implementation of projects and making presentations for their projects, further development of general and special educational skills occurs, students use methods and strategies for independent

study, including using new information technologies, which constitutes an educational and cognitive competence. Observing international students of the groups where the creative project strategy was applied, we can conclude that there are no people who are not interested in the subject, each student has the opportunity to show their knowledge obtained from additional sources, and increase their self-esteem and authority among the students of the group, develop creative abilities and communication skills .

References:

1. Горобец Л. Н. «Метод проекта» как педагогическая технология". Вестник Адыгейского государственного университета. Серия 3: Педагогика и психология, no. 2, 2012, pp. 122-128.

Тематика: Педагогічні науки

ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНЦІЙ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ЗАСОБАМИ ІКТ

Малик С.С.

Петряшев І.О.

Комунальний вищий навчальний заклад І рівня акредитації
Полтавської обласної ради
«Кременчуцький медичний коледж» імені В.І. Литвиненка

Актуальність проблеми. З огляду на сучасні реалії, викладач повинен вносити в освітній процес нові методи викладу навчального матеріалу. застосовувати технології, що налаштовують мозок на більш оптимальне сприймання запропонованої на занятті інформації, з використанням цифрової техніки. Цифрова культура: уміння працювати з сучасною цифровою технікою, володіти інформаційно-комунікаційними технологіями – важливий компонент

освітньо-професійної підготовки медичного спеціаліста, враховуючи розвиток медичних технологій.

Ключові слова: компетенція, компетентність, інформаційно-комунікаційні технології, цифрова культура, карта знань, ментальна карта X-Mind.

Мета дослідження. Потужний потік нової інформації, реклами, застосування комп'ютерних технологій на телебаченні, розповсюдження ігрових приставок, електронних іграшок і комп'ютерів впливають на виховання майбутнього спеціаліста та його сприйняття навколишнього світу. Раніше інформацію з будь-якої теми студент міг отримати за різними каналами: підручником, довідковою літературою, лекцією викладача, за конспектом уроку. Давно доведено, що кожен студент по-різному засвоює нові знання. Раніше викладачам важко було знайти індивідуальний підхід до кожного. Тепер же, з використанням комп'ютерних мереж та онлайн-засобів, викладач має можливість подавати нову інформацію таким чином, щоб задовольнити індивідуальний запит майже кожного, отже, наша мета — дослідити місце та ефективність використання засобів ІКТ у процесі формування фахових і життєвих компетентностей студентів.

Дуже важливо організувати процес навчання так, щоб той, кого навчають, активно, з цікавістю і захопленням працював на уроці, бачив плоди своєї праці та міг їх оцінити. Допомогти викладачеві у вирішенні непростого завдання може поєднання традиційних методів навчання та сучасних інформаційних технологій, у тому числі й комп'ютерних. Адже використання комп'ютера на занятті дозволяє зробити процес навчання більш насиченим, диференційованим та індивідуальним.

Матеріали та методи дослідження. Виконання даного дослідження проводилося при розробці дидактичних матеріалів до теоретичних і практичних занять з дисципліни «Медсестринство у внутрішній медицині», до самостійної позааудиторної роботи студентів.

Плекання компетентного фахівця в процесі навчання в коледжі передбачає формування його базових, особистісних, соціально-значущих та професійних компетенцій під час здійснення традиційних та інноваційних форм і методів навчання.

У науковій літературі поняття ІКТ-компетентності має різноманітне трактування. Так, П. В. Беспалов визначає дане поняття як інтегральну характеристику особи, що припускає мотивацію до засвоєння відповідних знань, здібність до вирішення задач у навчальній і професійній діяльності за допомогою комп'ютерної техніки та володіння прийомами комп'ютерного мислення [2]. А.А. Єлізаров під ІКТ-компетентністю розуміє сукупність знань, умінь і досвіду діяльності, причому саме наявність такого досвіду є визначальною стосовно відношення до виконання професійних функцій. О.М. Шилова та М.Б.Лебєдєва визначають ІКТ-компетентність як здатність індивіда вирішувати навчальні, життєві, професійні задачі з використанням інформаційно-комунікаційних технологій [1].

Узагальнюючи наведені означення, під ІКТ-компетентністю педагога та студента будемо розуміти здатність використовувати інформаційні і комунікаційні технології для здійснення інформаційної діяльності (пошуку інформації, її визначення й організації, управління та аналізу, а також її створення і розповсюдження) у своїй професійній сфері.

При підготовці до заняття з використанням ІКТ викладач не повинен забувати, що це УРОК, а значить: складає план уроку, виходячи з його цілей, при відборі навчального матеріалу повинен дотримуватися основних дидактичних принципів: систематичності та послідовності, наступності, доступності, диференційованого підходу, науковості та ін. При цьому комп'ютер не замінює педагога.

Заняттю характерні:

- принцип адаптивності – пристосування комп'ютера до індивідуальних особливостей;

- керованість: у будь-який момент можлива корекція вчителем процесу навчання;
- Інтерактивність і діалоговий характер навчання;
- ІКТ мають здатність «відгукуватися» на дії студента і викладача; «вступати» з ними в діалог, що і становить головну особливість методик комп'ютерного навчання;
- оптимальне поєднання індивідуальної та групової роботи;
- підтримання в студента стану психологічного комфорту при спілкуванні з комп'ютером;
- необмежене навчання: зміст, його інтерпретації і додаток –скільки завгодно великі;
- комп'ютер може використовуватися на всіх етапах: при підготовці уроку, у процесі навчання, при поясненні (введення) нового матеріалу, закріпленні, повторенні, як контроль.

Найбільш ефективний засіб при підготовці та проведенні уроку – використання готових програмних продуктів (енциклопедій, навчальних програм, наприклад: *ментальні карти, інтелектуальні карти*). Ментальні карти дають широкі можливості для створення та використання складного наочно-демонстраційного супроводу на занятті (як інтелектуальні карти, карти знань з навігатором). Крім того, при повторенні пройденого матеріалу студент самостійно відтворює всі демонстраційні експерименти, які викладач показував на уроці, може за навігатором сам повторити певне попереднє питання. При цьому він може змінювати, доповнювати матеріал, зупиняти його чи повторити ту частину, що погано засвоїв. Такий підхід розвиває ініціативу і сприяє підвищенню інтересу до матеріалу, що вивчають.

Карта знань (англійською Mind-map, карта розуму, пам'яті, думок) - сукупність діаграм і схем, що в наочному вигляді демонструють думки, тези, пов'язані одна з одною та об'єднані загальною ідеєю. Така карта дозволяє зобразити певний процес або ідею повністю, а також утримувати одночасно у свідомості значну кількість даних, демонструвати зв'язки між окремими

частинами, запам'ятовувати (записувати) матеріали та відтворювати їх навіть через тривалий термін у системі знань про певний об'єкти чи у певній галузі.

Карти знань — це зручна й ефективна техніка унаочнення мислення та альтернатива звичайному (лінійному) запису. Їх застосовують для формулювання нових ідей, фіксування та структурування даних, аналізу та впорядкування даних, прийняття рішень тощо. Цей спосіб має багато переваг перед звичайними загальноприйнятими способами запису. На відміну від лінійного тексту, карти знань не лише зберігають факти, але і демонструють взаємозв'язки між ними, тим самим забезпечуючи швидке та глибоке розуміння матеріалу.

Карта пам'яті може бути реалізована у вигляді діаграми, на якій зображено слова, ідеї, завдання або інші поняття, зв'язані гілками, що відходять від центрального поняття або ідеї. В основі цієї техніки лежить принцип «радіантного мислення», що відноситься до асоціативних розумових процесів, відправною точкою яких є центральний об'єкт. Принципи даної технології нами використані при укладання робочих зошитів з «Медсестринства у внутрішній медицині».

1. Результати та їх обговорення. Велику допомогу при підготовці та проведенні уроків надає викладачу пакет Microsoft Office, який включає в себе, крім відомого всім текстового процесора Word, ще й систему баз даних Access, електронні презентації PowerPoint.

2. Система баз даних передбачає велику підготовчу роботу при складанні уроку, але в підсумку можна отримати ефективну та універсальну систему навчання та перевірки знань.

3. Текстовий редактор Word дозволяє підготувати роздатковий та дидактичний матеріал.

4. Електронні презентації дають можливість викладачеві при мінімальній підготовці і незначних витратах часу розробити наочність до заняття. Уроки, складені за допомогою Power Point, видовищні й ефективні в роботі над інформацією.

У процесі використання інформаційно-комп'ютерних технологій з прикладним застосуванням Access, Power Point, XMind-8 відмічені переваги використання ІКТ:

- індивідуалізація навчання;
- інтенсифікація самостійної роботи студентів;
- зростання обсягу виконаних на занятті завдань;
- розширення інформаційних потоків при використанні Internet;
- підвищення мотивації та пізнавальної активності за рахунок різноманітності форм роботи.

Інтегрування звичайного уроку з використанням **ментальної карти XMind** дозволяє викладачеві перекласти частину своєї роботи на цифрову техніку, роблячи при цьому процес навчання більш цікавим, різноманітним, інтенсивним. Зокрема, пришвидшуються процес запису визначень, важливих частин матеріалу, тому що не доводиться повторювати текст кілька разів (він виводиться на екран), аі викладач має можливість повторити потрібний фрагмент у зручний час як для студента, так і для нього самого.

Існуючі недоліки та проблеми застосування ІКТ:

- час самостійних занять студентів у комп'ютерних класах обмежений;
- недостатньо часу для підготовки до заняття, на якому використовуються комп'ютери;
- недостатня комп'ютерна грамотність викладача та студента;
- складно інтегрувати комп'ютер у поурочну структуру заняття;
- не вистачає комп'ютерного часу на всіх;
- існує ймовірність, що, захопившись застосуванням ІКТ на уроках, викладач перейде від розвивального навчання до наочно-ілюстративних методів.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Формування компетенцій майбутніх фахівців засобами ІКТ оптимально формує систему дидактичного забезпечення освітньо-професійної підготовки з дотриманням науковості, наступності та перспективи; сприяє активній передачі знань і

накопиченого технологічного та соціального досвіду людства; забезпечує якість навчання й освіти, що дає змогу людині більш успішно та швидко адаптуватися до навколишнього середовища.

Активне й ефективно впровадження цих технологій в освіту є важливим чинником створення **НОВОЇ СИСТЕМИ ОСВІТИ** і процесу **МОДЕРНІЗАЦІЇ** традиційної системи фахової підготовки.

Список літератури:

1. Гуревич Р. С. Інформаційно-комунікаційні технології в професійній освіті майбутніх фахівців / Р.С. Гуревич, М. Ю. Кадемія, М. М. Козяр ; за ред. член-кор. НАПН України Гуревича Р. С. — Львів : ЛДУ БЖД, 2012. — 380 с.

2. Формування та розвиток ІКТ-компетентності педагогів.

[Електронний ресурс] / — Режим доступу:
http://wiki.ciit.zp.ua/index.php/Формування_та_розвиток_ІКТ-компетентності_педагогів.

Тематика: Педагогічні науки

РОЛЬ МЕНТАЛЬНИХ КАРТ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ

Маринченко Інна Віталіївна

кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри професійної освіти та комп'ютерних технологій, Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка

Сучасний етап розвитку світової педагогічної науки характеризується утвердженням інновацій як важливого чинника суспільного відтворення, здатного забезпечити сталий економічний розвиток на основі досягнення конкурентоспроможності країни. Тому провідним завданням державної політики в Україні стає формування інституціональних механізмів та

інфраструктур інноваційних шляхів стратегічної модернізації професійної освіти. Реалізація стратегічних завдань професійної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання вимагає нових підходів, зокрема переходу кількісних показників її рівня в якісні [5].

Сучасний соціально-економічний розвиток України потребує наявності освічених і кваліфікованих фахівців і впровадження ефективних технологій [2].

Професійна підготовка майбутніх фахівців у закладах професійної (професійно-технічної) освіти здійснюється відповідно Державного стандарту професійно-технічної освіти, який встановлює державні вимоги до змісту професійно-технічної освіти, рівня професійної кваліфікації випускників закладів професійної (професійно-технічної) освіти, основних обов'язкових засобів навчання та освітнього рівня вступників до зазначених закладів [1].

Впровадження інноваційних засобів в освітній процес сприяє підвищенню якості навчання, зацікавленості студентів і викладачів, розвитку компетенцій і є важливою стадією процесу реформування традиційної системи освіти в контексті глобалізації. Інноваційна спрямованість освітнього процесу призводить до корінних змін у педагогічній практиці, спрямування методів на усвідомлене і творче навчання студентів, розвиток їхніх особистісних якостей – самостійності у прийнятті рішень, творчого підходу у навчанні, ініціативності, наполегливості, самооцінки тощо.

Однією з таких методик, яка вчить знаходити необхідну інформацію, аналізувати її, систематизувати і розв'язувати поставлені задачі є методика використання ментальних карт [4].

Ментальні карти ідеально підходять для використання у закладах професійної (професійно-технічної) освіти, можуть бути застосовані у будь-яких видах завдань, залучають студентів різного віку до активного творчого мислення, організації й вирішення проблем [3].

Структура ментальної карти (mind map, асоціативна карта, інтелект-карта, карта-знань) будується на основі ключових слів або картинок, які відображають частини головної ідеї [6]. Когнітивні та концептуальні карти можуть бути не

представлені в моделі або на малюнку, але вони сприймаються і розшифровуються у процесі детального опису. Ментальні карти вирізняють деревоподібна структура з декількома рівнями вузлів, причому асоціативні зв'язки можуть не відповідати рівню категоризації й бути конкретизовані.

Карта знань (англійською *Mind map*, карта розуму, пам'яті, думок) – сукупність діаграм і схем, що в наочному вигляді демонструють думки, тези, пов'язані одна з одною та об'єднані загальною ідеєю.

Така карта дозволяє зобразити певний процес або ідею повністю, а також утримувати одночасно у пам'яті значну кількість даних, демонструвати зв'язки між окремими частинами, запам'ятовувати (записувати) матеріали та відтворювати їх у системі знань навіть через тривалий термін часу.

Цей спосіб має багато переваг перед звичайними загальноприйнятими способами запису. На відміну від лінійного тексту, карти знань не лише зберігають факти, але і демонструють взаємозв'язки між ними, тим самим забезпечуючи швидше і глибше розуміння матеріалу.

Залежно від обсягу або застосування Тоні Бьюзен розрізняє такі типи ментальних карт:

- стандартні карти (*standard maps*). Це безліч класичних ментальних карт, що служать для засвоєння, запису ідей і розкриття власної індивідуальності;
- швидкісні карти, або карти-блискавки (*speed maps*). Ці ментальні карти стимулюють розумові процеси (що я знаю з цієї теми). Картою може стати, приміром, короткий одноколірний конспект, зроблений перед уроком;
- майстер-карти (*master maps*). Це дуже об'ємні карти до цілої галузі знань, наприклад за матеріалами одного семестру. Вони часто складаються безперервно і призначені для загального огляду з усієї теми;
- мега-карти (*mega maps*). Пов'язані одна з одною, карти називаються мега-картами. Центральна карта (з відносно малою кількістю рівнів) пов'язана з наступними картами, у яких представлені деталі або додаткові аспекти. Крім того, ментальна карта є суто індивідуальним уявленням людини, «вона відбиває

світ так, як його собі уявляє людина, і може не бути правильною. Спотворення дійсно дуже імовірні» [6].

Разом з індивідуальними ментальними картами, які можуть показати думку окремого індивіда, існують «колективні» ментальні карти, що властиві певній соціально-культурній групі людей, об'єднаних різними обставинами (місцем проживання, професією, рівнем знань, соціальною приналежністю, історичним періодом). Вони пояснюють різноманітність сприйняття світу в рамках однієї культури при існуванні загальнонаціональних уявлень.

Використання карт знань в освітньому процесі створює можливості щодо поліпшення пам'яті, нагадування фактів, слів й образів, генерування ідей, надихання на пошук рішення, демонстрації концепцій і діаграм, аналізування результатів або подій, структурування роботи (реферат, доповідь), підбивання підсумків зробленого, організації взаємодії при груповій роботі або у рольових іграх.

Карта пам'яті реалізовано у вигляді діаграми, на якій зображено слова, ідеї, завдання або інші поняття, зв'язані гілками, що відходять від центрального поняття або ідеї. В основі цієї техніки лежить принцип «радіантного мислення», що відноситься до асоціативних розумових процесів, відправною точкою яких є центральний об'єкт [6].

Отже, ментальні карти – це зручний інструмент, який служить для відображення процесу мислення і структуризації даних у наочній формі. Їх можна використати, щоб фіксувати ті думки та ідеї, які виникають в голові, коли людина мислить над яким-небудь завданням. І навпаки, вони дозволяють так оформити інформацію, що мозок легко буде її сприймати.

Список літератури:

1. Ковальчук В. І. Інноваційні технології навчання – основа модернізації професійної освіти [Текст] / В. І. Ковальчук, С. Р. Федотенко // Молодий вчений. – 2018. – №12. – С. 425-429.

2. Ковальчук В. І. Тенденції розвитку освіти в епоху інформаційного суспільства / Василь Іванович Ковальчук // Стратегії інтенсифікації вищої

гуманітарної освіти в Україні та країнах ЄС: монографія / О. В. Малихін, В.І. Ковальчук, Н. О. Арістова, Р. А. Попов, І. С. Гриценко / Василь Іванович Ковальчук. – Київ: НУБіП України, 2017. – С. 7–134.

3. Машкіна В.В. Використання ментальних карт у підготовці фахівців з географії // Проблеми безперервної географічної освіти і картографії: Зб. наук. праць. – Харків: ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2011. – Вип.13. – С. 62-64.

4. Шелудько І. Веб-квест як інноваційний метод формування творчої особистості // Молодь і ринок. Дрогобич, 2018. – №6 (161). – С. 124–130.

5. Шелудько І.В. Фахова підготовка педагогів професійного навчання в умовах інноваційних технологій як педагогічна проблема // Молодь і ринок. Дрогобич, 2017. – №6 (149), с 124–130.

6. Okada A., Buckingham Shum S., Sherborne T. Knowledge cartography: software tools and mapping techniques. – London: Springer Ltd, 2008. – 424 p.

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЗАСІБ УТВЕРДЖЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛЯ-ФІЛОЛОГА В СУЧАСНІЙ ШКОЛІ

Марків В.М.

к. пед. наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки
та методик навчання Хортицької національної
навчально-реабілітаційної академії
м. Запоріжжя, Україна

Берега І.В.

учитель української мови та літератури,
заступник директора
НВК «Загальноосвітній навчальний заклад
І-ІІ ступенів - Тернівський ліцей»
м. Кривий Ріг, Україна

Нагальна потреба в оновленні нашої держави, процес демократизації суспільства передбачають створення сприятливих умов для утвердження атмосфери творчості, багатогранного розвитку особистості, її обдарованості. Сьогодні час вимагає нових підходів до навчання. Як зауважив американський психолог Джон Дьюї: «Ми позбавляємо дітей майбутнього, якщо продовжуємо вчити сьогодні так, як вчили цьому вчора» [4].

Завдання щодо освіти людей із високим творчим потенціалом постає не лише як актуальна проблема сучасної науки, але і як соціальна необхідність. Життя доводить, що в складних умовах, які постійно змінюються, найкраще орієнтується, приймає рішення, працює людина творча, креативна, здатна до генерування і використання нових ідей, задумів, нових підходів та рішень.

Вважаємо, що для розвитку творчих здібностей більшості вихованців важливою є саме роль педагога. Сучасний вчитель повинен бачити перед собою сучасників і водночас попередників.

В сучасних умовах гуманізації навчального процесу найефективнішим засобом досягнення мети є інноваційні технології. Адже, як писав К. Келлі, що знання – це новий капітал, а інновації – нова валюта.

З нашої точки зору, учитель-філолог на уроках часто захоплюється використанням якоїсь однієї педагогічної технології, не враховуючи індивідуальні особливості своїх учнів, тому результати такої роботи інколи виявляються невтішними. Література й мова вивчаються не для того, щоб через багато років людина могла розповісти всі правила, назвати біографічні дані кожного письменника, тему чи ідею твору. Насамперед вона повинна вміти жити, думати, володіти усним та писемним мовленням. Лише вдала інтеграція сучасних педагогічних технологій інтерактивного, особистісно зорієнтованого, проектного навчання на основі постійного розвитку учнів дасть змогу розвивати творчі здібності, а значить, і формувати творчу особистість учня [1].

Тому висвітлення цього питання є значущим для особистості вчителя-словесника та водночас спрямоване на підвищення вимог до психолого-педагогічного й лінгвістичного забезпечення роботи в розрізі інновацій.

На жаль, інноваційна діяльність освіти в Україні характеризується відсутністю цілісності та системності у розробці і освоєнні інновацій. Дослідження інноваційних технологій в освіті ведуться з кінця 50-х років ХХ ст., а у вітчизняній педагогіці – з початку 90-х років ХХ ст.

Проблемам інноваційної діяльності в освітній сфері було присвячено чимало досліджень провідних вчених, серед яких О. Козлова, Л. Ващенко, М. Потащник, М. Бургін, Л. Даниленко, І. Дичківська, Н. Анісімов, М. Кларін. О. Остапчук, І. Підласий та ін. Але, незважаючи на велику кількість досліджень у цьому напрямі, досі відсутні єдині підходи в розвитку інновацій.

Можна стверджувати, що використання їх дає змогу перейти від «передавання змін» до «навчання жити». Як свідчать лінгвістичні дослідження, результати ЗНО, переважна більшість школярів не володіє такими логічними операціями: як аналіз, синтез, класифікація, узагальнення. Саме використання ІТ дає можливість формувати в учнів ключові компетентності: мовленнєву, соціокультурну, комунікативну тощо. Варто розуміти, що в процесі навчального життя у дитини з'являються ідеї, думки, власні бачення завдяки створенню комфортного, творчого та інноваційного середовища педагогом [6].

Зупинимося на кількох технологіях, які, на нашу думку, є найефективнішими у вивченні предметів гуманітарного циклу. Наведені освітні інструменти допоможуть зробити уроки цікавими та ефективними:

- ✓ ментальн карта або карта розуму – це зручний інструмент для відображення процесу мислення і структуризації інформації у візуальній формі. Це діаграми, на яких відображають слова, ідеї, завдання або інші елементи, розташовані радіально навколо основного слова чи ідеї;

- ✓ «дебати» – метод, який стимулює учнів до повторення вивченого матеріалу, до читання додаткової літератури, до пошуку шляхів вирішення поставлених задач. Характерною особливістю уроку-дебату є участь у ньому третьої сторони: експертів, суддів, зацікавленої публіки, роль якої може виконувати як учитель, так і учні;

- ✓ «брейнстормінг» – метод колективного пошуку нових ідей для вирішення творчих ідей. Принцип полягає в розподілі учнів на дві групи: «генераторів ідей» та «експертів-критиків». У першу групу включаються учні, які вміють оригінально мислити, володіють фантазією і творчою уявою, а до другої – діти з аналітичним складом розуму;

- ✓ «кубування» – метод, який допоможе учню створювати повноцінні тексти-описи або тексти-міркування, також його використовують для обговорення з учнями різних тем, які вони вже знають, для виявлення «темних місць». Для того, щоб використовувати цю методику, знадобиться куб, який можна виготовити самостійно з цупкого паперу чи тканини. На кожній грані

фігури написано вказівки, які повинен використовувати учень, розмірковуючи про певну тему. Це допомагає комплексно осмислювати та описувати теми, які вони вивчають;

- ✓ «сторітелінг» – метод, коли учень вчиться формулювати свої думки та розповідати про себе. Це гарний привід для учня описати свої вчинки та

- ✓ почуття, проаналізувати власні дії, оцінити наслідки та зробити висновки, наприклад, на основі прочитаного твору;

- ✓ «скрайбінг» – метод із використанням простих малюнків, за допомогою яких можна передати побачене, почуте, певну інформацію, почуття, настрій тощо.

- ✓ коуч-технологія «Колесо життя» – метод, який допомагає визначитися, якими із завдань учні володіють досконало, а над якими ще слід працювати;

- ✓ «фішбоун» (риб'яча кісточка) – методика полягає у постановці проблеми, яка вивчається на уроці, у визначенні її аспектів і знаходженні аргументів на підтвердження тієї або іншої точки зору на цю проблему;

- ✓ мультимедіа (відео сюжет із новин, телепрограма, віртуальна екскурсія, рекламний ролик) – технологія, яка дає змогу активізувати канали учнівського сприйняття, допомагає ефективному засвоєнню навчального матеріалу; Prezi – онлайн-інструмент, за допомогою якого можна легко перетворити урок у щось неймовірне, створенням динамічних презентацій. Особливо доцільно використовувати такі презентації на уроках закріплення та систематизації знань;

- ✓ Glogster – це соціальний сервіс, який дозволяє комбінувати музику, фотографії, відео та багато іншого, тобто дозволяє створити мультимедійні постери, плакати тощо;

- ✓ LearningApps. Org – сервіс для підтримки процесів навчання та викладання за допомогою невеликих інтерактивних модулів. Наприклад, можна створити загальнодоступну бібліотеку, придатну для повторення на будь-якому методичному заході чи уроці.

Отже, вищезазначені інноваційні технології необхідно активно та цілеспрямовано застосовувати в освітньому процесі навчального закладу. Вони допоможуть якісніше структурувати навчальний матеріал, урізноманітнити форми й методи подачі інформації і перевірки засвоєння, використовувати багатий ілюстративний матеріал, привчати дітей до пошукової, дослідницької роботи, формувати навички самонавчання тощо.

Список літератури:

1. Варзацька Л. Інтерактивні методи навчання: лінгводидактичні засади// Дивослово. 2005. С. 5-19.
2. Ващенко Г. Виховний ідеал. [Підручник для виховників, учителів і Українських родин] / Г. Ващенко. - Брюссель - Торонто - Нью-Йорк - Лондон-Мюнхен : Видавництво Центральної Управи Спілки Молоді. 1976. 208с.
3. Дичківська І. Інноваційні педагогічні технології: навчальний посібник / І. Дичківська. - К.: Академвидав, 2004. 352 с.
4. Дьюї Джон Школи майбутнього / Джон Дьюї. М., 1922. 432 с.
5. Олефіренко Н. В. Сучасний інструментарій творчості вчителя / Н. В. Олефіренко // Науковий часопис НПУ імені М. Ті. Драгоманова. Серія 16: Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики. 2013. Вип. 21. С. 227 - 231.
6. Попова О. Становлення і розвиток інноваційних педагогічних ідей в Україні у XX столітті / О. Попова. - Харків : ОВС, 2011. 256 с.

ІНТУЇЦІЯ ТА РЕФЛЕКСІЯ У ФІЛОСОФСЬКОМУ РОЗУМІННІ

Мархай Неллі

Студентка архітектурного факультету

Харківський національний університет будівництва та архітектури
(ХНУБА)

Наук. кер. – к. філос. н. Яровицька Н.А., доц. кафедри суспільно-гуманітарних дисциплін ХНУБА

Інтуїція – мистецтво читання чистих сторінок

Станіслав Лучко

Людське знання починається з інтуїції,
переходить до понять і завершується ідеями

І. Кант

Актуальність теми дослідження. Розуміння визначається як категорія, яка використовується в гносеологічному, онтологічному, комунікативному і освітньо-педагогічному аспектах. Проблема розуміння актуалізувалася в різних традиціях: в герменевтиці, аналітичній філософії, феноменології, екзистенціалізмі. Зараз постає проблема синтезу інтуїтивного і рефлексивного в розумінні, особливо в умовах міждисциплінарного характеру сучасного знання.

Метою дослідження є визначення семантики інтуїції та рефлексії та визначення ролі цих двох феноменів у розумінні.

Дослідження проблеми розуміння в рамках аналітичної філософії отримало свій розвиток в роботах Ф.Р. Анкерсмита, Л. Вітгенштейна, Д. Девідсона, Г.Х. фон Врігта, У. Куайна, Дж. Серлі і інших авторів.

Розуміння - це пізнавальний акт, який в процесі історичного розвитку представлявся в філософії через його різні форми. Такими формами є слово,

тлумачення, зміст, знак, найменування, мова, текст, інтерпретація та ін. В системі пізнавальних здібностей прийнято виділяти два протилежних вида - інтуїцію і дискурс. Інтуїція зазвичай розглядається як безпосереднє цілісне сприйняття, або як здогад, пов'язана безпосередньо з областю шуканого рішення, але при цьому не має форми висновка. Дискурс ж, навпаки, має опосередкований, понятійний характер умовиводів, що має на увазі рефлексивність цього акту.

Розуміння, що синтезує в якості опції різнопланові дані, включено в Розум, який поєднує пізнавальні здібності. Поняття, термін «Розум» можна розкласти на дві частини. Перша частина цього терміну звучить як звук «раз». Це точка, яка символізує інтуїцію. Друга частина слова «Розум» звучить як звук «розум». це подвійність, все, що пов'язано з числом два, вона ж рефлексія. Таким чином, в Розум укладені дві можливості: інтуїція і рефлексія. Наслідком цього поєднання стають «схеми розуму, з'єднання яких утворює собою форму розуміння » [10, с. 319].

Визначення М. Хайдеггером розуміння як механізму для усвідомлення сукупності можливостей, навіть якщо такі можливості не призначені для конкретної реалізації або взагалі не можуть бути реалізовані в принципі, дозволяє припустити визначення розуміння як сукупності актуальних і потенційних зв'язків образів і понять [12, с. 258].

«Інтуїція - це щось таке, що випереджає точне знання. Наш мозок має, без сумніву, дуже чутливі нервові клітини, що дозволяє відчувати істину, навіть коли вона ще не доступна логічним висновкам або іншим розумовим зусиллям.» - Микола Тесла.

Від самого початку інтуїція як спосіб пізнання характеризує філософію досократиків. В античності метод інтуїції отримав розвиток, як в філософії, так і в математиці та став зв'язуючою ланкою між онтологією і математикою. У філософії Платона під інтуїцією мається на увазі безпосереднє споглядання і осяяння [9, с. 674]. У Новому Віці критеріями інтуїтивних істин Декарт вважав ясність, виразність, простоту розуміння. Очевидні інтуїції розвиваються

ланцюгом дедуктивних логічних кроків. При цьому, відповідно до Декарту, розум допускає тільки інтуїцію і дедукцію. Декарт заперечує чуттєву, досвідчену природу інтуїції, тобто інтуїція виявляється «апріорною» [4, с. 218]. Згідно з Кантом, інтуїція – це передчуття розуму, джерело впевненості. Він зводить початкове раціональне пізнання до двох типів - до інтуїції об'єкта і інтуїції зв'язків суджень. Усвідомлення об'єктів можливе не інтелектуальної інтуїцією, але інтуїцією чуттєвою. Таким чином, інтуїція - це форма без змісту, яка сприяє досягненню апріорних форм [6, с. 543].

За Фіхте, інтуїція – умова розсуду єдності суб'єкта й об'єкта [11, с. 139].

Надалі представники інтуїтивізму протиставляють інтуїцію і інтелект. Так, за Бергсоном, інтуїція здатна до розсуду універсального цілого, інтелект же тільки до аналізу його частини. Згідно Бергсону, інтуїція дає висновок про вірність прийнятого рішення. [Бергсон, А. Творческая эволюция / Пер. с франц. В. Флеровой; вступит. ст. И. Блауберг. - М. : Терра-Книжный клуб; Канон-пресс-Ц, 2001. - 384 с.]

З проведеного аналізу текстів філософів можна зробити висновок про те, що інтуїція пропонує результати, які після попередньої перевірки піддаються раціоналізації.

Рефлексія – це розумовий (раціональний) процес, спрямований на аналіз, розуміння, усвідомлення себе: власних дій, поведінки, мови, досвіду, почуттів, станів, здібностей, характеру, відносин з ін., своїх завдань, призначення і т.д. [5, с. 376]. Поняття рефлексії виникло від латинського *reflexio*, що перекладається як «звернення назад» [13, с. 415]. А. Буземан трактує рефлексію як «перенесення переживань з зовнішнього світу на себе» [3, с. 289]. Рефлексія – «здатність стати в позицію дослідника відносно іншого «персонажа», його дій та думок» [7, с. 10].

Сучасне трактування рефлексії як розумного мислення або роздумів починається з Джона Локка. Його визначення рефлексії як відображення, а також як «міркування, судження, роздуми» задає розуміння цього терміну аж до сьогодення. «Під рефлексією я маю на увазі те спостереження,

якому розум піддає свою діяльність і способи її проявів, внаслідок чого в розумі виникають ідеї цієї діяльності », - пише він. Таким чином, Локк ставить метод емпіричної рефлексії у філософії, без використання якого наступні філософські спекулятивні концепції ускладнюються. Тобто філософською визнається тільки рефлексивна позиція [8]. У філософії Дж. Локка з'являється установка на трактування рефлексії як розумного мислення або роздумів. Він стверджує, що рефлексія – це функція мислення, але пізніше Юм обґрунтовує і психологічну складову. Кант вводить у філософський словник поняття трансцендентальної рефлексії. У його філософії рефлексія позначається як трансцендентальна умова в пізнанні загальних і необхідних апіорних форм. Під рефлексуванням Кант має на увазі процес усвідомлення попередніх уявлень, їх порівняння і утримання в єдності сприйняття. «Думки без змісту порожні, споглядання без понять сліпі», - вказує він. Притому, що рефлексія сприяє виявленню об'єктивних суджень, стає можливим достовірно ставити себе на місце іншого. Він виділяє розпізнавальну функцію рефлексії, вказуючи, що досягнення предметів можливе в єдності протилежних один одному відмінностей. На початковій стадії вона виявлялася в формах архаїчних ритуалів очищення і жертвоприношення, що призводять людини в стан абстрагування, роздуми над своїм життям [1].

Отже, Форми розуміння пов'язують почуття і думки. Можна виділити рефлексивні форми розуміння та інтуїтивні. Розуміння - це зв'язок різноманітних його форм, які перебувають у відносинах один з одним як частина і ціле.

Список літератури:

1. Артемьев Т. М. Интуиция та рефлексия / Тимур Мурманович Артемьев. – М., 2014.
2. Бергсон, А. Творческая эволюция / Пер. с франц. В. Флеровой; вступит. ст. И. Блауберг. - М. : Терра-Книжный клуб; Канон-пресс-Ц, 2001. - 384 с
3. Выготский Л. С. Собрание сочинений: В 6 т. Т 4. — М., 1984. — 433 с.

4. Декарт, Р. Твори у 2 т. Т. 1 / Р. Декарт; переклад з франц. склав ред., вступ. ст. В.В. Соколова. - М. : Мысль, 1989. - 654с.
5. Зинченко В. П., Б. Г Мещерякова/ Психологический словарь - 2-е изд., перераб. и доп. - М.: Педагогика-Пресс, 1999. - 440 с.
6. Кант, И. Сочинения в 6 т. Т. 1 / И. Кант; пер. с нем. Б.А. Фохта. - М. : Мысль, 1963. – 960с.
7. Лефевр В. А. Філософія / В. А. Лефевр. – М: Когіто-центр, 2003. – 496 с.
8. Локк Д. Відчуття та рефлексія [Електронний ресурс] / Джон Локк – Режим доступу до ресурсу: https://studopedia.net/4_52306_dzhon-lokk-oshchushcheniya-i-refleksiya.html.
9. Платон. Апология Сократа, Критон, Ион, Протагор / Платон; общ. ред. А.Ф. Лосева и др.; пер. с древнегреч. - М. : Изд-во «Мысль», 1999. - 864 с.
10. Розанов, В.В. О понимании. Опыт исследования природы, границ и внутреннего строения науки как цельного знания / В.В. Розанов. – М. : Институт философии, теологии и истории Святого Фомы, 2006. – 640 с.
11. Фихте, И.Г. Сочинения в 2 т. Т. 1 / И.Г. Фихте; сост. и примечания В.Волжского. - СПб. Мифрил, 1993. - 687с.
12. Хайдеггер, М. Время и бытие: Статьи и выступления / М. Хайдеггер; пер. с нем. В.В. Бибихина. - М. : Республика, 1993. - 447 с.
13. Шигабетдінова Г. М. Феномен рефлексії: межі поняття / Шигабетдінова Г. М., 2014. – 475 с.

ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ МЕТОДІВ В ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Марчук Н.А.

Подільський державний аграрно-технічний університет, доцент, кандидат
фізико-математичних наук, доцент кафедри математичних дисциплін,ю
інформатики і моделювання

Семенишина І.В.

Подільський державний аграрно-технічний університет, доцент, кандидат
фізико-математичних наук, доцент кафедри математичних дисциплін,ю
інформатики і моделювання

Сьогодні система вищої освіти потребує впровадження сучасних технологій та нових методів навчання. Інновації пов'язані із загальними процесами у суспільстві. Поняття "інновація" складається з двох форм, а саме ідеї та процесу її практичної реалізації. Інноваційна діяльність розглядається як перехід системи з одного стану в інший, що забезпечує підвищення якості освіти. Обговорюючи інноваційні методи навчання та методику їх використання, потрібно пам'ятати, що ефективно студенти навчаються коли вони зацікавлені в навчанні, мають можливість застосовувати свої знання та вміння на практиці, тоді тільки буде досягнута мета, сформований висококваліфікований фахівець.

Ідея втілення інноваційних методів в навчання стала останнім часом предметом інтенсивних теоретичних та практичних досліджень. Шляхи та напрями оптимізації інноваційних педагогічних технологій направлені на те, щоб сформувати висококомпетентного фахівця, конкурентоспроможного в сучасних умовах євроінтеграції, що базується на наступних складових:

- 1) фундаментальність;

- 2) професіоналізм;
- 3) евристична;
- 4) комунікативність;
- 5) соціалізованість.

Розглянемо поняття, що саме являє собою педагогічна інновація. Отже, це процес створення, поширення й використання нових засобів навчання (нововведень) для розв'язання тих педагогічних проблем, які до цього розв'язувались по-іншому [6].

До інноваційних сучасних методів навчання, крім інших, відносяться такі, в яких використовуються інтерактивні та комп'ютерні технології навчання: *e-learning*; *m-learning*; *u-learning*; *f-learning*; *blended-learning*.

Електронне навчання (e-learning) це система навчання, що пропонує використання інтернет-технологій, електронних бібліотек, віртуальних лабораторій і практикумів шляхом полегшення доступу до ресурсів і послуг, а також обміну ними, спільною роботою на відстані тощо [6].

Мобільне навчання (m-learning) це передавання знань на мобільні пристрої з використанням WAP I GPRS технологій [6]. Завданням даного методу навчання є перетворення процесу навчання на зручне і персоніфіковане, доступне в будь-якому місці та будь-коли. Проте в даному випадку існує потреба розробки спеціальних інтерактивних програмно-педагогічних продуктів та їх методичного забезпечення.

Всепроникаюче навчання (u-learning) це технології неперервного навчання з використанням інформаційно-комунікаційних засобів у всіх сферах життя суспільства [6]. Даний вид теж потребує забезпечення студентів та викладачів відповідними ресурсами (безкоштовним Wi-Fi, мобільними пристроями, їх підзарядкою); необхідним є створення відповідного програмно-методичного забезпечення.

«Перевернуте» навчання (flipped learning) це форма активного навчання, що дозволяє «перевернути» звичайний процес навчання таким чином: студенти поза аудиторією переглядають відповідні навчальні матеріали, що будуть

розглядатися на наступному занятті, а в аудиторії здійснюють його обговорення, виконують практичні завдання [6].

Застосування даних методів спрямоване на полегшення доступу студентів до завдань, зменшує витрати часу, сприяє творчому підходу до їх виконання, а також формуванню навичок самостійного навчання.

Ефективність e-learning, m-learning, u-learning, f-learning у чистому вигляді залишається проблематичним. Тому найчастіше в навчальному процесі використовується змішана модель (*blended learning*), яка поєднує вище зазначені технології з аудиторними заняттями за традиційною системою [6].

Гармонічне поєднання традиційних методів очного навчання з електронним і дистанційним навчанням, а також ефективне застосування змішаної моделі (*blended learning*) навчання, яка поєднує вище зазначені технології з аудиторними заняттями за традиційною системою забезпечує високий рівень оволодіння студентами необхідними знаннями та формування професійної компетентності майбутніх фахівців.

В свою чергу інноваційні технології у закладах вищої освіти характеризують, як технології, засновані на нововведеннях: організаційних (пов'язаних із оптимізацією умов освітньої діяльності), методичних (спрямованих на оновлення змісту освіти та підвищення її якості); які дозволяють: студентам: ефективно використовувати навчальну літературу; засвоювати професійні знання; розвивати проблемно-пошукове мислення; формувати професійне міркування; активувати науково-дослідницьку роботу; розширювати можливості самоконтролю отриманих знань; а викладачам: впроваджувати модульні технології навчання; використовувати імітаційні технології навчання; розширювати можливості контролю знань студентів; а отже в цілому: удосконалювати якість наявних технологій підготовки фахівців. [2].

Список літератури:

1. Інноваційні форми і методи навчання у ВНЗ. URL: http://ito.vspu.net/metod_seminar/1516/innov_formy_i_metody_navch_u_vnz_bez_nomera.pdf.
2. Берестова А. Інноваційні технології та методи навчання у професійній освіті [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://nadoest.com/innovacijni-tehnologiyi-ta-metodi-navchannya-u-profesijnij-osv>.
3. Бистрова Ю.В. Інноваційні методи навчання у вищій школі України / Ю.В. Бистрова // Право та інноваційне суспільство. – 2015. - №1 (4). – С. 27-33.
4. Шестопалюк О.В. Інноваційні моделі навчання в діяльності вищих навчальних закладів / О.В. Шестопалюк // Теорія і практика управління соціальними системами. – 2013. - №3. – С. 118-124.
5. Інноваційні методи навчання та викладання. URL: <http://osvita.ua/school/method/1663/>.
6. Інноваційні форми і методи навчання у ВНЗ. URL: http://ito.vspu.net/metod_seminar/1516/innov_formy_i_metody_navch_u_vnz_bez_nomera.pdf.
7. 16 Innovative ideas to make your teaching methods more effective. URL: <https://www.edsys.in/16-innovative-ideas-make-teaching-methods-effective/>.
8. Innovating Pedagogy 2015. Exploring new forms of teaching, learning and assessment, to guide educators and policy makers. Open University Innovation Report 4. URL: https://iet.open.ac.uk/file/innovating_pedagogy_2015.pdf.

ДЕЯКІ ПСИХОЛОГІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ

Матвієнко Г.С.

магістрантка Ізмаїльського державного гуманітарного університету

Системне реформування освіти дітей з особливими потребами потребує комплексного розв'язання проблем нормативно-правового, організаційно-фінансового, кадрового, наукового та навчально-методичного забезпечення. Впровадження інклюзивного навчання в умовах початкової школи потребує розв'язання низки завдань: «1) організувати навчально-виховний процес, який би задовольняв освітні потреби всіх дітей; 2) розробити систему надання спеціальних освітніх і фахових послуг для учнів із особливими освітніми потребами; 3) створити морально-психологічний комфорт у шкільному середовищі та поза його межами; 4) забезпечити співпрацю фахівців, котрі працюють з учнем із психофізичними вадами, та його батьків» [1,41].

Методологічною основою інклюзивного навчання є положення провідних вітчизняних психологів Л.С. Виготського, П.Я. Гальперіна, В.В. Давидова та ін., у наукових працях яких докладно систематизовано й узагальнено основні закономірності психічного розвитку щодо норми та патології, засади співвідношення корекційно-розвивального навчання, учіння про актуальний та потенційний рівні розвитку (зона найближчого розвитку), про взаємообумовленість навчання й розвитку. Кожна дитина з психофізичними порушеннями розвитку потребує уважного вивчення свого стану й функціонування, на основі чого слід розробити індивідуальну карту корекційно-розвивальної роботи. Допомога має передусім охоплювати рухову, сенсомоторну, мовленнєву діяльність як в умовах навчального закладу, так і в сім'ї, тобто потрібна корекція широкого спектру порушень. Комунікативна функція дітей з особливими освітніми потребами, як і розвиток особистості

взагалі нам видається найважливішою, оскільки визначає входження такої дитини в соціум, забезпечує її активну інтеграцію в суспільство в цілому.

Пізнавальна діяльність дітей з порушеннями розвитку характеризується низьким рівнем мотивації, недостатньою організованістю та цілеспрямованістю, яскраво вираженою виснаженістю й імпульсивністю та великою кількістю помилок. Пізнавальні дії повсякчас супроводжуються зміненням послідовності дій, затрудненням у переході з одного прийому роботи на інший, недорозвиненим самоконтролем і словесною регуляцією дій. Дослідженнями останніх років відзначено залежність критеріїв сформованості компонентів мисленнєвої діяльності від неповноцінності мозкової організації й характеру орієнтованої діяльності. Вербальні труднощі викликають недорозвиток мовленнєвих функцій планування думок, їх реалізації й узагальнення. Неповноцінна саморегуляторна діяльність співвідноситься з особистісними можливостями дітей з ООП: неадекватна самооцінка, слабкість пізнавальних процесів, низька мотивація та ін. Основним недоліком навчально-виховної роботи з аномальними дітьми видатні вітчизняні психологи Л.С. Виготський та О.Р. Лурія [2; 3] вважали невміння педагога бачити в дефекті дитини його соціальну сутність. Локальне порушення пізнавальної функції у процесі навчання дитини призводить до найпоширенішої форми психофізичного порушення – розладу мовлення.

Завданням психолого-педагогічної допомоги у роботі з такими дітьми є залучення їх до навчального процесу, заповнюючи прогалини в їхньому розвитку. Сучасні діагностичні методики дозволяють шкільним психологам в тандемі із педагогами вибудувати індивідуально спрямовану корекційну програму для конкретної дитини. Тільки при тісному зв'язку з діагностикою ефективність результату є найвищою. Важливим завданням сьогодення є підготовка фахівців для системи інклюзивного навчання, а саме вчителів початкової школи та асистентів учителя, готових для здійснення фахової корекційно-розвивальної роботи з дітьми, що мають особливі освітні потреби. Вчасна корекційна допомога, в першу чергу логопедичного характеру

спрямована подолати деякі прояви психічного і розумового розладу. Методичне обґрунтування загальноосвітніх і специфічних корекційних завдань, належна організація інклюзивного навчального середовища збуджує компенсаторні можливості дітей з вадами психофізичного розвитку, дозволить більш результативно реалізувати їхній прихований потенціал.

Обізнаність педагогів загальноосвітніх закладів освіти з класифікацією й характерними особливостями різноманітних нозологій, спеціальна просвітницька діяльність із батьками, волонтерськими та громадськими організаціями мають стати вирішальним фактором успішної освітньої діяльності в рамках засвоєння навчального змісту програми. Молодшим школярам з особливими освітніми потребами характерна надзвичайна відстороненість від соціуму, енергетична виснаженість і важка адаптованість до класного колективу. Допомога психолога таким дітям повинна носити науковий і систематичний характер, щоб вони почувалися захищеними в освітньому середовищі закладу освіти. Отже, класовод у тісній співпраці з психологом школи повинен вивчити стан вищих психічних функцій через діагностичні дані, виявивши структурно-функціональні компоненти розумової діяльності, спроможність сприймати пізнавальну інформацію.

Список літератури:

1. Будник О. Б. Інклюзивна освіта: навчальний посібник /О.Б. Будник. – Івано-Франківськ, Видавнича група «ПП Бойчук А.Б.», 2015. – 152 с.
2. Выготский Л.С. Мышление и речь. Психологические исследования / Л.С. Выготский. – М.: Лабиринт, 1996. – 416 с.
3. Лурия А. Р. Язык и сознание/ А. Р. Лурия. – М.: Изд-во МГУ, 1979. – 319 с.

ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ПРИКЛАДІ ІГРОВОГО ПРОЕКТУВАННЯ

Матенко Є.П.

старший викладач

Голозубова О.В.

старший викладач

Балаклійська філія КЗ «ХГПА» ХОР

м. Балаклія, Україна

Особливе місце у реалізації сучасних підходів до навчання належить розвиваючим інноваційним педагогічним технологіям, які забезпечують формування професійних якостей у студентів нового покоління, побудованих на принципах діяльності та спілкування, на діалогових та інтерактивних методах навчання.

Ігрове проектування – один з найпоширеніших способів інтенсивного вивчення економічних, педагогічних, суспільно-гуманітарних та правових дисциплін у закладах вищої освіти.

Ключовою особливістю ігрового проектування є інтерактивна взаємодія учасників груп з «функціонально-рольових позицій», відтворених в ігровому режимі, та широке використання технологій колективного прийняття рішення, наприклад, проблематизація, «мозковий штурм», метод колективного блокноту, конференція ідей, креативні та евристичні технології [2, с. 18-19].

Процес ігрового проектування повинен включати в себе механізм узгодження різних інтересів учасників, навчання співпраці та партнерство.

При застосуванні технології ігрового проектування учасники поділяються на групи, кожна з яких самостійно розробляє проект, наприклад, нової організаційної структури бізнес-організації, уроку або виховного заходу,

займається формуванням корпоративного іміджу або розробкою корпоративних принципів і норм поведінки, виходячи з функціональної ролі учасників проектування. Тему для розробки проекту студенти обирають самостійно. У ході роботи над проектом учасниками ігрового проектування повинні бути розроблені плани різних стратегій, виконана діагностика ситуації, прогноз результатів і розрахунок вартості.

Як зазначає М.І. Дичківська, ігрове проектування може включати проекти різного типу: дослідницький, пошуковий, творчий (креативний), прогностичний, аналітичний [1, с. 27].

Дослідницький проект. Наприклад, перед студентами може бути поставлені наступні завдання: дослідити переваги у виборі інноваційних педагогічних технологій у процесі навчання; розробити анкети, запитання та провести анкетування, інтерв'ю для дослідження думок з даної проблеми; з'ясувати, які можливі причини виникнення складної педагогічної ситуації, хто і в якому результаті зацікавлений і чому.

Для здійснення дослідницької діяльності, аналізу практичної проблеми та розробки проекту за її розв'язанням студенти можуть взяти реальну ситуацію, яка виникла і, на даний момент, не має рішення.

Пошуковий проект. Студентам надається опис ситуації та кілька альтернативних варіантів її вирішення. Необхідно виконати наступні завдання: уважно вивчити, виділити та записати переваги кожного варіанта рішення (на основі прогнозування визначити, до якихось позитивних результатів він приведе); виділити та записати недоліки (на основі прогнозування можливих наслідків визначити, з якими втратами і потенційними проблемами доведеться мати справу); зваживши переваги і недоліки всіх варіантів, відібрати найбільш ефективний; підготувати проект упровадження й обґрунтувати можливості обраного варіанту: хто, коли і за яких умов, якими силами, в який період часу буде реалізовувати проект. Студентам необхідно описати ситуаційні задачі або конкретні ситуації негативного або позитивного характеру для виконання наступних завдань: проаналізувати ситуації, виокремити проблеми,

систематизувати їх за ступенем важливості рішень; визначити причини проблем, що виникли; знайти варіанти рішень і зробити прогнози їх позитивних і негативних наслідків; знайти ефективне рішення, розробити проект його реалізації.

Для розробки проекту студенти також самостійно обирають проблемну ситуацію. Опис ситуації може надаватися у вигляді вихідної інформації, представленої текстом, який доповнено таблицями, схемами, малюнками, графіками, що ілюструють розвиток ситуації.

Прогностичний проект. Наприклад, студенти отримують завдання розробити проект своєї майбутньої професійної діяльності через 10 років. Проект повинен являти собою реальну картину своєї майбутньої професії. Процес конструювання перспективи несе в собі всі елементи творчого ставлення до цієї реальності, дозволяє краще та глибше зрозуміти сучасні явища, виявити різноманітні точки зору та погляди, побачити шляхи розвитку. Для проведення ігрового проектування у навчальній аудиторії викладач повинен знати вимоги, які пред'являються до проекту для проведення його експертизи.

Аналітичний проект. Специфіка ігрового проектування полягає в тому, що всі проекти розробляються в рамках групової ігрової взаємодії, а результати проектування візуально оформлені, зроблені у вигляді макету, захищаються під час міжгрупової дискусії, за підсумками якої можна визначити, який з проектів найбільш продуманий і обґрунтований для впровадження та найкращим чином представлений. Кращі проекти та його автори, або кращі проекти за кожною номінацією можуть бути певним чином відзначені.

Форми проведення занять з ігрового проектування можуть бути різноманітними:

- визначення функціонально-рольових інтересів учасників заняття;
- алгоритм розробки проекту, запропонований студентам;
- колективне прийняття рішення;

- механізм експертної оцінки або ігрового випробування проекту, наприклад, публічна презентація;
- практичне використання проектів під час проходження виробничої практики або стажування, за місцем роботи або практики студентів.

Значимість технології ігрового проектування визначається, перш за все, позитивними ефектами, які є результатом навчання.

Ігрове проектування розвиває навички спільної діяльності, навчає співробітництву; групова робота об'єднує студентів, розвиває почуття не лише індивідуальної, а й колективної відповідальності; робота над проектом дозволяє студентам розвинути аналітичний, прогностичний, дослідний і креативний потенціал.

Таким чином, студенти, застосовуючи технологію ігрового проектування, отримують можливість набути досвід щодо розв'язання конкретних професійних завдань, і ще під час навчання довести проектне рішення до можливості його впровадження у практичні сфери діяльності.

Список літератури:

1. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології : навчальний посібник / І.М. Дичківська. – К. : Академвидав, 2004. – 218 с.
2. Новолокова Н. П. Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій / Н. П. Новолокова. – Х. : Основа, 2012. – 176 с.

Тематика: Економічні науки

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Мацковська Каріна Олегівна

Університет державної фіскальної служби України

студентки 4 курсу, група ФБДі 16-4

У країнах з розвинутою економікою страхова галузь - одна з найважливіших, вона забезпечує дієву систему захисту майнових інтересів і прав громадян та підприємств, підтримує соціальну стабільність в суспільстві, економічну безпеку держави, є важливим фінансовим інструментом регулювання національної економіки та потужним засобом довгострокового інвестування в народне господарство через акумуляцію коштів. Актуальність огляду страхового ринку пояснюється стабільним зростанням в останні роки в Україні попиту на страхові послуги. Вітчизняний страховий ринок, незважаючи на стабільне нарощування обсягів страхових премій, ще не отримав статус впливового соціально-економічного чинника.

Теоретичні засади розвитку страхового ринку, його роль та місце у фінансовій системі країни активно досліджуються в зарубіжній науковій літературі. Окремі аспекти теоретико-методологічного обґрунтування сутності страхування та страхового ринку розглядаються в працях таких західних фахівців: В. Берг, В. Нордхаус, К. Пфайффер, Дж. Стігліц, П. Шиміковський та ін. Дослідження в зазначеній сфері останнім часом суттєво активізувались і серед вітчизняних науковців. Вагомим є доробок таких вчених, як В. Баранова, О. Василик, Э. Гребенщиков, О. Заруба, О. Козьменко, В. Корнєєв, М. Савлук, І. Сіренко, Л. Шірінян, Т. Яворська.

Український страховий ринок перебуває на стадії формування, але вже з'являються ознаки того, що страхування стає важливим сегментом ринкових економічних відносин. Механізм страхового захисту в змозі забезпечити стабільність діяльності підприємств, підвищити рівень соціальних гарантій у суспільстві. В перспективі, страхування може стати серйозним засобом перерозподілу інвестиційних ресурсів, вирішення питання зайнятості населення.

Нині існує проблема забезпечення страхувальників конкурентоспроможними послугами страхових компаній України, оскільки вони не завжди користуються попитом і високим рівнем довіри населення.

Можна виділити наступні проблеми розвитку страхового ринку:

1. Економічного характеру - низький платоспроможний попит на страхові послуги; невеликі обсяги та недосконала структура капіталу страховиків; відсутність надійних інвестиційних інструментів для довгострокового розміщення страхових резервів; [2]

2. Організаційно-правового характеру: відсутність цілеспрямованої державної політики у сфері страхування; недосконалість нормативноправової бази; надмірна кількість видів обов'язкового страхування і неадекватність їхнього фінансового забезпечення; непослідовність дій стосовно організації державного нагляду за страховою діяльністю; галузевий монополізм;

3. Функціонального характеру - низька прибутковість окремих видів страхування; низька конкурентоспроможність страховиків у порівнянні з банками в боротьбі за залучення вільних коштів юридичних і фізичних осіб; відсутність середньо і довгострокового планування страховиками своєї діяльності; низький рівень кваліфікації кадрів; зростання випадків страхового шахрайства; відсутність довіри населення і господарюючих суб'єктів до страхових компаній;

4. Інформаційно-аналітичного характеру - інформаційна закритість страхового ринку, низький рівень впровадження в страхову практику сучасних інформаційних технологій; відсутність якісної статистичної інформації і недостатність докладних інформаційно-аналітичних матеріалів; недосконалість фінансової звітності та методів обробки даних; відсутність банків даних про несумлінних страхувальників; непрозорість даних про структуру власності вітчизняного страхового ринку [3, с.22].

Для удосконалення та подальшого ефективного розвитку страхового ринку України необхідно здійснити ряд першочергових заходів:

1. Розвивати сучасну інфраструктуру страхового ринку, виробити єдині методичні принципи організації і здійснення страхового посередництва; визначити повний перелік вимог до страхових брокерів, страхових агентів.

2. Підвищити рівень прозорості страхових компаній і страхового ринку, створити єдину базу даних страховиків і реєстри незалежних посередників,

організувати роботу бюро страхових історій. Оприлюднювати фінансову інформацію страховиків та аудиторські висновки, що стимулюватиме страховиків до отримання міжнародних рейтингів фінансової стійкості.

3. Забезпечити правову основу для введення постійного контролю за фінансовою діяльністю і станом страхових компаній, зобов'язавши страховиків поступово впроваджувати і систему управління ризиками страхового портфелю відповідно до вимог Solvency II.

4. Виробити механізми протидії порушенням термінів виплат страхового відшкодування та врегулювання ситуацій відмов від виплат, що підвищуватиме довіру населення до страхових компаній.

5. Посилити контроль за операціями вихідного перестраховування та продовжити реформування системи оподаткування страховиків з метою мінімізації шахрайських операцій з фінансовими ресурсами.

6. Розробити дієві схеми державно-приватного партнерства в сфері охорони здоров'я, туризму, страхування катастрофічних ризиків, сільськогосподарських ризиків тощо, результатом впровадження яких має стати зростання соціальної спрямованості державної фінансової політики [1].

Такі заходи сприятимуть подоланню кризових тенденцій на страховому ринку України, значно покращать фінансовий стан страхових компаній, позитивно вплинуть на розвиток фінансового ринку в цілому.

Отже, наявна ситуація на ринку страхових послуг спонукає страховиків удосконалювати свою діяльність і розробляти довгострокові стратегії розвитку, адже ефективна і продумана діяльність, спрямована, перш за все, на комунікацію з потенційними споживачами і розробку каналів збуту, – чинник досягнення успіху.

Список літератури:

1. Статистика страхового ринку України. URL: <http://forinsurer.com/>.
2. Страховий ринок України 2017: огляд. URL: <http://frk.kiev.ua/index.php?p=articles&area=1&action=displayarticle&id=830&me=2017>

3. Ходько Р. М. Вітчизняне страхування рухається до світових стандартів. Галицькі контракти. 2015. № 2. С. 21-24.

Тематика: Педагогічні науки

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ І РОЗВИТКУ ФАХОВОЇ МАЙСТЕРНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ У КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПЦІЇ «НОВА УКРАЇНСЬКА ШКОЛА»

Медвідь Лариса Вікторівна

викладач психолого-педагогічних дисциплін КЗВО КОР «Білоцерківський
гуманітарно-педагогічний коледж»

Стаднік Надія Вікторівна

старший викладач кафедри педагогіки і психології дошкільної і
початкової освіти КЗВО КОР «Білоцерківський гуманітарно-педагогічний
коледж», кандидат педагогічних наук

Підготовка педагогів Нової української школи спрямована на формування здатності розв'язувати комплексні проблеми в галузі педагогічної та інноваційної діяльності, здійснювати аналітичне осмислення стану та перспектив розвитку відповідної сфери освіти, створювати та впроваджувати нові зміст освіти і методики, технології навчання і виховання, вміння поєднувати власну педагогічну діяльність на високому професійному рівні з поширенням нових знань і кращої практики в педагогічній спільноті [9].

У професійній діяльності вчителів початкових класів існує реальна потреба оволодіння сучасними освітніми технологіями і методиками на засадах компетентнісного, особистісно зорієнтованого і діяльнісного підходів. З огляду на вищевикладене постає необхідність підготовки майбутніх учителів початкових класів до оволодіння сучасними технологіями, формування готовності до упровадження інноваційних освітніх технологій у практику роботи закладів освіти.

З метою формування готовності майбутніх учителів початкових класів до упровадження інноваційних технологій в освітню діяльність закладів освіти розроблено програму навчальної дисципліни «Вступ до спеціальності» [1], програму гуртка «Інклюзія від А до Я» [6] для студентів спеціальності 013 «Початкова освіта», яка реалізується в Комунальному закладі вищої освіти Київської обласної ради «Білоцерківський гуманітарно-педагогічний коледж».

У процесі розроблення програми ми виходили з того, що у змісті професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів потрібно передбачити формування їхньої готовності до реалізації низки професійних функцій, зокрема: планування і здійснення освітнього процесу; забезпечення і підтримка навчання, виховання і розвитку учнів в освітньому середовищі та родині; створення освітнього середовища; рефлексія та професійний саморозвиток; проведення педагогічних досліджень; надання методичної допомоги колегам з питань навчання, розвитку, виховання й соціалізації учнів початкових класів закладу загальної середньої освіти; узагальнення власного педагогічного досвіду та його презентація педагогічній спільноті; оцінювання результатів роботи вчителів початкових класів закладу загальної середньої освіти [8].

Програма навчальної дисципліни «Вступ до спеціальності» [1] і програма гуртка «Інклюзія від А до Я» [6] для студентів спеціальності 013 «Початкова освіта» спрямовані на підготовку майбутніх учителів початкових класів до реалізації професійних компетентностей, **знань, умінь і навичок** у процесі освітньої діяльності в початковій школі.

Програма навчальної дисципліни «Вступ до спеціальності» і програма гуртка «Інклюзія від А до Я» розроблені на засадах студентоорієнтованого навчання, яке передбачає:

- заохочення здобувачів фахової передвищої освіти до ролі автономних і відповідальних суб'єктів освітнього процесу;
- створення освітнього середовища, зорієнтованого на задоволення потреб та інтересів здобувачів освіти, включаючи надання можливостей для формування індивідуальної освітньої траєкторії;

– побудову освітнього процесу на засадах взаємної поваги і партнерства здобувачів освіти та адміністрації, педагогічних, науково-педагогічних та інших працівників закладу вищої освіти [2; 4; 5].

Мета програми навчальної дисципліни «Вступ до спеціальності» полягає у вивченні змісту педагогічної діяльності, її сутності та ролі в сучасному суспільстві, основних шляхів і методів набуття педагогічного досвіду, виробленню практичних умінь і навичок, формуванні особистісних якостей студентів для успішної самореалізації у майбутній професійній діяльності.

У результаті оволодіння програмою навчальної дисципліни «Вступ до спеціальності» майбутні фахівці початкової освіти мають такі сформовані **компетентності**:

– **загальні**: здатність до аналізу і синтезу; здатність до організації та планування; здатність застосовувати знання на практиці; здатність визначати, формулювати і вирішувати проблеми; здатність до ефективних комунікацій, взаємодії;

– **фахові**: здатність до саморозвитку на основі рефлексії результатів своєї професійної діяльності; здатність до організації спільної діяльності та міжособистісної взаємодії суб'єктів освітнього процесу; здатність створювати умови для позитивного ставлення суб'єктів освітнього процесу до соціального оточення і самого себе; здатність користуватися інформаційно-комунікативними технологіями.

Структура програми навчальної дисципліни поєднує два розділи: «Сучасна система підготовки вчителя» і «Педагогічна професія і особистість вчителя-класовода».

Під час проведення занять студенти знайомляться з інноваційними технологіями, за якими працюють заклади загальної середньої освіти, які реалізують інноваційну освітню діяльність, зокрема: система розвивального навчання; освітня програма «На крилах успіху»; система розвивального навчання Д. П. Ельконіна-В. В. Давидова; педагогічна технологія «Росток»; науково-педагогічний проєкт «Інтелект України»; вальдорфська педагогіка.

У процесі оцінювання навчальних досягнень студентів застосовуються такі методи: методи усного контролю: індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда; методи письмового контролю: модульне письмове тестування, повідомлення, реферат, есе; комп'ютерного контролю: тестові програми; методи самоконтролю: уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

Упровадження моделі інклюзивної освіти в практику роботи закладів освіти різних типів зумовлює необхідність формування готовності майбутніх учителів початкових класів до реалізації такої моделі у професійній діяльності. З цією метою розроблено програму гуртка «Інклюзія від А до Я».

Зміст програми гуртка спрямований на формування фахової, методичної та психологічної готовності майбутніх учителів початкових класів до професійної діяльності в умовах інклюзивної освіти, позитивної мотивації вчителів і вихователів, подолання негативних стереотипів та установок, які заважають сприймати дитину з особливими освітніми потребами як цілісну особистість, повноцінного члена суспільства.

Під час проведення занять гуртка студенти знайомляться з особливостями професійної діяльності команди психолого-педагогічного супроводу (вчителя, психолога, соціального педагога) в закладі загальної середньої освіти, у якому упроваджується інклюзивне навчання. Створені і систематизовані матеріали заносяться до папки-портфоліо «Електронний портфель учителя», які студенти використовуватимуть під час педагогічної практики.

У процесі роботи зі студентами використовуються такі прийоми інтерактивної взаємодії, як «велике коло», «вертушка», «акваріум», «мозковий штурм», «дебати» тощо. Ці прийоми дозволяють студентам не тільки висловлювати власну думку, погляди й оцінки, але й, почувши аргументи партнера, вміти відмовитися від власної позиції або істотно переосмислити і змінити її.

У процесі розроблення та упровадження програм «Вступ до спеціальності», «Інклюзія від А до Я» реалізовано положення Законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про фахову передвищу освіту», «Про загальну середню освіту»,

Концепції «Нова українська школа», розпорядження Кабінету Міністрів України №988-р від 14.12.2016 «Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року», Концепції розвитку педагогічної освіти, професійного стандарту вчителя початкових класів закладу загальної середньої освіти [2; 3; 3; 5; 7; 9; 10], засади педагогіки партнерства, що передбачають рівноправне партнерство педагогів, дитини і батьків у побудові освітньої траєкторії розвитку дитини.

Список літератури:

1. Вступ до спеціальності: роб. прогр. навч. дисцип. [для студентів спеціальності 013 «Початкова освіта»] / уклад. Л. В. Медвідь. – КЗВО КОР «Білоцерківський гуманітарно-педагогічний коледж», 2017. – 32 с.
2. Закон України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс] // Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
3. Закон України «Про загальну середню освіту» [Електронний ресурс] // Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/651-14>.
4. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/page>.
5. Закон України «Про фахову передвищу освіту» [Електронний ресурс] // Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2745-19>.
6. Інклюзія від А до Я: роб. прогр. гуртка [для студентів спеціальності 013 «Початкова освіта»] / уклад. Л. В. Медвідь. – КЗВО КОР «Білоцерківський гуманітарно-педагогічний коледж», 2017. – 20 с.
7. Концепція Нової української школи / упорядн. : Гриневич Лілія, Елькін Олександр, Калашнікова Світлана та ін. / заг. ред. Грищенка Михайла ; Міністерство освіти і науки України. – К., 2016. – 40 с.
8. Наказ Міністерства соціальної політики України від 10.08.2018 №1143 «Про затвердження професійного стандарту «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти» [Електронний ресурс] // Режим доступу: <https://base.kristti.com.ua/p7298>.

9. Наказ МОН України від 16.07.2018 № 776 «Про затвердження Концепції розвитку педагогічної освіти» [Електронний ресурс] // Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-konceptsiyi-rozvitku-pedagogichnoyi-osviti>.

10. Розпорядження Кабінету Міністрів України №988-р від 14.12.2016 »Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року» [Електронний ресурс] // Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/249613934>.

Тематика: Педагогічні науки

SCAFFOLDING IN EDUCATION

Medkova Olga

Lecturer

Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute

E-mail: olga_medkova@ukr.net

Educational Scaffolding is a method or strategy, or technique in teaching that helps a student to solve a problem himself. A teacher, a skilled peer, Internet programs, a friend who knows how to carry out a problem, can explain a task, direct a process takes the part of an instructor or an assistant.

According to its original definition Scaffolding is “a structure of metal poles and wooden boards put against a building for workers to stand on when they want to reach the higher parts of the building” [1].

Scaffolding in teaching was first used by researchers from British and American Universities J. Bruner (who coined the term “scaffolding”), D. Wood, G. Ross for the description a process teaching a child. They analyzed the nature of teaching–learning process in child development and types of adult’s assistance. The method mostly was used for development of children aged 3 – 17. An adult renders a

support only when a child needs it or any problem appears. The help should be temporary and measured out in doses. Any support or help has to be given according to the actual development of a child for solving intellectual tasks by himself and independently [3].

Early, in the thirties of the 20th century Lev Vygotsky, the famous psychologist, introduced the notion *the zone of proximal development – ZPD* for discussion of the problem. He considered the ZPD as the distance between the actual level of child's development (which is evaluated with the help of different tasks that the child can perform independently) and the possible, potential or expected level of development (which can be reached with the assistance, guidance of an adult or anybody who can help). The ZPD or *Vygotsky Scaffolding* is a part of educational strategy and characterizes differences of extend between the two levels [2].

The instructional techniques (sometimes called *Instructional Scaffolding*) is becoming more popular with implementing new ways of effective teaching University students, who need more independence in the learning process as a whole and then in solving different problems. From the other hand, they need precise and concise instruction. Most of teachers use, at least, some elements of instructional techniques in their work not knowing the term “Scaffolding”. To explain the task, give some examples, samples, illustration, point out mistakes, encourage and motivate students to carry out the task solving problems by themselves without teacher's interference is a kind of Instructional Scaffolding.

One of the main ideas of the strategy is expressed like this *understanding how to solve a problem should precede realization*. Students need to understand clearly what they are expected to do, what final result should be reached. One of the disadvantages of the strategy can be considered so-called “bad instruction” – lame explanation, poor examples or images, lack of description, unclear goals or excess of unnecessary details. It will lead to misunderstanding, and in that way the techniques will not be successful. A teacher can interfere in the process giving his assistance to increase understanding or direct the learning process if students need.

Obviously, there are some groups of students who are not accustomed to work independently and always ask for help, guidance of anybody. To overcome the difficulties in providing scaffolding, a teacher should create the atmosphere where students are encouraged, motivated, the work and final results are interesting for them. In this case a teacher will reduce his help gradually, classifying tasks, breaking them into smaller steps. First, he will provide his student with resources. Then the choice how and where to find material, what way to arrange it, how to present the result will be made by students and they will share the responsibility in teaching-learning process with their teacher. At the same time, an instructor should not make a student solve a problem exactly according to the given instruction leaving more possibility for a student to do the work on his own. Taking into account that the environment, the zone of proximal development of every student, his level, tasks and goal are constantly changing, a teacher (or an instructor) should change his strategy making it flexible with more individual approach. Scaffolding becomes effective when an instructor understands the approach, aim, instruments for providing this method. He has to be completely ready to give perfect instruction to his students.

References:

1. The Glossary of Education Reform: SCAFFOLDING / Great Schools Partnership. – 2015. – [Electronic Resource]. – Available: <https://www.edglossary.org/scaffolding/>
2. Vygotsky, L. (1978). Mind in society: The development of higher psychological processes. – Cambridge, MA: Harvard University Press.
3. Wood D., Bruner J., Ross G. The role of tutoring in problem solving // Journal of Child Psychology and Psychiatry. – 1976. – Vol. 17. P. 89 – 100.

ТИПОЛОГІЯ І СТРУКТУРА СУЧАСНИХ ЗАНЯТЬ У МЕДИЧНОМУ КОЛЕДЖІ

Мельник В.І.

КВНЗ «Ковельський медичний коледж»,
спеціаліст вищої категорії, викладач-методист,
тел. 0967307189, doc.art@ukr.net

Розглядаючи дане питання, насамперед слід пригадати основні терміни: типологія — вид наукової систематизації, класифікації чогось за спільними ознаками з допомогою абстрактних теоретичних моделей (типів), у яких фіксуються найважливіші структурні або функціональні особливості досліджуваних об'єктів; структура (лат. *structūra*, англ. *structure*, рос. *структура*, нім. *Struktur*) — це взаєморозміщення та певний взаємозв'язок складових частин цілого, внутрішня будова, устрій, організація чого-небудь [2].

Існують різноманітні класифікації типів занять. Теоретичним підґрунтям найвідоміших із них є типологія уроків вітчизняного педагога В. Онищука, побудована за основною дидактичною метою уроку. Можна легко провести паралелі даної типології занять із природничо-науковими дисциплінами: урок формування (засвоєння) знань - лекція; урок формування (засвоєння), вдосконалення, застосування (закріплення) навичок та вмінь - практичне заняття; урок узагальнення та систематизації знань, комбінований урок — підсумкове заняття; урок контролю та коригування знань, умінь, навичок відповідає контрольним заходам (заліки, колоквіуми тощо). Щодо типу лекції, то вона може бути наступною: вступна, проблемна, міждисциплінарна, оглядова, узагальнююча лекція, лекція-бесіда, лекція із застосуванням наочності. Кожний тип заняття визначає особливості його структури. Структура традиційних занять стандартна, затверджена міністерством, а

методичні розробки лекційних і практичних занять відповідають певному шаблону. Звичайно, це виправдано для опанування основами природничо-наукових та клінічних дисциплін. Проте завдання підготовки медичних кадрів нового покоління не може бути повною мірою вирішене традиційними стандартними методами навчання [1]. Дані методи спрямовані, в основному, на одержання, розширення і поглиблення знань шляхом подачі інформації, її відтворення на конкретних професійних діях за готовим алгоритмом, і є явно недостатніми. Ці методи дуже мало зачіпають основну ланку пізнавальної діяльності студентів – мислення. Тому перед викладачем стоїть одна з важливих проблем - вибір таких сучасних форм навчання, які зможуть забезпечити максимальний розвиток пізнавальної й розумової діяльності студентів, виховати в них активну життєву позицію. При виборі методів навчання необхідно ставити перед собою єдину мету, скеровану на кінцевий результат - поліпшення якості підготовки фахівців. Для досягнення цієї мети виникає необхідність застосування сучасних інтерактивних форм навчання, які забезпечують творчу активність і самостійність студентів, формування й розвиток професійного мислення, підвищення пізнавальної здатності, розширюють обсяг набутих практичних навичок. Інтерактивні технології поділяють на кілька груп: 1) робота в парах; 2) робота в малих групах; 3) рольова (ділова) гра; 4) методи конкурентного навчання: «Метод ПРЕС»; «Займи позицію»; «Зміни позицію»; Низка думок (континуум, нескінченний ланцюжок); Метод дискусії; Дебати. Структура таких занять може значно відрізнитись від стандартної схеми. Так, наприклад, при плануванні проведення практичного заняття з патоморфології та патофізіології «Патоморфологія захворювань органів серцево-судинної системи» методом конкурентних груп складаємо методичний сценарій за схемою: 1. Підготовчий етап. 2. Основний етап з поділом на: а) виробничий; б) презентаційний. 3. Підсумковий етап (оцінювання). 4. Матеріали методичного забезпечення, які передбачають: Список джерел інформації (література, електронний ресурс); питання до теми; нетипові ситуаційні задачі (5 шт.); алгоритми визначення етапів розвитку

гіпертонічної хвороби, інтерпретації патофізіологічних змін при недостатності в'язцевого кровообігу тощо; оснащення (слайди, таблиці, альбоми, ноутбук).

5. Критерії оцінювання роботи кожного студента та групи в цілому.

Для організації навчання методом конкуретних груп викладачу потрібно: об'єднати студентів у групи з метою досягнення конкретного навчального результату; визначити та повідомити завдання (однакове для всіх груп студентів) з метою розв'язання певної проблеми; повідомити студентів, де знайти необхідну навчальну інформацію; визначити час і порядок проведення заняття, суворо стежити за регламентом. Студенти виконують завдання в групі в такий спосіб, щоб можна було оцінити індивідуальний внесок кожного члена групи окремо та групи в цілому. Викладач в інтерактивному навчанні виступає організатором процесу навчання, консультантом, фасилітатором, який ніколи не "замикає" навчальний процес на собі. Головними в процесі навчання є зв'язки між студентами, їх взаємодія та співпраця.

Перспективна форма розвитку клінічного мислення - використання проблемних професійних задач на заняттях. Рішення клінічних ситуаційних задач будуємо на основі багатоетапного алгоритму, що ставить конкретні питання перед студентами, створює ситуацію пошуку, активізує пізнавальну діяльність і наближає до майбутньої практичної діяльності. При об'єднанні декількох тем на занятті створюємо комплексні ситуаційні задачі, а також враховуємо міжпредметні зв'язки.

Одним із інтерактивних методів є рольова гра - моделювання методів професійної діяльності за допомогою системи дидактичних форм [4]. Ситуативне моделювання на практичних заняттях аргументовано розкриває значення тих або інших дисциплін для майбутньої професійної діяльності. Безумовно, рольові ігри не замінюють традиційні методи навчання, а раціонально їх доповнюють. Особливо це стосується різних форм і методів контролю, адже не секрет, що для окремих студентів єдиним стимулом до навчання є тільки постійний контроль, копітка індивідуальна робота та переконання.

Обов'язковою складовою в сучасній структурі навчального процесу є самостійна робота студентів.. Щоб підвищити творчу ініціативу студентів, використовуємо різні шляхи в організації самостійної роботи. Одними з них є введення до практикуму елементів наукових досліджень у вигляді навчально-дослідницької роботи студентів; створення проблемних ситуацій як у практичній роботі, так і на лекціях, вихід із яких знаходять самі студенти.

Іншим перспективним типом навчання, який потребує широкого впровадження, є комп'ютерна гра [3].. Вона є особливо актуальною та може набути високої ефективності у вивченні природничо-наукових та клінічних дисциплін. Потрапляючи у віртуальну клінічну ситуацію, студент безпосередньо «знаходиться» і «бачить» те, що він абстрактно уявляє по мірі засвоєння та власного розуміння матеріалу. Комп'ютерна гра дасть чітке розуміння функцій фахівця середньої ланки у конкретних умовах. Над створенням навчальних ігор зараз активно працюють в освітянському просторі.

Єдиного універсального методу навчання немає. Добрих результатів можна досягти тільки при використанні декількох методів, і вибір їх буде залежати від поставленої мети. На наш погляд, для цього слід орієнтуватися не лише на студентів, що потребують застосування примусу та жорсткого контролю, а на обдарованих особистостей, яких не влаштовують рамки обов'язкової навчальної програми.

Список літератури:

1. Андрущенко В. Високі педагогічні технології. Вища освіта України. 2007. – № 2. С. 70–76.
2. Вікіпедія. Структура. Типологія. URL: uk.wikipedia.org/wiki/ (дата звернення: 01.10.2019).
3. Куровська. В.О. Напрямки удосконалення викладання фізіології. Медична освіта. 2013. - № 1. С. 43-44.
4. Маслов В.І. Моделювання у теоретичній і практичній діяльності в педагогіці. Післядипломна освіта в Україні. 2008. - № 1. – С. 3–9.

ФУНКЦІОНАЛЬНІ ЗАЛЕЖНОСТІ В ЕКОНОМІЦІ

Мельниченко Олена Петрівна

доцент кафедри вищої математики і фізики

Білоцерківський національний аграрний університет

e-mail: mela731@ukr.net

Вивчаючи те чи інше явище, ми, як правило, ми оперуємо кількома величинами, які пов'язані між собою так, що зміна деяких з них приводить до зміни інших. Такий взаємозв'язок у математиці виражається за допомогою функції. Цей термін вперше ввів Г. Лейбніц.

Питання функціональної залежності зустрічаються доволі часто в нашому житті. Вони зустрічаються в ринкових питаннях, статистиці, науці, а також у повсякденному житті.

Мета роботи: описати найбільш вживані в економіці функції та охарактеризувати їх поведінку.

В повсякденному житті ми часто зустрічаємося з певними залежностями – зв'язком між величинами. Наприклад, чим довше ми розмовляємо по телефону, тим більше коштів ми витрачаємо; чим більша площа підлоги, яку нам треба пофарбувати, тим більше фарби ми витрачаємо; чим більше вчитель пише на дошці тим більше крейди він витрачає. Тобто в процесах, які відбуваються навколо нас, певні величини змінюють свої значення. Розглянемо декілька прикладів.

Приклад 1: Нехай сторона квадрата рівна a , а периметр рівний P , то залежність між змінною a та P виражається формулою: $P = 4a$.

Тобто ми маємо математичну модель зв'язку між велечиною сторони квадрата та його периметром. Якщо ми замість a підставимо будь-яке число, то

отримаємо периметер, що відповідає данному числу. Тому в цій моделі a – незалежна змінна, P – залежна змінна.

Зауважимо, що формула задає правило за яким по значенню незалежної змінної ми можемо знайти єдине значення залежної змінної.

Приклад 2. Сім'я поклала в банк 10 000 грн. під 10% річних. Тоді через рік, величина M – сума грошей на рахунку – буде дорівнювати:

$$M = 10000 + \frac{10000 \cdot 10}{100} = 11000(\text{грн.})$$

$$\text{Через 2 роки: } M = 11000 + \frac{11000 \cdot 10}{100} = 12100(\text{грн.})$$

Аналогічно сума грошей на рахунку через три роки $M=13310\text{грн.}$, через чотири – $M=14661\text{грн.}$, через п'ять – $M=16105,1\text{грн.}$

Подано отриману інформацію в таблиці:

Кількість років, n	1	2	3	4	5
Сума коштів на рахунку, грн.	11 000	12 100	13 310	14 661	16 105,1

Тобто за допомогою таблиці ми показали залежність між n та M . В даному випадку n – незалежна змінна, M – залежна.

Незважаючи на те, що моделі різні, їм притаманно наступне: указано правило за допомогою якого за значенням незалежної змінної, можна знайти єдине значення залежної змінної. Таке означення задає функцію, а залежність називається функціональною.

Спектр використання функцій в економіці дуже великий – від найпростіших лінійних функцій до функцій, які отримані за деяким алгоритмом, що зв'язує рекурентні відношення, досліджуваних об'єктів у різні періоди часу. Періодичність ряду економічних процесів, їх коливання дозволяють використовувати також і тригонометричні функції.

Найбільш часто в економіці використовують наступні функції:

1. Функція попиту – залежність об'єму попиту, запропонування, потреби на різні товари та послуги від ціни, доходу і т. д.

2. Функція корисності – в широкому змісті залежність корисності або результату, ефекту дії від інтенсивності цієї дії.

3. Виробнича функція – залежність результату виробничої діяльності від факторів, що її зумовлюють.

4. Функція випуску – залежність об'єму виробництва від матеріальних ресурсів та попиту.

5. Функція витрат – залежність витрат виробництва від об'єму продукції.

Вивчаючи економічні процеси в сучасному суспільстві для побудови економіко-математичної моделі, яка описує внутрішній бік виробництва, потрібно мати необхідну інформацію про фактори й ресурси, які впливають на обсяг продукції, що випускається.

Виробнича функція – це функція, незалежна змінна x якої набуває значень обсягу ресурсу, котрий використовується у виробництві (фактора виробництва), а залежна змінна y – значення обсягу продукції, котру випускає дане підприємство, фірма або галузь.

Виробничу функцію позначають $y = f(x)$. Тут x ($x > 0$) і y ($y > 0$) – числові величини, тобто $y = f(x)$ є функцією однієї змінної x . У зв'язку з цим виробничу функцію називають одноресурсною, або однофакторною. Її область визначення – множина невід'ємних дійсних чисел. Запис $y = f(x)$ означає: якщо ресурс витрачається або використовується в кількості x одиниць, то продукція випускається в кількості $y = f(x)$ одиниць. Знак функції f є характеристикою виробничої функції, яка перетворює ресурс у випуск продукції і пов'язує між собою незалежну змінну x та залежну змінну y .

Аналіз виробництва здійснюється за допомогою теорії виробничих функцій, виникнення якої відносять до 1928 р., коли було опубліковано статтю «Теорія виробництва» американських учених – економіста П.Дугласа й математика Д.Кобба. В цій статті було здійснено спробу визначити емпіричним шляхом вплив витрачених капіталу й праці на обсяг випуску продукції в переробній промисловості США. На підставі статистичних даних за 1899-1922 рр. було поставлено такі задачі:

- визначити клас функцій, який найкраще наближує співвідношення між трьома вибраними характеристиками виробничої діяльності;
- знайти числові параметри, що задають конкретну функцію;
- порівняти добуті результати – значення функцій – із фактичними даними.

Д. Кобб запропонував функцію вигляду: $y = AK^\alpha L^\beta$, де y – обсяг випущеної продукції; K – обсяг основного капіталу; L – витрати праці; A , α , β – числові параметри, що задовольняють умови $A > 0$, $\alpha + \beta = 1$.

Вибір степеневі функції було зумовлено двома причинами. По-перше, степенева функція є однією з найпростіших із нелінійних функцій і за допомогою логарифмування зводиться до лінійної. По-друге, вона враховує нульовий ефект виробництва: якщо один із факторів дорівнює нулю, то й виробнича функція дорівнює нулю. Економічно це означає, що, не витрачаючи жодного з видів ресурсів, неможливо одержати продукцію.

Логарифмуючи функцію Кобба, маємо рівняння:

$$\ln y_t = \ln A + \alpha \ln K_t + \beta \ln L_t,$$

де y_t , K_t , L_t – фактичні значення відповідних величин за рік t .

Методом найменших квадратів знайдемо значення A , α , β , які мінімізують вираз:

$$\sum (\ln y_t - \ln A - \alpha \ln K_t - \beta \ln L_t)^2.$$

У результаті $y_t = 0,01K^{0,25} + L^{0,75}$.

Порівняння значення y (K , L) з фактичним показало, що добута залежність дає добре наближення до реальної дійсності. Відхилення були пов'язані з періодами депресії й пожвавлення ділової активності.

У зв'язку з тим, що економічні процеси та явища зумовлюються дією різних факторів, для їх дослідження широко використовуються функції багатьох змінних. Використовуються також сепарабельні функції, які дають можливість виділити вплив різних факторів змінних на залежну величину, адитивні функції, що являють собою одну і ту ж змінну як при суммарному

впливі деяких факторів, так і при одночасній їх дії, так дії кожного фактора окремо.

ВИСНОВОК. Вивчення економічних процесів повинно супроводжуватися створенням економіко-математичної моделі, яка може бути представлена у вигляді функціональної залежності, що дає можливість аналізувати завдання економіки з точки зору відомого математичного поняття – функції.

Список літератури:

1. Горун Л. Про математичне моделювання // Математика. – травень 2005. – №20(320). – С. 11–14.
2. Лавінський М., Пінчук О. Математика в економіці // Математика. – липень 2008. – №27 – 28(471–472). – С. 31–36.
3. Науменко Т.Ю. Методи розв’язування економічних задач // Математика. – травень 2004. – №20 (272).
4. Шеченко Р.Л. Основи вищої математики. / Р.Л. Шевченко, О.П. Мельниченко, В.А. Непочатенко – Біла Церква. – 2015 – 280 с.

Тематика: Інші професійні науки (природничі науки)

ЗРОСТАННЯ ГЕТЕРОГЕННОСТІ ЯДЕРНОГО ХРОМАТИНУ ПІЛКОВИХ ЗЕРЕН *TILIA PLATYPHILLOS* SCOP. В УМОВАХ УРБООЕКОСИСТЕМИ ІВАНО-ФРАНКІВСЬКА

Мельниченко Г.М.

кандидат біологічних наук, асистент кафедри біології та екології
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя
Стефаника»

Бойчук М.М.

студентка ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені
Василя Стефаника»

Зростання урботехногенного навантаження на довкілля супроводжується появою генотоксичних ефектів, які відображаються на структурній організації ядерного хроматину [7, ст. 285]. Клітинна дисфункція супроводжується порушенням балансу між еухроматином та гетерохроматином у бік останнього [8, ст. 1226]. Крім того, внаслідок ураження ДНК, агрегації ядерних білків відбуваються процеси конденсації та маргінації хроматину. Відомо, що ці процеси є реакцією у відповідь на дію несприятливих чинників довкілля. Все це спричиняє зростання гетерогенності забарвлення ядра [8, ст. 1228]. Тому перспективним напрямком у біоіндикації урботехногенного навантаження є дослідження показників оптичної густини забарвлення ядерного хроматину для визначення рівня забруднення техногенно-змінених територій.

Для встановлення ступеня токсичності і гаметоцидності факторів урбанізованого середовища використовували методику оцінки організації ядерного хроматину пилкових зерен. Ступінь гетерогенності (гомогенності) ядра встановлювали шляхом фарбування ядерними барвниками мікротомних зрізів [5, ст. 90-96] з подальшим отриманням цифрових зображень [3, 4]. Далі засобами комп'ютерної програми [6] вимірювали показники оптичної густини забарвлення ядерного хроматину.

Для виготовлення постійних препаратів матеріал провели через висхідну батарею етанолу та хлороформу за схемою: 50° етанол (4 год) 70° (4 год)
90° етанол (4 год) 96° етанол (12-24 год) абсолютний етанол (12-24 год)
суміш абсолютного етанолу та хлороформу 1:1 (1 год) чистий хлороформ (1 год). Парафінову заливку здійснювали при температурі 56°C за такою схемою: (перша порція парафіну (15 хв) друга порція (15 хв) заливка у формочки (1-3 хв) занурення в охолоджену воду 5-15°C (20-30 хв). Виготовлені мікротомні зрізи завтовшки 5 мкм підсушували у термостаті при температурі 37-40°C. Депарафінізацію проводили за схемою: 96° етанол (2 хв) 96° етанол (2 хв) 70° (2 хв) промивка в проточній воді (2 хв) [2].

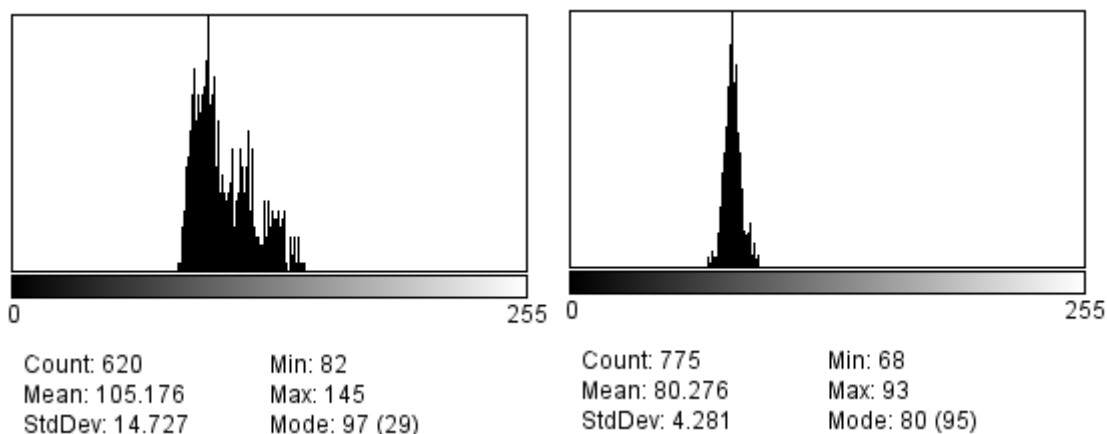
Виготовлені парафінові зрізи фарбували гематоксилином та еозином для отримання контрастного забарвлення ядерного хроматину. Потім витримували у

термостаті при температурі 37-40°C (10 хв) з подальшою промивкою у проточній воді і висушуванням [2]. Цифрові копії оптичного зображення виготовляли із використанням об'єктива мікроскопа 40x при водній імерсії. Загалом опрацьовано 120 мікропрепаратів, у яких проаналізовано 270 пилкових зерен.

У ядрах ПЗ визначали показник середньої оптичної густини забарвлення (у відносних одиницях оптичної густини у діапазоні «0-255») та показник її середньоквадратичного відхилення із використанням комп'ютерної програми ImageJ Portable 1.46 [6].

Оскільки дослідження останніх років показали, що мікро- та ультрадисперсні частинки здатні спричиняти генотоксичні ефекти, які можуть позначитися на структурній організації ядерного хроматину, наступний етап нашого дослідження полягав у вивченні параметрів оптичної густини його забарвлення в ядрах пилкових зерен *Tilia platyphillos* Scop. На сьогодні проводиться низка дослідження показників оптичної густини забарвлення ядерного хроматину клітин людини та тварин [1, ст. 91, 3, 4], рослинний матеріал у таких дослідженнях майже не використовувався.

З метою оцінки екологічного стану урбоекосистеми Івано-Франківська досліджували цифрові зображення мікротомних препаратів пилку після фарбування ядерними барвниками гематоксиліном та еозином. У ядрах пилкових зерен визначали показник середньої оптичної густини забарвлення (та показник її середньоквадратичного відхилення із використанням комп'ютерної програми ImageJ Portable 1.46 [6]. Обчислювали коефіцієнт варіації оптичної густини забарвлення, що дозволяє оцінити ступінь гетерогенності (гомогенності) забарвлення.

А

Б

Рис. 1 (А-Б). Оцінка параметрів забарвлення ядерного хроматину пилку *Tilia platyphillos* Scop. за допомогою графічного редактора ImageJ Portable 1.46 (На рис. А – гістограма гетерогенного ядра, Б – гомогенного).

**Показники оптичної густини забарвлення ядерного хроматину пилку
Tilia platyphillos Scop.**

Район дослідження	Показники оптичної густини забарвлення ядерного хроматину	
	М±m	Коефіцієнт варіації, %
Фон	87,38±3,77	7,92±0,83
Південний	92,01±3,21	8,31±1,66
Південно-східний	85,92±0,97	8,12±1,66
Західний	88,12±2,05	7,36±0,51
Східний	94,77±4,38	11,66±1,77
Північно-західний	83,71±0,90	8,60±0,85
Північний	89,97±0,65	13,98±1,95*
Центральний	99,16±2,54*	15,92±1,93*
Північно-східний	97,55±4,46	11,39±1,16*

* – достовірна відмінність від контролю ($p < 0,05$)

Як видно з представлених у таблиці даних, оптична густина забарвлення ядерного хроматину пилкових зерен *Tilia platyphollis* Scop. у різних районах урбоєкосистеми Івано-Франківська не мала вірогідних відмінностей (за винятком центрального району). Найбільш суттєвих змін зазнавав коефіцієнт варіації оптичної густини забарвлення ядерного хроматину ПЗ *Tilia platyphillos* Scop., що відображає ступінь гомогенності (гетерогенності) зображення. Для дерев, що росли на умовно-чистих або контрольних територіях, він становив 7,92%. Середній показник коефіцієнта варіації оптичної густини забарвлення ядерного хроматину ПЗ *Tilia platyphillos* Scop. по місту склав 10,67 %.

Отже, у межах урбоєкосистеми Івано-Франківська зареєстровано достовірне зростання показника гетерогенності ядерного хроматину пилкових зерен рослин, порівняно з контролем, у північному (13,98%), центральному (15,92%) та північно-східному (11,39%) районах у середньому на 57,6%, що свідчить про зростання урботехногенної напруги середовища у цих районах.

Список літератури:

1. Давиденко І. С. Сучасні можливості об'єктивної оцінки організації хроматину клітинних ядер у гістологічних препаратах / І. С. Давиденко // Клінічна анатомія та оперативна хірургія. – 2006. – Т.5, №2. – С. 91–93.
2. Коржевский Д. Э. Основы гистологической техники. Практическое руководство / Д. Э. Коржевский, А. В. Гиляров. – СПб. : СпецЛит, 2010. – 95 с.
3. Пат. 13218 Україна, МПК G 01 N 33/00, G 01 N 15/00. Спосіб оцінки організації ядерного хроматина клітин людини та тварин / Яковець К. І., Давиденко І. С., Давиденко О. М.; власник патенту Буковинський державний медичний університет. – № u20050951; заявл. 10. 10. 2005; опубл. 15. 03. 2006, Бюл. №3.
4. Пат. 31190 Україна, G 01 N 33/00. Спосіб діагностики гістопатологічних змін ендотелію судин головного мозку / Пашковська Н. В., Давиденко І. С., Пашковський В. М.; власник патенту Буковинський державний медичний університет. – № u200714387; заявл. 20. 12. 2007; опубл. 25. 03. 2008, Бюл. №6.

5. Паушева З. П. Практикум по цитологии растений [4-е изд., перераб. и доп.]. – М. : Агропромиздат, 1988. – 272 с.
6. Ferreira T. ImageJ User Guide – IJ 1.46r / T. Ferreira, W. Rasband. – 2012. – 187 p.
7. Margueron R. Chromatin structure and the inheritance of epigenetic information Nature Reviews / R. Margueron, D. Reinberg // Genetics. – 2010. – № 11. – P. 285 – 296.
8. Wouter K. Atomic force microscopy on chromosomes, chromatin and DNA: A review / K. Wouter, S. Padraig // Micron. – 2012. – Vol. 43, № 12. – P. 1224–1231.

Тематика: Юридичні науки

ЕЛЕКТРОННІ ДОКАЗИ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ

Менджул К.В.

Чернігівський національний технологічний університет, студентка групи

ТПР-161,

науковий керівник – Пузирна Н.С.

кандидат юридичних наук, доцент кафедри трудового права,

адміністративного права та процесу

Відповідно ст. 55 Конституції України кожному гарантується право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб [1]. Реалізуючи це право кожен може звернутися до суду за захистом своїх порушених прав та свобод.

Одночасно основним завданням адміністративного судочинства є справедливе, неупереджене та своєчасне вирішення судом спорів у сфері публічно-правових відносин з метою ефективного захисту прав, свобод та

інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб від порушень з боку суб'єктів владних повноважень [2]. При вирішенні адміністративно-правового спору важливою частиною цього є наявність інституту доказів та доказування у справах адміністративного судочинства.

До основоположних категорій в адміністративному судочинстві відноситься поняття «докази», яке має важливе теоретичне та практичне значення. Визначення даному поняттю безпосередньо надається в Кодексі адміністративного судочинства України (далі - КАСУ). Згідно ч. 1 ст. 72 КАСУ доказами в адміністративному судочинстві є будь-які дані, на підставі яких суд встановлює наявність або відсутність обставин (фактів), що обґрунтовують вимоги і заперечення учасників справи, та інші обставини, що мають значення для правильного вирішення справи. І як зазначається далі, ці дані встановлюються такими засобами:

- 1) письмовими, речовими і електронними доказами;
- 2) висновками експертів;
- 3) показаннями свідків [2].

Сьогодні інформаційні технології перетворили світ на «електронний» і створили новий формат суспільних відносин – інформаційне суспільство. Існування інформації в електронній формі широко використовується в усіх сферах життя. І тому ця новизна не оминула й судочинство.

Так як ми живемо в 21 столітті, Інтернет та нові технології впливають на правила доказування, способи та засоби доказування в судах. На сьогодні наявність електронних доказів в судочинстві нікого не дивує. Але як доцільно використовувати їх на практиці, щоб ці докази прийняв суд залишається відкритим питанням.

У КАСУ до 15.12.2017 року взагалі не існувало поняття електронних доказів, і лише з набранням чинності Закону України «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших

законодавчих актів» від 03.10.2017 №2147-VIII в адміністративному судочинстві з'явилися електронні докази.

Згідно ч. 1 ст. 99 КАСУ електронними доказами є інформація в електронній (цифровій) формі, що містить дані про обставини, що мають значення для справи, зокрема, електронні документи (текстові документи, графічні зображення, плани, фотографії, відео- та звукозаписи тощо), веб-сайти (сторінки), текстові, мультимедійні та голосові повідомлення, метадані, бази даних та інші дані в електронній формі. Такі дані можуть зберігатися, зокрема на портативних пристроях (картах пам'яті, мобільних телефонах тощо), серверах, системах резервного копіювання, інших місцях збереження даних в електронній формі (в тому числі в мережі Інтернет) [2]. Що саме відноситься до електронних доказів перелічено у визначенні цього поняття, можна сказати, що йде мова про види даної форми доказів.

Правова природа електронного доказу дає можливість виділити такі його характерні ознаки:

- нематеріальна форма та матеріальний носій фіксації інформації;
- спеціальна процедура створення та закріплення інформації на матеріальному носії;
- особлива процедура відтворення електронного доказу;
- можливість багаторазового використання матеріального носія фіксації інформації;
- можливість копіювання або переміщення на інший носій без втрати своїх характеристик;
- особливий статус оригіналу, який може існувати в декількох місцях [4].

З перерахованих ознак, можна сказати, що електронний доказ хоч і є дещо складним для застосування, але в свою чергу дає більше можливостей для використання в процесі розгляду справи.

КАСУ перелічує способи подання електронних доказів, а саме в оригіналі або в електронній копії, засвідченій електронним цифровим підписом, прирівняним до власноручного підпису відповідно до Закону України «Про

електронний цифровий підпис». Учасники справи мають право подавати електронні докази в паперових копіях, посвідчених в порядку, визначеному законом, але паперова копія електронного доказу не вважається письмовим доказом.

В законодавстві зазначається, що можуть бути подані оригінали електронних доказів, і якщо про оригінал електронного документа по більшій мірі зрозуміло, і навіть в Законі України «Про електронні документи та електронний документообіг» чітко визначено що вважається оригіналом електронного документа, то постає питання про розуміння оригіналу чи копії інших електронних доказів. Адже ніде ми не знайдемо ту норму, з якої будемо розуміти що являє собою оригінал веб-сайту чи бази даних тощо.

Варто звернути увагу на те, що учасник справи, який подає копію електронного доказу, повинен зазначити про наявність у нього або іншої особи оригіналу електронного доказу. Якщо подано копію (паперову копію) електронного доказу, суд за клопотанням учасника справи або з власної ініціативи може витребувати у відповідної особи оригінал електронного доказу. Якщо оригінал електронного доказу не поданий, а учасник справи або суд ставить під сумнів відповідність копії (паперової копії) оригіналу, такий доказ не береться судом до уваги [2]. Навіть якщо особа повністю впевнена в тому, що вона подає копію оригіналу документа, суд не прийме цю копію як електронний доказ (в більшості випадків), бо він не зможе перевірити той факт чи копія зроблена з оригіналу.

Прикладом є Рішення Окружного адміністративного суду м. Києва від 18.04.2018 р. в якому зазначено, що наданий, в якості доказу належного повідомлення ОСОБА_8 про скасування довіреності, скріншот з електронної поштової скриньки не можливо перевірити на справжність згідно з ч. 2, 4 ст. 99 КАС України [3].

Отже, з розвитком інформаційного суспільства застосування електронних доказів в судочинстві є розповсюдженим явищем. Саме на законодавчому рівні визначено поняття та види електронних доказів, а також способи та засоби

їх застосування. Але використовуючи даний вид доказів на практиці виникає чимало питань, які потребують законодавчого урегулювання.

Список літератури:

1. Конституція України від 28 червня 1996 року. // Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Кодекс адміністративного судочинства України від 6 липня 2005 року № 2747-IV. // Відомості Верховної Ради України. 2005. № 35-36, № 37. Ст.446
3. Рішення Окружного адміністративного суду м. Києва від 18.04.2018 р. №826/97/18 URL: <http://advisortax.org/wp-content/uploads/2018/10/elektronni-dokazy-yi-4.pdf>
4. Юрист та Закон «Електронні докази в адміністративному процесі в світлі процесуальних змін» № 48 від 21 грудня 2017 року. URL: <https://online24.net.ua/products/jurist-i-zakon-liga-articles/liga-jurist-i-zakon-article-48-2017ukr.html>.

Тематика: Інші професійні науки

АНАЛИЗ МЕТОДОВ СНИЖЕНИЯ ЭМИССИИ ДИОКСИНОВ ПРИ СПЕКАНИИ ЖЕЛЕЗНОЙ РУДЫ

Мешкова А.Г.

ст. преподаватель;

Юрченко А.С.

магистрант

Национальная металлургическая академия Украины,
кафедра экологии, теплотехники и охраны труда

Одной из глобальных экологических проблем является загрязнение окружающей среды стойкими органическими загрязнителями, наиболее опасными из которых являются диоксины и фураны. Эти полихлорированные полициклические соединения, образующиеся при взаимодействии хлора с органическими веществами при нагревании, нерастворимые в воде, обладают высокой адгезией и химической стойкостью; период полураспада их 10-15 лет на поверхности почвы и 25-100 лет на глубине [1].

Они являются ксенобиотиками и кумулятивными ядами, владеют мощным мутагенным, канцерогенным, тератогенным, эмбриотоксическим, иммунодепрессантным действием; поэтому их еще называют химическим СПИДом. Период полувыведения диоксинов из организма составляет около 7 лет; только 10 % их метаболизируется. ПДК диоксинов в воздухе $5 \cdot 10^{-10}$ мг/м³, в воде – $5 \cdot 10^{-8}$ мг/л, в почве – $1 \cdot 10^{-8}$ мг/кг. Для сравнения, даже у таких особо опасных веществ как бенз(а)пирен и ртуть те же показатели $1 \cdot 10^{-6}$ и $3 \cdot 10^{-4}$ мг/м³, $5 \cdot 10^{-6}$ и $5 \cdot 10^{-4}$ мг/л, 0,02 и 2,1 мг/кг, т.е. на много порядков больше [2].

По уровню токсичности они превосходят стрихнин, кураре, цианиды. Их токсичность выше или сопоставима с токсичностью боевых отравляющих веществ – табуна, зарина, зомана, уступая лишь ботулиновому, дифтерийному и столбнячному токсинам [3]. Для диоксинов не существует «порога действия»: даже одна молекула может спровоцировать ненормальную клеточную деятельность и вызвать цепь реакций, нарушающих функции организма.

Наиболее токсичными из них являются 2,3,7,8-тетрахлордибензофуран и 2,3,7,8-тетрахлордибензо-*p*-диоксин, в отношении которого определяют токсический эквивалент любой смеси (рис. 1). Супертоксичность последнего обусловлена симметричностью структуры; его молекула совершенно плоская, а размеры ее совпадают с активным центром Ah-рецепторов, которые и служат «мишенью» диоксинов. Внедряясь в эти системы, благодаря высокому сродству по отношению к Ah-рецептору, диоксины блокируют нормальные функции клеток (в том числе и ДНК), активно их дезорганизуют, запуская в клетке лавинообразную цепочку разрушительных процессов.

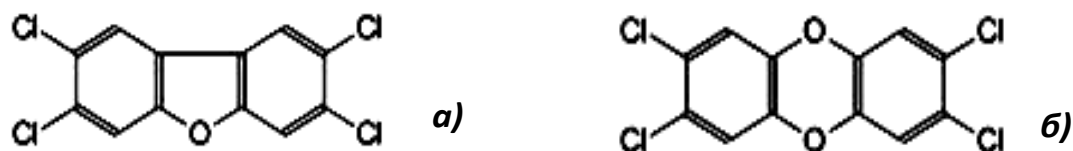

Рисунок 1 – Структурные формулы 2,3,7,8-тетрахлордифенофурана (а) и 2,3,7,8-тетрахлордифено-п-диоксина (б)

Мощным источником эмиссии в окружающую среду этих веществ является промышленность (рис. 2). Металлургические предприятия и прилегающие к ним территории является зоной повышенной диоксиновой опасности. Самое большое количество диоксинов/фуранов образуется в агломерационном производстве; на его долю приходится более 80% годового выброса. Удельный выход этих веществ составляет 0,55 - 4,14 нг/кг агломерата [4]; их содержание в аглогазах 1 - 10 нг/м³ при нормах ЕС до 0,1 нг/м³.

Источниками образования диоксинов/фуранов являются органические соединения аглошихты и хлор, который присутствует (до 0,01 %) в угольном топливе, руде, флюсах в виде NaCl, KCl и др. Добавление в аглошихту замасленной прокатной окалины, полихлорвинила покрытий и упаковок, где около 57 % хлора, наличие катализаторов, таких как медь, во много раз увеличивают содержание диоксинов в газах.

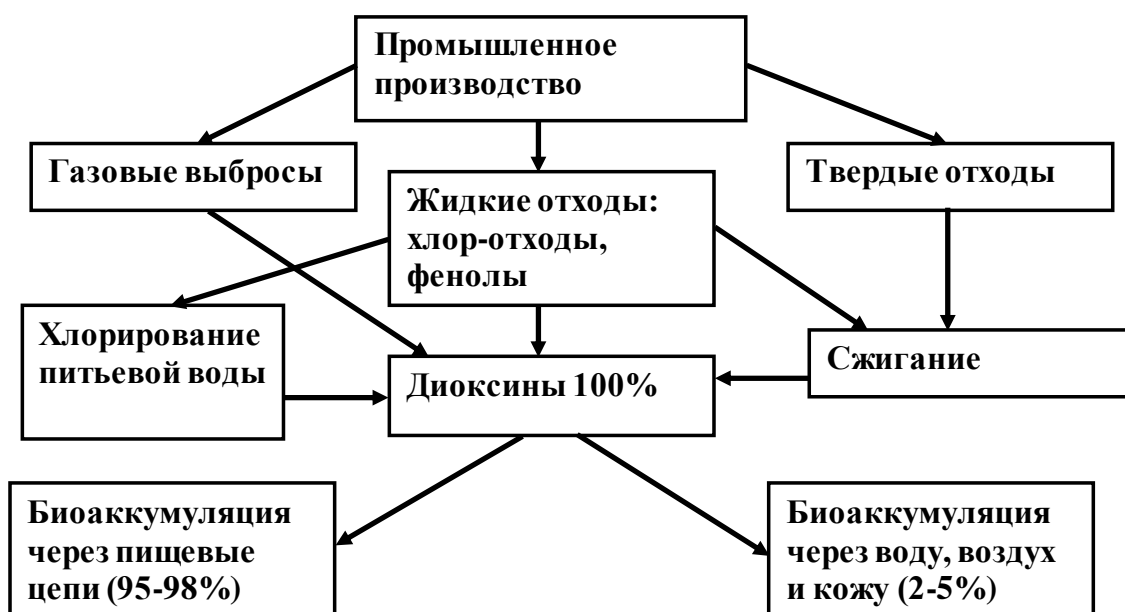

Рисунок 2 – Пути попадания и миграции диоксинов в биосфере

Образование диоксинов/фуранов начинается в верхних зонах слоя шихты после разжигания, а затем они конденсируются на более холодной шихте нижележащей зоны в период движения аглоленты к точке прожога. Процесс конденсации и улетучивания продолжается до достижения температуры нижней зоны шихты, когда предотвращается конденсация и выход этих веществ с отходящим газом. Поэтому выброс диоксинов/фуранов сначала быстро нарастает, достигает максимума непосредственно перед моментом прожога, а затем резко падает до минимума.

Важным условием по предупреждению или минимизации образования диоксинов/фуранов является устойчивая работа агломерационной установки. Сбои в процессе спекания, простой аглоленты, нарушение фронта пламени вызывают увеличение выбросов этих веществ. Поэтому необходим постоянный контроль и стабилизация скорости агломерационной ленты, состава и высоты слоя аглошихты, нормирование присадок в нее, минимизация инфильтрации воздуха через аглоленту. Для уменьшения неорганизованных выбросов тонкодисперсные сырьевые материалы (например, уловленные пыли) перед подачей на агломерационную ленту должны быть окомкованы, а все загружаемые материалы тщательно смешаны и дозированы.

Ограничения по использованию в шихте загрязненной окалины, воды с повышенным содержанием хлоридов, пыли из очистных аппаратов, исключение из ее состава полимерных покрытий, пленок, нефтепродуктов, других источников образования диоксинов/фуранов позволяет сократить их выбросы на 50-70 %.

Важным направлением является совершенствование существующих систем газоочистки, которые улавливают до 60 % диоксинов. В странах ЕС обязательным является применение на агломашинах эффективных электрофильтров и окислительных каталитических конвертеров. Термическое обезвреживание диоксинов/фуранов до CO_2 и H_2O проводят путем дожигания

технологических газов при температуре 1100-1300 °С. Для предупреждения обратного процесса их образования продукты дожигания "закаляют" орошением водой или смешиванием с воздухом [5].

Введение обожженной извести и вдувание порошка лигнита в поток технологических газов к установке пылеулавливания снижает выбросы диоксинов более чем на 97 % [6]. Очистка газов от адсорбента с уловленными диоксинами происходит вместе с технологической пылью в рукавных фильтрах с последующей утилизацией в шихте. Содержание диоксинов в сбросных газах не превышает 0,1 нг/м³ при расходе лигнита до 30 мг/м³; при вдувании лигнита более 50 мг/м³ возникает угроза возгорания пыли в фильтрах.

Содержание диоксинов/фуранов можно снизить на 60-70 % за счет рециркуляции газов в хвостовых вакуум-камерах агломашины, где интенсивно протекает процесс их образования при температурах 250-300 °С. Они попадают в зону горения с рециркулирующим газом и почти полностью разлагаются.

По данным компании Corus [7] добавка в аглошихту мочевины в количестве около 0,15 кг/т агломерата позволяет снизить более, чем вдвое выбросы диоксинов/фуранов и одновременно сократить выбросы SO₂ и NO_x по механизму хемосорбционного улавливания. Аналогичные данные получены при использовании сульфата аммония в качестве ингибитора синтеза диоксинов в процессе спекания железной руды [8].

Таким образом, выполнение комплекса мер технологического и природоохранного характера позволят значительно снизить выбросы диоксинов/фуранов в процессе агломерации железной руды и обеспечить соответствие содержания их в аглогазах нормативам ЕС.

Список литературы:

1. Sinkkonen S., Paasivirta J. Degradation half-life times of PCDDs, PCDFs and PCBs for environmental fate modeling//Chemosphere. - 2000. - V.40, Iss.9 - 11. - P. 943 - 949.

2.Худолей В.В. Диоксиновая опасность в городе/ В.В. Худолей, Г.А. Ливанов, С.Е. Колбасов, К.Б. Фридман. - СПб.: НИИ Химии СпбГУ, - 2000. - 173 с.

3.Мельников Б.И. Экологические аспекты диоксинового загрязнения биосферы: методы идентификации и снижения выбросов/ Б.И. Мельников, В.М. Набивач, Р.В. Смотраев, О.В. Кожура. - Экологія та ноосферологія. - 2008. - Т. 19. - № 3–4. – с. 88 – 103.

4.US EPA. Exposure and Human Health Reassessment of 2,3,7,8-Tetrachlorodibenzo-p-Dioxin (TCDD) and Related Compounds. Path 1, V.2, - Washington, DC, EPA/600/P-00/001Ab, 2000. – 628 p.

5.Бернадинер М. Н. Диоксины в пирометаллургических процессах и методы их обезвреживания. // Электрометаллургия. - 2000. - № 1. - с. 12-17.

6.Новая установка вдувания угля для снижения выбросов диоксина на аглофабрике./ Бонт Л., Бюттьен К., Фурнель Р. и др. // Черные металлы. - 2003. - № 6. - с. 40-43.

7.Справочник наилучших доступных технологий в промышленности по переработке черных металлов. - М.: Изд. ООО «Деловые Медиа» - 2013. - 612 с.

8.Lechtanska P., Wielgosiski G. The use of ammonium sulfate as an inhibitor of dioxins synthesis in iron ore sintering process//Ecological Chemestri and Engineering S. – 2014 - 21(1). - p. 59-70

Тематика: Педагогічні науки

ВИСВІТЛЕННЯ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТІ ФАХІВЦІВ ІЗ ВИДАВНИЧОЇ СПРАВИ ТА РЕДАГУВАННЯ ЗАСОБАМИ ІНФОГРАФІКИ В ПЕДАГОГІЧНІЙ ТЕОРІЇ

Микитів Олександр Михайлович

аспірант

Запорізький національний університет

В умовах ефективної організації вищої освіти України на основі компетентнісного підходу та її інтеграції в європейський інформаційний простір перед педагогічною галуззю постійно постають нові потреби і завдання з удосконалення освітнього процесу відповідно до європейських стандартів. Дедалі активніше розвиваються і набувають популяризації інтерактивні технології навчання. У процесі здобуття освіти необхідна інформація візуалізується та представляється у вигляді ілюстрації – малюнка, фотографії, схеми, таблиці, діаграми тощо. Однак одним із найактивніших засобів візуалізації навчального матеріалу є інфографіка.

Аналіз наукового дискурсу з питань підготовки фахівців із видавничої справи та редагування дає підстави стверджувати, що проблема їх підготовки інфографічними засобами не була раніше предметом спеціального дослідження, хоча окремі позиції знайшли деяке висвітлення в теорії.

Інфографіка показує приховане, пояснює заплутане й адаптує незрозуміле. Створення візуальної образної інфографіки – це не тільки переклад того, що можна прочитати, а й те, що можна переглянути. Інфографіка об'єднує текстові та графічні елементи для презентації інформації так, щоб було простіше її зрозуміти.

Перевага інфографіки в тому, що наочна інформація сприймається набагато легше, ніж громіздкі тексти. Особливо, якщо мова йде про цифри, про конструкції того чи того предмета, про механізми дії чого-небудь і т.д.

Як показує практика, для майбутнього фахівця є дуже важливим оволодіння професійною компетентністю, умінням правильно розуміти бажання, очікування і вимоги інших людей, зважувати і враховувати їх права. Проблемою дослідження професійної компетентності займалися і займаються багато зарубіжних і вітчизняних вчених: Л. С. Ващенко, В. М. Введенський, М. І. Жалдак, І. О. Зязюн, М. В. Корнілова, О. І. Локшина, Н. Г. Ничкало, О. В. Овчарук, О. І. Пометун, А. В. Хуторський, О. Я. Савченко, С. О. Сисоєва, О. М. Семенов та інші.

У педагогічній науці компетентнісний підхід висвітлено в працях таких українських і зарубіжних учених: Н. В. Баловсяк, І. Д. Бежа, Б. Л. Вульфсона, Д. О. Гришина, І. А. Зимньої, Н. В. Кузьміної, В. І. Лозової, Н. Г. Ничкала, О. В. Овчарук, О. Л. Пруцакової, Дж. Рейвена (J. Raven), Г. К. Селевка, В. В. Сєрикова, А. В. Хуторського та інші. Фундаментальні основи професійної підготовки редакторів і фахівців із видавничої справи вивчали Н. І. Вернигора, Н. В. Зелінська, В. О. Карпенко, В. В. Різун, В. І. Теремко, М. С. Тимошик, М. Д. Феллер.

Педагогічні проблеми поліпшення підготовки кадрів для видавничої галузі знайшли своє віддзеркалення і в дисертаційних напрацюваннях таких науковців, як Р. В. Бобренко, Т. М. Борко, О. А. Жирун, С. Б. Фіялка, І. М. Чемерис та інші.

Мета дослідження. Метою статті є теоретичне обґрунтування понять «професійна компетентність» і «компетенція».

Під компетентністю найчастіше розуміють інтегральну якість особистості, яка проявляється в її загальній здатності і готовності до діяльності, що базується на знаннях і досвіді, які отримані в процесі навчання і соціалізації та орієнтовані на самостійну й успішну участь у діяльності. Тобто поняття «компетентність» пов'язується перш за все з певною сферою професійної діяльності. Зокрема, дослідниця А. К. Маркова стверджує, що «професіонал – це спеціаліст на своєму місці, який стимулює інтерес до результатів своєї діяльності і підвищує роль своєї професії у суспільстві» [8, с. 41].

У науковому теоретичному дискурсі поняття «компетентність» здебільшого набуло такого визначення: «Готовність на професійному рівні виконувати свої посадові і фахові обов'язки відповідно до сучасних теоретичних надбань і кращого досвіду, наближення до світових вимог і стандартів» [1, с. 80].

У словнику «Професійна освіта» компетентність (від лат. *competens* – належний, відповідний) визначена як «сукупність знань і умінь, що необхідні для здійснення професійної діяльності: уміння проводити аналіз власної

професійної діяльності, передбачати наслідки, використовувати інформацію». Професійну компетентність визначають як інтегративну якість фахівця, що включає рівень оволодіння ним знаннями, уміннями, навичками. У той же час, професійною компетентністю називають індивідуально-психологічну освіту, що включає досвід, знання, уміння, ПВЯ, психологічну готовність [11].

Згідно з педагогічною енциклопедією, термін «компетентність» сформульовано як такий, що, крім власне професійних навичок, містить у собі співробітництво, ініціативу, здатність до колективної праці, комунікативні вміння, здатність до логічного мислення, володіння основами відбору та використання інформації [10, с. 237].

Компетентність визначає якісність і стан професійної готовності до роботи, яка відображена в характері праці, можливості в умовах різноманітних проблем та труднощів підбирати найраціональніше вирішення проблемної ситуації, що виникла. Зростання рівня компетентності тісно поєднується із самоаналізом та самооцінкою особистості, які можна вважати внутрішнім стимулом для самовизначення в професії [9, с. 26].

Змістовний аспект терміна «компетенція» включає три складники: когнітивний (володіння знаннями); операційний (сформованість способів діяльності, технологічної грамотності); аксіологічний (засвоєння цінностей, ціннісне ставлення до професійної діяльності й особистісного зростання). Така точка зору на суть поняття компетенції здебільшого зустрічається у працях зарубіжних дослідників [7]. Виходячи з дидактичної специфіки, закладеної в поняття компетентності як педагогічної категорії, що може характеризувати як певний етап в освітньому просторі, так і його кінцевий результат – результат освіти, С. Є. Трубачова зазначає, що таке бачення проблеми свідчить про рівневий характер компетентнісного підходу в навчанні, про доцільність визначення певних послідовних рівнів у формуванні компетентностей учасника навчального процесу [12, с.53].

У вітчизняній науковій літературі до поняття «компетентність» здебільшого зараховують сукупність знань, загальний рівень умінь і

відповідний досвід їх використання. Як зазначає І. А. Зимня, сучасний підхід до визначення терміна «компетентність» базується на факті універсалізації перетворень освітньої галузі, на забезпеченні мобільності викладачів і студентів, міжнародному визнанні наукових ступенів, використанні освітніх кредитів [6, с. 18].

Проблемне питання формування професійної компетентності майбутніх фахівців із видавничої справи та редагування – це проблема підготовки працівника, здатного до глибокого, нестандартного та критичного мислення, детального моделювання редакційно-видавничого процесу, втілення в повсякденну практику редакційних і видавничо-поліграфічних структур нових виробничих ідей і технологій видавничої справи.

Єдність принципів, засад підготовки майбутніх редакторів, зважаючи на запити часу, зміни в суспільстві, оновлення технологій тощо є актуальною проблемою професії фахівця видавничо-поліграфічної галузі.

Так, О. А. Жирун при розгляді питання комунікативної компетентності майбутніх редакторів виокремила критерії сформованості у студентів-редакторів професійної ідентичності: когнітивний критерій – усвідомлення своїх професійних інтересів і здібностей; образу своєї професії і вимог; своєї відповідності вимогам обраної професії; перспектив професійного кар'єрного зростання; мотиваційно-ціннісний критерій – потреба в набутті професійних знань і умінь; мотивація до успішної навчально-професійної діяльності; ставлення до професії як до особистісної і соціальної цінності; емоційно-вольовий критерій – позитивне ставлення до професійного навчання і професійної кар'єри; адекватна оцінка себе як суб'єкта навчально-професійної діяльності; наполегливість у професійній підготовці; навчальна активність і самостійність; діяльнісно-практичний критерій – сформованість професійних умінь; креативність у навчально-професійній діяльності; прагнення до творчого самовираження, оригінальності; прагнення до самовдосконалення (самоаналізу, самооцінки, самоосвіти, самореалізації) [4, с. 86-90].

Особливості формування професійної компетентності майбутніх журналістів розглядала І. М. Чемерис [14]. Р. В. Бобренко [2], Т. М. Борко [3] зупинялись на педагогічних проблемах поліпшення підготовки кадрів для видавничої сфери. Зокрема, Т. М. Борко розкрила лінгворедаторську компетенцію як необхідний складник у формуванні професійної компетентності майбутніх редакторів засобами художньої перекладної літератури, визначила нові можливості (фахові, культурологічні, українознавчі) застосування досвіду української перекладної школи у формуванні професійної компетентності майбутніх редакторів засобами художньої перекладної літератури [3].

Узагальнену модель навчального видання з культурознавства як комунікативну єдність навчального тексту, ілюстрацій та апарату створила С. Б. Фіялка. Вона вперше звернула увагу на те, що автор електронних навчальних видань (додатків) з культурознавства разом із редактором і програмістом мають забезпечити: багаторівневий виклад матеріалу; поділ тексту на невеликі смислові фрагменти з використанням інтерактивної інфографіки; ергономічність видання; адекватний стиль викладу; доцільність і достатність посилань; наявність мультимедійних додатків; підготовку блоку інтерактивного контрольно-практичного матеріалу. Результати дослідження спрямовані на побудову теоретичної бази організації роботи автора й редактора та орієнтовані на використання в редакційно-видавничому процесі та навчанні майбутніх редакторів [13].

Отже, можемо стверджувати, що професійна компетентність – показник готовності фахівця до виконання конкретної професійної діяльності на відповідному якісному рівні з використанням постійних професійно важливих якостей і досвіду. Професійна компетентність фахівця передбачає подолання різного роду проблем, виконання завдань на основі наявного досвіду, знань і цінностей, а професійні компетенції передбачають здатність людини ефективно діяти в процесі своєї професійної діяльності, що уможливорює процес успішного професійного становлення будь-якого випускника закладу освіти.

Список літератури:

1. Бичева И. Б. Развитие профессиональной компетентности педагогических кадров дошкольных образовательных учреждений : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / Волжская государственная инженерно-педагогическая академия. Нижний Новгород, 2003. 189 с.
2. Бобренко Р. В. Формування культурознавчої компетентності майбутніх фахівців з видавничої справи і редагування засобами образотворчого мистецтва : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Переяслав-Хмельницький, 2013. 22 с.
3. Борко Т. М. Формування професійної компетентності майбутніх редакторів засобами художньої перекладної літератури : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Київ, 2011. 20 с.
4. Жирун О. А. Дослідження комунікативної компетентності майбутніх редакторів. *Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». Філософія. Психологія. Педагогіка : зб. наук, праць.* Київ : ІВЦ «Політехніка», 2009. № 1 (25). С. 86–90.
5. Жирун О. А. Психологічні особливості розвитку комунікативної компетентності майбутніх редакторів у взаємодії з авторами : автореф. дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07. Київ, 2006. 22 с.
6. Зимняя И. А. Ключевые компетентности как результативно-целевая основа компетентностного подхода в образовании. Москва : Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 2004. 42 с.
7. Краевский В. В., Хуторской А.В. Предметное и общественное в образовательных стандартах. *Педагогика.* 2003. № 3. С.44–53.
8. Маркова А. К. Психология профессионализма. Москва : Наука, 1999. 199 с.
9. Морева Н. А. Педагогика среднего профессионального образования : учеб. пособ. для студ. высш. пед. учеб. завед. Москва : Академия, 2001. 272 с.
10. Педагогика: Большая современная энциклопедия / / авт.-сост. Е. С. Рапацевич. Минск : Современное слово, 2005. 720 с.

11. Професійна освіта : словник : навч. пос. / за ред. Н. Г. Ничкало. Київ : Вища школа, 2000. 380 с.
12. Трубачева С. Е. Умови реалізації компетентнісного підходу в навчальному процесі. *Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи (Бібліотека з освітньої політики)* / під заг. ред. О. В. Овчарук. Київ : К.І.С, 2004. 112 с.
13. Фіялка С. Б. Редагування навчальної літератури з культурознавства для вищої школи : автореф. дис. ... канд. наук із соц. ком. : 27.00.05. Київ, 2012. 18с.
14. Чемерис І. М. Формування професійної компетентності майбутніх журналістів засобами іншомовних періодичних видань : автореф. дис. ...канд. пед. наук : 13.00.04. Київ, 2008. 20 с.

Тематика: Педагогічні науки

ВПРОВАДЖЕННЯ ІДЕЙ ГУМАНІСТИЧНОЇ ПЕДАГОГІКИ ЗАСОБАМИ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ («ПАРТНЕРСЬКЕ НАВЧАННЯ»)

Михайличенко І.В.

аспірант кафедри педагогіки
Сумського державного педагогічного
університету імені А. С. Макаренка

Ідеї стимуляції навчання розвиваються в основному на засадах конструктивістського підходу, що, як правило, спирається на дослідження сучасних психологів. Суть цього підходу полягає у створенні умов для пошуку студентом «окремих» знань та самостійного конструювання ним системи знань. Базовими для організації гуманістичної педагогіки є дві умови в їх взаємодії та збереженні рівноваги: по-перше, необхідність впровадження стимуляції з боку

педагогів; по-друге, повага до особистості студента та захист її від перестимуляції.

Таким чином, зберігається центральне ядро педагогіки гуманізму. Адже в основі трактування гуманізму лежить боротьба проти різноманітних форм насильства над особистістю, проти всіх проявів авторитаризму.

Підлягають критиці педагогічні ідеї класичної моделі освіти:

а) трактування ідеалу освіченості через знання і пізнання, освічений – значить такий, який знає світ; б) заміна змісту освіти знаннями, основами наук; в) уявлення про розвиток як процес засвоєння знань; г) класно-урочна система та ін. [2, с. 4].

Як стверджує О. Козлова, нині виникає потреба у виробленні філософських та педагогічних ідей іншого рівня, ідей, які можуть стати інтелектуальною основою для нової школи. Такою основою є гуманістична педагогіка, що розглядає освіту як процес, в центрі якого – особистість учня. Визначення самоцінності особистості, розвиток самостійності у прийнятті грамотних рішень, планування особою власних дій, їх здійснення і контроль, створення умов для творчої саморегуляції як в процесі навчання, так і в більш широкій системі життєдіяльності – все це визначає загальний підхід до сучасної освіти [2, с. 4].

Яскравим прикладом реалізації педагогіки гуманізму є створення теорії «партнерського класу». Базова ідея цієї теорії – співробітництво між викладачем та студентом у навчальному процесі, що стимулює розвиток як особистості студента, так і особистості викладача.

На основі аналізу цієї теорії можна підкреслити, що її гуманізм полягає у взаємодії студента, матеріалу, викладача й оточення. Головною особливістю сучасної програми навчання є поєднання змісту і процесу вивчення для всіх студентів. Звідси передбачається навчання, включення студентів у вирішення реальних, доречних завдань, застосування знань, набутих студентами раніше.

Ефективний зв'язок і співробітництво є істотними для становлення успішного студента. Студенти набувають глибоких знань, стають незалежними

у своєму мисленні перш за все завдяки діалогу і дослідженню різних перспектив життєвих ситуацій. Крім того, включення студентів у вирішення актуальних проблем життя і пов'язування нової інформації з раніше набутими знаннями вимагає ефективного зв'язку і співробітництва між викладачем і студентом.

Дійсно, шляхом діалогу і взаємодії реалізується мета курсу навчання. При вивченні теорії «партнерського навчання» можна зробити висновок, що такий різновид навчання дає величезні переваги студентам, недоступні для традиційних форм, оскільки група може цілком завершити процес навчання і вирішити проблеми краще, ніж хтось окремо. Фокус на колективному знанні й міркуванні групи змінює ролі студентів і викладачів, а також способі, у який вони взаємодіють в аудиторії.

У партнерських класах викладачі поділяють повноваження зі студентами досить специфічними шляхами. У традиційних класах викладач значною мірою, якщо не повністю, відповідальний за визначення мети та завдань навчання й оцінювання того, що вивчається.

Згідно з теорією партнерського навчання велика увага має приділятися розвиткові творчих здібностей студентів. «Партнерські» викладачі пропонують студентам визначити специфічні цілі в межах матеріалу, що викладається, надають право вибору видів діяльності й ролей, які охоплюють різні інтереси і цілі студентів, а також пропонують оцінити те, що вони вчать.

«Партнерські» викладачі також заохочують та забезпечують спільне застосування студентами їх знань та стратегії навчального процесу, шанобливу поведінку і приділяють увагу високому рівню розуміння. Вони допомагають студентам правильно оцінити інші думки, підтримати знання очевидними фактами, навчитися критично і творчо міркувати та брати участь у відкритому і ґрунтовному діалозі.

У цьому навчальному процесі однією з характерних рис є саморегульованість. Студенти стають більш відповідальними при плануванні своїх власних видів діяльності навчання. В ідеалі ці плани частково походять

від цілей, які студенти встановлюють для себе. Студенти можуть працювати разом, щоб досягти своєї мети, і використовувати власні здібності, знання і стратегії в межах параметрів, встановлених викладачем. Студенти беруть участь у вирішенні цих завдань з більшим бажанням та інтересом, ніж у традиційних класах. Регулювання навчального процесу визначається змінами в цьому процесі, що здійснюються студентами на основі управління для досягнення своєї мети.

Крім того, у процесі навчання велика увага приділяється формуванню у студентів навичок самооцінки. Партнерські класи – це найбільш сприятливе місце для здобуття навиків самооцінювання. І у зв'язку з тим, що рішення про матеріали і роботу групи приймаються разом, студенти відчувають себе більш вільними у вираженні сумнівів, відчуття успіху, невпевненості, постановці залишкових питань, ніж коли їх оцінює тільки викладач. До того ж почуття співробітництва (як протилежне конкуренції), заохочуване в партнерській роботі, робить оцінювання менш погрозливим, ніж у більш традиційній ситуації. В ідеалі студенти вчаться оцінювати власні результати навчання за допомогою досвіду з оцінювання роботи групи.

Дуже важливу роль у партнерських класах відіграє діалог. Робота такого класу стає дуже ефективною з двостороннім зв'язком. Головний метод зв'язку – діалог, який у партнерському класі є висловлюванням своєї думки для групи, в результаті чого формується колективна думка. Таким чином, велика увага приділяється творчій колективній роботі студентів, у процесі якої відбувається взаємодія і всебічний розвиток особистостей студентів і викладача. Це один із головних принципів педагогіки співробітництва – педагогіки гуманізму.

Отже, гуманістичний, особистісно-орієнтований навчальний процес має на меті формування творчої, інтелектуально і духовно розвиненої особистості.

При гуманізації вищої освіти акцент переноситься на особистість студента, що обумовлюється індивідуалізацією навчання, чи так званім особистісним підходом, оскільки навіть оволодівши досить великим багажем знань у певній галузі, оцінити їх значущість та адекватно застосовувати здатна

лише особистість розвинена, орієнтована на високі цінності й ідеали. Особистісний підхід передбачає повагу до гідності студента, розуміння і прийняття його цілей, установок, створення максимально сприятливих умов для розкриття особистості в її всебічному самовизначенні й саморозвитку [3, с. 5].

По-справжньому повноцінно гуманізація освіти буде виявлятися лише в тому випадку, якщо поряд із наявністю відповідного світогляду й стилю спілкування зі студентами педагог буде мати конкретні прийоми навчання, що розкривають щиру турботу викладача про успіхи студентів у навчанні. Якщо виходити з аналізу принципів навчання, то стає очевидним, що деякі з них безпосередньо переслідують цілі гуманістичного характеру. До таких принципів можна віднести: принцип індивідуального підходу в навчання; принцип доступності; принцип позитивного емоційного фону навчання. Найбільш повно реалізується гуманістичний характер навчання при індивідуальному підході до студентів. Надійним помічником викладача у справі гуманізації навчання через підвищення його доступності є актуалізація опорних знань перед засвоєнням, а також діагностика правильності засвоєння й розуміння. Актуалізувати опорні знання – значить оживити, відновити в пам'яті раніше вивчені факти і поняття, що будуть потрібні для оволодіння новим матеріалом. Розрізняють пасивну й активну актуалізацію. Пасивна полягає в тому, що викладач сам нагадує студентам раніше вивчене, що буде потрібно для оволодіння новим матеріалом. При активній же актуалізації студенти одержують завдання, виконуючи які, самі відновлюють опорні знання. Не слід забувати педагогу і про таку гуманістичну функцію, як надання студенту впевненості у власних силах [1, с. 184].

Основу впевненості людини в успішності діяльності становить, головним чином, позитивний досвід попередньої аналогічної діяльності. У створенні ситуації успіху важливе значення має зворотний зв'язок, тобто та інформація, що отримує людина щодо успішності окремих етапів своєї діяльності [1, с. 184].

Гуманізація системи освіти насамперед припускає таку її організацію, що спрямована на формування творчої особистості й орієнтована на своєрідність індивідуальності кожної молодої людини [3, с. 4].

Отже, гуманізація характеризує процес викладання, орієнтований на повагу до людської гідності студента, активізацію його навчальної діяльності як суб'єкта навчання, має на меті мобілізацію таких ресурсів студентів, як воля, прагнення, наполегливість у досягненні поставленої мети.

Список літератури:

1. Гук О. Ф. Гуманізація освітнього процесу у вищому навчальному закладі. *Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки* : збірник наукових праць. Київ: Логос, 2011. Вип.14. С. 184.
2. Козлова О. Г. Методика інноваційного пошуку вчителя: навч.-методичний посібник. Суми : ВВП «Мрія-1» ЛТД, 1998. С. 4–18.
3. Сухина В. Ф. К вопросу о концепции гуманизации университетского образования. *Гуманизация науки и образования*: материалы учебно-методической конференции. Под редакцией В.П. Педана. Харьков, 2001. С. 4–6.

Тематика: Економічні науки

СУЩНОСТЬ И ПРИНЦИПЫ УПРАВЛЕНИЯ ФИНАНСОВЫМ СОСТОЯНИЕМ ПРЕДПРИЯТИЯ

Михайлова Н.В.

доцент, к.э.н., доцент кафедры

гостинично-ресторанного и курортного дела

Полтавский университет экономики и торговли

Ахундов Э.Р.

магистр Полтавского

университета экономики и торговли

В современных условиях хозяйствования условием активной деятельности и залогом устойчивого положения предприятия является его финансовое состояние.

Финансовое состояние – это важнейшая характеристика экономической деятельности предприятия во внешней среде. Оно определяет конкурентоспособность предприятия и его потенциал в деловом сотрудничестве, является гарантом эффективной реализации экономических интересов предприятия [4].

Финансовое состояние предприятия отображает на определенный момент уровень эффективности использования ресурсов в хозяйственной деятельности, или, говоря точнее, эффективность функционирования механизмов экономической системы [5]. В связи с этим для обеспечения эффективного развития предприятия особое значение приобретает повышение качества управления финансовым состоянием.

Управление финансовым состоянием предприятия – это совокупность принципов, методов и инструментов принятия и реализации управленческих решений, касающихся структуры активов и источников их финансирования с целью обеспечения соблюдения интересов высшего менеджмента и роста благосостояния владельцев [1].

Управление финансовым состоянием предприятия является одним из функциональных направлений системы финансового менеджмента, достаточно тесно связано с другими системами управления, органично входит в систему управления доходами и расходами, движением активов, капитала и денежных средств и другими аспектами деятельности. Учитывая это, определяют цели, задачи и принципы управления финансовым состоянием предприятия.

Цель управления финансовым состоянием предприятия – повышение эффективности (устранение убыточности) финансово-хозяйственной деятельности субъекта предпринимательской деятельности за счет разработки и

внедрения системы методов и технических средств с использованием особой технологии и инструментария финансового управления.

Среди задач финансового управления выделяют следующие: формирование достаточного объема финансовых ресурсов; обеспечение эффективного использования сформированного объема финансовых ресурсов по важнейшим направлениям хозяйственной деятельности; оптимизация денежных потоков; максимизация прибыли в условиях приемлемого уровня коммерческого риска; достижение финансовой устойчивости и платежеспособности [2].

В процессе управления финансовым состоянием предприятия главная цель и основные задачи реализуются путем соблюдения системы принципов (рис. 1).

Интегрированность системы управления финансовым состоянием с общей системой управления предприятием требует их сочетания, поскольку управление финансовым состоянием тесно связано с другими функциональными направлениями управления и строится непосредственно на основах финансового управления [3].

Принцип эффективности заключается в сочетании и умелом использовании личных качеств субъекта с потенциалом объекта управления при минимизации материальных, трудовых, материальных, временных затрат, связанных с данным управлением.

Принцип учета уровня риска определяет необходимость предвидения изменения уровня финансового риска в процессе принятия любого управленческого решения.

Приоритетность разрешения противоречий в составляющих элементах финансового состояния способствует ориентации на поиск и первоочередное решение круга тех «проблемных» вопросов, которые делают невозможным решение задач, поставленных в процессе управления финансовым состоянием предприятия для достижения главной его цели.

Принцип инновационной направленности определяет необходимость не только использования прогрессивных технологий, методов, инструментов, но и обеспечение адаптации управляющей системы к их внедрению и использованию.

Принцип иерархичности познания объекта управления состоит в многоуровневом исследовании финансового состояния как объекта управления, который рассматривается не только как элемент более широкой системы - собственно как одна наиболее значимых составляющих финансового управления, и как отдельный объект управления, но и как система в составе которой выделен ряд элементов. Реализация этого принципа позволяет обеспечить не только идентификацию наиболее значимых его параметров, определяющих качество управления финансовым состоянием вообще, но и идентифицировать уровень финансовой безопасности предприятия.

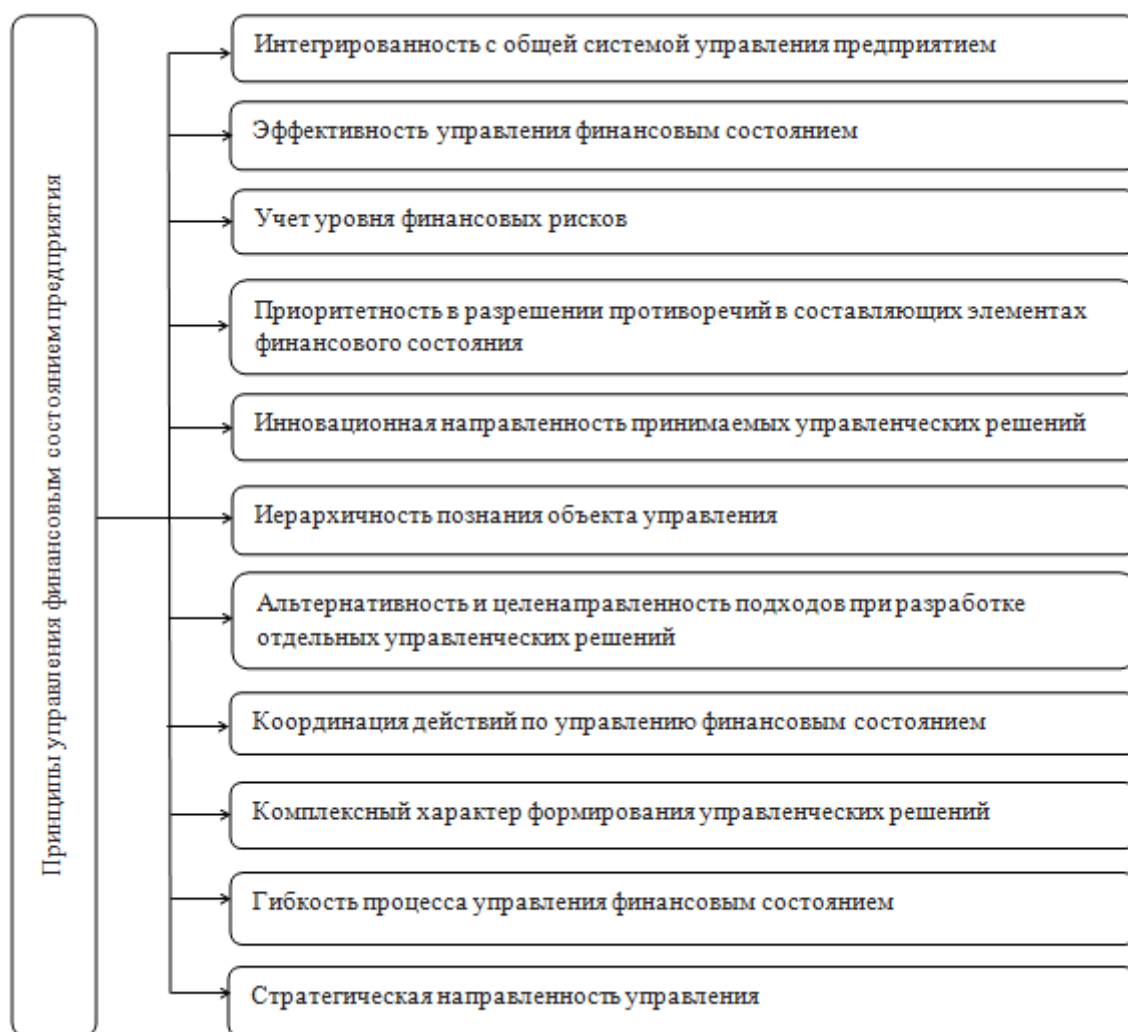

Рисунок 1 – Система принципов управления финансовым состоянием предприятия

Источник: разработано автором на основе [3]

Принцип альтернативности и целеустремленности должен учитывать наличие альтернативных подходов и не только высокую результативность, но и направленность на решение установленных задач.

На достижение положительных результатов за счет скоординированности действий между всеми центрами ответственности (хозяйственными единицами), их организационными структурами направлен принцип координации действий по управлению финансовым состоянием предприятия.

Принцип комплексности заключается в рассмотрении процесса управления как комплекса действий, направленных на разработку взаимосвязанных и взаимозависимых управленческих решений.

Принцип гибкости предусматривает формирование потенциала для быстрого реагирования, корректировки или разработки новых управленческих решений в условиях воздействия внутренних и внешних факторов [3].

Принцип стратегической направленности предполагает соответствие всех принимаемых управленческих решений обеспечению достижения главной цели функционирования предприятия и определенным стратегическим направлениям его развития.

Таким образом, соблюдение указанных принципов будет способствовать результативному осуществлению функций финансового управления и позволит в полном объеме реализовать цели и задачи, стоящие перед предприятием.

Список літератури:

1. Герчикова И.Н. Менеджмент : учебник для вузов / И.Н.Герчикова. –[4-е изд.]. – Москва : ЮНИТИ-ДАНА, 2005. – 511 с.
2. Леонтьев В.Е. Финансовый менеджмент : учебник / В.Е. Леонтьев, В.В. Бочаров, Н.П. Радковская. – Москва : «ООО «Изд-во Элит»», 2005. – 560 с.
3. Обущак Т.А. Управління фінансовим станом торговельного підприємства : дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.00.04 / Т.А. Обущак. – Київ, 2011. – 214 с.
4. Осмоловский В.В. Теория анализа хозяйственной деятельности : учебник / В.В. Осмоловский, Л.И. Кравченко, Н.А. Русак [и др.]; под общ. ред. В.В. Осмоловского. – Москва : Новое знание, 2005. – 324 с.
5. Цал-Цалко Ю.С. Фінансовий аналіз : підручник / Ю.С. ЦалЦалко. – Київ : Центр учбової літератури, 2008. – 566 с.

Тематика: Сільськогосподарські науки

ВИЗНАЧЕННЯ КОНСТРУКТИВНИХ ПАРАМЕТРІВ

ХВИЛЕВОДНО – КОАКСІАЛЬНОЇ ЛІНІЇ ДЛЯ ЛІКУВАННЯ МАСТИТУ У СВИНЕЙ ЕЛЕКТРОМАГНІТНИМ ПОЛЕМ КРАЙВИСОКОЧАСТОТНОГО ДІАПАЗОНУ

Михайлова Л.М.

к.т.н., доцент

Подільський державний аграрно-технічний університет

Дубік В.М.

к.т.н., доцент

Подільський державний аграрно-технічний університет

Горбовий О.В.

асистент

Подільський державний аграрно-технічний університет

Аналіз методів КВЧ терапії в медицині і тваринництві показав, що терапевтичний ефект від дії ЕМП залежатиме від використання високостабільних за частотою генераторів з високими вимогами щодо спектрально-флуктуаційних характеристик. Найбільш перспективним для лікування маститу свиноматок є генератори, створені на кремнієвих лавинно-прольотних діодів (ЛПД) [1].

Величину енергії ЕМП і час опромінювання ділянок молочної залози свиноматок для пригнічення патогенних мікроорганізмів у вимені визначали, використовуючи модель руйнування мембран мікроорганізмів під дією наведеного критичного потенціалу. В результаті розрахунків було встановлено, що для руйнування мембран патогенних мікроорганізмів в молочній залозі свиноматок величина критичного потенціалу повинна бути не менше 110 мВ, величина енергії для утворення наскрізної пори в мембрані не менше $0,7 \cdot 10^{-19}$ Дж, а орієнтовна потужність джерела випромінювання не менше 250 мВт при експозиції 72 с. [3].

В якості коливальної системи вибрано багатодіодний генератор з паралельним включенням діодів в загальній системі з резонатором. При включенні діодів в загальну систему резонатора повинні задовольнятися вимоги оптимального складання потужностей діодів, забезпечуватися максимальний ККД підсумовування і одночасно вирішуватись задача роботи кожного діода в режимі максимальної потужності на резонансній частоті резонатора.[2,4]

В режимі максимальної потужності виникає необхідність забезпечення оптимальних коефіцієнтів трансформації діодів при включенні їх в коло КВЧ. Для розширення даного завдання узгодження імпедансу діодів і навантаження в діапазоні КВЧ була використана хвелеводно-коаксіальна лінія (T -подібне з'єднання), наведена на рис. 1.

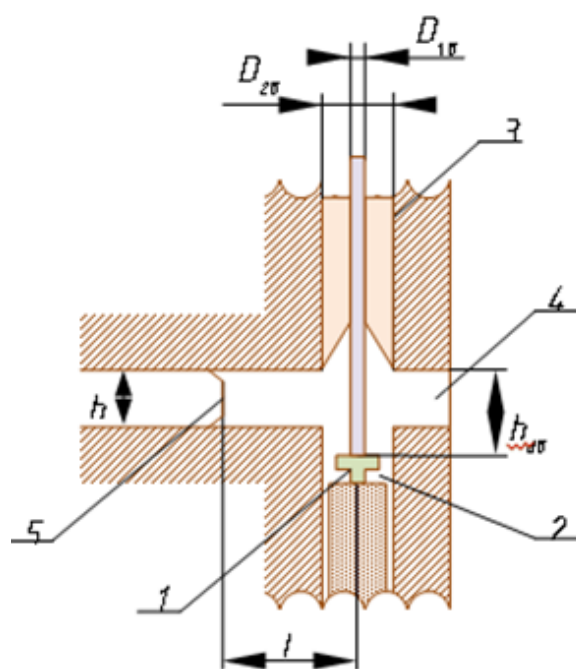

Рис. 1. Конструктивна схема ГЛПД з хвелеводно-коаксіальною лінією:

- 1 – діод;
- 2 – коаксіальна лінія;
- 3 – антипаразитний опір;
- 4 – прямокутний хвелевід;
- 5 – короткозамикаючий поршень.

Для діапазону частот 141...143 ГГц були визначені конструктивні параметри хвелеводно-коаксіальної лінії: $D_1 = 0,5$ мм, $n = 2$, $a = 1,6$ мм, $b = 0,8$ мм, $L_p = 0,25\lambda$, $W_{ок} = 42$ Ом, $W_p \approx 0,06$ Ом, $W_{01} = 250$ Ом, $D_2 = 1$ мм, а кількість діодів для отримання сумарної потужності в межах 250...300 мВт визначалося з виразу $N \geq P_{вих} / \eta \cdot P_{ном} = 4$ мм.

Список літератури:

1. Михайлова Л. Н. Обоснование биофизического действия электромагнитного поля для лечения мастита свиней / Л. Н. Михайлова, А. Н. Мороз // Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства ім. Петра Василенка. Проблеми енергозабезпечення та енергозбереження в АПК України. – 2011. – Вип. 117. – С. 161 – 163.

4. Михайлова Л. Н. Определение параметров электродинамической системы многодиодного генератора крайневисокочастотного диапазона / Л. Н. Михайлова // Вісник національного технічного університету «ХП». Нові рішення в сучасних технологіях. – 2011. – 54. – С. 138 – 141.

3. Дубік В.М, Михайлова Л.М., Торчук М.В. Лікування маститу у свиней електромагнітним полем крайвисокочастотного діапазону /Сучасний рух науки: тези доп. V міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 7-8 лютого 2019 р. Міжнародний електронний науково-практичний журнал «WayScience», – Дніпро, 2019. ст.230-233.

4. Торчук М.В., Дубік В.М., Мазур В. А., Михайлова Л.М. Дослідження залежності параметрів електромагнітного поля від частоти заповнення імпульсів при лікування мастита у овець. Збірник наукових праць: випуск 24 / - Кам'янець-Подільський: Подільський державний аграрно-технічний університет: - 2016. - С. 265-268.

Тематика: Інші професійні науки

ЕКОЛОГІЧНИЙ СТАН АТМОСФЕРНОГО ПОВІТРЯ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Михайлюк Ю.Д.

ІФНТУНГ, доцент кафедри екології, кандидат технічних наук,

Нижинська Ю.В.

ІФНТУНГ, студентка 4-го курсу спеціальності 101-екологія

Атмосфера відіграє головну роль у глобальному, регіональному та локальному перенесенні забруднювальних речовин та забрудненні природного середовища. Атмосферне повітря є одним з тих компонентів довкілля, від стану якого залежить стан здоров'я людини. Від забруднення повітря страждають і всі живі істоти, які вимушені мігрувати в пошуках чистішого середовища існування, що викликає розбалансованість екосистем.

Значна кількість розташованих у м. Харків та області комерційних та приватних структур, а також збільшення числа транспортних засобів, що експлуатуються тривалий час, призводять до значного забруднення атмосферного повітря. Внаслідок цього в окремих районах міста спостерігаються підвищені концентрації забруднюючих атмосферне повітря речовин, про що свідчать дані щорічних спостережень за забрудненням повітряного басейну, що проводяться Харківським регіональним центром з гідрометеорології. Забруднення атмосфери викидами автотранспорту посідає друге місце після енергетики за рахунок постійного збільшення кількості автотранспорту. Загальні викиди токсичних речовин залежать від потужності і типу двигуна, режиму його роботи, технічного стану автомобіля, швидкості руху, стану дороги, якості палива. Пересування міського транспорту (трамвай, тролейбус) супроводжується підвищенням рівнів вторинного здимання пилу. Високі рівні забруднення атмосферного повітря м. Харкова за рахунок пересувних джерел пояснюється, головним чином, експлуатацією технічно застарілого автомобільного парку, аварійним станом доріг, невідпрацьованими режимами швидкості дорожнього руху, особливо в центрі міста[3].

За даними Головного управління статистики у Харківській області викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел у 2018 році склали 44,7 тис. тонн (у 2017 році – 45,0 тис. тонн, у 2016 році – 100,2 тис. тонн)[2].

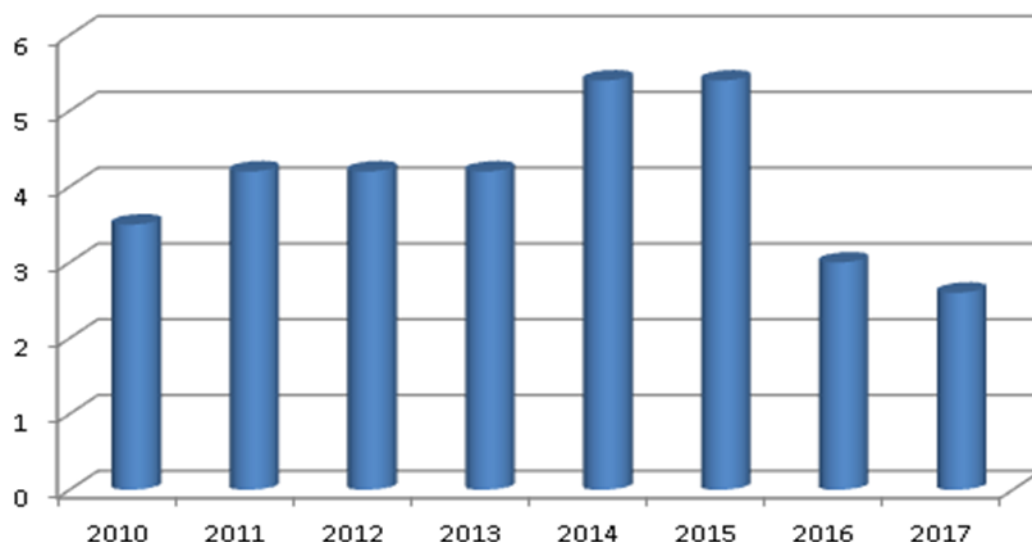

Рис.1 Динаміка викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря пересувними джерелами

На території Харківської області основними забруднювачами атмосферного повітря являються потужні промислові підприємства паливноенергетичного, газопромислового комплексу: Зміївська ТЕС ПАТ ДЕК «Центренерго», Філія «Теплоелектроцентрально» ТОВ «ДВ нафтогазовидобувна компанія», ПАТ «Укргазвидобування» філія ГПУ «Шебелинкагазвидобування». Сумарний вклад зазначених підприємств в забруднення атмосферного повітря стаціонарними джерелами викидів області складала в 2016 році більше 77,8%. Основними джерелами забруднення атмосферного повітря на Зміївській ТЕС є котлоагрегати, фізичне зношення яких складає 51,3-99,6%. План реконструкції та модернізації теплоелектростанцій і теплоелектроцентрально у період до 2020 року, затверджено наказом Міністерства енергетики та вугільної промисловості України від 20.04.2012 № 253, де було визначено терміни проведення реконструкції енергоблоків Зміївської ТЕС [1].

Щороку по всій країні в атмосферу виділяється близько 17 млн тонн шкідливих речовин. Стан атмосферного повітря в Україні викликає занепокоєність екологічних організацій та медиків.

Список літератури:

1. Екологічний паспорт Харківської області, затверджено Департаментом екології та природних ресурсів Харківської області державної

адміністрації, 2017р. URL: <https://kharkivoda.gov.ua/oblasna-derzhavna-administratsiya/struktura-administratsiyi/strukturni-pidrozdili/486/2736/93887?sv>

2. Максименко Н. В. , Різник К. Ю., Александрова А.С. Структура і динаміка забруднення атмосферного повітря Харківської області //Людина та довкілля. Проблеми екології. № 3-4, 2014. С. 81-94.

3. Регіональна доповідь про стан навколишнього природного середовища у 2017 році URL: <https://menr.gov.ua/news/31778.html>.

Тематика: Педагогічні науки

ЯКІСТЬ ОСВІТИ ЯК ОСНОВА ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ – МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ

Москалюк М.М.

д. і. н., професор кафедри історії України, археології та спеціальних галузей історичних наук Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка

Москалюк Н.В.

к. п. н., викладач кафедри ботаніки та зоології Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка

Одним із важливих завдань розвитку суспільства є популяризація наукових знань і наукової діяльності, розвиток нових досліджень і контроль наукової діяльності. Популяризація науки є тим рушієм, який виведе

суспільство з глухого кута. Процес розповсюдження наукових знань повинен бути у зрозумілій і доступній формі для широкого кола людей. Завдання вчителя – це перетворення спеціалізованих наукових даних на цікаву та зрозумілу для більшості людей інформацію. Останнім часом, популяризація наукових знань у світі і в Україні набуває широких масштабів. На думку Б. Патона: «Науковий пошук – процес неупинний і захопливий. Той, кого розумні книги, експерименти й розрахунки привабили в дослідницький фак, погодиться зі мною. У того, хто знайомий із наукою лише опосередковано, цей майже дитячий захват від відкриття невідомого й, здається, неосяжного й недосяжного – ще попереду. Але нікого вона не залишає байдужим. І це зрозуміло, адже тим, ким ми нині є, і тим, що ми маємо і як ми живемо, ми завдячуємо науці та науковцям [1].

На сучасному етапі розвитку суспільства, що характеризується змінами в усіх його сферах і соціальних інститутах, особливо сконцентровується увага на питаннях якісного навчання підростаючого покоління. Якість освіти зводиться до якості навчання, якості результатів освітнього процесу, якості освіченості студентів і учнів, якості знань, умінь, вихованості тощо. Держава постійно здійснює моніторинг якості освіти і сприяє розвитку громадського контролю.

Зазначена проблема дослідження якості освіти знаходить своє відображення в сучасних дослідженнях багатьох вчених, зокрема, А. Г. Бермус, Г. А. Бордовський, Ю. К. Ітін тощо. Про те і досі питання рівня підготовки студентів майбутніх вчителів є важливою темою для дискусій і досліджень. Якість освіти багато в чому залежить від особистісних характеристик студента, адже можна потрапити до дуже хорошого університету, але здобути достатньо низьку освіту. Різниця між студентами в ставленні до освіти дуже відчутна. Важливо, щоб студенти розуміли різницю між рівнем освіти й тим, скільки людина буде заробляти, дуже висока: чим краща в тебе освіта, тим більше ти зможеш досягти. Освіта повинна розглядатися як інвестиція в майбутнє. Для студента головною повинна бути освіта. Якщо з'являється інша діяльність

(робота, волонтерство тощо) то, безумовно, це теж важливо для формування особистості, але має бути чітке розуміння, як розподіляти соціальні ролі.

Для забезпечення якості підготовки студентів, майбутніх фахівців, вищий навчальний заклад встановлює вимоги до студентів і викладачів та критерії оцінки їхньої відповідності цим вимогам. Щодо рівня підготовки абітурієнтів, то ставляться відповідні вимоги до шкіл, ліцеїв, технікумів, коледжів. Стосовно навчального процесу студентів, вимоги ставляться до всіх кафедр, які забезпечують цей процес, включаючи цикли дисциплін гуманітарної та соціально-економічної, природничо-наукової та професійно-практичної підготовки. За якість підготовки фахівців з окремих спеціальностей відповідають випускові кафедри. Вагому роль у процесі навчання відіграє мотивація. Викладач повинен дуже багато часу вкладати в те, щоб зацікавити студентів. На нашу думку, студент сам повинен тягнутися до викладача, щоб отримати інформацію, користуватися можливостями відвідувати додаткові заняття і консультаційні години, цікавитися, як можна поліпшити вже написану роботу, отримати додаткові бали. Від якості проведення заняття безпосередньо залежить якість викладання предмету і як наслідок – якість отриманих навчальних досягнень. Сучасне заняття вимагає постійної модернізації та вдосконалення. Тільки творчий підхід з урахуванням нових досягнень у галузі педагогіки, психології та передового досвіду залежить високий рівень викладання. Студенти, майбутні вчителі повинні знати і уміти зробити урок змістовним, цікавим, інформативним, корисним, результативним, таким, щоб ніхто з учнів не залишився байдужим, кожен мав змогу реалізувати себе та відчувати власну причетність до всього, що відбувається на уроці. Потрібно ще вміти переконати школярів в доцільності навчання на відомих прикладах, зацікавити і здивувати. Підготувати і провести заняття з «живими» прикладами складніше, ніж просто бездоганно переповісти матеріал з підручника. Але такі заняття створюють престиж і задоволення вчителю – його з цікавістю слухають. Матеріал стає зрозуміліший краще запам'ятовується, навчає творчо

думати у слухачів виникає позитивна мотивація до навчання, яка в такий спосіб перетворюється із предмета складного в цікаву і потрібну науку.

Система управління якістю освіти в університеті повинна забезпечувати моніторинг основних показників якості та на їх основі підготовку рекомендацій для покращення всіх складових підготовки фахівців. До важливих ланок такої системи відносяться: якість освітніх програм; рівень підготовки абітурієнтів; інформаційно-методичне забезпечення навчального процесу; кваліфікація професорсько-викладацького складу; якість навчального процесу; рівень наукових досліджень, що проводяться в університеті; рівень оснащення навчального процесу; рівень підготовки випускників (включаючи практичну підготовку і готовність виконувати професійні функції) та їх затребуваність на ринку праці.

Україна досі невпевнено презентує себе світові, у той час як наш історичний і сучасний досвід варто було б переосмислити. Насправді, ми дуже багато можемо запропонувати світові та водночас взяти, як перспективна країна, яка розвивається. Складається враження, що ми недооцінюємо наш рівень кваліфікації, ресурси, можливості й потенціал. А потенціал в Україні фантастичний – молода і перспективна молодь, яка вміє і хоче вчитися та працювати. Оптимальний варіант розвитку для країни – максимально напрацьовувати асиметричні міжнародні зв'язки з дуже різних галузей: наука, технології, освіта, корпорації, бізнес.

Список літератури:

1. Шляхи розвитку української науки // Інформаційно-аналітичний бюлетень (Додаток до журналу «Україна: події, факти, коментарі»). № 5(143).

Тематика: Педагогічні науки

КЕЙС-МЕТОД НА ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Мох Ю.А.

Національний технічний університет
“Харківський політехнічний інститут”

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземних мов

Лебідь К.С.

Національний технічний університет
“Харківський політехнічний інститут”

старший викладач кафедри іноземних мов

Однією з інтерактивних методик, що набула популярності на заході, стала Case study (кейс-метод або метод аналізу ситуацій), розроблена англійськими науковцями М. Шевером, Ф. Едейем та К. Сйтс. Вперше кейс-метод був застосований в 1910 році під час викладання управлінських дисциплін у Гарвардській бізнес-школі. В Україні даний метод став поширюватися тільки у другій половині 90-х років минулого століття у процесі вивчення природничих наук.

В основу кейс-методу покладені концепції розвитку розумових здібностей.

Суть методу полягає у використанні конкретних ситуацій (“кейсів”) для спільного аналізу, обговорення або вироблення рішень студентами з певного розділу навчання дисципліни.

Метод аналізу ситуацій одночасно відображає не тільки практичну проблему, а й актуалізує певний комплекс знань, який необхідно засвоїти при вирішенні цієї проблеми.

Цінність даного методу полягає в тому, що він вдало суміщає навчальну, аналітичну та виховну діяльність.

Кейс-метод застосовується для розв’язання властивих йому завдань. До основних його проблем належить:

- технологізація й оптимізація;
- методологічне насичення;
- застосування в навчанні різних типів і форм;

- компетентнісний підхід.

Як інтерактивний метод навчання кейс-метод забезпечує засвоєння теоретичних положень і формування навичок практичного використання опанованого теоретичного матеріалу. Аналіз ситуацій істотно впливає на розвиток учнів, формує інтерес і позитивну мотивацію щодо навчання та участі у виховній діяльності, а також певні компетентності.

Робота над кейсом передбачає:

- розбір конкретної ситуації з певного сценарію, який включає самостійну роботу;
- “мозковий штурм” у межах малої групи;
- публічний виступ із представленням і захистом запропонованого рішення.

Мета використання кейс-методу залежить від типу конкретної ситуації, яку розглядають, обговорюють і вирішують, а саме, виділяють:

- кейс-потреби;
- кейс-вибір;
- кризовий кейс;
- конфліктний кейс;
- кейс-боротьба;
- інноваційний кейс.

Цей метод не потребує великих матеріальних і часових витрат та допускає варіативність навчання. Проблемна ситуація може бути висвітлена як при вивченні нової теми у викладенні теоретичного матеріалу, так і може використовуватися з метою узагальнення та систематизації матеріалу.

Кейс-метод має певні переваги, тому що є не тільки навчальним, а й має великий виховний потенціал з позиції формування особистісних якостей:

- формування соціальної компетентності;
- розвиток працьовитості;
- розвиток креативності;

- формування готовності взяти на себе відповідальності за результати власного аналізу ситуації і за роботу всієї групи;
- формування впевненості в собі;
- формування потреби в досягненні;
- розвиток вольових якостей, цілеспрямованості;
- формування навичок роботи в групі;
- формування навичок комунікативної культури;
- формування життєво компетентної особистості, здатної до саморозвитку, самовдосконалення і самореалізації.

Однак, метод аналізу ситуацій має і певні труднощі при виростанні. Викладач повинен продумати форму подання кейсу та спланувати діяльність студентів, поєднуючи індивідуальні і групові форми роботи. Також викладач повинен оцінити не тільки роботу кожного учасника, його активність, а й об'єктивно оцінити його знання. Слід сказати, що у даному випадку слід використовувати як традиційну п'ятибальну систему, так і стобальну систему оцінки, яка дозволяє більш об'єктивно визначити рівень підготовки кожного студента.

Кейс-метод може бути успішно використаний на заняттях з іноземної мови, оскільки даний метод комплексний та містить усі види мовної діяльності: читання, мовлення, письмо, аудіювання. На занятті студенти мають змогу спілкуватися іноземною мовою у процесі взаємодії з іншими учасниками групи і з викладачем. Успіх кейс-метода залежить від трьох головних складових якості кейса, підготовки студентів та готовності самого викладача працювати с кейсом.

Отже, застосування викладачем кейс-методу з одного боку стимулює індивідуальну активність учнів, формує позитивну мотивацію до навчання, зменшує кількість пасивних студентів, забезпечує високу ефективність навчання та розвитку студентів, а з іншого — дає можливість самому викладачеві самовдосконалюватись, по-іншому мислити і діяти, оновлювати власний творчий матеріал.

МЕХАНИЗМЫ ПРЕОДОЛЕНИЯ КОЛЛЕКТИВНОЙ ОБИДЫ В СОВРЕМЕННЫХ ОБЩЕСТВАХ

Музылёв А.В.

ХНУ имени В.Н. Каразина, аспирант кафедры политической социологии

Коллективная обида - чувство, состоящее из совокупности эмоций. Главными среди них можно назвать гнев по отношению к обидчику и жалость к себе, а также тем, кто разделяет чувство обиды. Одним из ключевых факторов формирования любой обиды является депривация. Ожидания сторон часто расходятся, что приводит к возникновению и усилению противоречий. Чем сильнее "отклонение", тем ярче может проявляться обида.

Коллективную обиду можно определить как реакцию на культурные травмы и дискриминации, которые были нанесены группе или ее представителю, с которым она ассоциируется. Коллективная обида задевает ценности группы и является одним из катализаторов развития радикализма на массовом уровне. Развитие и распространение коллективной обиды приводит к повышению уровня социальной напряженности в обществе, что может выражаться в акциях протеста, митингах, вандализме. Длительная актуализация коллективной обиды неизбежно приводит к повышению уровня радикализма в обществе. Свидетельством этого могут являться результаты выборов, на которых радикальные политические силы набирают большой процент голосов, а также не препятствие их экстремистской деятельности со стороны властей. Коллективная обида сама по себе деструктивна, поэтому ее длительная актуализация способствует конфронтации и поляризации разных групп в рамках одного общества или между странами.

Формы и механизмы преодоления коллективной обиды могут быть разными. Чаще всего это эмоциональная децентрация, прощение (в том числе и политическое), забвение, проведение переговоров с привлечением медиатора, изменение образа врага, месть [1, 2]. Все они остаются актуальными и в XXI веке.

Однако в современном обществе появляются все новые механизмы, позволяющие снижать уровень социальной напряженности, а ранее известные начинают трансформироваться. Например, сегодня формы коллективной мести меняются и она далеко не всегда персонифицирована. Месть приобретает новые формы и выражается в первую очередь в экономических и политических ограничениях. Так, если речь идет о противостоянии стран, то это может быть полный или частичный запрет торговли.

Месть сегодня не обязательно связана с физическим насилием. Оно остается, но переходит в другие формы ограничений. Одной из таких является ограничение передвижения, запрет на въезд в страну, отдельные регионы. В современном мире выражать коллективную месть может государство и его институты, которые устанавливают ограничения на передвижение, накладывают санкции как против конкретных лиц, так и населения отдельных стран в целом. Установление формальных ограничений может служить формой мести.

Поскольку в XXI веке военные конфликты постепенно сходят на нет, появляются другие формы мести, которые в первую очередь связаны с законодательными ограничениями. Несмотря на то, что они не ведут к физическому устранению соперника, установление формальных ограничений - показательная демонстрация отношения к обидчику и свидетельство актуальности конфликта. Месть в виде законодательных ограничений более избирательна. Несмотря на то, что она не наносит человеку физических страданий, она способна лишать его даже возможности совершить действие (осуществить поездку, продавать товары, вести общение). Месть способствует

установлению еще более жестких границ между группами, ведь она наглядно демонстрирует их различия.

Развитие современных технологий также помогает привлечь внимание к оскорблению, дискриминации и несправедливости по отношению к человеку, или коллектива в целом. Благодаря социальным сетям сейчас стало гораздо легче привлечь внимание к существующей проблеме. Например одной из форм выражения и демонстрации коллективной обиды может служить запуск определенного хэштега в социальных сетях, цель которого донести до как можно большего количества людей информацию о притеснениях, или дискриминации, которым подвергается определенная группа. Если человек размещает у себя в социальных сетях запись с таким хэштегом, он присоединяется к акции, и выражает свою позицию. Это помогает вывести коллективную обиду с локального уровня на более широкий. О ней могут узнать даже во всем мире, что особенно вероятно, если такой флешмоб поддержит известный человек. Демонстративность выражения коллективной обиды становится ее характерным признаком в современном мире.

Изменение образа врага, становится более популярным и востребованным в информационном обществе, в котором сильна роль СМИ, как транслятора информации и агента конструирования коллективной обиды и коллективной памяти. Изменение образа врага - процесс длительный и, в большинстве случаев имеет под собой основания: политические или экономические. Необходимо понимать, что образ врага - это изначально конструкт, поэтому создание нового также возможно, особенно если оно соответствует актуальным политическим и экономическим задачам. Ключевые условия успешного изменения образа врага - выбор правильных каналов трансляции информации, а также обоснование изменения вектора. Людям необходимо объяснить почему те, кто недавно был врагами, перестают таковыми быть. Изменение образа врага практически невозможно при наличии активных противостояний [3]. Однако, если конфликт исчерпан, то через некоторое время ситуация может начать трансформироваться, образ врага меняться.

В информационном обществе, в целом, гораздо выше вероятность стать носителем обиды. Во-первых, увеличивается количество информации о травмирующих событиях, даже если они таковыми не являются со стороны «обидчика», а во-вторых, благодаря механизмам внушения, заражения и активной трансляции информации, травма одного человека или нескольких индивидов может распространиться на социальную или этническую группу. Поэтому вероятность стать носителем обиды заметно увеличивается, особенно в обществах, где существуют социальные, культурные или другие расколы, которые сложились исторически.

В информационном обществе возможности конструирования коллективной памяти и коллективной образы увеличиваются и существенно расширяются. Однако появляются и новые пути преодоления обиды. Например, появляются новые (альтернативные) каналы получения информации, позволяющей индивиду взглянуть на ситуацию со стороны своего «обидчика», того, кто нанес травму. Информационное общество - это в первую очередь скорость коммуникаций и возможность быстро узнать необходимые данные. Именно поэтому сейчас созданы благоприятные условия для взаимодействия конфликтующих сторон, их прямого контакта. Это может помочь решить существующие противоречия, создать условия для дальнейших контактов.

Таким образом, доступ ко множеству информационных ресурсов и каналов передачи данных создает условия для преодоления обиды на индивидуальном уровне, что важно для ее преодоления на массовом уровне, снижения уровня социального напряжения. В целом, механизмы преодоления коллективной обиды становятся все больше связаны с подачей информации в СМИ, которые играют определяющую роль в конструировании образа врага и обидчика.

Список литературы:

1) Царёва Е. Обида как форма реагирования на проявлении агрессивности в общении // Вестник Брянского государственного университета. 2015. №2. С 126-130.

2) Рибалка В. Психологія честі і гідності особистості: культурологічні та аксіологічні аспекти: наук.-метод. посібн. / В. В. Рибалка. – К.: ТОВ «Інформаційні системи», 2011. – 428 с.

3) Олик Д. Фигурации памяти: процессо-реляционная методология, иллюстрируемая на примере Германии / Джеффри Олик // Социологическое обозрение. – 2012. – Т. 11. № 1. – С. 40-74.

Тематика: Психологічні науки

ПРОБЛЕМА ТЛУМАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «ДИТИНА» У СУЧАСНІЙ НАУЦІ

Мураненко Катерина Юріївна

викладач кафедри юридичної психології

Національної академії внутрішніх справ

Поняття «дитинство» розглядається багатьма науками: філософією, педагогікою, психологією, юриспруденцією тощо. Однак, даний термін представлений лише в окремих словниках та не має однозначного визначення. Так, з точки зору філософії період дитинства є основою особистості. Саме в цей період закладаються цінності, світоглядні позиції, які визначатимуть поведінку людини у дорослому віці. У психології під поняттям «дитинство» розуміються початкові етапи розвитку індивіда в онтогенезі, при чому у різних класифікаціях вікові межі дитинства різняться (від народження до підліткового віку в одних підходах та від народження до періоду ранньої зрілості в інших). Неоднозначність та невизначеність розуміння дитинства пов'язано з тим, що довгий час саме цей період вважався швидкоплинним та неважливим. Вірогідно, така позиція була пов'язана із високим рівнем дитячої смертності в давні часи. Отже, розуміння терміну «дитинство», а також визначення вікових меж даного періоду життя зумовлено історичним та культурним контекстом.

Однак, критерієм завершення періоду дитинства є формування активної зрілої особистості, можливість особи вчиняти дії та виконувати обов'язки дорослої людини, а також нести соціальну відповідальність. Тобто дитинство розуміється як період біологічної та соціальної незрілості особистості. При цьому соціальний фактор, а саме набуття прав, обов'язків, можливості вчиняти певні дії, є більш вагомим для розуміння критеріїв дорослішання. Розглянемо поняття «дитинство» з точки зору права та юридичної науки.

У статті 1 Конвенції ООН про права дитини зазначено, що дитиною є кожна людська істота до досягнення 18-річного віку, якщо за законом, застосовуваним до даної особи, вона не досягає повноліття раніше. Мінімальні стандартні правила ООН, що стосуються здійснення правосуддя щодо неповнолітніх, прийняті в Пекіні в 1985 р. вперше деталізують визначення поняття «неповнолітній правопорушник», під яким розуміється «дитина або молода людина, яка в межах існуючої правової системи може бути притягнута до відповідальності за правопорушення в такій формі, яка відрізняється від відповідальності, що застосовується до дорослих», тобто вперше особа неповнолітнього правопорушника визначається у якості особливого суб'єкта юридичної відповідальності у віковому діапазоні від 7 до 18 років або старше, що пов'язане з різними мінімальними віковими межами залежно від історичних і культурних особливостей розвитку тієї чи іншої держави.

У Конституції України законодавець користується термінами «діти», «повнолітні діти» та «неповнолітні», проте вичерпного тлумачення, хто саме підпадає під цю вікову категорію осіб, не зазначає.

У Цивільному Кодексі України термін «повнолітній» застосовується до особи, яка наділена повною цивільною дієздатністю і досягла вісімнадцятирічного віку; неповнолітній – фізична особа, яка володіє неповною цивільною дієздатністю у віці від чотирнадцяти до вісімнадцяти років; малолітній – фізична особа, яка наділена частковою цивільною дієздатністю, і яка не досягла чотирнадцятирічного віку. Схожим є тлумачення у Сімейному

Кодексі України, крім того термін «дитина» застосовують до особи, яка не досягла повноліття.

У ст. 187 Кодексу законів про працю України використовується термін «неповнолітній», тобто особа, яка не досягла вісімнадцяти років, водночас, положення про мінімальний вік зазначена стаття не містить. У ст. 188 «Вік, з якого допускається прийняття на роботу» зазначено, що не допускається прийняття на роботу осіб, молодших за 16 років; як виняток – 15-ти-річних. Також зазначається про можливість прийняття на роботу осіб, які досягли 14-річного віку з метою підготовки молоді до продуктивної праці, за умов відсутності шкоди здоров'ю, у вільний від навчання час та за згодою одного з батьків або особи, що її замінює. Крім того, у Кодексі використовується поняття «працездатна молодь», під якою розуміються «громадяни України віком від 15 до 28 років».

Закон України «Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей» чіткого визначення терміну «діти» не надає, але у ст. 11 зазначається, що «у притулках для дітей тимчасово розміщуються діти віком від 3 до 18 років, які опинились у складних життєвих обставинах», таким чином, законодавець чітко окреслює вік, з якого особа підпадає під це визначення.

Аналіз «Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України» свідчить, що дитина – особа у віці до 18-ти років. Разом із цим, «поліцейське піклування щодо неповнолітніх осіб – превентивний поліцейський захід, що застосовується стосовно неповнолітньої особи віком до 16 років, яка залишилася без догляду, з метою забезпечення її прав і свобод та є наслідком передання її батькам, законним представникам або органам опіки та піклування».

Таким чином, аналіз чинного законодавства України дає можливість стверджувати, що на сьогодні в нормативно-правових актах відсутня єдність у визначенні терміну «дитина» та «неповнолітній», що подекуди створює труднощі правового регулювання цієї категорії осіб згідно до чинного

законодавства. Так, у цивільному, сімейному законодавстві поняття «малолітній» та «неповнолітній» є поняттями одного порядку та являють собою частини цілого – поняття «дитина». В свою чергу, у кримінальному законодавстві поняття «малолітній» та «неповнолітній» співвідносяться між собою як частина і ціле, а термін «дитина» взагалі не використовується. Крім того, у більшості наукових досліджень поняття «дитина» та «неповнолітній» ототожнюються. Однак, категорія «неповнолітні» ґрунтується виключно на віковому критерії, включає в себе і осіб віком до 18 років, які не мають повної цивільної дієздатності, і тих, які набули її на підставі визначених законодавством умов. Отже, на відміну від філософського, педагогічного, психологічного та ін. розуміння, з юридичної точки зору важливим є точність тлумачень та чіткі вікові межі. Отож, незважаючи на наявність виключень, де настання повної правової дієздатності настає раніше, загалом дитиною вважається особа, що не досягла повноліття, тобто 18-річного віку.

Тематика: Інші професійні науки

ВАРІАНТИ ВПЛИВУ ГЕТЕРОПОЛЯРНИХ СПОЛУК НА ФІЗИКО-ХІМІЧНУ ПРИРОДУ РОЗПЛАВІВ З ЕЛЕКТРОННО-ІОННОЮ ПРОВІДНІСТЮ

Мустяца О.Н.

Национальный транспортный университет,
канд. хим. наук, доцент, профессор; oleg.mustyatsa@gmail.com

Для застосування в кольоровій металургії електрохімічної технології переробки халькогенідно-оксидної сировини з метою отримання як основних товарних продуктів металу і халькогену необхідно не тільки знати природу

провідності вихідних матеріалів, але і вміти впливати на неї. Дослідженнями київської школи електрохіміків доведено, що, практично, всі халькогенідно-оксидні сполуки, які входять до складу промислової сировини кольорової металургії є електронно-іонними (поліфункціональними) провідниками (скорочено - ПФП). Це означає, що в залежності від місця знаходження в Періодичній системі елементів, утворюючих сполуку, а також від температури, в них проявляється в більшій мірі електронна, або іонна складова провідності. Таким чином, апріорі, неможна розраховувати на високу ефективність електролізу таких розплавів. Нами, на основі системного комплексного дослідження виявлено і проаналізовано можливості фізико-хімічного впливу на природу провідності таких ПФП. Встановлено, що вносячи в розплав ПФП гетерополярну сполуку (в подальшому - ГД), яка хімічно з ним взаємодіє, ми, тим самим, трансформуємо природу провідності в системі у бік електролітичної здатності. Оскільки в пірометалургії як флюси для пониження температур плавлення і ошлакування рудних матеріалів широко застосовуються карбонати, сульфати, оксиди лужних і лужноземельних металів, то вони і були застосовані в якості ГД. Досліджено системи ПФП-ГД, де ПФП – сполуки $\text{Cu}_2\text{S}(\text{Se})$, $\text{Ag}_2\text{S}(\text{Se})$, $\text{Ga}_2\text{S}_3(\text{Se})$, $\text{In}_2\text{S}_3(\text{Se})$, $\text{Tl}_2\text{S}(\text{Se})$, $\text{GeS}_2(\text{Se})$, $\text{PbS}(\text{Se})$, $\text{SnS}(\text{Se})$, $\text{As}_2\text{S}_3(\text{Se})$, $\text{Sb}_2\text{S}_3(\text{Se})$, $\text{Bi}_2\text{S}_3(\text{Se})$, $\text{FeS}(\text{Se})$, Ni_3S_2 ; ГД – $\text{Na}_2\text{S}(\text{Se})$, $\text{K}_2\text{S}(\text{Se})$, Na_2CO_3 , K_2CO_3 , CaCO_3 , NaOH , CaO .

Речовинами, на прикладі яких розглядаються характерні фізико-хімічні зміни природи провідності ПФП під впливом ГД, обрано сульфіді і селеніді елементів V групи основної підгрупи (As, Sb, Bi); як ГД обрано сульфіді і селеніді натрію і калію, електропровідність яких має величини в межах 1-4 См/см і змінюється з температурою лінійно з позитивним температурним коефіцієнтом.

Розглядаємо три основних варіанти впливу ГД на фізико-хімічну природу провідності ПФП. 1. Провідність ПФП має виражену напівпровідникову природу з величинами електропровідності від 10^{-5} - 10^2 См/см, як приклад сульфід (селенід) арсену. 2. Провідність ПФП має сумірну виразність

напівпровідникового і іонного характеру з величинами провідності 10^{-1} - 10^2 См/см: як приклад сульфід (селенід) сурми. 3. Провідність ПФП має високу провідність, характерну для напівпровідників і вироджених напівпровідників, тобто наближених до напівметалів з величинами електропровідності від 10^2 - 10^3 См/см: як приклад сульфід (селенід) вісмуту.

Результати досліджень наведено на рисунках 1-3.

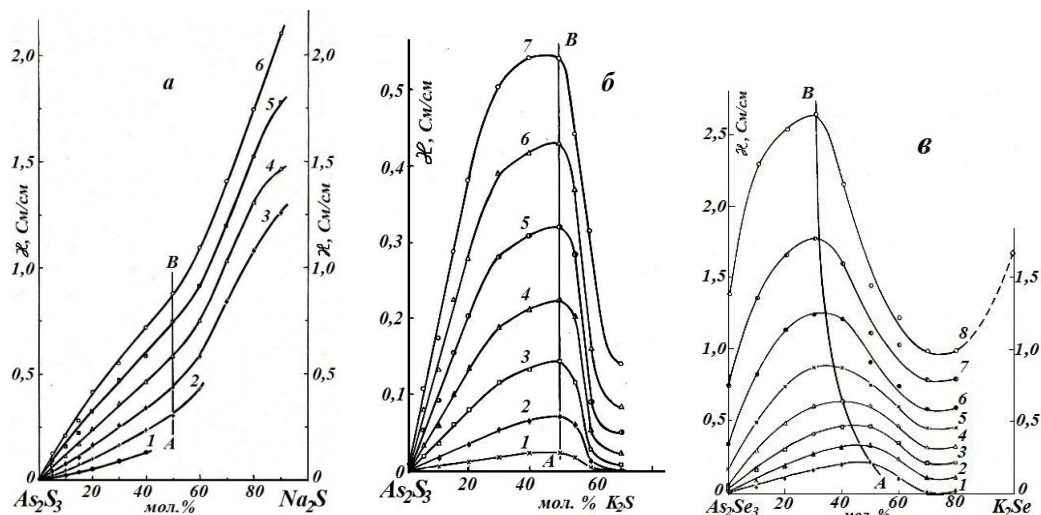

Рис. 1. Ізотерми електропровідності розплавів систем As_2S_3 - Na_2S (а), As_2S_3 - K_2S (б) і As_2Se_3 - K_2Se (в): 1-450; 2-500; 3-550; 4-600; 5-650; 6-700; 7-750; 8-800 °С.

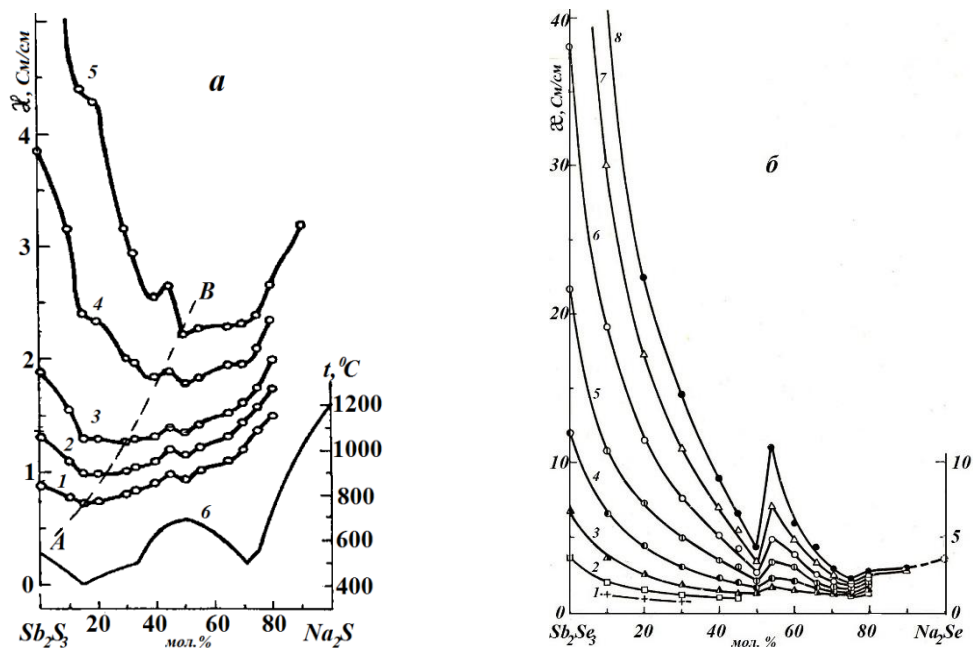

Рис. 2. Ізотерми електропровідності розплавів систем Sb_2S_3 - Na_2S (а): 1-700; 2-750; 3-800; 4-850; 5-900 °С; 6- лінія ліквідусу і Sb_2Se_3 - Na_2Se (б):1-600, 2-

650, 3-700, 4-750, 5-800, 6-850, 7-900, 8-960 °C.

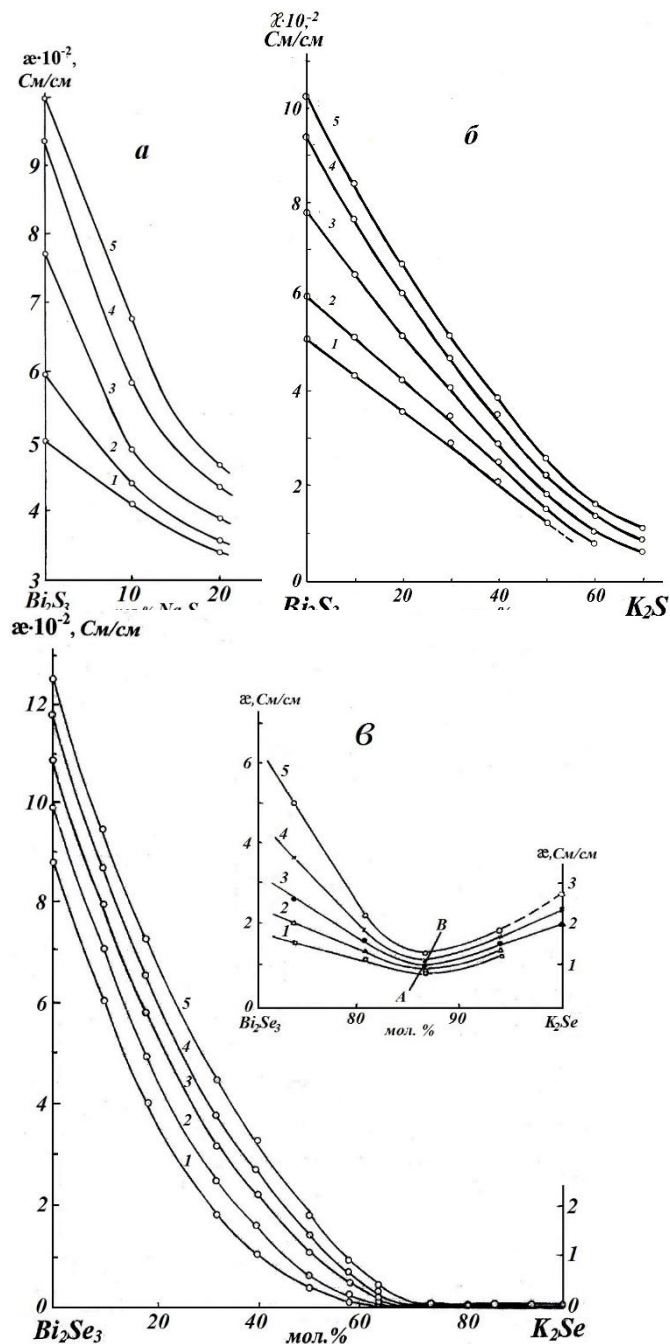

Рис. 3. Ізотерми електропровідності розплавів систем Bi_2S_3 - Na_2S (а): Bi_2S_3 - K_2S (б) і Bi_2Se_3 - K_2Se (в): 1 - 750; 2 - 800; 3 - 850; 4 - 900; 5 - 925 °C.

Варіанти різні, а сутність впливу ГД на провідність рідкого ПФП залишається однаковою, що для ПФП з електропровідністю меншою або сумірною, що для ПФП набагато більшою, ніж у ГД і може бути зрозуміла на основі модельної системи (рис. 4).

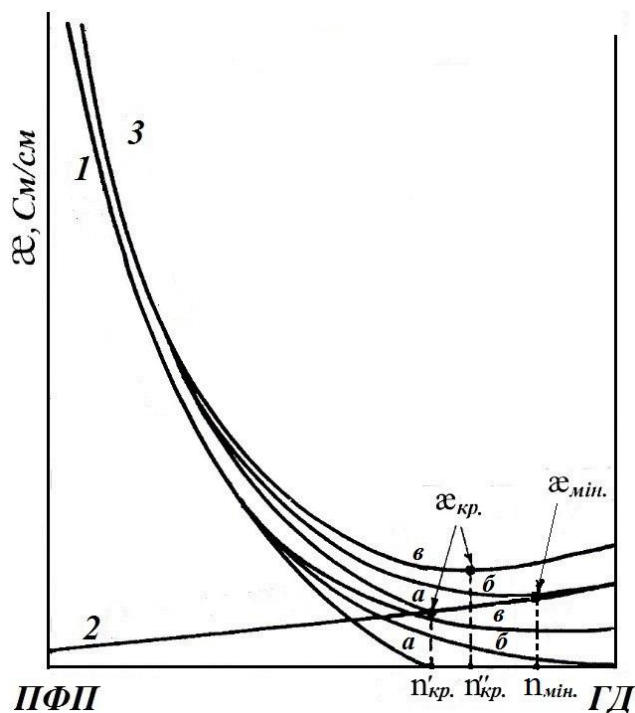

Рис. 4. Електропровідність ПФП як сума іонного і електронного внесків: крива 1 - електронний внесок ($\kappa_{\text{ел.}}$), *a* - для випадку повного пригнічення електронного внеску при складі $n'_{\text{кр.}}$ ($\kappa_{\text{ел.}} = 0$), *б* - поступове зменшення електронного внеску і *в* - пригнічення електронного внеску до максимально можливої величини ($\kappa_{\text{ел.}} = \text{const}$) при складі $n''_{\text{кр.}}$; крива 2 - іонний внесок ($\kappa_{\text{іон.}}$); крива 3 - сумарна ($\kappa_{\text{заг.}} = \kappa_{\text{ел.}} + \kappa_{\text{іон.}}$).

Як випливає з дослідів, $\kappa_{\text{ел.}}$ є функція складу розплаву; це говорить про те, що ГД (з 100 % дисоціацією в розплаві) призводять до часткового перетворення хімічних зв'язків в ПФП. Головним результатом цього перетворення, як і в розглянутих вище випадках, є зменшення числа носіїв електронної природи. Причому, $\kappa_{\text{ел.}}$ при деякому складі $n_{\text{кр.}}$ або дорівнює нулю, або, починаючи з цього складу залишається постійним, або повільно убыває, як показано на рис. 4 (відповідно гілки *a*, *б* і *в*), при цьому число іонних носіїв буде послідовно зростати із зростанням мольної частки ГД в розплаві, а отже, $\kappa_{\text{іон.}} = f(n)$ є зростаючою функцією (крива 2).

Таким чином, електропровідність, що реально виявляється, являє собою суму іонного і електронного внесків і описується кривою 3, яка має різний вигляд в залежності від співвідношення кривизни кривих 1 і 2. При цьому,

якщо електронний внесок стрімко падає і досягає домірних з іонним величин вже при помірних кількостях ГД, то основний вплив на форму сумарної кривої буде мати співвідношення нахилу (кривизни) кривих 1 і 2 на ділянці великих кількостей домішки. В цьому випадку (при найпростішому вигляді кривих 1 і 2) можливо два варіанти. В обох сумарна крива повинна мати мінімум, але в першому (якщо крива 1 має гілки **a** і **в**) - мінімум має чіткий фізичний зміст. Він відповідає досягненню повного (**a**) або максимально можливого (**в**) пригнічення електронного внеску. У той час, як для другого випадку (крива 1, гілка **б**) мінімум буде "плаваючим", тобто таким, що не відповідає певному фізичному процесу, а виникаючим лише внаслідок конкуренції кривизни кривих 1 і 2. В цьому випадку процес "пригнічення" електронної компоненти закінчиться в точці 100 % ГД і можна лише вважати, що частка електронного внеску точки мінімуму буде все більш незначною. Таким чином, по наявності мінімуму і лінійної (або близької до лінійності) ділянки на сумарній кривій було б не виправдано остаточно судити про ступінь пригнічення електронного внеску, хоча для грубої оцінки ці ознаки можна використовувати.

Хорошою зовнішньою ознакою для судження про закінчення процесу пригнічення ("зв'язування") електронної компоненти є сталість температурного коефіцієнта електропровідності. Це значить, що віяло ізотерм після лінії критичних складів (лінія АВ – див. рисунки 1, 2а, 3в) наближено до пучку паралельних або близьких до паралельності ліній. В області складів, що лежать праворуч від лінії АВ (лінія критичних складів), у разі якщо електронний внесок повністю пригнічений, можливий електроліз, тому вона визначена нами як "область електрохімічної ефективності". Визначення подібних ліній критичних складів і знаходження областей електрохімічної ефективності при дослідженні бінарних систем типу $\text{Me}_2\text{X}_n\text{-Me}^{\text{I}}_2\text{A}(\text{Me}^{\text{II}}\text{A})$ (де Me – Cu, Ag, Ga, In, Tl, Sn, Pb, Sb, Bi, Ni; X – S, Se; Me^{I} – Na, K; Me^{II} – Ca; A – S^{2-} , Se^{2-} , CO_3^{2-} , SO_4^{2-} , O^{2-}) є вельми цікавим для вирішення питань, пов'язаних з розробкою оптимальних режимів електролізу розплавів подібних систем.

METHODOLOGICAL BASIS FOR FORECASTING INDICATORS OF ENVIRONMENTAL SAFETY OF TERRITORIES

Mukhina Ekaterina Evgenievna

associate Professor of NUFT,

Deputy Director of

environmental engineering

and life safety SPIF

"GEOTECHNOLOGY" LTD,

Ph. D.

Problem statement. When predicting indicators of environmental safety of the territory, it is important to take into account the quick-change factors that form the state of any territory. The solution of this problem is especially important in the conditions of instability of the economy of a state, as well as the constant restructuring of technological processes.

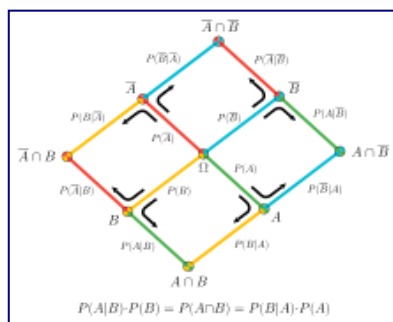
Methodological approaches to forecasting indicators of environmental safety of territories used in our time in the formation of models do not provide a direct account of the probability of the nature of the system modes and do not take into account the uncertainty of individual indicators in different manifestations. This affects the validity of the results actually obtained.

In probability theory and statistics, Bayes' theorem (alternatively Bayes' law or Bayes' rule) describes the probability of an event, based on prior knowledge of conditions that might be related to the event. For example, if cancer is related to age, then, using Bayes' theorem, a person's age can be used to more accurately assess the probability that they have cancer than can be done without knowledge of the person's age.

One of the many applications of Bayes' theorem is Bayesian inference, a particular approach to statistical inference. When applied, the probabilities involved in Bayes' theorem may have different probability interpretations. With the Bayesian probability interpretation the theorem expresses how a degree of belief, expressed as a probability, should rationally change to account for availability of related evidence. Bayesian inference is fundamental to [Bayesian statistics](#).

Bayes' theorem is named after Reverend Tomas Bayes ([/beiz/](#); 1701?–1761), who first used conditional probability to provide an algorithm (his Proposition 9) that uses evidence to calculate limits on an unknown parameter, published as *An Essay towards solving a Problem in the Doctrine of Chances* (1763). In what he called a scholium, Bayes extended his algorithm to any unknown prior cause. Independently of Bayes, Pierre-Simon Laplace in 1774, and later in his 1812 “*Theorie analytique des probabilités*” used conditional probability to formulate the relation of an updated posterior probability from a prior probability, given evidence. Sir Harold Jeffreys put Bayes's algorithm and Laplace's formulation on an axiomatic basis. Jeffreys wrote that Bayes' theorem “is to the theory of probability what the Pythagorean theorem is to geometry.” and Laplace's formulation on an axiomatic basis.

Statement of theorem

Visualization of Bayes' theorem by superposition of two event tree diagrams.

Bayes' theorem is stated mathematically as the following equation: where $P(A|B)$ and $P(B|A)$ are events and $P(A)$ and $P(B)$ are probabilities.

1. $P(A|B)$ is a conditional probability: the likelihood of event A occurring given that B is true.

2. is also a conditional probability: the likelihood of event occurring given that is true.

3. and are the probabilities of observing and independently of each other; this is known as the marginal probability.

Bayesian interpretation

In the Bayesian (or epistemological) interpretation, probability measures a “degree of belief.” Bayes’ theorem then links the degree of belief in a proposition before and after accounting for evidence. For example, suppose it is believed with 50% certainty that a coin is twice as likely to land heads than tails. If the coin is flipped a number of times and the outcomes observed, that degree of belief may rise, fall or remain the same depending on the results.

4. For proposition A and evidence B ,
5. $P(A)$, the *prior*, is the initial degree of belief in A .
6. $P(A | B)$, the *posterior* is the degree of belief having accounted for B .
7. the quotient $P(B | A)/P(B)$ represents the support B provides for A .

For more on the application of Bayes' theorem under the Bayesian interpretation of probability, see Bayesian inference.

One of the approaches to forecasting environmental safety indicators is based on the Bayes theorem. This approach allows the use of short

The analysis of sources showed that there are two opposite points of view on the process of forecasting indicators of socio-ecological and economic complex.

Each specialist has a certain level of trust. Experience shows that a relatively small amount of conscious thoughts stands out from a set of similar thoughts of similar importance, to which are added those thoughts that appeared during the acquisition of experience.

Based on the totality of these opinions, a set of hypotheses and the level of trust is formed. Theoretical activity ends with the formation of the level of confidence of hypotheses.

Using Bayes' theorem, the confidence level is enumerated a posteriori by adding up the data that is obtained during the observation. After reviewing one or more of their decisions, the decision maker reanalyzes the same set of data using new working hypotheses or a priori distributions.

According to the first, forecasting is performed only on the basis of modern mathematical methods, and the subjective factor fades into the background, providing a wide field for the application of accurate algorithms.

Another point of view is that the specialist "knows much more" and denies the advantage that mathematical methods and computer technology provide.

For what Bioska the forecasting procedure is universal, and it unites both points of view and is the only theory which combines three main provisions:

- The parameter of the model or system under study is random, and randomness is treated both in the conventional sense and in the sense of uncertainty. A priori distribution is attributed to the random parameter.

- Observational results and a priori distribution are combined using Bayes' theorem to obtain a posteriori distribution of the exponent.

- The final estimate or decision rule is taken on the basis of maximizing the expected utility, in particular, minimizing the losses associated with the application of this rule.

The formula for a posteriori distribution by Bayes theorem is as follows

$$h_1(\theta|y) = \frac{h_0(\theta) \int(y|\theta)}{\int_{\theta} h_0(\theta) d\theta} = \frac{h_0(\theta) \int(y|\theta)}{g(y)}. \quad (1)$$

The scheme of algorithm of the Bayesian approach to forecasting of indicators of ecological safety of the territory is given in Figure 1.

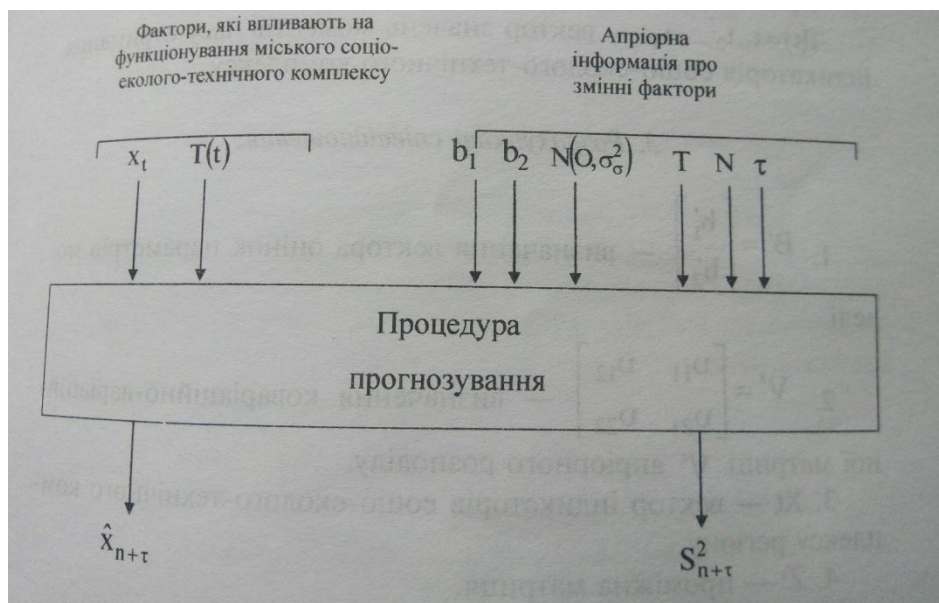

Fig.1. The scheme of algorithm of the Bayesian approach to forecasting of indicators of ecological safety of the territory

Components of input and output information in the procedure of forecasting factors affecting the functioning of the socio-ecological and economic complex of the territory on the basis of the Bayesian approach are divided as follows:

Input information

1. *Priori information*

Before - model class selection;

b_1 b_2 - model parameter;

T — length of background;

N - the degree of the polynomial model;

$\varepsilon_t = N(0, \sigma_\sigma^2)$ - a random variable having a normal distribution with zero mean and known variance.

t - the number of predicted values.

2. *Measurement information*

$x_t = x_1, x_2, \dots, x_t$ - vector of measurement results

$T_{(t)} = t_1, t_2, \dots, t_T$ - vector of values of moments of time of obtaining indicators of socio-ecological-economic complex

3. Design ratio

1. $B' = \begin{bmatrix} b'_1 \\ b'_2 \end{bmatrix}$ - determination of model parameter estimation vectors;
2. $V' = \begin{bmatrix} v_{11} & v_{12} \\ v_{21} & v_{22} \end{bmatrix}$ - determination of the covariance-variation matrix V' a priori distribution;
3. X_t — vector of indicators of socio-ecological and economic complex of the region;
4. Z^t - intermediate matrix;
5. $Z^t Z B' = Z^t X$ — linear equation system;
6. $V = G^{-1} \sigma_\sigma^2$ - covariance-variation matrix of the prior distribution;
7. $V''^{-1} = V'^{-1} + V^{-1}$ - covariance-variation matrix of the posterior distribution;
8. $B'' = V'' (V'^{-1} B' + g / \sigma_\sigma^2)$ - model parameter;
9. $X_{T+\tau}$ — predicted value of the socio-ecological-economic complex indicator;
10. $S_{T+\tau}^2$ — variance of the predicted value of the socio-ecological-economic complex indicator.

Summary.

1. When predicting indicators of environmental safety of the territory, it becomes important to take into account the rapidly changing factors that shape the state of the territory. The solution of this problem is especially important in the unstable economy of the state, as well as for the constant restructuring of technological processes.

2. Building an optimal control system for any object is impossible without taking into account the nature of changes in the initial information on the formation of the state of the territory, which is one of the main principles of modeling to establish the levels of environmental safety of territories.

3. Methodological approaches to forecasting indicators of ecological safety of territories which have emerged today, with Formosan models do not provide a direct account of probability the nature of the modes of the system, do not take account of uncertainty of individual indicators in different manifestations that affects the validity of the actually obtained results.

4. It is proposed to use the Bayesian procedure for predicting factors that affect the environmental security of the region, taking into account the unstable conditions of the market environment, can become the basis for determining the crisis state of the region.

Тематика: Інші професійні науки

ВИКОРИСТАННЯ РЕКЛАМИ НА ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ВНЗ

М'ясковський Михайло

кандидат педагогічних наук, доцент

Тернопільський національний
педагогічний університет ім. В. Гнатюка

ID ORCID 0000-0002-6932-8413

mmj2003@ukr.net

тел.: +380679853989

Використання технічних засобів навчання на уроках іноземної мови дає можливість подати матеріал наочно, сприяє підвищенню якості навчання та зменшення стомлюваності студентів. Відеоматеріали рекламного характеру допомагають викладачу в активації темпу викладу матеріалу і в повнішому задоволенні навчальних запитів студентів.

Використання відеореклами базується переважно на наочному сприйнятті інформації, створює прототип іншомовного середовища і забезпечує

оволодіння комунікативною компетенцією іноземною мовою, не перебуваючи в країні мови, що вивчається.

Є ціла низка причин для креативного використання рекламного матеріалу в навчальному процесі з вивчення іноземної мови:

- реклама в основному творча та оригінальна
- реклама (відповідно до своєї функції) особливо підходить для активації уваги та інтересу студентів, їх мотивації
- реклама демонструє поточні тенденції та відображає соціальні події
- реклама призначена для конкретних цільових груп та відображення певного елементу культури
- рекламна проковує комунікацію, створює взаємодію з реципієнтом
- у мові реклами є кілька особливостей, які можуть бути лінгвістично цікавими у зв'язку з окремими навчальними цілями: граматичні форми прикметників, метафори, каламбури, неологізми (принципи словотворення), молодіжна мова, фахова мова, регіональні різновиди і т.п.
- реклама, як спеціально розроблений тип тексту, особливо підходить для підвищення медіаграмотності шляхом аналізу засобів масової інформації.

Використання реклами на заняттях у формі оголошень, плакатів чи відеороликів підвищує мотивацію студентів і може бути використана для постановки різних навчальних цілей, насамперед пов'язаних з комунікацією на основі повідомлень, аналізу медійних засобів, текстів міжкультурного навчання.

Рекламний матеріал можна використовувати на різних ступенях навчання. Складність виникає зазвичай, як з усіма автентичними типами тексту з одного боку, (власне з самого тексту, який може містити лише невеликий текст та більшу частину зображення), з іншого боку – відповідного завдання. Багато рецептивних чи описових завдань можна виконувати вже на початкових заняттях.

Завдяки своїм якісним характеристикам реклама є добрим мотиваційним стимулом для спілкування.

Можна проводити дискусію про:

- рекламовані продукти, часто послуги або установи
- представлені теми – це, зазвичай, не (тільки) рекламовані продукти (якщо це взагалі можливо), але й епізоди повсякденного життя, пейзажі, групи людей тощо, які мають на меті викликати певні почуття та асоціації
- вид презентації – кумедний, шокуючий, сексистський ...
- принцип функціонування реклами – у формі аналізу її медіа-дизайну
- культурний характер – "типові" німецькі / австрійські / віденські / ... елементи в певному представленні.

Завдання для студентів ґрунтуються на ретельному спостереженні та описі, бажано спочатку індивідуально, потім парами, а далі цілою групою.

Можна спочатку закрити окремі (текстові) частини реклами та дозволити студентам вгадати продукт, що рекламується.

- Wofür wird geworben?
- Wer soll wem einen Esel schenken?
- Warum?

Далі тему, для прикладу, «Подарунки» можна перевести в особисту площину: що ми отримуємо в дарунок або даруємо на Різдво, день народження чи день Матері.

- Soll/Muss man heutzutage etwas schenken?
- Welche Geschenke sind sinnvoll?
- Worüber freuen sich die Lernenden?
- Was verschenken sie?
- Würden sie einen Esel verschenken oder sich über so ein Geschenk freuen?

З огляду на міжкультурну комунікацію можна провести дискусію про «типові» подарунки у німецькомовних країнах (також у порівнянні з Україною) та тенденцією щодо «Zeitgeschenken», тощо. (Слово «heuer» є типовим прикладом використання регіональних різновидів у рекламі і може бути

обговореним).

Лінгвістичний аналіз реклами.

Рекламний матеріал може використовуватися для аналізу певних мовних явищ та для загального розвитку лінгвістичної компетенції студентів в процесі вивчення іноземної мови, зосереджуючись на мовних формах та їх функції в (кон)тексті.

Аналіз рекламних текстів особливо кореспондується з такими тематичними питаннями:

- фразеологізми, каламбури, метафори
- частини мови, особливо прикметники
- неологізми, принципи словотворення
- молодіжна мова
- фахова мова
- діалекти, регіональні варіації
- порушення мовних стандартів в автентичних текстах.

Студенти можуть отримувати завдання самостійно шукати окремі лінгвістичні явища в опрацьованому рекламному тексті (наприклад, прикметники вищого і найвищого ступеня порівняння, регіональні вирази, порушення певних лінгвістичних стандартизованих норм ...). З іншого боку, викладач може спрямовувати увагу студентів на окремі слова або уривки та організувати дискурс про їх значення та функцію (наприклад, фразеологію, каламбури тощо).

Для студентів старших курсів, це може бути мотивуючим стимулом шукати відхилення від лінгвістичних стандартизованих норм у рекламі. Продуктивним завданням може бути корегування «помилوک», а потім порівняти студентські тексти з оригіналом: *Worin bestehen die Unterschiede? Wie wirken die Texte? Was macht den Reiz der Normverstöße aus?*

Існує багато дидактичних порад про те, як якісно працювати з фільмом у аудиторії. Крім того, часто виникає питання компетентної роботи з різними типами кінематографічного тексту та розуміння кінематографічної мови.

Рекламні відеоролики представляють собою ідеальний матеріал для аналізу фільмів. Оскільки, з одного боку, вони дуже короткотривалі, і тому їх можна переглядати багато разів, що є необхідним для інтенсивного аналізу та спостереження за різними явищами мови фільму. З іншого боку, вони утворюють автономні одиниці і часто мають наративний характер, тобто, за короткий час вони розповідають невелику історію, яку можна проаналізувати та інтерпретувати.

Тематика: Педагогічні науки

ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ ВИВЧЕННІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ У МЕДИЧНОМУ ВУЗІ

Нагорняк О.М.

ст. викладач кафедри українознавства

ЛНМУ ім. Д.Галицького

Інтеграція України у європейський освітній простір потребує впровадження у навчальний процес інноваційних методів і підходів до вивчення різних дисциплін, зокрема, й до вивчення української мови іноземцями.

Перед викладачем української мови як іноземної у ВНЗ постає завдання пошуку шляхів для підвищення рівня пізнавального зацікавлення студентів до вивчення мови, вироблення мотивації до навчальної діяльності, створення нових перспектив для отримання й закріплення професійних умінь і навичок. Одним із шляхів вирішення цієї проблеми є використання інноваційних технологій у навчанні.

Інновація вносить у навчальний процес нове, сучасне (факти, методи, прийоми), тобто те, що покращує й модернізує наявну систему освіти.

Якісна мовна підготовка іноземних студентів неможлива без використання сучасних інноваційних освітніх технологій, до яких належать: інформаційні та комунікативні технології, проектна робота, навчальні комп'ютерні й мультимедійні програми, дистанційні технології, програмне середовище Microsoft Power Point, ресурси всесвітньої мережі Інтернет. Ці технології допомагають реалізувати особистісно орієнтований підхід у навчанні, забезпечують індивідуалізацію та диференціацію навчання з урахуванням здібностей і рівня знань студентів.

Новітні методи навчання української мови, які базуються на інноваційному підході, спрямовані на розвиток і самовдосконалення особистості, на розкриття її можливостей і творчого потенціалу.

Важливим засобом інноваційного навчання є використання мультимедійного комплексу (МК) у складі інтерактивної дошки, персонального комп'ютера й мультимедійного проектора. Такий комплекс поєднує всі переваги сучасних комп'ютерних технологій і виводить процес навчання на якісно новий рівень.

Мультимедіа (у перекладі – багатоваріантне середовище) є новою інформаційною технологією, тобто сукупністю прийомів, методів, обробки, зберігання та передавання аудіовізуальної інформації. Це надає змогу поєднати в одному програмному продукті текст, графіку, аудіо- і відеоінформацію, анімацію, 3D-графіку. У комп'ютерних класах, оснащених мультимедіа, можуть подавати одночасно кілька видів інформації найрізноманітнішого характеру, що впливає на перспективи розвитку, форми сучасного процесу навчання.

Використання МК на заняттях з української мови як іноземної дозволяє активно залучати студентів у навчальний процес, стимулює творчу активність, сприяє розвитку особистості, розширює можливості подання навчальної інформації; є найбільш ефективним і економним за часом, допомагає підготуватися до написання тестів, контрольних робіт, складання іспитів тощо.

Встановлення системи мультимедіа у ЛНМУ імені Данила Галицького на кафедрі українознавства дає змогу об'єднати потенціал комп'ютера і знання

викладача для створення електронних підручників із мобільним доступом до інформації. Викладачі мають реальні можливості частково відмовитися від традиційного виду роботи в аудиторії та значно активізувати пізнавальну діяльність студентів. Університет має не тільки широкий доступ до зовнішніх інформаційних ресурсів завдяки Інтернету, а й власні бази даних та набір необхідних технологій роботи з ними. Широке використання засобів новітніх інформаційних технологій, розміщених на різних серверах у мережі Інтернет, істотно поглиблює зміст матеріалу, що вивчається в університеті, а застосування нетрадиційних методик навчання помітно впливає на формування практичних умінь і навичок студентів.

При викладанні української мови іноземним студентам використовуємо такі форми інтерактивних методів: «Абетка», «Заверши фразу», «Вилучи зайве», «Обмін думками», «Інтерв'ю», «Роз'єднай слова», «Дешифрувальник», «Гронування», «Алітерація імені», «Асоціації» тощо. Застосування інтерактивних методів у навчальному процесі спонукає викладача до постійного професійного зростання та творчості. Оволодівши програмою створення презентацій Power Point, викладач сам стає режисером свого заняття. Проста у використанні, ця програма дозволяє педагогові підготувати анімаційний опорний конспект уроку, включити відео- і аудіофрагмент, зобразити в динаміці якесь явище, подію, що допоможе студентові-іноземцю легко засвоїти новий лексичний чи граматичний матеріал. Особливо ефективні презентації під час вивчення нової лексики з тем «Навчання», «Продукти», «Вулиця», «Місто», «Транспорт», «Магазин», «Наш університет», «Відпочинок» та інші.

Не менш важливим методологічним видом роботи зі студентами є впровадження в навчальний процес рольових ігор, що дає змогу зробити заняття більш цікавим і насиченим. Ігри розвивають пізнавальний інтерес, активізують розумову діяльність, спостережливість, вчать робити висновки, зіставляти окремі факти. Під час гри студенти краще засвоюють матеріал, вчаться застосовувати набуті знання у нових ситуаціях. Рольова гра вимагає від

студентів прийняття конкретних рішень у проблемній ситуації в межах ролі. Від студентів вимагається не тільки вирішити поставлене завдання, але й правильно програти свою соціальну роль.

Отже, застосування інноваційних методологічних підходів у вищих навчальних закладах надає можливість викладачам української мови як іноземної впроваджувати та удосконалювати нові методи роботи, підвищувати ефективність навчального процесу та рівень знань студентів, покращити якість презентації навчального матеріалу та його засвоєння студентами, збагатити зміст освітнього процесу, виробити мотивацію до вивчення української мови, створити умови для співпраці між викладачами і студентами.

Список літератури:

1. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології /І. М. Дичківська. – К.: Академвидав, 2004. – 352 с.
2. Інтерактивні технології навчання /Авт.-упор. І. І. Дівакова. – Тернопіль: Мандрівець, 2009. – С. 23 – 27.
3. Нові технології навчання: Наук.-метод. зб. [Текст] /Кол. авт. – К.: Наук.- метод. центр вищої освіти, 2004. Спецвипуск. – 187 с.
4. Сокіл Б. Методи вивчення української мови як іноземної та їх характеристика [Текст] /Богдан Сокіл// Теорія і практика викладання української мови як іноземної: зб. наук.праць. – Львів, 2007. – Вип. 2. – С.14-18.
5. Тохтар Г. І. Проблеми навчання іноземних громадян у ВНЗ України та шляхи їх вирішення /Г. І. Тохтар, А. П. Кулик // Сучасні технології підготовки фахівців в умовах подальшого розвитку вищої освіти України: Матеріали міжнар. наук-метод. конф. – Харків: ХНАДУ, 2005. – С. 314 – 316.

ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ НЕГАТИВНОЇ ОЦІНКИ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Назарчук Ірина Ігорівна

студентка Дрогобицького державного педагогічного університету імені
Івана Франка, 380963887539, irynapylat2015@gmail.com

Оцінка як філософське поняття зреалізовує судження, в якому характеризується певний об'єкт у його різноманітній якісній репрезентації, що проявляється в категоріях схвалення/несхвалення. Категорія оцінки – це результат оцінної діяльності суб'єкта.

У філософських працях концепт "оцінка" пов'язаний з сигніфікативно-денотативними ознаками, а саме: добра (позитивного потрібного); зла (негативного непотрібного); емоційності (чуттєвого); раціоналізму (свідомого розумового) [Арістотель, Анкасагор, Сократ, Демокріт, Т. Гоббс, Дж. Локк, Б. Спіноза, Г. Сковорода, Дж. Юм, Кант].

У філологічних дослідженнях переважають два напрями аналізу категорії оцінки: прагматистична орієнтація оцінних структур в художніх творах та типологія мовних засобів реалізації оцінки, як відомо, основною тезою сучасного мовознавства стало твердження, що мова – конституційна властивість людини [Е.Азнаурова, О. Вольф, Е. Меднікова, В. Шаховський, Т. Космеда, С. Колесник, R. Hare, N. Chomsky та інш.].

Оцінку можна розглядати як один із видів модальності, які накладаються на дескриптивний зміст мовного виразу.

Оцінка як семантичне поняття означає аспект цінності значення мовних виразів, який може бути виражений таким чином: А (суб'єкт оцінки) вважає, що Б (об'єкт оцінки) гарний/поганий. Оцінка є суб'єктивним вираженням значущості предметів і явищ навколишнього світу для нашого життя та діяльності, тобто оцінка – це розумовий акт, в результаті якого встановлюється

відношення суб'єкта до оцінюваного об'єкта з метою визначення його значення для життя та значення суб'єкта.

Суб'єктивний компонент оцінки передбачає позитивне або негативне ставлення суб'єкта до її об'єкта. Об'єктивний компонент оцінки орієнтується на власні властивості предметів або явищ, на основі яких робиться оцінювання. Невід'ємним атрибутом оцінки є шкала оцінок. Оцінювальна шкала динамічна, вона розгортається у двох напрямках - в сторону збільшення або в сторону зменшення кількості даної ознаки.

Оцінка може бути співвіднесена як власне з мовними одиницями, так і з семантикою висловлювання в дуже широкому діапазоні значень.

У наукових дослідженнях існує й інша класифікація оцінки. Вирізняють три види оцінки: аксіологічна, деонтична і сенсуальна. Перша вказує на адекватність/неадекватність характеристик суб'єкта певної ситуації, друга вказує на відповідність/невідповідність прийнятим морально-етичним нормам, а остання вказує на те, що певна ситуація викликає у суб'єкта оцінки позитивний або негативний емоційний стан.

В мовознавстві, в свою чергу, виділяють два різновиди: оцінку *de dicto*, тобто оцінку у формі судження про якість предмета, явища або процесу в позитивному чи негативному змісті, та оцінку *de jure*, коли оцінке відношення закріплюється в найменуванні об'єкта.

Засоби оцінки поділяються на лінгвістичні та екстралінгвістичні. Лінгвістичні засоби вираження оцінки – морфологічні, лексичні та граматичні. До екстралінгвістичних засобів відносяться жести, інтонація.

Одним з морфологічних засобів вираження оцінювальних значень, можуть бути афікси. У нашій вибірці зафіксовано суфікси *-ard*, *-ling*, *-eer*, *-ster*, що мають негативну конотацію, наприклад: *rhymester*, *hireling*.

В англійській мові значення якісної оцінки може бути зреалізовано у синтагматиці, наприклад:

1) модифікатори іменного компонента несуть широку та різноманітну інформацію, в тому числі значення комунікативно зумовленого відношення

людини, що говорить до того, що говориться, що може бути зреалізовано різними мовними засобами, а саме семами емоційно-оцінювального характеру.

2) для емоційного підкреслення посилення значення якісної оцінки слугують:

а) синтаксична організація речення, граматична та стилістична інверсії.

б) використання займенника *It* для емоційного підкреслення, посилення значення якісної оцінки.

Матеріалом нашого дослідження слугують статті з різних англomовних видань, а саме американського журналу *The New Yorker* та статті з www.news.bbc.co.uk та <http://www.opednews.com>, у яких є випадки використання негативно забарвлених одиниць, а також, всі оцінні елементи, що передають негативну конотацію, так як негативна оцінка може бути передана автором за допомогою абсолютно позитивних одиниць.

Результати кількісного аналізу засобів вираження негативної оцінки ілюструють меншу частотність функціонування заперечної частки *no* у порівнянні з часткою *not* (30%).

Результати аналізу свідчать про високу частотність функціонування заперечної частки *not* з допоміжним дієсловом *do/does, did* в простому теперішньому та простому минулому часах, наприклад: *The President did not have time to hear them out - or even share a meal; I do not know if it is a personality thing, an ego thing; He does not find himself as a Fund-raiser-in Chief.*

Найчастіше для позначення оцінки використовувалися дієслова із заперечувальними частками або негативним змістом (60 одиниць), прикметники (15 одиниць), іменники (10 одиниць) та прислівники (15 одиниць), наприклад: *We are not ready to face the resistance without our allies' support; They were completely unprepared for financial crisis; My conversation with Jim had no special quality ; Our Government is certainly incompetent, moreover, its incompetent leadership is bringing us to the debtors' prison; The passivity of NBU is a reason for deposit scandal; He married Laura Welch in 1977 and unsuccessfully ran for the United States House of Representatives shortly thereafter.*

Негативна оцінка створюється лексичними одиницями, що містять в собі частки *no* і *not*, які є найбільш вживаними та універсальними у мові і називаються словами загального заперечення.

Отже, засобами вираження негативної оцінки в англійській мові слугують заперечні частки *no* і *not* та суфікси *-ard*, *-ling*, *-eer*, *-ster* з негативною конотацією.

Тематика: Інші професійні науки

ЗАВАДОСТІЙКИЙ КАНАЛ РАДІОЗВ'ЯЗКУ ТЕРАГЕРЦОВОГО ДІАПАЗОНУ ДЛЯ ПЕРЕДАЧІ НАДВИСОКОШВИДКІСНИХ ДАНИХ ТА ДИСТАНЦІЙНОГО УПРАВЛІННЯ КОМПЛЕКСАМИ ТА СИСТЕМАМИ СПЕЦІАЛЬНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ

Наритник Т.М.

НТУУ «КПІ імені Ігоря Сікорського», к.т.н., академік УАН, професор
кафедри, тел. (044) 407-65-47, director@mitris.com

Сайко В.Г.

КНУ імені Тараса Шевченка, д.т.н., професор, професор кафедри, тел.
(044) 481-44-07, vgsaiko@gmail.com

Сокульський Б.М.

Інститут електроніки та зв'язку Української академії наук, технічний
директор, тел. (044) 407-65-47, director@mitris.com

У зв'язку зі зростанням обсягу телекомунікаційних систем, що використовують електромагнітні випромінювання різних освоєних радіочастотних діапазонів, виникають серйозні проблеми. З одного боку, вже не вистачає радіочастотного ресурсу для введення в дію нових засобів телекомунікацій, а з другого боку зростає і поступово наближується до критичного рівень електромагнітного випромінювання, і це шкодить здоров'ю

людей. Таким чином, існує необхідність в нових телекомунікаційних технологіях та системах, які б дозволяли нарощувати об'єми інформації, що передається, і робили б це на екологічно безпечному рівні. Таким вимогам можуть задовольнити терагерцові технології і створені на їх основі телекомунікаційні системи широкосмугового радіодоступу із гігабітною пропускною здатністю для організації надвисокошвидкісних (одиниці Гбіт/с і більше) телекомунікаційних мереж та безпроводової передачі телевізійних програм високої (HDTV) та надвисокої (UHDTV) чіткості, які потребують цифрових каналів до 6 Гбіт/с.

В останні роки тенденція використання мілі- та субміліметрового (терагерцового) діапазонів набирає стійкий характер. Зокрема, сучасні протитанкові ракетні комплекси та керовані ракети потребують застосування завадостійкого бездротового каналу зв'язку для передачі надвисокошвидкісних даних по радіоканалу терагерцового діапазону із гігабітною пропускною здатністю (передача телеметричних даних та зображень цілей в реальному часі) та дистанційного управління спеціальними об'єктами із зоною обслуговування в радіусі до декількох кілометрів в умовах радіоелектронних завад високої інтенсивності.

Розробка авторів ґрунтується на нових наукових ідеях, дослідження яких на даний час є особливо актуальним для створення вперше в Україні та подальшого розвитку систем бездротового широкосмугового доступу перспективних мереж 4G, 5G та 6G із використанням радіоканалів терагерцового діапазону із гігабітною пропускною здатністю [1-10]. В ході проведених досліджень була вирішена задача створення безпроводового каналу зв'язку в терагерцовому частотному діапазоні з високою (більше 1 Гбіт/с) швидкістю передачі даних при високій спектральній ефективності використання радіочастотного каналу, а також забезпечення ефективної роботи в умовах непрямой видимості. Поставлена задача вирішується використанням в каналі передачі даних технології згідно з стандартом 802.11n, а також використанням модуляції OFDM, що передбачено стандартом, і цим

забезпечується прийнятна якість функціонування в умовах впливу луна-сигналів, тобто в умовах непрямой видимості (в каналах моделі Райса). Крім того, застосування модуляції піднесучих 64-QAM забезпечує досить високу спектральну ефективність використання радіочастотного каналу, тобто високу швидкість в каналі передачі при зниженні величини використовуваної смуги радіочастот радіочастотного ресурсу. Також, використання каскадного кодування – внутрішнього коду LDPC та зовнішнього коду БЧХ дозволить максимально наблизитися до межі Шенона.

Запропонований авторами канал зв'язку в терагерцовому діапазоні з пропускною здатністю більше 1 Гбіт/с складається із приймально-передавальних станцій, що містять приймальні та передавальні антени, лінійні тракти та блоки обробки сигналів [4-6]. Крім цього, як блок обробки даних використовується спеціально створений формувач групового потоку з багато частотною модуляцією OFDM. Також розроблена структурна схема безпроводової мережі в терагерцовому діапазоні з пропускною здатністю більше 1 Гбіт/с в одному секторі та досліджені характеристики її приймально-передавального тракту. В порівнянні із найближчим зарубіжним аналогом – телекомунікаційною системою в діапазоні частот 120 ГГц для передачі даних зі швидкістю 10 Гбіт/с на відстань до 2,5 км в умовах вільного простору (розробник – фірма NIPPON Telegraph and Telephone (NTT), Японія) буде підвищено частотний діапазон до 134 ГГц, що дасть можливість зменшення втрат радіосигналу у безпроводовій лінії зв'язку за рахунок роботи у вікні прозорості атмосфери і таким чином збільшити дальність радіозв'язку в розподільчих транспортних мережах мобільного зв'язку, в безпроводових локальних комп'ютерних мережах, сенсорних мережах передачі інформації, системах конфіденційного зв'язку та інших. Приведений вище аналог реалізує створення каналу передачі в терагерцовому діапазоні. Система, що створюється в даній роботі, реалізує засобами безпроводового широкосмугового доступу розподіл абонентам сумарного потоку зі швидкістю більше 1 Гбіт/с.

Застосування результатів практичної реалізації даної розробки терагерцового діапазону має широкий спектр застосування:

- транспортні розподільчі мережі мобільного зв'язку (Mobile backhaul), які потребують постійного збільшення пропускної здатності і підвищення швидкості передавання даних;

- системи широкосмугового радіодоступу із гігабітною пропускною здатністю для організації надвисокошвидкісних (одиниці Гбіт/с і більше) локальних комп'ютерних мереж та безпроводової передачі телевізійних програм високої та надвисокої чіткості, які потребують цифрових каналів з пропускною здатністю до 6 Гбіт/с;

- комунікації всередині будівлі для забезпечення безпроводового з'єднання комп'ютерів і периферійних пристроїв в межах декількох приміщень;

- супутникові системи для радіоастрофізичних досліджень, які дозволять вивчати холодні космічні об'єкти;

- перспективні низькоорбітальні супутникові системи радіозв'язку з архітектурою «розподіленого супутника»;

- системи конфіденційного зв'язку, де пріоритетними є задачі захисту переданої інформації від перехоплення та захисту каналу від інжектування сторонньої інформації та інші.

Крім того, такі телекомунікаційні системи суб-та терагерцового діапазону дозволяють простими технічними засобами вирішувати проблему забезпечення стійкого зв'язку у складних умовах поширення розповсюдження сигналу, зокрема у багатопроменевих радіоканалах. Також розробка може бути використана для організації безпроводового завадостійкого каналу зв'язку з передачі надвисокошвидкісних даних по радіолініям терагерцового діапазону із гігабітною пропускною здатністю та дистанційного управління спеціальними об'єктами (переносними ракетними комплексами, протитанковими керованими ракетами, БПЛА і т.п.) в умовах радіоелектронних завад високої інтенсивності. Подальша перспектива застосування телекомунікаційних систем суб- та терагерцового діапазонів вбачається у створенні швидкодіючих

широкосмугових радіоелектронних компонентів, включаючи підсилювачі потужності та малошумні підсилювачі і розвиток на цій основі методів побудови систем множинного доступу та інших телекомунікаційних систем суб- та терагерцового діапазонів нового покоління.

Список літератури:

1. FCC відкриває експериментальні ліцензії на терагерцовий частотний діапазон для 6G // <https://itc.ua/news/fcc-otkryivaet-eksperimentalnyie-litsenzii-na-teragertsovyiy-chastotnyiy-diapazon-dlya-6g/>.
2. 874 GHz Receiver for IceCube CubeSat [Електронний ресурс] – 2018. – Режим доступу до ресурсу: http://www.vadiodes.com/images/news-2016/Receivers_for_CubeSat_Radiometers.pdf
3. 1.5 THz Receiver [Електронний ресурс] – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <http://vadiodes.com/en/products/custom-receivers?id=262>
4. Канал безпроводового широкосмугового абонентського доступу до інформаційних ресурсів із використанням каналу в терагерцовому діапазоні. Патент України на корисну модель № 104299, дата публікації 25.01.2016р., Бюл. № 2 з пріоритетом від 25.06.2015 р. Наритник Т.Н., Казіміренко В.Я., Сайко В.Г., Коритова О.А., Лутчак О.В.
5. Канал передачі даних в терагерцовому діапазоні з пропускною здатністю більше 1 Гбіт/с. Патент України на корисну модель № 93139, дата публікації 14.10.2014р., Бюл. №8 з пріоритетом від 25.02.2014 р. Ільченко М.Ю., Наритник Т.М., Казіміренко В.Я., Радзіховський В.В., Кузьмін С.Є.
6. Мікрохвильова система широкосмугового безпроводового доступу UMDS-PP-MP. Патент України на корисну модель № 119146, дата публікації 11.09.2017.- Бюл. № 17 Номер заявки u201703604. Дата подання заявки: 13.04. 2017 р. Сайко В.Г., Казіміренко В.Я., Грищенко Л.М., Кравченко В.І.
7. T.M. Narytnyk, V. G.Saiko, O. I. Bilous, A. I. Fisun. ENERGY CALCULATION OF THE TERAHERTZ RADIO LINK // Telecommunications and Radio Engineering > Vol. 78, 2019/-Number 6.-pp.537-557.DOI: 10.1615/TelecomRadEng.v78.i6.60

8. G.L. Avdeyenko, T. M.Narytnyk, V.I.Korsun, V.G.Sayko Simulation of a terahertz band wireless telecommunication system based on the use of ir-uwv signals// Telecommunications and Radio Engineering > Vol. 78, 2019/-Number 10.pages 901-919 DOI: 10.1615/TelecomRadEng.v78.i10.50.

9. Наритник Т. М., Кравчук С.О. Телекомунікаційні системи терагерцового діапазону: монографія. – Житомир: ФОП «Євенок О.О.», 2015.– 394 с.

10. Наритник Т. М., Сайко В.Г. Беспроводові системи зв'язку терагерцового діапазону: монографія. -- Видавництво "LAP LAMBERT Academic Publishing RU", 2019. -- 68 с.

Тематика: Соціологічні науки

МОДА КАК ЦИКЛИЧЕСКОЕ ВИДОИЗМЕНЕНИЕ ФОРМ ОДЕЖДЫ

Невальоний Владимир Сергеевич

Харьковская государственная академия дизайна и искусств

Стремление людей к внутренним и внешним переменам является в какой-то мере отражением изменчивости самой природы.

Слово «мода» произошло от латинського “modus”, что в буквальном переводе означает мера, образ, способ, правило, предписание. Под модой в широком смысле этого понятия подразумевается господство в определенное время в определенной среде тех или иных вкусов в отношении различных внешних форм культуры: стиля жизни, обычаев и привычек поведения, предметов быта, одежды. Кроме того для моды характерна довольно частая сменяемость этих вкусов. История моды неразрывно связана с историей развития самого костюма, однако между ними нельзя ставить знак равенства, так возникновение моды как социального явления искусствоведы датируют

только эпохой позднего средневековья, а точнее, концом XIV-началом XV столетия.

Именно в это время процесс развития одежды приобретает черты, характерные для моды: во-первых, костюм становится явлением общеевропейским, а не национальным или региональным, как это было раньше; во-вторых, формы его, начиная с этого периода, сменяются довольно часто; в-третьих, в одежде появляются многочисленные причудливые новинки, которые очень быстро становятся всеобщим увлечением, т.е. общество охватывает ажиотаж подражания.

Подражание, таким образом, служит обязательной предпосылкой моды, вскрывая при этом ее противоречия. Человек приемлет моду, старается точнее соответствовать ее образам и требованиям, быть «как все», а с другой стороны, с помощью именно этой моды стремится выделиться из окружающих его людей, осуществить собственную «самостилизацию», утвердить свое представление о самом себе.

Каждая мода так или иначе является зеркалом своего времени, отражая общественно-политическую жизнь, уровень и характер развития экономики наиболее яркие события эпохи, важнейшие культурные и научные достижения, привычки и психологию современного человека, его представления об эстетическом идеале. Формы костюма всегда видоизменяются параллельно с развитием общего стиля в искусстве и архитектуре определенной исторической эпохи, переживая вместе с ним все этапы эволюции: зарождение, расцвет и угасание. Причем с момента «умирания» старой, уже изжившей себя костюмной формы начинается процесс формирования новой.

Модельеров, диктующих тенденции развития модной одежды в определенный период времени, можно назвать посредниками между жизнью человеческого общества и модой. Однако их предложения лишь тогда становятся модой, когда они приняты и признаны основной массой потребителей. И в этом кроется еще одно противоречие.

Кривая моды идет вверх по мере роста ее популярности, все больше становится число тех, кто получает от нее удовольствие и считает образцом вкуса. Когда же подражание достигнет наивысшей точки, возникает угроза превращения модной одежды в однообразную униформу – мода перестает быть острой и ее цикл резко обрывается либо медленно затухает. Цель моды-всеобъемлющее господство- таит в себе и ее закат.

Как показывает исторический опыт, каждый модный цикл можно разбить на следующие фазы:

- появление модели-образца на демонстрационном подиуме;
- признание ее актуальности узким кругом авангардных потребителей;
- распространение приспособленного к интересам и вкусам широких масс потребителей варианта в удешевленном серийном производстве;
- пресыщение старой формой костюма;
- затухание и, наконец, полное исключение бывшей модной формы одежды.

В тот момент, когда определенный вид одежды приобретает слишком массовый характер, модельеры начинают работу над новой модной линией. Таким образом, процесс смены форм костюма является плавным и непрерывным.

У разных предметов одежды различные модные циклы – у некоторых из них, например недорогих летних платьев, циклы сменяются очень быстро, от сезона к сезону; у других, таких как деловые классические костюмы или вечерние платья, циклы более продолжительны – они могут не терять своей актуальности несколько модных сезонов.

Некоторые новинки, после того как их приняли широкие массы потребителей, переходят в категорию стандарта – так формируется одежда классического стиля. Но даже классические, образцовые формы костюма не остаются абсолютно неизменными, застывшими во времени – новая мода вносит в них определенные коррективы.

Нельзя недооценивать значение моды. Она отражает весь стиль жизни общества. Каждый человек вынужден подчиняться ее диктату, некоторые делают это добровольно и с восторгом, другие же пассивно и бездумно, но так или иначе людей вне моды не существует. Те, кто считает себя свободным от влияния моды, на самом деле просто старомодны, т.е. их одежда соответствует модным канонам прошедших лет.

Глупо вести непримиримую борьбу с модными тенденциями, но так же неразумна и другая крайность – слепое подражание модным образцам без учета своей индивидуальности. Как всегда, истина где-то посередине. Об этом точно сказал В.Зайцев: « Модельер не диктатор, а скорее, советчик, учитель вкуса. Он не должен навязывать всем и каждому свое восприятие прекрасного, он лишь подсказывает пути совершенствования индивидуальности каждого».

Тематика: Педагогічні науки

ТРАНСФЕР ТЕХНОЛОГІЙ У СУЧАСНІЙ НАУЦІ, ОСВІТІ ТА ВИРОБНИЦТВІ В УМОВАХ ЧЕТВЕРТОЇ ПРОМИСЛОВОЇ РЕВОЛЮЦІЇ «ІНДУСТРІЯ 4.0»

Невлюдов І.Ш.

д.т.н., професор, завідувач кафедри, [http://orcid.org/
0000-0002-9837-2309](http://orcid.org/0000-0002-9837-2309)

Чала О.О.

асистент, <https://orcid.org/0000-0003-2454-3774>

Олександров Ю.М.

к.тн., професор, <https://orcid.org/0000-0001-8252-9685>
Кафедра КІТАМ, Харківський національний університет
радіоелектроніки, УКРАЇНА,
Харків, пр. Науки. 14., olena.chala@nure.ua

У наш час досить важливим для науки, освіти та виробництва є симбіоз засобів використання інформаційних систем [1], які є сукупністю організаційних і технічних засобів для збереження та обробки інформації з метою забезпечення інформаційних потреб користувачів в умовах четвертої промислової революції та виконують функцію комунікації, що забезпечує збирання, пошук, оброблення та пересилання інформації [2, 3].

Основними напрямками подальшого розвитку таких технологій є:

- інтероперабельність: кіберфізичні системи дозволяють людям та розумним лініям (фабрикам) ефективніше з'єднуватись одне з одним;
- віртуалізація: можливість створювати віртуальні копії розумних фізичних об'єктів (масштабованих від окремих пристроїв чи машин до цілих заводів) і, відповідно, запускати різні механізми симуляцій, моделювання, а також оцінки реального стану;
- децентралізація: на відміну від високоцентралізованих підходів, кожна кіберфізична підсистема повинна робити власні рішення та взаємодіяти з іншими найбільш оптимальним способом;
- реальний час: усі дані та їх аналітику можливо отримувати в реальному часі. Орієнтація на сервіси: кількість різних сервісів, як щодо взаємодії пристроїв та систем між собою, так і щодо взаємодії з людьми та учасниками екосистеми, зростає в рази;
- модульність: гнучка адаптація розумних фабрик до зовнішніх змін так само зростає, оскільки можна легко змінювати чи розширювати окремі модулі систем управління [1].

В сучаній науці освіті та виробництві в умовах четвертої промислової революції необхідно звернути особливу увагу на процес розробки та комерціалізації технології, що можуть успішно використовуватися та приносити велику користь суспільству. Він включає в себе три однаково важливих фази:

- суто наукове дослідження;
- конверсія результатів дослідження в технологію;

– трансформація технології в корисні продукти.

У літературі зустрічаються три базових визначення «трансферу технологій»:

1) Процес утилізації технології, знань, ноу-хау або устаткування з метою, яка не була передбачена його розробниками. Трансфер технології може привести до її комерціалізації або модифікації продукту чи процесу.

2) Процес, який дозволяє використовувати існуючі, розроблені в рамках бюджетного фінансування знання, устаткування чи потужності з тим, щоб задовольнити певні суспільні або приватні потреби визначення консорціуму лабораторій).

3) Формальна передача нових знань чи інновацій, отриманих внаслідок науково-дослідних робіт в університетах та неприбуткових дослідницьких організаціях, до комерційного сектора для суспільної вигоди.

Хоча всі три визначення є у цілому подібними, сам факт розбіжностей між ними свідчить, що трансфер технологій розуміється різними фахівцями і організаціями по-різному. Водночас існує певний консенсус щодо бачення процесу трансферу і комерціалізації технологій, який у спрощеному вигляді включає такі послідовні кроки: бюджетні інвестиції, дослідження і розвиток, створення і захист інтелектуальної власності, побудова прототипу, випуск корисних продуктів, комерціалізація [1-3].

Трансфер технології відбувається, коли виробниче підприємство (фірма) отримує технологію із зовнішнього джерела (університету, дослідницької лабораторії, від приватної особи). Цікаво, що три згаданих вище типи науково-дослідних робіт – базові дослідження, прикладні дослідження і розвиток – мають різний потенціал з точки зору трансферу технологій.

За оцінками закордонних експертів, приблизно 40% прикладних досліджень і частина цивільних програм розвитку потенційно можуть стати базою трансферу технологій. Найменший процент очікування з точки зору трансферу технологій мають базові дослідження, проте їхня практична віддача є часто опосередкованою і просто більш віддаленою у часі.

За «внутрішньою» формою фінансування науково-дослідні роботи контролюються урядом, результати досліджень також належать уряду, як і придбане для проведення робіт за бюджетні кошти обладнання.

При «зовнішній» формі роботи виконуються промисловими компаніями, університетами та неприбутковими дослідницькими центрами тощо. За цих умов власник результатів досліджень чи придбаного обладнання визначається в залежності від конкретного правового механізму фінансування робіт.

Існує три основних механізми бюджетного фінансування «зовнішніх» науково-дослідних робіт: контракти або угоди про співробітництво; гранти.

Розрізняють такі механізми трансферу технологій: угоди про спільні дослідження і розвиток та технічна допомога; компенсаційна робота позабюджетних партнерів; використання обладнання; програми обміну.

Відокремлюють також типи процесів трансферу технологій:

- спільні дослідження і розвиток – співпраця бізнес-структур з однією або декількома дослідницькими організаціями: стратегічний дослідницький альянс декількох компаній або партнерство бізнесу з університетами, неприбутковими організаціями федеральними лабораторіями;

- ліцензування або продаж інтелектуальної власності:

- традиційне ліцензування або продаж, коли власник технології передає певну частину прав інтелектуальної власності зовнішній бізнес-структурі в обмін на певні вигоди, часто – фінансові;

- внутрішнє ліцензування, коли організація, в якій була розроблена технологія, передає ліцензію структурі всередині установи з тим, щоб започаткувати новий бізнес;

- технічна допомога – бізнес-структура звертається за допомогою до іншої дослідницької організації з тим, щоб вирішити дуже вузьке і конкретне питання шляхом залучення зовнішніх експертів або обладнання;

- інформаційний обмін – бізнес отримує доступ до необхідної інформації через участь у конференціях, виставках, семінарах, спеціальних навчальних

програмах або шляхом запрошення на роботу співробітників – носіїв необхідної інформації.

Отже, в умовах бурхливого розвитку промисловості, на порозі четвертої технічної революції «ІНДУСТРІЯ 4.0» трансфер технологій в науці, освіті та виробництві відіграє важливу роль рушія розвитку стратегій та супроводжувався перетворенням науки в безпосередню продуктивну силу суспільства, і це є переворотом у всій системі продуктивних сил.

Перелік посилань

1. Основи наукових досліджень: Навч. посібник / І.Ш. Невлюдов, Ю.М. Олександров, А.О. Андрусевич, О.О. Чала. – Кривий Ріг: Криворізький коледж НАУ, 2019. – 396 с.

2. Впровадження результатів експерименту щодо організації інтегрованого інклюзивного навчання осіб з особливими освітніми потребами / Семенець В. В., Павлиш В. А., Невлюдов І. Ш., Федасюк Д. В., Филипенко О. І. //матеріали Міжнародної наукової конференції «Сціально-гуманітарні дослідження та інноваційна освітня діяльність» 24-25 травня 2019 р.м. Дніпро: СПД «Охотнік», 2019. С. 428 - 432.

3. Venkatesh V. et al. User acceptance of information technology: Toward a unified view //MIS quarterly. – 2003. – С. 425-478.

ГАСТРОНОМІЧНІ ПОДІЇ ЯК ДРАЙВЕР РОЗВИТКУ МАЛИХ МІСТ

Нестерчук І.К.

Житомирський

національний

агроекологічний

університет

к. г. н., доцент

завідувач кафедри туризму

e-mail: nester_geoeek@ukr.net

В даному дослідженні йдеться про гастрономічні події, що мають значення для території Правобережного Полісся та впливають не тільки на відвідувачів і організаторів, а й інших стейкхолдерів, в числі яких місцева влада, бізнес-співтовариство, місцеві жителі. Чимало гастрономічних подій покликані просувати продукцію своїх регіонів серед мешканців даної місцевості, створюючи стійкий інтерес до певної кухні саме у місцевих жителів. Однією з найбільш популярних форм гастрономічних подій є гастрономічні фестивалі, які є специфічним інструментом для залучення і розважання туристів, особливо в сільську місцевість і невеликі міста, де гастрономія може бути єдиним джерелом туризму і служити сильним мотивом для їх відвідування туристами. Запропоноване авторське визначення понять «гастрономічна подія», «гастрономічний фестиваль».

В площині наукових вишукувань подієвий туризм має наробки таких авторів (Getz, 1997; Quinn, 2005; Arcodia, Whitford, 2006; Richards, Palmer, 2010 та ін.). Вдалими спробами є розгляд гастрономічних фестивалів в працях (Getz, 2000; Hjalager, Corigliano, 2000; Yuan et al., 2005; Kim et al., 2009), попри все є чимало аспектів, які потребують детального розгляду та вивчення на

локальному рівні, зокрема для розвитку малих міст. На разі брендинг туристських DESTINAЦІЙ анонсували лише такі вчені (Lewis, 1997; Bessiere, 2001; Hall, Mitchell, 2002; Rusher, 2003). Вивчали способи формування та просування гастрономічних брендів DESTINAЦІЙ (Гордін В, 2011; Гусенова Д, 2012; Карабаєва А. 2014; Лук`янченко А., 2014; Трабська Ю., 2013; Чернова Є, 2011).

Мета роботи полягає у вивченні регіональної специфіки проведення гастрономічних фестивалів Правобережного Полісся і виявленні перспективних для використання в туризмі гастрономічних брендів.

Для здійснення поставленої мети в дослідженні вирішуються наступні завдання: на основі аналізу літературних джерел сформулювати базові поняття та визначення «гастрономічна подія», «гастрономічний фестиваль», покладені в основу дослідження; виявити сучасні гастрономічні фестивалі регіону і проаналізувати умови і передумови їх формування; дати оцінку перспектив формування туристських гастрономічних брендів на території Правобережного Полісся. Дане дослідження базується на теорії брендингу територій. Новизна дослідження полягає в комплексному аналізі ряду джерел інформації – від етнографічних праць і куховарських книг до інтернет-сторінок гастрономічних фестивалів і ярмарків – і подальше узагальнення інформації для детального аналізу основ формування гастрономічних туристських брендів регіону.

Пошук нових шляхів організації харчування базується на дослідженні гастрономічною складовою туристичного продукту, на основних принципах брендингу територій, які формують туристичний імідж місцевості, на процесі створення враження про товар у свідомості споживачів. Місцеву кухню можна розглядати як туристський ресурс територій, що дозволяє створити нові туристичні продукти, відкрити нові грані гастрономічної DESTINAЦІЇ. Вона може бути використана для розуміння соціального і економічного стилю життя DESTINAЦІЇ. Зв'язок гастрономії та туризму сприяє збільшенню припливу туристів, сприяє подовженню перебування туристів, збільшує прибуток від туризму. Туристи намагаються відвідати гастрономічну подію, яка задовольняє

найвибагливіших гурманів. Вперше термін «гастрономічна подія» увів Люк Дюбанше ведучий «Ліберасьон».

Отже авторське бачення, *гастрономічна подія – це мандрівка, яка відкриває нові регіони, їх культуру, місцеві спеціалітети (Авт. Н.І.)*.

При впливі страв місцевої кухні, здатних стати туристськими гастрономічними брендами, враховується той факт, що саме страви святкового столу в більшій мірі, ніж повсякденна їжа, здатні продемонструвати кулінарне багатство етносу на території його проживання.

Нижче наведений приклад перспективного туристичного гастрономічного бренду Житомирської області в м. Коростень – фестиваль Деруна (рис. 1 а, б).

Фестиваль деруна – щорічний фестиваль у Коростені, присвячений дерунам. Проходить у другу суботу вересня в міському Древлянському парку. Головне змагання гастрономічної події – кулінарний конкурс на найсмачніші деруни. Визначає переможця журі. За символічну суму кожен може придбати патент дегустатора і таким чином стати членом журі.

б)

а)

Рис. 1. Логотип та скульптурна композиція «Дерун», відкрита

19 вересня 2009

Головна мета фестивалю гастрономічна – зберегти автентичні традиції поліської національної кухні. Святкують цей Фестиваль з 2008 року і донині. В меню фестивалю: традиційні українські деруни, поліські національні страви,

деруни білоруські, англійські, норвезькі, французькі, заморські і з викрутасами та інші. Щороку фестиваль Деруна зацікавлює новинками в програмі

Отже, гастрономічний фестиваль – це масштабний нетворкінг для всіх хто цікавиться гастрономією, пошуком нових смаків, популяризація вітчизняних шефів на Заході, вечірки, гала-вечері, апре-скі, афтенати (Авт. Н. І.).

Проведення гастрономічних фестивалів направлено на розвиток гастрономічного туризму в Україні і вихід українських представників на міжнародний рівень, зміцнення міжнародних зв'язків рестораторів і спільноти шеф-кухарів, підвищення культури обслуговування, формування регіональних зв'язків, введення міжнародних стандартів гастрономічної поведінки для українських виробників. Популяризація подібних фестивалів сприятиме розвитку сільськогосподарської промисловості, розвитку фермерських господарств та їх прямої взаємодії з ресторанним бізнесом. Розвиток гастрономічного туризму спонукатиме до відкриття нових робочих місць, збільшення зацікавленості у малих приватних підприємців і створення для них плідного середовища для початку свого бізнесу в цій сфері.

Список літератури:

1. Гусенова Д. А. Гастрономический туризм в структуре региональной идентичности Дагестана. *Брендинг малых и средних городов России: опыт, проблемы, перспективы*. Екатеринбург, 2012. С. 54–56. [Husenova, D. A. (2012). Gastronomic tourism in the structure of regional identity of Dagestan. Branding of small and medium cities of Russia: experience, problems, prospects, 54–56. (In Russian)].
2. Карабаева А. З., Лукьянченко А. Д. Развитие гастрономического туризма в России и в Астраханской области. *Астраханский вестн. экол. образования*. 2014. № 1 (27). С. 125–128 [Karabaieva, A. Z., Lukiancheko, A. D. (2014). The development of gastronomic tourism in Russia and Astrakhan region. Astrakhan bulletin of the environmental education, 1 (27), 125–128. (In Russian)].

3. Arcodia C., Whitford M. Festival Attendance and the Development of Social Capital. *Journal of Convention and Event Tourism*. 2006. Vol. 8, № 2. P. 1–18.
4. Bessiere J. The role of rural gastronomy in tourism. *Rural tourism and recreation: principles to practice* / eds. L. Roberts, D. Hall. Wallingford, UK : CABI Publishing, 2001. P. 115–118.
5. Getz D. Event management & event tourism. 2nd edn. New York : Cognizant Communication Corporation, 1997.

Тематика: Педагогічні науки

**ПОЛІДИСЦИПЛІНАРНИЙ ПІДХІД ДО ВИМІРЮВАННЯ ТА
ОЦІНЮВАННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОГО
НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ**

Нестюк В.М.

здобувач ступеня вищої освіти «магістр» кафедри педагогіки, фізичної культури та управління освітою Донецького національного університету імені Василя Стуса, директор комунального закладу «Фізико-математична гімназія № 17 Вінницької міської ради»

Школа є дуже важливим вкладником у результат освіти особистості. На думку О. Ляшенка та М. Поташника, якість освіти характеризують якість мети, якість педагогічного процесу і якість результату. Якість освіти має оцінюватися за показниками, що лежать поза самою системою освіти. Розглянемо показники оцінювання якості освіти загальноосвітнього навчального закладу, представлені в працях різних науковців (див. таблицю 1).

Таблиця 1

Вимірювання та оцінювання якості освіти

Автор	Показники оцінювання якості освіти
За Г. Дмитренком	Оцінювання досягнення стратегічних цілей освіти, вимірювання рівня якості: набуття знань, умінь та навичок, творчого розвитку особистості, морального розвитку особистості, фізичного розвитку та здоров'я учнів.
За Г. Дилянком	Параметрами якості освіти є: рівень навченості учнів, рівень сформованості загальнонавчальних умінь та навичок, рівень вихованості, рівень розвитку особистості.
За С. Шишовим та В. Кальнєєм	Якість освіти визначається сукупністю показників, що характеризують різні аспекти навчальної діяльності освітнього закладу: зміст освіти, форми і методи навчання, матеріально-технічну базу, кадровий склад та ін., які забезпечують розвиток компетенцій молоді, що навчається.
За Б. Гершунським	2 глобальних показника: менталітет (як глобальна характеристика світоглядних та поведінкових параметрів особистості); прагнення до найбільш повної життєвої самореалізації з урахуванням власних здібностей (формування переконаності; знання про власні здібності та шляхи їх реалізації).
За Є. Ямбургом	Якість освіти – коректно може визначена тільки на рівні конкретної дитини, випускника на основі фактів, вчинків, його поведінки в різних ситуаціях. Безглуздо перелічувати всі зовнішні прояви насправді розвинутої особистості. Педагогічна діагностика ніколи не будувалась виключно на об'єктивних даних, але завжди передбачала вдумливе спостереження.
За В. Караковським	Усі критерії змін поділяються на 4 групи: критерії факту (кількісні показники); критерії якості (глибина, міцність); критерії ставлень (мотиви, поведінка); критерії часу (стійкість у часі).
За М. Поташником, В. Звягінцевим	Групи показників: знання, уміння, навички; показники особистісного росту, показники самореалізації, соціальної мобільності; негативні ефекти освіти освітнього процесу; компетентність учителів, вихователів, керівників шкіл тощо; престиж закладу в соціумі.
За М. Поташником	На кожному етапі за 5 групами показників: показники оптимальності проекту; показники оптимальності процесу; показники поточних результатів; показники кінцевих результатів; показники віддалених результатів освіти.

М. Поташник вважає, що результати якості освіти можуть бути визнані позитивними, якщо за однією з провідних груп показників немає негативної динаміки, а за деяким (краще за всіма) динаміка позитивна.

Отже, рішення проблеми управління якістю освіти треба шукати тільки на основі полідисциплінарного підходу: сміливо використовуючи вже відомі інтегративні показники, водночас розробляючи механізми інтеграції різних показників, що оцінюють якість освіти з різних боків, підходів і в різних аспектах.

Список літератури:

1. Дмитренко Г.А. Стратегічний менеджмент. Цільове управління освітою на основі кваліметричного підходу: Навч. посібник. – К.: ІЗМН, 1996. – 140 с.

2. Поташник М.М. Качество образования: проблемы и технология управления (В вопросах и ответах). – М.: Пед. общ. России, 2002. – 352 с.
3. Шишов С.Е., Кальней В.А. Мониторинг качества образования в школе. – М.: Пед. общ. России, 1999. – 320 с.
4. Управление качеством образования: Пособие для управленческих работников / Дылян Г.Д. – Мн.: Бел.АКК, 2003. – 118 с.
5. Управление качеством образования: Практико-ориентированная монография и методическое пособие / Под. ред. М.М.Поташника. – М.: Педагогическое общество России, 2000. – 448 с.

Тематика: Державне управління

ВПЛИВ ТРАНЗИЦІЇ НА СОЦІАЛЬНІ РЕФОРМИ У ЦЕНТРАЛЬНИХ ТА СХІДНИХ КРАЇНАХ ЄВРОПИ

Николаєва В.І.

к.пед.н., доцент кафедри соціології управління
Донецький державний університет управління (м. Маріуполь)

<http://orcid.org/0000-0003-4594-303X>

valennik@gmail.com

Постсоціалістичні країни Європи знаходяться в стані перехідного процесу, тобто це процес глибоких структурних змін в соціальній, економічній, політичній і культурній сферах суспільства, що відбуваються в конкретному історичному просторі і часі. Чим складніше перехідний процес, тим важливіше роль держави (державної політики) в цьому процесі, тим більше «ціна помилковості» такої політики, яка вимірюється соціальними витратами (падінням рівня життя та ін.) транзитивного (перехідного) процесу. Для розуміння сутності різних варіантів і моделей розвитку необхідно чітко уявляти характер стратегії реформ і соціальної політики, функціонування сучасних

ринків праці, структуру і призначення грошової допомоги, а також заходи, необхідні для успішного функціонування систем охорони здоров'я, освіти і соціальної роботи та соціального забезпечення.

Організація різноманітних видів соціального обслуговування й підтримки літніх людей, людей з інвалідністю, які потребують постійної допомоги, сімей з дітьми в тих випадках, коли вони не можуть самостійно подолати складні життєві обставини (при хворобі, інвалідності, пологах, захворюванні дітей тощо у всіх постсоціалістичних країнах входить в компетенцію місцевих органів влади. Місцеві органи зобов'язані надавати консультацію та психологічну допомогу сім'ям та особам, які перебувають у кризовій ситуації. Однак такі можливості невеликі. У Польщі, наприклад, за даними Інституту соціального страхування, консультативної допомоги потребують близько 10% населення, а отримують її тільки 0,5%. Крім того, в цих державах відбувається перерозподіл функцій соціальної роботи соціального захисту населення між державою, місцевими органами влади, підприємствами, некомерційними та громадськими організаціями.

У результаті соціальним захистом непрацездатних і соціально вразливих верств займаються переважно місцеві органи влади. Такий підхід показує, що передача допомоги нужденним на місця істотно підвищує адресність системи соціально підтримки. Слід зазначити, що зберігаються значні труднощі, перш за все фінансові. Основним джерелом коштів на соціальну допомогу залишається державний і, в значно меншій мірі – місцевий бюджет. Кошти з держбюджету надходять насамперед на виплату постійних і тимчасових соціальних допомог, а місцеві кошти – на цільову допомогу в грошовій і натуральній формах. Місце і роль благодійних фондів, метою яких є збір і заробляння коштів на користь соціально вразливих верств, поки невелика.

Зауважмо, що на рубежі 1980-1990-х рр. країни з соціалістичним минулим, вже почали перехід до ринку, залишалися за дужками присвячених моделям соціальної держави. Вважалося, що сам термін «соціальна держава» (або, в англomовному варіанті, «держава загального добробуту») застосовується

лише до зрілих капіталістичних суспільств, до яких країни Центральної та Східної Європи (ЦСЄ) не відносилися. Саме історичні особливості вплинули на процес становлення соціальної держави в країнах ЦСЄ, який сильно відрізнявся від відповідного процесу на Заході. У західноєвропейських країнах посилення соціальної складової політики держави багато в чому було поступкою з боку політичних еліт в умовах значного після Другої світової війни впливу профспілок і активізації комуністичних партій. У постсоціалістичних країнах, навпаки, відбулася відмова від колишніх форм соціального устрою, які сприймалися (принаймні на перших кроках) як неефективні. Лібералізація економіки найчастіше здійснювалася без належного обліку соціальних наслідків. У той же час безпосереднє реформування соціальної сфери стало останнім пунктом перетворень в цих країнах, а державні соціальні інститути трансформувалися досить повільно, проблеми вирішувалися по мірі їх надходження. Наступна особливість розвитку соціальної держави в ЦСЄ – орієнтація на досвід більш благополучних європейських країн, використання місцевою владою зарубіжних концепцій і впровадження запозичених ззовні інститутів та інструментів соціальної політики відповідно до поточної ситуації.

На думку ряду дослідників, умовно можна виділити три етапи реформування соціальної сфери:

I етап. Застосовування екстрених заходів, спрямованих на зниження негативних наслідків переходу до ринку, включаючи суттєве зростання безробіття, що було наслідком приватизації державних підприємств. Основною метою соціальної політики в перші роки трансформації була допомога незахищеним верствам населення, а конкретні заходи запозичувалися з досвіду Великобританії та інших країн з ліберальною моделлю.

II етап. З метою запобігання зростанню соціальних витрат, проводилася приватизація соціальних послуг, що означало відмова держави від фінансування частини соціальних зобов'язань. У цьому контексті зріс інтерес до континентальної моделі, тобто до переходу на страхові схеми, реалізовані за рахунок внесків самих громадян та їх роботодавців.

III етап. Уряди країн ЦСЄ провели аналіз проблем, взявши на себе частину функцій, від яких раніше відмовилися (так, в Чехії були ліквідовані численні приватні фонди медичного страхування, які показали свою неефективність).

Виділення цих трьох етапів соціальних реформ носить умовний характер і може бути застосовано головним чином до країн Вишеградської групи (Польщі, Чехії, Словаччини та Угорщини), де перетворення були найбільш послідовними. Слід, однак, відзначити, що, стикаючись зі схожими проблемами, уряди країн ЦСЄ часто приймали різні управлінські рішення, орієнтуючись на різні підходи до соціальної політики.

Зокрема, Чехія і Словенія тяжіють до континентальної моделі з розвиненою системою соціального страхування, яка в той же час поєднується з окремими елементами ліберальної моделі. Зокрема, в Естонії і Литві простежується схожість з англосаксонськими країнами (особливо це проявляється в податковій політиці і жорсткому контролю над державними витратами). У той же час, у країнах Східної Європи підвищився рівень безробіття. Для регулювання цієї ситуації, що склалася на рівні економічної та соціальної політики були введені нові інструменти в області зайнятості через розвиток соціального підприємництва.

Транзитивний процес в країнах Центральної і Південно-Східної Європи є відображенням трьох тісно пов'язаних один з одним напрямків переходу:

- політичний перехід – від повністю контрольованої державою централізованої політичної системи до більш децентралізованої і демократичної форми державного управління;
- інституційний перехід – від інституційної системи централізованого планування до інститутів ринкової економіки;
- економічний перехід – дезінтеграція єдиного економічного простору колишнього Радянського Союзу та СЕВ, що призводить до порушення торгових і фінансових зв'язків.

Більш сприятливий, з точки зору соціальної обстановки, розвиток подій в країнах Центральної Європи, частково пояснюється менш глибоким і не таким затяжним періодом економічного спаду в перехідний період, але також і тим фактом, що в цих країнах раніше усвідомили необхідність економічних і інституційних реформ, і приділяли більше уваги соціальним службам і всій системі соціального захисту.

Таким чином, по-перше, перехід від комунізму до демократії і ринкової економіки сформував державні інститути (включаючи державні органи) і їх відносини з іншими суб'єктами. По-друге, процес вступу до ЄС, дозволив інститутам ЄС впливати на реформи державного управління в країнах ЦЄС за допомогою комбінації жорстких інструментів управління (таких, як умови членства в ЄС) і м'яких механізмів (таких, як обмін передовим досвідом). По-третє, соціальні реформи були у цих країнах ефективні за умови впровадження реформ у державному управлінні. Тому, досвід цих країн є дуже цінним для українського суспільства, бо Україна теж відноситься до транзитивних країн, але перехід затягнувся, як і імплементація соціальних реформ.

Тематика: Економічні науки

ОСОБЕННОСТИ ЭКОНОМИЧЕСКОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ ПРИРОДОПОЛЬЗОВАНИЯ

Никола С.О.

кандидат экономических наук, доцент кафедры финансов,
банковского дела и страхования

Одесского национального университета имени И.И. Мечникова

Важными элементами экономического механизма регулирования являются планирование, финансирование и материально-техническое обеспечение мероприятий по природопользованию. Они осуществляются в

составе программ, прогнозов экономического развития на основе проектов концепций и планов отраслевого и территориального социально-экономического развития. Экологическое управление - урегулированная нормами права деятельность специально уполномоченных органов государственной власти, органов местного самоуправления, должностных лиц, а также деятельность юридических лиц и граждан, направленная на создание конкретных правоотношений в сфере охраны окружающей среды, рационального природопользования, соблюдения экологических прав и выполнения экологических обязательств [1].

Регулирование природопользования в странах Запада сопровождается и подкрепляется системой экономического стимулирования. Известно, что механизм экономического стимулирования в этих странах отрабатывается, по сути, с начала века, и те модели, которые существуют в США, Японии, Западной Европе - это результат многолетних поисков. Анализ их опыта необходим для выявления некоторых общих закономерностей, конкретных подходов к стимулированию природопользования и оценке его эффективности.

На Западе применяются, в основном, две разновидности экономических методов регулирования природопользования: ценовое регулирование; рыночные механизмы.

В странах ЕС применяется значительное число экономических инструментов стимулирования природопользования. Их можно разделить на четыре группы.

Экологические налоги и налоговые инструменты.

Экологические налоги - налоги на потребление энергии, на транспорт, выбросы в атмосферу, сбросы вредных веществ (например, пестицидов) в окружающую среду, на выпуск неэкологичной продукции, экспортные и импортные тарифы - независимо от мотивов такого налогообложения, а также от использования средств, поступающих от этих налоговых систем.

Налоговые льготы. Получила распространение практика предоставления предприятиям по сбору и переработке отходов налоговых льгот за повышение

энергоэффективности и устойчивое развитие (у 104 льгот), льготных кредитов и льготных транспортных тарифов и т.д.; инструменты стимулирования производства более «чистых» транспортных средств, дифференциация налогов, инвестиционные льготные кредиты, ускоренная амортизация; разрешения, продаваемые на выбросы (сбросы), в пределах установленных лимитов.

Прямые платежи за использование природных ресурсов и негативное влияние на окружающую среду: платежи за загрязнение окружающей среды; сборы за пользование природными ресурсами; по мелиорации; за влияние на окружающую среду; дорожные сборы. Некоторые из этих сборов предусмотренные законодательством ЕС, также есть национальные, региональные и муниципальные сборы.

Системы обязательств: гражданская ответственность - штрафы за несоблюдение нормативов; коллективная и индивидуальная ответственность; страхование ответственности (экологических рисков); стимулы для выполнения нормативно-правовых актов.

Системы гарантий и возмещения: гарантия соблюдения экологических требований; системы возмещения / акции [2].

В целом в развитых странах мира находят применение более 150 различных методов экономического регулирования природопользования, из которых свыше 50% составляют различные платежи, около 30% - субсидии, 20% приходится на другие виды экономических стимулов. Для внедрения мер стимулирующего характера, которые создали бы режим наибольшего благоприятствования для ведения экологически «чистого» бизнеса в Украине важно учесть зарубежный опыт правового регулирования экономических механизмов охраны окружающей среды, способствующих стимулированию деятельности природопользователей в направлении рационального природопользования и надлежащей охраны окружающей среды.

Отметим положительные моменты использования экономических инструментов в зарубежных странах в системе платного природопользования и охраны окружающей среды:

- использование платежей, основанных на количественных и качественных характеристиках, платежей и налогов, целенаправленно используемых для финансирования природоохранных работ, систем лицензирования и субсидий для совершенствования экотехнологий;
- сочетание разнообразных методов стимулирования рационального использования природных ресурсов и охраны окружающей среды, например, налоговых скидок, субсидирования, бессрочных займов, налоговых льгот и кредитов и т.д.;
- учет состояния окружающей среды при определении нормативов платы;
- организация деятельности специальных финансовых структур экологической направленности.

В целом зарубежный опыт нормативного регулирования платы за природные объекты можно использовать в Украине для разработки политики экономико-экологического регулирования. И по сей день проводимая экономическая политика, все более ориентируемая на использование природных ресурсов, не обеспечивает внедрение стимулов, которые одновременно были бы выгодны и удовлетворяли экономические и экологические интересы государства и хозяйственного субъекта.

Охранный характер имеют платежи за использование природных ресурсов, ориентированные, как правило, на снижение техногенной нагрузки на ландшафт. К ним относятся платежи за различные права - доступа, пользования, эксплуатации, использования ассимиляционного потенциала природных комплексов, а также за сверхлимитное и нерациональное использование природных ресурсов и на их воспроизводство. Плата за право доступа вводится с целью снижения нагрузки на заповедники и некоторые охраняемые территории. Право эксплуатации означает разрешение на использование природных ресурсов государственных владений (в том числе лесных ресурсов и ресурсов недр в коммерческих целях). Они делятся на две составляющие - арендную плату и платежи в зависимости от объема

добываемых ресурсов. Остальные платежи направлены на возмещение ущерба окружающей среде при эксплуатации ресурсов в рамках установленных нормативов и в сверхнормативном режиме.

В рамках исследования целесообразно обратиться к такому инструменту экономического механизма охраны окружающей среды, как платность природопользования. При этом основной задачей системы экономического регулирования государственных и рыночных отношений для обеспечения рационального природопользования и охраны окружающей среды, должно являться привлечение бюджетных и внебюджетных средств на природоохранную деятельность. Именно для этого необходимо создание такой системы экологических платежей, которые стимулировали использование экологически чистых технологий, товаров и услуг. Одновременно необходимо формирование условий для внедрения рассмотренных нами гибких рыночных механизмов в процесс охраны природы.

Эффективна только такая система государственного управления природопользованием, которая опирается на точное знание и использование в целях всего общества интересов всех без исключения субъектов природопользования. Рассмотрение вопросов экологического регулирования позволит сформировать новую эффективную систему экономического стимулирования природопользования, так как регулирование природопользования и является экономическим стимулированием продвижения устойчивого развития бизнеса.

Система инструментов экономического регулирования природопользования позволяет определить приоритетные направления развития природопользования с учетом создания условий экономической заинтересованности субъектов хозяйствования в рациональном использовании природных ресурсов.

В Украине применяются различные методы регулирования природопользования, но на сегодняшний день, в условиях реформирования и оптимизации структур управления природопользованием, особенно актуальны

не административные, а экономико-экологические методы регулирования экологоориентированного бизнеса.

Список литературы:

1. Общая характеристика методов экономического регулирования природопользования и охраны окружающей среды // Экологическое право. 2017. URL: <http://isfic.info/ecolog/nikar21.htm>
2. Бобылев С. Н., Аверченков А. А., Соловьева С. В., Кирюшин П. А. Энергоэффективность и устойчивое развитие. М.: Институт устойчивого развития / Центр экологической политики России, 2010. 148 с.
3. Садченко Е.В., Никола С.О. Формирование системы экономического стимулирования природопользования в условиях экологизации предпринимательской деятельности // Устойчивое развитие: сб. науч. трудов. Болгария, София, 2014. Вып. № 20. С. 62-70.

Тематика: Інші професійні науки

УЛЬТРАЗВУКОВА КОНТРОЛЬНА СИСТЕМА НА ОСНОВІ ЄМНІСНОГО ПЕРЕТВОРЮВАЧА

Ноздрачова Катерина Леонідівна

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут» (НТУ «ХПІ»), кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри комп'ютерних та радіоелектронних систем контролю та діагностики, НТУ «ХПІ», м. Харків, Україна, ORCID ID: 0000-0002-1996-2301, e-mail: nozdrachova@gmail.com

Сучасні методи дефектоскопії, відповідне обладнання для дефектоскопії і комп'ютеризація дозволяють вирішувати широке коло питань з виявлення, попередження та своєчасного усунення різноманітних дефектів у різних областях промисловості.

Своєчасна діагностика, будь то дефектоскопія металу, або дефектоскопія зварних швів, а також будь-які інші діагностичні дослідження об'єктів або матеріалів дозволяють ще на ранніх стадіях виявити будь-які відхилення від заданої норми. Таким чином, стає можливим попередити виготовлення бракованих партій виробів, або вчасно виявити передчасне руйнування готових конструкцій, об'єктів.

Традиційні ультразвукові пристрої з відомими п'єзоелектричними перетворювачами, можуть виконувати свої функції тільки у разі безпосереднього контакту з поверхнею об'єкту контролю (ОК) або через проміжний шар контактної рідини [1].

Недоліком таких засобів ультразвукового контролю є потреба спеціальної зачистки поверхні введення ультразвуку.

Найбільш близьким до запропонованого пристрою є ультразвуковий прилад з ЕМА перетворювачем [2]. Пристрій включає послідовно з'єднані синхронізатор, генератор зондувальних імпульсів, суміщений електромагнітно-акустичний перетворювач, приймаючий підсилювач, стабільний генератор сигналів та послідовно з'єднані обчислювальний пристрій та дисплей, додатково містить когерентний накопичувач сигналів, цифро-аналоговий перетворювач та блок управління режимами обробки та індикації сигналів. Такий пристрій виключає потребу зачистки поверхні ОК.

Суттєвим недоліком даного пристрою є значні складнощі особливо при дефектоскопії феромагнітних виробів, оскільки ЕМА перетворювачі сильно притягуються до контролюємого металу. Чутливість відомого пристрою недостатня для дефектоскопії виробів. При скануванні виробу швидкодія приладу є недостатньою.

Розроблена модель дефектоскопу рис.1, дає можливість без силового притягування ємнісного перетворювача (ЄП) до електропровідного виробу виконувати продуктивний контроль з заданою чутливістю [3]. ЄП представляє собою металевий круглий диска, що розташовується на діелектричній підкладці, що знаходиться на поверхні електропровідного зразка. На металевий

диск подається постійна електрична напруга, яка формує на поверхні металевого зразка електричний заряд. Одночасно з постійною напругою на металевий диск подається змінна. В результаті чого відбувається електростатичне тяжіння пластини і поверхні виробу (які становлять обкладки датчика), що є причиною виникнення акустичних коливань у виробі, а при наявності акустичного контакту між діелектриком і виробом також і стрікції діелектрика, вміщеного в електричне поле. Чутливість перетворювачів з діелектричним шаром істотно змінюється з часом в результаті накопичення об'ємного заряду, що створює зворотне поле в діелектрику. Тому, необхідною умовою появи змінної механічної деформації в зразку є одночасна подача на обкладки перетворювача змінної і постійної напруги. При реєстрації акустичних імпульсів ємність перетворювача змінюється через модуляції повітряного зазору під дією акустичної хвилі.

Розроблений макет дефектоскопу працює наступним чином. Комп'ютер 1 передає на блок 2 живлення ємнісного перетворювача постійною напругою управляючий сигнал, за яким на ЄП подається постійна поляризуюча напруга. Одночасно комп'ютер 1 передає на блок 3 живлення ємнісного перетворювача імпульсною напругою керуючий сигнал, за яким на ЄП подається імпульсна поляризуюча напруга. ЄП збуджує в ОК ультразвукові імпульси, які поширюються в об'ємі металу.

При наявності в ОК дефекту Д ультразвукові імпульси відбиваються і приймаються ЄП. Прийняті ультразвукові імпульси посилюються підсилювачем 4 прийнятих ультразвукових імпульсів і подаються на аналогові блоки 6 і 7 добутку сигналів. Одночасно на аналогові блоки 6 і 7 добутку сигналів з комп'ютера 1 подаються два ортогональні сигнали, один з них на блок 6, а другий на блок 7. З виходів аналогових блоків 6 і 7 добутку сигналів, далі сигнали надходять на аналогові вузькосмугові блоки фільтрації сигналів 8 і 9 де корисні сигнали відділяються від шумів, завад і складових гармонік. Окремо з кожного з блоків 8 і 9 фільтрації сигналів корисні сигнали надходять на аналогові блоки 10 і 11 добутку сигналів де в кожному з блоків 10 і 11

отримуються добутки сигналів самих на себе. З виходів блоків 10 і 11 добутку сигналів вони надходять на аналоговий суматор 12 на виході якого формується відеоімпульс відбитий від дефекту з відношенням амплітуди корисного сигналу до амплітуди завад збільшений близько в 100 разів. Слід відмітити, що залежно від використаної елементної бази блоків пристрою 5 аналогової швидкісної обробки прийнятих сигналів швидкість обробки зменшилася до 50...200 мкс. Тобто пристрій 5 працює практично в реальному масштабі часу.

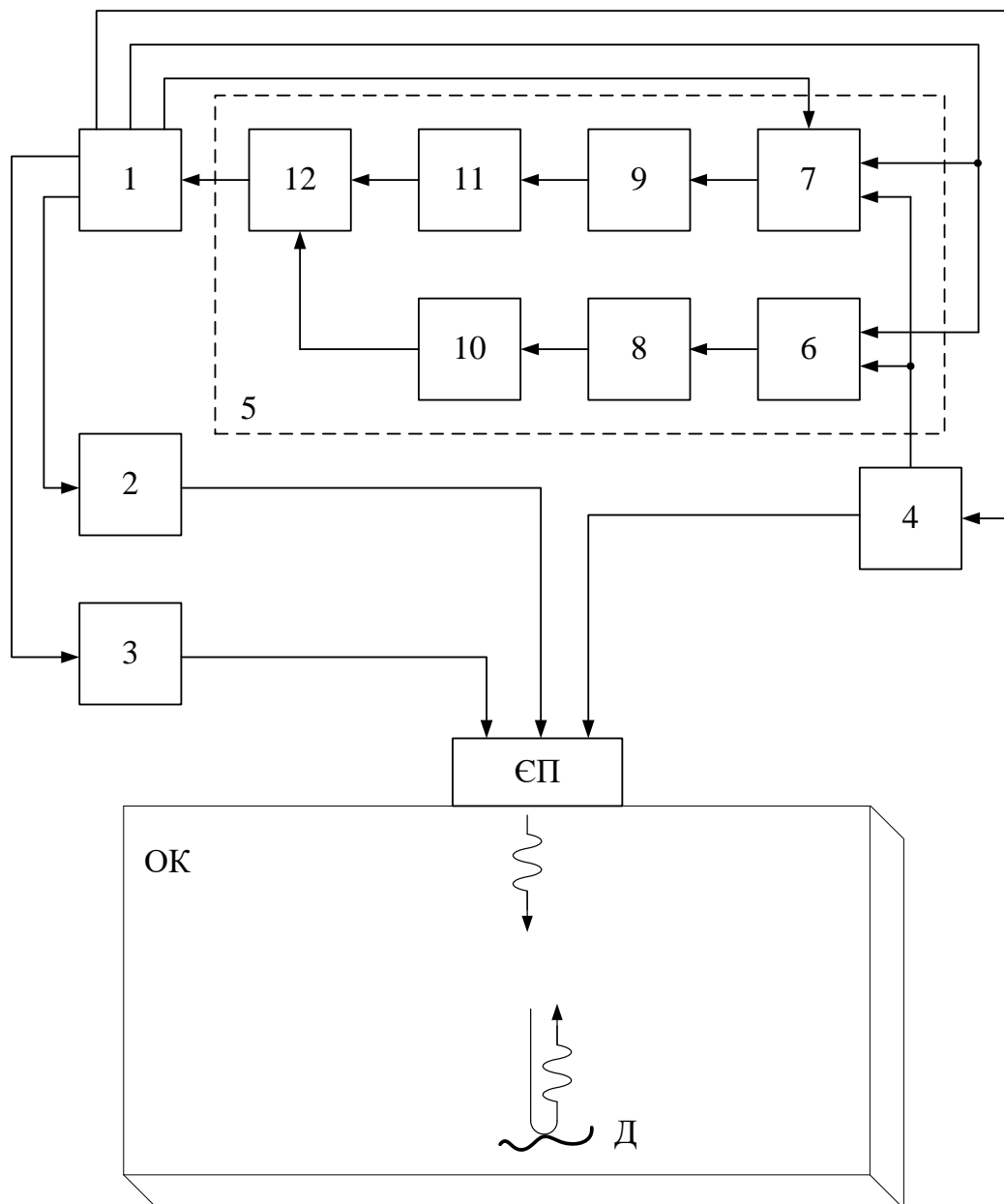

Рисунок 1 – Структурна схема ультразвукового дефектоскопа ємнісного типу

Комп'ютер 1 виконує кінцеву обробку інформації і приймає рішення щодо якості ОК.

В результаті вирішена задача створення дефектоскопа, який має в 100 разів вищу чутливість, високу швидкодію обробки інформації, не потребує зачистки поверхні та не притягується до феромагнітного виробу.

Список літератури:

1. Неразрушающий контроль: справочник в 7 т. Т. 3. Ультразвуковой контроль / В.В. Ключев, И.Н. Ермолов, Ю.В. Ланге; под ред. В.В. Ключева. – М.: Машиностроение, 2004. – 864 с.

2. Пат. 2185600 (Россия), G01B17/02. Ультразвуковой толщиномер / Безлюдько Г. Я., Долбня Е.В.; Мужичкий В.Ф., Удовенко С. М.; заявитель и патентообладатель Закрытое акционерное общество "Научно-исследовательский институт интроскопии МНПО "Спектр" – 10 № 2001110303/28; заяв. 16.04.2001; опубл. 20.07.2002.

3. Безконтактний ємнісний спосіб збудження і прийому пружних хвиль / Сучков Г.М., Ноздрачова К.Л. // Методи та прилади контролю якості. – Івано-Франківськ: ІФНТУНГ, 2013. – № 2(31). – С. 3-6

Тематика: Історичні науки

ТАКТИЧНІ НОВОВВЕДЕННЯ ЯК СКЛАДОВА ВІЙСЬКОВОЇ РЕФОРМИ ГАЯ МАРІЯ

Олійник М.А.

Українська академія друкарства, кандидат історичних наук,
доцент кафедри інформаційної, бібліотечної та книжкової справи

orcid.org/0000-0002-1103-9707

тел. 068-601-1980, kolja4791@gmail.com)

Однією з важливих складових військових реформ, що приписуються Гаю Марію, є тактичні нововведення у організації легіонів, які стали визначальними у подальшому функціонуванні римської військової організації.

У зв'язку з численними війнами, які вів Рим практично на території усього Середземномор'я, постала проблема недобору рекрутів і бажаний результат досягався примусовим призовом – *conscriptio*. Таким чином, майновий або цензовий критерій призову перестав відігравати визначальну роль у наборі до війська. Система громадянського ополчення зберігалася: легіони, як і до Марія, набиралися для кожної нової кампанії і після її закінчення розпускалися. Але не маючи, у своїй переважній більшості, інших засобів для існування, солдати тепер були зацікавлені у тривалому перебуванні під *signa militaria*, адже військова служба передбачала не тільки гідну платню, а й багату здобич. Саме вербунок добровольців, проведений в роки консулатів Гая Марія, стає частою практикою набору в ряди легіонів у наступні роки. У зв'язку з цим було продовжено термін служби – від шістнадцяти до двадцяти років. Збільшена тривалість служби дозволила Гаю Марію провести ряд тактично-організаційних перетворень у війську.

Замість старого поділу легіону на 30 маніпул, кожна з яких складалася з двох центурій і шикувалася в три ряди – *hastati, principes, triarii* або *pilani*, що різнилися між собою за майновим цензом, озброєнням та тривалістю терміну служби, легіон почав ділитись на 10 когорт. Маніпули піланів були збільшені до такого ж розміру, що й маніпули гастатів і принципів та об'єднані з ними в когорти. Перша когорта кожного легіону складалася з шести, а решта дев'ять – з трьох маніпул, що ділились, у свою чергу, на дві центурії. В реорганізованій Марієм когорті нараховувалось 480 чоловік. Когорти шикувалися, як і маніпули, в три лінії. В першій лінії було чотири когорти, в другій – три, в третій – також три. Так як в реформованому легіоні всі воїни були однаково екіпіровані, а когорти однаково організованими, він володів набагато більшою тактичною гнучкістю ніж попередній легіон, маніпулярний [1, 203].

Маніпула втратила своє колишнє бойове значення і залишлася лише внутрішнім структурним елементом когорти. Назви *hastati*, *principes* і *pilani* також збереглися лише в армійській адміністрації і використовувалися під час проведення церемоній, для шикування, а також для позначення деяких вищих рангів для центуріонів (*pilus prior*, *pilus posterior*, *hastatus prior*, *hastatus posterior*). Тактичний поділ на центурії також зберігся; також центурія залишилася основним адміністративним підрозділом легіону [2, 5]. Під час походів у таборах легіонери, як і раніше, розміщувалися за центуріями. Таким чином, незважаючи на втрату легіоном 1200 чоловік легкої піхоти – *velites*, реорганізований Марієм легіон налічував 4800 вояків. Він, як і раніше, складався з десяти когорт, але кожна когорта вже містила шість центурій по 80 чоловік кожна. Збільшення кількості важкоозброєних легіонерів з 3000 до 4800, зробило новий легіон на 60% сильнішим, ніж маніпулярний. 120 чоловік в маніпулі домаріанського легіону були відносно ізольованими на полі бою, що робило їх уразливими до оточення. Шляхом об'єднання маніпул в когорти, Марій збільшив безпеку для когорти та сприяв згуртованості легіонерів цієї тактичної одиниці. Когорти Марія були єдиним цілим, без будь-яких значних проміжків між маніпулами. Таке розташування справило значний психологічний вплив на вояків, знизило бажання до втечі під час бою та відчуття паніки під час рукопашної сутички. Також воєначальники отримали можливість розподіляти свої когорти на три лінії на власний розсуд. Військовий ранг тепер визначався виключно порядковим номером легіонера та військової частини [1, 204].

Поряд з когортою, маніпулою та центурією у легіоні з'являється ще одна тактична одиниця – *contubernium*, найменша в структурі легіону. Вона налічувала 8-10 вояків, відповідно, 10 контуберній складали центурію. Окрім тактичного значення, контуберній сприяв згуртованості вояків, заснований на товариських зв'язках всередині цього підрозділу, адже усі вони проживали разом і були «товаришами по наметі» – *contubernales* (Fest. 34). Практика

побратимства була важливою під час битви, адже вона сприяла взаємній виручці. Також такі стосунки замінювали легіонерам родинні зв'язки [3, 151].

Таким чином, Марій відмінює легку піхоту, яка раніше складалася з менш заможних громадян, не спроможних придбати дорогі обладунки, і практично усі легіонери отримують уніфіковане озброєння. Спис (*hasta*) виходить з використання, а уся легіонна піхота отримує на озброєння вдосконалений дротик – *pilum*. Легка піхота з громадян зникає, і її замінюють спеціалізовані допоміжні частини, що набиралися у провінціях [3, 274].

Що стосується кінноти, то заможні вершники – *equites* виводяться зі складу легіону незадовго до першого консулату Марія. Полководець вирішує доповнити легіон виключно допоміжними загонами союзників – як піхотою, так і вершниками. Вони постійно взаємодіяли з легіонерами та доповнювали їхні бойові якості. Легіонова когорта разом із легкоозброєними союзними загонами піхотинців та кавалеристів перетворювалася у велику тактичну одиницю, здатну виконувати більше завдань, аніж дрібні маніпули [1, 204].

Таким чином, когортна система, більш довершена у порівнянні з маніпулярною, вимагала тривалого вишколу всього війська в цілому і робила неможливим щорічне оновлення контингенту легіонів. Можливо, це й було однією з причин переходу до принципу добровільності, що залучило до війська значну кількість незаможних жителів Риму.

Список літератури:

1. Олійник М. Внесок Гая Марія у професіоналізацію римського війська // Проблеми гуманітарних наук: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія «Історія». – 2016. – Вип. 38. – С. 191-218
2. Cowan R. Rzymska sztuka wojenna od 109 p.n.e. do 313 n.e. – Warszawa: Bellona, 2010. – 64 s.
3. Graczkowski A. O reformie wojskowej Mariusza Narodziny i rozwój armii zawodowej w starożytnym Rzymie (II–I w. p.n.e). Zabrze, 2019. – 559 s.

РІВНІ ДУХОВНОГО НАПРЯМУ ЖИТТЄВОЇ ПОЗИЦІЇ ПІДЛІТКА

Ондо Анге А.М.

аспірант

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

м. Одеса, Україна

Духовний напрям життєвої позиції підлітка відображає основні морально-духовні установки особистості, які саме в цей час зазнають кардинальних трансформацій та поступово отримують форму, яка буде лише незначно коливатися протягом його подальшого життя. В підлітковому віці система моральних установок особистості в більшому чи меншому ступені перестає залежати від батьків, друзів, однолітків, та в її основу покладаються механізми саморозуміння, самоідентифікації, самоактуалізації і самовизначення підлітка, тому рівень розвитку духовної сфери підлітка стає важливим показником сформованості його життєвої позиції.

Для того, щоб правильно інтерпретувати рівні сформованості духовного напрямку життєвої позиції у підлітків, розглянемо теорію морального розвитку Л. Кольберга. Згідно цієї теорії, моральні судження, які складають основу етичної поведінки та духовного розвитку, проходять шість стадій розвитку, на кожній з яких відповіді на моральні дилеми є більш адекватними, ніж на попередній [1, с. 7]. Шість стадій морального розвитку Л. Кольберга групуються у три рівня по дві стадії в кожному: I) доконвенційний рівень: 1) стадія 1 «орієнтації на покарання та слухняність» (Як можна уникнути покарання?); 2) стадія 2 «наївна гедоністична орієнтація» (Що є корисного для мене?); II) конвенційний рівень; 3) стадія 3 «орієнтація на відповідність близьким або іншій малій соціальній групі» (модель «гарної дитини»); 4) стадія 4 «установка на підтримку встановленого порядку соціальної справедливості та

соціальних правил» (мораль відповідає правилам та законам); ІІ) постконвенційний рівень; 5) стадія 5 «утилітаризм та уявлення про мораль як продукт суспільного договору» (соціальний контракт); 6) стадія 6 «універсальні етичні принципи» (власні моральні принципи та совість як регулятор) [7]. Л. Кольберг також запропонував наявність сьомого етапу – трансцендентальної або космічно орієнтованої моралі, який пов'язував би релігію та моральні судження, але він підкреслював теоретичний характер сьомої стадії [5, с. 257].

О. Л. Журавльов узагальнює результати дослідження Л. Кольберга з виділенням трьох рівнів морального розвитку особистості: 1) доморальний рівень, коли дитина керується своїми егоїстичними мотивами; 2) рівень конвенційної моралі, для якого характерна орієнтація на задані ззовні норми і вимоги; 3) рівень автономної моралі, тобто орієнтації на інтерналізовану внутрішню систему етичних принципів [2, с. 50].

Вік проходження вказаних стадій може значно варіюватися в залежності від розвитку інтелекту. Досягнення постконвенційного рівню морального розвитку стає можливим з підліткового віку, оскільки саме у цьому віці з'являється гіпотетико-дедуктивне мислення, проте особистість може і не досягнути цього рівня навіть в зрілому віці, тоді як доконвенційний та конвенційний рівні широко представлені вже серед дітей [192]. Більшість людей, ну думку Л. Кольберга, зупиняються на четвертій стадії морального удосконалення, тобто на конвенційному рівні [3, с. 105]. Підлітковий вік, який є найважливішим етапом становлення особистості, в більшій мірі визначається розвитком моральних та духовних установок як ядра особистості.

За допомогою окремих шкал «Модифікованого опитувальника діагностики самоактуалізації особистості САМОАЛ» (А. В. Лазукін в адаптації Н. Ф. Каліної) ми виміряли рівень сформованості духовного напрямку життєвої позиції у 235 підлітків та отримали дані, які можна згрупувати у три рівня: високий, середній та низький.

Розглядаючи низький рівень духовного напрямку формування життєвої позиції у підлітковому віці, можна стверджувати, що такі особистості

відрізняються аномією, неприйняттям моральних норм, і водночас відсутністю власних переконань, негативізмом, внутрішньою опозицією до зовнішніх вимог, виховних впливів, опором до будь-якої зовнішньої регламентації як реакції на надзорський контроль. Вони часто мають егоцентричну позицію, яка призводить до знищення власної особистості, а самовиховання розглядають як нав'язливу волю інших людей. Відсутність суверенності життєвих цінностей та особистих уподобань негативно впливає на особистісну самореалізацію та формування життєвої позиції. На цьому рівні часто спостерігається пасивність й байдужість до всього, що відбувається в суспільстві та неприйняття будь-якої моралі. Даний рівень морально-духовного розвитку підлітка відповідає стадії 2 (наївна гедоністична орієнтація) рівня 1 (доконвенційний) в теорії Л. Кольберга.

Середній рівень прояву духовного наряду формування життєвої позиції у підлітковому віці характеризується конформістською позицією щодо моральних норм та принципів суспільства. Людина боїться висловити власну думку, дотримується правил, які були встановлені іншими людьми. Моральні переконання така особистість використовує як маску, якою вона прикривається в різних життєвих ситуаціях. Цей рівень морально-духовного розвитку підлітка відповідає стадії 3 (модель «гарної дитини») рівня 2 (конвенційний) в теорії Л. Кольберга.

Високому рівню прояву духовного наряду формування життєвої позиції підлітків відповідає стадія 4 (установка на підтримку встановленого порядку соціальної справедливості та соціальних правил) рівня 2 (конвенційний). Загальна характеристика конвенційного рівня вже була дана вище, тож розглянемо особливості прояву установки на підтримку встановленого порядку соціальної справедливості та соціальних правил. Підлітки цієї групи усвідомлюють наявність законів у суспільстві і розуміють, для чого вони створені, за допомогою цих законів вони можуть відстоювати свої права та контролювати поведінку, як свою, так і інших людей. Велику роль для них грають ідеали, продиктовані суспільством. Фактором, який відділяє погані

вчинки від добрих, є винність, оскільки якщо хтось усвідомлено порушує закони суспільства, це є морально неправильним, тобто можемо зробити висновок, що поняття доброго та поганого визначаються зовнішніми від особистості силами [3, с. 109].

Слід сказати, що у деяких підлітків зустрічаються відповіді, близькі до постконвенційного рівня морального розвитку. Проте слабкий зв'язок високого рівня моральних суджень підлітків цієї групи з властивостями особистості, не дає можливості повноцінно віднести цих підлітків до постконвенційного рівня розвитку моральності. Це може бути пояснено наступним: 1) в силу віку досліджуваних осіб їхні моральні судження ще не закріпилися на рівні рис особистості; 2) постконвенційні судження підлітків є компенсаторним механізмом при відчуженні від референтної групи, при ототожненні з позицією «значущих інших», наприклад, батьків, дорослих знайомих; тут постконвенційні судження можна позначити як «декларовану моральність», при якій існують значні розходження між уявленнями про себе та реальною поведінкою індивіда. На нашу точку зору, більш коректним є другий варіант. Це підтверджується і твердженнями самого Л. Колберга, що багато хто з людей ніколи не зможуть досягнути цього рівня абстрактних моральних уявлень [6], а також дослідженнями О. О. Посаженнікової та М.В. Сєрова, які пов'язують такі відповіді із експресивністю, властивою підлітковому віку, надмірною терпимістю до недоліків в собі та інших, а також з мотивацією, направленою на уникнення фруструючих ситуацій [4].

Таким чином, ми можемо говорити про три рівні сформованості духовного напрямку життєвої позиції у підлітків: високий, середній та низький, які відповідають таким стадіям морального розвитку людини за Л. Кольбергом: стадія 4 (установка на підтримку встановленого порядку соціальної справедливості та соціальних правил) рівня 2 (конвенційний), стадії 3 (модель «гарної дитини») рівня 2 (конвенційний) та стадії 2 (наївна гедоністична орієнтація) рівня 1 (доконвенційний) відповідно. Ці дані слід використовувати

для проведения психолого-коррекционной работы с певними группами підлітків з проблемами у морально-духовній сфері.

Список літератури:

1. Анцыферова Л. И. Связь морального сознания с нравственным поведением человека (по материалам исследований Лоуренса Колберга и его школы) [Текст] / Л. И. Анцыферова // Психологический журнал. – 1999. – Т. 20. – № 3. – С. 5-17.
2. Журавлёв А. Л. Социально- психологическая зрелость: обоснование понятия [Текст] / А. Л. Журавлёв // Психологический журнал. – 2007. – Т. 28. – № 2. – С. 44-54.
3. Методика оценки уровня развития морального сознания (дилеммы Л. Колберга) [Текст] / Диагностика эмоционально-нравственного развития; ред. и сост. И. Б. Дерманова. – СПб., 2002. –С.103-112.
4. Посаженникова А. О., Серов Н. В. Гендерное соотношение между уровнями развития и нравственным сознанием в ранней юности [Электронный ресурс] / А. О. Посаженникова, Н. В. Серов // Credo New. – № 2. – 2008. – Режим доступа: http://www.intelros.ru/readroom/credo_new/credo_02_2008/2150-gendernoe-sootnoshenie-mezhdu-urovnjami.html. – Название с экрана.
5. Психологические основы юриспруденции: учебное пособие [Текст] / О. А. Гулевич. – М.: НОУ ВПО Московский психолого-социальный институт, 2009. – 512 с.
6. Colby A., Kohlberg, L. The Measurement of Moral Judgment // Standard Issue Scoring Manual. – Vol. 2. – Cambridge University Press, 1987.
7. Kohlberg L. Essays on Moral Development // The Philosophy of Moral Development. – Vol. I. – 1981. – San Francisco, CA: Harper & Row.

ДОСВІД ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН У ВИРІШЕННІ ПРОБЛЕМ ГАЛУЗІ РОСЛИННИЦТВА

Онищенко С.М.

Магістр

Ткачов В.Є.⁶

магістрант

ХНТУСГ ім. П. Василенка

В контексті оголошеного стратегічного курсу України на Європейську інтеграцію актуальним є оцінка можливих наслідків для вітчизняного АПК в результаті створення зони вільної торгівлі між нашою державою та ЄС, а також прогноз кінцевих результатів реалізації інших першочергових кроків, спрямованих на набуття повноправного членства України в ЄС. З огляду на це, надзвичайно корисним для всебічного вивчення може стати досвід країн Центральної та Східної Європи, які відносно недавно приєдналися до ЄС, а їх сільське господарство опинилось під впливом його Спільної аграрної політики (САП).

Аналіз досвіду країн ЄС у сфері розбудови системи вітчизняного АПК знайшов своє відображення в роботах таких вчених, як В. Андрійчук, О. Бородіна, С. Дем'яненко, В. Зіновчук, Т. Зінчук, К. Кваша, С. Кваша, Ю. Лопатинський, Т. Осташко, Б. Пасхавер, П. Саблук та ін. Проблемами розвитку сільського господарства та системи зовнішньої торгівлі сільськогосподарською продукцією Республіки Польща, в тому числі, в контексті САП ЄС, займалися такі вітчизняні дослідники, як В. Борщевський, С. Бочаров, В. Власов, Н. Горін, Ю. Губені, О. Гуцаленко та ін.[1].

⁶ Науковий керівник Сагачко Ю.М., к.е.н.

Успішний розвиток сільського господарства багатьох країн є однією з найважливіших задач, які стоять сьогодні перед світовою економікою. Донедавна вважалось, що основним фактором розвитку сільського господарства країни є кліматичні умови, природні ресурси та культура народу. Свого часу ця ідея знайшла підтвердження в багатьох країнах світу. Сьогодні існують яскраві приклади різкого зростання сільськогосподарського виробництва за рахунок інших факторів, до яких, в першу чергу, слід віднести науково-технічне забезпечення, інфраструктуру, інвестиції, створення умов для конкуренції на внутрішньому і зовнішньому ринках. Ці фактори забезпечили великий економічний ефект при вирощуванні кукурудзи у Перу, пшениці у Чилі і Пакистані, бавовни у Бразилії.

Найвищим пріоритетом багатьох країн світу було і залишається бажання повного самозабезпечення продовольчими товарами. Це змусило уряди країн докорінно змінити інвестиційну політику, забезпечило підвищення рівня освіти товаровиробників, яка сприяє впровадженню нових технологій вирощування культур. За даними досліджень світового банку зростання рівня освіти робочої сили на 1 рік призводить до зростання ВВП на 9 %. Таке співвідношення є дійсним для перших трьох років навчання, але, як свідчать ті ж дослідження, витрати на освіту та підготовку кадрів будуть марними, якщо управління економікою незадовільне. Прикладом можуть послужити такі країни, як Філіппіни та Південна Корея. У 50-х роках дохід на душу населення та рівень писемності у Філіппінах і Південній Кореї були однаковими, але економічного зростання вони досягли різного. Додатковий рік навчання у школі сприяв підвищенню виробництва сільського господарства майже на 2% у Південній Кореї та на 5% у Малайзії. У Перу, якщо фермер має в активі додатковий рік шкільної освіти, ймовірність застосування ним сучасної технології зростає на 45 %.

Завдяки «зеленій революції», яка охопила значну кількість країн, що розвиваються, вдалося значно збільшити виробництво продуктів харчування. «Зелена революція» зумовила розповсюдження у сільському господарстві

нових сортів продовольчих та технічних культур, що сприяло подвоєнню, а в деяких регіонах потроєнню врожайності ланів в багатьох країнах Південної Азії і Латинської Америки. Вирішальним досягненням «зеленої революції» є значне збільшення виробництва рису, який для 2,7 млрд. мешканців Азії є головним джерелом надходження калорій. Удосконалені сорти, такі як IR36, дають до трьох урожаїв на рік. Останні досягнення в біотехнології передбачають виведення сортів рису, які будуть давати по 13-15т зерна з 1 га, що перевершить існуючі максимальні врожаї на 60-80 % [2].

Вирощування соняшнику завжди було традиційною галуззю сільськогосподарського виробництва України і важливою складовою стратегії економічного розвитку держави. Соняшник належить до трійки найпоширеніших у світовому виробництві олійних культур та має значний вплив на загальний олійний баланс. Обсяги виробництва соняшнику поступаються таким олійним культурам, як соєві боби та ріпак. Світове виробництво олійного насіння у 2018/2019 МР перевищить 554 млн т. Водночас частка соєвих бобів становила — 60%, ріпаку — 12%, тоді як соняшнику — лише 8% (табл.).

Таблиця

Динаміка світового виробництва соняшнику [3].

Показники	2005/ 2006	2010/ 2011	2011/ 2012	2012/ 2013	2013/ 2014	2014/ 2015	2015/ 2016	2016/ 2017	2017/ 2018
Посівна площа, млн га	22,7	23,1	24,6	23,6	24,0	23,2	23,3	25,2	25,8
Виробництво, млн т	29,9	32,7	38,7	35,0	41,5	39,3	40,3	47,6	46,4
Урожайність, т/га	1,3	1,4	1,6	1,5	1,7	1,7	1,73	1,89	1,80

За прогнозами USDA у 2018/2019 МР виробництво насіння соняшнику в Україні збільшиться на 9,5% порівняно з попереднім маркетинговим роком — до 15 млн т. Експорт насіння соняшнику в 2018/2019 МР має зрости в 2,6 рази — до 100 тис. т [4]. Незважаючи на деяке збільшення обсягів внутрішнього споживання (590 тис. т, очікуваних в 2018/2019 МР, проти 585 тис. т у 2017/2018 МР), суттєве збільшення показників виробництва призведе до

помітного зростання перехідних запасів соняшникової олії в Україні за підсумком поточного сезону (130 тис. т, прогнозованих у фіналі 2018/2019 МР, проти 83 тис. т в 2017/2018 МР) [5]. Не дивлячись на зростання виробництва соняшнику в основних країнах — виробниках цієї культури, Україна залишається найбільшим світовим виробником олійного насіння.

Сьогодні у світовому сільському господарстві відбуваються великі зміни. Багато країн розпочали масштабні реформи по удосконаленню процесів виробництва продукції рослинництва. Впровадження нових гібридних сортів та сучасних технологій дозволило значно підвищити врожайність культур та збільшити виробництво рослинницької продукції. З часом на світові ринки зерна та іншої продукції рослинництва можуть вийти нові країни. Наприклад, В'єтнам, який у середині 80-х років був чистим імпортером рису, а в 1989 році став одним з найголовніших експортерів після Таїланду і США.

Вихід з аграрної кризи, яке переживає сільське господарство України, можливий через послідовне здійснення аграрної реформи, що включає широкий спектр заходів. Цими заходами має бути передбачено: виявлення та подолання причин, які призвели до кризи, а також створення умов для нормального економічного зростання сільського господарства України.

Щоб не допустити помилок при проведенні аграрної реформи в країні, важливо ґрунтовно вивчити та врахувати вже набутий досвід функціонування аграрного сектору в країнах з розвинутою ринковою економікою, які до функціонування існуючої системи ефективного ведення сільськогосподарського виробництва йшли не один десяток років. Умови ринкової економіки ще не є гарантом різкого зростання продуктивності праці в сільськогосподарському виробництві, але вони є неодмінною основою для створення механізму задоволення інтересів товаровиробників, що в кінцевому підсумку сприяє ефективному функціонуванню аграрного сектора економіки [1].

Підвищення економічної ефективності вирощування і переробки, і як наслідок, функціонування повноцінного ринку технічних культур — це комплексна і багатовекторна проблема, успішне вирішення якої потребує

певного часу, залучення інвестицій та можливе лише за умови поліпшення економічної ситуації в країні. Державна політика повинна спрямовуватись на забезпечення раціонального використання наявних економічних та природних ресурсів при формуванні ринку технічних культур та експортного потенціалу [6].

Отже, для подальшого розвитку потрібно враховувати певні особливості. А саме, впровадження сучасних технологій виробництва соняшнику особливо, велике значення має застосування ресурсозберігаючих технологій. Впровадження у виробництво інтенсивних технологій сприятиме підвищенню урожайності порівняно із збільшенням витрат на його виробництво, що дасть змогу знизити собівартість одиниці продукції. Враховуючи також хворобливість даної культури і родючість ґрунтів особливої актуальності набувають агроекологічні чинники дотримання науково-обґрунтованої системи сівозмін і їх вплив на формування ефективності показників виробництва [7].

Розвиток вітчизняної економіки, в тому числі і ринку технічних культур, на даному етапі обмежується експортом сільськогосподарської сировини та мізерними обсягами готової продукції з доданою вартістю. Високотоварне виробництво експортоорієнтованих технічних культур, під якими стрімко розширювались площі, призвело до зубожіння населення, особливо сільського, в той час, як міжнародні трейдери отримували надійні прибутки завдячуючи українським землям. Тому уряд повинен розробляти та впроваджувати програми розвитку сімейних ферм, підтримувати малий і середній бізнес, тим самим формуючи в перспективі середній клас та віддаючи перевагу соціальному захисту населення країни.

Список літератури:

1. Зінчук Т.О. Європейська інтеграція: проблеми адаптації аграрного сектора економіки: [монографія] / Т.О. Зінчук // Ін-т економіки та прогнозування НАНУ. – Житомир: ДВНЗ "ДАУ", 2008. – с. 15.

2. Кованець І.І. Підвищення ефективності виробництва олійних культур в сільськогосподарських підприємствах /І.І. Кованець, І.В. Свиноус // Економіка АПК. – 2003. – № 6. – С. 119-124.
3. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. -Режим доступу: URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
4. USDA підвищило прогноз виробництва зерна в Україні [Електронний ресурс]. - Режим доступу: URL: <https://superagronom.com/news/6408-usda-pidvischiv-prognozvirobnitstva-zerna-v-ukrayini>
5. Частка України на світовому ринку соняшникової олії зростатиме в 2018/19 МР [Електронний ресурс]. - Режим доступу: URL: <http://www.proagro.com.ua/news/world/20096.html>
6. Семенда Д. К. Сучасний стан та тенденції розвитку ринку технічних культур в Україні / Д. К. Семенда, О. Вс. Семенда, О. В. Семенда // Агросвіт, №6. - 2019. - ст. 65-74.
7. Онищенко С.М. Наукові основи організації виробництва соняшнику / С.М. Онищенко // Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції ХНТУСГ, 2019. - с. 227-229.

Тематика: Сільськогосподарські науки

БІОГАЗ ДЖЕРЕЛО АЛЬТЕРНАТИВНОЇ ЕНЕРГІЇ

Орловський Руслан Михайлович

канд.с.- г.наук, викладач циклової комісії профілюючих дисциплін Івано-Франківського коледжу Львівського національного аграрного університету

Великий сільськогосподарський потенціал України, «житниці (колишнього) Радянського Союзу», є загальновідомим. Поступальні зміни в енергопостачанні в бік посиленого використання поновлюваних енергій, які розпочалися в Україні із запровадженням «зелених тарифів», спонукають нас

по-новому поглянути на потенціал сільського господарства. Таким чином, сільське і лісове господарство тепер оцінюються також і з огляду на їх біомасовий, і, відповідно, енергетичний потенціал. Зокрема, біомаса як відновлюваний енергоносіє створює для України чудові перспективи, а можливості її використання в енергетиці є дуже різноманітними. Використання рідкого біопалива можна було б найближчим часом запровадити на основі квотових моделей, а біогенне тверде паливо вже сьогодні використовується в Україні. Але справжнім універсалом і найефективнішим енергоносієм з усіх біоенергій є біогаз, який отримують з відтворюваної сировини і органічних відходів [1].

Біогаз утворюється в результаті розкладання бактеріями органічної субстанції. Бактерії розкладають органічні субстрати, що складаються переважно з води, білка, жиру, вуглеводів і мінеральних речовин, на їх первинні складові - вуглекислий газ, мінерали і воду. Як продукт обміну речовин, при цьому утворюється суміш газів, що отримала назву біогаз. У цій суміші вміст метану (CH_4) коливається від 5 до 85 %, і він є основним компонентом біогазу, а значить і основним компонентом, що містить енергію [2].

Біогаз виникає в результаті бродіння майже будь-яких видів біомаси. Біогаз – це горючий газ, який складається з метану (CH_4 : 50-75 V -%), вуглекислого газу (CO_2 : 25-50 V -%), водяної пари (H_2O : 0-10 % V -%), азоту (0,01-5 V -%), кисню (0,01-2 Vol.-%), водню (H_2 : 0-1 %), аміаку (0,01-2,5 мг/м³) та сірководню (H_2S : 10-30.000 мг/м³)⁴. Основним компонентом біогазу є горючий газ метан, при згорянні якого вивільняється енергія. Вміст метану в біогазі багато в чому залежить від використовуваних матеріалів і процесу бродіння.

Біогаз може застосовуватися по-різному і відкриває, таким чином, численні можливості використання:

- біогаз може застосовуватися на місці його виробництва у якості палива;

- з біогазу можна виробляти енергію. У той же час можна використовувати відхідне тепло, яке при цьому утворюється. Тому біогаз пропонує цікаві можливості для децентралізованого енергозабезпечення і являє собою цікаву альтернативу, зокрема, для великих аграрних підприємств в Україні;

- біогаз, доведений до якості природного газу (біометану), може подаватися в загальну газорозподільну мережу, яка є відмінним шляхом транспортування біогазу до споживачів та енергонакопичувачів. На відміну від дорогих і неефективних можливостей накопичення перемінних резервів сонячної та вітрової енергії, газорозподільна мережа дозволяє майже без втрат поєднати виробництво і споживання енергії. Крім того, виробництво біогазу створює додаткову зайнятість і є джерелом доходу, зокрема, в сільській місцевості. На відміну від вітрової і сонячної енергетики, одна біогазова установка може легко досягти показника 70-80 % у використанні «місцевої складової», що є важливим плюсом для економіки країни. До того ж, в Україні навряд чи виникне дискусія, подібна до тієї, що ведеться в багатьох європейських країнах стосовно боротьби за сільськогосподарські угіддя для вирощування на них енергетичних культур замість харчових продуктів («їздити чи їсти»). За умови інтенсивного господарювання земельних угідь вистачить як для вирощування харчових культур, так і для потреб енергетичного сектору. Однак, національна біогазова стратегія з самого початку повинна робити ставку на найефективніше використання потенціалу біогенних відходів у виробництві біогазу. Незважаючи на чудовий сільськогосподарський потенціал для виробництва біогазу в Україні наразі майже не існує установок для його виготовлення. Причиною цього є, перш за все, недостатня законодавча база, що перешкоджає розбудові промислового виробництва і обробки біогазу. Тут від законодавця вимагається створення відповідних рамкових умов.

Вже сьогодні біогазові установки могли б за певних умов ефективно працювати:

- за рахунок використання відходів сільськогосподарського виробництва в біогазовій установці одночасно можна вирішити проблеми навколишнього середовища. Зокрема, в такий спосіб можна корисно утилізувати такі речовини, як гній, що накопичується на тваринницьких фермах;

- відходи (залишки бродіння), що залишаються від виробництва біогазу в біогазових установках, є високоякісним добривом. Їх можна продавати або використовувати замість дорогого штучного добрива;

- біогазові установки можна реалізовувати в рамках Проектів спільного впровадження (згідно Кіотського протоколу) і за рахунок продажу квот на викиди CO₂ отримувати додаткові доходи. Крім того, функціонуюче місцеве виробництво біогазу вже сьогодні відкрило б Україні шлях до Європи. Таку можливість пропонує Директива про поновлювані джерела енергії (RED) 2009/28/ЄС, яка, з поміж іншого, зобов'язує країни – учасниці ЄС до 2020 року покрити принаймні 10 % кінцевого споживання енергії в транспортному секторі з поновлюваних джерел енергії. Згідно цієї Директиви, для того щоб зараховуватися в країнах ЄС, біопальне не обов'язково повинно походити з них. Головне, щоб воно відповідало встановленим критеріям поновлюваності. Не всі країни ЄС зможуть власними силами досягти в своєму транспортному секторі використання частки біопального 10 % до 2020 року. Тут Україна могла б стати цікавим партнером. В результаті західноєвропейський споживач фінансував би розбудову інфраструктури в Україні, яка пізніше могла б стати для України фундаментом на шляху до енергетичної незалежності від Росії. Виробництво біогазу може забезпечити доходи і зайнятість на регіональному рівні і сприятиме розвитку села, воно не суперечить первинному сільськогосподарському виробництву, а, навпаки, становить в контексті структурної зміни сільського господарства розумну дохідну альтернативу сільськогосподарським підприємствам.

Якщо зараз правильно розставити акценти, біогаз може стати для України історією успіху, в якій будуть лише переможці[1].

Список літератури:

1. Рейнхард Шульц Виробництво і використання біогазу в Україні 05.2012 р.
2. Вплив структури субстрату на вихід біогазу при метановому зброджуванні Шацький В.В., д.т.н., Скляр О.Г., к.т.н., Скляр Р.В., к.т.н., Солодка О.О., інженер. Таврійський державний агротехнологічний університет Праці ТДАТУ Вип.13. Т.3 УДК 631. 333.92 : 631. 22.018

Тематика: Інші професійні науки (технічні науки)

РОЗРОБКА СИСТЕМИ «РОЗУМНИЙ БУДИНОК» НА БАЗІ RASPBERRY PI ІЗ ВИКОРИСТАННЯМ МОДУЛІВ ARDUINO

Орлюк Євгеній Анатолійович

студент-магістрант кафедри Автоматизації та інтелектуальних інформаційних технологій, факультету комп'ютерних систем та автоматики.

Коломієць Олександр Володимирович

студент-магістрант кафедри Автоматизації та інтелектуальних інформаційних технологій, факультету комп'ютерних систем та автоматики.

Вінницький національний технічний університет, Вінниця.

Богач Ілона Віталіївна

кандидат технічних наук, доцент кафедри Автоматизації та інтелектуальних інформаційних технологій, факультету комп'ютеризованих систем та автоматики.

Вінницький національний технічний університет, Вінниця.

Вступ. Концепція «Розумний будинок» являє собою спеціальну систему, вбудовану в житлове приміщення (квартиру або будинок) з метою забезпечення всім мешканцям безпеки, комфорту та раціонального використання ресурсів.

Людина може як вручну управляти всіма вбудованими функціями свого будинку (безпосередньо або дистанційно), так і запрограмувати всі дії на певний час або на певну ситуацію.

Сьогодні існує велика кількість комплексних систем «Розумний будинок», які є надзвичайно складними в установці, монтажі, підключенні, але водночас такі системи можуть керувати усім що є в домі без виключення. Основним недоліком таких систем є надвелика ціна, що автоматично робить їх недоступними для пересічного громадянина.

Поставленні задачі:

- розробка функціональної системи з використанням обчислювальної платформи Raspberry Pi 3 B+, датчиків для Arduino, а також WiFi реле Sonoff;
- розробка захищеного веб-серверу системи;
- розробка веб-інтерфейсу для управління та моніторингу системою.

Результати дослідження. Роботу системи можна описати наступним чином. Інформація поступає на датчикі, після цього по каналах зв'язку поступає на веб-сервер, звідти – у веб-інтерфейс. Перед тим як отримати доступ до системи, користувач повинен авторизуватись у веб-інтерфейсі, інтерфейс відсилає дані користувача на веб-сервер, де ці дані проходять процес перевірки, якщо дані введені правильно – користувачеві надається унікальний ідентифікатор доступу та відкривається повний доступ до системи, де він має можливість прочитати інформацію із датчиків, а також керувати усіма доступними WiFi реле шляхом посилання HTTP запитів на сервер.

Сервер при отриманні запиту від користувача перевіряє чи з правильним ідентифікатором доступу користувач відправив запит, якщо ідентифікатор правильний – запит користувача обробляється сервером і виконується певна дія у системі, а користувачеві відправляється результат його запиту у веб-інтерфейс.

Система Розумний дім забезпечує механізм централізованого контролю та інтелектуального управління в житлових, офісних або громадських

приміщеннях. З інсталяцією подібної системи вдома чи на роботі кожен користувач отримує можливість:

- в рамках середовища проживання задавати параметри власного індивідуальної середовища (світло, температура повітря, звук і т.д.), в т.ч. порядок роботи системи;
- здійснювати управління необхідною системою (освітлення, клімат, тощо);
- отримувати доступ до інформації про стан всіх систем життєзабезпечення будинку.

Загальна схема системи управління виглядає наступним чином:

- центральний процесор;
- веб-сервер;
- давачі (температури, освітленості, задимленості, руху та ін.);
- WiFi реле для комутації навантаження;
- веб-інтерфейс управління;
- керовані пристрої (світильники, витяжки, сервоприводи та ін.);
- локальна мережа (LAN);
- програмне забезпечення проекту.

Основна функція центрального процесора – підтримка веб-серверу, а також отримання інформації із давачів з використанням інтерфейсів Ethernet та GPIO.

Функція веб-серверу полягає у наданні можливості керування системою користувачеві, керування WiFi реле для увімкнення або вимкнення навантаження віддалено.

Давачі розташовуються в певних місцях будинку, які безпосередньо підключені до центрального процесору.

За допомогою веб-інтерфейсу користувач здійснює керування системою звичним для людини методом через прилад, який має доступ до локальної мережі без розуміння роботи веб-серверу. Способи генерації команд, а також

форма і склад відображуваної інформації про стан систем закладається на етапі розробки програмного забезпечення з урахуванням вимог проекту.

Висновки. Було розроблено систему «Розумний будинок» на базі платформи «Raspberry Pi», в роботі вказано основні компоненти системи, визначено роль кожного компоненту у системі. Вказано як реалізований захист системи на стороні веб-серверу. Описано принцип роботи системи в цілому.

Виконаний огляд і аналіз основних принципів розробки систем управління на даній платформі.

Список літератури:

1. Тесля Е.А. «Умный дом» своими руками. Строим интеллектуальную цифровую систему в своей квартире / Е.А. Тесля – Санкт Петербург, 2008. – 224с.
2. Элсенпитер Т. Р., Велт Дж. «Умный Дом строим сами» / Т. Р . Элсенпитер, Дж Велт/ КУДИЦ-ОБРАЗ. 2005. – 384с.
3. Харке В.Н. «Умный дом. Объединение в сеть бытовой техники и систем коммуникаций в жилищном строительстве» / В.Н. Харке– М.: Техносфера, 2006. – 292с.
4. Сопер М. Э. Практические советы и решения по созданию « Умного дома » / М. Э. Сопер. – М.: НТ Пресс, 2007. – 432 с.
5. Monk S. Programming Arduino Getting Started with Sketches / Simon Monk. – Chicago: McGraw-Hill Educatio, 2012. – 176 с.

ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОГЕННИХ ВІДХОДІВ В ГАЛУЗІ БУДІВЕЛЬНИХ МАТЕРІАЛІВ

Оцупок Л.М.

викладач, фахівець I категорії ВСП «ІНО КНУБА»

Одним із перспективних напрямків розв'язання стратегічних задач будівельного комплексу є використання багатотоннажних промислових відходів та місцевих природних сировинних ресурсів в технології виробництва будівельних матеріалів [1-2].

Промислові відходи і ТПВ є одними з найбільш вагомих факторів забруднення довкілля і негативного впливу фактично на всі його компоненти [3-4]. Інфільтрація сховищ, горіння териконів, пилоутворення, інші фактори, що зумовлюють міграцію токсичних речовин, призводять до забруднення підземних та поверхневих вод, погіршення стану атмосферного повітря, земельних ресурсів тощо [5].

Накопичені у відвалах підприємств енергетичної галузі золо-шлакові відходи є одним з різновидів таких сировинних ресурсів для виготовлення будівельних виробів на їх основі. Широкомасштабного використання в промисловості будматеріалів також не набули шкідливі відходи підприємств хімічної галузі, зокрема фосфогіпси, червоні шлами і стоки з високим вмістом кислот або лугів [5-7].

Проблемам утворення та раціонального використання відходів, як складової ресурсозбереження та екологізації виробництва, присвячено багато наукових праць [7-9]. Однак недостатність виконаних досліджень даної проблематики в Україні, викликає низку проблем у сфері використання промислових та твердих побутових (ТПВ) відходів, обумовлює необхідність подальших досліджень в цьому напрямі.

Використання активованої золи-виносу (ЗВ), як активного мінерального заповнювача у складі формувальних розчинів є одним з перспективних шляхів ресурсозбереження. Комплексний метод механо-хімічної активації передбачає руйнування поверхні склоподібної оболонки частинок ЗВ. Хімічна активація виконується шляхом використання кислотних залишків фосфогіпсів або розчиненням ЗВ лужним середовищем червоних шламів [9-10]. Застосування механічного перемішування золо-шламової і золо-фосфогіпсової сумішей у спеціально розробленому прохідному змішувачі сприяє більш повній руйнації скловидних оболонок ЗВ [11].

Фосфогіпсові відходи є побічним продуктом при виробництві фосфорної кислоти екстракційним способом. В залежності від температурно-концентраційних умов розкладання фосфатної сировини тверда фаза сульфату кальцію може бути представлена однією з трьох форм: дигідратом, напівгідратом або ангідритом.

За хімічним складом фосфогіпсові відходи можна віднести до гіпсової сировини, оскільки вони на 80-95% складаються з сульфату кальцію. Однак, в силу особливостей їх отримання, мають місце ряд негативних властивостей: підвищена вологість, наявність кислих залишків [12-13] та ін.

В роботах [13-14] автори підтвердили гіпотезу стосовно інтенсифікації процесів структуроутворення компонентів в'язучого під час механо-хімічної активації. Проведені ними дослідження комплексного використання ЗВ, фосфогіпсів, портландцементу забезпечили отримання ресурсоефективної і технології виробництва будівельних матеріалів. [14].

Складними фізико-хімічними процесами при структуроутворенні цементних систем є їх гідратація, набір пластичної міцності, тепловиділення і зміна показника рН. Найбільш інтенсивні процеси структуроутворення цементного клінкеру проходять в перші 20-60хв, що супроводжується значною зміною реологічних характеристик матеріалу в цей період .

Для стабілізації процесів структуроутворення фосфозолоцементного в'язучого передбачається попередня гідратація комплексного в'язучого - за 30-40хв. до формування виробів [15].

Використання червоних шламів для фізико-хімічної активації ЗВ також позитивно відображається на фізико-хімічних характеристиках комплексного в'язучого і самих зразків будівельних матеріалів. Авторами в роботах [16-17] доведено, що додавання бокситового шламу до складу золоцементної суміші забезпечує інтенсифікацію процесів новоутворень мінерально-фазового складу в'язучого.

Висновок. Використання комплексної технології механо-хімічної активації дає можливість зменшити витрати портландцементу на 15 – 40 % мас у складі будівельних сумішей при збереженні заданих фізико-механічних характеристик зразків.

Список літератури:

1. Сердюк В. Р. Золоцементне в'язуче для виготовлення ніздрюватих бетонів / В. Р. Сердюк, М. С. Лемешев, О.В. Христич // Сучасні технології матеріали і конструкції в будівництві. Науково-технічний збірник. – Вінниця: УНІВЕРСУМ-Вінниця. – 2011. – №1(10). – С. 57-61.
2. Христич О. В. Формування мікроструктури бетонів для захисту від іонізувального випромінювання / О. В. Христич, М. С. Лемешев // Вісник Вінницького політехнічного інституту. — 1998. — № 2. — С. 18-23.
3. Березюк О. В. Поширеність спалювання твердих побутових відходів з утилізацією енергії / О. В. Березюк, М. С. Лемешев // Сучасні технології, матеріали і конструкції у будівництві. – Вінниця : УНІВЕРСУМ-Вінниця, 2017. – № 2 (23). – С. 137-141.
4. Лемешев М.С. Технологічні особливості формування електротехнічних властивостей електропровідних бетонів / М.С. Лемешев, О.В. Березюк, О.В. Христич // Мир науки и инноваций. – Иваново: Научный мир, 2015. – Выпуск 1 (1). Том 10. География. Геология. Искусствоведение, архитектура и строительство. – С. 74-78.

5. Березюк О. В. Визначення регресійної залежності необхідної площі під обладнання для компостування твердих побутових відходів від його продуктивності / О. В. Березюк, М. С. Лемешев // Инновационное развитие территорий: матер. 2-й Междунар. науч.-практ. конф. (25—27 февраля 2014 г.) ; Отв. за вып. Е. В. Белановская. — Череповец : ЧГУ, 2014. — С. 55—58.
6. Сердюк В.Р. Проблеми стабільності формування макроструктури ніздрюватих газобетонів безавтоклавного твердіння / В.Р. Сердюк, М.С. Лемешев, О.В. Христич // Будівельні матеріали, вироби та санітарна техніка. - 2011. - №40. - С. 166-170.
7. Березюк, О. В. Моделювання динаміки санітарно-бактеріологічного складу твердих побутових відходів під час весняного компостування / О. В. Березюк, М. С. Лемешев, Л. Л. Березюк, І. В. Віштак // Вісник Вінницького політехнічного інституту. – 2015. – № 1. – С. 29-33.
8. Лемешев М. С. Дрібнозернистий бетон з модифікованим заповнювачем техногенного походження / М. С. Лемешев, О. В. Христич, О. В. Березюк // Materiały XI Międzynarodowej naukowipraktycznej konferencji «Naukowa przestrzeń Europy – 2015». – Przemysł (Poland): Nauka i studia, 2015. – Volume 23. Ekologia. Geografia i geologia. Budownictwo i architektura. Chemia i chemiczne technologie. – S. 56-58.
9. Березюк О. В. Фосфогіпсозолоцементні та металофосфатні в'язучі з використанням відходів виробництва [Текст] / М. С. Лемешев, О. В. Христич, О. В. Березюк // Сучасні екологічно безпечні та енергозберігаючі технології в природокористуванні : Міжнародна науково-практична конференція молодих вчених і студентів. – Київ : КНУБА, 2011. – Ч. 1. - С. 125-128.
10. Ковальський В.П. Обґрунтування доцільності використання золошламового в'язучого для приготування сухих будівельних сумішей / В. П. Ковальський, В. П. Очеретний, М. С. Лемешев, А. В. Бондар. // Рівне: Видавництво НУВГіП, 2013. – Випуск 26. – С. 186 -193.
11. Лемешев М. С. Ресурсозберігаюча технологія виробництва будівельних матеріалів з використанням техногенних відходів / М. С. Лемешев,

О. В. Христич, С. Ю Зузяк // Сучасні технології, матеріали і конструкції у будівництві. – 2018. – № 1. – С. 18-23.

12. Березюк О. В. Регресія кількості сміттєспалювальних заводів / О. В. Березюк, М. С. Лемешев // Сборник научных трудов SWorld. – Иваново : МАРКОВА АД, 2015. – Выпуск 1 (38). Том 2. Технические науки. – С. 63-66.

13. Bereziuk O. V. Means for measuring relative humidity of municipal solid wastes based on the microcontroller Arduino UNO R3 / O. V. Bereziuk, M. S. Lemeshev, V. V. Bohachuk, M. Duk // Proc. SPIE, Photonics Applications in Astronomy, Communications, Industry, and High Energy Physics Experiments 2018. – 2018. – vol. 10808, no. 108083G. – DOI: 10.1117/12.2501557.

14. Сердюк, В.Р. Об'ємна гідрофобізація важких бетонів / В.Р. Сердюк, М.С. Лемешев // Сучасні технології, матеріали і конструкції в будівництві. – 2009. – № 2. – С. 40-43.

15. Сердюк В. Р. Формування структури анодних заземлювачів з бетелу-м для систем катодного захисту / В. Р. Сердюк, М. С. Лемешев, О.В. Христич // Науково-технічний збірник. Будівельні матеріали, вироби та санітарна техніка, 2010, Випуск 35. – С. 99-104.

16. Сердюк В.Р. Комплексне в'яжуче з використанням мінеральних добавок та відходів виробництва / В.Р. Сердюк, М.С. Лемешев, О.В. Христич // Будівельні матеріали, вироби та санітарна техніка. Науково-технічний збірник. – 2009. – Випуск 33. – С. 57-62.

17. Ковальский В П. Применения красного бокситового шлама в производстве строительных материалов // Вестник Донбасской национальной академии строительства и архитектуры. – 2005. – № 1(49). – С. 55-60.

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ МОРЕГОСПОДАРСЬКОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ

Очередько О.О.

старший викладач

кафедри «Менеджмент і підприємництво на

морському транспорті»

Азовський морський інститут

Національного університету «Одеська морська академія»

В рамках системи заходів і методів державного управління виділяються наступні базові механізми: економічний, який включає в себе управління інвестиційною, банківською, фіскальною, страховою, інноваційною діяльністю), стимулюючий (комплекс соціально-економічних і адміністративно-командних спонукальних заходів); організаційний (об'єкти та суб'єкти державного управління, їх цілепокладання, функціональні особливості, ієрархічні взаємозв'язки і організуючі структури); політичний (методологія формування соціальної, економічної, фінансової політики держави); правовий.

Особливості та значимість державного управління визначаються рядом базових показників, серед яких контроль над основними параметрами кредитно-грошового обігу, неухильне вдосконалення інфраструктури основних галузей економіки, забезпечення і захист права приватної власності для суб'єктів ринкової економіки. За умови, що основний масив цих показників характеризується стабільним зростанням, можна говорити про сталий розвиток держави та ефективність державно-управлінського впливу.

Державне управління як цілеспрямований вплив держави на економіку, використовуючи для цього певні регуляторні механізми, порівнюючи економічні інтереси і задаючи вектори економічних змін найбільшою мірою

проявляє себе в регулюванні різноманітних економічних процесів, які відбуваються в державі. Результативність державного управління можлива в разі постійної відповідності управляючих впливів на різні елементи системи функціоналу і цілям її існування. На думку М.І. Долішнього, вкрай важливо координувати економічну діяльність мільйонів об'єктів господарювання так, щоб економічний процес, який протікає в стані просторового, тимчасового та структурного поділу праці, здійснювався максимально ефективно і безперешкодно.

Важливо відзначити, що сучасне українське законодавство, що має орієнтири на стимулювання ринкових відносин допускає в основному опосередковані форми впливу держави на різні економічні відносини і процеси.

Ефективність інвестиційно-інноваційного механізму державного управління розвитком морегосподарського комплексу передбачає:

- максимально широке використання новітніх технологій шляхом неухильного впровадження відповідних технологій;
 - збалансоване стимулювання як інвестиційної, так і інноваційної діяльності та підвищення, таким чином, конкурентоспроможності на базі досягнення науково-технічного прогресу;
 - створення максимально прозорих умов для ведення інвестиційно-інноваційної діяльності шляхом прийняття конструктивних законів і підзаконних актів, захисту інтересів і прав суб'єктів даного виду діяльності;
 - формування комфортного середовища для ведення господарсько-економічної діяльності на умовах прозорості конкуренції та дотримання антимонопольного законодавства;
 - створення динамічної інфраструктури освоєння і впровадження інновацій та забезпечення співробітництв між суб'єктами інноваційної діяльності шляхом розвитку і розширення державно-приватного партнерства.
- Для успішної реалізації поставлених цілей важливо досягти позитивних змін в таких напрямках впливу:

- в тому числі для налагодження ефективної комунікації між інвесторами і новаторами;
- розвитку і популяризації інноваційної культури шляхом широкого впровадження сучасних технологій, заохочення науково-популярної і просвітницької діяльності, в тому числі за допомогою засобів масової інформації;
- підтримці і розвитку наукової діяльності у вищих навчальних закладах, створенні наукових лабораторій і кластерів при них або на їх базі.

Одним з головних завдань державної економічної політики в сучасних умовах можна без сумніву визнати необхідність всебічного сприяння розвитку інноваційної діяльності, яка дозволить скоротити технологічне і економічне відставання України від провідних економік світу, що, безумовно, призведе до зростання міжнародного авторитету нашої держави, а також зниженню випадків недобросовісної конкуренції та економічних розслідувань, загороджувальних бар'єрів та інших перешкод неекономічної адміністративної протидії - завдяки готовності держави Україна активно протистояти подібним заходам, захищаючи законні прав і інтереси суб'єктів господарсько-економічної діяльності, яку вони здійснюють під її юрисдикцією.

Інвестиційно-інноваційний механізм державного управління розвитком морегосподарського комплексу на стадії стабілізації економіки, поступового зростання виробництва, зростання ролі і темпів впровадження інновацій повинен бути націлений на кардинальні зрушення в технологічних, кадрових та управлінських стратегіях суб'єктів господарсько-економічної діяльності, які відповідають вимогам ринку. Реалізація цього стратегічного завдання безпосередньо пов'язана з економічними та структурноуправлінськими аспектами, які зумовлюють ефективне рішення збалансованого інноваційно-інвестиційного розвитку морегосподарського комплексу.

Інформаційно-контрольний механізм державного управління МГК в першу чергу повинен бути зосереджений на наступних напрямках:

1. Моніторинг стану МГК в поточний момент часу і визначення динаміки господарсько-економічних процесів.
2. Виявлення сутнісних причинно-наслідкових зв'язків, обумовленостей і протиріч, які створюють передумови для змін.
3. Системне прогнозування діяльності та перспектив розвитку МГК.
4. Проведення регулярного аудиту, а також контроль відповідності реально впроваджених інновацій, реалізованих програм і проектів базовим установкам і орієнтирам в розвитку.
5. Коригування і аналіз відхилень. 6. Аналіз потенціалу та перспектив, обговорення і розробка планів розвитку МГК.

Такий механізм дозволяє проводити системний аналіз стану МГК, визначати тенденції розвитку, оперативно виявляти проблемні сектори і ділянки, здійснювати профілактику їх виникнення, створювати об'єктивні передумови для розробки збалансованої комплексної морської політики держави в частині розвитку виробничих технологій і впровадження інновацій. Завдання реформування і переоснащення в Україні системи державного управління зумовлюють необхідність підвищення якості управління персоналом, впровадження різних інновацій в роботі з кадрами. У цьому процесі важливе місце займає розвиток мотиваційного механізму.

Таким чином, в системі державно-управлінських функцій мотиваційний механізм виконує одну з провідних стимулюючих функцій, так як ні якісне планування та прогнозування, ні досконала організація виробництва, ні ефективний контроль не гарантують належного результату, якщо безпосередній виконавець позбавлений мотивації, слабо зацікавлений в досягненні поставлених перед ним цілей. Особливість мотиваційного механізму полягає в тому, що він часто позбавлений досить чіткого структурного наповнення, хоча і має ряд характерних ознак. Крім того, він знаходиться в тісному зв'язку з причинно-наслідковим механізмом управлінської діяльності, а також з базовою метою державного управління - досягненням позитивних результатів, соціально-економічного зростання, так як мотивувати можна діяльність і

окремих індивідів, і систему державного управління в цілому. Таким чином, мотиваційний механізм державного управління розвитком МГК має важливе значення у створенні соціально орієнтованої, правової, процвітаючої демократичної держави.

Тематика: Педагогічні науки

МЕТОД ПРОЕКТІВ У ДОШКІЛЬНІЙ ОСВІТІ

Павлюк Вікторія

Уманський державний педагогічний університет

імені Павла Тичини

Метод проектів застосовувався як у вітчизняній так і в закордонній дидактиці. Цей метод виник у 20-ті роки минулого століття у США, його пов'язують з ідеями гуманістичного напрямку в філософії й освіті, висунутими Дж. Дьюї та В. Килпатріком [3, 4].

За Е. Полатом, метод проектів полягає у розвитку інформативних звичок дітей, їх здатності самостійно формувати власні знання та орієнтуватися в інформаційному простір, а також розвитку критичного та креативного мислення.

Метод проектів — це особливий вид навчальної та інформаційної діяльності студентів спрямований на розв'язання проблеми, пов'язаної зі створенням навчального продукту, що має суб'єктивну або об'єктивну цінність і може вважатися способом організації такої діяльності [26 с. 65].

Основна мета методу проектів у дошкільних навчальних закладах — це розвиток вільної творчої особистості за допомогою модифікованих завдань та визначення проблем дослідницької діяльності дітей.

В проекті поєднується багато різних видів діяльності. У процесі застосування проектної технології на практиці доцільно виділити такі етапи

діяльності над проектом, які повторюються і переплітаються в кожній діяльності дитини.: інформаційний, репродуктивний, підсумковий етапи.

Серед переваг застосування методу проектів в дошкільній освіті К. Андросович виокремлює такі:

1. метод проектів відкриває значні можливості в розвитку вільної творчої особистості дитини, спроможності діяти самостійно, відповідно до ситуації;
2. метод проектів співзвучний сучасним життєвим позиціям: дитина робить із задоволенням тільки те, що вибрала і їй цікаво;
3. іноді знання, отримані дітьми залишаються теорією, а мета методу проекту – навчити застосовувати досліджувану теорію на практиці для розв’язання конкретних завдань в реальному житті;
4. індивідуальний темп діяльності над проектом забезпечує дитині реалізацію власних можливостей згідно з її рівнем розвитку [1].

Проблеми розробки методу проектів полягають у забезпеченні психологічного добробут та здоров'я дітей, розвитку їх інформативних здібностей та творчої уяви, розвитку креативного мислення, формуванні комунікативних звичок, тощо.

Виділимо позитивні моменти технології проектної діяльності з дітьми старшого дошкільного віку: зміна позиції вихователя – з носія готових знань він перетворюється в організатора пізнавальної, дослідницької діяльності своїх вихованців; змінюється психологічний клімат у групі; знання, набуті в ході реалізації проекту, стають надбанням особистого дитячого досвіду, тобто, знання потрібні дітям і тому цікаві; діти набувають вміння міркувати, вчаться ставити мету, добирати засоби для її досягнення, оцінювати наслідки; розвиток комунікативних навичок: уміння домовлятися, приймати чужу точку зору, вміння відгукуватися на ідеї, що висуваються іншими, співпрацювати, сприяти – інакше мета, до якої діти прагнуть, не буде досягнута; самоконтроль, свідомо дисциплінованість в групі. Таким чином, зв’язок соціального життя в групі з моральним вихованням та інтелектуальним розвитком забезпечує цілісність розвитку особистості дитини.

Окремі науковці поділяють впровадження методу проектів в діяльність дошкільнят на цикли. Зокрема, перший цикл методу проектів включає серію мозкових штурмів для дітей, які відповідають темам навчальної програми. Для проектної діяльності в дошкільних навчальних закладах варто обирати різні матеріали на кшталт паперу, піску, глини та інші природні або відповідні матеріали для перероблення, які будуть використовуватися дітьми в процесі навчальної діяльності. Даний підхід до навчання у проектній діяльності пов'язаний із різними способами висловлення ідей для підвищення досвіду навчання дітей.

Після реалізації плану дій у першому циклі проводиться обговорення результатів проекту разом з учасниками, на якому вчитель просить дітей задуматися над реалізацією проекту та обрати шляхи вдосконалення процесу. Після обговорення результатів, розробляється план дій з реалізації другого циклу завдань другого етапу проекту.

Другий цикл проекту передбачає перевірку запропонованих проектів викладачами та вироблення стратегії щодо заохочення батьків дітей до участі у реалізації проекту.

Вчитель використовує проект як показовий матеріал в оцінці діяльності дитини. Метод проектів в дошкільній освіті також включає в себе обговорення різних способів використання продуктів як інструменту для розвитку дітей та активізації їх процес мислення.

Необхідно зазначити, що вчитель повинен вести документацію в ході реалізації проекту, наприклад, робити відеозапис, фотографії заходів, які відбуваються на занятті, вести записи про поведінку дітей й їхні висловлювання під час занять. Вчителям також рекомендується ставити запитання дітям, щоб допомогти їм сформувати своє мислення або пояснити свої ідеї, наприклад, через усне пояснення, письмо та малювання [5].

Отже, проектна діяльність у дошкільному навчальному закладі сприяє організації діяльності дітей, гармонійному розвитку особистості дитини через

взаємодію з вихователем, набуття ними необхідних знань і навичок, зацікавленість в активному пізнанні.

Список літератури:

1. Андросович, К. (2014). Проектна діяльність у сучасному дошкільному навчальному закладі. URL:http://irbis-nbuv.gov.ua/.../cgiirbis_64.exe?..(дата звернення: 30.09.2019)
2. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования : учеб. пособие для студ. высш. учеб. Заведений / Е.С.Полат, М. Ю. Бухаркина, М. В. Моисеева, А.Е.Петров; под ред. Е.С.Полат. — 4-е изд., стер. — М. :Издательский центр «Академия», 2009. — 272 с.
3. Dewey, J. School and a society / J. Dewey. – М.: the State publishing house, 1924. – 168 p.
4. Kilpatrick W.H. Foundations of method. М. – L.: State Publishing House, 1928. P. 115
5. Saemah Rahman Ruhizan, Mohd Yasin Siti, Fatimah MohdYassin. The Implementation of Project-Based Approach at Preschool Education. Program Procedia - Social and Behavioral Sciences. 2011. Volume 18. Pp. 476-480.

Тематика: Інші професійні науки (Біологія/екологія)

СТАН ЗБЕРЕЖЕННЯ ТА СТРУКТУРА ПОПУЛЯЦІЙ GENTIANA VERNA L. В УРОЧИЩІ ГЕРЕДЖІВКА (СМТ. ЯСІНЯ РАХІВСЬКОГО Р- НУ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛ.)

Павлючок Н.Р.

Прикарпатський національний університет ім. Василя Стефаника

e-mail: pavlyuchok.97@gmail.com

Gentiana verna L. – трав'яна багаторічна рослина з сильно розгалуженими кореневищами. Стебла прямостоячі висотою до 5–10 см. Довгасто-еліптичної форми листки, які розміщені на стеблах супротивно, утворюють прикореневі розетки. Квіти поодинокі. Чашечка зросла, п'ятизубчаста. Віночок дзвоникоподібної форми, темносинього кольору з трубочкою довжиною від 2 до 3 см та в діаметром від 2 до 3 см. Плоди коробочки. Рослина цвіте у кінці квітня та на початку травня. Плодоносить від початку травня до початку липня. Розмножується переважно вегетативним шляхом, рідко насінням (Визначник рослин Українських Карпат, 1977).

Gentiana verna (далі *G. verna*) – циркумполярний аркто-альпійський реліктовий вид. Поширений у Альпах, нечисленні місцезростання знайдено у Південних Карпатах у Румунії. Відомі одиничні локалітети в Східних і Західних Карпатах (Україна, Словаччина, Польща) та в Судетах (Чехія) (Чопик, 1976; Определитель высших растений Украины, 1999; Червона книга України, 2009). В Україні у 1961 році знайдено єдину популяцію виду в урочищі Гереджівка в околиці смт. Ясіня Рахівського р-ну Закарпатської області на висоті 700 м над рівнем моря (Зиман, 1964).

Однією із характерних ознак популяції даного виду є її ізольованість, що характеризується істотно меншими обсягами популяційних ареалів і чисельністю особин. Популяція приурочена до специфічного екотопу у межах різних фітоценозів і формує окрему ценопопуляцію.

При дослідженні просторової структури популяції *G. verna*, було визначено розмір, чисельність та щільність популяції.

Розмір популяції в урочищі Гереджівка не перевищує 2 га площі. У межах популяції особини *G. verna* розміщені за груповим – плямистим та агрегативним типами розподілу. Для популяції *G. verna* характерною є наявність плям різної форми. Контур популяції залежить від оточуючих екологічних умов. Враховуючи, що місцезростання популяції знаходиться на цвинтарі, то хаотичне і порізне за кількістю особин розташування виду часто зумовлене штучними формами ландшафту.

Відомо, що розмір популяції залежить як від внутрішніх, так і від зовнішніх факторів. До внутрішніх, відносяться розміри об'єкта дослідження. Так, у вегетаційний період висота рослини коливається у середньому від 5 до 7 см, менші за розміром – від 2 до 5 см, більші – від 8 до 12 см. На розмір популяції впливає рухливість організмів та поширення нащадків, що забезпечує захоплення нових територій. Враховуючи, що насіння *G. verna* не переноситься на далекі відстані, то популяція має невеликий розмір, на відміну від рухливих видів із вищими показниками дальності поширення діаспор.

До числа зовнішніх факторів, які визначають розмір популяції, відносять відповідні ресурси для розвитку виду. Як було досліджено, *G. verna* зростає на осоково-моховому евтрофному болоті з домінуванням рідкісного червонокнижного виду *Carex davalliana* Smith (союз *Caricion davallianae* кл. *Scheuchzerio-Caricetea*), за межами якого він не поширюється. Це є однією із причин малого розміру популяції.

Чисельність популяції має тенденцію до підвищення. У 1962 році популяція налічувала 72 особини на площі близько 50 м² (Зиман, 1964). З часом площа та щільність популяції зростали – так у 1987 році площа становила близько 1 га на якій налічувалося понад 96 куртин. У 2003 році на площі 2 га було відмічено 1000 рослин (Червона книга України, 2009). Станом на сьогодні структура популяції повно членна, чисельність – 1000 особин – з них віргінільних особин 75-80%, а генеративних особин 10-15%. Ця особливість вікової структури зумовлена специфікою онтогенезу рослини – внаслідок вегетативного розростання утворюється численна група прегенеративних особин, істотна частина яких швидко відмирає або переходить у субсенільну групу оминаючи генеративну фазу. Особини популяція *G. verna* розміщується нерівномірно і з різною щільністю. Так, у найбільш щільніших місцях популяційного ареалу, кількість особин становить 120 штук на 1 м². На більшості площі популяції середня щільність становить 15 особин на 1 м².

Основні чинники, які становлять загрозу популяції *G. verna* в Україні: вид представлений єдиною популяцією, недостатня ефективність генеративного

розмноження – поновлення популяції в основному вегетативне, своєрідна будова квітки зумовлює вузькоспеціалізоване запилення, популяція ізольована – не відбувається обмін генетичним матеріалом, популяція стенотопна, порушення оселища внаслідок витоптування і збирання особин.

Враховуючи рідкісність виду, потрібно проводити постійний моніторинг стану єдиної в Україні популяції, заборонити збирання та викопування особин, створити на місці оселища природоохоронну територію (заповідне урочище) та розробити комплексну цільову програму охорони виду в урочищі Гереджівка.

Досліджуваний вид має ряд особливостей, що і спричиняє унікальність і цінність популяції. Одна з яких, це швидка реакція на зміну температури. При затіненні сонця квіти тирличу починають згортатися. При виході сонця з-за хмари, вони знову починають розкриватися і так може повторюватися кілька разів протягом години. Другою характерною особливістю *Gentiana verna* L. є реакція його квітів на сейсмічні рухи та рухи, що спричиняються вітром. Рослина не реагує на електричні, хімічні та механічні подразники. Здатність виду реагувати на зміну температури та освітлення – конкретний приклад для використання його при моделюванні екологічних умов певних біогеоценозів.

Дія абіотичних факторів має значний вплив на зростання і поширення *Gentiana verna* L. (Структура..., 1998). Ефективна температура, за яких розвивається високогірний вид, є істотно нижчою, тому на кліматичні зміни він реагує досить активно. Популяція змушена протягом короткого часу адаптуватися, змінюючи свою структуру, або втрачати життєздатність і ценотичні позиції. Проте істотний вплив на зміну структури популяції мають антропогенні фактори. Це насамперед: випасання, витоптування, рекреація та збирання в букети. Цим самим змінюються магістральні шляхи онтогенезу, зокрема скорочується тривалість генеративного та постгенеративного етапів, що призводить до змін просторової та вікової структур популяції. *Gentiana verna* L. має найнижчу адаптаційну здатність, адже він представлений малою популяцією. За помірних або короткотривалих навантажень пристосування зводяться переважно до переходу на нижчі рівні життєвості особин. Популяція

Gentiana verna L. в Українських Карпатах малочисельна, а кількість морфологічних особин перебуває в межах від 830 до 100. Просторове розташування особин у досліджених локалітетах має свої особливості..

Буферність малої популяції рідкісного виду до цих чинників дуже обмежена. Регулярний багаторічний та інтенсивний антропогенний вплив часто є причиною їх елімінації (загибель організмів) . Відновлення структури й функції популяції можливе переважно за умови помірних і нетривалих антропогенних навантажень.

Тематика: Сільськогосподарські науки

АСПЕКТИ ОРГАНІЧНОГО РОСЛИННИЦТВА ЯКІСНОЇ СИРОВИНИ РОМАШКИ ЛІКАРСЬКОЇ ЗАЛЕЖНО ВІД ДОСЛІДЖУВАНИХ ФАКТОРІВ

Падалко Т.О.

Подільський державний аграрно-технічний університет,
аспірантка

Одним із перспективних напрямків в АПК України є органічне виробництво. Площі сільськогосподарських угідь, зайняті під органічним виробництвом істотно зросли, також стрімко збільшується кількість виробників органічної продукції, що є підґрунтям соціально-економічного розвитку країни та добробуту громадян. Питання розвитку органічного виробництва досить широко висвітлені у працях В. Артиша, М. Бахмата, Н. Куценко, Ю. Лупенка, Т. Мірзоева, Ю. Никитюк, О. Скидана, О. Ходаківської, та ін.

На сьогодні, розвиток органічного ринку в Україні є одним із пріоритетних напрямків у плані стратегії реформ в аграрному секторі «3+5», що базується на Єдиній комплексній стратегії розвитку сільського господарства та сільських територій на 2015–2020 роки. Ця стратегія розроблена Міністерством

аграрної політики та продовольства України в співпраці з місцевими учасниками органічного ринку та міжнародними партнерами [4].

Прикладом ефективної діяльності в сфері органічного лікарського рослинництва є компанія «ФІТОСВІТ ЛТД», яка свого часу була першим і єдиним сертифікованим виробником лікарської рослинної сировини. Продукція компанії виготовляється під ТМ «Золота лінія здоров'я» та є повністю органічною [1].

Попри наявність сертифікованих виробників у сфері органічного рослинництва, загалом вітчизняне органічне виробництво лікарських рослин в умовах сьогодення характеризується тим, що біля 90% лікарських трав в Україні вирощують з використанням пестицидів. Окрім того, в Україні в комерційних обсягах вирощується лише 25–30 лікарських рослин, хоча насправді їх на нашій території більше 6000 видів. Як зазначають фахівці, деякі культури не представляють промислового інтересу, інші заготовлюються в розмірі 200–300 кг на рік, але є й такі лікарські рослини, ринок яких потребує тоннами. Фахівець з вирощування лікарських трав Олександр Губаньов наразі оцінює вітчизняний ринок лікарських рослин в 5100 т і зазначає, що ємність світового складає 600 тис т [2]. Переробкою лікарської сировини в Україні займається більше 3000 малих підприємств, монополістом в сфері переробки є ПрАТ «Ліктрави», який охоплює 50% ринку переробки. Проблемою сьогодення є дефіцит якісної лікарської сировини, в тому числі органічної.

Хамоміла лікарська (ромашка лікарська, *Chamomilla recutita* L., *Matricaria recutita* L., *M. chamomilla* L.) – одна з найдавніших лікарських рослин, квіткові кошики якої широко використовують в офіційній та народній медицині завдяки значному вмісту природних антиоксидантів, ефірних олій та інших біологічно активних метаболітів, які виявляють антиоксидантну, протизапальну, антисептичну, спазмолітичну, пом'якшувальну, жовчогінну та в'язучу дію [5].

Рослину *M. recutita* ми вивчали впродовж 2017–2019 рр. в зоні Правобережного Лісостепу України (дослідне поле (ФОП Прудивус), створена філія кафедри Подільського державного аграрно–технічного університету) з

урахуванням усіх вимог методики дослідної справи. Планом наукових досліджень було виконання польового досліду, де вивчалась продуктивність сортів ромашки лікарської залежно від строків сівби: весняний, літній, осінній і норм висіву насіння: 4,0 кг/га, 6,0 кг/га і 8,0 кг/га. Об'єктом досліджень були високопродуктивні тетраплоїдні сорти ($4n=36$) Перлина Лісостепу і Bodegold.

На дослідних ділянках восени вносили компостований перегній з розрахунку 10 т/га та попіл, потім висівали сидерати, які навесні заорювали в ґрунт, а також дотримувалися сівозміни. На цих же ділянках проводили весняний, озимий та літній посіви ромашки. Протягом вегетації *M. recutita* жодних хімічних заходів боротьби з бур'янами не проводили.

Перевагами виробництва ромашки лікарської також є те, що в процесі переробки використовуються практично всі частини рослини – квітки, пилок і пелюстки, насіння, стебло на соломку.

Максимально високий показник трирічних досліджуваних даних отримано в 2018 році за урожайності 2,1 т/га, вартість валової продукції при цьому складала 105000 грн/га за виробничих витрат – 42700 грн/га, а показник рівня рентабельності становив 146%, а це доводить той факт, що ромашка лікарська є досить рентабельною культурою.

Аналіз ЛРС *Matricaria flower* проводили у ВКЯ ПрАТ «Ліктрави» м. Житомир згідно МКЯ до РП №UA/6026/01/01 від 17 серпня 2018 р.

Час початку цвітіння рослин ромашки лікарської розглядали як такий, коли 20% окремих рослин мають розвинені язичкові квітки на 5 кошиках рослини. Оцінку проводили на окремих рослинах, при яких 40–70% трубчастих квіток на диску розкрились у 50% кошиків. При 80% окремих рослин настає повне цвітіння. Ефірну олію екстрагували паперовою дистиляцією з 25 г кошиків. При цьому визначали α -бісаболол методом капілярно-газової хроматографії. Умови дистиляції: рідина для дистиляції хімічно чиста вода R, 0,5 мл ксилолу R (як каталізатор), тривалість дистиляції приблизно 4 години зі швидкістю 3–4 мл на хвилину [3].

Кошики, що розпустилися, мали обгортку із численних пелюсток, розташованих в 1–3 ряди, квітколоже видовжене, конічне та іноді напівкулясте, крайових несправжньоязичкових квіток від 12 до 20, а серединних трубчастих квіток жовтого кольору кілька дюжин. Квітколоже порожнисте, голе, віночок несправжньоязичкових квіток має коричневу трубку біля основи, що розширюючись, утворює білі видовжено-овальні язичкові квітки. Нижня зав'язь темно-коричневого кольору, має довгий стовпчик та роздвоєну приймочку. Кошик, суцвіття ромашки лікарської визначали на вміст органічних та мінеральних домішок, золи, ефірної олії, випробування на чистоту згідно НД показника ідентифікації.

Аналітичний листок на зразок №128 сорту Перлина Лісостепу і №129 сорту Bodegold у показниках присутні розбіжності на відповідність вимог нормативного значення. За зразками №128, №129 ідентифікація сировини відповідає вимогам. За зразком №128, побурілі кошики становили 2,5%, органічні домішки 1,8%, мінеральні 0,2%, втрата в масі при висушуванні 10,3%, зола загальна 9,9%, осип 4,1% та ефірна олія 9,7 мл/кг. Щодо зразку №129: побурілі кошики 2,9%, органічні домішки 1,7%, мінеральні 0,2%, втрата в масі при висушуванні 14,4%, зола загальна 11,4%, осип 4,5% та ефірна олія 6,19 мл/кг.

Висновок. Відмінність між сортами культури складала до 1%, що є незначним показником, адже обидва сорти є тетраплоїдні, що забезпечують кращу продуктивність суцвіть в порівнянні з дикорослими. Доброякісний посівний матеріал, строки та норми сівби слугували основою високого врожаю згідно державного стандарту. Результати дослідження були направлені на нові технології для використання суцвіть ромашки відповідної якості і збереження генофонду.

Список літератури:

1. Компанія «ФІТОСВІТ» – перший в Україні сертифікований виробник органічної лікарської рослинної сировини [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.konex.com.ua>

2. Лагута Я. М. Стан та перспективи розвитку ринку органічної продукції в контексті соціальної відповідальності бізнесу/ Я. М. Лагута, Н. В. Михайленко// [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://bses.in.ua/journals/2017/18_2017/19.pdf

3. Методика проведення експертизи сортів рослин групи лікарських та ефіроолійних на відмінність, однорідність і стабільність / За ред. Ткачик С.О. – 2-ге вид., випр. і доп. – Вінниця: ФОП Корзун Д. Ю., 2016. – С. 711–716.

4. Розвиток органічного ринку в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://agro-smart.com.ua>

5. Шелудько Л. П., Куценко Н. І. Лікарські рослини (селекція і насінництво): монографія. Полтава, 2013. 475 с.

Тематика: Педагогічні науки

TEACHER'S TRAINING IMPROVEMENT IN GREAT BRITAIN: EXPERIENCE FOR UKRAINE

Palaguta I.V.

English teacher

Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University

The problem of teacher's training improvement is the main of current problems in the pedagogical science. Today, it is not enough to prepare a teacher who has relevant professional knowledge and skills of a professional pedagogical activity.

Today, in a world educational space, the value orientations towards specialists have changed significantly. The most valuable is recognized as a free, creative personality, who is able to work successfully in the environment, which changes. Teacher's functions also change significantly: from the knowledge translator, the teacher turns into the organizer and stimulator of students' independent cognitive activity.

The concept of higher pedagogical education defines the eventual goal of training a teacher who has the experience of a creative activity and methodology of a scientific knowledge, the ability to innovate the knowledge, expand outlook, and improve pedagogical skills. Thus, the system of a professional pedagogical education should be aimed at the teacher-researcher's training.

This is concerns with Ukraine, where there is a particularly deep contradiction between the need of teacher's national education which have research skills and the real teacher-researcher's professional development.

The experience of a professional training of such a teacher has been accumulated in many foreign countries, particularly, Great Britain has significant achievements in this problem. We consider that it will be appropriate to study the British experience.

Two main approaches to the training of a pedagogical staff were established in the British system of a pedagogical education:

1. A one-year course for those who have completed a three-year university degree, received a Bachelor of Science (Arts) and intends to become a teacher. During the year, students take a course in a professionally pedagogical training and usually study pedagogy, pedagogical psychology, teaching methodology (the duration of training is approximately 12–16 weeks) and pass practice at school (20–24 weeks). Students take exams in pedagogy, teaching methodology, write their graduate works.

2. A four-year course of study, which gives the opportunity to obtain an academic degree of a Bachelor of Pedagogy. This course provides two years of a basic science training and two years of a professional training during which the student pass practice under the guidance of a tutor.

A peculiarity of British University education is the introduction of combined degree programs which provide a combined degree or a joint degree. The training is based on the principle of combining one basic subject with several additional ones,

which promotes the humanization of education, strengthening of integrative processes and connections between different disciplines.

The problem of improving the modern teacher's professional training is discussed by the Council of Europe, where, in particular, it was stated that the modern teacher should be in a constant creative search, engage in self-education, master new teaching methodology, develop innovative methods, improve curriculum, which is the evidence of the need to train a research teacher.

As a result of the world transformation and the British educational system in the 21st century, a new educational paradigm is established, which lies to change the emphasis of the modern teacher's position - from a functional executant, he is transformed into a teacher-researcher, who has a considerable creative potential, constant self-education, self-improvement of the professional and pedagogical activity.

In the research sphere of a pedagogical education, we consider research as a study of the teacher's actions in a professional activity that involves analysis, the teacher's thoughts about his work in order to improve it. This contributes to a significant positive motivation of participants of the educational process by reflecting the results of their own searches during the period of training at a higher education establishments and further continuing education.

The simulation of the British teacher-researcher's training process is based on three models proposed by British scientists (S. Borg, E. Kembell, D. Shaun): an «effective teacher» whose activity is aimed at creating a favorable psychological climate in the classroom, identifying the abilities and potentials of each student, promoting the creative development of children in the learning process, a «reflective teacher» who deeply thinks about his own professional pedagogical activity and colleagues, regularly evaluates its results, «a teacher capable for transformation» (transformative teacher), who is not only prepares students for a successful functioning in a society, but takes the position of an active figure, prepares students for participation in socially beneficial transformations in the state.

A new model of teacher-researcher's training in the context of British higher education has been constructed, which includes a number of interrelated components:

- values of the profession is an ethical component, which is based on the integration of knowledge about culture, values, social consciousness into professional practice;
- personal and professional qualities is a component of teacher's professionalism;
- a research position that determines a teacher's ability to educational transformations;
- key competencies that a teacher uses to achieve a professional purpose;
- research skills (gnostic, constructive, prognostic, reflective, communicative, perceptive, expressive, suggestive, etc.) which provide the content of the process and the result of the research;
- technologies of the professional training on the basis of a research activity;
- validity of research results.

The content of the British teacher-researcher's training technologies (internet-oriented technologies, unit training, case study training, co-operation training) is based on the idea of an academic autonomy, which is able to take a responsibility for own teaching and learning activities, including components of this activity: aim setting, content and sequence of actions determining, choice of methods and techniques, evaluation of results.

So, the main form of teaching at pedagogical departments, as well as at other faculties of British universities, is a lecture, in the process of which it is necessary to:

- to convey students information, which is inaccessible to them in other sources of information in a clear form;
- to present a logically scientific point of view on the subject of teaching, revealing not only the content and structure of the material, but also conceptual approaches to it;
- during the lecture to show the students the basic ways of a scientific thinking: analysis, synthesis, logical construction, conclusions, assessment;

- to encourage students to critical analysis and revising their own ideas about the subject;
- to stimulate interest in teaching.

The traditional form of a group work is a seminar, when one or more students prepare an abstract on a particular question, report it to the whole group, after which the subject is discussed under the guidance of the teacher.

There are different methods of conducting seminars in Great Britain, mainly by changing the subject matter. It is not only one student's report, but also a special film, audio recording, facts of school practice can be used as a subject.

It is widely used the traditional for British universities and, it is a unique, form of organization the educational process - tutorials.

The essence of the tutoring system is the following: when entering a university, a student attaches to a teacher who is called his tutor, that is, the head-tutor. In some cases, tutors are experienced teachers, but more often this duty is done by graduate students or junior teachers. The tutor is not only conducts classes with students, but also tutors their success, mood, academic and intellectual advancement. Classes where the student meets with the tutor are usually held weekly, sometimes more often. As a rule, the tutor has 1 or 2 students, but in new universities it happens that the number of students in one tutor reaches 6 persons.

Forms of organization tutorials are diversified. They range from individual discussions, consultations to group discussions (if the number of participants allows). The main purpose of tutorials is not so much educational, but a personal development of a teacher. In addition, the purpose of the lesson may simply be the assessment of students' knowledge level.

Nowadays, the teachers' pedagogical competence is realized as a priority direction of work of the National Teacher Research Panel. The National Investment Strategy in the field of science and innovation among the main tasks anticipates a significant increasing of costs for scientific researches; enhancing cooperation between higher educational establishments and schools; improving teachers' professional skills in the field of modern technologies.

Consequently, modern pedagogical education in Great Britain involves the preparation of a teacher who masters not only the professional knowledge and professional pedagogical skills, but also the ability to conduct independent scientific researches.

Тематика: Сільськогосподарські науки

**ФОРМУВАННЯ ВРОЖАЮ ПЛОДІВ ПАТИСОНА (CUCURBITA PEPO
VAR. MELOPEPO L.) ЗАЛЕЖНО ВІД СХЕМИ РОЗМІЩЕННЯ РОСЛИН В
УМОВАХ ПРАВОБЕРЕЖНОГО ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ**

Паламарчук І.І.

кандидат с.-г. наук, старший викладач,

Вінницький національний аграрний університет

E-mail: palamar-inna86@ukr.net

Важливим питанням при вивченні рослин патисона є встановлення оптимальної схеми сівби та густоти стояння рослин. Найбільш ефективною площею живлення вважається площа, що забезпечує максимальний і високоякісний урожай з одиниці площі. Оптимальний розмір площі живлення залежить від овочевої рослини, родючості ґрунту, інтенсивності освітлення, тривалості вирощування культури та особливостей агротехніки [6]. Урожайність рослин патисона залежить від погодніх умов, особливо від суми активних температур і опадів [5]. Проте, схема розміщення рослин відіграє важливу роль у формуванні врожаю. Значна увага при їх розробці приділяється підвищенню урожайності овочевих культур з одночасним скороченням витрат на виробництво одиниці продукції [7].

Дослідження з вивчення формування врожаю плодів патисона (*cucurbita pepo var. melopepo l.*) залежно від схеми розміщення рослин проводили у 2016-2018 роках на дослідному полі Вінницького НАУ. Сівбу насіння проводили за

рекомендованими для зони строками в I декаді травня. Дослід налічував 4 варіанти, повторність досліду чотириразова. Варіантами досліду були такі схеми розміщення рослин: 90×90 (12,3 тис. шт./га), 90×70 (15,9 тис. шт./га), 70×70 (20,4 тис. шт./га), 90×50 (22,2 тис. шт./га). Технологія вирощування патисона – загальноприйнята для зони. Спосіб вирощування – безрозсадний.

Згідно методики, передбачено фенологічні спостереження, біометричні вимірювання та обліки [1, 3, 4]. Плоди патисона збирали вибірково у міру їх формування 3–4 рази на тиждень згідно з вимогами діючого стандарту – «ДСТУ 6016:2008 Огірок, кабачок, патисон. Технологія вирощування. Загальні вимоги» [2].

В результаті проведених досліджень встановлено вплив схеми розміщення рослин на проходження фенологічних фаз. На початкових фазах росту та розвитку патисона істотної різниці між настанням фаз у досліджуваних варіантів не спостерігалось. Так, поодинокі сходи відмічали на 10-11 добу після сівби, масові – на 13-14 добу. Коротшим періодом від масових сходів до початку формування плоду відзначився варіант за схеми розміщення 90×90 см (контроль) – 38 діб. Найдовшим даний період було зафіксовано на варіанті за схеми розміщення 90×50 см – 41 діб, що на 3 доби триваліший порівняно з контролем.

Тривалість вегетаційного періоду характеризує ступінь скоростиглості сортів і залежить не тільки від біологічних особливостей самої культури чи сорту, а й від технологічних прийомів вирощування. За тривалістю вегетаційного періоду досліджувані варіанти суттєво не відрізнялись. За схеми розміщення 90×90 см та 90×70 см даний міжфазний період становив – 125 діб, а за схеми розміщення 70×70 см та 90×50 – 124 доби, що на одну добу менше.

За результатами проведених досліджень встановлено вплив схеми розміщення на біометричні параметри рослин. Встановлено, що із зменшенням площі живлення рослин довжина їх стебла збільшувалась, проте товщина стебла зменшувалась. Найбільша довжина стебла була відмічена за схеми розміщення 90×50 см – 71,8 см, що на 7,3 см більше від контролю. На

варіантах за схеми розміщення 90х70 см та 70х70 см довжина стебла складала 65,8 см та 67,7 см, що більше контролю на 1,3-3,2 см. Тоді як товщина стебла більшою була на контрольному варіанті – 31,6 мм, а найменшим цей показник був за схеми розміщення 90х70 см – 29,4 мм.

За більш зріджених посівів рослини патисона формували більшу кількість листків, тоді як із збільшенням кількості рослин на площі їх кількість зменшувалась. Так, за схеми розміщення рослин 90х90 см кількість листків дорівнювала 25,5 шт./рослину, тоді як за схеми розміщення 90 × 50 см – 21,8 шт./рослину, що на 3,7 шт./рослину. Істотно більшу площу листків мали рослини за схеми розміщення 90х50 – 23,8 тис. м²/га та 70х70 см – 18,6 тис. м²/га, що на 12,3 та 7,1 тис. м²/га більше контрольного варіанту. Найменша площа листків була за схеми розміщення рослин 90х90 см – 11,5 тис. м²/га.

По величині зібраного врожаю спостерігається чітка залежність між густотою рослин і врожайністю патисона. Найбільшу врожайність за середніми даними забезпечили варіанти за схеми розміщення 90х50 см – 65,2 т/га та 70х70 см – 63,3 т/га, що на 20,5 та 22,4 т/га більше контролю. Найменша врожайність була за схеми розміщення 90х90 см (контроль) – 42,8 т/га. Істотність даної різниці підтверджено результатами дисперсійного аналізу по роках досліджень. Найменш врожайним виявився 2016 рік, що пов'язано з найменш сприятливими погодними умовами під час вирощування культури.

Для визначення якості продукції патисона сорту Перлінка, проводили вимірювання біометричних показників плодів під час збору врожаю. Найменшу кількість плодів патисона було відмічено у схемі: 90 × 50 см – 11,3 шт./рослину, що на 1,6 шт./рослину менше контролю. Найбільшу кількість плодів на рослині відмічено за схеми розміщення рослин 90 × 90 см – 12,9 шт./рослину. Найбільша маса плоду була відмічена у варіантах за схеми розміщення 90х90 см та 90х70 см – 270 г. Істотно менша маса плоду була відмічена у варіантів за схеми розміщення 90х50 см – 260 г, що на 10,0 г менше від контролю. Найбільший діаметр плоду був у варіанті за схеми розміщення 90х50 см – 12,5 см, що більше за контроль на 0,9 см. Усі досліджувані варіанти

мали вищі показники діаметру плоду відносно контрольного варіанту. Найменший даний показник був у варіанті за схеми розміщення 90х90 см – 11,6 см.

Отже, схема розміщення рослин не впливала суттєво на проходження фаз розвитку патисона та його вегетаційний період. Проте, за показниками біометрії рослин відмічено вплив досліджуваного фактора. Найбільшу врожайність за роки досліджень забезпечили варіанти за схеми розміщення 90х50 см – 65,2 т/га та 70х70 см – 63,3 т/га, що на 20,5 та 22,4 т/га більше від контролю.

Список літератури:

1. Бондаренко Г. Л. Методика дослідної справи в овочівництві і баштанництві. Х.: *Основа*, 2001. 369 с.
2. ДСТУ 6016:2008 Огірок, кабачок, патисон. Технологія вирощування. Загальні вимоги. 11 с.
3. Камчатный В. И. Определение площади листьев овощных культур с цельнокрайней и рассеченной пластинками. *Вісник сільськогосподарської науки*. К.: Урожай. 1997. № 1. С. 35 – 36.
4. Лакін Г. Ф. Біометрія. М.: *Вища шк.*, 1980. 294 с.
5. Паламарчук І. І. Динаміка формування площі листків рослин патисона залежно від сортових особливостей в умовах Правобережного Лісостепу України. *Наукові доповіді НУБіП України*. № 2 (78), 2019, 10 с
6. Паламарчук І.І. Вплив схеми розміщення рослин на урожайність плодів кабачка в умовах Лісостепу Правобережного. *Вісник Сумського НАУ*. Суми. 2013. Вип. 3 (25). С. 141–143.
7. Яковенко К. І. Сучасні технології в овочівництві. Харків: *ІОБ УААН*, 2001. 128 с.

ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ ОДНОРІЧНИХ КВІТНИКОВО-ДЕКОРАТИВНИХ РОСЛИН В ОЗЕЛЕНЕННІ ЗОНИ ПОДІЛЛЯ

Панцирева Г.В.

канд. с.-г. наук, старший викладач, Вінницький національний аграрний
університет

Питання збагачення та оновлення асортименту декоративних рослин є одним з визначальних шляхів поліпшення стану озеленення та збільшення біорізноманіття для будь якої країни світу, у тому числі і України. Введення у широку виробничу практику нових перспективних видів та сортів, відібраних у результаті багаторічних досліджень, залишається одним з основних завдань декоративного садівництва [1]. Серед численної кількості квітnikово-декоративних рослин найвагомішими є непримхливі та екологічно пластичні рослини, стійкі до лімітуючих факторів довкілля, з тривалим декоративним виглядом протягом вегетаційного періоду. До числа найбільш перспективних для озеленення територій, оформлення квітників, парків і лісопарків належать рослини родини *Acteraceae*: культивари нагідків лікарських (Сонце Єгипту, Каблуна, Гейша), цинії вузьколистої (Глоріенша, Сомбреро, Класік), чорнобривців прямостоячих (Тітан, Вавіла, Робін Гуд), айстри однорічної (Художня, Яблунева, Аметист) [2].

Селекційна робота із створення нових високопродуктивних, пристосованих до місцевих умов досліджуваних перспективних квітnikово-декоративних однорічних рослин у нашій країні практично відсутня. Проаналізувавши дані Державного реєстру сортів України встановлено, що із досліджуваних видів наявні лише 40 культиварів айстри однорічної з останньою реєстрацією у 2006 році. Тому виникає гостра потреба для більш

детального вивчення морфо-біологічних особливостей досліджуваних декоративних видів [3].

Айстрові (*Asteraceae* L.) – родина рослин, найбагатша за кількістю видів серед еудикотів: включає понад 30000 видів, які входять у майже 2 000 родів. Її представники поширені на всіх континентах (крім Антарктиди) і зустрічаються у різних рослинних угрупованнях. У флорі України зустрічається 695 видів, що належать до 121 роду. Проаналізувавши праці вітчизняних та світових науковців, таких як Іщук Л.П., Олешко О.Г., Черняк В.М, Алексєєва Н.М., Харіс М. та ін. встановлено природні ареали досліджуваних представників родини *Asteraceae* L. [4]. Досліджувані представники родини Айстрові розповсюджені в Європі, Азії, Північній Африці, Центральній і Північній Америці, Україні, Росії; ростуть на луках, у світлих лісах, на узліссях, вапнякових схилах, в ярах і річкових долинах [5].

Дослідженнями встановлено, що з практичної точки зору вони є перспективними для створення груп на фоні газону, міксбортерів, рабато, клумб та є чудовим матеріалом для створення моносадиб. Усі досліджувані види закордонної селекції, проте вони різняться за розмірами і формами, забарвленням, будовою квітів, тривалістю цвітіння тощо. Саме збагачення сортової різноманітності квітниково-декоративних видів однорічників, розширення варіантів простих і комплексних садових композицій з їх участю, більш рівномірне їх розміщення значно наблизить оформлення міста Вінниці та населених міст України до рівня кращих світових зразків.

Під час експериментальних досліджень проаналізовано сучасний стан напрямків використання однорічних квітниково-декоративних культур в зоні Поділля та визначено їх перспективність для озеленення зони Поділля. Вивчено та досліджено найбільш перспективні види та сорти культур родини Айстрові (*Acteracea* L.): нагідки лікарські (*Calendula officinalis* L.), цинія вузьколиста (*Zinnia aqnustifolla* H.), чорнобривці прямостоячі (*Tagetes erecta* L.) та айстра однорічна (*Callistephus chinensis* L.), – екологічно пластичних рослин, стійких до лімітуючих факторів довкілля та з тривалими декоративними властивостями

протягом вегетаційного періоду. Виявлено найбільш перспективні сорти вітчизняної селекції для створення колекції однорічних культур на базі експозиційної ділянки Вінницького національного аграрного університету: нагідки лікарські (Сонце Єгипту, Каблуна, Гейша), цинія вузьколиста (Глорієнша, Сомбреро, Класік), чорнобривці прямостоячі (Тітан, Вавіла, Робін Гуд), айстра однорічна (Художня, Яблунева, Аметист). Вивчаючи динаміку тривалості цвітіння досліджуваних сортів, встановлено, що найвищі показники тривалості цвітіння (до 60 днів) були встановлені у *Tagetes erecta* L. (сорт Тітан – 52 дні, сорт Ваніла – 60 днів, сорт Робін Гуд – 55 днів). Також нами узагальнені рекомендації щодо використання різних культиварів досліджуваних однорічників закордонної селекції в озелененні з урахуванням їх біоморфологічних особливостей. Саме розширення варіантів простих і комплексних садових композицій з їх участю надасть парковій зоні ВНАУ більш декоративного вигляду, результати досліджень будуть використані для курсу лекцій та практичних занять за програмою спеціальності 206 «Садово-паркове господарство» для студентів факультету агрономії та лісівництва Вінницького національного аграрного університету.

Список літератури:

1. Pansyreva H.V. Дослідження сортових ресурсів трав'яних видів *Raeonia* L. в Україні. *Науковий вісник НЛТУ України*, 2018. 28(8), 74-78. URL: <https://doi.org/10.15421/40280815>.
2. Мазур В.А., Прокопчук В.М., Панцирева Г.В. Перспективність створення колекції півоній на базі ботанічного саду «Поділля» Вінницького національного аграрного університету. *Збірник наукових праць. Сільське господарство та лісівництво*. 2018. № 10. С. 5-18.
3. Державний реєстр сортів рослин, придатних для поширення в Україні на 2018 р. URL: <http://vet.gov.ua/sites/default/files/ReestrEU-2014-06-16.pdf>.
4. Faizi S., Dar A., Siddiqi H., Naqvi S. Bioassay-guided isolation of antioxidant agents with analgesic properties from flowers of *Tagetes patula* [Text]

Pharmaceutical Biology. 2011. Vol. 49. № 5. P. 516-525. <http://dx.doi.org/10.3109/13880209.2010.523006>

5. Yasukawa K., Kasahara Y. Effects of Flavonoids from French Marigold (Florets of *Tagetes patula* L.) on Acute Inflammation Model. International Journal of Inflammation. 2013. Vol. 2013. P. 1-5. URL :<http://dx.doi.org/10.1155/2013/309493>.

Тематика: Педагогічні науки

СОЦІОКУЛЬТУРНЕ ЗНАЧЕННЯ ТУРИЗМУ

Пасічняк Л.В.

викладач, канд..фіз.вих.і спорту;

Паньків Х.В.

викладач, магістр;

Микитчин В.В.

магістрант

Національний університет фізичного виховання і спорту України

У період становлення і розвитку інноваційної економіки в умовах глобальної інформатизації, доцільності збереження національної ідентичності і, одночасно, сприйняття досягнень світової науки і культури. Об'єктивне підґрунтя туризму як явища суспільного життя робить його складним, багатограним об'єктом наукового пізнання. Як соціально детерміноване явище, туризм потребує наукового та теоретичного осмислення. Такому соціальному замовленню, на думку учених, на сучасному етапі відповідає формування нового наукового напрямку – туризмології [2, 3; 6].

Тому ми поставили собі за мету визначення місця і ролі туризму, як багатогранного явища, в сукупності суспільних відносин.

Наш аналіз спеціальної літератури показав, що нашими вітчизняні дослідники (В. Пазенок, В. Федорченко, О. Кручек, І. Мініч) визначено туризмологію, як наукову дисципліну, під якою розуміють методологічну, соціо-економічну та гуманітарну науку (дисципліну), що вивчає закономірності функціонування і розвитку туризму, формулює понятійний апарат, з'ясовує методи, принципи, функції теорії туризму [4]. Погоджуючись з основними компонентами вище поданого визначення поняття “туризмологія”, вважаємо за доцільне висловити декілька власних міркувань щодо цієї дефініції. Зауважимо, що в науковій літературі активно вивчається сутнісне поняття туризму, як форми дозвілєвої діяльності людини [1; 2; 5], як форми економічної діяльності людини форми суспільної діяльності людини [4]. Друга складова терміну - „логос” (від давн. грецької - слово, вчення, поняття) означає вчення, науку, основоположне знання. Таким чином, туризмологія – наука, вчення про туризм у широкому розумінні слова.

Визнання туризму, як багатоаспектного явища свідчить, про науково-методологічні зв'язки науки про туризм із фундаментальними і прикладними науками і дозволяє зробити висновки, що це специфічний міждисциплінарний науковий напрям, який має специфічний об'єкт і предмет досліджень. Відносини, що виникають у сфері туристичної діяльності, багатогранні та складні. Це обумовлює необхідність досліджень із використанням інструментарію значного переліку наук і навчальних дисциплін. Тому необхідно визнати науку про туризм як міжгалузеву (за галузями знань) та міждисциплінарну (за переліком навчальних дисциплін), що відповідає поглядам відомих у світі вчених у галузі туризму, зокрема Н. Лейпера, К. Купера, Д. Флетчера, Д. Гільберта, С. Ванхілла [2,7].

На основі фундаментальних наук та адаптації їх змісту до процесів розвитку туристичного бізнесу і туристського руху, виокремилися окремі наукові напрями досліджень у туризмології: економічний, історичний, географічний, соціальний, екологічний, політичний, культурний, психологічний, філософський соціологічний. Кожен із цих напрямів охоплює

певну галузь або кілька галузей науки і формує на основі системи знань закордонних (американська та західноєвропейська) і вітчизняної наукових шкіл такі концептуальні складові туризмології, як історія туризму, географія туризму, психологія та етика туризму, культурологія туризму, філософія туризму, педагогіка туризму, економіку туризму, екологію туризму та укрупнена група – праксеологія туризму, до якої віднесемо економіку туристичного бізнесу, управління туризмом, маркетинг туризму та ін. Водночас кожна з цих дисциплін входить до системи наук: соціальних, психологічних, історичних, географічних, економічних.

Парадигму туризмології структурно подають двома компонентами: аксіологічною та праксеологічною. Помітним доробком туризмологічного філософського знання стала фундаментальна праця Т. Ткаченко “Сталий розвиток туризму: теорія, методологія, реалії бізнесу”, в якій автор, спираючись на ґрунтовні доробки сучасних вчених А. Мазаракі, С. Синякова та ін. поглиблює філософські засади розвитку теорії економічної науки в туризмі [4,6].

Розглядаючи педагогіку як складову загальної теорії туризмології, В.Пазенок підкреслює, що домінуючою серед них є праксеологічна функція, що утворює „каркас туризмології”. Вчений зазначає, що реалізація цієї функції опосередковується через знання та інформацію, якими володіє фахівець у сфері туризму завдяки комплексу економічних, соціо-гуманітарних та організаційно-управлінських знань [2]. Отже, блок економічних і управлінських дисциплін, предметом яких є вивчення таких галузей знань і освіти, як бізнес та управління, пов’язані з теоретичними засадами туризму.

Нині у науці про туризм постають питання змісту освіти й організації здобуття знань через різні форми організації та самоорганізації змістовного дозвілля. Доктор Єврейського Єрусалимського університету рекреації та дозвілля, голова Всесвітньої асоціації рекреації та відпочинку (WLRA) (Х. Раскін 2001) запропонував впровадити у науковий обіг термін “едьюкемент” (англ. educement поєднує education (освіта) та entertainment

(розваги) та розробив методологічні підходи щодо його реальної реалізації в людській діяльності, зокрема освітянській. В основі концепції – використання туризму та його складових елементів розваг і відпочинку, як потужних інструментів у просвітництві, підвищенні рівня загальної культури та патріотичного виховання підростаючого покоління; системне планування вільного часу населення з метою удосконалення особистості. Ця концепція запропонована вченим у доповіді на тему “Світові тенденції в дозвіллі і туризмі” на 12 Конгресі Європейської асоціації рекреації та відпочинку (ELRA) “Культурні заходи та системи рекреації: відчуття визнання та відчуття простору”, що проходив у Амстердамі (Нідерланди, 2001) [51]. Високий рівень освіти як мети суспільства, що прогресує в розвитку з активним залученням туризму є характерною рисою нової епохи суспільного розвитку й економіки трансформацій [2, 4, 5].

Доречно відзначити пострадянських дослідників відомих і в цьому напрямі є праці В. Преображенського, Ю. Веденіна, І. Зоріна, М. Ананьєва, Н. Зачиняєва, Н. Фальковича, Є. Котлярова, М. Мироненка, І.Твердохлебова та українських–М. Крачила та О. Любіцевої, в яких розглянуто предмет географії, зокрема економічної географії.

На нашу думку географічний, історичний і культурологічний аспекти є базовими в системі знань про туризм, оскільки формують його ресурсний потенціал, територіальну організацію туристично-рекреаційного господарства.

Основи культурології туризму, як теорії культурних трансформацій особистості в контексті її перебування в інших соціокультурних середовищах під час туристських подорожей, розглядають у своїх працях вітчизняні вчені [5,7].

Таким чином, аналіз спеціальної літератури дав змогу встановити, що у культурологічному сенсі туризм постає комплексною формою суспільної активності, що пов’язана з тимчасовим переміщенням великих контингентів людей в інший соціокультурний простір, сприяє прискоренню культурного

розвитку особистості й взаємовпливу культур націй, народів та етносів, їх політичній та економічній взаємодії.

Список літератури:

1. Антономов Ю Г. Моделирование биологических систем. Київ: Наукова думка; 1977. 260 с.
2. Бойко М Г. Ціннісно орієнтоване управління в туризмі. Київ. Київський. національний торгово-економічний університет; 2010. 524 с.
3. Гуляев В Г. Туризм: экономика и социально-развитие. Москва: Финансы и статистика; 2003. 304 с.
4. Пістун М Д. Основи теорії суспільної географії. Київ: Вища школа; 1996. 231 с.
5. Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України: Закон України від 23 березня 2000 р. № 1602–III.
6. Синяков СВ, редактор. Философия экономики: учеб. пос. для ВУЗов. Київ: Альтерпрес; 2002. 384 с.
7. <http://www.tourism.gov.ua>.

Тематика: Педагогічні науки

САМОВРЯДУВАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ

Пашнєва Катерина

асистент

Харківський торговельно-економічний інститут Київського
національного торговельно-економічного університету

Студентське самоврядування є важливою і невід’ємною громадською інституцією вищих навчальних закладів, яка відіграє значну роль у становленні

особистості майбутнього фахівця, а тому цій формі діяльності для здобувачів вищої освіти завжди приділялась велика увага. Самоврядування є складовою частиною виховного процесу, що проявляється в спеціально організованій діяльності студентів із забезпечення активної, побудованої на засадах виборності, самодіяльності, добровільності їх участі в організації управління своєю власною діяльністю.

Актуальність проблеми самоврядування зумовлена й необхідністю виховання особистості, яка володіє не тільки певною сумою знань, умінь і навичок, а й спроможна активно включатися у демократичні процеси, що відбуваються в нашій країні. Елементи свідомої активної участі в суспільному житті держави моделюються у вищому навчальному закладі засобами студентського самоврядування, яке має діяти на основі демократичних цінностей.

Практика і досвід навчальних закладів довели, що студентське середовище є унікальним молодіжним соціумом, в якому зосереджено потужний творчий та інтелектуальний потенціал, прагнення до самоствердження та самореалізації особистостей. Невід'ємною частиною студентського середовища є студентське самоврядування, що втілює конкретну реалізацію громадських прав здобувачів вищої освіти, формування почуття відповідальності, вміння вирішувати соціальні, економічні та культурно-освітні проблеми, а відтак є дієвим засобом виховання особистості.

Основна мета самоврядування – виховання цінних якостей, спроможних формувати активну життєву позицію здобувача вищої освіти, готувати його до дієвої участі в демократичному управлінні суспільством.

Концептуальними завданнями органів студентського самоврядування в умовах функціонування освітньо-виховної діяльності вищого навчального закладу є: максимальне використання творчого та інтелектуального потенціалу здобувача вищої освіти.

Важливим напрямом діяльності студентського самоврядування є науково-дослідна робота, в межах якої створюються умови для розвитку навичок

організації наукової і дослідницької роботи, участі в її різноманітних формах, з метою повнішого опанування спеціальністю. Робота здобувачів вищої освіти у цьому напрямі у певній мірі визначає емоційно-позитивне ставлення до освітньо-виховної діяльності, яке забезпечує формування системи особистісно значущих ціннісних якостей із виховання молоді.

Процес виховання молоді має бути спрямованим на формування громадянської зрілості як інтегральної якості особистості, яка характеризує загальний рівень громадянської вихованості й, насамперед, її ідейно-моральні якості, усвідомлення своїх прав і обов'язків, відповідальності перед державою, суспільством, собою.

Досліджуючи проблему виховання, можна дійти висновку, що підґрунтям у вихованні молоді є отримання досконалих знань про суспільство, соціальну реальність, наявні в дійсності соціальні явища й процеси як життєво необхідні потреби. Напрями діяльності органів студентського самоврядування: навчально-дисциплінарний, науково-дослідний, професійно-трудоий, цивільно-патріотичний, а також дозвілєво-розвиваюча, спортивно-оздоровча робота тощо.

У повноваження студентських рад входять заходи з підтримки правопорядку і дисципліни, що сприяє забезпеченню необхідних умов для здобуття студентами якісної освіти. Прагнення до формування удосконалення вмінь і навичок, здійснення контролю за дотриманням здобувачів вищої освіти правил внутрішнього розпорядку, координація діяльності старост, наставників академічних груп, життя спільно з деканатами оперативних заходів громадського, дисциплінарного та виховного впливу на порушників культури та етики поведінки, спілкування. Важливим є і прийняття участі здобувачів вищої освіти у розподілі та призначенні стипендій. Позитивному ставленню до життя у ВНЗ, підвищенню інтересу молоді сприяють різноманітні конкурси, складання рейтингів груп з успішності і дисципліни тощо.

Таким чином, можна сказати, що багатогранність студентського середовища, а також специфічність виховання є невід'ємною формою роботи зі

здобувачами вищої освіти та залученням молоді до участі в діяльності органів студентського самоврядування, яка дає можливість набуття соціального досвіду, сприяє розширенню світогляду й формуванню загальнолюдських та національних цінностей. Органи студентського самоврядування сприяють соціалізації особистості, формуванню соціальної позиції студента, розвитку їхньої соціальної активності, всебічному вихованню, адаптації та пристосуванню до складних відносин, набуттю демократичного досвіду для подальшого життя в суспільстві.

Список літератури:

1. Гриньова М. Студентське самоврядування: стан, проблеми і завдання / М. Гриньова // Виховання особистісних якостей майбутніх фахівців у системі студентського самоврядування : матеріали Всеукраїнської студ. науково-практичної конференції (м. Полтава, 24–25 квітня 2009 р.) / Полтавська обласна рада, Полтавська міська рада, кафедра пед. майстерності Полт. держ.пед. ун-ту імені В. Г. Короленка та ін. – Полтава, 2009. – С. 13–16.
2. Копиаш В. Студентське самоврядування: проблеми і тенденції розвитку / В. Копиаш // Дидаскал. – 2008. – № 6. – С. 67–71.
3. Кравченко І. Роль і значення студентського самоврядування у навчально-виховному процесі вищої школи / І. Кравченко // Дидаскал. – 2008. – № 6. – С. 60–62.
4. Романик А. Роль студентського самоврядування в Україні та в країнах Західної Європи / А. Романик // Студентське самоврядування в Україні. – К. : Молодіжна альтернатива. – 2004. – Вип. 6. – С. 6–9.

ЗМІСТ

Isaeva O.A., Avrunin O.G. BASIC SKIN PATHOLOGIES AND THE POSSIBILITIES OF THEIR DIAGNOSIS	4
Ісько В.В. ДІАГНОСТИКА ГОТОВНОСТІ СТУДЕНТІВ ДО ВИКОРИСТАННЯ ДИСТАНЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УМОВАХ КРЕДИТНО МОДУЛЬНОЇ СИСТЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ	8
Казарова Г.М. ОСМИСЛЕННЯ СОЦІАЛІЗУЮЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ГРИ У СУЧАСНИХ УМОВАХ СОЦІАЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ	13
Казюка Н.П. СТРУКТУРНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЗАЙНЯТОСТІ В ГАЛУЗЯХ ОБСЛУГОВУВАННЯ	16
Калениченко А.О., Бутенко І.Г., Коломієць О.В. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА УСТАНОВКА ДЛЯ ВИЗНАЧЕННЯ ВПЛИВУ РОЗМІРУ ФРАКЦІЇ ПЕЛЕТІВ ЕФЕКТИВНІСТЬ ЇХ СПАЛЮВАННЯ	20
Кальянов А.В. МОНІТОРИНГ РОЗВИТКУ ЛЮДСЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ	22
Каневський М.В., Захарченко С.М. ТЕХНОЛОГІЯ МУЛЬТИ-СИСТЕМНОГО МОНІТОРИНГУ КОРПОРАТИВНИХ МЕРЕЖ	25
Канівець О.М., Горбачов А.А. ЗНАЧЕННЯ ДЕРЖАВНОГО КОНТРОЛЮ ЗА ВИКОРИСТАННЯМ ТА ОХОРОНОЮ ЗЕМЕЛЬ У СФЕРІ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН	30
Карабитскова Н.А. ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЯ ПЕДАГОГІКИ В ВИСШЕЙ ШКОЛЕ	33
Карасєвич С.А. ПОНЯТТЯ «ГРА» ДЛЯ МОЛОДОГО ПОКОЛІННЯ	37
Карасєвич М.П., Вітвіцька О. МІСТ ЧЕРЕЗ СТОЛІТТЯ: КОНЦЕПЦІЯ ВИХОВАННЯ ЛЮБОВ'Ю ОЛЬГИ ФРАНКО	41
Карпун Є.О., Парченко В.В. СИНТЕЗ, ФІЗИКО-ХІМІЧНІ	

ХАРАКТЕРИСТИКИ ПОХІДНИХ 4-R-5-(((3-(ГЕТЕРИЛ-2-ІЛ)-1H-1,2,4-ТРИАЗОЛ-5-ІЛ)ТІО) МЕТИЛ)-4H-1,2,4-ТРИАЗОЛ-3-ТІОЛУ	45
Карчевська Т.М., Супрович Т.М. ЕПІЗООТИЧНА СИТУАЦІЯ ЩОДО АФРИКАНСЬКОЇ ЧУМИ СВИНЕЙ В ХМЕЛЬНИЦЬКІЙ ОБЛАСТІ	48
Касьяненко І.В. ВИДИ ДЕФЕКТІВ ЗВАРНИХ З'ЄДНАНЬ ТРАНЗИТНИХ ТРУБОПРОВІДІВ	51
Качкалда М.М. РЕЛІЗАЦІЯ ЖАНРІВ ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ	55
Керноз Н.С., Пророченко В.В. ОБСТАВИНИ, ЯКІ ВИЗНАЮТЬСЯ УЧАСНИКАМИ СПРАВИ В НАЦІОНАЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ УКРАЇНИ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ	60
Кецкало В.В., Поліщук Т.В. ФІЗІОЛОГІЧНО-АКТИВНІ РЕЧОВИНИ – ВАЖЛИВИЙ ВЕКТОР У НАУКОВОМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ	65
Кириллова Т.Ю. ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В НАВЧАННІ – УСПІХ У ПІДГОТОВЦІ СУЧАСНИХ СПЕЦІАЛІСТІВ	69
Кирилюк В.П. СУЧАСНИЙ СТАН ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬ ЗАТ НВП «РАЙЗ-АГРО» УМАНСЬКОГО РАЙОНУ ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСТІ	74
Кирнасівська Н.В., Васалатій Н.В. АГРОМЕТЕОРОЛОГІЧНІ УМОВИ РОСТУ ОЗИМОГО РІПАКУ У ПІВНІЧНОМУ СТЕПУ УКРАЇНИ В ОСІННІЙ ПЕРІОД ВЕГЕТАЦІЇ	78
Кислинська К. РОЛЬ І ЗНАЧЕННЯ МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ ДЛЯ ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ	83
Кісіль В.В., Безбородько М.М. СУЧАСНІ ФОРМИ ГРОШЕЙ В УМОВАХ РОЗВИТКУ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ	87
Климишена Р.І. ЗАГАЛЬНЕ ВИЖИВАННЯ РОСЛИН ЯЧМЕНЮ ЗАЛЕЖНО ВІД ВПЛИВУ ПОЗАКОРЕНЕВОГО ПІДЖИВЛЕННЯ	93

Климчук О.В. АКСІОЛОГІЧНА СКАДОВА В СТРУКТУРІ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МЕДИЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ	96
Коваленко Н.Л. ПОБУТ ТА ІНФРАСТРУКТУРА СІЛЬСЬКИХ НАСЕЛЕНИХ ПУНКТІВ ЖИТОМИРСЬКОЇ ОБЛАСТІ В ПЕРІОД ВІДБУДОВИ	100
Коваленко О.О. ФОРМУВАННЯ ЛІНГВОКРАЇНОЗНАВЧОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ЗАСОБАМИ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ	105
Коваленко Н.М., Семенова Т.М., Українцева Н.М., Туревич О.В. ВИКОРИСТАННЯ НЕТРАДИЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ПЦК З ЕЛЕКТРОТЕХНІКИ ТА ЕЛЕКТРОМЕХАНІКИ	110
Коваль М.Г. СВІТОВИЙ ДОСВІД УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ПІДПРИЄМСТВА	114
Kovalova A.A., Avrunin O.G. MICROCIRCULATION EVALUATION CAPABILITIES USING CAPILLAROSCOPY	117
Ковальська К.В. ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ГЕОГРАФІЇ	121
Ковбан І.С., Олійник А.О., Буднік Т.С., Прус В.М. ВПЛИВ МЕТРОФЕТУ М НА БІОХІМІЧНІ ПОКАЗНИКИ СИРОВАТКИ КРОВІ КУРЕЙ-БРОЙЛЕРІВ	126
Козак Н.О., Макашова О.Є., Мещерякова І.П. ВИКОРИСТАННЯ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ МЕДИЧНОЇ БІОЛОГІЇ	130
Козка І.К., Ткаченко О.В. ORAL AND WRITTEN PRACTICE IN THE GENRE OF «DOCTOR – LABORATORY SCIENTIST INTERACTION»	133
Козлов Д.О. ВПЛИВ STEM-ГРАМОТНОСТІ ТА МЕДІА-ГРАМОТНОСТІ НА РОЗВИТОК ІННОВАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНЬОГО КЕРІВНИКА ЗАКЛАДУ ОСВІТИ В ПРОЦЕСІ	

МАГІСТЕРСЬКОЇ ПІДГОТОВКИ	138
Козлов Ю.В. МЕТОД ПОБУДОВИ РАНЖИРОВАНИХ СПИСКІВ КАНДИДАТІВ НА ЗАМІЩЕННЯ ПОСАД	141
Козлова О.Г. УПРАВЛІННЯ ЗАКЛАДОМ ОСВІТИ: ІННОВАЦІЙНІ СТРАТЕГІЇ	145
Колос М. ЕЛЕКТРОННИЙ НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ КОМПЛЕКС ЯК ІНТЕГРОВАНИЙ ЗАСІБ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ	148
Комарницька М.В. НЕОЛОГІЗАЦІЯ ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ КІНЦЯ ХХ – ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТЬ	152
Комаров С.А. РИСИ ЛЮБОВНОГО РОМАНУ У КНИЗІ Т. МАННА «СПОВІДЬ АФЕРИСТА ФЕЛІКСА КРУЛЯ»	155
Комісарик С.М. ОСОБЛИВОСТІ СПІЛКУВАННЯ УЧАСНИКІВ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ У КОВЕЛЬСЬКОМУ МЕДИЧНОМУ КОЛЕДЖІ	160
Компанець В.А. ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕМЕНТІВ STEM – ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС ПРЕДМЕТІВ ПРИРОДНИЧОГО ЦИКЛУ	164
Компанець В.А. ВПЛИВ СИНТЕТИЧНИХ СТИМУЛЯТОРІВ РОСТУ НА ПРОЦЕС УКОРІНЕННЯ НАПІВЗДЕРЕВ'ЯНЛИХ ЖИВЦІВ <i>TAXUS MEDIA HICKSII</i>	169
Коненко В.В. ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ БАНКІВСЬКОГО ІНВЕСТИВАННЯ	172
Коненко В.В., Амбарцумян А.А. АНАЛІЗ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ МОТИВАЦІЇ ПРАЦІ ПЕРСОНАЛУ ПІДПРИЄМСТВ	178
Коненко В.В., Пересада О.В. МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ОЦІНЮВАННЯ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА	183
Коновалов С.В., Салімова В.В. РЕЦИКЛІНГ ПРОМИСЛОВИХ ВІДХОДІВ – ПОТЕНЦІЙНА АЛЬТЕРНАТИВА ТРАДИЦІЙНИМ РЕСУРСАМ БУДІВЕЛЬНОЇ ГАЛУЗІ	188

Коновалова Я.П., Серебряков В.В. РОЛЬ МОДЕЛІ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ АКАДЕМІЇ НАУК ЗА В.І.ВЕРНАДСЬКИМ У РОЗВИТКУ І ФОРМУВАННІ ЕКОЛОГІЧНОЇ НАУКИ В УКРАЇНІ (1918-1955 рр) НА ПРИКЛАДІ АСКАНІЇ-НОВА ТА ДНІПРОВСЬКОЇ БІОЛОГІЧНОЇ СТАНЦІЇ	194
Кононець Н.В. СИСТЕМА РЕСУРСНО-ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОЇ СПРАВИ	198
Кононович В.Г., Стайкуца С.В., Романюков Н.Г. КІБЕРПРОСТІР ЯК ПРЕДМЕТ НАУКИ ПРО ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЇ	203
Конопська М.В., Дубова О.А. ГЕМАТОЛОГІЧНІ ЗМІНИ ЗА СПОНТАННОГО БАБЕЗІОЗУ СОБАК	208
Кордонова А.В. ДИДАКТИЧНІ ЗАСАДИ ПРОЦЕСУ САМОНАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ СТУДЕНТІВ НЕМОВНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ	213
Коркуна О., Коркуна І., Кулик О. ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ РОЗВИТКУ ІНДУСТРІЇ ГОСТИННОСТІ В УКРАЇНІ	216
Коркуна О., Цільник О. МЕХАНІЗМ ДЕРЖАВНОГО ЦІНОУТВОРЕННЯ У СФЕРІ ТУРИЗМУ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ВЛАДИ	220
Король О.Ю. ПЕРСОНАЛІЗАЦІЇ ПОСЛУГ В СВІТОВІЙ ІНДУСТРІЇ ГОСТИННОСТІ	223
Корчемлюк М.В., Кравчинський Р.Л., Стефурак О.М., Мотрук М.В. ПРОСТОРОВО-СЕЗОННА ДИНАМІКА РОЗЧИНЕНОГО КИСНЮ У ВОДІ ВЕРХІВ'Я ПРУТА У 2018 РОЦІ	226
Косачова Л.М. ВПЛИВ ЕНЕРГЕТИЧНИХ НАПОЇВ НА ПСИХОЕМОЦІЙНИЙ СТАН ПІДЛІТКІВ	230
Косенко Н.О., Коваленко А.В., Левашова Ю.С. КОНТРОЛЬ ТА АНАЛІЗ ЯКОСТІ ПОВІТРЯ В ПРИМІЩЕННЯХ З ПОСТІЙНИМ ЧИ ТИМЧАСОВИМ ПЕРЕБУВАННЯМ ЛЮДЕЙ	236

Костиренко О.В., Оніпко Т.В. НАУКОВО-ОСВІТНІ ТА НАУКОВО-ДОСЛІДНІ ЦЕНТРИ ЯК УЧАСНИКИ ІННОВАЦІЙНИХ КЛАСТЕРІВ	239
Костюкєвич Т.К. АГРОКЛІМАТИЧНІ УМОВИ ВИРОЩУВАННЯ ТРИТИКАЛЕ ОЗИМОГО НА ТЕРИТОРІЇ СХІДНОГО ЛУСОСТЕПУ В УМОВАХ ЗМІНИ КЛІМАТУ (СЦЕНАРІЙ RCP 4.5)	244
Кот Т.О. ОСОБЛИВОСТІ ДОСЯГНЕННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ МЕТИ У ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ (НА ПРИКЛАДІ СТУДЕНТІВ ТЕХНІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ)	250
Кот Т.О. РОЗВИТОК ОСОБИСТІСНИХ ЯКОСТЕЙ СТУДЕНТА, НЕОБХІДНИХ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ	253
Котелевич В.А. РОЛЬ КРОЛЯТИНИ У ФОРМУВАННІ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ НАСЕЛЕННЯ	256
Котелевич В.А., Складенко Т.В. АКТУАЛЬНІСТЬ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ ДЛЯ НАСЕЛЕННЯ ПІВНІЧНИХ РАЙОНІВ ЖИТОМИРСЬКОЇ ОБЛАСТІ	261
Коханюк М.О., Литвин О.Є. СВІТОВИЙ ДОСВІД ВИКОРИСТАННЯ ФРАНЧАЙЗИНГУ ЯК ЕФЕКТИВНОЇ МОДЕЛІ РОЗШИРЕННЯ БІЗНЕСУ	266
Коцкулич Т.Я., Гоголь О.М. КЛАСИФІКАЦІЯ ВИТРАТ НА ВИРОБНИЦТВО ЯК ПЕРЕДУМОВА ОРГАНІЗАЦІЇ ЕФЕКТИВНОЇ СИСТЕМИ ЇХ ОБЛІКУ	271
Коць О.О., Ільчук П.Г., Ониськів В.Р. НАСЛІДКИ ІНФЛЯЦІЇ ДЛЯ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ ТА АНТИІНФЛЯЦІЙНА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ	274
Кочергіна О.Ю. ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ЦИФРОВІЗАЦІЇ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦТВА	277
Кочосєв Р.В. ДОСЛІДЖЕННЯ МЕТОДІВ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПЕРЕДАЧІ ДАНИХ В МЕРЕЖАХ ЧЕТВЕРТОГО ПОКОЛІННЯ	281

Кравцов О.О., Перерва В.В. ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ВОДНОГО ДЕФІЦИТУ ЯК ПОКАЗНИКА ВОДООБМІНУ ДЕРЕВНИХ РОСЛИН	284
Кравченко Р.Т. САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ З ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ В НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ	286
Кравченко А.С., Остапенко А.С., Повод Т.М. РОЛЬ ФІНАНСОВОГО ІНЖИНІРИНГУ У ІННОВАЦІЙНОМУ РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНИХ БАНКІВ	292
Кравчик Л.В.ПРОБЛЕМИ ПІДВИЩЕННЯ МОТИВАЦІЇ ДО НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ МЕДИЧНОГО КОЛЕДЖУ	295
Красільнікова О.В. АРСЕН РІЧИНСЬКИЙ ЯК ДОСЛІДНИК ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОЇ АВТОКЕФАЛЬНОЇ ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ	300
Кривич Л.І.Максимова І.М. ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ АГАРАРНОГО ПРОФІЛЮ	304
Кропельницька С.О. ОСОБЛИВОСТІ ПРОЕКТНОГО ФІНАНСУВАННЯ З ДЕРЖАВНОГО ФОНДУ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ У НОВОМУ ПРОГРАМНОМУ ПЕРІОДІ	308
Кропивка О.Г. ПРОФЕСІОГРАМА МАЙБУТНЬОГО УЧИТЕЛЯ ПРИРОДНИЧИХ НАУК У КОНТЕКСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ БЕЗПЕЧНОЇ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ	311
Крупей К.С., Носарь О.В. ПІГМЕНТОСИНТЕЗУВАЛЬНІ ДРІЖДЖІ – БІОІНДИКАТОРИ ЗАБРУДНЕННЯ ВОДИ ВАЖКИМИ МЕТАЛАМИ ТА ДЕТЕРГЕНТАМИ	315
Крупей К.С., Сперанська К.О., Зайковська Д.В. ВПЛИВ ГІГІЄНІЧНИХ ЗУБНИХ ПАСТ НА МІКРООРГАНІЗМИ РОТОВОЇ ПОРОЖНИНИ ЛЮДИНИ	318
Кузнецов Е.В. ОПЫТЫ ПО ВИЗУАЛИЗАЦИИ ПРЕРЫВИСТОЙ ТЕКУЧЕСТИ В МЕДИ	324

Кусса Р.І. ПИТАННЯ ПІВНІЧНОЇ ІРЛАНДІЇ В КОНТЕКСТІ BREXIT	329
Кутєпов М.Ю. ПРОБЛЕМИ РЕСОЦІАЛІЗАЦІЇ ЗАСУДЖЕНИХ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ	334
Кутья О.В. МОДЕЛЮВАННЯ НАДІЙНОСТІ МІСЬКИХ ВАНТАЖНИХ ПЕРЕВЕЗЕНЬ	339
Кухтарєва А.А., Пупирєва І.А. АУТСОРСИНГ В УМОВАХ ІННОВАЦІЙНИХ ЗМІН В ЕКОНОМІЦІ	343
Кучерявенко О.М., Сметанін М.О. МЕДИЧНА РЕФОРМА ТА ЇЇ ВПЛИВ НА РОЗВИТОК СІМЕЙНОЇ МЕДИЦИНИ ТА ЗАКУПІВЛЮ МЕДИЧНИХ ПРЕПАРАТІВ	347
Кушнір В.І., Паламарчук Є.А. РОЗРОБКА СИСТЕМИ ОБМІНУ ТОКЕНАМИ БЛОКЧЕЙНУ ETX	351
Лаврук О.С. ПІДХОДИ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА	354
Лаптева В.В., Мироненко А.О. ВПЛИВ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОГО ПРОГРЕСУ НА РОЗВИТОК ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ	358
Лаптева В.В., Олійник В.В. ПРОБЛЕМИ ОЦІНКИ ДІЛОВОЇ АКТИВНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ЯК НАПРЯМ ДОСЛІДЖЕННЯ СУЧАСНОЇ НАУКИ	363
Лаптева В.В., Чопик В.М. ПРОБЛЕМА ВИЗНАЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ЯК СКЛАДОВА СУЧАСНОЇ НАУКИ	368
Латогуз С.И., Латогуз Ю.И. ЭФФЕКТИВНОСТЬ ДЕЙСТВИЯ КОЗААРА	373
Лесько А.М. ПСИХОЛОГІЧНА СКЛАДОВА МЕДІАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЮРИСТІВ	376
Лещишин Ю.С. ІСТОРІЯ ІДЕЙ ТА ОСНОВНІ ЕТАПИ РОЗВИТКУ ПРАВ ЛЮДИНИ	380

Лисиця А.В. ЕКОЛОГІЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ У ВИЩІЙ ШКОЛІ	385
Литвин А.А. ФОРМУВАННЯ МОДЕЛІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ	390
Литвин Т.А. ВИМОГИ ДО ОЦІНКИ МАТЕРІАЛЬНИХ ЗАПАСІВ	395
Литвин О.В., Максименко І.С. ТЕНДЕНЦІЇ ПРОЦЕСУ РЕЄСТРАЦІЇ ГЕОГРАФІЧНИХ ЗАЗНАЧЕНЬ ПОХОДЖЕННЯ ТОВАРІВ В УКРАЇНІ	398
Литовченко В.П. ІДЕАЛИ МІФОЛОГІЧНОЇ ДОБИ В ДОСЛІДЖЕННЯХ М. ЕЛІАДЕ	402
Литовченко К.А., Тимошенко О.В. МЕТОДИЧНИЙ ІНСТРУ- МЕНТАРІЙ АНАЛІЗУ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВ	406
Лотюк Ю.Г. ФОРМУВАННЯ ОСНОВ ІНЖЕНЕРНО- ПЕДАГОГІЧНОЇ ТВОРЧОСТІ УЧНІВ З ВИКОРИСТАННЯМ МІКРОКОНТРОЛЕРА ARDUINO	411
Лукіна Т.О. ЗНО ВИПУСКНИКІВ ГІМНАЗІЙ ЯК ІНСТРУМЕНТ УСПІШНОЇ РЕАЛІЗАЦІЇ ПОЛІТИКИ РІВНОГО ДОСТУПУ ДО ОСВІТИ В УКРАЇНІ	417
Лук'яненко Н.Е. ГЛОБАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ ДО СВІТОВОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ ТА ЇХ ВПЛИВ НА УКРАЇНУ	422
Лук'янова І.О. РОЛЬ НОРВЕГІЇ В ПІВНІЧНОМУ РЕГІОНАЛЬНОМУ СПІВРОБІТНИЦТВІ	426
Луніна К.О. АНАЛІЗ РІЗНОВИДІВ АНІМАЦІЇ В КОМП'ЮТЕРНІЙ ГРАФІЦІ ТА СФЕРА ЇХ ЗАСТОСУВАННЯ	429
Lumina K.O. DIFFERENT WAYS TO MEMORIZE NEW ENGLISH WORDS	434
Лучкевич В.В., Козак М.В. СУБСТАНТИВАЦІЯ ДІЄ- ПРИКМЕТНИКІВ У ФРАНЦУЗЬКІЙ МОВІ (НА МАТЕРІАЛІ КУЛІНАРНОЇ ЛЕКСИКИ)	438

Лябук І.В., Скиданова А.В. ОЗЕЛЕНЕННЯ ЦЕНТРАЛЬНИХ ВУЛИЦЬ В МІСТІ ТРУСКАВЕЦЬ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ	441
Ляшенко О.М. УКРАЇНСЬКА «ФОРМУЛА» ПОЛІТИЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ	444
Ляшенко Ю.А. МІЖНАРОДНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКСТРАДИЦІЇ	447
Мазура А.Ю., Соколова Л.В. МОЖЛИВОСТІ ІНТЕРНЕТ-МАРКЕТИНГУ В СУЧАСНОМУ ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПОЛІ	451
Майорова І.М. СУЧАСНІ ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНИХ МОРСЬКИХ ПОРТІВ	455
Макаренко О.А., Фещенко Д.В. ГЕМАТОЛОГІЧНА КАРТИНА ГОСТРОГО НОТОЕДРОЗУ КОТІВ	461
Макаренко М.В., Рябчук В.В. КОУЧИНГ, ЯК МЕТОД ПОЛІПШЕННЯ ЛЮДСЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ МОРСЬКИХ ПОРТІВ	464
Mayeyeva L.V., Aliyeva O.G., Potots'ka O.I., Popazova O.O. Zidrashko G.A. THE USE OF CREATIVE PROJECT STRATEGY FOR TEACHING HISTOLOGY, CYTOLOGY AND EMBRYOLOGY TO INTERNATIONAL STUDENTS	468
Малик С.С., Петряшев І.О. ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНЦІЙ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ЗАСОБАМИ ІКТ	471
Маринченко І.В. РОЛЬ МЕНТАЛЬНИХ КАРТ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ	477
Марків В.М., Береза І.В. ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЗАСІБ УТВЕРДЖЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛЯ-ФІЛОЛОГА В СУЧАСНІЙ ШКОЛІ	481
Мархай Н. ІНТУЇЦІЯ ТА РЕФЛЕКСІЯ У ФІЛОСОФСЬКОМУ РОЗУМІННІ	487
Марчук Н.А., Семенишина І.В. ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ МЕТОДІВ В ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ ЗАКЛАДІВ	

ВИЩОЇ ОСВІТИ

492

Матвієнко Г.С. ДЕЯКІ ПСИХОЛОГІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ

496

Матенко Є.П., Голозубова О.В. ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ПРИКЛАДІ ІГРОВОГО ПРОЕКТУВАННЯ

499

Мацковська К.О. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

502

Медвідь Л.В., Стаднік Н.В. ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ І РОЗВИТКУ ФАХОВОЇ МАЙСТЕРНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ У КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПЦІЇ «НОВА УКРАЇНСЬКА ШКОЛА»

506

Medkova O. SCAFFOLDING IN EDUCATION

511

Мельник В.І. ТИПОЛОГІЯ І СТРУКТУРА СУЧАСНИХ ЗАНЯТЬ У МЕДИЧНОМУ КОЛЕДЖІ

514

Мельниченко О.П. ФУНКЦІОНАЛЬНІ ЗАЛЕЖНОСТІ В ЕКОНОМІЦІ

518

Мельниченко Г.М., Бойчук М.М. ЗРОСТАННЯ ГЕТЕРОГЕННОСТІ ЯДЕРНОГО ХРОМАТИНУ ПИЛКОВИХ ЗЕРЕН *TILIA PLATYPHILLOS* SCOP. В УМОВАХ УРБООЕКОСИСТЕМИ ІВАНО-ФРАНКІВСЬКА

522

Менджул К.В. ЕЛЕКТРОННІ ДОКАЗИ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ

527

Мешкова А.Г., Юрченко А.С. АНАЛИЗ МЕТОДОВ СНИЖЕНИЯ ЭМИССИИ ДИОКСИНОВ ПРИ СПЕКАНИИ ЖЕЛЕЗНОЙ РУДЫ

531

Микитів О.М. ВИСВІТЛЕННЯ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТІ ФАХІВЦІВ ІЗ ВИДАВНИЧОЇ СПРАВИ ТА РЕДАГУВАННЯ ЗАСОБАМИ ІНФОГРАФІКИ В ПЕДАГОГІЧНІЙ ТЕОРІЇ

536

Михайличенко І.В. ВПРОВАДЖЕННЯ ІДЕЙ ГУМАНІСТИЧНОЇ

ПЕДАГОГІКИ ЗАСОБАМИ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ («ПАРТНЕРСЬКЕ НАВЧАННЯ»)	543
Михайлова Н.В., Ахундов Э.Р. СУЩНОСТЬ И ПРИНЦИПЫ УПРАВЛЕНИЯ ФИНАНСОВЫМ СОСТОЯНИЕМ ПРЕДПРИЯТИЯ	548
Михайлова Л.М., Дубік В.М., Горбовий О.В. ВИЗНАЧЕННЯ КОНСТРУКТИВНИХ ПАРАМЕТРІВ ХВИЛЕВОДНО – КОАКСІАЛЬНОЇ ЛІНІЇ ДЛЯ ЛІКУВАННЯ МАСТИТУ У СВИНЕЙ ЕЛЕКТРОМАГНІТНИМ ПОЛЕМ КРАЙВИСОКОЧАСТОТНОГО ДІАПАЗОНУ	553
Михайлюк Ю.Д., Нижинська Ю.В. ЕКОЛОГІЧНИЙ СТАН АТМОСФЕРНОГО ПОВІТРЯ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ	556
Москалюк М.М., Москалюк Н.В. ЯКІСТЬ ОСВІТИ ЯК ОСНОВА ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ –МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ	559
Мох Ю.А., Лебідь К.С. КЕЙС-МЕТОД НА ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ	562
Музылёв А.В. МЕХАНИЗМЫ ПРЕОДОЛЕНИЯ КОЛЛЕКТИВНОЙ ОБИДЫ В СОВРЕМЕННЫХ ОБЩЕСТВАХ	565
Мураненко К.Ю. ПРОБЛЕМА ТЛУМАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «ДИТИНА» У СУЧАСНІЙ НАУЦІ	569
Мустяца О.Н. ВАРІАНТИ ВПЛИВУ ГЕТЕРОПОЛЯРНИХ СПОЛУК НА ФІЗИКО-ХІМІЧНУ ПРИРОДУ РОЗПЛАВІВ З ЕЛЕКТРОННО-ІОННОЮ ПРОВІДНІСТЮ	573
Mukhina E.E. METHODOLOGICAL BASIS FOR FORECASTING INDICATORS OF ENVIRONMENTAL SAFETY OF TERRITORIES	579
М'ясковський М. ВИКОРИСТАННЯ РЕКЛАМИ НА ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ВНЗ	585
Нагорняк О.М. ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ ВИВЧЕННІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ У МЕДИЧНОМУ ВУЗІ	589
Назарчук Ірина Ігорівна ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ НЕГАТИВНОЇ	

ОЦІНКИ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

593

**Наритник Т.М., Сайко В.Г., Сокульський Б.М. ЗАВАДОСТІЙКИЙ
КАНАЛ РАДІОЗВ'ЯЗКУ ТЕРАГЕРЦОВОГО ДІАПАЗОНУ ДЛЯ
ПЕРЕДАЧІ НАДВИСОКОШВИДКІСНИХ ДАНИХ ТА
ДИСТАНЦІЙНОГО УПРАВЛІННЯ КОМПЛЕКСАМИ ТА
СИСТЕМАМИ СПЕЦІАЛЬНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ**

596

**Невальоний В.С. МОДА КАК ЦИКЛИЧЕСКОЕ
ВИДОИЗМЕНЕНИЕ ФОРМ ОДЕЖДЫ**

601

**Невлюдов І.Ш., Чала О.О., Олександров Ю.М. ТРАНСФЕР
ТЕХНОЛОГІЙ У СУЧАСНІЙ НАУЦІ, ОСВІТІ ТА
ВИРОБНИЦТВІ В УМОВАХ ЧЕТВЕРТОЇ ПРОМИСЛОВОЇ
РЕВОЛЮЦІЇ «ІНДУСТРІЯ 4.0»**

604

**Нестерчук І.К. ГАСТРОНОМІЧНІ ПОДІЇ ЯК ДРАЙВЕР
РОЗВИТКУ МАЛИХ МІСТ**

609

**Нестюк В.М. ПОЛІДИСЦИПЛІНАРНИЙ ПІДХІД ДО
ВИМІРЮВАННЯ ТА ОЦІНЮВАННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ
ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ**

613

**Николаєва В.І. ВПЛИВ ТРАНЗИЦІЇ НА СОЦІАЛЬНІ РЕФОРМИ У
ЦЕНТРАЛЬНИХ ТА СХІДНИХ КРАЇНАХ ЄВРОПИ**

615

**Никола С.О. ОСОБЕННОСТИ ЭКОНОМИЧЕСКОГО
РЕГУЛИРОВАНИЯ ПРИРОДОПОЛЬЗОВАНИЯ**

619

**Ноздрачова К.Л. УЛЬТРАЗВУКОВА КОНТРОЛЬНА СИСТЕМА
НА ОСНОВІ ЄМНІСНОГО ПЕРЕТВОРЮВАЧА**

624

**Олійник М.А. ТАКТИЧНІ НОВОВВЕДЕННЯ ЯК СКЛАДОВА
ВІЙСЬКОВОЇ РЕФОРМИ ГАЯ МАРІЯ**

628

**Ондо Анге А.М. РІВНІ ДУХОВНОГО НАПРЯМУ ЖИТТЄВОЇ
ПОЗИЦІЇ ПІДЛІТКА**

632

**Онищенко С.М., Ткачов В.Є. ДОСВІД ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН У
ВИРІШЕННІ ПРОБЛЕМ ГАЛУЗІ РОСЛИННИЦТВА**

637

Орловський Р.М. БЮГАЗ ДЖЕРЕЛО АЛЬТЕРНАТИВНОЇ

642

ЕНЕРГІЇ

- Орлюк Є.А., Коломієць О.В., Богач І.В. РОЗРОБКА СИСТЕМИ «РОЗУМНИЙ БУДИНОК» НА БАЗІ RASPBERRY PI ІЗ ВИКОРИСТАННЯМ МОДУЛІВ ARDUINO 646
- Оцупок Л.М. ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОГЕННИХ ВІДХОДІВ В ГАЛУЗІ БУДІВЕЛЬНИХ МАТЕРІАЛІВ 650
- Очередько О.О. УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ МОРЕГОСПОДАРСЬКОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ 655
- Павлюк В. МЕТОД ПРОЕКТІВ У ДОШКІЛЬНІЙ ОСВІТІ 659
- Павлючок Н.Р. СТАН ЗБЕРЕЖЕННЯ ТА СТРУКТУРА ПОПУЛЯЦІЙ *GENTIANA VERNALIS* L. В УРОЧИЩІ ГЕРЕДЖІВКА (СМТ. ЯСІНЯ РАХІВСЬКОГО Р-НУ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛ.) 662
- Падалко Т.О. АСПЕКТИ ОРГАНІЧНОГО РОСЛИННИЦТВА ЯКІСНОЇ СИРОВИНИ РОМАШКИ ЛІКАРСЬКОЇ ЗАЛЕЖНО ВІД ДОСЛІДЖУВАНИХ ФАКТОРІВ 666
- Palaguta I.V. TEACHER'S TRAINING IMPROVEMENT IN GREAT BRITAIN: EXPERIENCE FOR UKRAINE 670
- Паламарчук І.І. ФОРМУВАННЯ ВРОЖАЮ ПЛОДІВ ПАТИСОНА (*CUCURBITA PEPO* VAR. *MELOPEPO* L.) ЗАЛЕЖНО ВІД СХЕМИ РОЗМІЩЕННЯ РОСЛИН В УМОВАХ ПРАВОБЕРЕЖНОГО ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ 675
- Панцирева Г.В. ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ ОДНО-РІЧНИХ КВІТНИКОВО-ДЕКОРАТИВНИХ РОСЛИН В ОЗЕЛЕНЕННІ ЗОНИ ПОДІЛЛЯ 679
- Пасічняк Л.В., Паньків Х.В., Микитчин В.В. СОЦІОКУЛЬТУРНЕ ЗНАЧЕННЯ ТУРИЗМУ 682
- Пашнєва К. САМОВРЯДУВАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ 686